Prof. Dr. M. Es'ad COŞAN

TABAKÀTÜ'S-SÛFİYYE SOHBETLERİ 4

03. 06. 1995 - 26. 10. 1996

Hazırlayan:

Dr. Metin ERKAYA

بسم الله الرحمن الرحيم

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 11
KISALTMALAR 13
PROF. DR. MAHMUD ES'AD COŞAN 15

1. EBÛ TURÂB EN-NAHŞEBÎ HZ. (1) 25
   a. Ebû Turâb-ı Nahşebî Hakkında Bilgi 26
   b. Hastalarınızı Yemeye, İçmeye Zorlamayın! 33
   c. Sevdiğiniz Üç Şey 37
2. EBÛ TURÂB EN-NAHŞEBÎ HZ. (2) 42
   a. İnsana Rabbi Lâzım! 43
   b. Kalplerin En Şereflisi 54
   c. İcâbet ve Tevekkül 58
   d. İbadetin En Faydalısı 71
3. EBÛ TURÂB EN-NAHŞEBÎ HZ. (3) 76
   a. Dervişin Halleri 77
   b. Amelde Sadakat 91
   c. Yalnız Allah'la Meşgul Olmak 94
   d. Tevekkülün Hakîkati 95
4. EBÛ TURÂB EN-NAHŞEBÎ HZ. (4) 102
   a. Yalnız Allah'la Meşgul Olmak 103
   b. Tevekkülün Hakîkati 105
   b. Hacetleri Allah Verir 110
   c. Hakîkî Fakirlik 112

d. Allah'tan Başkasına Şikâyet 114
e. Allah'ın Akıllı Kulları 118
f. Allah Alimleri Konuşturur 121
g. Himmetini Muhafaza Et! 122
h. Kanaat Nedir? 124
i. Kadere Rıza Göstermek 132
5. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (1) 133
a. Cüneyd-i Bağdâdî Hakkında Bilgi 134
b. Fıkıh İlminin Önemi 139
c. Mü'minin Ferasetinden Sakının! 158
6. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (2) 165
a. Cüneyd-i Bağdâdî Hakkında Kısa Bilgi 166
b. Cem ve Tefrika 168
c. İlmin Kapısı Çok Çalışmak 180
d. Gönlün Allah'ı Zikretmesi 189
7. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (3) 199
a. Tabakàtü's-Sùfiyye Hakkında 200
b. Cüneyd-i Bağdâdî Hakkında Bilgi 207
c. Cüneyd-i Bağdâdî'nin Hocaları 213
8. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (4) 224
a. Mü'minin Ferasetinden Sakının! 225
b. Cem ve Tefrika 249
c. İlmin Kapısı Gayret Sarf Etmektir 251
d. İkramlar Gönlün Zikrine Göredir 255
9. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (5) 259
a. Allah'ı Zikredenlerin Şerefi 260

b. Arif Kimdir? 271
c. Tasavvuf Nedir? 277
10. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (6) 287
a. Tasavvufun Hakîkati 288
b. Hakîkî Kulluk, Gerçek Hürriyet 307
11. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (7) 316
a. İbadette Devamlılık 317
b. Àrif Kimdir? 337
c. Testiden Başka Eşya Edinme! 342
12. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (8) 345
a. Allah'tan Gaflet Cehennemden Daha Fenâ 346
b. Evinde Testiden Başka Eşya Olmasın! 349
c. Yol Rasûlüllah'ın Yolu 356
d. Allah'ın Himâyesi 358
e. Dünyalığı Terk Etmek 360
f. Dervişe Yumuşak Muamele 364
g. Arkadaş Edinilecek Kimse 367
13. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (9) 370
a. Güzel Kulluğun Çaresi 371
b. Sırf Allah Rızasını Düşünmek 375
c. Vaktin Kıymeti 382
d. Kapıların Açılması Gayretle Olur 387
e. Her An Uyanık Olmak 388
f. Afetlerin Bilinmesi 389
g. Arkadaşlık Edilecek Kimse 391
h. Arkadaşımıza Karşı Görevimiz 393

i. Evliyâullah'ın Hayâ Duygusu 396
14. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (10) 398
a. Garibin Bağdat'ta Kalması 399
b. Evliyâya Hürmetin Karşılığı 404
c. Kadere Rıza 410
f. Keramet Önemli Değil 419
g. Allah'ı Bilen Kimse 422
h. Muhabbet Nedir? 423
i. Allah'ı Seven Kimsenin Üzüntüsü 425
15. EBÜ'L-HÜSEYN-İ NÛRÎ HZ. (1) 428
a. Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hakkında Bilgi 429
b. Müslümanın Yardımına Koşmak 436
c. Cem ve Tefrika 445
d. Tasavvuf Nedir? 446
e. Allah Sevgisi 450
16. EBÜ'L-HÜSEYN-İ NÛRÎ HZ. (2) 453
a. Allah Aşkı ve Şiir 454
b. Habîb ve Halîl Ne Demek? 470
c. Her Şeye İbretle Bakmak 471
d. Tasavvuf Güzel Ahlâktır 480
17. EBÜ'L-HÜSEYN-İ NÛRÎ HZ. (3) 484
a. Mü'minlerin Dereceleri 485
b. Tevhid-i Hakîkîye Ulaşanlar 486
c. Rıza ve Teslimiyet Makamı 495
d. İnsanlardan Uzaklaşanlar 498
e. Hak Zâhir Olunca Perdeler Kalkar 502

18. EBÜ'L-HÜSEYN-İ NÛRÎ HZ. (4) 507
a. Kadere Razı Olmak 508
b. Basîret Ehlinin Halleri 517
c. Nadir Bulunan İki Şey 523
19. EBÜ'L-HÜSEYN-İ NÛRÎ HZ. (5) 527
a. Allah'a Dayan, Allah'a Tevekkül Et! 528
b. Hakîkî Derviş Kimdir? 532
c. Allah'ın Takdirinde Hayır Vardır 536
d. Rızkımızı Allah Veriyor 540
EBÛ OSMÂN EL-HÎRÎ HZ. (1) 542
20. EBÛ OSMÂN EL-HÎRÎ HZ. (2) 549
a. Ebû Osman-ı Hîrî Hakkında 549
b. Oruç Borcuyla Ölen Kimse 558
21. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (3) 562
a. Ebû Osman el-Hîrî Hakkında 563
b. Nâfi' İle İlgili Bilgi 564
c. Düşmanlığın Üç Sebebi 569
d. Kâmil İnsan Olmanın Şartı 571
e. Gönlün Salâhı İçin Dört Şey 575
f. Allah'ın Yardım Ettiği Kul 578
22. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (4) 583
a. Ucbün Sebebi 584
b. İbadet Zevkinin Elden Gitmesi 590
c. Allah Korkusu, Ucüb ve Kibir 594
d. İnsanların Huyları İçinde Gizlidir 599
e. Nefsinin Hiçliğini Anlamak 603

23. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (5) 605
a. Allah'ın İzzeti İle İzzetlenin! 606
b. Sevinç, Korku ve Ümit 618
c. Akıllı İnsan Tedbir Alır 626
24. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (6) 631
a. Fâcirle İlgiyi Kesmek 632
b. Arif Kulu Allah Günahtan Korur 636
c. Edep Nedir? 637
d. Allah Günahları Affeder 639
e. Zühdün Hükmü 645
f. İşleri Allah'a Havale Etmek 648
25. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (7) 655
a. Sabrın İki Çeşidi 656
c. Emelin Kısa Olması 664
d. Allah'a Teslim Olmak 672
e. Allah'ı Çok Zikretmek 674
26. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (8) 680
a. İşleri Allah'a Havale Etmek 681
b. Zikri Allah İçin Yap! 694
c. Zâlimi Allah Musallat Eder 699
27. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (9) 706
a. Zengine İzzet, Fakire Tevâzu 707
b. Allah'ın Azabından Affına Sığınmak 715
c. Saidliğin ve Şakîliğin Alâmeti 723
d. Allah Dostlarıyla Ahbaplık Etmek 728

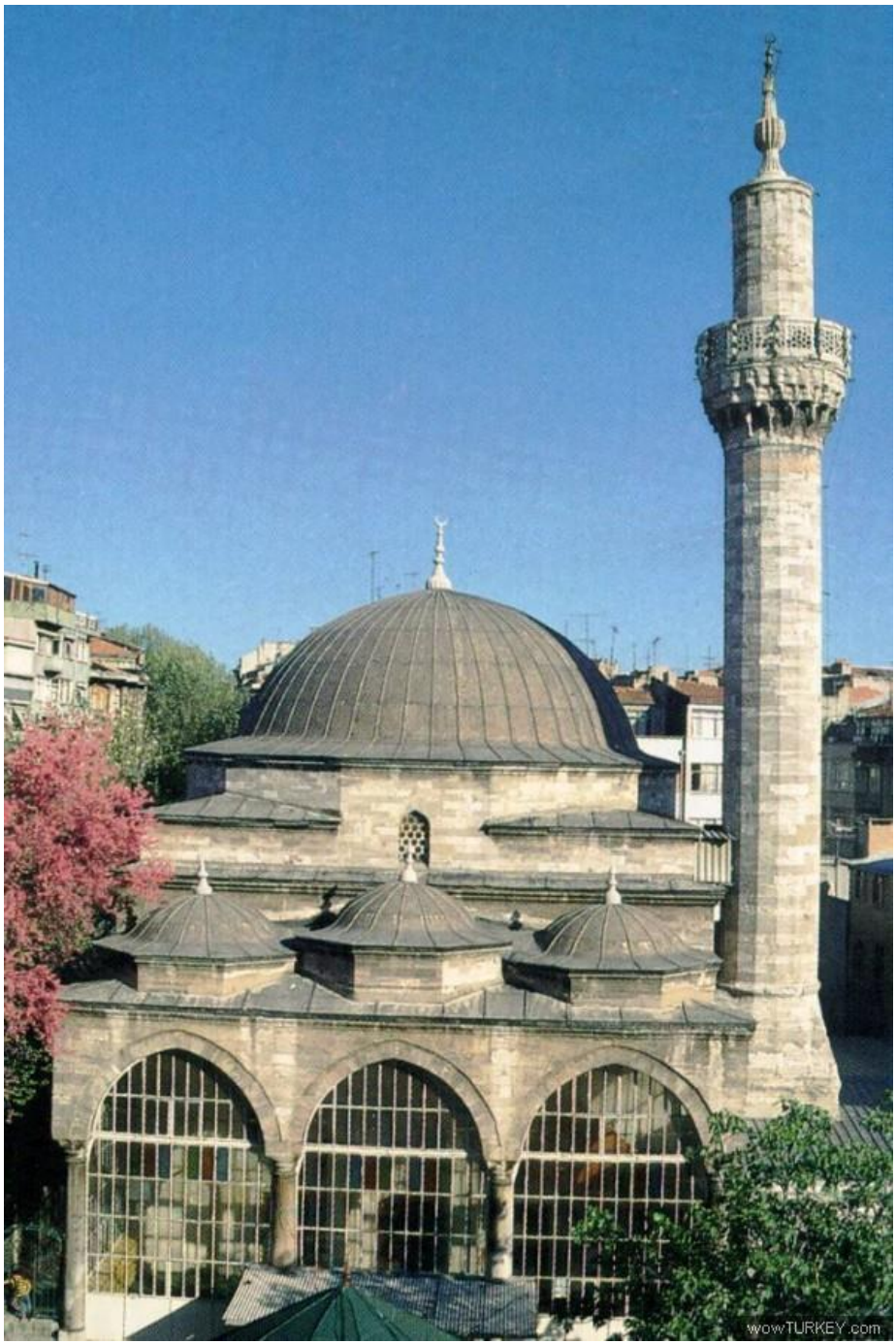
wowTURKEY.com

© H. Ali Erkaya - sonuy

ÖNSÖZ

Prof. Dr. M. Es'ad Coşan Hocaefendi, kırk yılı aşan hocalık hayatı boyunca (1960-2001) muhtelif camilerde ve toplantılarda dînî konuşmalar yapmakta idi. Bu konuşmalar daha çok hadis-i şeriflerin okunması ve izah edilmesi tarzında oluyordu. Son yıllarında, bu hadis sohbetlerine ilâve olarak, Mustafa Selâmi Efendi Tekkesi'nde *Tabakàtü's-Sûfiyye* sohbetlerine başladı (02. 12. 1991). Hocaefendi bunun amacını şöyle açıklıyordu:

"Bizler de karınca kararınca takvâ yolunda, Rabbimizin rızası yolunda yürüyen insanlar olduğumuzdan, "Bu yolun bizden önceki büyükleri, selef-i sàlihînimiz neler söylemişler, onların nasihatlerinden istifade edelim; nasıl yaşamışlar, hayatları bize örnek olsun!" diye, tasavvuf aleminin büyüklerinin hayatlarını okumayı; sözlerini dinleyip, belleyip mûcebince amel etmeyi düşünerek; Türkçesi bulunmayan bir eser olsun, kaynak olsun, ana eser olsun; böylece yaptığımız çalışma da yapılmamış bir çalışma olarak, yeni bir çalışma olsun diye düşündüğümüz için; 412 hicrî, 1021 milâdî tarihinde, yâni yıllarında vefat etmiş olan, Nişâpurlu Ebû Abdurrahman es-Sülemî Hazretleri'nin, tasavvuf ilminde kaynak olan, ana eser olan, müracaat kitabı olan *Tabakàtü's-Sùfiyye*'sini okumağa başladık."

Sülemî bu eserinde, Tabiîn döneminde yaşamış 100 sûfîyi 20'şer kişilik beş bölüm halinde ele almış, her birinin hayatı hakkında bilgiler vermiştir. Rivayet ettikleri hadis-i şeriflerden bir tanesini örnek olarak zikretmiş, söyledikleri veciz sözleri nakletmiştir.

Bu sohbetler Cumartesi akşamları yapılıyordu ve bir saat kadar sürüyordu. Hocaefendi seyahatta olduğu zamanlar sohbete ara veriliyor, İstanbul'da oldukları zaman devam ediyordu. 7 Mayıs 1997 günü yurtdışına çıkıncaya kadar devam etti.

Fudayl ibn-i Iyad'dan başlayıp, sırayla her seferinde birkaç sayfa okuyup izah ederek sohbetlerini sürdürüyordu. 26 Ekim 1996 günü yaptığı son *Tabakàtü's-Sûfiyye* sohbetinde, Ebû Osman el-Hîrî'nin 29. sözüne kadar gelmişti.

Sohbetlerde, önce o gün izah edilecek sözlerin Arapça metinleri

okunuyor, kısaca anlamı veriliyor; sonra râvîler hakkında dipnotlardan bilgiler veriliyordu. Sözler izah edilip açıklanıyordu. Sohbetin sonunda da, çıkartılacak dersler anlatılıyor ve günümüzde neler yapmamız gerektiği hakkında tavsiyelerde bulunuluyordu.

Elinizdeki 4. cilt, merhum Prof. Dr. Mahmud Es'ad Coşan Hocaefendi'nin 3 Haziran 1995 ve 26 Ekim 1996 tarihleri arasında yapmış oldukları 27 sohbetten oluşuyor. Bu sohbetlerde *Ebû Turâb en-Nahşebî, Cüneyd-i Bağdâdî, Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî, Ebû Osman el-Hîrî Hazretleri* hakkında bilgi verilip, sözleri naklediliyor.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad Coşan Hocaefendi'nin teşvikleri ile hazırladığımız bu çalışmamızın, tasavvufun anlaşılması, inceliklerinin öğrenilmesi yönünde okuyucuya faydalı olacağını ümid ediyoruz. Katkıda bulunan herkese; özellikle kaset çözümünde yardımcı olan M. Zâhid ve M. Esad Erkaya'ya, fotoğraflar ve teknik yardımları için Hacı Ali, Abdüllatif ve Lütfullah Erkaya'ya teşekkür ediyoruz.

Dr. Metin ERKAYA
Sincan, Eylül 2016

KISALTMALAR

SAS : *Salla'llàhu aleyhi ve sellem.*
AS : *Aleyhi's-selâm.*
RA : *Radıya'llàhu anh/ anhâ/anhümâ.*
Rh.A : *Rahmetu'llàhi aleyh.*
KS : *Kaddesa'llàhu sirrahû.*
RE. : *Râmûzü'l-Ehàdîs*
ME. : *Muhtâru'l-Ehàdîs*
RS. : *Riyàzu's-Sàlihîn*
a.g.e. : Adı geçen eser.
v. : Vefatı.
vs. : ve sâire
s. : sayfa
(خ) : Buhàrî, *Sahîh*
(م) : Müslim, *Sahîh*
(د) : Ebû Dâvud, *Sünen*
(ت) : Tirmizî, *Sünen*
(ن) : Neseî, *Sünen*
(ه) : İbn-i Mâce, *Sünen*
(حم) : Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*
(عب) : Abdü'r-Rezzâk, *Musannef*
(ط) : Tayâlisî, *Müsned*
(ش) : İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*
(ع) : Ebû Ya'lâ, *Müsned*
(طب) : Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*
(طس) : Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*
(قط) : Dâra Kutnî, *Sünen*
(حل) : Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*
(ق) : Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*

(هب) : Beyhakî, *Şuabü'l-İman*

(عق) : Ukaylî, *Duafâ*

(عد) : İbn-i Adiyy, *Kâmil fi'd-Duafâ*

(خط) : Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*

(كر) : İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*

(حب) : İbn-i Hibbân, *Sahîh*

(ك) : Hâkim, *Müstedrek*

(ض) : Ziyâ el-Makdisî, *el-Ehâdîsü'l-Muhtare*

(در) : Dârimî, *Sünen*

(خز) : İbn-i Huzeyme, *Sahîh*

(بر) : İbn-i Abdi'l-Ber, *el-İstiâb*

(غ) : Begavî, *Şerhü's-Sünneh*

(طح) : Tahâvî, *Şerhü Maâni'l-Âsâr*

PROF. DR. MAHMUD ES'AD COŞAN

(14 Nisan 1938 - 4 Şubat 2001)

14 Nisan 1938 (13 Safer 1357) tarihinde, Çanakkale'nin Ayvacık ilçesinin Ahmetçe köyünde doğdu. Babası Halil Necâti Efendi, annesi Şâdiye Hanım'dır. Anne ve baba tarafından soyu, Buhàra'dan Çanakkale'ye göç etmiş seyyidlere dayanır.

Küçük yaşta iken ailesi İstanbul'a taşındı. 1950'de İstanbul Vezneciler İlkokulu'nu, 1956'da Vefa Lisesi'ni bitirdi. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap-Fars Filolojisi Bölümü'ne girdi. Arap Dili ve Edebiyatı, İran Dili ve Edebiyatı, Ortaçağ Tarihi ile Türk-İslâm Sanatı sertifikalarını alarak, 1960 yılında Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu.

Aynı yıl, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nde açılan asistanlık imtihanını kazanarak, Klasik-Dinî Türkçe Metinler Kürsüsü'ne asistan olarak girdi. Fakülte yayın komisyonunda iki yıl sekreterlik yaptı. 1965 yılında, XV. Yüzyıl şairlerinden olan Hatiboğlu Muhammed ve Eserleri konusunda doktora tezi vererek ilâhiyat doktoru ünvanını aldı. 1967-1968 yıllarında Ankara Yükseliş Mühendislik ve Mimarlık Özel Yüksek Okulu'nda Türkçe ve Hümaniter Bilgiler derslerini verdi.

Askerlik görevine Tuzla Piyade Okulunda başladı (15 Ekim 1971). Ağrı Patnos'ta yedeksubay olarak tamamladı (31 Aralık 1972).

1973 yılında, Hacı Bektâş-ı Velî, Makàlât adlı doçentlik tezi ile doçent ünvanını aldı ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Türk-İslâm Edebiyatı Kürsüsü'ne öğretim üyesi olarak tayin edildi. 1977-1980 yıllarında Sakarya Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi'nde Türk Dili ve Edebiyatı dersleri verdi. Yurtdışında çeşitli üniversitelerde misafir öğretim üyeliklerinde

bulundu.

1982 Yılında, "İbrâhim-i Müteferrika ve Risâle-i İslâmiyye" isimli takdim teziyle ilâhiyat profesörü oldu. Sosyal ve kültürel faaliyetlere daha fazla zaman ayırabilmek düşüncesiyle, 1987 yılında emekliliğini isteyerek üniversiteden ayrıldı.

İlk dînî eğitimini ailesinde gördü. Dedesi Molla Mehmed Efendi, İstanbul'da medreselerde ilim tahsil etmiş ve Gümüşhaneli Ahmed Ziyâüddin Hazretleri'ne intisab etmiş bir kimseydi. Çanakkale Savaşında şehid olmuştur.

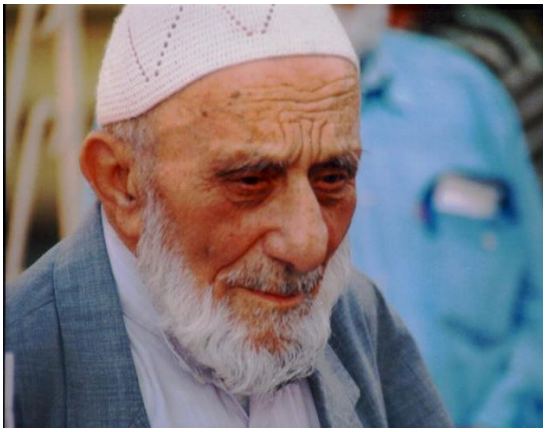

Babası Halil Necâti Efendi, küçük yaşta köyünde hafızlığını tamamladı. Gençliğinde Gümüşhaneli dergâhına mensub Çırpılarlı Hacı Ali Efendi'nin medresesine devam etti. İlk tasavvuf dersini de ondan aldı.

Medreseler kapandıktan sonra tekrar köyüne döndü. Şadiye Hanım'la evlendi (1928). Şâdiye Hanım da aynı sülâleden zikir ehli, bilgili bir hanımdı. Bu evlilikten beşi erkek, ikisi kız, yedi çocukları oldu. Prof. Dr. M. Es'ad Coşan Hocaefendi, ailenin dördüncü çocuğudur.

Halil Necâti Efendi, çocuklarını okutmak amacıyla 1942 yılında İstanbul'a taşındı. Bir süre ticaretle meşgul oldu. O sırada, Şehzâdebaşı Damat İbrahim Paşa Camii'nde Serezli Hasîb Efendi'nin sohbetlerine devam etti. Onun vefatından sonra, Kazanlı Abdül'aziz Efendi'ye intisab etti. Onun Ümmügülsüm Camii'ndeki sohbetlerine katıldı. Abdül'aziz Efendi'nin tavsiyesi ile girdiği müezzinlik imtihanını kazanarak, Fatih Müftülüğü'nde göreve başladı. Abdül'aziz Efendi'nin vefatından sonra (1952), irşad görevini sürdüren Mehmed Zâhid Kotku Hazretleri'nin sohbetlerine devam etti. Onun yakın dostlarından oldu.

Bu münasebetle, Prof. Dr. M. Es'ad Coşan Hocaefendi, küçük yaştan itibaren hocaefendilerin meclislerinde bulundu, onların maddî ve manevî ilgilerine mazhar oldu.

Edebiyat Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, 1960 yazında Mehmed Zâhid Kotku Hazretleri'nin kızı Muhterem Hanım'la evlendi. Aynı yılın sonbaharında, Ankara İlâhiyat Fakültesi'ndeki asistanlık görevi dolayısıyla Ankara'ya taşındılar.

İlâhiyat Fakültesi'ndeki öğretim üyeliği yıllarında, Hocaefendi'nin kapısı herkese açıktı. Öğrencilerin çok sevdiği ve saygı gösterdiği bir kimseydi. Talebe gelir, kapıyı çalar, derdini anlatır, cevabını alır, müsterih bir çehre ile ayrılırdı. Olaylı ve kavgalı zamanlarda öğrencilerin arasına girer, onları akl-ı selime davet eder, kavgaları önlemeye çalışırdı.

1960'lı yıllarda fakültede resmî ders olarak Kur'an-ı Kerim dersi yoktu. Öğrenciler kendi gayretleriyle, Arapçadan, Farsçadan faydalanarak Kur'an-ı Kerim öğrenmeğe çalışıyordu. Bunu gören Hocaefendi, müsait zamanlarında hasbî olarak, isteyenlere Kur'an-ı Kerim ve Osmanlıca dersleri veriyordu. Öğrencilerini bilimsel araştırmalara, master ve doktora yapmaya teşvik ederdi.

Öğretim üyeleri arasında saygınlığı vardı. Sahasında söz sahibi idi. Özellikle Türk-İslâm edebiyatında, ilk müracaat edilen kimseydi. Kendisinden önce profesör olmuş hocalar bile, ağır bir parça, çetin bir şiir oldu mu, "Es'ad Bey, şuna beraber bakabilir miyiz?" diye kendisine gelirlerdi. Herkese yardımcı olmaya çalışırdı.

İlk yıllar Kurtuluş'ta oturuyorlardı. Daha sonra Kalaba'ya taşındılar (1963). Evlerinin yakınında cami yoktu. Bir mescid açılması için önderlik etti. Daha sonra onun gayretleriyle bir dernek kurulup, cami yeri alındı. Üstte Kur'an Kur'an Kursu, altta cami olmak üzere cami inşaatının yapılmasına gayret etti.

Buralarda zaman zaman hadis ve tefsir sohbetleri yaptı.

Komşuluk ilişkileri çok mükemmeldi. Bütün yorgunluklarına ve yoğunluklarına rağmen, komşularına da vakit ayırırdı. Karşılıklı ziyaretleşmeler olurdu. Ziyaretlerde tebessümü eksik etmezdi. Ziyaret sırasında, kütüphaneden uygun bir kitap alır, orada bulunanlardan birisine bir yer açtırırdı. Sonra oradan bir miktar okuyarak sohbet ederdi.

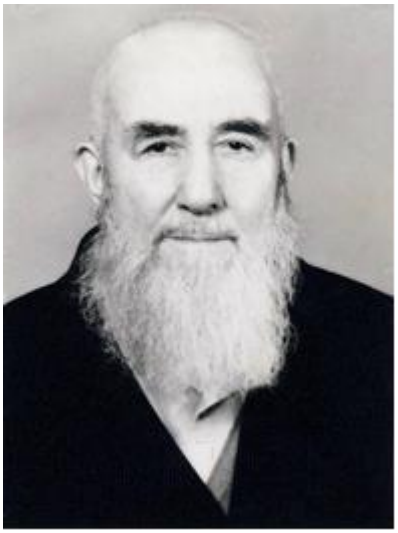

Mehmed Zâhid Kotku Hazretleri, hemen her yıl Ankara'ya gelir, evlerinde bir süre misafir kalırdı. Ankara'nın çeşitli semtlerinde, çevre ilçelerde sohbetler, ziyaretler olurdu. Bazen de M. Es'ad Hocaefendi'yi de yanına alır, Anadolu'nun muhtelif şehirlerine beraber seyahat ederlerdi.

1977 Yılında, Mehmed Zâhid Kotku Efendi'nin bizzat elinden tutarak kürsüye oturtması ile İskenderpaşa Camii'nde *Râmûzü'l-Ehàdîs* derslerine başladı. Hafta sonlarında İstanbul'a gidiyor, pazar günü hadis dersini yapıp Ankara'ya dönüyordu.

Mehmed Zâhid Efendi'nin hastalığında, ameliyatında hep yakın hizmetinde bulundu. Son demlerinde de yanıbaşındaydı. Onun arzusu üzerine, 13 Kasım 1980 (5 Muharrem 1401) günü vefatından sonra, cemaatin eğitimiyle ve her türlü meselesiyle ilgilenme, tebliğ ve irşad görevini üstlendi.

Tasavvufî nisbeti; hocası Mehmed Zâhid Efendi vasıtasıyla Nakşibendî Tarikatı'nın, Hàlidiyye kolunun, Gümüşhâneviyye şubesidir. Ayrıca Kàdiriyye, Sühreverdiyye, Kübreviyye, Çeştiyye, Mevleviyye, Halvetiyye ve Bayrâmiyye tarikatlarından da irşada me'zundur.

Onun döneminde hadis derslerine ilgi daha da arttı. Cemaat yer bulamadığı için camiye ilâveler yapıldı, ders dinlenilecek

yerler beş-altı kat genişletildi. Caminin yanındaki eski binalar alınarak camiye katıldı. Ayrıca Ankara, İzmir, Bursa, Sapanca, İzmit ve Eskişehir'de mutad hadis dersleri başlatıldı.

Mehmed Zahid Kotku Efendi'nin emri üzerine kurduğu "Hakyol Vakfı"nın çalışmalarıyla bizzat ilgilendi, muhtelif yerlerde şubeler açtırdı. Eğitim ve yardımlaşma faaliyetini yaygınlaştırmak için çalışmalar yaptı. Sanat ve kültürle ilgili çalışmalar yapmak üzere "İlim, Kültür ve Sanat Vakfı"nı, sağlık hizmetleri için "Sağlık Vakfı"nı kurdurdu. Hanımların eğitimiyle ilgili olarak "Hanım Dernekleri"nin; çevre ile ilgili çalışmalar yapmak üzere "İlim, Ahlâk, Kültür ve Çevre Dernekleri"nin kurulmasını ve yaygınlaştırılmasını teşvik etti. Bu çalışmalarla toplumun güzel amaçlar için bir araya gelmesini, organize olmasını sağlamaya çalıştı.

Vakıflara ait, harabe haline gelmiş birtakım ecdad yadigârı eserlerin tamir ve tecdidiyle ilgilendi. Onların gayesine uygun olarak tekrar faaliyete geçmesini temin etti. (Ahmed Kâmil Tekkesi, Selâmi Mustafa Efendi Tekkesi, Şeyh Murad Efendi Dergâhı, Şadiye Hatun Şifâ Külliyesi...)

Eğitimin yaygınlaştırılması için basın ve yayın çalışmalarıyla ilgilendi. 1983 Eylülünde İslâm dergisi, 1985 Nisanında Kadın ve Aile ve İlim ve Sanat dergisi yayınlanmaya başladı. Daha sonra, Gülçocuk dergisi çıkartıldı. Sağlık ve bilimle ilgili konularda isePanzehir dergisi yayınlandı. Vefa Yayıncılık adına yayınlanan bu dergilerle yakından ilgilendi ve makaleler yazdı.

Bu dergiler ilgilendikleri sahalarda kamuoyuna önderlik ettiler. Yayınladıkları yazılarla, araştırma dosyalarıyla ve İslâm dünyasından haberlerle halkımızın bilgilenmesine ve bilinçlenmesine katkıda bulundular. İyimser, ümit verici, yol gösterici yazılarla pek çok hayırlı gelişmelere sebep oldular. Haklarında sempozyumlar, doktora tezleri yapıldı. Bir ara İslâm dergisinin tirajı yüz bini aştı.

İslâm ve *Kadın ve Aile* dergileri, 1998 Haziranına kadar aksamadan yayınlarını sürdürdüler.

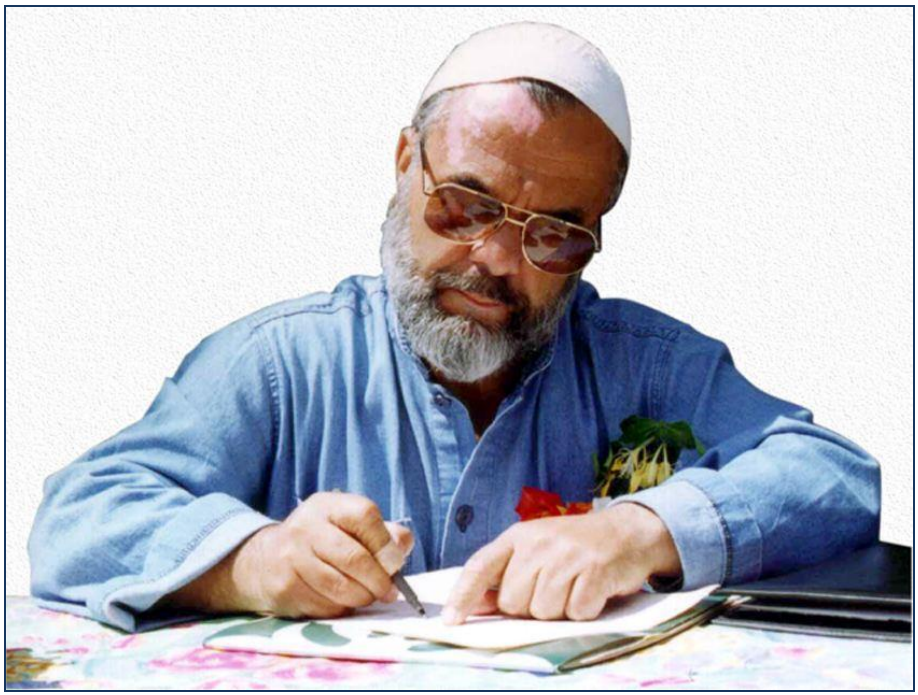

Kitap yayıncılığı için Sehâ Neşriyat'ı kurdu; çeşitli dinî, edebî, tarihî, kültürel eserler neşredildi. Yayıncılığın geliştirilmesi, haftalık ve günlük yayınlara geçilebilmesi için çalışmalar başlattı. Onun gayretleriyle bir matbaa tesis edildi (Ahsen), dizgi tesisleri kuruldu (Dehâ).

Sesli ve görüntülü yayıncılık alanında hizmet etmek, millî ve mânevî değerlerimize uygun yayınlar yapmak üzere, *Ak-Radyo* (AKRA) adı altında bir müessesenin kurulmasına öncülük etti (1992). Halen İstanbul'dan radyo yayınları yapılmakta; bu yayınlar uydu vasıtasıyla Türkiye'nin her yerinden, Orta Asya'dan ve Avrupa'dan dinlenebilmektedir.

Onun teşviki ile Ak-Televizyon adı altında Marmara Bölgesine yönelik bölgesel televizyon yayını başlatıldı (1997). Basın-yayın alanında *Sağduyu* isimli günlük bir gazete yayınlandı (3 Mayıs 1998 - 11 Temmuz 1999).

Kaliteli bir eğitimi temin etmek amacıyla, özel eğitim kurumlarının kurulmasını teşvik etti. Çeşitli illerde ilkokul öncesi, ilkokul ve orta öğrenime yönelik eğitim tesisleri, okullar ve

dersaneler kurdurdu. (Asfa, Ferda…)

Halka güvenilir bir sağlık hizmeti verilmesi için poliklinikler ve hastaneler açılmasını teşvik etti. Başta İstanbul olmak üzere bir çok ilde sağlık kuruluşları hizmete açıldı. (Hayrunnisâ Hastanesi, Esmâ Hatun Hastanesi, Afiyet Hastanesi…)

Yurtdışındaki müslümanlarla diyaloğu sağlamak, ziyaretleri kolaylaştırmak amacıyla İskenderpaşa Turizm (İSPA) adı altında bir seyahat acentası kurulmasına öncülük etti. Bu şirket vasıtasıyla hac ve umre programları, çeşitli yurt içi ve yurt dışı geziler; aile ve eğitim toplantıları düzenlendi.

İlmî seviyesi yüksek hocalar yetiştirmek amacıyla İstanbul'da, Ankara'da, Konya'da ve Bursa'da hadis ve fıkıh enstitüleri açtırdı. Buralarda ilâhiyat fakültelerinde okuyan veya mezun olan kimselere, özel hocalardan Arapça, hadis, tefsir ve fıkıh dersleri verdirilmesini temin etti.

Sohbet ve vaazlarına yurt içinde ve yurt dışında büyük ilgi gösterilmesi ve çeşitli yerlere davet edilmesi, onun çok seyahat etmesine neden oldu. Avrupa'da, Kuzey Amerika'da, Afrika'da, Orta Asya'da ve Avustralya'da pek çok ziyaretler, vaazlar, sohbetler yaptı; eğitim programlarına katıldı.

Her yıl hac ve umre dolayısıyla değişik ülkelerden gelen müslümanlarla görüştü, diyalog kurdu. Hakkı ve hayrı, iyiyi ve güzeli tebliğ etme yönünde şumüllü ve verimli çalışmalar yapmaktan bir an bile geri kalmadı. Çevresini de daima bu tür çalışmalara teşvik etti.

1997 Mayıs'ından itibaren hizmetlerini yurtdışında sürdürdü. 1998 yılında Avustralya'nın Brisbane şehrine yerleşti. Tebliğ ve irşad çalışmalarını Avustralya'nın her tarafına yaygınlaştırdı. Pek çok yerde camiler, kültür merkezleri açıldı. Brisban'daki camide, her gün sabah ve yatsı namazlarından sonra, hadis sohbeti yapıyordu.

Radyo sohbetleri yine devam etti. Cuma günleri Ak-Radyo'da yapmakta olduğu hadis sohbetlerine ilâve olarak, salı günleri tefsir sohbetleri yapmaya başladı (29 Eylül 1998). Fâtiha Sûresi'nden başladı. Her sohbette birkaç ayet-i kerime okuyup, izah ediyordu. Vefat etmeden önce yaptıkları son tefsir sohbetinde, Bakara Sûresi 224. ayetine kadar gelmişlerdi.

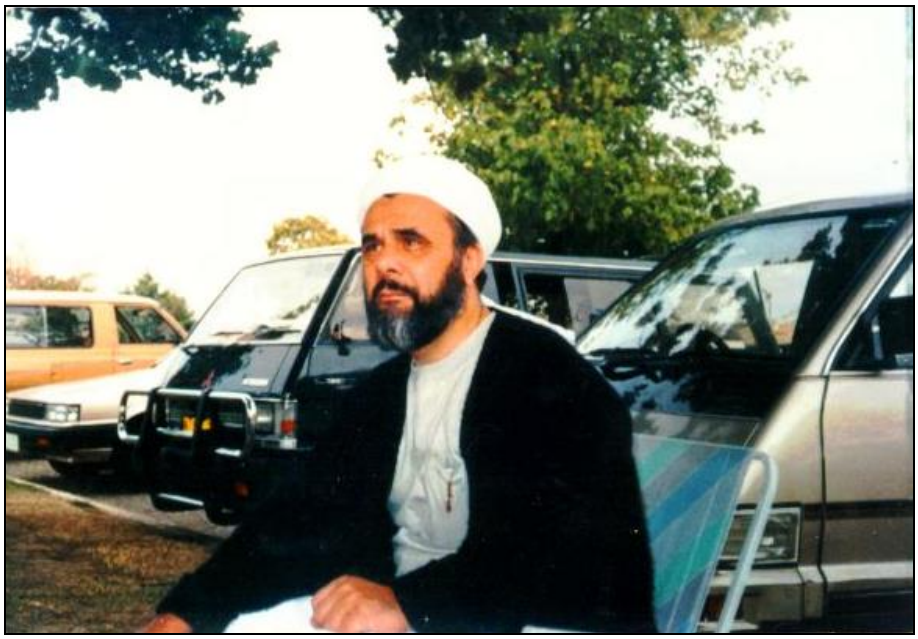

4 Şubat 2001 (10 Zilkade 1421) Pazar günü, bir cami açılışı yapmak için Grifit şehrine giderlerken, Avustralya yerel saatiyle 12'de (Türkiye saatiyle 04'te) Sydney civarında, Dubbo kasabası yakınlarında geçirdikleri elim bir trafik kazası sonucu, yanında bulunan damadı Prof. Dr. Ali Yücel Uyarel'le birlikte ahirete irtihal eylediler. Ani ölümleri ailesi, yakınları, sevenleri ve bütün müslümanlar tarafından derin bir üzüntüyle karşılandı.

Mübarek naaşları, Sydney'de Auburn Gelibolu Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Türkiye'ye getirildi (8 Şubat Perşembe). 9 Şubat Cuma günü, Fatih Camii'nde yüzbinlerin iştirak ettiği muhteşem bir cenaze namazından sonra, tekbirlerle, salevatlarla, dualarla, gözyaşlarıyla, Ebû Eyyûb el-Ensârî Hazretleri'nin kabri civarında, Eyüp Mezarlığında toprağa verildi.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad Coşan Rh.A, doğu dillerinden Arapça ve Farsça'yı, batı dillerinden Almanca ve İngilizce'yi bilmekteydi. Yurt içinde ve yurt dışında çok yönlü sosyal faaliyetlerini, tebliğ ve irşad çalışmalarını vefat edinceye kadar devam ettirdi.

Rûhu şâd, mekânı cennetî a'lâ olsun...

Yayınlanmış Eserleri:

01. Matbaacı İbrâhîm-i Müteferrika ve Risâle-i İslâmiye (1982)
02. Hacı Bektâş-ı Velî, Makàlât
03. Gayemiz (1987)
04. İslâm Çağrısı (1990)
05. Yeni Ufuklar (1992)
06. Çocuklarla Başbaşa
07. Başarının Prensipleri
08. Türk Dili ve Kültürü
09. İslâm'da Nefis Terbiyesi ve Tasavvufa Giriş (1992)
10. Avustralya Sohbetleri-1 (1992)

11. Avustralya Sohbetleri-2 (1994)
12. Avustralya Sohbetleri-3 (1995)
13. Avustralya Sohbetleri-4 (1996)
14. Yeni Dönemde Yeni Görevler (1993)
15. Haccın Fazîletleri ve İncelikleri (1994)
16. Zaferin Yolu ve Şartları (1994)
17. İslâm, Sevgi ve Tasavvuf (1994)
18. Sosyal Çalışmalarda Organizasyon ve Başarı (1994)
19. Güncel Meseleler-1 (1994)
20. Güncel Meseleler-2 (1995)

21. Hazret-i Ali Efendimiz'den Vecîzeler (1995)
22. Hacı Bektâş-ı Velî (1995)
23. Yunus Emre ve Tasavvuf (1995)
24. Başarı Yolunda Sevginin Gücü (1995)
25. İslâmî Çalışma ve Hizmetlerde Metod (1995)
26. Sosyal Hizmetlerde Hanımlar (1995)
27. Ramazan ve Takvâ Eğitimi (1996)
28. Tebliğ ve İrşad Çalışmaları (1996)
29. İslâm, Tasavvuf ve Hayat (1996)
30. Haydi Hizmete!.. (1997)

31. İslâm'da Eğitimin İncelikleri (1997)
32. Tasavvuf Yolu Nedir? (1997)
33. İmanın ve İslâm'ın Korunması-1 (1997)

34. İmanın ve İslâm'ın Korunması-2 (1998)
35. Allah'ın Gazabı ve Rızası (1997)
36. Mi'rac Gecesi (1998)
37. Doğru İnanç ve Güzel Kulluk (1998)
38. Ramazan ve Güzel Ameller (1998)

1. EBÛ TURÂB EN-NAHŞEBÎ HZ. (1)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ ve senedinâ ve mededinâ ve üsvetine'l-haseneti muhammedini'l-mustafâ... Ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'l-cezâ... Emmâ ba'd:

Aziz ve sevgili kardeşlerim!

Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin rızası, rahmeti, bereketi, selâmı, ihsânı, ikramı üzerinize olsun... Allah-u Teàlâ Hazretleri iki cihanın saadetine cümlenizi nâil eylesin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Evliyâullahın, büyük sùfilerin, pirlerimizin, mürşidlerimizin hayatları ve mübarek kelamları, sözleriyle ilgili çok kıymetli bir kitabı, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'nin *Tabakàtu's-Sûfiyye* isimli eserini okumaya devam ediyoruz.

Okumaya başlamadan önce, Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizlerden birer hediyye-i Kur'âniyye olsun diye ve diğer enbiyâ ve mürselîn ve cümle evliyâullah u mukarrabînin ve hâssaten Peygamber Efendimiz'in âlinin, ashâbının, ezvâc-ı tâhirâtının, evlâdının, zürriyet-i tayyibesinin, hulefâsının; ve mânevî makamının varisleri evliyaullah ve sâlihînin, mürşidîn-i kâmilînin, sâdât ve meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ruhlarına;

Uzaktan yakından buraya gelmiş olan, siz değerli kardeşlerimin ahirete göçmüş olan müslüman ecdâdının, ceddâtının, akrabasının, evlâdının, yakınlarının, dostlarının ruhlarına bizlerden hediye olsun diye; onların kabirleri nur dolsun, ruhları şâd olsun, makamları yüksek olsun diye;

Bizleri de Allah CC sevdiği kullarından eylesin; ömrümüzü rızasına uygun, sevdiği işleri yaparak geçirmemizi cümlemize nasib eylesin; bu büyüklerin halleri, sözleri bizlere tesir etsin, bizi de Allah'ın sevdiği kullarının yoluna çeksin diye; okuduklarımızdan istifade edelim, faydalanalım, feyz alalım da, Allah'ın sevdiği işleri yapalım, sevdiği huylara sahip olarak yolumuzda

öyle yürüyelim diye; sonunda Rabbimizin rızasına vâsıl olup cennetiyle, cemâliyle müşerref olalım diye, buyurun bir Fâtiha, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyalım, öyle başlayalım:

.....

Dersimizin ilk kısmında Abdullah ibn-i Hubeybini'l-Antâkî Hazretleri'nin menâkibi, hayatı, sözleri bitti. Şimdi bu kıymetli kaynak kitaptaki 20. terceme-i hale, biyografiye geldik. Ebû Turâb en-Nahşebî, Nahşebli Ebû Türâb künyeli büyük alime geldi sıra… Şimdi ona başlıyoruz

a. Ebû Turâb-ı Nahşebî Hakkında Bilgi

٢٠ -أبو ترابٍ النَّخشبيُّ

ومنهم أبو ترابٍ النَّخشبيُّ ، واسمه عسكر بن حصين ؛ ويقال:

عسكر بن محمد بن حصين.

(*Ve minhüm ebû turâbini'n-nahşebiyyü, ve'smühû askeri'bnü husayn, ve yukàlü askeri'bni muhammedi'bni husayn*) "Bu kitapta ismi anılan evliyaullah, sàlihlerden bir tanesi de, Ebû Türâb-ı Nahşebî'dir. Ebû Türâb en-Nahşebî..."

İsmi Asker ibn-i Husayn idi. Asker... Bu kelimeyi biliyorsunuz. Husayn... Hüseyin değil. Hüseyin sin'lidir, Husayn sad'ladır. Husayn, korunmuş mânâsına geliyor. Hısın, kale demek, etrafı çevrili yere hısın derler, kale demek yâni. Mahfûz, surla çevrili belde demek. Onun için meselâ Hısn-ı Kehfâ, Hısn-ı Mansûr... Anadolu'da birtakım böyle beldeler vardır, ismi böyle... Ne demek?.. Kale varmış demek ki etrafında, bölge, düşmanlardan korunmak için kaleymiş eskiden.

Sahabeden de biliyorsunuz İmrân ibnü'l-Husayn diye bir zat var. Bu zâtın da ismi Asker ibn-i Husayn imiş, Husayn oğlu Asker.

(*Ve yukàlü*) Deniliyor ki: (*Askerü'bnü muhammedi'bi husayn*) Husayn oğlu Muhammed ibn-i Asker. Yâni babasının adı Husayn değil, dedesinin adı Husayn, babasının adı Muhammed demek

yâni. İki rivâyet de var.

Evet, bazen öyle baba meşhurken, kişinin adını doğrudan doğruya dedeye izafe ederler, dede adıyla söylerler. Baba adını atlayabilirler yâni. Öyle olmuş olabilir.

صحب أبا حاتم العطار البصرىَّ ، و حاتمًا الأصمَّ البلخىَّ.

(*Sahibe ebâ hàtemini'l-attàre'l-basriyye, ve hà§temeni'l-esamme'l-belhiyye, ve hüve min cilleti meşâyihi hurâsân, ve'l-mezkûrîne bi'l-ilm, ve'l-fütüvveti, ve't-tevekküli, ve'z-zühdü, ve'l-vera',*)

(*Sahibe*) "Ahbaplık etti, arkadaşlık etti, onunla dost idi, onunla beraber bulundu." mânâlarına geliyor. Sohbet etmek, birisiyle biraz karşılıklı konuşmak demek... O mânâya değil. Onun ahbaplarından, arkadaşlarından idi demek yâni. Ahbaplarını sayıyor şimdi:

(*Ebâ hâtemini'l-attâre'l-basrî*) Ebû Hâtem isimli, Basralı, attarlık mesleğinden bir kimse ahbâbı imiş, onunla arkadaşlığı varmış. Kimmiş bu şahıs?.. (*Semia'bne sîrîn*) İbn-i Sîrîn'den nakleden bir kimseymiş. (Ve revâ anhu vekî') Vekî' de ondan rivâyet etmiş bir kimse. Yâni onunla da Ebû Turâb'ın ahbaplığı, dostluğu varmış bir.

İkincisi: (*Ve hàtemeni'l-esamm*) Bir de, Belh şehrinden Hâtem-i Esam Hazretleri ile de dostluğu varmış, ahbaplığı varmış.

Hâtem-i Esam, biliyorsunuz, çok meşhur evliyaullahtan. Kerametleri zahir. Doğru dürüst, dobra dobra konuşan, ahlâkı çok güzel olan bir kimse… *Esam,* sağır demek. Sağır değilmiş kendisi ama, bir sebepten bir müddet sağırlık taklidi yapmış; bir kadıncağız mahcup olmasın, gönlü kırılmasın, üzülmesin diye. Anlatmıştık o hikâyeyi. Evet bu Hâtem-i Esam'la, Ebû Türâb'ın ahbaplıkları varmış, bir arada bulunmuşlar.

وهو من جلَّة مشايخ خراسان ، والمذ كورين بالعلم ، والفتوَّة ، والتو كُّك ، والزُّهد ، والورع.

(*Ve hüve min cilleti meşâyihi hurâsân*) "O, yâni Ebû Türâb-ı Nahşebî, Horasan şeyhlerinin en büyüklerindendi." *Cille*, *celâl* kökünden geliyor. Allah CC diyoruz... Allah-u Ecel ve A'lâ diyoruz. *Cille* ve *ecille* en büyük demek yâni. Horasan şeyhlerinin en büyüklerindendi diyor.

(*Ve'l-mezkûrîne bi'l-ilm, ve'l-fütüvveti, ve't-tevekküli, ve'z-zühdü, ve'l-vera'*) Nesiyle anılmış bir meşhurmuş?.. İlmiyle. Ebû Türâb alimmiş bir kere bir. İlmiyle zikredilen bir kimse…

(*Ve'l-fütüvveti*) Fütüvetiyle de meşhurmuş. Bu fütüvvet de, tasavvufî sıfatlardan bir sıfat. Bir insanın yiğit olması, cömert olması, arkadaşlarına fedâkâr olması filan mânâsına.

Hattâ biliyorsunuz, fütüvvet teşkilatları kuruldu sonradan. Bunlar meslek teşkilatları haline dönüştü Anadolu'da. Her mesleğin pîri var, şeyhi var; ona bağlı ustalar, çıraklar var... Meslek organizasyonu haline dönüştü sonradan biliyorsunuz, fütüvvet.

(*Ve't-tevekkül*) Tevekküldeki şöhretiyle de anılan bir kimseymiş bu. Yâni, tevekkül bakımından iyi bir alimmiş. Bu konuda kuvvetli, tevekkül ahlâkı yüksek seviyedeymiş.

(*Ve'z-zühd*) Zühd bakımından da zikredilen bir kimse. Yâni dünyaya değer vermemek, ahirete rağbet etmek, dünyaya karşı müstağnîlik.

(*Ve'l-vera'*) Haramlardan, şüphelilerden kaçınma. Güzel sıfatlar bunlar. Bunlarla anılıyormuş bu Ebû Türâb.

Yâni ne demek?.. Alim demek, yiğit demek, mütevekkil demek, zâhid demek, verâ sahibi demek. Evet, Ebû Turâb-ı Nahşebî Hazretleri bu...

Her zaman Nahşeb'în nerede olduğunu filan yazardı, burada bu sefer yazmadı. İşte Horasan'da bir yer adı.

سمعت ابا الحسن القزوينىَّ ، يقول: سمعت علىَّ بن عبدك ، يقول:
سمعت أبا عمران الطَّبرستانىَّ ، يقول: سمعت ابن الفرجىِّ ، يقول:
رأيت حول أبى ترابٍ -من اصحابه- عشرين ومائة صحب ر كوة ،

قعودٌ حول الاساطين ؛ ما مات منهم على الفقر إلا أبو عبيد البسرى ، و ابن جلاَّء.

(*Semi'tü ebe'l-haseni'l-kazvîniyye, yekùlü: Semi'tü aliyye'bne abdek, yekùlü: Semi'tü ebâ imrâne't-taberistâniyye, yekùlü: Semi'tü'bnü'l-ferciyye, yekùlü: Raeytü havle ebî türâbin —min ashàbihî— ışrîne ve miete sàhibi rekveh, kuùdün havle'l-esâtîn; mâ mâte minhüm ale'l-fakri illâ ebû ubeydini'l-busriyyü, ve'bnü'l-cellâ'.*)

Bu Ebü'l-Hasen-i Kazvînî'den işittim diyor müellif. O da Ali ibn-i Abdek'ten işitmiş. O da Ebû İmrân et-Taberistânî'den işitmiş. O da İbnü'l-Fercî'den işitmiş.

O en son râvi Samerralıymış, çok zengin bir kimseymiş. Bu zenginliğinin hepsini ortaya koymuş ve ilim talebine harcamış. Fakirlere sarf etmiş, dervişlere, sòfilere vermiş. Böyle parasını onların hizmetine saçmış bir kimseymiş. Fıkıhta, ilimde, hadis bilgisinde kuvvetliymiş. Ebû Türâb'ın arkadaşıymış. Zünnûn-u Mısrî ile ahbaplığı varmış. Haris-i Muhâsibî ile arkadaşlığı varmış. Remle'ye yerleşmiş ve oranın camisinde vaaz verirmiş. Belli günlerde vaazı varmış. Remle'de vefat etmiş, 290 senesinden sonra. *Kitâbü'l-Vera'* ve *Sıfatü'l-Mürîdîn* isimli ve daha başka tasavvufî eserler yazmış olan bir kimse bu İbni'l-Fercî.

Diyor ki: (*Raeytü havle ebî türâbin*) "Bu Ebû Turâb-ı Nahşebî'nin etrafında gördüm (*min ashâbihî*) onunla ahbaplık eden insanlardan (*ışrîne ve miete sàhibi rekvetin, kuûdün havle'l-esâtîn*) 120 kimse gördüm." diyor.

Rekve veya *rikve*, küçük kova, deriden küçük su kabı mânâsına. Cezve gibi küçük bir kaba benziyormuş bu. Matara gibi. İşte böyle tevâzu alâmeti olarak, tasavvuf erbabının yanlarında gezdirdikleri bir şey gàlibâ. İşte böyle rekve sahibi 120 kişi gördüm.

(*Mâ mâte minhüm ale'l-fakri illâ ebû ubeydini'l-busriyyü*) Onlardan sadece Ebû Ubeyd el-Busrî'yi fakir üzere vefat etmiş gördüm, (*ve'bnü'l-cellâ'*) bir de İbn-i Cellâ'yı gördüm."

Bunun mânâsını düşünüyorum, ne demek istedi bu cümleyle... Yâni tasavvuf yoluna girmiş yanında bir de matarayla gezen, mütevazı tasavvuf kıyafetine bürünmüş 120 kimse gördüm, bu Ebû Türâb-ı Nahşebî'nin yanında. Hepsi kenar mahallelerde otururlardı. Onlardan sadece Ubeyd el-Busrî ve İbn-i Cellâ fakirlik üzere öldü diyor.

Bunun bir mânâsı şu: Tasavvufta sebat edip o hal üzere halini bozmadan devam eden bu ikisi. Yâni Ebû Ubeyd el-Busrî ve İbn-i Cellâ... Ötekiler o yolda devam etmediler mânâsına.

Bir de, fakirliği tasavvuf mânâsına değil de, normal manasına alırsak; yâni ötekilerin hepsi sonradan mal mülk, zenginlik, varlık sahibi oldular gibi bir mânâ da olabilir. Hangisini kasdettiğini buradan çıkartamadım.

Etrafındaki 120 insanın iki tanesi salih kaldı, 118 tanesi imtihanı kaybetti, tasavvufu bıraktı da ehl-i dünya mı oldu demek istiyor?.. Galiba bu mânâya... Yâni biraz daha kuvvetli olarak bu mânâ var gibi. Yoksa; işte hepsi fakir diyarlardan geldiler, okudular, âlim fazıl oldular da hepsi zenginledi, sonra bir yere bir şey oldu mânâsına mı?..

(*Kuùdün havle'l-esâtîn*) derken, *üstüvane*'nin çoğuluymuş *esâtin*; yâni direkler demek. "Direklerin etrafına oturan böyle mataralı, yüz yirmi insan onun arkadaşından gördüm. Onlardan iki tanesi tasavvufta sebat etti; işte İbn-i Cellâ ile Ubeyd el-Busrî..." diye. Bu mânâ daha kuvvetli. Tabii ötekiler zengin olduysa, bunların fakir kalması biraz güzel bir mânâ olmuyor. Çünkü bu İbn-i Cellâ filân zâten meşhur kimseler.

Evet tabii kolay değil. Tasavvuf yoluna insanlar hep giriyor da, bazen girmek bir şey değil de yükselmek mühim. Giriyor, fakat mezun olamıyor, başarı sağlayamıyor.

Allah kendi yolunda cümlemizi sağlamca yürüyen, yolu şaşırmayan, sebat eden, vefalı, sebatkâr, azimli, dürüst, sağlam, tam ve yolunda daim, zikrinde kàim, ibadetine müdâvim, sevdiği kullardan eylesin...

"Düşmez, kalkmaz bir Allah'tır." derler. İnsanlar düşebilir, kalkabilir, maddî ve mânevî bakımdan mümkün. Yâni zengin insan fakir olur, fakir insan zengin olur. Tasavvufa iyi girmiş,

hızlı girmiş insan, bakarsın bir zaman sonra gelmiş, gevşetmiş işi, başka tarafa kaymış olabilir. Ticarete kaymış, zevke kaymış, keyfe kaymış, eski yolunu devam ettirememiş, sebat gösterememiş olabilir.

Mümkün... Çünkü zordur. Eskiden tasavvufa intisab etmek isteyenlere büyükler derlermiş ki:

"—Evladım bu iş biraz zordur, sen namazını kıl, orucunu tut... Bu böyle demirden leblebi çiğnemek nasıl zorsa, öyle zor bir iştir." derlermiş.

Allah saklasın, korusun, hıfz u himâye eylesin... Şaşırtmasın, yanıltmasın, müslümanın ayağını doğru yoldan kaydırtmasın... İzzetten sonra zillete uğratmasın, kabulden sonra redde düşürmesin...

سمعت عبد الله بن على الطُّوسىَّ ، يقول: سمعت محمد بن داود الدُّقِّىَّ الدِّينورىَّ ، يقول: سمعت أبا عبد الله الجلاَّء ، يقول: لقيت ستمائة شيخٍ ، ما لقيت فيهم مثل أربعة: أولهم أبو ترابٍ النخشبىُّ.

(*Semi'tü abda'llàhi'bne aliyyini't-tûsiyye, yekùlü: Semi'tü muhammede'bne dâvude'd-dükkıyye ed-dîneveriyye, yekùlü: Semi'tü ebâ abdi'llâhi'bne'l-cellâ', yekùlü: Lakîtü sittemieti şeyhin, mâ lakìtü fîhim misle erbaatin: evvlühüm ebû türâbini'n-nahşebiyye*)

Şimdi Abdullah ibn-i Ali et-Tûsî, müellif Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'ye söylemiş. O da Muhammed ibn-i Dâvud ed-Dukkî ed-Dîneverî'den duymuş o da Ebû Abdullah ibni'l-Cellâ'dan... İşte o hani arkadaşlarının içinde iki tanesi sağlam çıktı diye demin söylediğimiz şahıs, oradan duymuş. Ne demiş o İbn-i Cellâ...

Muhammed ibn-i Dâvud ed-Dukkî ed-Dîneverî'nin hayatıyla ilgili bilgi:

محمد بن داود ، أبو بكر الصوفى ، يعرف بالدقِّى. وهو دينورى الأصل ، أقام ببغداد مدة ، ثم انتقل الى دمشق فسكنها. و كان

من كبار شيوخ الصوفيَّة ، له عندهم قدر كبير ، ومحل خطر. و
كان أحد حفظة القرآن. مات أبو بكرٍ بدمشق ، لسبع خلوان
من جماد ى الأولى ، سنة ستين وثلثمائة.

Sòfi diyor, Dükkî diye tanınmıştır diyor, Dînever'dendir, oralıdır aslında diyor. Sonra Bağdad'a geldi, orada oturdu. Sonra Dımaşk, yâni Şam'a göç etti, oraya yerleşti diyor. Sòfilerin şeyhlerinin en meşhur, en büyüklerinden idi diyor. (*Lehû indehüm kadrun kebîr*) Ve onların yanında, yâni tasavvuf erbabının yanında çok kıymetli, makbul, muteber bir şahıstı. (*Ve mahalle hatîr*) Ve güzel bir mevkii vardı.

(*Ve kâne ehade hafazati'l-kur'ân*) Kur'an hafızlarından bir tanesiydi, Kur'an'ı iyi bilendi. (*Mâte ebû bekrin bi-dımeşk*) Yâni bu Ebû Bekir künyeli, ed-Dineverî nisbeli şahıs Şam'da vefat etti. (*Li-seb'in halevne min cumâde'l-ûlâ*) Cemâziye'l-evvel diyoruz biz, cumâde'l-ûlâdır aslı. Onun bitmesine yedi gün kala, son haftasında öldü. (*Senete sittîne ve selâsemieh*) 360 senesinde.

Evet, böyle bir zat rivâyet etmiş, rivâyet Sülemî'ye kadar gelmiş. Bu şahıs ibn-i Cellâ'dan duymuş. İbn-i Cellâ ne diyor: (*Lakìtü sittemieti şeyhin*) "600 şeyhle karşılaştım; (*mâ lakîtü fîhim misle erbaa*) dört tanesi gibi büyüğünü görmedim. Yâni onlar kadar görmedim. 600'ün içinden dört tane:

(*Evvelühüm ebû türâbini'n-nahşebiyye*) Birincisi Ebû Türâb-ı Nahşebî'dir." Yâni şu tercüme-i hâlini okuduğumuz Ebû Türâb-ı Nahşebî birincisi. 600 kişiden birinci.. Onlardan dört tanesini çok yüksek bulmuş bu zât, İbn-i Cellâ; onların da birincisi Ebû Türâb'mış. Yâni kimin hayatını okuyoruz? Çok mühim bir alimin hayatını okuyoruz şu anda...

توفِّى في البادية - قيل نهشته السباع- سنة خمسٍ وأربعين ومائتين.

(*Tüvüffiye fi'l-bâdiyeh*) Çölde vefat etmiş. Ebû Türâb-ı Nahşebî çölde vefat etmiş. (*Kìle neheşethu's-sibâ'*) Çakal mıdır *sibâ'*, kurt mudur?.. *Zi'b* kurttur, bu *sibâ'* yaban köpeği, yâni çakal demek.

Rivayete göre çakallar saldırmışlar, onlar parçalamışlar. Çölde öldüğü zaman bedenini onlar parçaladı. (*Senete hamsin ve erbaîne ve mieteyn*) 245 senesinde. Vefatı böyle, çakallar parçalamış, yaban köpekleri parçalamış çölde...

واسند الحديث.

(*Ve esnede'l-hadîs*) Hadis rivayetçiliği var, hadis de rivâyet etmiş.

b. Hastalarınızı Yemeye, İçmeye Zorlamayın!

٤ -أخبرنا محمد بن أحمد بن فارسٍ، الحافظ البغداد يُّ بها ، قال: حدثنا عبد الله بن محمد بن جعفر الأصبهانيُّ، قال: حدثنا محمد بن عبد الله بن مصعبٍ؛ حدثنا أبو تراب، عسكر بن حصين، حدثنا محمد بن نمير؛ حدثنا محمد بن ثابت؛ حدثنا شريك؛ عن الأعمش؛ عن أبى سفيان؛ عن جابر، قال: قال رسول الله صلى الله عليه و سلَّم: لاَ تُكْرِهُوا مَرْضَا كُمْ عَلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ، فَإِنَّ ربَّهُمْ يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ .

TS. 147/4 (*Ahberenâ muhammedü'bnü ahmede'bni fâris, el-hàfizu'l-bâğdâdiyye bihâ*) Bu Hafız Muhammed ibn-i Ahmed ibni'l-Fâris... Hafız, hadis hafızı demek... (*El-bağdâdiyye*) Bağdatlı. O bize haber verdi diyor kitabın yazarı. (*Bihâ*) ne demek burada? Bağdat'ta demek. Bağdat'ta o şahısla karşılaştım, o şahıs bana Bağdat'ta anlattı. Bakın düşünün, Nişapurlu bir müellif, bu bilgileri nasıl adım adım yazarak yudum yudum, böyle paragraf paragraf yazarak toplamış. Yâni Ebû Türâb-ı Nahşebî'den gelen bu rivâyeti bu şahıstan Bağdat'ta kaydediyor.

(*Kàle*) O şahıs dedi ki bana: (*Haddesenâ abdu'llàhi'bni*

muhammedi'bni ca'ferini'l-isfahâniyye) İsfahanlı Abdullah ibn-i Muhammed ibn-i Ca'fer bana şöyle dedi: (*Kàle: Haddesenâ muhammedü'bnü abdi'llahi'bni mus'ab*) O da bana: Muhammed ibn-i Abdullah ibn-i Mus'ab söyledi dedi. (*Haddesenâ ebû turâb*) Ona da Ebû Turâb-ı Nahşebî söylemiş. Üç dört raviyi sıralıyor. Kimden kendisine haberin geldiğini, kitabın yazarı böylece bildiriyor. İşte bu ilmî usul… Bu kitap o usulle yazılmış.

(*Haddesenâ ebû turâb, askerü'bnü husayn*) İsmini de söylüyor. Tabii, bir hadis rivayetçisi ya, hadisi Ebû Turâb, Sülemî'ye doğru rivâyet etmiş, onları okuduk.

Bir de Ebû Türâb'a kadar Peygamber Efendimiz'den gelen kısmı var hadis zincirinin. (*Haddesenâ muhammedü'bnü nümeyr*) Muhammed ibn-i Numeyr Ebû Türâb-ı Nahşebî'ye söylemiş.

Kim bu ibn-i Nümeyr?..

محمد بن عبد الله بن نمير الخارفى الهمدانى ، أبو عبد الرحمن الكوفى الحافظ. أحد الأعلام. كان ثقةً معظمًا مأمونًا. مات سنة أربع وثلاثين ومائتين.

(*Muhammedü'bnü abdi'llâhi'bni nümeyr, el-hàrifî el-hemedânî*) Hemedanlıymış. (*Ebû abdi'r-rahmân el-kûfî el-hâfız*) Hadis hafızıymış, Kûfeliymiş. (*Ehadü'l-a'lâm*) Çok büyük alimlerden birisiydi. (*Kâne sikaten*) Güvenilen bir insandı. (*Muazzamen me'mûnen*) Herkesin hürmet ettiği güvenilir bir insandı, emniyetli kimseydi. (*Mâte senete erbain ve selâsîne ve mieteyn*) 234 senesinde vefat etti. Allah rahmet eylesin... Demek ki iyi bir alimmiş. Ondan öğrenmiş Asker ibn-i Husayn Ebû Türâb.

(*Haddesenâ muhammedü'bnü sâbit*) Ona da Muhammed ibn-i Sâbit söylemiş. (*Haddesenâ şüreyk*) Ona da Şüreyk söylemiş.

Şüreyk kim?..

شريك بن عبد الله بن الحارث بن أوس بن الحارث بن ذهل بن وهبيل بن سعد بن مالك بن النخع بن مذحج ، أبو عبدالله

النخعى الكوفى القاضى. ولد ببخارى ، سنة حمس وتسعين ،
و كان ثقةً حسن الحديث. مات سنة سبع وسبعين ومائة.

(*Şüreykü'bnü abdi'llahi'bni'l-harisi'bni evsi'bni'l-harisi'bni züheli'bni vehbîli'bni sa'di'bni mâliki'bni nehai'bni müzhic, ebû abdi'llah en-nehaî el-kûfî el-kàdî.*) Kûfeli kadı imiş. (*Vülide bi-buhârâ*) Buhara'da doğmuş. (*Senete hamsin ve tis'în*) 95 senesinde Buhârâ'da doğmuş. (*Ve kâne sikaten hasene'l-hadîs*) Güvenilen, hadisine itimat edilen güvençli bir insanmış. (*Mâte senete seb'in ve seb'îne ve mieh*) 177 senesinde ölmüş. Bakın Buhara'da ne zaman doğmuş? 95 senesinde. Evet, Buhârâ'da hicretten 95 sene geçince tam İslâmlaşmış ve nice hadis alimleri yetişmiş orada, Arap asıllı.

(*Ani'l-a'meş*) O da İmâm A'meş'den duymuş. A'meş de çok meşhur bir âlim. Onu biz geçtiğimiz zamanlarda söylemiştik. (*An ebî süfyân*) o da Ebû Süfyân'dan duymuş.

Bu da Ebû Süfyân: (*Sahri'bni harbi'bni ümeyyeti'bni abdişemsi'l-emevî*) Bu meşhur Ebû Süfyân. Hani uzun zaman Mekke'nin reisliğini yaptı. Ebû Süfyân komutasındaki kervanı vurmak için Peygamber Efendimiz Bedir harbine çıkmıştı. Sonra Mekke'nin fethinde müslüman oldu.

Ebû Süfyân ona rivâyet etti, (*an câbirin*) Câbir RA'dan. (*Kàle: Kàle rasûlü'llàh salla'llàhu aleyhi ve sellem*) O da buyurdu ki: Rasûlüllah SAS şöyle buyurmuş:[1]

---

[1] Tirmizî, *Sünen*, c.VII, s.353, no:1963; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.X, s.245, no:3435; Hàkim, *Müstedrek*, c.I, s.501, no:1296; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XVII, s.293, no:807; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.544, no:9229; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IX, s.347, no:19367; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.III, s.281, no:1741; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usül*, c.I, s.250; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.31; Ukbetü'bnü Âmir RA'dan.

Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.183, no:1010; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V, s.141, no:8290; Abdurrahman ibn-i Avf RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.66, no:7476; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XL, s.341; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.X, s.221; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

لاَ تُكْرِهُوا مَرْضَا كُمْ عَلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ فَإِنَّ ربَّهُمْ يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ

(ت. ه. ك. عن عقبة بن عامر ؛ الديلمي عن جابر)

(*Lâ tükrihû merdàküm ale't-taàmi ve'ş-şerâbi, feinne rabbehüm yut'imühüm ve yeskîhim*)

Ne buyurmuş Peygamber Efendimiz, rivâyet edilen hadis ne:

"Hastalarınızı yemek yedirmeğe, su içmeğe zorlamayınız, baskı yapmayınız onlara. Ye, iç, ye iç diye tazyik etmeyiniz. Çünkü onların Rableri onları doyurur ve susuzluğunu giderir. Hastaya mânevî bakımdan Allah ikramda bulunur, yedirir, içirir."

Bu hadis-i şerif, Ebû Türâb'ın naklettiği hadislerden birisidir. Hadisciliği var, işte bir hadis diye misal veriyor.

هذا حديثٌ صحيحٌ. رواه الترمذي ، وابن ماجة ، والحاكم وفي نصه

اختلافٍ يسير ، وإليك النص : لاَ تُكْرِهُوا مَرْضَا كُمْ عَلَى الطَّعَامِ وَ

الشَّرَابِ ، فَإِنَّ الله يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ (الجامع الصغير:٦٤٢)

(*Hâzâ hadîsün sahîhün*) Evet, bu hadis-i şerif, sahih bir hadistir. (*Ravâhu't-tirmiziyyü*) Tirmizî rivâyet etmiştir. (*Ve'bn-i mâce*) İbn-i Mâce rivayet etmiştir. (*Ve'l-hâkim*) Hâkim rivayet etmiştir. (*Ve fî nassihi'htilâfin yesîrin ve ileyke'n-nas*) Kitaplarda hadisin metninde biraz farklılık vardır:

لاَ تُكْرِهُوا مَرْضَا كُمْ عَلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ ، فَإِنَّ الله يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ

(ت. ه. طب. ك. ق. عن عقبة ؛ حل. كر. عن جابر)

RE. 479/1 (*Lâ tükrihû merdàküm ale't-taàmi ve'ş-şerâb,*

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.51, no:28315; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.359, no:3040; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.XVI, s.322, no:16885.

feinne'llàhe yut'imühüm ve yeskîhim) [Hastalarınızı yemek için, içmek için zorlamayın! Çünkü Allah onları yedirir, içirir.] *El-Câmiu's-Sağîr*'de böyle geçiyor.

Demek ki, Ebû Türâb-ı Nahşebî Hazretleri alimdi, çeşitli ilimleri var, takvâ ehliydi. Hadisçiliği de varmış. Hadis duymuş, hadis rivâyet etmiş. Allah şefaatine erdirsin...

c. Sevdiğiniz Üç Şey

٥ -أخبرانا عبد الله بن محمد بن جعفر الأصبهانىٌّ ، اجازةً بذلك ، قال: سمعت منصور بن عبد الله الأصبهانى ، يقول: سمعت أبا جعفر بن تركان ، يقول: سمعت يعقوب بن الوليد يقول: سمعت أبا ترابٍ ، يقول: يا أيها الناس ! انتم تحبُّون ثلاثةً ، و ليست هى لكم: تحبُّون النفس ، وهى لله ؛ وتحبُّون الرُّوح ، والروح لله ؛ و تحبُّون المال ، و المال للورثة. وتطلبون اثنين ، ولا تجدونهما الفرج والرحمة ؛ وهما فى الجنة.

TS. 148/5 (*Ahberanâ abdu'llàhi'bni muhammedi'bni ca'ferini'l-isbehânî*) Demin geçen şahıs bu.

عبد الله بن محمد بن جعفر بن حبان الأنصارى ، حافظ اسبهان ، و مسند زمانه ، الإمام أبو محمد ، و يعرف بأبى الشيخ ، صاحب المصنفات السائرة. ولد سنة أربع وسبعين و مائتين. وسمع فى سنة اربع وثمانين. و كان مع سعة علمه ، وغزارة حفظه ، صالحًا خيراً ، قانتًا لله صدوقًا. توفى فى المحرم سنة تسع وستين وثلثمائة.

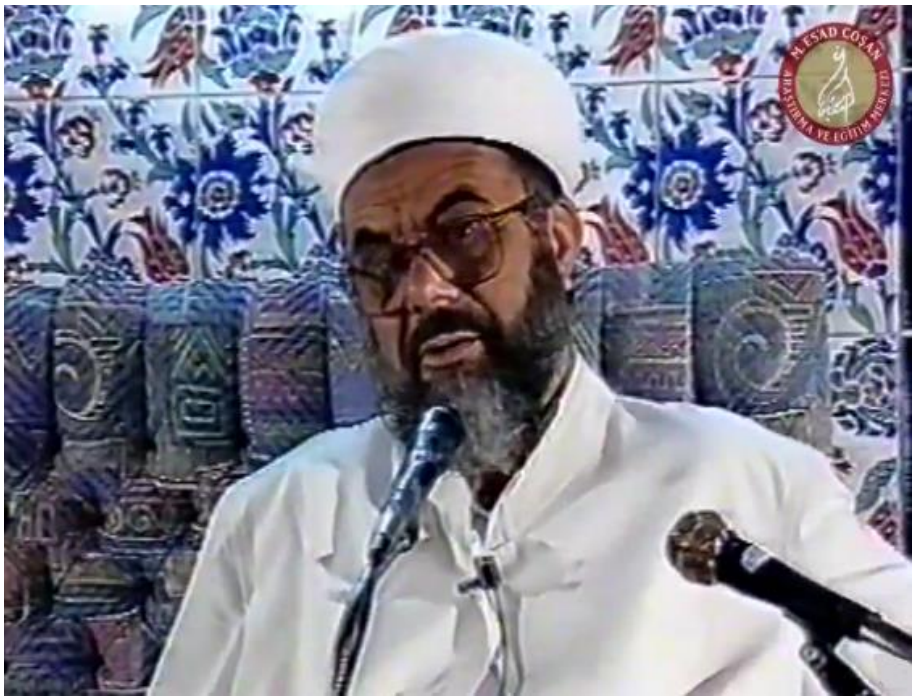

(*Abdu'llàhi'bni muhammedi'bni ca'ferini'l-isbehânî*) İsfehanlı. Zamanının güvenilir insanı. İmâm Ebû Muhammed. (*Ve yu'rafü bi-ebi'ş-şeyh*) Şeyh babası diye tanınırdı. (*Sâhibü'l-musnefâti's-sâireh*) Birçok kitabın sahibi. (*Vülide senete erbain ve seb'îne ve mieteyn*) 274 senesinde doğdu. (*Ve semia fî seneti erbain ve semânîn*) 84 senesinde, (*ve kâne mea sıhhati ilmihî*) ilminin genişliğine (*ve gazârati hıfzihî*) hıfzının kuvvetine rağmen (*sâlihan hayran*) salih ve hayırlı bir insandı. (*Kàniten lillâhi*) Allah'a ibadet edici bir kimseydi, (*sadûkan*) çok doğru sözlü bir kimseydi. (*Tüvüffiye fi'l-muharrem seneh tıs'in ve sittîne ve selâsemieh*) 369 Muharreminde vefat etti."

Biz de şimdi Arabî aylardan hangisindeyiz?.. Muharrem ayındayız. Böyle bir Muharrem ayında, 369 senesinde vefat etmiş bu Abdullah ibn-i Muhammed ibn-i Ca'fer el-İsfehânî.

(*İcâzeten bi-zâlike*) Bu konuda icazet vererek. (*Kàle semi'tü mansûre'bne abdi'llahi'l-isbehânî*) Mansûr ibn-i Abdillah adlı sahabiden işittim demiş. (*Ve kîle: Semi'tü ebâ ca'ferini'bni türkân*)

Ebû Ca'fer ibn-i Türkân'dan işittim demiş o da. Bu kimmiş:

سعيد بن تركان، أبو جعفر الصوفى. قال عنه و عن أخيه أبو عبد الرحمن السلمى: سعيد وعلى ابنا تركان، كانا من مشايخ البغداديين، استوطنا الرملة وماتا بها. وسعيد كنيته أبو جعفر، وعلى كنيته ابو الحسن. صحبا الجنيد، فلما مات صحبا بعده يعقوب بن وليد.

(*Saîdi'bni türkân ebû ca'fer es-sùfî.*) Bu da sùfilerden birisiymiş. (*Kàle anhu ve an ehîhi ebû abdi'r-rahmân es-sülemî*) Onun hakkında ve kardeşi hakkında, kitabı yazan Ebû Abdurrahmân es-Sülemî diyor ki: (*Saîdün ve aliyyün ibnâ türkân*) Türkân'ın iki oğludur Saîd ve Ali. (*Kânâ min meşâyihi'l-bağdâdiyyîn*) Bağdadlı şeyhlerden idiler. (*İstevtana'r-remle*) Remle'de vatan tuttular, yerleştiler; (*ve mâtâ bihâ*) ve orada vefat ettiler.

(*Ve saîdin künyetühû ebû ca'fer*) Saîdin künyesi Ebû Ca'fer idi. (*Ve aliyyün künyetühû ebu'l-hasen*) Ali'nin künyesi de Ebü'l-Hasen'di. (*Sahibe'l-cüneyd*) Cüneyd-i Bağdâdî ile ahbaplıkları, dostlukları, görüşmeleri olmuş. (*Felemmâ mâte*) Cüneyd vefat edince, (*sahibâ ba'dehû ya'kûbe'bne'l-velîd*) Cüneyd'den sonra, Ya'kub ibn-i Velîd'le ahbablık etmişler, onun meclisine devam etmişler.

Evet, Türkân'ı öğrendik. (*Yekùlü: Semi'tü ya'kube'bne'l-velîd*) O da Ya'kub ibn-i Velîd'den duymuş Kimmiş bu Ya'kub ibn-i Velîd:

يعقوب بن وليد، أبو يوسف الأزدى المدنى؛ وقيل أبو هلال. قال عنه أحمد بن حنبل: يعقوب بن وليد، أبو يوسف الأزدى المدنى؛ كتبت عنه وخرقت حدثه. منذ دهر، وكان من الكذابين، وكان يضع الحديث.

(*Ya'kube'bne'l-velîd, ebû yusuf el-ezdî el-medînî, ve kìle ebû hilâl*) Künyesi Ebû Hilâl veya Ebû Yusuf olan bir kişiymiş. (*Kàle anhu ahmedi'bni hanbel*) Ahmed ibn-i Hanbel onun hakkında şu bilgiyi veriyor... Meşhur, Hanbelî mezhebinin kurucusu ve *Müsned* isimli büyük hadis mecmuasını yazan şahıs onun hakkında şu bilgiyi veriyor:

(*Ya'kûbi'bni'l-velîd ebû yusuf el-medînî ketebte anhu ve harrakte hadîsehû münzü dehrin ve kâne mine'l-kezzâbîn, ve kâne yedau'l-hadîs*) Ahmed ibn-i Hanbel onun aleyhinde diyor ki: "Ben ondan hadis yazmıştım, (*ketebte anhu ve harrakte hadîsehû*) sonra yazdığım hadislerin kağıtlarını yırttım, parçaladım. (*Münzü dehrin ve kâne mine'l-kezzâbîn*) Bir zamandan beri yalancılardan idi. (*Ve kâne yedau'l-hadîs*) Hadis uydururdu adam. Ben onu bir şey sandım da, birkaç hadis yazmıştım; onu cart cart yırttım, attım hadislerini diyor."

Bunun gibi, "Şu adam âlim!" diyorlar, "Şu adam yalancı!" diyorlar; söylüyorlar alimler kanaatlerini.

Ravi şimdi o. (*Yekùlü: Semi'tü ebâ türâbin, yekùlü*) Ebû Türâb şöyle buyuruyor demiş bu ravi:

يا أيها الناس ! انتم تحبُّون ثلاثةً ، و ليست هى لكم: تحبُّون النفس ، وهى لله ؛ وتحبُّون الرُّوح ، والروح لله ؛ و تحبُّون المال ، والمال للورثة. وتطلبون اثنين ، ولا تجدونهما الفرج والرحمة ؛ وهما فى الجنة.

(*Yâ eyyühe'n-nâs!*) "Ey insanlar!" demiş. (*Entüm tühibbûne selâseten ve leyset hiye leküm*) "Siz üç şeyi seviyorsunuz ama, onlar sizin olmayacak, sizin değil:

(*Tühibbûne'n-nefs*) Nefsi seviyorsunuz, bir. (*Ve hiye li'llâh*) Nefis Allah'ın… Senin değil, gidecek.

(*Ve tühibbûne'r-rûh*) Ruhu seviyorsunuz; (*ve'r-rûhu li'llâh)* ruh da Allah'ındır.

(*Ve tühibbûne'l-mâl*) Malı seviyorsunuz; (*ve'l-mâlü li'l-vereseti*)

mal da varislerin… Kendinizi seviyorsunuz, nefsinizi seviyorsunuz; o Allah'ın… Malı seviyorsunuz, onlar da varislerin. Üç şeyi seviyorsunuz, ama sizin olmayan şeyleri seviyorsunuz.

(*Ve tatlubûne isneyn*) İki şey istiyorsunuz, (*ve lâ tecidûnehümâ*) o iki şeyi de bulamayacaksınız, bulamıyorsunuz:

(*El-ferecü*) Sıkıntılardan kurtulup neşelenmek, ferahlamak istiyorsunuz; bir.

(*Ve'r-râhatü*) İkincisi; rahatlık istiyorsunuz.

"Bir; eğlence istiyorsunuz, hoşluk istiyorsunuz. İki, rahatlık istiyorsunuz. Onları da bulamayacaksınız. (*Ve hümâ fi'l-cenneh*) Onlar da cennette..." Dünyada rahat yok, sevinç yok, hoşluk yok! Onları arıyorsunuz, onlar cennette… Üç şeyi seviyorsunuz, onlar da sizin değil.

Böyle bir söz söylemiş. Evet bu kadarla iktifâ edelim! Epeyce vakit oldu.

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..

03. 06. 1995 - İstanbul

2. EBÛ TURÂB EN-NAHŞEBÎ HZ. (2)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm,
Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.
El-hamdü li'llâhi hakka hamdihî, nahmedühû bi-cemîi mehâmidih... Lehü'l-hamdü kemà yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultànih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem cemaat-i müslimîn!

Allah fırsat verdikçe burada, çok mühim tasavvufî bir eser olan, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'nin kaynak kitap olan, mühim eser olan *Tabakàtü's-Sùfiyye*'sini okuyoruz. Bizim bulunmadığımız haftalarda da, vaiz kardeşlerimiz vaaz veriyorlar, gene boş geçmiyor burası ama, bunu biz okuyoruz, takip ediyoruz. Bu kitabın 149. sayfasına geldik. Ebû Turâb en-Nahşebî'nin hayatını okuduk, bir hadis rivâyet etmiş, onu okuduk, ondan sonra buraya geldik. 149. sayfanın 6. paragrafında kalmışız, oradan okuyacağız.

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı

başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

.....

a. İnsana Rabbi Lâzım!

٦ - سمعت أبا نصرٍ، عبدَ الله بن على، يقول: سمعت علىَّ بن الحسين، يقول: قلت لأبى ترابٍ - وقد أخذ طريق البادية - لا بدَّ من قوتٍ! فقال: لا بدَّ ممَّن لا بدَّ منه.

TS. 149/6 (*Semi'tü ebâ nasrin abda'llàhi'bne aliyyin, yekùlü: Semi'tü aliyye'bne'l-hüseyni, yekùlü: Kultü li-ebî turâb, ve kad ehaze tarîka'l-bâdiyeh: Lâ büdde min kùt! Fekàle: Lâ büdde mimmen lâ büdde minhü.*)

Ebû Türâb-ı Nahşebî, sòfilerin meşhurlarından, çok mühimlerinden birisi, önemli bir şahsiyet. Buna sormuş Ali ibn-i Hüseyin isimli zât. Kimmiş bu zât?.. Ebu'l-Kasım et-Temîmî ibn-i Binti'l-Medâinî diye tanınırmış. Meşhur Ebû Abdullah Ahmed el-Ma'rûf ibn-i Sîbî el-Kasrî isimli zâtın babasıymış. Bundan Ahmed ibn-i Muhammed ibn-i Ali ve Sîbî el-Kasrî rivâyet etmiş bilgileri. 323 hicrî senesinde vefat etmiş.

Bu şahıs, işte Ebû Türâb-ı Nahşebî'ye dedim ki diyor. (*Ve kad ehaze tarîka'l-bâdiyeh*) Çöle gidiyordu, çöl yolunu tutturmuştu Ebû Türâb, bu meşhur âlim, büyük sòfi. Çöle çıkmış, gidiyor.

Biliyorsunuz çöl; ev olmayan, yol olmayan, çeşme olmayan, ağaç olmayan, güneşin çok olduğu, insan olmayan ıssız bir yer. Çöl tehlikeli. Ancak çölün bir yerinde su varsa, ağaç bitmişse, kuyu varsa oraya vâha diyorlar. Tamam, bir vâhaya ulaşabilirse insan ulaşır. Ulaşamazsa tepedeki güneş kızgın, ayağının altında kumlar kızgın, insan helâk olur. Çölde ölür insan. Kolay değil, oyuncak değil ve çok tehlikeli.

Tabii bu gibi çöller Türkiye'de yok. O büyüklükte çöl Türkiye'de yok ama Türkistan'da var, Arabistan'da var, Afrika'da

var. Büyük Sahrâ deniliyor, Nüfud Çölü deniliyor falanca deniliyor, filanca deniliyor... Irak'ta var. İnsan öyle çöllere düştü mü, yürümek de zor oluyor. Yâni, insanın sert bir zeminde, asfaltta, taş döşeli kaldırımda yürümesi güzel. Ama çölde, kumda yürümesi zor oluyor. Çünkü batıyorsun. Ayağın biraz batıyor, ondan sonra biraz adım atıyorsun, gene o da batıyor. Kaldırması zor.

İşte böyle bir çöle giderken, Ali ibn-i Hüseyin isimli şahıs Ebû Türâb-ı Nahşebî'ye demiş ki: (*Lâ büdde min kùt*) "Mutlaka bir şey alman lâzım yanına, torbana azık alman, yol azığı alman, yiyecek içecek alman lâzım." demiş.

O da şu cevabı vermiş: (*Lâ büdde mimmen lâ büdde minhu*) "Kendisi olmadan yapılamayacak şey lâzım! Mutlaka kendisiyle olunacak varlık lâzım!" demiş.

Yâni o ne demiş oluyor: (*Lâ büdde min kùt*) "Mutlaka sana azık lâzım." demiş oluyor. Bu da cevabında diyor ki, aynı kelimeleri kullanıyor, yâni edebî sanat var burada: (*Lâ büdde mimmen lâ büdde minhu*) "Mutlaka gerekli olan zât mutlaka lâzım!" Kim o?.. Allah CC. Yâni insana ne lâzım?.. Her zaman her yerde Rabbi lâzım, Mevlâsı lâzım, Allah'ın lütfu lâzım, Allah lâzım!

Allah'ın lütfu olmasa yanında, Allah yardım etmese, Allah rızkını vermese, Allah hayatını devam ettirmek için müsaade vermese, emir vermese, yardım etmese; kalbi atmaz, damarı kanı nakletmez, hayatî faaliyetleri devam etmez, anında kesilir. Elektriklerin kesildiği zaman şu ortalığın karanlığa gömüldüğü gibi, Allah'ın lütfu kesildiği zaman insan yok olur, kesilir. Neden?.. Her şey Allah'la kàim, Allah yardım ediyor da ondan.

Yâni biz şimdi ayakta duruyoruz, konuşuyoruz. Bu neye bağlı?.. Bin bir tane olaya bağlı... Kalbin atıyor, beynin çalışıyor, damarların çalışıyor, kasların çalışıyor... Yâni harıl harıl, muazzam bir organizma, mekanizma, teşkilat, fabrika çalışıyor da, sen böyle duruyorsun ayakta… Sen boşu boşuna durmuyorsun, hiç bir şey olmadan durmuyorsun. Bütün hücrelerin çalışıyor. Bütün hücrelerine kan, hücrelerin gıdasını gönderiyor, hücre o gıdayı alıyor, kullanıyor, yakıyor hatta, hücre yakıyor onu...

Ondan sonra orada su meydana geliyor, enerji meydana geliyor, hücrenin istediği malzeme meydana geliyor. Lüzumsuz malzemeyi atmak da gerekiyor, atmasa birikir. Suyu atmasa insan, şişer. İnsan zamanla on kilo alır, yirmi kilo alır, şişer. Ödem diyoruz biz buna… Suyu atamazsa dışarıya, şişer. İkinci gün, üçüncü gün balon gibi olur. Biz bunları bilmiyoruz ama, bunlar oluyor da yaşıyoruz.

Her hücremizde bir faaliyet... Her zerremizde bir faaliyet... Tabii hücrelerden de aşağıya inince zerreler var, atomlar var. Atomlar da çalışıyor. Elektronlar dönüyor, moleküller var, hepsinin bir faaliyeti var. Bunların hepsinden Allah'ın lütfu, kuvveti, yardımı, ihsânı kesiliverirse, tamam. Ne elektron dönecek... Çünkü onu da Allah döndürüyor. Ne şu olacak ne bu olacak... Anında elektriklerin söndüğü gibi insanın hayatı söner, biter.

O halde bize ne lâzım? Allah lâzım! Tabii başka bakımdan ne lâzım? Allah'ın rızası lâzım bir de. Herkese Allah yardım ediyor da ondan yaşıyor. Bir de biz Allah'ın rızasını istiyoruz. Bize Allah'ın rızası lâzım, sevgisi lâzım! Allah'ın sevgisini kazanmak istiyoruz, sevdiği kul olmak istiyoruz. O lâzım bize… Bak şuraya gidersen çok eğlence var, şakır şukur oynarsın, akşama kadar keyif yaparsın, ama Allah cehenneme atar. Buraya gidersen o keyifler yok ama, Allah râzı olur, sever. Burada ölüm var, şehid olmak var.

"—Tamam, ben şehid olmağa giderim!" der müslüman.

Yâni eğlenceye gitmez, Allah'ın rızasının olduğu tarafa gider.

"—Bak buraya gidersen, haramdan şu kadar para kazanacaksın, cebine şu kadar para girecek..."

"—İstemem!"

"—E bu tarafta fukaraya şu kadar sadaka vereceksin, zekât vereceksin malından..."

"—Tamam, veririm."

Yâni almayı istemiyoruz, vermeyi istiyoruz. Yaşamayı istemiyoruz, ölmeyi istiyoruz. Eğlenceyi istemiyoruz, kahra tahammül edecek tarafı istiyoruz. Neden? Allah'ın rızasını istediğimiz için.

Hele bir àrif insan için, Allah dostu, Allah'ın varlığını anlamış,

aşkullahı, muhabbetullahı tatmış bir insan için en önemli şey Allah'tır.

O halde, (*lâ büdde minhu*) nedir? Sana ne lâzım? Hava lâzım! (*Lâ büdde mine'l-hava*) Ne lâzım? Su lâzım. (*Lâ büdde mine'l-mâ'*) Çare yok, ille su lâzım! Sana ne lâzım? Gıda. (*Lâ büdde mine'l-gıdâ*) Yok... (*Lâ büdde mina'llàh*) Sana Allah lâzım! Çünkü bunların hepsini Allah veriyor insana... Sana, bana, hepimize, aklı olan herkese, her mü'mine Allah lâzım!

Yola çıkarken demişler ki: (*Lâ büdde min kùt*) *Kùt*, azık demek. "Mutlaka azık lâzım sana, azık bul. Mutlaka azık lâzım!"

Bu zât da demiş ki: "Mutlaka kendisi lâzım olan şey lâzım!" Yâni, Allah lâzım. Yâni ne demek istiyor? Demek ki nasıl gitmiş?.. Badiyeye gidiyormuş, demek ki torbası yok, kırbası yok, suyu yok, gıdası yok... Öyle gidiyormuş da, ötekisi ikaz ediyor:

"—Yâhu ne yapıyorsun? Biraz yanına yiyecek içecek al!" diye ikaz ediyor. "Sana yiyecek içecek lâzım!"

Diyor ki:

"—Hayır! Bana lâzım olan şey lâzım. O her zaman muhtacı olduğum, kulu olduğum Allah lâzım bana... *Lâ büdde* o işte. (*Lâ büdde mina'llah*) "Allah lâzım!" diyor.

Çok güzel söylemiş. Tabii nükteli söylemiş. Onun sözüne karşılık, nükteli söylemiş.

Neyi gösteriyor bu? İşin edebiyatının arkasında ne var? Çöle azıksız gidiyor, "Bir de azık al yanına!" diyenlere de, "Ben Allah'a tevekkül ediyorum." diyor. "Allah var ya yanımda, korkmam." diyor ve gidiyor. Yâni korkmam deyip dursa, "Tamam, palavra sıkıyor." deriz. Durmuyor. "Korkmam. Allah'a tevekkül ederim. Allah var ya yetmez mi?" diyor ve gidiyor. Gidiyor da, tehlikenin içine yürüyor, gidiyor.

Sonra ne olmuş, acaba bu filmin sonu nasıl bitmiş? Nasıl bitmişse, herhalde orada ölmemiş. Öyle anlaşılıyor. Yâni gitmiş ve ölmemiş. E nasıl olur bunların, bu mübarek insanların adamların ölmemesi muhterem kardeşlerim? Allah-u Teàlâ Hazretleri bir kulunu sevdiği zaman, olağanüstü imkânlar ihsân ediyor.

"—E hocam bu havada bir laf… Yâni ediyormuş. Ama kimisi de çölde ölüyor. Kimisine de etmiyor. Var mı bunun misali? Yâni elle tutulur bir misali var mı? İnkâr edilmeyecek bir misal, şöyle

müşahhas, somut; soyut değil de, somut bir örnek var mı?"

Var!..

"—Nedir o?.."

Mûsâ AS ve yanındaki ashâbı Firavun'dan kaçtılar, Sinâ yarımadasındaki çöle geçtiler. O çölü, yanlarında azık yokken, su yokken, bir ucundan bir ucuna yürüyüp geçtiler, başardılar.

Ordular başaramıyor bu işi. İstila orduları Suriye'ye geliyor, istila orduları Ürdün'e geliyor, istila orduları Anadolu'ya geliyor, Timur'un ordusu, Moğol ordusu... Ama Mısır'a geçemiyor. Neden?.. Arada çöl var, kolay değil. Susuz, gıdasız, bata çıka kumlardan oraya geçmek kolay olmadığından, oradan öteye gözlerine alamamışlar, Mısır'ı istila edememişler. Anadolu'ya gelmiş Moğollar, Sivas'ı yakmışlar, yıkmışlar, her gittikleri şehri tahrib etmişler, Suriye'de de öyle...

Biz Harran'a gittik meselâ, Harran muazzam bir şehirmiş eskiden. Bir de ortasında büyük bir harabe var, böyle somya gibi büyük taşlarla yapılmış, kocaman, yekpâre kayalarla yapılmış.

Muazzam bir harabe... Harran şehrinin ortasında... Bir de bir yerinde yıkılmamış direkler, kapılar, duvarlar var. Ben sandım ki ilk baktığım zaman Antik Çağlardan kalma, Romalılardan kalma bir harabe… Hayır, baktım ki o kapının olduğu yere, üstünde Arapça kitabe var. Harran şehrinin Ulu Camisiymiş o. Öyle bir muazzam mekân ki...

Bizim en büyük camilerimizden daha büyük, muazzam bir harabe... Bir de kenarında çok yüksek bir kule var, ona da; "Harran Üniversitesinin tarassut kulesi." diyorlar; gökyüzünü inceliyorlarmış. Bana biraz garip göründü. "O caminin yanında olsa olsa minaredir." diye düşündüm.

Şimdi bunu niye anlatıyorum? O kadar büyük cami neden yapılır? O kadar cemaate ihtiyaç var da ondan yapılır, değil mi? Durup dururken yapılmaz. Sordum, Moğollar harap etmişler, canına okumuşlar. Oradan geçmişler; taş üstünde taş bırakmamışlar, mahvetmişler. Gittikleri diğer yerler de öyle…

Mesela, Gazne şehrini muhasara etmişler. Gazne şehrini muhasara ettiği zaman surlardan bir ok atılmış, komutanın akrabasına isabet etmiş, ölmüş. Ondan sonra zorlamışlar, zorlamışlar şehri ele geçirmişler. İçeriye girmişler ve ahalinin

hepsini öldürmüşler. Her tarafı yakıp yıkmışlar. Gazne şehri artık orada kurulmamış, yedi kilometre ileride başka bir yerde kurulmuş. Adamlar bir şehri böyle söndürmüşler.

Bu kadar tahripkâr, bu kadar kuvvetli, önünde orduların duramadığı muazzam, sayısız asker… O zaman müslüman da değiller. İslam ülkelerine saldırmışlar, Bağdat'ı yakmışlar yıkmışlar. İran'ı yakmışlar yıkmışlar ama Mısır'a girememişler. Mısır'a girselerdi orada da çok ganimetler elde ederlerdi, yakıp yıkarlardı ama çöl var, çölden geçememişler.

Bu adam çöle gidiyor, yanına azık almıyor. Neden?

Allah'a güveniyor, tevekkül ediyor. Ne olur? Yanına bir şey almasa da Allah bazı kullarını besler, rızıklandırır, çölü geçirir. Bazen hızlı geçirir bazen rızık gönderir.

Tarihten misal: Mûsâ AS'ın kavmi, Mûsâ AS ile o çölden geçmiş. Nasıl geçmiş? Nasıl geçtiği Kur'ân-ı Kerim'de anlatılıyor:

وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَىٰ (البقرة:٥٧)

(*Ve zallelnâ aleykümü'l-gamâme ve enzelnâ aleykümü'l-menne ve's-selvâ*) "Ve sizin üzerinize bulutu gölge yapmıştık. Sizi bulutla örterek gölgelendirmiştik. (*Ve enzelnâ aleykümü'l-menne ve's-selvâ*) Yiyeceklerin olmadığı o sahrada, sizin üzerinize *men* ve *selvâ* denilen şeyleri, yâni kudret helvası ve bıldırcın ihsan etmiştik.*"* (Bakara, 2/57)

Allah bulut göndermiş, gölgelendirmiş; bir. Güneşten koruyor. Allah gönderir mi gönderir. Peygamber SAS Efendimiz'in de başında bir bulut dolaşırmış. Allah güneşten rahatsız ettirmiyor.

"Üzerlerine bulut gönderdik, güneşin tesirinden kurtuldular. (*Ve enzalnâ alekümü'l-menne ve's-selvâ*) "Ve onların üzerlerine kudret helvasıyla, kudret otuyla bıldırcın eti gönderdik."

Bıldırcınlar sapır sapır sapır gelmiş, dökülmüş önlerine; yolup yolup, kızartıp yemişler. Hani şimdi bıldırcın çiftlikleri var… Anadolu'da seyahat ederseniz, levhalar görürsünüz:

"—Bıldırcın çiftliği..."

"—Alabalık çiftliği, alabalık lokantası..."

Tatlı bir şey demek ki… Bıldırcın dolması vs. Adını duyarız.

Bıldırcın göndermiş Allah, oh yağlı yağlı bıldırcınlar... Bir de kudret helvası diye bir şey; onu yemişler, onu yemişler, öyle geçmişler orayı... Bak Allah nasıl gönderiyor, nasıl besliyor.

E bazen nasıl gönderir?.. Bir göz yumup açıncaya kadar oradan geçirir. Yâni çöle doğru gider de, çöle adımını bastığı zaman, hop öbür tarafa varır.

Ona ne deniliyor? Tayy-i mekân, yâni mekânın dürülmesi. *Tay*, dürmek demek, katlamak demek. Mekân Allah tarafından küçültülüyor onun nazarında, vızzt, koca mekânı hop öbür tarafa dürüp, katlayıp, geçip gidiveriyor. İşte buna tayy-i mekân kerameti derler.

Bazen tayy-i mekân olur, bazen rızık verir Allah; gökten indirir, yerden bitirir, sebepli gönderir, sebepsiz gönderir… Bazen kapıyı vurur birisi, tak tak, tak tak... Buyurun, bir tepsi yiyecek... Allah Allah!..

Ne yapmış evliyâullahtan birisi: Medine-i Münevvere'ye gitmiş, aç, parası da yok ama evliya, Allah'ın sevgili kulu. Kimseden de bir şey istemiyor, açlık da canına tak demiş. Rasûlüllah'ın türbesine gitmiş... Çok sonraki asırda yaşayan bir

kimse ama Allah'ın sevgili kulu… Rasûlüllah'ın türbesine gitmiş, gözünü kapatmış, demiş ki:

"—Yâ Rasûlallah! Senin diyarına ziyarete geldim. Kaç gündür yemek yiyemedim, hiç kimse halimi hatırımı sormadı, açım! Sana geldim ben, ben senin ziyaretçinim..." demiş.

Rasûlüllah vefat edeli çok olmuş ama, Rasûlüllah'ın türbesinde, "Ben seni ziyarete geldim, kimseden bir şey istemedim, kaç gündür açım, senden istiyorum!" gibi nasıl dua ettiyse öyle dua etmiş. Direğe yaslanmış, uyumuş kalmış caminin içinde...

Biraz sonra omuzuna bir el dokunmuş. Şöyle başını kaldırmış, bakmış; elinde tepsiyle bir adam bekliyor. Adam demiş ki:

"—Yâ mübarek, sen misin bizi dedem Rasûlüllah'a şikâyet eden? Sen misin dedem Rasûlüllah'a şikayet eden Medinelileri?.. Buyur yiyecek getirdim sana!" demiş.

Bak nasıl oluyor mekanizma: Rasûlüllah'a iltica ediyor:

"—Ben senin misafirinim yâ Rasûlallah! Ben burada gidip elin adamından bir şey istemem, açım demem, dilenmem. Ben sana misafirliğe geldim, sen bilirsin." diyor.

Rasûlüllah da, torunlarından birisinin rüyasına giriyor:

"—Git, benim mescidimde Ümmet-i Muhammed'den benim sevdiğim bir mübarek kul var, karnı aç, bir tepsi yemek götür!" diyor ona.

O da tepsiyi alıp götürüyor.

Bak, Allah bazen böyle yapar, bazen öyle olur. Bazen gökten bıldırcın düşer, bazen yerden ot biter, mantar biter. Değil mi? Çeşitli şeyler var. Bazen de hiç böyle bir şey olmadan, yanında gıda hasıl olur. Onun misali var mı?.. Var:

Meryem Validemiz hiç kimsenin giremediği bir odada ibadet edermiş. Kimsenin girmediği bir oda, kapısı kilitli… Sadece Zekeriyya AS girebilirmiş. Başka insanların oraya girmesi, çıkması mümkün olmayan yer… Orada ibadet edermiş. Mescidin hani diyelim bir hücresi veya bir odası... Neresi olduğunu bilmiyorum. Şu mescidin diyelim ki, şu balkonunda şöyle kapalı bir kısım olsa, kilitli olsa, taştan olsa... Hani o eski binaların böyle taş kulübeleri, odaları filan da oluyor. Süleymaniye'de filan belki orasında burasında vardır. Öyle bir yerde ibadet ediyor.

Zekeriyyâ AS trink kapısını açıp, gıcırt içeriye girdiği zaman, bakarmış oraya; çeşit çeşit yiyecekler var.

كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا ، قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هٰذَا ، قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ، إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ (آل عمران:٣٧)

(*Küllemâ dehale aleyhâ zekeriyye'l-mihrâbe vecede indehâ rızkà*) Burada o mu yazıyor? Bazen mihrabın üzerine, yukarıya bunu yazarlar:

(*Küllemâ dehale aleyhâ*) "Her ne zaman ki onun yanına, Hz. Meryem'in yanına girerse Zekeriyya AS; (*el-mihrâbe*) o ibadet ettiği yere ne zaman girerse, (*vecede*) bulurdu (*indehâ*) Meryem Valide'nin yanında bulurdu, (*rızkà*) rızık bulurdu."

Onun yanına giriyor, bakıyor orada çeşit çeşit yiyecekler, meyvalar var. Şaşırırdı ve derdi ki:

(*Kàle yâ meryemü ennâ leki hâzâ*) "Yâ Meryem, Allah Allah, bu ne mucize, ne keramet, nereden geliyor sana bunlar?..

(*Kàlet*) Derdi ki o da: (*Hüve min indi'llâh*) O Allah'tan geliyor, Allah gönderiyor. (*İnna'llàhe yerzuku men yeşâu bi-gayri hisab*) Allah işte böyle kendisine ibadet eden sevdiği kullarını hesaba, ölçüye sığmaz şekilde rızıklandırır. (Âl-i İmrân: 37)

Kapı kilitliydi, duvarlar taştı, pencere yoktu, insan gelmiyordu. "Zekeriyya AS orada mevsim dışı yiyecekler görürdü." diye Kur'an-ı Kerim bildiriyor.

Demek ki Allah'ın (CC) gücü, kuvveti, rezzaklığı hudut tanımaz. Nasıl rızıklandırırsa rızıklandırır. Bazen müşteri gönderir, bazen hayır sahibi birisini gönderir, bazen gökten indirir, bazen yerden bitirir.

Neylerse güzel eyler, rızıklandırır.

Demek ki azık almadan gidiyormuş. Birisi de demiş ki;

"—Sana mutlaka azık lâzım!"

"—Hayır! Kendisi olmadan hiç bir şey olmayacak olan zât lazım!" demiş.

(*Lâ büdde mimmen lâ büdde minhüm*) Çok güzel bir cümle: "Allah'a tevekkül ediyorum, bana Allah lâzım!" diyor.

"—Bana Sübhân'ım gerek, bana Allah'ım gerek!" diye ilâhide söylendiği gibi.

İnsan Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne hakkıyla tevekkül edebilse, hakkıyla bağlanabilse, sevgili bir kulu olsa, onları kendisi görür. Ama bağlanmayınca, şekki şüphesi olunca, kalbinde itimatsızlık olunca, imanında zaaf, ibadetinde kusur, ahlâkında eksiklik olunca olmaz.

Onun için insan diyor ki;

"—Allah Allah, ben görmüyorum!"

"—Görmezsin! Sen o musun, onun gibi misin?"

Değilsin! Onun için görmüyorsun. Sen de onun gibi ol, sen de görürsün.

Adam kerameti inkâr ediyor. Keramet Kur'an-ı Kerim'de var. Sen müslüman değil misin? "Kerâmât-ı evliyâ, evliyâullahın kerameti haktır." diye ehl-i sünnet akâidinde yazıyor. Sen müslüman değil misin, ehl-i sünnetten değil misin?..

Sonra olağanüstü olaylar, her zaman insanın karşılaştığı olaylar.

Reader's Digest diye bir mecmua vardı, Amerika'da, şurada burada olan birtakım olağanüstü olayları ben oradan okurdum meselâ... Kitaplar da yazıyor, gazetelerde de bazen böyle acaip, enteresan şeyler olabiliyor. Yâni hayatın çok enteresan, esrarengiz tarafları var.

Onun için o neydi meşhur Amerikalı bilim adamı? *Sir James Jeans* mıydı bir filozofları var, *Esrarlı Kâinât* diye kitap yazmış, ismi bu. Esrarlı... Yâni, bu kâinâtın esrarengiz yönleri var. Senin sadece lisede okuduğun kitaptaki kadar değil bu kâinât... Lisedeki fizik kadar, lisedeki kimyâ kadar değil. Bu kâinâtın çok esrarı var… Yazılıyor bunlar, ansiklopedilere de giriyor; belli şeyleri de bilenler biliyorlar.

b. Kalplerin En Şereflisi

٧ - قال ، وقال أبو تراب: أشرف القلوب ، قلبٌ حيٌّ بنور الفهم عن الله تعالى.

TS. 149/7 (*Kàle ve kàle ebû türâbin*) Yine aynı ravi söylemiş ki, Ebû Türâb-ı Nahşebî şöyle buyurmuş:

(*Eşrefü'l-kulûb, kalbün hayyun bi-nûri'l-fehmi ani'llâhi teàlâ.*) "Kalblerin en şereflisi..." Herkeste kalp var ya; sende, bende, onda, caminin içindekilerde, caminin dışındakilerde... Karaköy'de, Taksim'de, her yerde kalp sahibi insanlar dolaşıyor. Çeşitli kalpler var. Ama bu kalplerin en şereflisi nedir?..

(*Kalbün hayyun*) "Diri bir kalptir. Ölü kalp değil. Diri bir kalptir." Neyle diri bir kalp?.. (*Bi-nûri'l-fehmi ani'llâhi teàlâ*) "Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni fehmetmek, anlamakla, Allah'ı bilmekle diri olan bir kalp, en şerefli kalptir. Allah'ı anlamak, Allah'ın kudretini anlamak, Allah'ın sıfatlarını anlamak, Allah'ın büyüklüğünü anlamak, Allah'ın hikmetlerini anlamak, Allah'ın işlerindeki enteresanlıkları anlamak... Hangi kalp şerefliymiş? Bunu anlayan kalp...

"—Hocam şimdi burada bir şey var: Kalp nasıl anlıyor?.. Biz

anlamak deyince kafayı düşünürüz, bu kalp diyor."

Arapçada kalp, gönül demek… Yâni, kalp deyince yürek demek değil. Bunu her zaman söylüyoruz. Kur'an-ı Kerim'de, hadis-i şerifte, bu gibi dini kitaplarda kalp dediğimiz zaman ne anlayacaksın? Gönlü kasdediyor, anlayışlı gönül... Yâni en şerefli gönül hangisidir?.. Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni anlayan, o anlayış nuruyla nurlanmış olan gönüldür.

Kimi insan anlamaz. Şimdi meselâ akşam bir edepsizlik yapar, sabahleyin bir tokat yer. Tokat Allah'tan ama, akşam yaptığı edepsizlikten bu tokadı yediğini bilmez o herif; anlayışsız.

Ama öteki adam anlar. Öyle Allah'tan bildiği için, o edepsizliği yapmaz, o sözü söylemez. Söylediği zaman cezasını çekeceğini bildiğinden, çekinir; "Ben Allah'tan korkarım, öyle şey yapmam!" der, geri durur.

İşte Allah'ı anlayan insanın hali böyledir, anlamayan da burnunun doğrusuna, inkâr ede ede gider. Ama işte öyle değil. Tutmuyor. Hayatının o tarzda götürülüşü tutmuyor işte, gerçeklerle uyuşmuyor, bağdaşmıyor. Gerçekleri kavrayan, Allah'ı tanıyan, Allah'ın işlerini anlayan, Allah'ın işlerindeki hikmeti anlayan kalp, o anlayışla nurlanmış olan gönül, en şerefli gönüldür.

Şimdi bu böyle soyut bir kavram olarak kalmasın, mücerret kalmasın, herkes anlasın diye anlatayım:

Peygamberlerden birisi münâcaat etmiş, demiş ki:

"—Yâ Rabbi senin işlerinin hepsi hikmetli, tamam da bana hikmetini anlat!" demiş.

Allah-u Teàlâ Hazretleri de vahyetmiş:

"—Pekiyi ey kulum, ey peygamberim, git şu çeşmenin başındaki ağacın üstüne çık, dalların arasına saklan, aşağıyı gözetle!" demiş.

Bunun üzerine, o Peygamber tırmanmış ağacın üstüne, aşağıdaki çeşmeyi gözetlemeye başlamış.

Atlının birisi gelmiş, dıgıdık, dıgıdık; çeşmenin başında durmuş. Atını sulamış, kendisi su içmiş. Orada elini yüzünü yıkamış. Kesesini çeşmenin kenarına bırakmış. Biraz sonra atına binmiş gitmiş ama kesesi orada, çeşmenin kenarında kalmış.

İnsan eğildiği zaman düşebilir. Buradan benim gözlük, abdest alırken, pat düşüyor aşağıya, camı kırılıyor, çerçevesi kırılıyor. Belki böyle bir şeydi, şöyle koymuştu kenara, alırım diye... Unutmuş yâni. Orada para kesesi duruyor, içinde çil çil altınlar var, para var... Para para para... Herkesin aklı fikri para...

O gitmiş, o tarafa doğru. Ötekisi bakıyor yukarıdan:

"—Allah Allah... Bu adam keseyi burada unuttu." demiş.

Biraz sonra bir başka atlı gelmiş, dıgıdık, dıgıdık... Atını durdurmuş, inmiş aşağıya, atını sulamış. Kendisi elini yüzünü yıkamış, suyu içmiş, dinlenmiş, gölgelenmiş, serinlemiş...

Aaa, bakmış orada bir kese altın var; almış gitmiş. Çeşmenin başında para kesesini buldu ya, almış yanına, başka bir tarafa doğru gitmiş. Bir öncekinin gittiği istikamete değil, başka tarafa gitmiş.

Yukarıdaki gene diyor ki:

"—Allah Allah... Birincisi keseyi unuttu, ikincisi keseyi aldı. Allah Allah!.. Dur bakalım ne olacak?"

Allah, "Bekle, bak!" dedi ya, o da bakıyor şimdi.

Biraz sonra, bir üçüncü şahıs gelmiş. O da orada el-yüz yıkamış, abdest almış. Su ihtiyaçlarını giderdikten sonra, dinlenirken, birinci atlı telaşla dıgıdık dıgıdık geriye gelmiş, atını durdurmuş, üçüncü adamın yakasına yapışmış:

"—Ben az önce buradaydım, şuraya kesemi bırakmıştım, ver keseyi!" demiş.

"—Ben kese mese görmedim." demiş adam.

"—Bana bak! Bana zorluk çıkarma, ver şu keseyi!"

"—Yâhu ben kese filan görmedim. İşte elimi yıkadım, abdest aldım, dinlendim." demiş.

"—Hayır! Ben az önce buradan gittim, geriye de döndüm, hiç bir yolcuyla da karşılaşmadım. Oradan gelenle de karşılaşmadım, buradan gidenle de karşılaşmadım. Burada başka kimse olamaz, kese senin bir yerinde. Çıkart!"

"—Yok yâ! Bilmem ne?" derken, kavga gürültü...

Bir tane vurmuş, adamı öldürmüş. O da gitmiş.

O peygamber olan şahıs inmiş aşağıya, demiş ki:

“—Yâ Rabbi, ben bu işten hiç bir şey anlamadım. Birincisi keseyi bıraktı, ikincisi keseyi aldı gitti. Üçüncüsünün suçu yoktu, bu geldi, kabahat onun sandı, vurdu, öldürdü, gitti.”

“—Anlamazsın yâ! Bu işin evveliyatı var. Bu birinci adamın ikinci adamgile borcu vardı, onların hakkını yemişti, Allah bu keseyle onun hakkını ona verdirtti; o hakkını almış oldu.

Üçüncü adamın da bu adamgile bir sûikastı vardı, cezayı hak etmişti. Onlardan birisini öldürmüştü, onun o cezayı çekmesi gerekiyordu. Onun için o onu öldürdü.” buyrulmuş.

Yâni böyle bir fıkra... Olmuş mu olmamış mı, hangi kitap yazıyor? Hiç bir kitap yazmasa, böyle bir şeyi biz kendimiz senaryo olarak uydursak bile şu olay var: Biz olayların dışına baktığımız zaman hikmetlerini anlayamıyoruz ama, olayların alttaki bağlantılarından haberimiz olduğu zaman, “Ha, ondan dolayıymış demek ki...” diye, o zaman bir şeyler anlayabiliyoruz.

İşte Allah’ın işleri böyle... Yâni evliyaullah, Allah’ın dikkatli kulları görürler. Siz de Allah’ın işlerini dikkatle takip ederseniz, görürsünüz.

Nasıl çıkar bu meselâ?.. Falanca adam öldü, mirası kaldı. Mirasını karısı haksız dağıttı, şöyle yaptı... Gör bakalım sonu nasıl olacak şimdi. O haksızlığı yaptı ya, gör bakalım, sonunda onun acısı çıkar. Sonunda mutlaka acısı çıkar. Bunun misalleri çok... Yakınlarımızdan, uzaklarımızdan misalleri çok.

Onun için sen bir işin böyle ilk oluşu zamanında hemen itiraz etme, dur bakalım, bekle, sonunu gör, fehmet bakalım! Sonunda işin ne kadar hikmetli olduğunu anlarsın.

İşte asıl şerefli olan gönül, bu anlayış nuruyla nurlanmış olan gönüldür. Bu anlayış yoksa, adamın hiç bir şeyden haberi yok... İşte böyle gâfil geliyor, gâfil gidiyor... Yâni mânevî bakımdan gözü kör. Evet, etrafı görüyor, ışığı görüyor, tamam kapı şu tarafta, pencere şu tarafta... Ama gerçekleri göremediği için, mânevî bakımdan kör…

Kimisi mü’min değil meselâ, İslâm’ın hak din olduğunu anlamıyor. Allah’ın birliğini, varlığını kabul etmiyor, puta tapıyor.

"—Yâ bu put mermer değil miydi?.. Bunun altında imzası da var, falanca adam yapmış, filanca heykel de öyle. Buna ne

tapıyorsun? Yâni buna tapılmaz. Anlamıyor. Yâni mânevî bakımdan, gerçeği, doğruyu anlayamamak bakımdan gözü kör.

İşte burada diyor bak, (*kalbün hayyün*) diri kalb, diri gönül. Buradan ne anlaşılıyor? Bazı gönüller de ölüdür. (*Kalbün meyyitün*) Ölü gönül nedir?.. Ölü gönül, gönül vazifesini yapmayan, hiç hayati faaliyeti olmayan bitmiş bir gönül. Adamda hayat yok diyorsun. Ne demek?.. Yâni davranışlarına bakıyorsun, beş para etmez. Onun için adamda hayat yok diyorsun. Kalbi ölmüş olur insanın bazen, bazen de taş gibi olur. Bazen taştan da katı olur.

فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً (البقرة:٧٤)

(*Fehiye ke'l-hicâreti ev eşeddü kasveten*) Çünkü Kur'an-ı Kerim'de böyle bildiriliyor. "Bazı kalpler taş gibidir, bazı kalpler taştan da katıdır." (Bakara, 2/74) deniliyor.

Evet yumuşak, alırsan eline böyle elastikî et ama, taştan da katı mânevî bakımdan…

Yâni insanın da gönlü ölür. Neyle dirilir?.. Gönlü dirilten şey ma'rifetullahtır. Ma'rifetullah Allah'ı anlamak, Allah'ı bilmektir ama, bu kolay elde edilmez. Kalbi ne diriltir? Zikrullah diriltir.

Onun için, hadis-i şeriflerde zikrullah diriltir diye bilindiği için, tasavvufta zikir vazifesi veriliyor:

"—Yap bu zikirleri, çek bu zikirleri, bak o zaman sende de, kalbinde de değişiklik olacak!" deniyor.

Ama yapmıyor adam, inkâr ediyor, üşeniyor, şeytan yaptırtmıyor; o zaman görmüyor. Yâni o şeyleri sezemiyor.

c. İcâbet ve Tevekkül

٨ - قال ، وقال أبو تراب: سببُ الوصول إلى الله سبع عشرة درجة ، أدناها الإجابة ، وأعلاها التوكل على الله بحقيقته.

TS. 149/8 (*Kàle, ve kàle ebû türâb*) Aynı râvî rivâyet etmiş ki,

Ebû Türâb-ı Nahşebî Hazretleri şöyle buyurmuş: (*Sebebü'l-vusûli ila'llàh seb'a aşrete dereceh; ednâhâ el-icâbetü, ve a'lâhâ et-tevekkülü ale'llàhi bi-hakîkatihî.*)

Buyurmuş ki Ebû Türâb-ı Nahşebî Hazretleri, bu büyük sùfî, büyük âlim, büyük arif, büyük evliyâ:

(*Sebebü'l-vusûli ila'llàh seb'a aşrete dereceh*) "Allah'a ulaşmak on yedi derecededir. On yedi şeyi yaparsa, on yedi şeye sahip olursa, insan o zaman Allah'a kavuşur, yâni evliya olur. O zaman işte keramet sahibi olur. O zaman gözü gerçekleri görür. O zaman gönlü nurlu olur, canlı olur. O zaman işte ne bileyim hayatını okuduğumuz, sevdiğimiz, saydığımız, Allah'ın sevgili kulları, evliyası; kabirlerini ziyaret ediyoruz, ruhlarına fatihalar okuyoruz... Öyle insanlar olur işte. Hani Allah'ın sevgili kulları, mübarek insanlar...

Ebû Eyyüb el-Ensârî Hazretlerini ziyaret ediyoruz, kaynıyor türbesinin önü, camisinin avlusu. Herkes ziyaretine gidiyor. Neden?.. Bu Ebû Eyyüb el-Ensârî… Onun zamanında yaşamış, onun mübarek cemâlini görmüş, evinde Peygamber SAS Efendimiz'i misafir etmiş. Nasıl insan bu?.. Ooo, çok yüksek insan. Çok kıymetli insan. Başımızın tâcı, beldemizin medâr-ı iftiharı, mihmandâr-ı peygamberî diyoruz, tamam ziyaret ediyoruz. İşte öyle Allah'ın sevgili kulu olmak...

Tabii sevgili kulu olduğu zaman da, olağanüstü haller de oluyor. Meryem Validemiz'in önünde yiyeceklerin hasıl olması gibi yâni. Kur'an'dan misal veriyoruz değil mi.

17 şey var var ama, bu 17'sini saymamış mübarek. Ne yapmak lâzım?.. Karıştırmak lâzım kütüphanelerde Ebû Türâb-ı Nahşebî'nin kitapları var mı, yazdığı eserler hangileri. Onun peşine düşmek lâzım. Allah'a kavuşmak için bu 17 şey nedir diye araştırmak lâzım.

Şimdi biz buradan tabii bunu yapabiliriz vaktimiz olsa... Gideriz Süleymâniye Kütüphanesi'ne, alfabetik kataloglardan Ebû Türâb-ı Nahşebî Hazretleri'ni ararız, onun kitaplarına bakarız hangi kitapları var Süleymâniye Kütüphanesi'nde, kataloglara bakarız, kitaplarını alırız, karıştırırız. Allah her isteyene istediğini veriyor. Karşımıza çıkartır bunu.

Sen Allah'a kavuşmayı iste de, onun peşine düş de, Allah sana

vermesin... Olur mu? Allah cömert. Sen iste, Allah verir. Oradan öğrenirsin. Allah'a kavuşmak için 17 şey lazımmış, nelermiş onlar, öğrenirsin.

Şimdi biz yolunu biliyoruz bu işin de ama, zamanımız olur olmaz, gideriz gidemeyiz... Siz dinleyicilerimiz arasında veya bu bandı seyredecekler arasındaki kimselere diyoruz ki:

Bakın yazma eser kütüphaneleri var, zengin kütüphanelerimiz var. Birisi Süleymâniye Kütüphanesi. Yüzbinlerce eski eser var. Hazine orası… İnsan oraya girse, çıkmak istemez. Altınlar, elmaslar, zümrütler etrafında öyle... O kitapların hepsi o kadar kıymetli. Altından, gümüşten kıymetli; elmastan, zümrütten kıymetli.

Orada Ebû Türâb-ı Nahşebî Hazretleri'ni araştırırsın, ansiklopedilerden araştırırsın, bakarsın, Süleymâniye Kütüphanesi'nde olmaz da Mısır'daki Hidiviyye Kütüphanesi'nde olur, İskenderiye Kütüphanesi'nde olur. Bakarsın Mekke-i Mükerreme Kütüphanesi'nde olur, Medine-i Münevvere Kütüphanesi'nde olur, Bağdat Kütüphanesi'nde olur... Hah, Ebû Türâb-ı Nahşebî'nin bir kitabı varmış, Tasavvuf üzerineymiş, marifetullah üzerineymiş, Allah'a kavuşmak üzerineymiş... Tabii

oradan bulabilirsin.

Şimdi biz diyoruz ki, bu işi yapabilecek arkadaşlara, vakti müsait arkadaşlara vazife veriyoruz, gidin şu bizim İstanbulumuzdaki kütüphanelerde Ebû Türâb-ı Nahşebî'nin kitaplarını araştırın kataloglardan, listesini çıkartın, o kitapları isteyin, sayfalarını karıştırın, biraz ne olduğunu anlamağa çalışın!

Üsküdar'da Aziz Mahmud-u Hüdâyî Hazretleri'nin kitaplarının da olduğu, eski eser kütüphanesi var. Selimağa galiba adı. Üsküdar'a gidebilirsiniz. Süleymaniye Kütüphanesi var, Süleymaniye Camii'nin karşısındaki aralıkta... Nûr-u Osmâniye Kütüphanesi var, Köprülü Kütüphanesi var... Muhtelif yerlerde böyle kütüphaneler var.

Ansiklopediler var... Ben şimdi meselâ kütüphaneye gitmeden bu zât-ı muhteremin hangi eserleri olduğunu ansiklopedileri karıştırarak da bulabilirim. Hangi eserleri var... Belki bu Allah'a kavuşmayla ilgili konular hangi kitabında var, oradan da bulunabilir. Hadi bakalım bir çalışma yapın, önümüzdeki derse elinizde dosyalarla gelin, biz de bilelim!

"Allah'a kavuşmanın sebebi 17 dereceden geçmekle olur, 17 şeyi elde etmekle olur. (*Ednâhâ*) En aşağısı bu 17 derecenin en aşağısı. (*el-icâbetü*) Allah'a icâbet etmek. İcâbet etmek ne demek? Bir yere davet olunduğu zaman, davete icabet ediyoruz.

Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin hepinize daveti var. Nedir? Allah diyor ki:

وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلاَمِ ، وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

(يونس:٢٥)

(*Va'llàhu yed'ù ilâ dâri's-selâm*) "Dârü's-selâm olan cennete Allah hepinizi davet ediyor. Ey cemaat-i müslimin! Allah hepinizi dârü's-selâm olan cennete davet ediyor. (*Ve yehdî men yeşâu ilâ sırâtin müstakîm*) Dilediği kullarını da sırat-ı müstakîme sevk ediyor, sokuyor, sırat-ı müstakîmde yürüttürüyor Allah…" (Yunus, 10/25)

Demek ki, esas itibariyle Allah hepimize ne yapıyormuş?

Daveti varmış, hepimizi cennete davet ediyor. E ne yapacağız biz? "Ey kullarım! (*Yâ eyyühe'llezîne âmenû!*) Ey iman eden kularım!" dediği zaman biz ne diyeceğiz? Lebbeyk diyeceğiz.

Hacı hacca giderken ne diyor?.. "*Lebbeyk, allàhümme lebbek!*" diyor. Ne demek?.. Yâ Rabbi! Sen İbrahim AS'a demişsin ki — Kur'an-ı Kerim'den öğreniyoruz:

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالاً وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ

كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ (الحج:٢٧)

(*Ve ezzin fi'n-nâsi bi'l-hacci ye'tûke ricâlen ve alâ külli dâmirin ye'tîne min külli feccin amîk*) [İnsanlar arasında haccı ilân et ki, gerek yaya olarak, gerekse nice uzak yoldan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler.] (Hac, 22/27)

Yâ Rabbi! Sen İbrâhim AS'a emretmişsin; "Çık, seslen kullarıma, senin bu yaptığın tamir ettiğin Kâbe'yi haccetmeğe, ziyaret etmeğe gelsinler." demişsin. O da demiş ki:

"—Yâ Rabbi! Ben bağırayım ama nereye kadar sesimi duyurabilirim? Çıktım Ebû Kubeys Dağı'nın üstüne, bağırdım, sesim nereye kadar gidebilir?"

Mekke'deki dağın tepesinden bağırsa, nereye kadar duyurabilir sesini? Allah-u Teàlâ Hazretleri buyurmuş ki:

"—Yâ İbrâhim, sen bağır! Bağırmak senden, duyurmak benden..."

İbrâhim AS çıkmış dağın tepesine, demiş ki:

"—Ey insanlar! Allah'ın emriyle ben Kâbe'yi tamir ettim. Allah-u Teàlâ Hazretleri sizi beytine davet ediyor. Bu Kâbe'yi ziyarete sizi davet ediyor. Haberiniz olsun, Allah sizi çağırıyor!" diye seslenmiş.

Emretti ya, emrettiğini yapar peygamberler. Allah ne emretmişse yapar. "Çık, seslen!" dedi. Çıkmış, ezan okur gibi bağırarak, "Ey insanlar! Kâbe'yi ziyarete gelin, haccedin!" diye bağırmış.

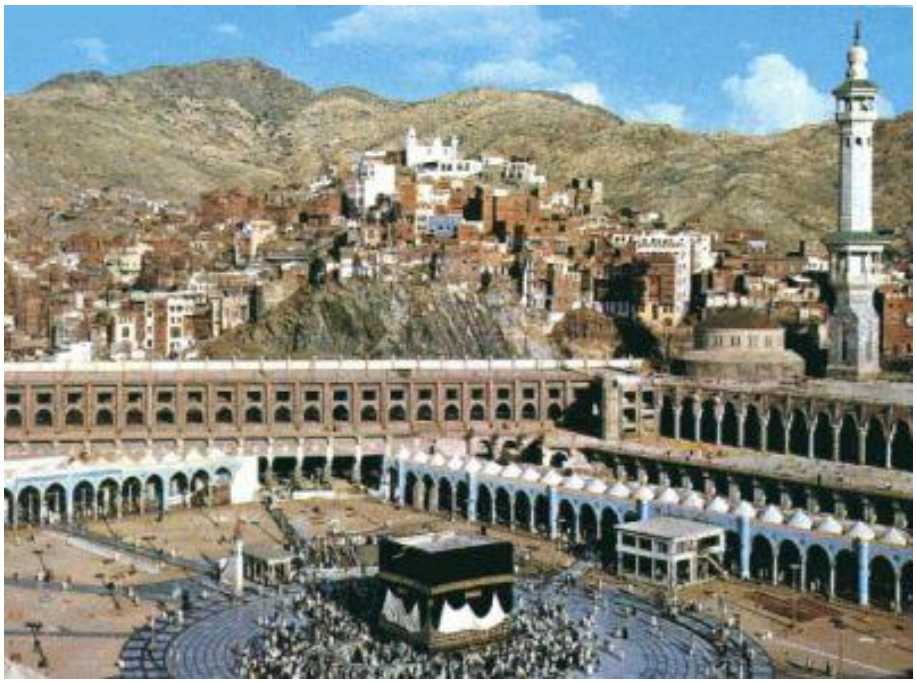

Biz, buradan kalkıp hacca giden hacılar, asırlar boyunca hacca giden bütün hacılar ne yapıyoruz? İhrama giriyoruz, "*Lebbeyk, allahümme leybbeyk!*" diyoruz. Ne demek *lebbeyk*? "Geliyorum yâ Rabbi!" demek. Çağırılan insanın söylediği sözdür lebbek, Arapça'da. Meselâ:

(*Ahmed, teal hünâ!*) "Ahmed buraya gel!" dedin.

Ahmed de, öbür tarafta başka bir şeyle meşgul oluyordu. Bu tarafa döner ne der:

(*Lebbeyk!*) "Tamam, geliyorum." der.

Lebbeyk ne demek? Tamam geliyorum mânâsına... Yâni bir çağrının cevabıdır lebbeyk.

Hacı da ne diyor: (*Lebbeyk, allahümme lebbeyk*) "Yâ Rabbi! Çağırdın, geliyorum yâ Rabbi, geliyorum yâ Rabbi!" diyor. "Geliyorum!" diye diye gidiyor. O çağırmayı düşünerek, "Geliyorum yâ Rabbi! Davet ettin, geliyorum!" diyor.

Sonra en hoşuma giden, ağzımızı böyle ballandıran şey, orada hacıların sıfatı ne?.. (*Duyûfu'r-rahmân*) "Rahmân'ın misafirleri..."

Yazmışlar yolun kenarına, işte radyo ilanı var, saat ilanı var, güzel koku ilanı var, teyp ilanı var... Otomobille Cidde'den Mekke'ye doğru giderken, "*Lebbeyk*, *allahümme* lebbeyk!" diye diye gidiyor hacılar... Yolun kenarında levhalar var, her karayolunun kenarında var ya levhalar... Bir de orada bakıyorsun, levhalar arasında bir levha, kocaman yazmışlar:

مَرْحَبًا بِضُيُوفِ الرَّحْمٰن !

(*Merhaben bi-duyûfi'r-rahmân!*) "Hoş geldiniz, ey Rahmân'ın misafirleri!" Aman yâ Rabbi, eriyor insan, nasıl hoşuna gidiyor.

"—Hoş geldiniz, merhaba ey Rahmân'ın misafirleri!"

Tabii yâ, ne sandın yâ, biz Rahmân'ın misafirleriyiz tabii diye, insanın koltuğu kabarıyor böyle, hoşuna gidiyor.

Allah'a kavuşmanın merdivenlerinden birincisi, bir kere bir davete icabet edeceksin; tamam, "*Lebbeyk allàhümme!*" diyeceksin evvelâ. Allah,

Kur'an-ı Kerim'de de buyruluyor ki:

وَاللَّهُ يَدْعُو إِلٰى دَارِ السَّلَامِ (يونس:٢٥)

(*Va'llàhu yed'ù ilâ dâri's-selâm*) "Allah kullarını dâru's-selâm olan, selâmet yurdu olan cennetine çağırıyor." (Yunus, 10/12)

Ey müslümanlar, haberiniz olsun, bak kürsüden söylüyorum, söylemedi demeyin: Allah hepinizi cennete davet ediyor. Ne diyeceksiniz? (*Lebbeyk, allàhümme*) "Tamam yâ Rabbi, geliyorum!" diyeceksiniz.

İlki icabet… İstek olacak sende, iki... Sırt dönmeyeceksin, davete kulak tıkamayacaksın. Allah çağırıyor, "Geliyorum yâ Rabbi, tamam, davetini aldım, anladım." diyeceksin.

Şu hale bak! E o duygu olmadan olur mu?..

"—Bana ne yâ!" diyen insana bir şey olur mu? Olmaz.

İlk önce icabet olacak. "Tamam yâ Rabbi, anladım yâ Rabbi, geliyorum yâ Rabbi!" diyecek.

Muhterem kardeşlerim! Şu minarelerdeki ezanlar... Millet Arapça bilmiyor da hiç dinlemiyor. Şu ezanlar insanı eritir yâni:

حَيَّ عَلَى الصَّلاَةِ !

(*Hayye ale's-salâh!*) "Haydi namaza gel!" diyor Allah. Müezzin bağırıyor mikrofonla veya kendi sesiyle:

حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ !

(*Hayye ale'l-felâh!*) "Haydi kurtuluşa gel!" diyor. (*Hayye*) "Davran, haydi!" mânâsına.

"—Haydi namaza davran!"

"—Bana ne..."

Sana ne olur mu yâ, Allah çağırıyor. Müezzin kendiliğinden söylemiyor ki. Allah Peygamberine söylemiş, Peygamberi sünnetinde, hadisinde buyurmuş, bu ezan böyle bir şey… Allah'ın daveti.

"*Allàhu ekber, Allàhu ekber*" diye başlıyor, tamam. "*Eşhedü en lâ ilâhe illa'llàh*" diyor, her zaman bangır bangır bağırıyoruz semâlara ki, Allah'ın varlığını, birliğini kabul eden insanlarız biz, sıradan insanlar değiliz. Ama sıradan insanlardan da aşağı düşmüşüz. Çünkü, mânâyı kaybetmişiz.

Bak, gönülde mânâyı fehmetme olmayınca, öyle oluyor. İnsan bu (*Hayye ales's-salâh*)'ın mânâsını bilse erir. (*Hayye ale'l-felâh*)'ın mânasını bilse erir. Kur'an-ı Kerim'in ayetlerini okuduğu zaman erir.

E Kur'an-ı Kerim'i sen dinlemiyor musun? Dinliyorsun. Burada hatim indiriyorlar, sen de Kur'an'ı alıyorsun, geçiyorsun karşısına… *Sadaka'llahu'l-azîm*. Tamam. İyi ama ne anladın? Hiçbir şey anlamadın. E tamam bu sene anlamadın, bir dahaki sene anlar mısın?.. Yok... E on sene sonra anlar mısın?.. Yok. Yüz sene sonra anlar mısın? Yok... Bu gidişle belli… Perşembenin gelişi çarşambadan belli olur.

Bu kafayla oraya varılmaz. Bu yönden o tarafa gidilmez. Ne

olacak?.. İnsanda aşk olacak, icabet olacak Allah'ın davetine.

"—Tamam yâ Rabbi, geliyorum yâ Rabbi! Sen çağırmışsın, tamam, Es'ad Hoca söyledi kürsüden, tamam, davetini duydum, geliyorum yâ Rabbi!" diyeceksin.

Gelmenin çaresine bakacaksın, araştıracaksın.

—"Aman yâ Rabbi! Ben senin Arapçanı bilmiyorum, sen Arapça göndermişsin bana kitabı, ben Arapçayı bilmiyorum."

Hemen yarın Arapça öğrenmeye başlayacaksın. "Bana ne!" Hay Allah kahretsin, bu bana ne'yi yâ! Bana ne bana ne... Sana ne olur mu işte Arapçayı öğreneceksin. Arapçayı öğreneceksin, dinini öğreneceksin, Allah'ın yolunu öğreneceksin, düşüneceksin.

(*Hayye ale's-salâh!*) Bu müezzin ne diye bangır bangır bağırıyor?.. Sabahleyin bağırıyor... Adam terlik atıyor. Hırsından, "Sen beni uykumdan uyandırdın!" Senin iyiliğini istiyor bu. Daha ne istiyorsun? İşte bak sen uyuyordun, seslendi, uyandırdı seni. Kızıyor uyandırdığına. Yâni Allah'ın onu kurtuluşa çağırmasını düşünün...

"—Uyuma lan! Kalk! Kaçırma elinden fırsatı!"

Hani külhaninin birisi çıksa ne yapar değil mi efe böyle, yan tarafa, omzunu asmış, bağırır çağırır, höt der, bilmem ne der... E o ne yapıyor? (*Hayye ale'l-felâh!*) "Kurtuluşa gel!" diyor, o da kalkmış:

"—Şu müezzinin yaptığına bak beni tatlı uykumdan uyandırdı!" diyor, müezzinin kafasına terlik fırlatıyor.

Birisi öyle yapmış Sultanahmet'te. Sokullu Mehmed Paşa Camii'nin minaresi yakın şeyine böyle meyilden dolayı, terlik fırlatmış, kafasını tutturamamış tabii. Müezzinin kafasına terliği fırlatmış, savurmuş. Çok kızmış... E memlekette de böyle gericilik var, ezanlar da susturulamıyor ne yapsın. Demiş ki:

"—Yâ ezan olmayan, cami olmayan bir yer yok mu?"

"—E var..." demişler,

"—Neresi var?"

"—Levent..."

Tamam, Sultanahmet'teki dairesi satmış, Levent'te bir daire almış. Oh be, tamam; ezansız bir semtte uyuyacak... İstediği kadar uyuyacak. Kimse ona, (*Hayye ale'l-felâh*) demeyecek, "Kurtuluşa gel!" demeyecek, "İki cihan saadetine er." demeyecek; o

da uyuyacak orada, leş gibi yatacak.

Tamam, ama Allah'ın işleri biraz da enteresan… Hikmeti var, her şeyi var, biraz da enteresan. Ne hikmetse Rabbimin hikmeti, bilmiyorum tam adamın karşısında, dairesinin karşısında cami yapmışlar oraya, tam oraya. Fesübhânallah!.. Alay ediyor Allah yâni. "Sen benim davetimden kaçamazsın işte, bu böyle olacak." diyor. Allah oraya, tam onun dairesinin karşısına...

"—Hay Allah! Burada da şu ezandan kurtulamadık." demiş.

Kurtulamayacaksın. Kurtulamayacak. Yâni tabii Moskova'ya gitse belki... Roma'ya gitse, Roma'da da şimdi cami yaptılar, Papa da açtı. Nereye gidecek?.. Tabii bir yer bulabilir ama, Allah bak onunla alay ediyor. Bak sen kaçamazsın, aklını başına topla diye.

Belki de merhametinden... Gene davet ediyor belki bu sefer yumuşar diye. (*Hayye ale'l-felâh*) "Kulum nereye kaçıyorsun yâ! Cehenneme gideceksin, zarar edeceksin, gel buraya, cennete gel!" diyor, gene söylüyor. Belki de öyle anlamamız lâzım.

Yâni Allah kızmıyor. Allah-u Teàlâ Hazretleri, biz binlerce, milyonlarca kusur işliyoruz, günah işliyoruz, kızmıyor. Kızsa hepimizi toz eder. Bir zerreyi patlatsa... Atom bombası işte, insanlar bir zerreyi patlattığı zaman neler oluyor görüyorsunuz. Bir zerreye patla dese, patlatır. Patlatsa mahvoluruz ama bin tane kusur işliyoruz, bin birincide belki düzelir diye kahretmiyor, affediyor, bağışlıyor, tevbe edince, ağlayınca hadi gene benim kulum ağladı diye affediyor.

Ama bizim de —düşünüyorum ki— biraz insafa gelmemiz lâzım, biraz ciddi olmamız, birazda anlamamız lâzım. Allah cennete çağırıyor, Allah peygamber göndermiş, yâni elçi göndermiş. Kime? Sana… Allah sana elçi göndermiş.

"—Allah Allah, ben o kadar kıymetli bir adam mıyım?"

Evet, çok kıymetlisin sen! Sen kendinin kıymetinin farkında değilsin. Allah sana elçi göndermiş.

"—Şu âlemlerin Rabbi mi göndermiş bana?.."

Ağlar insan yâ! "Alemlerin Rabbi bana elçi mi göndermiş?" Tabii yâ! Kitap göndermiş, elçi göndermiş. Elçiyi dinlemez, kitabı okumaz, hitaba muhatap olmaz... E ne olacak?.. Ondan sonra da ahirette pişman olacak... Ne diyecek?

Tebâreke Sûresi'nde buyruluyor ki:

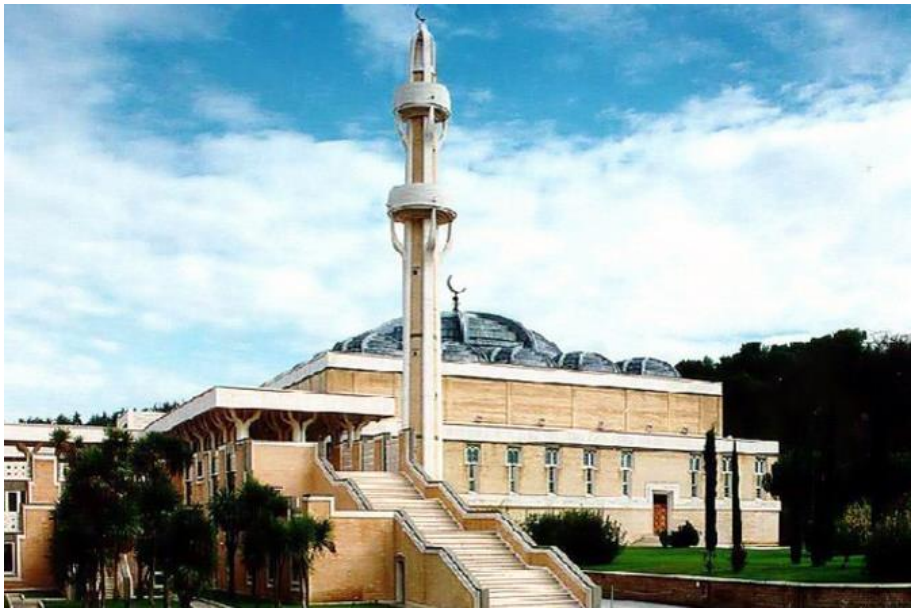

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ

(الملك:١٠)

(*Ve kàlû lev künnâ nesmeu ev na'kilü mâ künnâ fî eshâbi's-saîr*) "Aaaah, ah, o laflar kulağımızdan girmedi. Keşke duysaydık, akletseydik, bu cehennemliklerin arasında olmazdık şimdi." (Mülk, 67/10) diyecekler.

Onlar böyle cehenneme gelirken, şaşıracak melekler. onlara diyecekler ki:

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ (الملك:٨)

(*E lem ye'tiküm nezîr*) "Allah Allah! Yâhu size bu cehennemi anlatan, bu tehlikelerden uyaran, ikaz eden bir insan, bir korkutucu hiç gelmedi mi?" (Mülk, 67/8)

Onlar şöyle cevap verirler:

قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ ،

إِنْ أَنْتُمْ إِلاَّ فِي ضَلاَلٍ كَبِيرٍ (الملك:٩)

(*Kàlû belâ*) "Evet, doğrusu bize, bu azap ile korkutan bir peygamber gelmişti; (*fekezzebnâ ve kulnâ mâ nezzele'llàhu min şey'*) fakat biz onu yalan saymış ve: 'Allah'ın bir şey indirdiği yok; (*in entüm illâ fî dalâlin kebîr*) siz olsa olsa büyük bir sapıklık içindesiniz!' diye inkâr etmiştik." (Mülk, 67/9) diyecekler.

Yâni bugün burada inkâr edenler, orada Allah'ın vaad ettiği her şeyin hak olduğunu gördükleri zaman:

أَلَيْسَ هٰذَا بِالْحَقِّ (الأنعام:٣٠)

(*E leyse hâza bi'l-hak*) "Bunlar hak değil mi? Sizin inkâr ettiğiniz şeyler masal mıymış? Bak gerçek değil mi?" (En'am, 6/30) Gerçek... O zaman anlayacaklar, ama iş işten geçecek.

Mü'min olmak; gerçek mânasıyla, hakikatiyle Allah'a tevekkül etmektir. Allah'a tevekkül edeceksin. Bu sözü söyleyen, kendisi bak nasıl tevekkül ediyor. Çöle susuz, azıksız yürüyüp gidiyor; tevekkü̲le bak...

Tevekkül, Allah'a dayanmak, Allah'a güvenmek; çok mühim bir huy, çok mühim bir duygu… İnanan insanın işi... İnanmayan insanın tevekkülle işi yok... Tevekkül edemez Allah'a... Ama inanıp da hakkıyla Allah'a tevekkül edene de, Allah yardımını eriştirir.

"—Hocam çok kesin konuşuyorsun..."

Çok misalini gördüm muhterem kardeşlerim! Kendi öz hayatımda, çocukluğumdan beri çok gerçek misalini gördüm. İnkârı biz duymadık mı, küfrü biz duymadık mı, ateizmi biz duymadık mı, Felsefe okumadık mı?.. Hepsini biliyoruz. Her türlü fikir kafamızın şu deliklerinden aklımıza girdi, hepsini biliyoruz biz de.

Cumhuriyet devrinde yaşadık. İşte bu ortamda... Hepsini biliyoruz. Yâni bunların bildiği her şeyi biliyoruz, bilmediklerini de biliyoruz. Hepsini biliyoruz. Çok yaşadım, yâni çok misalini

gördüm. Sen Allah'a hakkıyla tevekkül edersen, Allah müthiş bir şekilde, insanın tüylerini diken diken edecek şekilde insana yardım ediyor.

Şimdi bak misâl... Olmuş misalleri söyleyelim de, neymiş havada kalmasın. Hacca gidiyoruz, Amman'da bir ahbap var. Bir ahbap var ama, ne adresi var, ne telefonu var, hiç bir şeyi yok... İsmini de tam bilmiyoruz. Amman kocaman şehir, hiç bir şey bilmiyoruz. İçimizde tevekkül erbâbı var, er kişiler var. Kafileyiz ama içimizde àrif insanlar var. Aradığımız adam bir yol kavşağında karşımıza çıkıyor.

"—Aaaa, biz de sizi arıyorduk yâhu!" diyoruz, sarılıyoruz, musafaha yapıyoruz.

"—Gel arabamıza, hadi bakalım evine..."

E nasıl oldu? Allah'a tevekkül etti, Allah o adresini aradığımız adamı karşımıza çıkardı. İşte böyle. Nasıl olduğunun misali, hayatımızdan misal…

Okuyoruz, üflüyoruz, imtihana gidiyoruz. Şimdi yarın imtihana girecek kardeşlerimiz. Tevekkül et Allah'a, bak cevap çıktı Ebû Turâb-ı Nahşebî'den... Allah'a tevekkül et, dayan, Allah sana imtihanda yardım eder.

"—Yâ Rabbi, ben bu derse çalışamadım. Evet çalışmamak ayıp, günah, doğru değil, çalışıp girseydim daha iyiydi ama, çalışmadım. Sen bu imtihanda beni mahcub etme, geçir, bana üç tane, şu soru şu soru şu soru çıksın..."

O sorular çıkıyor. Titriyorsun böyle, imtihana giriyorsun, bakalım hangi soru çıkacak. Üç konudan başka o kitaptan hiçbir şeye çalışmamışsın, bilmiyorsun. Üç tane konu... Mümeyyiz söyle bakalım diyor, böyle başından aşağıya kaynar sular dökülmüş gibi oluyor. Soru bir... Tıkır tıkır söylüyorsun. Soru iki... Tıkır tıkır söylüyorsun. Soru üç... Tıkır tıkır söylüyorsun. İşte böyle. Tevekkül et.

En aşağısı *icâbet*, en yukarısı *tevekkül*... 17 derecenin iki tanesi gitti, kaldı on beş tanesi... Arkadaşlar arayacaklar, bir dahaki haftaya bakarsın bir şeyler gelir. Bu aradaki on beş tane neymiş... Ama sen bu hafta içinde icabetle tevekkülü yerine getirmeğe çalış

da, aradakiler ne bakalım, onlar da olur Allah'ın izniyle...

d. İbadetin En Faydalısı

٩ - قال ، وقال أبو ترابٍ: ليس من العبادات شئٌ أنفع من إصلاح خواطر القلوب.

TS. 149/9 (*Kàle, ve kàle ebû türâbin: Leyse mine'l-ibâdâti şey'un enfau min islâhi'l-havâtiri'l-kulûb*)

Aynı ravinin rivâyet ettiğine göre, Ebû Türâb en-Nahşebî Hazretleri şöyle demiş:

(*Leyse mine'l-ibâdâti şey'ün enfau min islâhi'l-havâtiri'l-kulûb*)

İbadetler var... İbadetler nelerdir?.. Namazdır, oruçtur, zekâttır, hacdır... Başka? Bitti mi? Çok... Tefekkür ibadettir meselâ… Millet bunu bilmiyor. Sükût ibadettir. Millet sükûtu bilmiyor. Çocuklar da bilmiyor, bağırıyorlar. Bilseler bağırmayacaklar. Sükût da ibadettir. Başka böyle ibadet olan şeyler var.

Tabii ibadetlerin hepsi faydalıdır da, en faydalısı hangisidir?

(*Leyse mine'l-ibâdâti şey'un enfau min islâhi'l-havâtiri'l-kulûb*) "İbadetlerin içinde kalbin hatıralarını, havâtırını ıslah etmekten daha faydalı bir ibadet yoktur."

Buradan iki şey anlıyoruz:

Bir; insanın kendi kalbiyle, kalbine gelecek fikirlerle uğraşması, onları ıslaha çalışması ibadettir. Birinci hakikat bu…

"—Bunu bilmiyordum!"

Daha neler bilmiyoruz.

Birisi bu; insanın kalbini, gönlünü ıslah ve kontrol etmesi, gönlündeki şeyleri temizlemesi, gönlüne nazar etmesi ve işe yaramayan şeyler varsa onları gönlünden çıkarması; bu ibadettir.

Islah… Kalbini ıslah etmek; gönlündeki fikirleri, niyetleri, düşünceleri ıslah etmek. Tamam, bu ibadet ve ibadetlerin en faydalısı…

Neden? Sen kalbini temizleyebildin mi Allah tecellî edecek.

Sen Allah'ı nereden bileceksin? Hiç düşündün mü? Allah'ı bu

gözle görebilir misin? Göremezsin. Niye? Güneşe bile bakamıyorsun da ondan…

Mûsâ AS.

"—Cemalini göster yâ Rabbi!" dedi.

"—Yâ Mûsâ, göremezsin! Çünkü bu gözle görülmez." dedi.

Bu göz, Allah'ı müşahedeye mütehammil bir uzuv değil. Kör olur, göremez, yanar.

Bu gözle görülmezse ne kaldı, ne yapacak? Gönül gözüyle görecek, gönlünden bilecek. Müşahede gönülde olur. Gönülde olacak ama gönül karma karışık, pis, tıklım tıklım dolu.

Gönlünde, kalbinde ne var? Bak bakalım neler var?

Dünya var; keyif, zevk, kin, hırs var. Burası tıklım tıklım dolu, ardiye, çöplük, pis… Kollarını sıvayacaksın, buradan bunları çıkaracaksın. Kin kalmayacak, kibir kalmayacak, başka düşünceler kalmayacak.

"—Hocam! Ben senin dervişin oldum ama Allahu ekber diyorum, namaza duruyorum aklımdan kötü, müstehcen şeyler geçiyor."

Kalbine bir yerden, yarıktan pis su giriyor. Yarık var, bozuk bir yer var; oradan kalbine pis şeyler geliyor.

Allahu ekber diyormuş, müstehcen şey geliyormuş. Tabii tamir edilmesi lâzım, içine pis şeyin girmemesini sağlamak lâzım. İçine girmiş pis şeyleri def etmeyi bilmek lâzım. "Defol oradan!" diye savurup atmasını bilmek lâzım.

O çalışmayı yapmamış, içine gelen fikirleri atmasını bilmiyor... O zaman, "Allahu ekber!" diye namaza durduğu zaman bakkal geliyor önüne, hesap geliyor, yarınki dersler geliyor, dünkü olaylar geliyor... Mecmua geliyor, resim geliyor...

Tabii, şeytan da getiriyor. Sen gündüz falanca mecmuanın müstehcen resmine baktın ya, hadi bakalım şeytan getiriyor. Namaza durdun ama, ne haber, bak... Çünkü sen ona gündüzden baktın, şeytan şimdi seninle alay ediyor orada… Şeytan orada alay ediyor. Gözünü korumadın, gözünden içeriye girdi, oradan sızıyor kalbine, tam namazda senin karşına çıkıyor.

O halde, ibadetlerin en faydalısı, insanın bu içine gelen havâtırı ıslah etmesi. İyi şeyleri hatıra getirtmek, kötü şeyleri

düşünmemek ve kalbini temizlemek işi oluyor.

Bu nasıl olur? Bak yolda gelirken bizim Akra Radyosu'nu açtım, dinliyoruz. Ebû Zerr-i Gıfârî RA'ın hanımına sormuşlar... Ebû Zer el-Gıfârî Hazretleri, sahabeden, Peygamber SAS Efendimiz'in sevdiği bir sahabi. Sormuşlar:

"—Gündüzü nasıl geçerdi?"

"—Tek başına..." Ben hayret ettim, siz de hayret edeceksiniz muhakkak: "Tek başına sabahtan akşama kadar tefekkür ederdi." diyor.

İnsan yarım saat tefekkür, on beş dakika tefekkür, beş dakika tefekkür değil. Sabahtan akşama zihnini konsantre ediyor, tefekkür ediyor.

Bak, sen böyle yaptın mı, ben böyle yapıyor muyum?.. E böyle nerede yapılabilir? Bu gürültüde, patırtıda biraz zor.

Bir kenara çekilirsin... Halvet deniliyor ona. Halvete çekilirsin, çileye girersin, kırk gün tesbih çekersin. Tesbih çektikçe zihnin tesbihle meşgul olur, Allah'la meşgul olur, kötü şeyler, havâtır kalbinden çıkar, atılır.

İşte tabii böyle bir şeylerin olması lâzım, yapılması lâzım! Yapıla yapıla, insanın kalbine kötü şeylerin gelmesinin engellenmesi lâzım! Havâtır; hatıralar, yâni hayaller, düşünceler, fikirler... Gönlüne onların hücûmunu engellemek lâzım!

Şimdi biliyorsunuz hiç bir şey boş kalmaz. İyi şeyle doldurursan, iyi şeyle dolar; iyi şeyle doldurmazsan, hiç olmazsa hava dolar, sızar; bir şey boş kalmaz. Eğer kalbini iyi hatıralarla doldurursan, iyi düşüncelerle doldurursan, niyetini iyi şeylere yorarsan, iyi şeyler üzerinde kafanı çalıştırırsan; kalbin ıslah olmağa başlar. Kötü şeylerle meşgul oldukça da, kalbine kötü şeyler dolmağa başlar.

Binâen aleyh, tedbir alacaksın. Bir kere içeriye kötülük girmesin diye... Meselâ kötü yayınları okumayacaksın! Kötü şeylere bakmayacaksın, gözüne sahip olacaksın! Gözünden içeriye kötü şey girmesin! Kötü şeyleri dinlemeyeceksin!

İyi şeyleri okuyacaksın! Allah'ı zikredeceksin! Hadis okuyacaksın, Kur'an-ı Kerim okuyacaksın, ayet okuyacaksın! Sàlih kimselerin yanına gideceksin, sàlih insanların sohbetinde

bulunacaksın; böylece kendini koruyacaksın. Kötü muhitlerden, kötü işlerden koruyacaksın. Ondan sonra da kalbine gelen havâtırı def etmek için, bir mücadele yapacaksın.

Nakşibendi tarikatının prensiplerinden birisi de, *nigâh daşt* prensibidir. *Nigâh dâşten* ne demek? Beklemek demek. Kalbinin önünde, kapısında nöbetçi gibi duracak insan. Elinde silah, kalbinin kapısı... İçeriye gereksiz şeyi sokmayacak. Derviş, kalbinin kapısında bekleyecek, kalbine kötü fikir sokmayacak. Nigah daşt, önemli bir prensiptir.

Bu da aynı şeyi söylüyor. Yâni, "İnsanın havâtırını ıslahından daha güzel ibadet olmaz." diyor. Bu da ibadettir.

Bakın burada, Türkiye'de, insanın kötü şeyler düşünmesi, icrâ etmedikçe suç olmaz. Ama Mekke'de suç olur. Mekke'de insan, içinden geçen şeylerden de sorumludur. Mekke'de artık öyle sâfileşecek ki, kötü şey de düşünmeyecek. Mekke'de kötü düşüncesine de pat diye tokat gelir. Burada gelmez. Burada müsaade var.

Ama orası artık çok muhterem bir yer. Orada kalbinden geçen niyetlere, havâtırına da ceza gelir. İyi şeyler düşünecek. Kafasını

iyi şeye yoracak. O kadar iyi şeyle meşgul olacak ki, kötü şeye vakit kalmayacak. Aksi takdirde onu yapamazsa, orada cezaya uğrar insan.

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi şu Allah'ın nazargâhı olan, tecellîgâhı olan, ma'rifetullahın, aşkullahın, muhabbetullahın yeri olan gönlünü iyi koruyan kullarından eylesin... Gönlünü muhafaza eden, nurlandıran kullarından eylesin... Kalbi pırıl pırıl, bir saray gibi ışıl ışıl olan kullarından eylesin...

Allah gönlümüze ma'rifetullahını yerleştirsin, muhabbetullahını yerleştirsin... Onları bize ihsân eylesin... İçi nurlu, gönül gözü açılmış, mânevî hayatın esrârını anlayan, Allah'ın hikmetlerini anlayan kullarından eylesin...

Ömrümüzü böyle bu anlayış ile, Allah'ın sevdiği işleri yaparak geçiren kullardan olmaya muvaffak eylesin bizleri... Huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullarından olarak varmayı, iltifatına ermeyi, rızasına ulaşmayı, cennetine girmeyi, cemâline ermeyi nasib eylesin...

Fâtiha-i Şerife mea'l-besmele!..

24. 06. 1995 - İstanbul

3. EBÛ TURÂB EN-NAHŞEBÎ HZ. (3)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smi'llàhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultànih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayra halkıhî seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah cümlenizden râzı olsun... Dünya ve ahiretin hayırlarına ve saadetine cümlenizi sevdiklerinizle beraber nâil eylesin... İki cihanda aziz ve bahtiyâr olun...

Tabakàtü's-Sùfiyye isimli, güzel, ciddî bir eserin sayfalarını okuyoruz. Büyük alimlerin hayatlarını ve sözlerini öğreniyoruz. 149. sayfada Ebû Turâb-ı Nahşebî'nin hayatı ve sözleri üzerinde bulunuyoruz. Bu bittikten sonra sùfilerin birinci tabakası, ilk sùfiler yâni, sıradaki meşhur insanların birinci tabakası tamam olacak, ikinci tabakaya gelecek. Cüneyd-i Bağdâdî ile başlayacak o tabaka. Şimdi bunun sözlerini okumağa devam edeceğiz bu akşam, 149. sayfanın 10. paragrafından...

Okumaya başlamadan önce, Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizlerden birer hediyye-i Kur'âniyye olsun diye ve diğer enbiyâ ve mürselîn ve cümle evliyâullah u mukarrabînin ve hâssaten Peygamber Efendimiz'in âlinin, ashâbının, ezvâc-ı tâhirâtının, evlâdının, zürriyet-i tayyibesinin, hulefâsının; ve mânevî makamının varisleri evliyaullah ve sâlihînin, mürşidîn-i kâmilînin, sâdât ve meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ruhlarına;

Uzaktan yakından buraya gelmiş olan, siz değerli kardeşlerimin ahirete göçmüş olan müslüman ecdâdının, ceddâtının, akrabasının, evlâdının, yakınlarının, dostlarının ruhlarına bizlerden hediye olsun diye; onların kabirleri nur dolsun, ruhları şâd olsun, makamları yüksek olsun diye;

Bizleri de Allah CC sevdiği kullarından eylesin; ömrümüzü rızasına uygun, sevdiği işleri yaparak geçirmemizi cümlemize nasib eylesin; bu büyüklerin halleri, sözleri bizlere tesir etsin, bizi

de Allah'ın sevdiği kullarının yoluna çeksin diye; okuduklarımızdan istifade edelim, faydalanalım, feyz alalım da, Allah'ın sevdiği işleri yapalım, sevdiği huylara sahip olarak yolumuzda öyle yürüyelim diye; sonunda Rabbimizin rızasına vâsıl olup cennetiyle, cemâliyle müşerref olalım diye, buyurun bir Fâtiha, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyalım, öyle başlayalım!

.....

a. Dervişin Halleri

Sayfanın başındaki 6. rivayetin önünde rivâyet zinciri var. Müellif, Ebû Nasr Abdullah ibn-i Ali'den işittim diyor. O da Ali ibn-i Hüseyin'den işittiğini söylüyor. Ebû Türâb şöyle dedi diye, bu kanaldan kendisine bilgi geldiğini bildirmiş. Aşağıya kadar, aynı ravilerle gelen rivayetleri sıralamış. Bu 10. rivayette yine aynı ravilerin rivayetiyle müellife kadar gelmiş.

١٠ - قال، وقال أبو ترابٍ: الفقير قوته ما وجد، ولباسه ما ستر، ومسكنه حيث نزل.

TS. 149/10 (*Kàle*) O raviler dediler ki... En son ravi hangisi? Ali ibn-i Hüseyin. Dedi ki: (*Ve kàle ebû türâbin*) Ebû Türâb-ı Nahşebî bir keresinde de şöyle buyurmuş. Bir sözü de bu. Çeşitli sözlerini naklediyor. Ebû Türâb-ı Nahşebî bir de şu sözü söyledi, şöyle buyurdu: (*El-fakîrü kùtühû mâ vecede, ve libâsühû mâ setere, ve meskenühû haysü nezele*)

Biliyorsunuz sùfileri anlatıyor bu kitap, tasavvuf erbâbını anlatıyor. Tabii Arapçada sùfilere ne isim veriliyor?.. Eğer sùfilerin başı ise, hocası ise, *şeyh* deniliyor. O şeyhe bağlı ise, Farsça'da *derviş* deniliyor, Arapçada *fakîr* deniliyor. Yâni dervişin Arapçası fakir. *Fakir* ne demek? Bir şeye muhtaç olan kimse demek.

Ayet-i kerimede bu mânâyı çok açık olarak görüyoruz:

يَاأَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ، وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ (فاطر:١٥)

(*Yâ eyyühe'n-nâs*) "Ey insanlar, ey müslümanlar, (*entümü'l-fukarâu ila'llàh*) sizlersiniz Allah'a muhtaç olanlar! (*Va'llàhu hüve'l-ganiyyü'l-hamîd*) Allah ise zengindir ve öğülmeye lâyık olan ancak odur." (Fâtır, 35/15)

Allah size muhtaç değil, Allah sizin ibadetinize muhtaç değil. Allah alemlerden müstağnî… O yaratıcı… Siz iyi müslüman olduğunuz zaman, ibadet ettiğiniz zaman, namaz kıldığınız zaman, hayır yaptığınız zaman, Allah'a bir şey kazandırmıyorsunuz. Siz de Allah'ın kullarısınız. Ne olacak yâni, sizin Allah'a bir fayda sağlamanız söz konusu değil. Allah'ın size ihtiyacı yok… Sizin ihtiyacınız var, muhtaç olan sizsiniz.

Allah'ın lütfuna muhtaçsınız, rahmetine muhtaçsınız, rızkına muhtaçsınız... Her bakımdan her halinizde Allah'ın sizi kayırmasına, kollamasına, yardım etmesine, yaratmasına muhtaçsınız. Her anda neler yaratıyor?.. Sizin yaşamınızın devam etmesi o kadar mühim bir olay ki; sizin bir nefeslik hayatınız için Allah-u Teàlâ Hazretleri neler yaratıyor, ne olaylar meydana geliyor da siz yaşıyorsunuz. Bunu doktorlar biliyor. Vücudunun fonksiyonlarını bilen, insanın nasıl yaşadığını bilen insanlar bilir. Ne kadar muazzam, kompleks bir olay hayat…

İnsan yaşıyor ama, bir nefes yaşıyor ama, o yaşamada Allah'ın sayısız lütufları var. Binlerce lütufları var... Allah'ın havasına muhtacız. Allah'ın vereceği, verdiği sıhhate muhtacız, gıdaya muhtacız, ışığa muhtacız... Yâni, hava olmasa, ölürüz. Gıda olmasa, ölürüz. Uzuvlarımız muntazam vazifelerini yapmasa, ölürüz. Birisi hastalansa, olmuyor işte... Yâni yemesek, ölüyoruz. Yesek, yediğimizi dışarıya, fazlalığını, posasını dışarıya çıkartma aksasa, hastalanıyoruz; devam etse, ölüyoruz. Yâni idrarını yapamıyor... Ölür. Yâni bir gün durur, iki gün durur, idrarını yapamıyor... Veyahut idrarını süzme mekanizması, böbrekler çalışmıyor... Tamam, ölür o adam, yaşayamaz. Her an biz muhtacız. (*El-fakîr ila'llàh*) Yâni, Allah'a muhtaç... Her kul Allah'a muhtaç...

Ama bir de biz fakiri, başkasının sadakasına, yardımına muhtaç bir insan mânâsına da kullanıyoruz. Kapıya gelmiş olan dilenciye de fakir diyoruz. İşte dervişler bu sıfatla anmışlar kendilerini, fakir sıfatıyla… Hatta biz de tevâzuan ne diyoruz:

"—Ben fakir, işte aciz, nâçiz kardeşiniz..." filan diyoruz.

Yâni kendimizden de bahsederken, bazen bu kelimeyi kullanıyoruz. Dedelerimizden, Osmanlı'dan kalma bir centilmenlik nişanesi olarak, "Ben fakir kardeşiniz" diyoruz veyahut "Bendeniz" diyoruz. Bende de köle demek aslında, birisine hürriyeti bağlı insan demek.

Hâsılı fakir, derviş mânâsına geliyor. Yâni, öteki mânâsı da kullanılır Arapça'da ama bir mânâsı da derviş. Hani Türkçe'de de bazı kelimeler vardır, birkaç mânâsı vardır. Onları biz ayırırız. Yâni burada o mânâya kullanılmamış, şu mânâya kullanılmış diye ayırırız. Meselâ Libya'da bana Lübnanlı Arab'ın birisi dedi ki:

"—Siz Arapları sevmiyorsunuz." dedi.

Öyle bir şey yok. Biz Arapları severiz. Yâni niye sevmeyelim müslüman kardeşimiz. Ayrıca da özel olarak hürmet ederiz Peygamber Efendimiz'in soyundan diye filan... Bayağı da hürmet de ederiz.

"—Yok, sevmezsiniz. Ben İstanbul'a geldim, biliyorum. Ben tam Eminönü'nde Yeni Cami'nin yanında alışveriş yapıyorum, satışı yapan dükkancı, manav, yanındaki köpeğe 'Arap... Arap... Arap!..' dedi."

Doğru. Adamın dediği doğru... Dedim:

"—Köpeğin rengi siyah mıydı?.."

"—E siyahtı."

"—Biz siyah şeylere bazen Arap deriz, siyah mânâsına kullanırız. Yoksa Arab'ı sevmediğimizden değil. Köpeğin rengi siyahtır."

Doğru diyor. O sözden anladım ki, lafları da usturuplu kullanmak lâzım. Hani bir böcek var, adına karafatma derler. Yâ kara böcek de niye karafatma diyorsun? Fatma adını ne diye yapıştırıyorsun oraya?..

Köpeğe niye Arap diyorsun?.. Hakikaten yanlış. Ama biz orada Arab'ı kötülemeyi düşünmüyoruz, esmer demek istiyoruz. Yâni bir Arap kadın geldi diyoruz, vücudu esmer demek. Arap halayık diyoruz. Adamın veya kadının Araplıkla hiç bir ilgisi yok. Belki Afrika'nın bilmem neresinden gelmiş. Arap ırkıyla zerre kadar ilgisi yok. Yâni siyah mânâsına…

Kelimelerin böyle çeşitli mânaları var. Meselâ ben diyoruz, yüzünde ben var... Tamam, o bir leke demek. Deride bir siyahlık demek. Bir de ben var... Bir, dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen bin var; bir de binmekten emir olan; otomobile bin, ata bin... Yâni kelimeler başka başka mânâya kullanılabilir. Lügatlarda kelimeyi yazar; yanına birinci mânâsı, ikinci mânâsı, üçüncü mânâsı diye gösterir.

Arapça'da da, fakir kelimesinin bir mânâsı neymiş?.. Muhtaç. Onun bunun sadakasına muhtaç insan demekmiş. İkinci özel mânâsı?.. Derviş demek. Yâni bir şeyhe müntesip demek. Adam zengin de olabilir. Bazen zengin bir insan gidiyor, köşkü kâşânesi olan bir insan gidiyor, bir şeyhe mürid oluyor. Ne oluyor yâni?.. Onun fakiri oluyor, onun fukarası arasında oluyor yâni. Yâni o şeyhin fukarasından, falanca zât-ı muhteremin fukarasından oluyor. E fakir... Yâ git işine, senin gibi fakir görülmüş mü?.. Senin şunun var, bilmem neyin var filan...

Hatta Sultan Ahmed, şu Sultan Ahmed Camii'ni yaptıran padişah, Aziz Mahmud-u Hüdâî'nin dervişi olmuş. Padişah ama, gitmiş Aziz Mahmud-u Hüdâî'nin fakiri olmuş, yâni dervişi olmuş.

Şimdi bu sıfatı niye almış dervişler?.. İnsanın zenginliği ve varlığı, sahip olduğu şeyler, varlıkları, sahip olduğu mâ meleki insana gurur verir, kibir verir. Adam zenginse, yürüyüşü değişik olur. Zengin mi; konuşması değişik olur. Zengin mi; tavrı değişik olur. Zengin mi; biraz da böyle iyi bir eğitim görmemiş mi?.. E kırıcı olur. Neden?.. Parası var, tafrasından, çalımından, kurumundan yanına yaklaşılmıyor. Kimseyi beğenmez, kimseyle yemek yemez. Yanına birisi oturduğu zaman, onun oturmasından sakınır, bilmem ne filan...

E ne oluyorsun, ne yapalım yâni?.. Zenginlik böyle insanda bazen huy bozuklukları, davranış bozuklukları, hazımsızlıklar veyahut hoş olmayan şeyler yapabiliyormuş.

Başka?.. İlim... Adamın ilmi var, varlık, ilmî müktesebâtı var, varlığı var... Tamam, o da kibirlenir. Onu beğenmez, bunu beğenmez, onu tenkit eder, bunu tenkit eder... Yâni dünyada iyi bir adam yokmuş Neden?.. E beğenmez ki beyefendi. Herkesin kusuru var. Birisi yanında birisini methetse, batırır çıkarır. "Ama o şöyledir, böyledir." der. Neden?.. İlmi var, bu ilmi onu konuşturtuyor; kendisinin üstünlüğünü gizli gizli anlattırmak istiyor. Yâni, "O iyi değil; bak ben onun iyi olmadığını anlayabiliyorum. Yâni, ben iyiyim." demek istiyor. Yâni benlik, yâni kendini beğenmiş oluyor.

İlmi de ona bir gurur veriyor. Malı da gurur veriyor. Veyahut nesi varsa... Yâni insanın bir şeyi, varlığı oldu mu, elindeki varlıklar onun iyi ahlâklı, Allah'ın sevdiği iyi bir kul olmasına mâni oluyor, engel oluyor, kibir veriyor, gurur veriyor...

Onun için, (*vücûdüke zenbün*) demişler. Yâni, insanın kendisinde bir varlık görmesinin, kendisini başkalarından daha üstün filan görmesinin yanlış olduğunu beyan etmişler.

Fakir ne yapacak, derviş ne yapacak?.. Varlıklarından da geçecek. Varsa bile varlıklarının tesirlerini üzerinden atabilecek, varlığından geçebilecek. Nelerden geçecek?.. Çok şeylerden geçecek de, kısaca söylemek gerekirse: *Terk-i dünya*... Dünyadan geçecek. İki: *Terk-i ukbà*, ukbàdan geçecek. Üç: *Terk-i hestî*, yâni terk-i vücûd, varlığından geçecek. Dört: *Terk-i terk*. Bütün bunlardan vaz geçtiğini de hatırından silecek, bunları da

hafızasından silecek, bunlardan da geçecek çünkü onlardan da kibir gelir insana.

Yâni, bir adam hakikaten zenginse, zenginliğinin tesirinden kendisini kurtarabilmişse; hakikaten alim ise, alimliğinin ters tesirlerinden kendisini kurtarabilmişse; hakikaten ibadet ehli bir insansa, ibadetin kibrinden, gururundan kendini kurtarabilmişse... Tamam, dünyayı terk etmiş, ahireti terk etmiş, varlığından geçebilmiş... Bundan dolayı bile kendisinde bir kibir olabilir:

"—Ben ne adamım yâ; bu kadar varlığım var da, ne kadar mütevaziyim... Ben ne adamım yâ; bu kadar ilmim var da, şu cahilin karşısında Allah için sabrediyorum da, susuyorum. Bak ne iyi adamım ben."

Yine duruyor kendisine bir pay çıkartıyor. "Ne alim adamım, o kadar alim olduğum halde gene de susuyorum, aferin bana..." diyor, yine kendisini beğeniyor. Yâni, terk ettiği şeylerin hafızasındaki izlerin de silinmesi lâzım! Böylece her an yokluk içinde, Allah-u Teàlâ Hazretleri'ne tam bir bağlılık ile, tam bir tevâzu ile kulluk etmesi lâzım! O zaman kıymetli olur.

İşte o bakımdan fakîr demişler. Dervişler, yâni bu yolun yolcuları varlıkların, sahip olduğu eşyanın veya sıfatların kendisine verdiği kibirden, gururdan kurtulmak isterler. Şöyle, sanki hiç bir şeyi yokmuş gibi, bir yoksul, üstü başı çıplak, zavallı bir kimseymiş gibi; o hale gelmek isterler.

Şimdi gaye o olunca, burada şöyle tarif ediyor: (*El-fakîrü*) Yâni derviş nasıl olacak?.. (*Kùtühû mâ vecede*) "Rızkı, gıdası bulduğudur." İlle baklava börek istemez, önüne ne konulmuşsa onu yer, bulduğunu yer. Çünkü fakirliği seçti, yokluğu seçti, dervişliği seçti ya, tamam. Yemek için kavga etmez.

Şimdi arkadaşlar şaka ediyor: Bir hanım polisle evlenmiş birisi... Akşam karısına diyormuş:

"—Şeytan doldurur, ver şu tabancayı, şu çekmeceye kilitleyelim."

Çekmeceye tabancayı kilitliyormuş, anahtarı da cebine alıyormuş. Ondan sonra sofraya oturduğu zaman;

"—Bu yemek niye tuzsuz oldu, bunun niye yağı az, bilmem ne

filan...” diyormuş.

Tabanca kilitli, nasıl olsa hanım çekip vurmayacak. Ondan sonra açıyormuş ağzını, yumuyormuş gözünü, başlıyormuş hataları söylemeye... Böyle anlatıyorlar.

Tamam, derviş bulduğunu yiyecek. Yâni inat etmeyecek, ısrar etmeyecek, daha üstününü istemeyecek, daha güzelini istemeyecek. Bak işte tuz burada, işte burada ekmek... Tamam. İşte arpa ekmeği… Tamam kardeşim. İşte çorba… Tamam be kardeşim. Yâni bulduğunu yiyecek. Tamam, yemek hususunda müşkül-pesend değil. Onu yemem, bunu yemem diye şey yapmıyor; tamam… Dervişin gıdası bulduğudur.

(*Ve libâsühû mâ* setere) “Giyimi, üstünü örten örtüdür.” Neyse... İster aba, ister hasır, ister düz bir kumaş, ister yamalı, ister siyah, ister beyaz, ister kalın...”

Sahabe-i kirâm ne yaparlarmış?.. Bulunmazmış böyle güzel, ince kumaşlar, pamuklu, mevsime, sıcağa uygun şeyler... Ne bulursa onu örterlermiş. Koyunun derisini giyermiş. Örtsün de, nasıl örterse örtsün...

Mübareğin birisi sabah namazını kıldı mı hemen camiden çıkarmış. E bir sabah böyle, iki sabah böyle, üç sabah böyle... Bir tanesinin dikkatini çekmiş, yanına yanaşmış:

“—Kardeşim, ben seni seviyorum, iyiliğini istiyorum. E şimdi böyle tam Peygamber Efendimiz’in mescidinde namazı kılıyorsun. Ne acelen?.. Mübarek otur biraz. Bak Peygamber Efendimiz bir söz söyler, biraz daha ibadet edersin, ne oluyor? *Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llàh... Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llàh...* Hemen kapıdan gidiyorsun?..”

Yâni ne yapıyor? Nasihat ediyor. Samimi, fikrini söylüyor bu kimseye... O da boynunu bükmüş, demiş:

“—Haklısın kardeşim ama, evimizde bir tek örtü var. Bir tane örtü var. Ben örtünüyorum, camiye geliyorum, sabah namazını Peygamber Efendimiz’le kılıyorum. Evimiz biraz uzakça, hemen buradan hızlı çıkıyorum, eve yetişiyorum, ben bunu çıkartıyorum, hanım bürünüyor... Namaz kılarken örtünmek şart ya, o örtünüyor, namaz kılıyor. O, namazı kaçırmasın diye, ondan erken gidiyorum.” demiş.

Bak demek ki yok. Nesi varsa onu örtüyor. Yâni biz, çarşafımız olsa, kendimizi giyimli sayar mıyız?.. Çarşafa büründük işte, ne güzel... Hele iki tane çarşaf olsa birisini peştamal yaparız aşağıya, şöyle; birisini de üstümüze şöyle sararız, tamam.

Hacca gittiğimizde öğrenmiyor muyuz?.. İki tane havlu; biri aşağıda, biri yukarıda, tamam. Dikişsiz, iki tane kumaş... Biz havlu örtüyoruz zengin olduğumuzdan. Fakir olanlar gidiyorlar daha ucuz bir kumaş alıyorlar, iki metre ondan, iki metre ondan; aşağıya peştamal, üstüne omuzuna örtü, oluyor sana hac kıyafeti.

Bak, biz buna kıyafet demeyiz. İlle pamuklu olacak, bilmem ne olacak, falanca terzide yapılmış olacak, modaya uygun olacak, rengi uygun olacak, kumaşı mevsime uygun olacak... Bir sürü şey.

Derviş öyle yapmaz. Dervişin gıdası, bulduğu yemektir; elbisesi, libası da kendisini örten kumaştır. Neyse artık. Yâni sahabe-i kirâm deri mi buluyor, post mu buluyor, aba mı buluyor, çarşaf mı buluyor... Bir örtü bulup örtünür. Yâni oradan da öyle bir kibir, gurur yapmaz; "Onu sevmem, bunu istemem! Bu bana yakışmaz, daha iyisini isterim." demez yâni.

Sonra?.. (*Ve meskenühû haysü nezel.*) "Barınağı da, evi de nereye inmişse orasıdır." Hani ne demiş tekerlemede:

"—Bir abam var, atarım, nerede olsa yatarım."

Allah Allah, biz yapamıyoruz öyle ya!.. Bir abası varmış atarmış, nerede olsa yatarmış. Abasını atacak, üstüne de örtecek, yatacak. Biz onu yapamıyoruz, ev istiyoruz... Ev az geliyor...

Bizim bir arkadaş söylerdi:

"—Bütün evler bir oda eksiktir." derdi.

"—Yapma yâ, bütün evler eksik midir?.."

"—Evet, bütün evler bir oda eksiktir." derdi.

Kulakları çınlasın, güzel bir söz. Ne demek yâni?.. Hangi evin sahibine gitsen:

"—Nasıl, iyi misiniz, hoş musunuz, evinizde oturuyor musunuz, rahat mısınız, geniş mi, ferah mı eviniz?.."

"—İyi ama işte bir odacık daha olsaydı da, bizim oğlan da orada otursaydı daha iyi olacaktı."

Tamam. Ötekisine gitsen:

"—Sizin eviniz iyi mi, geniş mi, rahat mısınız, iyi misiniz, hoş

musunuz?.. Kaç odası var?..”

“—Beş odası var ama bir oda daha olsaydı, o da benim çalışma odam olsaydı, çok iyi olacaktı. Çoluk çocuğun dırıltısından tam çalışamıyorum.”

Altı odalının evine gitseniz, o da diyecek ki:

“—Bir de jimnastik salonum olsaydı aşağıda, daha iyi olurdu.”

Ötekisine gitsen, bir oda daha... Yâni insanoğlunun yapısı bu. Beğenmiyor, daha geniş istiyor, daha geniş istiyor, daha geniş istiyor... Bir sürü oda.

Bir gün bizim arkadaşlardan birisi anlatmıştı: Hocası Fransız, Fransızca dersine gelmiş lisedeyken. Sandalyeye oturmuş:

“—Çocuklar bugün çok üzgünüm, hiç konuşacak halim yok, ders anlatamayacağım.”

“—Hocam ne oldu?..” demişler.

Fransız kendisi, Türkçe biliyor, Fransızca dersi veriyor bizim liselerde çok eski senelerde.

“—Bugün bir cinayete şahit oldum, onun için elim ayağım titriyor, bugün ders anlatamayacağım.” demiş

“—Hocam, bu cinayette kim kimi öldürüyor?..”

“—Bir kültür katliamı var!” demiş.

“—Hocam, ne bu kültür katliamı? Yâni hangi kültür öldürülüyor, ne o?..”

Boğaziçi’nde Mısır hidivinin yalısı varmış Emirgân taraflarında. Mısır’ın en büyük âmirini hidiv diyorlar. Mısır hidivinin Boğaziçi’nde yalısı varmış, 300 odalı... Onu, elektrik parasını belediyeye ödemedi diye haczetmişler, sökmeğe başlamışlar. Arkadaş anlatıyordu, tahtaları seksen-doksan santim enindeydi diyor. Yâni keresteleri Hindistan’dan mı gelmiş nereden gelmişse... Tahtaları seksen-doksan santim eninde, böyle böyle keresteleri, 300 odalı bir yalı. Yâ bu oda saymakla bitmez. Ne yapıyorsa bu kadar odayı... Tabii, hepsinin bir yeri bulunuyor yâni. Bir sebep bulunuyor.

Fakir nasıl olacak, derviş nasıl olacak?.. Gıdası, ne bulursa o... Libası, elbisesi, ne örtünürse o... Meskeni, nereye konaklarsa, inerse orası... Nerede akşamlarsa, orası meskeni… Hayat o zaman çok basit olur. O zaman kavga gürültü kalmaz. Yok ki adamın

kaybedecek bir şeyi. Gayet rahat olur kendisi.

Tabii, bunu ne için yapmışlar? Yâni, "İnsanların bütün kavgaları maldan, mülkten, dünyalıktan ötürü değil mi?.. Bu dünyalık hevesi, hırsı insanları harb ettirmiyor mu, mücadele ettirmiyor mu, hırsızlık yaptırtmıyor mu, zulüm yaptırtmıyor mu?.. Tamam, buna karşı nefsimizi terbiye edelim, buna karşı arzuyu kesmeyi bir öğretelim şu zalim nefse..." diye bir eğitim bu, netice itibariyle, aslında.

İşte dervişlik böyle olduğundan, eski zamanda birisi derviş olmağa geldiği zaman, şeyh efendi:

"—Evlâdım, sen namazını kıl, orucunu tut! Bizim dervişlerin işi biraz zordur, sen bu işe heves etme! Demirden leblebileri ağzına alsan, çiğneyebilir misin? Çatır çatır dişlerinin arasında demir leblebiyi... Bu dervişlik demirden leblebi çiğnemek gibidir. Yâni, sen bu işe boşa girme, başını derde sokma! Namazını kıl, orucunu tut, normal hayatını yaşa…" dermiş.

Neden?.. O derviş olduğu zaman, şeyh efendi onu imtihan edecek, sıkıntılara sokacak. Hadi bakalım şu işi yap! Hadi bakalım şu işi yap, yapabilecek misin?" diyecek, elini tutturacak, o da tutacak da yetişecek.

Meselâ, Aziz Mahmud-u Hüdâî Hazretleri'nin şeyhi Üftâde Hazretleri, ilk başta o Bursa'nın kadısına ciğer sattırmış. Esnaflık yaptırmış sokak arasında, ciğer sattırmış, önemli bir olay. Hem de hakikaten olmuş bir olay, tarihen sabit.

Ondan sonra, yüznumara temizletmiş. E bu da yapılır mı şeyh efendi yâ! Senin hiç insafın yok mu?.. Onun nefsini köreltmek için. Onun insafı var ama nefsin insafı yok. Nefis kırılacak da insaf olacak insanda… Nefsinin esiri olmayacak, nefsinin sözünü dinlemeyecek. Nefsinin arzusu, şehevâtı peşinde, hevesâtı peşinde yanlış işler yapmamayı öğrenecek. İşte onun için.

E ne olmuş yâni ömür boyu yüznumara mı temizlemiş Aziz Mahmud-u Hüdâî Hazretleri?.. Hayır. İstanbul'a gelmiş, padişahların kendisine derviş olduğu, elini öptüğü, paşaların kendisine mürid olduğu büyük bir mürşid-i kâmil olmuş, kutb-u zaman olmuş, kutbü'l-aktâb olmuş. Yâni, bu bir eğitimdir. İlk baştaki eğitim. O eğitimi aldıktan sonra, Allah verirse verir, ona şükreder. Vermezse vermez, ona sabreder. Dervişin işi bu... Yâni

Allah'ın kendisine yazmış olduğu yazıdan dolayı itiraz etmemek.

Geçen gün gazetelerin birinde bir yazı vardı, okudum, yazının başlığı: "Son Firavun" Dur bakalım, yazar kime son Firavun diyor? Hani firavunları biliyoruz, Mısır'da tanrılık davasına kalkmış, Kur'an-ı Kerim'de yazıyor Mûsâ AS'la mücadele etmişler de denize gömülmüş filan... Bu firavunu biliyoruz da bu son firavun kim?

İsmini veriyor orada, bir yazı yazmış o son Firavun dediği şahıs, öyle korkunç bir yazı ki Allah'a karşı, öyle isyankâr bir yazı ki, öyle cür'etkâr ifadeler kullanmış ki, bu da onun hakkında son Firavun diye yazı yazmak zorunda kalmış. Yâni:

"—Sen misin böyle gözünü kapatmış, Allah'a karşı bu kadar cüretkâr, burada söylenmesi mümkün olmayan sözleri söyleyen, seni Firavun seni... Yâni, ha Firavun, ha sen... Firavun Allahlık iddiasında, tanrılık iddiasında bulunmuş, cehennemlik olmuş; sen de onun gibi bir şeysin..."

Neden?.. Allah'a karşı çok cüretkâr, edepsizce, çirkin sözler yazmış o kimse de, ondan.

"—E neden yazmış?.."

Bir çocuğu ölmüş de ondan. Kendisinin çocuğu öldü diye.

E ne yapalım yaşayıp da ölümü tatmayacak insan var mı? Herkes ölecek. Yâni bunun bir çaresi yok. Hayat fani, hepimiz biliyoruz. Yâni şu anda yaşıyoruz diye ebediyyen yaşayacağını sanan insan var mı içimizde? Hepimiz kara toprağa gireceğiz. Hepimiz ecel şerbetinden içeceğiz, çare yok. Bu dünyadan hepimiz göçeceğiz. Bu böyle, kesin.

"—Niye sen çocuğumu öldürdün?"

Bazen çocuk ölür, bazen büyük ölür, bazen dede ölür, bazen torun ölür. Hayat bu yâni… İnansan da, inanmasan da... İnanmazsan, hayatı daha tabii karşılaman lâzım. Hayat bu dersin. İşte böyle rast gelmiş, böyle olmuş. Yâni sen hiç denize bakmadın mı, tabiata bakmadın mı?..

Kelebeği serçe; o senin sevdiğin güzel, küçük, sevimli serçe kovalıyor, lup yütüyor. Vay canavar vay!.. Ondan sonra o serçeyi, doğan kuşu yakalıyor, öldürüyor. Vay canına vay!.. O doğan kuşunu kartal geliyor, parçalıyor. Vay canavar vay!.. Onu insan

öldürüyor. Vay canavar vay!.. İnsanı küçücük bir mikrop yiyor. Vay canavar vay!.. E ne yapacaksın, böyle oluyor işte.

Bir de trafik canavarı var. Bir de içimizde hepimizin, trafik canavarı varmış, polis öyle diyor. Ben yok sanıyordum ama, diyor ki:

"—İçinizdeki trafik canavarını durdurun!"

Canavarsa, nasıl durduruyoruz?

İnsanın içindeki bu arzuları durdurmasının metodu olduğu için, bu sözleri söylüyoruz. Yoksa, dervişlik ebediyyen bu demek değil. Bursa'dayken yüznumara temizlemiş, ciğer satmış; sonra burada padişah eline su dökmüş abdest alırken, annesi Sultan hanım da havlusunu tutmuş. Oradan buraya...

Şeyh efendinin birisi yemek yiyormuş. Müridin babası gelmiş bakmış, şeyh efendinin sofrasında tavuk var, tavuk yiyor... Demiş:

"—Hoca, benim oğlan içeride halvette, yirmi bir tane üzüm yiyor, kuru ekmek yiyor; sen de burada tavuk yiyorsun?"

E o da yer. O bir eğitim işi... Bir zaman gelir, o da yer. Her zaman aynı şey olmuyor. Hayat bu.

Yâni adam basmış isyanı… Ne yapacak? Olayların karşısında insan itidalini muhafaza edecek. Yaradan'ın hikmetini anlayacak, kaderine râzı olacak.

İnsanın iki meziyeti var. Yâni yapacağı iki güzel iş var. Bunu yaparsa meziyet olur:

Bir: Kadere rızâ… Çünkü kader muazzam bir iş. Kaderi biz döndüremeyiz. Dünyayı tersine döndürebilir misin? Amerika'yı tek başına yenebilir misin? Sırp'ı durdurabiliyor musun? Kader… Kaderin ağır çarklarına sen bir şey yapamazsın. Senin üzerine de Allah'ın kaderi bir yazı yazdı mı, ona da bir şey yapamazsın. Kader denilen şey muazzam bir şey… Tamam, kadere rızâ, bir.

İkincisi: Dua... Bizim yapacağımız iki şey var: Bir dua, bir rızâ. İki güzel şey. Güzeli isteriz, hayırlı olanı isteriz Allah'tan... Ama, Allah ne takdir ettiyse, ona da râzı geliriz. Güzel huylu olmak, bu iki güzel haslete sahip olmakla olur. Allah vermediği zaman isyan ediyor... Ayıp yâ! Verdiği zaman iyiydin de, şimdi vermediği zaman niye bozuşuyorsun? O da bir imtihan, bu da bir imtihan.

Verdiği zaman da imtihandasın. O zaman hiç gık demiyorsun ama, keyfin yerinde... Yedin, içtin, doydun, safânı sürdün, bekleyemiyorsun. Bu sefer de imtihan cefâdan geldi, hoş oturup hop kalkıyorsun, terbiyesizlik yapıyorsun. Olmaz! Yaparsan yap, istersen yapmağa devam et. Ömrünün sonuna kadar terbiyesizlik yap, sonu ne? Sonunda gideceksin Allah'ın huzurunda, divanında duracaksın, hesap vereceksin. İstersen terbiyesizlik yap, istersen edepli, hàlis, muhlis güzel bir kul ol! İkisi de açık, serbest…

Yâni herkes kendisine eder. Kimseye bir zararı olmaz. İster kâfir olsun, ateist olsun, ister mü'min olsun, muttakî kul olsun... Herkes kendisine eder. İmtihanı kazanır veya kaybeder. Sonu öyle çünkü…

Biz bir büyük gerçeği biliyoruz: Bu dünya hayatı asıl hayat değildir ve çok uzun bir hayat da değildir. Yüz yıl da olsa, yüz elli yıl da olsa, dokuz yüz elli yıl da olsa, çok büyük bir hayat değildir bu hayat. Sonunda bitecek. Ama ahiret hayatı sonsuz, ebedîdir.

Yâni, sonsuzluğu tasavvur edebiliyor musun? Say bakalım rakamları... Rakamların hanelerini say: Onlar hanesi, yüzler hanesi, binler hanesi... Devam... On binler, yüz binler hanesi... Devam... Milyonlar... Devam... Hadi bin bin say... Milyonlardan sonra milyarlar... Say, devam... Milyardan sonra trilyon geliyor... Say, devam... Ne yapacak? Bitecek. Rakamları ifade edecek kelimeler kalmayacak. Trilyon var, katrilyon var galiba... Bir şey daha var ama onlar bile az. Çünkü sayı sonlu... Nihayet hangi sayıyı yazsan gelir geçer. Ama ahiret hayatı sonsuz, ebedî.

هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (البقرة:٣٩)

(*Hüm fîhâ hàlidûn*) [Orada ebedî olarak kalacaklar.] (Bakara, 2/39)

Yâni bize deseler ki:

"—Burada seksen yıl acı çekeceksin, ah edeceksin, inleyeceksin, seksen yıl... Seksen yıl acı çekeceksin ama, ahirette seksen milyon sene safâ süreceksin!"

Ne yaparız? "Razıyım ben!" deriz.

Zaten râzı oluyoruz, yapmıyor muyuz? Doktor diyor ki:

"—Bu ameliyatı olursan, kurtulursun; olmazsan, ölürsün!"

"—Tamam ben bu ameliyatı olayım da, yaşayayım." diyoruz.

Yâni, kırk sene daha yaşayacak, elli sene daha yaşayacak kendisini kestirtiyor, gönül rızasıyla imza atıyor:

"—Tamam, bu doktorlar beni alsınlar, yatırsınlar. Cart diye karnımı kessinler, curt diye azalarımı çıkartsınlar, pırt diye iğneyle diksinler."

Hepsine râzı oluyor. Bayılmağa râzı oluyor, kanının akmasına lâzım oluyor... Neden?.. Elli yıl, otuz yıl, kırk yıl neyse... rahat edeceğim diye.

"—Bak burada seksen sene ızdırap çekeceksin ama, ahirette seksen bin sene güzel yaşayacaksın!" deseler, onu da kabul eder insan.

Yâni netice itibariyle bu bir hesap meselesidir, onu da kabul eder.

Ama bunların hiç birisi değil. Ahiret hayatı sonsuz, dünya hayatı mahdut... Yâni sıfır. Sonsuzun karşısında sıfır… Biz bunu bildiğimiz için —mü'minler yâni, dervişler de mü'minlerin yüksek tabakası— dünya hayatının meşakkatlerine dişimizi sıkarız. Yâni bu pazarlığa razıyız yâni biz. Sabrederiz, dişimizi sıkarız, ahireti kazanmağa çalışırız.

Allah'ın öl dediği yerde ölürüz.

"—Hadi bakalım cihad var, ölmeğe yürü bakalım!.."

"—Baş üstüne!.. *Bi'smi'llahi'r-rahmâni'r-rahîm*, *yâ Allah! Allah, Allah, Allah, Allah, Allah, Allah!..*"

Nereye gidiyor bunlar, Allah Allah?.. Süngüyü takmışlar, hayrola nereye gidiyorlar?..

Ölüme gidiyor. Neden?.. Allah emretti diye. E niye öldürüyor kendisini?.. O bir pazarlık meselesi. Burada Allah yolunda canını verince, ahirette ebedî saadete erecek; onu tercih ediyor. Bizim hesabımız bu…

Tabii, müslümanların da dereceleri var. Kimisi ahiret hesabı yapmadan, Allah'ı dinlemeyi tercih ediyor. Bu da daha yüksek bir seviye… Diyor ki:

"—Ben ahiretin hesabına da bakmam. Rabbim emretmiş, gider

onu yaparım!" diyor.

Hesap mesap gözüne gözükmüyor. Yâni, "Ahirette bir şey olmasa bile, ben Rabbimin emrini tutmayı tercih ederim." zihniyetinde oluyor kimisi. Bu da bir duygu, bu da bir incelik...

Onun için, biz dünyadaki mutluluğu esas almıyoruz, Allah'ın rızasına uygunluğu esas alıyoruz. Zulmetmemeyi esas alıyoruz. Kaderin cilvelerine sabretmeyi esas alıyoruz. Onun için, dervişlik terbiyesi böyle oluyor. Dervişliği tam anlarsan, ne kadar sağlam bir düşünce yapısı, tefekkür yapısı olduğunu da anlarsın. Ne kadar garantili bir yol tutturmuş olduğunu da anlarsın.

Dervişi ilk başta yadırgarsın ama, "Allah Allah, acaip bir insan!" dersin ama, yakından incelediğin zaman, çok akıllı olduğunu anlarsın. En doğru şeyi onun yaptığını anlarsın.

Tabii, bu iman meselesi… Herkes iman edemiyor. İman edemeyenin yaşayışını görüyoruz, mü'minlerin yaşayışını da görüyoruz. Tarih de var ortada, tarihi de biliyoruz. Yâni aslında insanın aklı varsa, iyi müslüman olur; aklı yoksa, kâfir olur, inançsız olur. Ahmaksa, aptalsa kâfir olur. Çok zekiyse, mü'min-i kâmil olur. Az zekiyse, mü'min olur ama, kâmil olmaz. Çok zekiyse, çok akıllıysa mü'min-i kâmil olur, evliya olur.

b. Amelde Sadakat

Evet, gelelim bundan sonraki cümlesine, mübarek Ebû Türâb-ı Nahşebî Hazretleri'nin:

١١ - قال ، وقال أبو ترابٍ: إذا صدق العبد فى العمل وجد حلاوته قبل مباشرة العمل.

TS. 149/11 (*Kàle, ve kàle ebû turâbin*) Aynı rivayet zinciriyle, Ebû Türâb-ı Nahşebî Hazretleri buyurdu ki:

(*İzâ sadaka'l-abdü fi'l-ameli, vecede halâvetehû kable mübâşereti'l-amel*) "Kul, işleyeceği ibadette, işte, yapacağı harekette sàdık olursa, doğru olursa, iyi niyetli olursa, pırıl pırıl olursa, tertemiz kalpli olursa; aşk ile, sıdk ile yapıyorsa, yaptığı işi Allah rızası için tam, güzel yapıyorsa, (*vecede halâvetehû kable*

mübâşereti'l-amel) daha işi yapmağa başlamadan önce, o işin tadını dimağında hisseder, lezzetini dimağında hissetmeğe başlar."

Muhterem kardeşlerim! Biliyorsunuz insanların mutluluğu, ağız tadı kolay bir şey değildir. Parayla olmaz. Yunus Emre diyor ki:

Kemdürür yoksulluktan, nicelerin varlığı;
Bunca varlık var iken, gitmez gönül darlığı…

"Birçok insanın varlığı yokluktan da fena... Bunca varlığı varken gönlün darlığı gitmediğinden, varlık yokluktan da fenadır bazıları için." diyor.

Evet, bazen insan varlıklı olur ama, gönlü dar olur. Mutlu olmaz, mutsuz olur. Hani padişahın mutsuz kızı gibi olur. Padişahın mutsuz şehzâdesi gibi olur. Bu zamanın Amerikan imparatorluğunun mutsuz milyarderi gibi olur.

Her şeyi var, mutlu değil. Adam intihar ediyor. Biniyor arabasına, basıyor gaza; 120, 130, 140, 150, 160, 180, 200, 220, 240... Gümm! Ne oldu?.. Öldü. Adam tosladı öldü. Uçuruma yuvarlandı... Niye yapıyor? Mutsuz. Sebep yok. O kadar paranın içinde mutlu olamamış, intihar ediyor. Yâni varlık var, ama gönlü dar. Gönlünün darlığı gitmiyor. Ağız tadı yok...

Birçok insanda bugün ağız tadı yoktur, mutluluk yoktur. Bazen bir yoksul insanın, müslüman, mütedeyyin, gönlü aydın bir insanın kulübesinde mutluluk vardır da; koca padişahın sarayında, 300 odalı köşkte mutluluk yoktur. Mutluluk denilen şey, ağız tadı denilen şey Allah vergisidir, başka bir şey değil...

Bazen içimiz sıkılır, sıkılır, sıkılır, patlayacak gibi olur. İntihar edecek gibi olur insan... Gönül darlığı, iç sıkıntısı, ağzının tadının olmaması.

"—Hiç bir şeyden zevk almıyorum hocam, ölmek istiyorum."

Yâhu hayat bu kadar güzel, kuş sesleri var, manzara var, deniz var, boğaz var, meyva var, sebze var… Kırmızı kırmızı karpuzlar, güzel güzel meyvalar, tatlılar, vs... Hiç birinden mutlu olmayabiliyor. Mutluluk, ağız tadı Allah vergisidir. Hele hele insanın müslümanlığında ağız tadı olması, yâni

müslümanlığından memnun olması, ağzının tatlı olması, keyfinin yerinde olması, ağız tadı... Bu kolay bir şey değildir, Allah vergisidir. Allah herkese vermez. Bu imanın alâmetini, tadını ağzında duyması için insanın bazı şeyler yapması lâzım. İşte onu söylüyor.

(*İzâ sadaka'l-abdü fi'l-amel*) "Yapacağı ibadette, işte niyeti sàdık olursa, doğru dürüst olursa bir insan, ağzına tat gelir. Daha o işi işlemeden, o işin tadını duyar.

Adam aşk ile sıdk ile cami yaptırmağa niyet etmiş. Daha arsa ortada, şuraya bir cami yaptırayım filan diyor; hastane yaptırayım da fakirler burada tedavi olsun diyor. Daha yaptırmamış ama, halis niyetle oraya cami yaptırmayı tasarlıyor. Tadını o zamandan Allah duyurmaya başlar. O niyetinden dolayı, daha ortada bir şey yokken Allah onun gönlüne bir zevk verir.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:[2]

ثَلاَثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلاَوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا ، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لاَ يُحِبُّهُ إِلاَّ لِلَّهِ ، وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ (خ. م. ن. حم. عن أنس)

(*Selâsün men künne fîhi vecede halâvete'l-îmân*) "Üç şey vardır

[2] Buhàrî, *Sahîh*, c.I, s.35, no:20; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.151, no:60; Neseî, *Sünen*, c.XV, s.170, no:4902: Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.248, no:13617; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.474, no:238; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.34, no:1149; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.235, no:1623; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.527, no:11719; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.V, s.440, no:3142; Taberânî, Müsnedü'ş-Şâmiyyîn, c.III, s.308, no:2349; Abdullah ibn-i Mübârek, *Müsned*, c.I, s.31, no:30; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

ki, bu üç şey kimin içinde bulunursa, o imanın tadını duyar. Dimağı imanın lezzetiyle dolar, imanın ne kadar hoş bir şey olduğunu bilir. Mü'min-i kâmil olur, kimse onu yolundan çeviremez. Şen şatır, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin yolunda güle oynaya tatlı ibadet eder. Nedir o üç şey:

1. (*En yekûna'llàhu ve rasûlühû ehabbü ileyhi mimmâ sivâhümâ*) "Allah ve Rasûlü ona, gayrisi olan her şeyden daha sevimli gelmesi..." Yâni, biz önce Allah'ı ve Rasûlüllah'ı seveceğiz, ötekilerin hepsi solda sıfır kalacak. Allah ve Rasûlü en sevgili gelirse insana; bir...

Bu da tabii, onlara değer vermemekle, onları gönlünden silmekle, çıkartıp atmakla olur. Mal sevgisi, mülk sevgisi, evlat sevgisi, mevkî sevgisi, makam sevgisi... İnsanların alkışı, beğenmesi, istemesi... Bunların hepsini gözünden silecek insan; Allah'a ve Rasûlüllah'a bağlanacak.

2. (*Ve en yuhibbe'l-mer'e lâ yuhibbuhû illâ li'llâh*) "Müslüman kardeşlerini sevmesi, ama sırf Allah için sevmesi…" Kaşı, gözü, malı, mülkü için değil, Allah rızâsı için...

3. (*Ve en yekrehe en yeûde fi'l-küfri ba'de iz enkazehu'llàhu kemâ yekrehu en yülkà fi'n-nâr*) "Allah kendisini kurtarmış olduktan sonra, tekrar küfre düşmekten ateşe düşmekten korkar gibi korkması…"

O halde ne yapacağız muhterem kardeşlerim?.. Sıdk ile niyet edeceğiz, dosdoğru niyet edeceğiz bir şeyi yapmağa... İşi yapmaktan önce niyetin sadıklığı, tertemizliği, doğruluğu çok önemli… Her işimizi böyle sàdıkane yapacağız, àşıkàne, halisâne yapacağız. O zaman ağzı tatlı bir müslüman oluruz. Ağzı tatlı bir müslümanın da kimse sırtını yerine getiremez. Dağ gibidir, kale gibidir, çelik gibidir, sapasağlamdır. Böyle her şeyi güzel olur, başarılı olur.

c. Yalnız Allah'la Meşgul Olmak

١٢ - قالَ ، وقالَ أبو تُرَابٍ: من شَغَل مشغولاً بالله عن الله ،

أدركه المَقْتُ من ساعته .

TS. 149/12 (*Kàle*) Aynı raviler rivâyet ettiler, (*ve kàle ebû türâb*) Ebû Türâb şöyle buyurdu, bir başka sözü: (*Men şegale meşgùlen bi'llâhi ani'llâh, edrekehü'l-maktu min sâatihî.*)

Burada tabii bu zâtların sözleri, kendilerinin halleriyle, makamlarıyla, yaşantılarıyla, yaşantılarındaki yüksek mertebeleriyle ilgilidir:

(*Men şegale*) "Kim meşgul olursa, (*meşgûlen bi'llâhi ani'llâh*) Allah'tan, Allah'la meşgul olmaktan dolayı perdelenmiş olursa, meşgul olursa; (*edrekehü'l-maktu min sâatihî*) o anda Allah'ın gazabı kendisine gelir. Allah'ın kızgınlığına uğrar."

Yâni, insan Allah'a kulluğunu yaparken, kulluğunda hiç bir şeyle meşgul olmayacak, sırf Allah rızası için yapacak, sırf Allah için yapacak. Bütün duygularıyla Allah'a, hiç başka bir şey düşünmeden yönelecek. O başka bir şey düşünmesi olursa arada, perdelenir. Bir de üstelik Allah'ın gazabına uğrar. (*Meşgùlen bi'llâhi ani'llàh*) "Allah'a giderken, Allah'a gidiyorum diye böyle düşüncelerle meşgul olmak bile, onu yolundan alıkoyar."

Yâni, zihninde hiç kimseyi düşünmeyecek.

Hani dervişin birisi tesbih çekiyormuş. Tesbih çekerken çekerken, tecellîlere mazhar olmağa başlayınca, hâlâ şeyhini düşünmeye çalışıyormuş.

Şeyhi tecellî etmiş:

"—Bırak şimdi beni yâ! Bak işte hazır tecellî karşında, bırak şimdi râbıta-i mürşidi!" demiş.

Yâni, doğrudan doğruya kendin bu tecellî ile meşgul ol. O tecellînin dışında, başka hiç bir şeye zihnini takma! Zihnini taktığın zaman, o düşünce de seni o hedefe gitmekten alıkoyduğu için, düşünceni hiç bir yere takmadan, o açılan yere tevcih etmek lâzım geliyor. Allahu a'lem bunu kasdetmiş.

d. Tevekkülün Hakîkati

١٣ - سمعتُ علی بنَ سعید الثَّغْرِی ، یقولُ: سمعتُ عبد السلام

بنَ محمد المخْرَمِىَّ ، يقول: سمعت ابن أبى شيخٍ ، يقولُ: سمعتُ علىَّ بن الحُسَين التميمى ، يقولُ: سمعتُ أبا تُرابٍ ، يقول: التَّوكُّل طَمَانِينَةُ القلبِ إلى الله عز وجل. "

TS. 149/13 (*Semi'tü aliyye'bne saîdini's-sagrî, yekùlü: Semi'tü abde's-selâmi'bne muhammedini'l-mahremî, yekùlü: Semi'tü'bne ebî şeyhin, yekùlü: Semi'tü aliyye'bne'l-hüseyne't-temîmiyye, yekùlü: Semi'tü ebâ türâbin, yekùl*) Bu raviler zinciriyle bir yeni söz geliyor, Ebû Turâb Rh.A'in sözü geliyor.

Şimdi raviler içinde, hayatı hakkında bilgi verilen bir kişi var: İbn-i Ebî Şeyh. Bunun hakkında aşağıya bir dipnot düşmüş. Kimmiş bu zât:

أحمد بن محمد بن أحمد بن زكريا ، أبو العباس التغلبى ، و يعرف بابن أبى شيخ الخلنجى.

(*Ahmedü'bnü Muhammedi'bni ahmedi'bni zekeriyyâ ebu'l-abbas et-tağlibî ve yu'rafu bi'bni ebi'ş-şeyh el-halenicî*) Bu kadar *Bağdat Tarihi*'nde bilgi var diyor.

Tamam. O ravileri geçiyoruz o zaman. Ebû Turâb Hazretleri ne demiş:

(*Et-tevekkülü tumânînetü'l-kalbi ila'llàhi azze ve celle.*) Tevekkül diye bir duygu var, bir zihniyet var, bir düşünce tarzı var. Onunla emrolunuyoruz biz:

فَتَوَكَّلُوا (المائدة: ٢٣)

(*Fetevekkelû*) "Siz de tevekkül ediniz!" (Mâide, 5/23) diye Allah bize emrediyor Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinde. Müjde de veriyor:

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا. وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لاَ يَحْتَسِبُ ،

وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ (الطلاق:٢-٣)

(*Ve men yettekı'llàhe yec'al lehû mahracen. Ve yerzukhu min haysü lâ yahtesib, ve men yetevekkel ale'llàhi fehüve hasbühû*) [Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsân eder ve ona beklemediği yerden rızık verir.] "Kim Allah'a tevekkül ederse, Allah ona yeter. Allah kâfi gelir." (Talak, 65/2-3)

Tevekkül emrediliyor. Çok ayetler var hatırımıza gelen bir iki tanesini söylemiş olduk.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ (آل عمران:١٥٩)

(*İnna'llàhe yuhibbü'l-mütevekkilîn*) "Allah tevekkül edenleri sever." (Âl-i İmrân, 3/159) diye bildiriyor.

Demek ki, biz Allah'ın sevgili kulu olmak istiyorsak, tevekkülü de iyi öğrenmemiz lâzım!

Herkes kendisine sorsun:

"—Yâ ben tevekkül ediyor muyum? Allah tevekkülü emrediyormuş da biz kullarına, müslümanlara, acaba ben tevekkül ediyor muyum?" diye sorun bakalım!

"—Hayatta bir tevekkül ettim mi Allah'a?" diye, bir sorun kendi kendinize...

"—Yâ şu kadar sene yaşadım, hayatımda Allah'a bir gün, bir kere tevekkül ettim mi?.."

Yâni, yapmadığımız bir şey… Ne kadar az yaptığımızı anlatmak için bu soruyu soruyorum. Hiç tevekkül ettin mi? Genellikle tedbir alırız, tedbire gayret ederiz. Güzel tabii, tedbir de tavsiye edilen bir şey. Ama hiç tevekkül etmiyoruz. Çok az...

Tevekkül duygusu çok yüksek bir duygudur. Allah kendisine tevekkül eden kulları sever ama, herkes tevekkül etmeyi bilmiyor ve kullanmıyor hayatında…

Tevekkül ne zaman olacak:[3]

[3] Hàkim, *Müstedrek*, c.III, s.722, no:6616; Şeybânî, e*l-Âhad ve'l-Mesânî*, c.II, s.172, no:971; Kudàî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.368, no:633; İbn-i Kàni', *Mu'cemü's-*

قَيِّدْهَا وَتَوَكَّلْ ! (خط. كر. عن ابن عمر. قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهُ ، أُرْسِلُ وَأَتَوَكَّلُ ؟ قَالَ فَزَكَرَهُ . قال خط. متروك ؛ طب. هب. كر. عن جعفر عن أبيه)

RE. 336/13 (*Kayyidhâ ve tevekkel*) "Onu bağla da, sonra tevekkül et!" hadis-i şerifindeki gibi, tedbiri aldıktan sonra olacak.

Yâni, sen imtihana hazırlanıyorsun, hazırlanıyorsun, hazırlanıyorsun... Çalışacaksın, çalışacaksın, çalışacaksın... Bu tedbir babından yapabileceğin şeyi yapacaksın, sonra tevekkül edeceksin.

Deveyi bağlayacaksın, ilk önce bir devenin yularını bağlayacaksın; (*Kayyidhâ*) "Onu bağla, tedbirini al, (*ve tevekkel*) sonra tevekkül et!" Deveni salıverip, "Bulurum geri..." diye düşünürsen, hava alırsın! Nah bulursun dediği gibi... Olmaz öyle şey… İlk önce bir bağla, ondan sonra, tedbirini aldıktan sonra tevekkül et!

Tabii tevekkülün hastalık cinsinden tarafları var. Onu da Hazret-i Ömer'in bir menkabesinden nakledelim. Hazret-i Ömer geçiyormuş, bakmış birileri kenarda oturmuşlar orada duruyorlar. Zihnine takılmış, gözü de takılmış, kızmış.

"—Ne oturuyorsunuz burada?"

Demişler ki:

"—Biz mütevekkilleriz. Kanaat sahibi, Allah'ın rızkına kanaat etmiş olan mütevekkilleriz, oturuyoruz. Tevekkül ediyoruz Allah'a, Allah bize rızkımızı verir. Tevekkül ediyoruz Allah'a."

Hazret-i Ömer'e söylemişler bu sözü. Hazret-i Ömer de

Sahàbe, c.II, s.210, no:712; Hatîb-i Bağdâdî, el-*Esmâü'l-Mübheme*, c.I, s.50; Amr ibn-i Ümeyye ed-Damrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.101, no:5689; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.104, no:1905; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.520, no:18097; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.XV, s.211, no:15340.

cennetlik, Aşere-i Mübeşşere'den bir insan, RA. Peygamber Efendimiz'in sahabesinin en yükseklerinden... Başını sallamış, demiş ki:

"—Siz mütevekkil değilsiniz, müteekkilsiniz!"

Müteekkil yiyici demek. "Siz mütevekkil değil müteekkilsiniz. Halktan bekliyorsunuz gıdanızı... Onlar çalışacak, tarlayı ekecek, kazanacak; ondan sonra size getirecek, siz yiyeceksiniz. Siz halkın çorbasının kâsesine göz dikmiş olan yiyicilersiniz, müteekkilsiniz. Mütevekkil o kimsedir ki..." Öğretiyor... İslâm'ı iyi bilmeyen insanlara veya yanlış yolda olan insanlara doğru yolu bulmayı öğretiyor. Doğru yolu gösteriyor.

Mütevekkil kimdir?.. Tarlasını süren, tohumunu eken, bakımını yapan, ondan sonra Allah'a tevekkül edendir.

"—Yâ Rabbi! Tarlayı ektim, elimden geleni yaptım, sen bana hayırlı mahsül ver. Beni aç, açık bırakma!.." der.

Mütevekkil budur. Yoksa kenara oturmuş, çalışmıyor, yemiyor, kazanmıyor, uğraşmıyor, sevap yok, bir şey yok... Ne olacak bu?.. Öğle vakti ne yiyeceksin, akşam ne yiyeceksin?.. Evinde ne yiyeceksin?.. Herkes evinde otururwhile, yenilecek malzemeyi kim üretecek?.. Olmaz! Yâni çalışacaksın, yapabileceksin, her şeyinde tevekkül edeceksin.

Tevekkül nedir? (*Et-tevekkülü tumânînetü'l-kalbi ila'llahi azze ve celle.*) "Allah'a gönlün bağlanıp mutmain olmasıdır." Allah'a dayanıyor, hiç tereddüdü, bir endişesi yok… Tevekkül odur diyor, tarifi bu.

Tevekkül neymiş? Kalbin tatmin olması, itminan bulması, Allah-u Teàlâ Hazretleri'nden kendisine elbette rızkının geleceğini düşünerek mutmain olması. Bu kul neymiş?.. Sağlam imanlıymış yâ. Bak nasıl sapasağlam Allah'tan umuyor, hiç tereddütsüz umuyor. Allah'tan sağlam bir şekilde umuyor. Tevekkül o...

Yâni, sen de emrolunduğun için vazifeleri yapacaksın, ibadetleri yapacaksın, gayretleri göstereceksin, çalışmaları yapacaksın; tamam… Bu çalışmaların hepsi öyle olacak. Hepsi tamam... Ama sen ne kadar çalışsan, çabalasan, kader senin elinde değil... Kader kimin elinde?.. Allah'ın elinde... Olanları olduran, ölenleri öldüren kim?.. Allah... Ölecek insanı sen

yaşatabilir misin?.. Yaşatamazsın.

Yapılacak şeyleri yapmağa koşturacaksın, çalışacaksın, ama Allah'a tevekkül edeceksin, dayanacaksın, onu vekil edineceksin. Tarlanı süreceksin, tohumunu ekeceksin, bakımını yapacaksın; ondan sonra Allah mahsulü verecek.

Vermezse, vermez... Bir yere gittik de, mahsulün bolluğunu gördük, "Mâşâallah, mâşâallah! Ne kadar mahsül bol…" dedik, Tecrübeli bir kimse vardı yanımızda dedi ki:

"—Allah afetlerinden korusun mahsulün..."

Çünkü, daha dur bakalım, hasad olmadı. Afet... Bir dolu yağar, hepsi berbat olur. Bir kibrit çakar, bir yangın çıkar; yandan geçen kamyonun egzozundan bir kıvılcım çıkar, otları bir tutuşturur, bütün mahsül kül olabilir... Yâni, Allah nasib etmezse olmaz. Nasib edince de olur; döner dolaşır, rızkın seni bulur.

Bak, Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

"—Senin rızkını aradığın gibi, rızık da seni arıyor." Sen rızkını arıyorsun, merak etme toslayacaksınız birbirinize, güp toslayacaksınız. Neden?.. Sen rızkını aradığın gibi, rızkın da seni arıyor. Meraklanma, rızkın gelecek.

رزقك يطلبك كما تطلبه.

(*Rızkuke yatlubüke kemâ tatlibuhû*) "Senin rızkını aradığın gibi, rızkın da sana doğru geliyor." Çünkü, Allah ona da emretmiş:

"—Git, Es'ad Coşan'a rızık ol!" demiş.

Ben de burada rızık arıyorum. Mutlaka o onu bulacak. İşte mutlaka olacak diyorum ya, insanın kalbinin ona tam güvenmesi tevekküldür.

E hiç bir şey yapmadan otursan...

"—Armut piş, ağzıma düş!.. Armut ağacının altında ağzımı açayım, pat diye düşsün."

[Pişmek, eski Türkçe'de olgunlaşmak demek.] Öyle şey yok. Yâni, İslâmî ahlâk o değil. Armut piş, ağzıma düş değil. Herkes çalışsın, ben kenarda oturayım; getirsinler bana versinler... Öyle değil. Ne demişler:

"—Tilki gibi aslanın artıklarıyla geçineceğine, aslan gibi avını

kendin avla!" demiş.

Başkası senden geçinsin. Yâni, başkasının sırtından geçinmek yok... Hele dervişlikte hiç yok!

Tasavvufun tariflerinden birisi nedir, her zaman söylüyoruz:

"—Tasavvuf yâr olup, bâr olmamaktır."

Yâr ne demek, *bâr* ne demek?.. *Yâr*, dost demek, arkadaş demek… *Bâr* ne demek? Yük demek. Tasavvuf yâr olmaktır, yük olmamaktır.

Sen bir arkadaşınla arkadaşlık yapıyorsun. Mutasavvıfsan, gerçek dervişsen, ona yâr olacaksın, o senin arkadaşlığından memnun olacak, "Allah râzı olsun!" diyecek, "Ne iyi arkadaş!" diyecek.

Yâr olacaksın da, bâr olmayacaksın. Kesesinde elin olmayacak, gözün olmayacak. Sen ondan istifadeye çalışmayacaksın. Sen insanlara, bütün mahlûkata, herkese istifadeler vermeğe çalışacaksın, dervişlik bu… Asıl dervişlik bu!

Allah-u Teàlâ Hazretleri cümlemizi hakîkî dervişlerden eylesin…

Bir saat oldu. Tamamdır, burada bırakalım! Çünkü sözün de ölçüyü aşmaması lâzım! Bu derslerin zaten her birisi, bir tanesi bir ders olarak insana yeter, artar. Çok güzel şeyler.

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmeleh!..

08. 07. 1995 - İstanbul

4. EBÛ TURÂB EN-NAHŞEBÎ HZ. (4)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smi'llàhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultànih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayra halkıhî seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Evliyaullahın hayatlarını anlatan güzel bir kitabı okuyoruz. Tabakâtü's-Sûfiyye… Büyük tasavvuf büyüklerinin hayatlarını anlatan meşhur bir eser. Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin Tabakâtü's-Sûfiyye'si. Burada yirminci tercüme-i hâl Ebû Turab en-Nahşebî isimli şahsın hayatını ve sözlerini okumaya devam ediyoruz.

Okumaya başlamadan önce, Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizlerden birer hediyye-i Kur'âniyye olsun diye ve diğer enbiyâ ve mürselîn ve cümle evliyâullah u mukarrabînin ve hâssaten Peygamber Efendimiz'in âlinin, ashâbının, ezvâc-ı tâhirâtının, evlâdının, zürriyet-i tayyibesinin, hulefâsının; ve mânevî makamının varisleri evliyaullah ve sâlihînin, mürşidîn-i kâmilînin, sâdât ve meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ruhlarına;

Uzaktan yakından buraya gelmiş olan, siz değerli kardeşlerimin ahirete göçmüş olan müslüman ecdâdının, ceddâtının, akrabasının, evlâdının, yakınlarının, dostlarının ruhlarına bizlerden hediye olsun diye; onların kabirleri nur dolsun, ruhları şâd olsun, makamları yüksek olsun diye;

Bizleri de Allah CC sevdiği kullarından eylesin; ömrümüzü rızasına uygun, sevdiği işleri yaparak geçirmemizi cümlemize nasib eylesin; bu büyüklerin halleri, sözleri bizlere tesir etsin, bizi de Allah'ın sevdiği kullarının yoluna çeksin diye; okuduklarımızdan istifade edelim, faydalanalım, feyz alalım da, Allah'ın sevdiği işleri yapalım, sevdiği huylara sahip olarak yolumuzda öyle yürüyelim diye; sonunda Rabbimizin rızasına vâsıl olup cennetiyle, cemâliyle müşerref olalım diye, buyurun bir

Fâtihâ, on bir İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım!..

.....

a. Yalnız Allah'la Meşgul Olmak

150. sayfadayız ama 149. sayfadaki sözü vardı. O sözü bir daha açıklamak gerekiyor. O günden açıklayacaktım ama başka bir güne bırakayım demiştim.

Ebû Turâb Hazretleri 149. Sayfanın 12. paragrafında buyuruyor ki:

١٢ - قالَ ، وقالَ أبو تُرَاب: من شَغَل مشغولاً بالله عن الله ، أدر كه المَقْتُ من ساعته. "

149/12 (*Kàle, ve kàle ebû turabun: Men şegale meşgùlen bi'llâhi ani'llâh, edrakehü'l-maktu min sâatihî*)

Bir daha okuyorum bu uzun bir cümle. Buyurmuş ki:

(*Men şegale meşgùlen bi'llâhi ani'llâh*) "Allah'ı bırakıp da, Allah'tan başka bir şeyle meşgul olan kimse."

Mesela bir insan geceleyin seccadesini yayıyor. Herkes uyumuş, kimsenin haberi yok, abdestini almış bu mübarek seher vaktinde seccadesinde ibadet ediyor.

Kimle meşgul? Allah'la meşgul. Allah'ın zikriyle meşgul… Allah'a ibadetle meşgul… Allah'ın sevgisi saygısı içinde gözyaşlarıyla ibadet ediyor. Çok kıymetli bir şey!

Bir kimse Allah rızası için gözyaşı dökerse, gözünden bir damla yaş aksa, o gözlere cehennem ateşi değmezmiş. O kadar önemli…

Peygamber SAS Efendimiz hadis-i şerifinde buyurmuş.

"—İki göze cehennem ateşi değmeyecek: Hudutlarda nöbet bekleyen göz, bir… Allah korkusundan ağlayan göz, iki..."

Kimisi Allah korkusundan ağlar, kimisi Allah aşkından, muhabbetinden ağlar. Allah'la meşgul oluyor.

(*Men şegale meşgùlen bi'llâhi ani'llâh*) "Kim Allah'la meşgul iken…" Buna hal cümlesi derler, eskiler iki tire arasına alırlar,

cümle-i mutarıza derlerdi.

Allah'la meşgul bir haldeyken bir insan, Allah'a meşguliyetinden döner, başka bir şeyle meşgul olmaya başlarsa; Allah'la meşgul iken, Allah'la meşguliyetten zihnini başka yere döndürür, başka şeyle meşgul olursa; (*edrakehü'l-maktu min sâatihî*) "Allah'ın gazabı, kızgınlığı, anında hemen gelir." Yumruk iner, tokat, şamar yüzüne şaplatılır; hemen cezasını, belâsını bulur.

Bu neden böyle olur?

İnsan Allah'la meşgul olduğu zaman, en güzel şeyle meşgul oluyor. En güzel şeyi bırakıp da başka şeyle meşgul olursa, Allah üzülür, Allah sevmez, darılır, kızar:

"—Sen benim huzuruma çıkmışsın! Benimle konuşurken, bırakıyorsun benimle konuşmayı, başını başka tarafa çevirmişsin, başka şeyle meşgul oluyorsun! Olur mu öyle?" gibi oluyor.

Bir benzetmeyle söylemek gerekirse, Peygamber SAS Efendimiz hadis-i şerifte bunu namaz kılan hakkında buyurmuştur.

Namaz kılan insan neye benzer? Bir büyük, muhteşem, haşmetli hükümdarın tahtta oturduğu sırada onun yanına giren bir kimseye benzer. Koca sultan, imparator, haşmetli hükümdar tahtına oturmuş. Sen de salonun kapısına gelmişsin, izin istemişsin. Kapıyı açmışlar sana.

"—Gel bakalım, hükümdar seni huzuruna kabul etti. Gir!" demişler.

Sen içeri girdin, hükümdarın yanına vardın; konuşacaksın. Onunla meşgul olmuyorsun; "Ahh kapının süsleri ne güzelmiş, kenardaki vazo nakışları şöyle, halı acaba ipekten mi, acaba şuradaki eşya, şamdan bakır üstü altın mı… vs."

Hükümdarın huzuruna girmişken, hükümdarı bırakıp da başka şeyle meşgul olanlara hükümdar ne yapar?

"—Atın şu divaneyi dışarıya! Bu, nereye geldiğini bilmiyor. Benim huzurumda başka şeyle meşgul olacak zaman mı? Ben onu kabul etmişim; atın bunu…" der.

Çevirir yönünü, başkasıyla konuşur. Onu attırır huzurundan. Namaz kılan insan namazda Kâbe'den, Allah'ın divanına durmaktan, Kur'ân-ı Kerîm'in ayetlerini düşünmekten gayrı bir

şeyle meşgul olursa, hesapla, kitapla, bakkalla, dükkânla, başka dünyevî işlerle meşgul olursa, ne olur?

"—Böyle büyük bir haşmetli hükümdarın huzuruna girip de hükümdarla meşgul olmayıp, sağla solla meşgul olan divane insan gibi olmuş olur." diyor. Allah ondan çevirir. Bu da aynısı.

Allah'la meşgul olurken bir insan o meşguliyetine yakışmayan başka işlere dalarsa o anda ne olur?

Allah'ın kızgınlığı gazabı anında gelir; onu bulur. "Seni edepsiz seni… Elinde olan nimetin kıymetini bilmiyorsun! Ulaştığın şerefin farkında değilsin. Benim huzurumda benimle meşgul olacakken, mâsivallahla, gayrullahla meşgul oluyorsun." diye arkasından gazap ulaşır.

Bir menkabe anlatırlar:

Dervişin birisi tesbihini çekerken güzel bir tecelliye mazhar olmuş. Çok güzel bir tecelli ama, adam o sırada hâlâ şeyhine rabıta etmeye çalışıyor. Şeyhi hemen karşısında görünmüş;

"—Şimdi bırak beni, kendini şu tecelliye götür bakalım!" demiş.

Her şeyin yeri, sırası var, zamanı var.

"—Ayakkabı sana lazım mı?"

"—Lâzım…"

"—Nerede lazım?"

Evde yokken lâzım.

"—Eve gelince ne yapılır?

Kapıda ayakkabı çıkartılır.

Otomobil insanı apartmanın üst katına çıkartıyor mu? Aşağıda garajda, kaldırımın kenarında kalıyor.

Ondan sonra her yere göre vasıtalar, imkânlar değişiyor. Allah'la meşgul olan insan o meşguliyeti bırakır da, gönlü başka şeye, mâsivallâha kaydırırsa tam o kusur halinde belasını bulur, cezasını çeker." demek.

Allah kusurlarımız affeylesin... Dünyada, âhirette her türlü nimeti ihsan eylesin…

b. Tevekkülün Hakîkati

13. paragrafta Ebu Turâb en-Nahşebî Hazretleri buyurmuş ki:

١٣ - سمعتُ علی بنَ سعید الثَّغْرِی ، یقولُ: سمعتُ عبد السلام بنَ محمد المخْرَمِیَّ ، یقول: سمعت ابن أبی شیخٍ ، یقولُ: سمعتُ علیَّ بن الحُسَین التمیمی ، یقولُ: سمعتُ أبا تُرابٍ ، یقول: التَّوکُّل ، طَمَانِینَةُ القلبِ إلی الله عز وجل.

TS. 149/13 (*Semi'tü aliyye'bne saîdini's-sagrî, yekùlü: Semi'tü abde's-selâmi'bne muhammedini'l-mahremî, yekùlü: Semi'tü'bne ebî şeyhin, yekùlü: Semi'tü aliyye'bne'l-hüseyne't-temîmiyye, yekùlü: Semi'tü ebâ türâbin, yekùl*)

Bu raviler zinciriyle bir yeni söz geliyor, Ebû Turâb Rh.A'in sözü geliyor: (*Et-tevekkülü tamanînetü'l-kalbi ila'llah*)

Tevekkül denilen şey nedir? Allah'a insanların şu kalbini sükût içinde, mutmain olarak bağlamasıdır.

Bazen soruyorlar:

"—Sen bunu niye böyle yapıyorsun? Üzülüyor musun, seviniyor musun?"

"—Kalbim mutmain, çok müsterih." diyoruz ya.

Bunu yapmaktan içinde bir rahatsızlık yoksa, kalbi çok rahatsa, tamam kalb-i mutmaindir.

"—Ben mutmain olarak bu işi yapıyorum." diyoruz.

Tevekkül neymiş? Allah'a, Allah'ın kendisine yardım edeceğine mutmain olarak bağlanmak. Kalbin Allah'la mutmain olması…

"Mademki Rabbimdir, mademki Allah-u Teàlâ 'Bana tevekkül edin!' buyurmuş; Ben de ona tevekkül ettim, el-hamdü lillâh, Allah bana kâfidir." diyebiliyorsa insan, işte tevekkül budur. "Kalbin Allah'la mutmain olması, ona bağlanmasının tereddütsüz, şeksiz olması, imanının tam olması…" demek.

Nasıl? Misal vererek söyleyelim. Bu gibi şeyler kolay anlaşılmaz da, misal gösterirsek anlaşılır.

Peygamber SAS Efendimiz Medine-i Münevvere'ye giderken, müşrikler peşine düştüler mi? Düştüler.

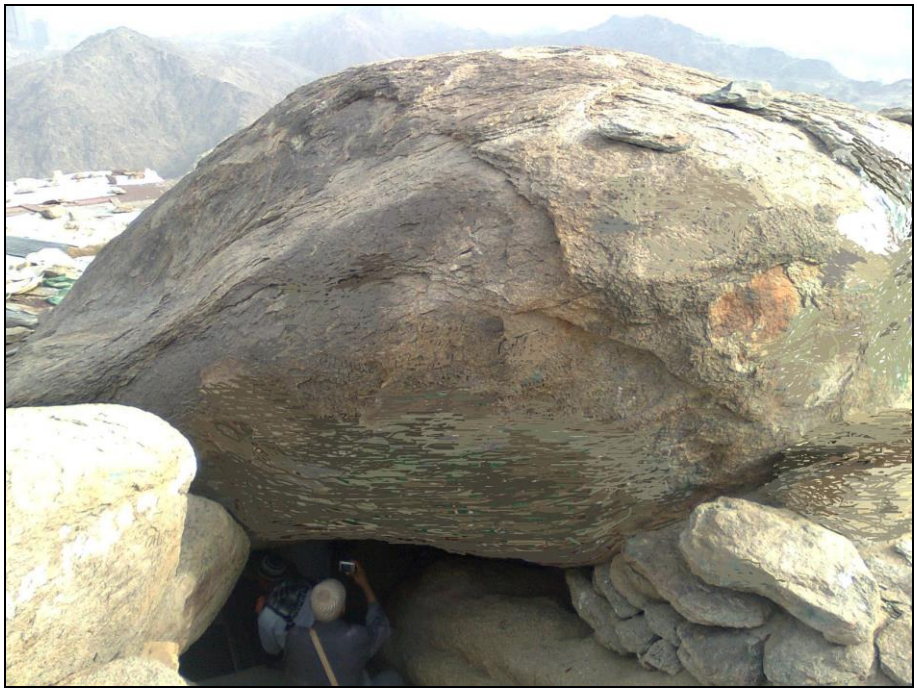

Kılıçlar, hançerler bellerinde miydi? Oklar omuzlarında mıydı? Öldürmeye kastetmişler miydi? İz sürüp de Sevr mağarasının ağzına kadar gelmişler miydi? Gelmişlerdi.

Hz. Ebû Bekr-i Sıddîk'ı telaş almış mıydı? Almıştı.

Düşmanın ayağı orada, düşman kılıçla öldürmeye gelmiş, iz sürmüş. Ebû Bekr-i Sıddîk RA, kendi canı için değil Peygamber Efendimiz'in için üzülüyor. Gözünden yaşlar boşalıyor. Yılan delikten çıkmasın diye, orada gördüğü deliğe ayağını dayamış, yılan ısırmış; acıyor. Acısından gözünün yaşı, dizinin üstüne başını koymuş olan Rasûlüllah'ın yanağına damlıyor.

Böyle bir manzarada, Rasûlüllah SAS Hz. Ebû Bekir'e:

لاَ تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا (التوبة: ٤٠)

(*Lâ tahzen*) "Üzülme, telaş etme, (*inna'llàhe meanâ*) muhakkak Allah bizimle beraberdir." (Tevbe, 9/40) buyuruyor.

İşte tevekkül! İşte kalbin mutmain olması, Allah'a bağlılığından kafasının rahat olması…

Başka misal:

Musa AS ve ashabı Mısır'dan ayrıldıkları zaman, Firavun ordusunu topladı, onların peşine düştü. Yakalasa canlarına okuyacak, hepsini kesecek, kıtır kıtır doğrayacak; öldürecek. Onlar kaçarken önlerine deniz çıkıyor. Koca deniz, derya veya bir nehir. Nil nehri veya Kızıldeniz…

Karşı tarafa geçemediler. Güldür güldür akıyor. Bir deniz, boğaz gibi bir şey…

Gezinti yaptık, geceleri yattık, ezan okuduk, kamet getirdik, cemaatle namaz kıldık, zikir yaptık el-hamdü li'llâh… Nil nehri kocaman boğaz gibi akıyor. Karşı tarafa geçilmez.

Arka taraftan düşman gelmeye başladı. Baktılar:

"—Eyvah! Firavun'un askerleri tozu dumana katarak, koşturup geliyorlar.

قَالَ أَصْحَابُ مُوسَىٰ إِنَّا لَمُدْرَكُونَ . قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ

(الشعراء: ٦١-٦٢)

(*Kàle eshâbu mûsâ*) "Mûsâ AS'ın ashabı, (*innâ lemüdrakûn*) 'Eyvah, yakalanacağız!' dediler."

Niye?

"—Firavun'dan kaçtık, önümüze deniz çıktı. Denizden de karşıya geçemeyeceğiz. Onlar da geliyorlar. Eyvah, sıkıştık, yakalanacağız!" dediler.

Mûsâ AS ne dedi? (*Kàle kellâ*) "Öyle şey olur mu ya, asla... Asla... (*İnne maiye rabbî seyehdîn*) Rabbim benimle beraber, Rabbim benim yanımda… O bize yakın, o bize hidayet edecek, yol gösterecek." dedi. (Şuarâ, 26/61-62)

"—Yâ Mûsâ, yol yok... Önün deniz, arkan düşman; hani yol?"

"—Rabbim benim yanımda ya, o gösterecek. Kendi bilir, kàdir-i mutlak..."

Ne kadar kàdir-i mutlak? Hiç kayıtsız şartsız, her şeye gücü

yeten... Dilerse, Musa AS'ı kavmiyle beraber alırdı, öbür tarafa havadan geçirirdi, öyle yapardı.

Havadan herkes geçer. Kuşlar da geçiyor. Havadan geçirseydi bir başka türlü olurdu ama, nehri yol yapmış… Geçilmeyecek deryayı yol yapmış, büyük bir bulvar oluyor. 12 fırka halinde, kavminin aşiretlerini 12 yoldan karşı tarafa geçiriyor.

Olur mu?.. En olmayacak gibi görünen şey oluyor. Denizin suları yol olacak ayrılıyor, her kabileye yol gösteriliyor. "Siz Allah'a inandıysanız, buyurun geçin bakalım!" deniyor.

Allah-u Teàlâ Hazretleri Mûsâ AS'a vahyediyor:

"—Firavun benim düşmanım, siz benim kullarımsınız, mazlumsunuz; ben mazlumlara yardım ederim. Siz mü'minsiniz, ben mü'minlere yardım ederim. Buyurun geçin!" buyuruyor.

"—Olur mu, deniz açılır mı?"

Açıldı, geçtiler işte... Tarih bunu yazıyor.

"—Açılmışsa, sular kesilmiştir…"

Öyle şey yok! Mucize mantıkla izah edilemeyecek şeydir. Mantıkla izah edilse, herkes "Ben de yaparım! Onu babam bile yapar." der.

Yol açıldı. Firavun'un askerleri de arkasından peşlerine düştüler. Öndekiler dıgıdık dıgıdık geçtiler. Onlar da arkasından girer girmez sular kapandı mı? Hepsi boğuldu.

O zaman, o çaresizlikte Mûsâ AS'ın, "Hayır, asla! Rabbim benim yanımda, o bana mutlaka yol gösterecek!" demesi tevekküldür.

Peygamber SAS'in, "Yâ Ebû Bekir, mahzun olma, Allah bizimle beraberdir!" demesi tevekküldür, tevekkülün şaheseridir, şahikasıdır.

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Tevekkül budur. Tevekkül, lafla değil. Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetlerinde Allah'a tevekkül etmek emrediliyor.

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلاً (النساء:٨١)

(*Ve tevekkel ale'llàhi ve kefâ bi'llâhi vekîlâ*) [Allah'a tevekkül

et! Vekil olarak Allah yeter.] (Nisâ, 4/81)

Tevekkül etmek bizim vazifemiz.

فَتَوَكَّلُوا (المائدة: ٢٣)

(*Fetevekkelû*) "Siz de tevekkül ediniz!" (Mâide, 5/23) diye Allah-u Teàlâ kendisi istiyor.

Tevekkül nasıl olacak? Çalıştıktan, gayret ettikten, hizmet ettikten sonra olacak. Böyle tevekkül edeceksin. Tedbir aldıktan sonra…

Peygamber SAS Efendimiz buyurdu ki:[4]

قَيِّدْهَا وَتَوَكَّلْ! (خط. كر. عن ابن عمر. قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهُ، أُرْسِلُ وَأَتَوَكَّلُ؟ قَالَ فَزَكَرَهُ. قال خط. متروك؛ طب. هب. كر. عن جعفر عن أبيه)

RE. 336/13 (*Kayyidhâ ve tevekkel*) "Deveni bağla, tedbirini al, ondan sonra tevekkül et!"

b. Hacetleri Allah Verir

١٤- قالَ، وقالَ رجلٌ لأبى تُراب: ألك حاجةٌ؟ فقال له: يومَ يكونُ لى إليك وإلى أمثالِك حاجةٌ لا يكون لى إلى الله حاجةٌ

[4] Hàkim, *Müstedrek*, c.III, s.722, no:6616; Şeybânî, e*l-Âhad ve'l-Mesânî*, c.II, s.172, no:971; Kudàî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.368, no:633; İbn-i Kàni', *Mu'cemü's-Sahàbe*, c.II, s.210, no:712; Hatîb-i Bağdâdî, el-*Esmâü'l-Mübheme*, c.I, s.50; Amr ibn-i Ümeyye ed-Damrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.101, no:5689; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.104, no:1905; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.520, no:18097; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.XV, s.211, no:15340.

TS. 150/14 (*Kàle, ve kàle racülün li-ebî turâbin*) Aynı raviler rivayet etmişler ki, adamın birisi Ebû Türâb en-Nahşebî Hazretlerine demiş ki: (*E leke hàcetün*) "Bir dileğin var mı, benden bir isteğin, hâcetin var mı?"

Kullar hacet sahipleridir. Herkesin her an ihtiyacı vardır. Allah hacetleri vericidir, kàdıye'l-hâcât'tır. (*Kàdıye'l-hâcât*) "Hâcetleri yerine getiren, isteyene istediğini veren, ihtiyacını gideren, muradına erdiren." demek.

Allah-u Zülcelâl Hazretleri kàdıye'l-hâcât'tır; kullar da hacetleri olanlardır. Sabah akşam, gece gündüz el açarlar:

"—Aman yâ Rabbi, aman yâ Rabbi, aman yâ Rabbi! Ver yâ Rabbi, ver yâ Rabbi, ver yâ Rabbi!"

Kulun işi istemek, Allah'ın işi vermek...

Soruyor: (*E leke hâcetün*) "Bir hacetin var mı?

Elbette haceti var, hacetsiz kul olur mu? Var tabii, ama sana değil… Sana ihtiyacı yok.

(*Kàle lehû*) O adama dedi ki: (*Yevme yekûnü ileyke ve ila'llàhi hâcetün*) "Sana ve senin gibilere hacetim olduğu bir gün ha! Olur mu öyle şey! Allah varken, ben senden bir şey ister miyim?"

Bu sözü niye söylemiş? Belki şunu demek istiyor:

İnsan ihtiyacını Allah'tan ister ama, insan insana bazen muhtaç olur. Ne zaman muhtaç olur? Öldüğü zaman.

"—Öldüğü zaman kefeninin biçimini yapsınlar, namazını kılsınlar." diye.

Bu ince sözün arasında belki onu kasdediyordur.

"—Öldüğüm zaman, hiçbir şeyimin kalmadığı, talebimin olamadığı zaman, benim cenazemi kaldırırsınız." gibi bir mânayı kasdetmiş olabilir. Sözün, nüktenin altında bu mâna yatıyor olabilir.

Yoksa bu mübarekler, Allah'tan geleceğe bir şey yapmazlar. Bu cümlenin mânası kapalı olduğundan, nükteli bir cümle olduğundan, bu kitabı neşreden şahıs:

"—Galiba burada bir cümle eksik kurmuş." diye kendisi bu köşeli parantezi koymuş.

Köşeli parantez ne zaman kullanılır? Esasen bu kısım o kitapta yok da; "Bana göre burada böyle bir şey olması lazım!"

demek o.

(*Yevme yekûnü ileyke ve ila'llàhi hâcetün*) "Benim Allah'a hacetim olmadığı günde, sana ve senin gibilere ihtiyacım olur."

Bir kulun Allah'a muhtaç olmadığı zaman var mıdır? Yoktur. O zaman sana da ihtiyacı yoktur.

"—Benim Allah'a ihtiyacım olmadığı bir gün sana olacaksa…"

Böyle şeye ne denir? Farz-ı muhal.

"—Farz-ı muhal; olmaz ya, hani benim Allah'a ihtiyacımın olmadığı bir gün varsa, olursa, o zaman benim de sana ve senin gibilere ihtiyacım olur." demek istemiş olabilir.

Bu kitabı neşreden oraya böyle bir eklenti yapmış ama, o eklenti olmadığı zaman da: (*Yevme yekûnü lî ileyke ve ilâ emsâlike hâcetün*) "Benim sana ve senin emsaline ihtiyacım olduğu gün, sana bir hacetim olacak."

İnsanların Allah'a ihtiyacının olmadığı bir zaman mümkün mü? Mümkün değil.

"—Eğer benim Allah'a ihtiyacımın olmadığı bir zaman olacaksa ki yoktur; o zaman sana ihtiyacım olur."

"—Allah varken niye senden isteyeyim? Eğer Allah'a ihtiyacım yoksa, senden isterim ama Allah'a ihtiyacım olduğuna göre senden bir şey istemem." demiş olabilir.

Tabii, hepsinden çıkan umumi mâna:

Ebû Türâb en-Nahşebî Hazretleri Allah'tan istiyor, kullardan bir şey beklemiyor. Eğer bir kul Allah'tan ister de mahlûkattan müstağnî olursa, onların elindekilere aldırmaz, önem vermez, onlardan bir şey beklemezse; o zaman hakiki sûfî olur, hür bir insan olur. Kimseden beklediği olmadığı için, hakkı dobra dobra söyler. Hükümdar bile gelse, ona bile söyler.

Neden? Bir şey beklemez de ondan… Vermezse vermesin, varmış yokmuş aldırmaz. Efe, Allah'tan başka kimseden korkmuyor.

c. Hakîkî Fakirlik

١٥- قالَ ، وقالَ أبو تُراب: حقيقةُ الغِنَى ،أن تستغنَى عَمَّن هو مِثْلَك.

وحقيقة الفقر ، أن تفتقر إلى من هو مِثْلُك.

TS. 150/15 (*Hakîkatü'l-gınâ en testeganî ammen hüve mislüke*)

Burada (*misleke*) denmiş, (*mislüke*) olarak okunması bana daha uygun geldi. Bu cümle yukarıdaki cümlenin arkasından gelmiş, o bakımdan onun mânasını daha iyi açıklıyor gibi.

Ebû Türâb Hazretleri diyor ki;

(*Hakîkatü'l-gınâ*) "Zenginliğin hakikati, gerçeği, gerçek zenginlik..." Nedir? (*An testeğanî ammen hüve mislüke*) "Senin gibi olanlardan müstağni olmandır."

Hakiki zenginlik budur. İnsanlara, mahlukata muhtaç olmaktan müstağnî isen hakiki zengin sensin.

(*Hakîkatü'l-fakr*) "Fakirliğin hakikati, hakikî fakirlik, (*En teftekara ilâ men hüve mislüke*) senin gibi olan mahlûkata ihtiyaç duymandır, muhtaç olmandır."

"Hakiki zenginlik, senin gibi olan mahlûkata müstağnî olmandır, ihtiyaç duymamandır. Hakiki fakirlik de senin gibi fakir olan, âciz nâçiz kullara muhtaç olman; onlardan bir şey ummam, bir şey beklemendir." Fakirlik budur, zenginlik odur.

Hani Büyük İskender gelmiş de filozofun başına dikilmiş:

"—Dile benden ne dilersen!" demiş.

Bakmış şöyle; "Gölge etme, başka ihsân istemem!" demiş.

"—Çekil başımdan da güneşimi kesme, gölge etme, başka ihsân istemem. Paran başına çalınsın, senden bir şey istediğim yok!" demiş.

Neden? Adamın gururuna karşı yüzüne şamar vuruyor.

Adamın başına dikilmiş; hükümdar, paralı pullu, muktedir, iktidar sahibi…

"—Dile benden ne dilersen." diyor.

"—Gölge etme başka bir şey istemem! Çekil başımdan, beni rahat bırak yeter, başka bir şey istemem." diyor.

Bir filozofun Büyük İskender'e böyle dediğini söylerler.

Hakiki fakirlik, mahlukata muhtaç olmaktır. Hakiki zenginlik, mahlukata muhtaç olmamaktır. Mahlûkata muhtaç olmayan,

Allah'a tevekkül eder, Allah'tan bekler, Allah'tan ister; Allah da verir.

Nasıl verir? Mûsâ AS'a, İbrâhim AS'a verdiği gibi, Muhammed-i Mustafa SAS Efendimiz'e verdiği gibi verir.

"—Niye peygamberleri misal veriyorsun, biz peygamber miyiz?"

Biz peygamber değiliz ama en büyük mucizeleri o sevgili, mükemmel kullarına verdiği gibi, onların ümmetlerinden salih, evliyâ kullarına da, ona benzeyen misaller veriyor. Tabii salih kullarına verdiği misalleri insanların bazısı kabul eder, bazısı kabul etmez.

Adam çıkar, kerameti inkâr eder ama gel bakalım mucizeleri de inkâr et! Mucizeyi inkâr edemez. Kur'ân-ı Kerîm yazıyor, âşikâr, ona gık diyemez. Hem peygamberlere Allah'ın yardımı olur, hem de sevgili kullarına, evliyâsına, salih kullarına... Misali çoktur. Birçok kulun başından geçmiş bin bir tane misali vardır.

d. Allah'tan Başkasına Şikâyet

١٦- قالَ ، وقالَ أبو تُرابٍ: الذي منع الصادقين الشكوى إلى غيرِ الله الخوفُ من الله عز وجلَّ

TS. 150/16 (*Kàle, ve kàle ebû turâbin*) Aynı râvilerin rivayet ettiğine göre, Ebû Turâb şöyle buyurmuş:

Râvî Ali ibn-i Hüseyin et-Temîmî…

(*Ellezî menea's-sàdıkîne'ş-şekvâ ilâ gayri'llâhi el-havfü mina'l-lâhi azze ve celle*) "Allah'ın sevgili kulları Allah'tan başkasına hallerini şikâyet etmezler."

"—Nasılsınız?"

"—İyiyim, el-hamdü lillâh!"

"—Bir sıkıntın, derdin var mı?"

"—Yoktur, el-hamdü lillâh."

Hiç şikâyet etmezler. Niye şikâyet etmezler? Allah'ın sadık kullarını, Allah'tan gayrıya hallerini şikayet etmekten alıkoyan sebep nedir?..

(*El-havfü mina'llàhi azze ve celle*) "Azîz ve Celîl olan Allah'tan

korktukları için şikâyet etmezler."

Neden? Çünkü kul, Allah'tan gayrıya şikâyetlenirse, Allah şefaatini keser.

"—Sen beni onlara mı şikâyet ettin? Kaza ve kaderime rızan yok mu senin? Seni edepsiz seni, sildim seni defterden." der diye korkar.

Onun için, kadere rıza imanın en büyük şiarındandır. Tasavvufun da en mühim duygularından biridir.

Kaderi takdir eden kim? Allah...

Hastalığı veren kim? Allah…

Fakirliği veren kim? Allah…

Olayları tanzim eden, mukadderâtı yazan kim? Allah…

Allah'tan şikâyet olur mu?

Onun için evliyâullah demişler ki:

"—Allah neylerse güzel eyler."

"—Canım bazen ölüm oluyor, bazen kıtlık oluyor…"

Neylerse güzel eyler kardeş, neylerse güzel eyler!

"—Ben bunu anlamadım."

On fırın ekmek ye, anlarsın. Belki bir zaman anlarsın. Ne yapalım? Anlamayan anlamaz, anlayan anlar.

Anlayan, Allah'ın kahrından da lütfu kadar zevk alır. Hepsinin yerli yerinde olduğunu görür. Kaderin her cilvesine rıza gösterir.

"—Gösteremiyor."

Amma ham adammışsın! Çocuk musun sen? Elma şekeri verince hoşuna gidiyor da acı bir ilaç verince; "İçmem onu!" diyorsun. O da ilaç. Acı ama ilaç; o da senin hastalığına şifa, faydalı.

Kötülükler olmasa, iyiliklerin kıymeti bilinir mi? Yokluklar olmasa, varlığın şükrü yapılır mı?

Her şey zıddı ile kâim olur. Zıddını tadacaksın ki, elindekinin nimet olduğu anlaşılsın. Kış olacak titreyeceksin; yaz gelince rahatlayacaksın. Her şeyin zıddına göre kıymet kazandığını, ölçülüp biçildiğini bilmiyor musun? Hepsi güzel. Hepsinin yerli yerinde olduğunu erbâbı bilir.

Evliyâullahtan büyük bir şeyh efendi, müridine demiş ki;

"—Allah sana salahiyet verse; 'Kulum ne istersen yapacağım,

dile bakalım.' dese, ne yapmak isterdin?"

Ben şimdi arkadaşlara diyorum ki;

"—Bana bir kamçı yapmadınız." Nasıl kamçı? Şöyle meşin, aşağısından deri sarılmış, sırım böyle buradan mihraba kadar uzamış uzun, sağlam, şak diye vurdun mu alimallah, orada ses çıkaracak güzel bir kamçı!

"—Ne yapacaksın hocam?"

"—Dövecek insanlar var, dayağı hak edenler var da onları döveceğim."

Dayak da cennetten çıkma değil mi? Nasıl olduğunu bilmiyorum ama halk sözü olarak söylüyoruz; onun da faydası var.

Benim canım kamçı istiyor. Şöyle iyi bir kamçı olsa da birilerini dövsem... Gazetelerde neler okuyoruz, aklımızdan neler geçiyor. "Ah bir elimize geçse de; şunu dövsek." filan diyoruz.

O şeyh efendi demiş ki… Akşam sohbetleri oluyor, böyle her zaman sıkışık değil ki. Şeyh müridlerle baş başa otururken, sormuş:

"—Sizin elinde iktidar olsa, imkân olsa ne yapardınız?"

Kimisi demiş ki:

"—Efendim ben soğuğu hiç sevmiyorum; 'Bütün mevsimler güzel olsun.' isterdim."

Sen ne isterdin?

"—Baklava börek isterdim."

"—Ben yokuşları sevmem de, her taraf düz olsun isterdim."

Herkes bir şey söylemiş.

Birisi de kenarda boynu bükük oturuyormuş. Şeyh efendi ona da sormuş:

"—Evlâdım, sen ne isterdin? Elinde imkân olsaydı, elinde iktidar olduğu zaman ne yapardın? Bu yerin, göğün, dünyanın neresini değiştirirdin? Beğenmediğin neresi var? "

Boynunu bükmüş:

"—Efendim, ben düşündüm taşındım, hiçbir yerde bir kusur göremedim, her şey yerli yerinde... Böyle bırakırdım." demiş.

"—Tamam, imtihanı sen kazandın!" demiş

Hani şair, "Allah-u Teàlâ neylerse güzel eyler; lütfu da hoş, kahrı da hoş." demiş ya… Tabii bu şiir, masa başında söylenir

de, başına bir felâket geldiği zaman, kolay kabul edilir bir durum değil...

Hastalık geldi mi, karnı ağrıdı mı, yeri göğü inletiyor. Anasını, babasını, çoluğunu, çocuğunu ayağa kaldırıyor. Cihanı velveleye veriyor.

Ne olmuş? Beyefendinin karnı ağrımış veya başı ağrımış, şöyle olmuş, böyle olmuş. Başına küçücük bir olay geliyor, konu komşu toplanıyor, "Geçmiş olsun!" diyor. Bu ağlıyor.

Olmaz! İşin doğrusu, kabullenmek…

Dayanılması zor ama evliyâullah her şeyin Allah'ın kaderi olduğundan haberdar. Onun için hallerini gayrıya şikâyet etmemişler.

O sadık kulları, Allah'tan başka bir kimseye, hâlini şikâyet etmekten men eden nedir?

"—Allah'tan korkmaları..."

Utanırlar; "Ellerindeki nimetler, makamlar gider." diye korkarlar, Peygamberimiz'i darıltmaktan korkarlar. Onlar için Allah'tan gelen her şey güzeldir, her şey yerli yerindedir; şikâyet etmezler.

Yakup AS, Yusuf AS'ı çok seviyormuş. Onun hasretinden çok ağlamış. Sormuşlar; "Niye bu kadar ağlıyorsun, kendini helak ediyorsun, üzüyorsun?"

Diyor ki:

إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ (يوسف:٨٦)

(*İnnemâ eşkû bessî ve huznî ila'llàh*) [Ben gam ve kederimi sadece Allah'a arz ediyorum] (Yusuf, 12/86)

Ben derdimi Allah'a anlatıyorum, sizinle bir işim yok ki… Karışmayın, bırakın! Ben ağlarsam ona ağlıyorum. İstersem ondan istiyorum; şikâyetim ona, mükâlemem onunla… Allah'a şikâyet ediyorum, size ne!" demiş.

Tabii, mübarek peygamber… Bunu isyan olarak değil de samimiyetle dile getiriyor. Başa gelen olay acıdır da; "Çok seviyordum ama oğlumu aldın elimden, ne yapayım? Sen bilirsin,

razıyım." diyor şikâyetini Allah'a yapıyor, başkasına şikâyet etmiyor..

Allah'a ağlıyor; "Allah'ım! Veren sensin, alan da sensin, verirsen verirsin." diye istiyor.

Çünkü dua etmek de kulun hakkıdır. Allahu Teàlâ Hazretleri, Kur'an-ı Kerim'de buyurmuş:

Biliyorsunuz, Allah-u Teàlâ Hazretleri:

اُدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ (المؤمن: ٦٠)

(*Üd'ùnî estecib leküm.*) "Bana dua edin, ben sizin duanıza icabet edeyim! Ben sizin duanızı kabul edeyim." (Mü'min, 40/60) buyurmuş.

Dua ibadet olduğundan dua da edebilir. Tenhada derdini Allah'a açabilir, gözünden yaşlar akıtabilir. Elini açar, boynunu büker, "Aman yâ Rabbi!" der, dertleşir.

O güzel bir şey… O dua, o tazarru, o niyaz güzel ama başkalarına hâlinden şikâyet, feryad, figan kötü… "Zaten bu dünyaya geleli gün görmedim, belâdan belâya uğradım, doğru düzgün bir şeye mi rastladım?" demek kötü.

Allah korusun, kimisi neler söylüyor! Buna benzer laflar söylüyorlar.

e. Allah'ın Akıllı Kulları

١٧ - سمعتُ أحمدَ بنَ محمد بنِ زكريا النَّسَوِيَّ ، يقولُ: سمعتُ عليَّ بنَ إبرهيمَ الشَّقِيقيَّ ، يقولُ: سمعتُ ابرهيم بن المُوَلَّد ، يقول: سمعتُ محمدابنَ احمدَ الرافعيَّ ، يقولُ سمعتُ عليَّ بن الحُسَيْن التميميَّ ، يقول : سمعت أبا تُرابٍ النَّخْشَبِيَّ ، يقولُ : الكَيِّس من عُمَّال الله ، من حفظ حَدَّه مع الله تعالى ، وترك العِلم يجري مجاريه.

TS. 150/17 (*Semi'tü ahmede'bne muhammede'bni zekeriyyâ en-nesevî*) Ahmed ibn-i Muhammed ibn-i Zekeriya en-Nesevî'den

işittim. (*Yekùlü semi'tü aliyyeb'ne ibrâhîme'ş-şakîkiyyü*.) O da Ali b. İbrahim eş-Şakîkî'den duyduğunu söyledi."

Burada hepsinin hayatları hakkında bilgiler var. Tabi bunlar ravi…

(*Yekùlü: Semi'tü ibrâhîme'bne'l-müvelled*) "O da İbrâhim ibn-i Müvelled'den duymuş." Üçüncü ravi. Cüneyd'in talebesiymiş, buradaki bilgilere göre 342 senesinde vefat etmiş.

(*Yekùlü: Semi'tü muhammede'bne ahmed*) "O da Muhammed ibn-i Ahmed er-Râfiî'den işitmiş." Bu son şahıs kadıymış. Hadis rivayet edermiş. Sayda şehrinde, 317 senesinde kendisinden hadis rivayetleri almışlar. Bu son şahıs böyle bir hadis alimiymiş.

(*Yekùlü: Semi'tü Ebâ Türâbini'n-Nahşebî*) Bu hadisçi kadı şahıs da diyor ki: "Ben de bu Ebû Türâb en-Nahşebî'nin şöyle dediğini işittim:"

(El-keyyisü min ummâli'llâhi men hafize haddehû maa'llàhi teàlâ, ve tereke'l-ilme yecrî mecâriyehû.)

(*El-keyyisü min ummâli'llâh*) "Allah'ın âbid kullarından akıllı olan kimse şudur ki..."

Ummal, "iş yapan, çalışan, boş durmayan, àbid kul" demek. Allah'ın àbid kullarının akıllısı nasıl insandır?

(*Men hafize haddehû maa'llàhi teàlâ*) "Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin divanında hududunu, çizgisini bilen, çizgisini aşmayan kimsedir." Haddini bilir; şımarmaz, şaşırmaz, haddini aşmaz, edepsizlik yapmaz. Geri durmaz, ileri gitmez. Hem çalışır, hem de haddini bilir. Hem gayretlidir, hem mütevazıdır, hem saygılıdır. (*Ve tereke'l-ilme yecrî mecâriyehû*) "Ve ilmi de kendi akışına bırakır."

"İlmi kendi akışına bırakmak" sözünün mânası kapalı. Acaba ne demek? Allah'ın huzurunda haddini bilir ama, ilmi kendi akışına bırakır.

Muhterem kardeşlerim! İnsan Allah'a tevekkül ederse, teslim olursa, takvâ ehli olursa Allah ona bilmediği şeyleri öğretir. Başkalarının bilmediği şeyleri gösterir. Ma'rifetullahı öğretir.

Allah'ı bilmeyen bir insan, insanlara tarif edebilir mi? Edemez. Öyle kolay mı?

Köre anlat bakalım, yeşil ile kırmızı arasında ne fark var?

"—Yeşil yaprakların arasında kıpkırmızı bir gül gördüm."

"—Yeşil yaprak nasıl olur, kırmızı gül nasıl olur, yeşille kırmızının farkı ne?"

Anadan doğma kör, renkleri bilmiyor; anlat bakalım! Gören kimse, köre anlatamıyor. Kör ona anlatabilir mi? Anlatamaz.

Allah'ı bilmeyen kimse onu başkasına anlatabilir mi? Anlatamaz. Pekiyi, kullara Allah'ı kim anlatır? Kendisi… Kul edebini bilir, sakınırsa, Allah ma'rifetullahı kula ihsân eder, ona öğretir. O da Allah'ı bilir, tanır.

Ma'rifetullah ne demek? Tanımak demek. (*İlmu'llàhi ma'rifetu'llah*) denmiş. Allah'ı tanımak, Allah ile tanışık olmak, dost olmak.

Nasıl olacak bu? Allah senin gördüğün hiçbir şeye benzemez ki, şunun gibi diyeyim. Hiç bir şeye benzemezse, benim gördüğüme benzemeyen bir şeyi ben nasıl bileceğim?

O bildirmeye de kàdirdir. Allah her şeye kàdir olduğundan, hiç bir şeye benzemeyen, hiç emsali olmayan kendisini de kullarına tanıtmaya, kullarının gönlüne ma'rifetullahı ihsân etmeye kàdirdir. Kullarını ma'rifet ehli, irfan ehli, ârif-i billâh, kâmil insan etmeye kàdirdir. Tatmayan bilmez. İşte bunu diyor.

Allah'ın àbid kullarının akıllıları, Allah'ın huzurunda haddini bilir, ilmi akışına bırakır. "Bırak! O nasıl isterse öyle yapsın!" diye düşünür. Orada, "Yâ Rabbi! Şöyle istiyorum, böyle istiyorum. Göster kendini, bir göreyim!" ve saire olmaz

Dur bakalım! Orası öyle çok konuşmaya da gelmez. Çok konuşanın hatası çok olur. Sen haddini bil! Ev sahibine; "Bana şu ikramı, bu ikramı yap!" diye akıl mı vereceksin?

Tabi o takvâdan, edepten dolayı da Allah-u Teàlâ Hazretleri ona irfan hazinelerini ihsan eder, irfan hazinelerinin kapılarını açar. Gönlünü ma'rifetullahla doldurur. Kafası, gönlü, içi hazine ile dolu olur. Konuşursun, "Bu mübarek bu kadar bilgiyi nereden biliyor?" diye şaşırırsın.

Mevlânâ Hazretleri'nin Mesnevî'sindeki o bilgiler, o nükteler, o güzel sözler nereden geliyor, nasıl oluyor bunlar? Allah-u Teàlâ Hazretleri, insanın gönlünü ma'rifetullahla doldurdu mu, o

Allah'ın has kulu oldu mu, ne olur?

Kırk gün Allah'a kulluk ve ibadet eden kimsenin, kalbinden hikmet pınarları akmaya başlar. Ağzından bal akmaya, dilinden inci mercan saçılmaya başlar.

Neden? Çünkü Allah perdeleri açtı, ma'rifetullaha mazhar eyledi, hoş şeyler ihsan eyledi. O zaman oldu.

Bu nasıl olur? Akıllılar bunu nasıl elde etmişler?

"—Allah'ın hududunu bilerek, Allah'ın huzurunda edepsizlik yapmayarak, hadlerine riayet ederek, ilmi de akışına bırakarak."

İşte o zaman Allah verir.

f. Allah Alimleri Konuşturur

18. paragraf:

١٨ - قالَ ، وقالَ أبو تُرابٍ: إن الله عزَّ وجلَّ يُنطِق العلماءَ ، في كلِّ زمانٍ ، بما يُشاكِلُ أعمَالَ أهلِ ذلك الزمانِ .

TS. 150/18 (*Kàle, ve kàle ebû turâbin*) Aynı râvi Ebû Turâb Hazretleri'nin şöyle buyurduğunu söyledi:

(*İnna'llàhe azze ve celle yüntıku'l-ulemâe, fî külli zemânin, bimâ yüşâkilü a'mâle ehli zâlike'z-zemâni*) Allahu Teâlâ Hazretleri her zamandaki kendi hak alimlerini, o zamanın insanlarının yaptığı işlerdeki müşkülleri halledecek şekilde konuşturur." Sevgili, has, alim kullarını halkın ihtiyacına uygun tarzda konuşturur. O zamanın müşkülleri neyse, onun cevabı olan güzel sonucu neyse, alimlerine onu konuşturur.

Kullarını sevgili, alim kulları vasıtasıyla müşküllerden kurtarır, onları irşad ettirir; onların ihtiyacı olan bilgileri alimlere söylettirir. Onlar da bilirler, anlarlar. Allah sevdiği kullarının gönüllerine, o soruların cevaplarını ihsân ediyor.

Adam vaaza gelir, aklında bir soru var, hocaya soracak. Hoca vaazda cevabını verir. Adam sormaya lüzum hissetmeden kalkar gider.

Necip Fazıl'ın şeyhi [Abdülhàkim Arvâsî Hazretleri] Beyazıt'ta vaaz veriyormuş. O zamanda ona büyük alim diyorlarmış. Üç

şahıs demiş ki:

"—Madem bu büyük alimmiş, sohbetine gidelim! Üç mesele düşünelim; o bize vaazda sormadan bunun cevabını versin."

Oturmuşlar vaazda, üçü de birer mesele düşünmüş. "Hoca, şu müşküle cevap versin." diye üç meseleye cevap olacak şekilde düşünmüşler. Vaaza oturmuşlar, hocaya sormamışlar. Hocaefendi gelmiş, kürsüye oturmuş, takip ettikleri kitabı açmış, derse başlamadan önce besmele çekmiş, hamd etmiş, salât-ü selâm getirmiş.

"—Ey cemaat-i müslimîn! Geçen hafta şurada kalmıştık. Oradan devam etmemiz lazım amma, önce şu üç meseleyi cevaplandırayım da öyle geçelim!" demiş.

O üç meseleyi cevaplandırmış, ondan sonra vaazına geçmiş.

g. Himmetini Muhafaza Et!

١٩ - قال ، وقال أبو تُراب: احفظ هَمَّك ، فإنه مُقَدِّمَة الأشياءِ.
فمن صَحَّ له هَمُّه ، صَحَّ له ما بعد ذلك ، من أفعاله وأحواله .

TS. 151/19 (*Kàle, ve kàle ebû turâbin: İhfaz hemmeke, feinnehû mukaddimetü'l-eşyâi; femen sahha lehû hemmehû, sahha lehû mâ ba'de zâlike, min ef'âlihî ve ahvâlihî*) "

Aynı râvi, Ebû Turâb'ın müridlerine, Allah yolunun heveslilerine şöyle söylediğini rivayet ediyor:

(*İhfaz hemmeke*) "Himmetini kaybetme, iyi muhafaza et, himmetini koru!"

Himmet ne demek? Bir kimse, Allah'ın sevgili kulu olmaya niyet etmiş, onun için bu yola girmiş. Allah'ın sevgili kulu olmak, "Armut piş, ağzıma düş!" demekle olur mu, öyle kolay mı? Olmaz.

"—Ağacın altına yan gelip yatayım, armut olgunlaşsın, ağzımı açayım, pat diye ağzıma düşsün!"

Ne diyorsun sen? Deli misin, hasta mısın, divane misin, şaşkın mısın? Seni tembel seni!

Önce himmet edeceksin! Himmet ne demek?

"—Şeyhte himmet olur." diye duyduk da müridde de himmet olur muymuş?

Olmaz olur mu? Müridde de himmet olacak. *Himmet* ne demek? Gayret demek.

"—Şeyhim bana himmet etti."

Ne demek?

"—Şeyhim benimle meşgul oldu, bana geldi, benim için çalıştı." demek.

Pekiyi müridde gayret olmayacak mı? Elbette olacak. Gayret olmazsa olur mu?

(*İhfaz hemmeke*) "Himmete gayretini iyi muhafaza et, kaybetme!"

Bu yola hevesle girdin. Tesbihleri çekmeye ağlayarak, sızlayarak, gözyaşı dökerek, ne heyecanlı günlerle başladın. Ne tatlı çekiyordun. Ne oldu şimdi, ibre nereye gitti? Geriye gitti. Olmaz!

(*İhfaz hemmeke*) "Himmetini muhafaza et, dereceni kaybetme, dereceni düşürme, çalışma şevkini azaltma! (*Feinnehû mukaddimetü'l-eşyâ*) Çünkü her şeyin başlangıcı, bu himmettir. Senin himmetin, gayretin ne kadarsa, nimetin, mükâfâtın ona göre olacak." Himmet edeceksin, gayret edeceksin.

Hizmet etmek de bir çeşit himmettir. Müridin himmeti, hizmettir. Hizmet edeceksin Allah yoluna, Allah'ın sevdiği işlere hizmet etmeye koşturacaksın. Tembelleşmeyeceksin, gevşemeyeceksin, durmayacaksın; gayretli olacaksın. Çünkü her şeyin başlangıcı, aslı, esası, öncüsü budur.

(*Femen sahha lehû hemmehû*) "Kimin bu gayreti sıhhatli, yerli yerinde ve tamam olursa; (*sahha lehû mâ ba'de zâlike*) bundan sonra işleri iyi gider. Seyr-ü sülûk'u, tasavvuftaki ilerlemesi güzel olur."

(*Min ef'âlihî ve ahvâlihî*) "Kendisinden güzel fiiller sâdır olmaya başlar. Kendisinde ârif kullarda zuhura gelen güzel haller zuhur etmeye başlar."

Neden? Çünkü gayreti iyi… Sağlam girdi, gayretini de azaltmadı, himmetini kesmedi. Tamam, gider.

Onu yapmasaydı ne olurdu? Himmeti düşünce, Allah'ın nimeti kesilirdi. İnsan gayret edecek.

"—Ama tembelliği seviyor, çalışmayı sevmiyor!"

Kim ahireti, cenneti çalışmadan kazanacağını sanıyorsa hata eder. Çalışacak! Kim "Cenneti çalışarak kazanırım!" diye düşünürse, o da hata eder. Çünkü ne kadar çalışsa, cenneti elde etmeye yetişmez. Yine yetmez.

Ne yapacak? Çalışacak ama boynunu da bükecek; "Yâ Rabbi! Ben âciz bir kulunum, karınca gibiyim. Biçareyim; gayretim, kuvvetim sınırlı. Eksiğim, kusurum çok. '*Her dem hatadır kârımız*' dediği gibi şairin, işimiz her daim hatadır, aman yâ Rabbi!" diyecek, yalvaracak, yakaracak.

h. Kanaat Nedir?

٢٠ - قالَ ، وقالَ أبو تُرَابٍ: القناعةُ أَخْذُ القوتِ من الله عز وجل .

TS.151/20 (*Kàle, ve kàle ebû turâbin*) Yine aynı râvi Ebû Turâb en-Nahşebî Hazretleri'nden şöyle rivayet etti:

(*El-kanâatü ahze'l-kùti mina'llàhi azze ve celle*) "Kanaat, azığı Azîz ve Celîl olan Allah'tan almaktır."

Biz neye kanaatkârlık diyoruz? Allah'ın verdiği nimetle yetinmeye, hırsız olmamaya, şükür halinde olmaya diyoruz.

Aslında kanaat nedir? Kanaati şöyle tarif etmiş: "Rızkı, azığı Allah'tan almaktır."

Hepimiz çalışıyoruz. Kimimiz memur, kimimiz tüccar, kimimiz işçi, kimimiz rençber… Herkes çalışıyor, bir şey kazanıyor. Fakat herkes çalışmasının karşılığı kadar almıyor, farklı farklı alıyor. Şimdi diyeceksiniz ki, "Bebek çalışmıyor onun da rızkı geliyor."

Bebek çalışıyor mu? Annesinin kucağında...

Şair güzel söylemiş, diyor ki:

"—Süt bile annesinin memesinden çocuk emince gelir."

O da çalışıyor. Kendisi küçücük gayretiyle çalışıyor. Emince geliyor, emmeyince gelmiyor.

"—Alsana şunu, açsana be evlâdım, al şu memeyi!"

Almıyor, emmiyor. Hadi ver bakalım sütünü çocuğa! Almıyor, hasta... Gayret edince, emince süt geliyor.

İnsan Allah'tan bekleyince, Allah bir yerden verir ama bunu herkes anlayamaz. Sebepleri görür de müsebbibi göremez.

Halbuki gönderen Allah'tır, o verir. Bazen doğrudan doğruya verir.

Rahmetli annem anlatırdı:

Çoluk çocuk sahibi bir adamcağız varmış. Evde çoluk çocuk aç. Fakirlik var, yoksulluk var. Çalışacak, çalışmak niyeti var. Sabahleyin çıkarmış, iş ararmış, bulamazmış. İşi yok.

Hani, "Türkiye'de işsizlik çok fazla!" deniliyor. Bu kadar insan Almanya'ya, Avrupa'ya niye gitti? Burada iş olmadığından, iş bulamadığından, iş sahaları açılmadığından gitti.

Adamcağız iş bulamayınca camiye gidermiş, sabahtan akşama kadar ibadet eder; ondan sonra eve gelirmiş. Hanım eline bakarmış. Hem utandığından hem de onun da morali bozulmasın diye; "İş bulamadım." diyemezmiş,

"—Hanım! Çok zengin bir yere çalıştım ama, efendi bu akşam yevmiyemi vermedi; ben de istemeye utandım." dermiş.

"—Çocuklar aç!"

"—Ne yapayım, istemeye utandım."

Ertesi gün yine gitmiş, iş aramış; yine yok… Abdest almış, akşama kadar camide ibadet etmiş:

"—Aman yâ Rabbi! Çoluk çocuğum aç… Sen bilirsin!" diye yakarırmış. O durumda olan bir insan nasıl dua ediyorsa artık...

İkinci akşam, yine bir şey yok. Üçüncü gün yine iş aramış, yine iş yok. Olmayınca olmaz. Akşam eve gelmiş, korka korka kapıyı açmış. Hanımı bu defa güleç yüzle karşılamış. Bakmış içeriden mis gibi yemek kokusu, ekmek kokusu geliyor.

"—Allah Allah! Hanım bu ne hal?" demiş.

"—Sen hani 'Zengin bir kimseye çalışıyorum!' demiştin ya, sen herhalde ona söyledin. "Bizim çocuklar aç!" dedin. Bugün hizmetçisi geldi. Şoförlerle yiyecekler içecekler, malzemeler getirdi, şu kadar para verdi, hakikaten de çok cömertmiş." demiş. Adamın ağzı açık kalmış.

Rahmetli annem öyle anlatırdı. Tabii Allah'a ibadet edip dua edince, haberi bile olmadan başka bir yerden Allah rızık gönderiyor.

"Kanaat, rızkı Allah'tan almaktır." Sen kanaat edersen, dürüst

olursan, namuslu olursan, Allah'ın rızasını gözetirsen, Allah sana o rızkı verir. Allah rızka kanat bile verir.

Örümcek, bir harabenin, viranenin bodrumuna yuvasını yapıyor. Bodrumun köşesine sinek uçuyor pır pır pır veya kelebek takılıyor pır pır pır. Örümcek de onu yiyor. Rızka kanat vermiş Allah, rızkı uçuyor, örümcek ağına takılıyor, örümcek de onu yiyor. Bak Allah rızka kanat bile veriyor.

Peygamber Efendimiz SAS buyurmuş ki:

رزقك يطلبك كما تطلبه.

(*Rızkuke yatlıbüke kemâ tatlıbühû*) "Senin onu aradığın gibi rızkın da seni arıyor."

Biraz sonra burun buruna karşılaşacaksınız. O da seni arıyor. Allah ona emretmiş; "Sen şu kulumun rızkısın, git onun yanına."

Sen de onu elde etmek için gidiyorsun. O nereden gelirse gelir, ne kadar virajlar olsa da sen korkma, birazdan toslaşacaksınız; o senin avucuna gelecek.

Ne yapacaksın? Harama iltifat etmeyeceksin! İşte kanaat o.

"—Efendim! Harama el uzatmazsan olmuyor, herkes çalıyor çırpıyor, çocuklar aç mı kalsın?"

Haram yedirmeyeceksin!

"—Oluyor mu bu devirde, maaş yetmiyor."

Yetmiyorsa, o işi başkasına bırak, yeten bir işe bak. Hem o maaşı alacaksın, hem de rüşvet alacak, hırsızlık yapacaksın. Öyle şey olur mu?

İnsanlar bunu neden yapıyorlar? O rüşvetçiler, hırsızlar, zalimler, gaddarların paraya hırsı var; hırstan yapıyorlar. Hırsın karşısında ne var? Hırs kötü bir huy... Hırs olmaması lazım! Ne olması lazım? İnsanda kanaat olması lazım! Kanaat oldu mu hırs sahibi olmaz. Hırs sahibi olmayınca kötü yola sapmaz.

"—*Kanaat*; rızkı, azığı Allah'tan istemektir, Allah'tan almaktır. Haramdan, şeytandan, rüşvetten, kötü yoldan almamaktır."

Bu kanaat esrarengiz bir şeydir. Rızkın sana gelince, kendi kazandığından sanıyorsun. Nereden geldiğini bilmiyorsun. Ötekisi

de haramdan kazanıyor. Haramı yemezse, "Aç kalacağım!" sanıyor.

Ama haramdan kazandığı için, o haramı almasa yine geleceğini de ispat edemiyorsun. İspat edilemeyen, fiilî bir durum olduğundan, haramdan kazanmasa helalinden de kazanacağını ispat edemiyor.

Kanaat onun için perdenin arkasında bir şey. Ama basireti olan insanlar söylüyor. Peygamber Efendimiz;

"—Korkma, haris olma, kanaatkâr ol, kalbin kânî olsun; rızkın seni arıyor." diyor.

Kanaatkâr ne demek? Kalbi kânî olmak, kalbi ikna olmak demek.

Hani sen bir adamı alıyorsun, "Kardeşim, o mesele öyle değil, şöyledir." diye anlatıyorsun. Sonra soruyorsun:

"—İkna oldun mu?"

"—İkna oldum, tatmin oldum, inandım." diyor.

"—Rızkı Allah'ın sana vereceğine kànî misin?"

"—Kàniyim, kanaatkâr."

"—Allah'a kànî değil misin?"

"—Ya gelir, ya gelmez. Belki aç kalırım."

"—Kepaze, kerata! Şimdiye kadar rızkı sana başkası mı veriyordu?"

"—Ben bilmiyorum, daireden alıyorum."

"—Onların hepsi sebep..."

Allah sana sıhhat, akıl, imkân vermeseydi bunlar olur muydu? Sen o işi kendim yaptım sanıyorsun, ama deli olsaydın ne olacaktı? Bosna'da olsaydın, muhasara altında olsan ne olacaktı. Sırp'ın eline esir düşseydin ne olacaktı?

Yirmi kişiyi bağlamışlar, kapatmışlar bir yere; on gündür yemek vermemişler. Ne olacaktı? Gördün mü, rızkın gelişi senden değilmiş.

Ama anlatamıyorsun ki… Herkes anlayamaz, arifse anlar.

Bilenlerin bildirmesinden bilirse anlar, bilmezse kafasına dank edinceye kadar anlamaz. Ama mü'min bu konuda ikna olmuştur, rızkı Allah'ın vereceğine kànîdir. Kanaatkârlık o…

Millet kanaatkârlık ile kanaati, bu Arapça tabirleri

bilmiyor. Bu sözlerin arkasında yatan gerçek mânâları anlayamıyor. Bunca yıllık hocayım, ben onu gördüm.

Soruyorum:

"—Tûl-i emel nedir?"

Tûl, uzunluk demek; *emel* de ummak demek. Tûl-i emel; umuşun, ümidin, arzunun uzunluğu demek. Kelimeler anlaşılıyor da, izahını kimse bilmiyor.

Tûl-i emel; emelin, arzunun uzunluğu iyi mi, kötü mü? Defterin neresine yazılmış; iyi tarafına mı, kötü tarafına mı? Kötü… Alimler, "Tûl-i emel çok fena!" demişler.

Hoppala! Bu tûl-i emele niye fena demişler. İşte kısa değil, uzun bir şey. Uzun bir şey kısasına göre daha iyi değil mi?

Hayır, kısa emel iyi, uzun emel fena...

Bu ne demek? Yıllarca sorun, imtihan edin, not alın; kimse bilmiyor, ben hayret ettim. Allah bildirirse biliyor, bildirmezse bilmiyor.

Muhterem kardeşlerim! Tûl-i emel hepimizde var, hepinizde var. Aman tûl-i emeliniz olmasın, tûl-i emeli içinizden atın!..

Büyük sûfîlerin ihtar edip durdukları şey, sizin, hepinizin içinizde; haberiniz yok... Hepinizin içinde tûl-i emel var.

"—Hocam yapma! Sen bu akşam bizi korkuttun. Nasıl bir şey bu tûl-i emel? Benim boyum bir seksen beş. İki metre midir, içime sığmış mı, ucu dışarıda mı kalmış, neyin nesidir bu?"

Muhterem kardeşlerim! Tûl-i emel, insanın daha uzun yaşayacağını sanması demek. Hepimiz öyle sanmıyor muyuz? İçimizde yarına ölecek gibi hazırlanan var mı? Var mı kefenini hazırlayan, var mı borçlarını ödeyen, var mı herkesle helalleşen, var mı yarın ölmeye hazır olan? Yok.

Hepimiz tûl-i emeldeyiz, hepimiz İmâm-ı Gazâlî'nin "kötü" dediği bir vasfın içine girmişiz. Ne diyoruz:

"—Daha yirmi yıl, otuz yıl, elli yıl yaşarım; emekli olurum. Emekli maaşımı alırım, iş yaparım, çocuğumu evlendiririm, hacca giderim, sakal bırakırım, günahlarımı affettiririm. Namaz, oruç borçlarımı öderim..."

Ya yarın öleceksen be adam! Yarın öleceksen; nasıl yirmi, otuz yılın hesabını yapıyorsun. Belki yarın Azrail gelecek!

"—Yok yâ, bana gelmez! O kadar insan var, hepsini bırakıp da bana mı gelecek? Bula bula beni mi bulacak?"

Hepimiz böyle düşünüyoruz, herkes böyle düşünüyor. Ölüm pat diye başına geliveriyor; hazırlık yok, tedbir yok.

Namazlarını ödemiş mi? Yok… Borçlarını kapatmış mı? Yok. Herkesle helalleşmiş mi? Yok…

Büyüklerin "kötü" dediği kadar varmış. Bu duygu kötüymüş, çünkü insanı gaflete düşürüyor.

"—Ben nasıl olsa ölmem, nasıl olsa ölüme yirmi yılda, otuz yılda, kırk yılda hazırlanırım."

Hazırlanırsın ama, yaşarsan hazırlanırsın. Yaşayacağına garantin var mı?

"—Yok ama, ümidim var!"

Ha o ümit, tûl-i emel… Tûl-i emel, ümidin uzunluğu… Kaç yıl yaşayacağını ümit ediyorsun?

"—Dalağım sağlam, midem sağlam, kemiklerim fena değil. Otuz beş yıl daha bu makinem beni taşır, götürür."

İşte tûl-i emel bu muhterem kardeşlerim, millet bunu bilmiyor.

Kanaat nedir? Kanaat; Allah'ın sana rızkı vereceğine kânî olmuş, iknâ olmuş olman.

"—Allah rızkı verir, ben harama sapmam. İstemem, rüşvet teklif etme bana!" diyebiliyor musun?

Yirmi yıl, otuz yıl önce yaşanmış bir olay… Bizim mühendis arkadaş bir işe tayin olmuş. Kozyatağı'nda otururdu. Sağsa Allah ömür versin, öldüyse rahmet eylesin… Belediyenin fen işlerine geçmiş. Müteahhit gelmiş, demiş ki;

"—İnşaatı yaptım, altı yedi aydır ruhsat vermiyorlar. Bir kusurum yok müdür bey! Allah aşkına gelin, bakın, kontrolünü yapın, ruhsatımı verin!"

"—Olur kardeşim! Şu günüm müsait, gelin!" demiş.

Binmişler arabaya, gitmişler. Bakmış, kontrollerini yapmış. Plana göre güzel yapılmış. Belediyece bir kusur yok. İmzalamış kağıdı, vermiş. Dairesine gelirken adam utana sıkıla cebinden bir zarf çıkarmış:

"—Müdür bey! Allah sizden razı olsun, buyurun."

Kaşlarını çatmış:

"—Bu ne?" demiş.

"—Allah razı olsun müdür bey, senden önceki müdür bu iş için yedi aydır beni uğraştırıyordu. Sen yarım saat içinde yaptın!"

Şoföre, "Kenara çek, durdur arabayı!" demiş. Adamın yakasına yapışmış, dut ağacı gibi silkelemeye başlamış, demiş ki;

"—Ben senden para istedim mi, bu işi yapacağım ama şu kadar para ver, dedim mi?"

"—Demedin müdür bey, yapma, kızma, sinirlenme!"

"—İşte sizler böyle yaparak müdürlerin huyunu bozuyorsunuz. Bu benim vazifem; kontrolünü yaptım, sen rüşvet veriyorsun." demiş. "Ötekisi rüşvet vermediği zaman, onun işini altı ay geciktiriyor ki rüşvet alsın; veyahut az verdi diye yapmıyor ki çok rüşvet alsın. Bak huy böyle bozuluyor, bir daha böyle yapmayın!" demiş.

İhzâ almak. Ne demek?

"—Rızkın Allah'tan geleceğini bilmek, harama sapmamak" demektir.

Allah seni yaratmış mı? Yaratmış. Bu yaşa getirmiş mi? Getirmiş. Rızkını verecek mi? Ölünceye kadar verecek. Ömrün bittiği zaman, rızkın da kesilecek ama ölünceye kadar ne takdir ettiyse, o olacak.

Kànî misin buna? Kànîyim.

Tamam o zaman sıkı dur, sağlam dur. Bak bu kadar anlattım sana; harama sapma, hırsa kapılma, telaşa düşme, rızkını haramdan isteme! İşte kanaat bu…

Kanaati millet başka bir şey sanıyor.

"—El-hamdü lillâh çok şükür yâ Rabbi! Bugün de yedik, doyduk."

Kerata! Zaten yediğin haram... Senin şükretmeye hakkın yok ki. Az da yesen, çok da yesen, yediğin haram olunca; "Çok şükür yâ Rabbi!" demek kanaat değil.

"—Kanaat; rızkın Allah'tan geldiğine ikna olup, harama sapmamak." demek.

Vaiz diyor ki:

"—Haram yeme kardeşim, dur!"

"—Ne olacak? Haram yemeyeceğim de helâl gelecek mi bana?"

“—Gelecek, korkma! Allah gönderir.”

“—Kànî oldun mu?”

“—Oldum, tamam.”

Ama vaiz gittikten sonra harama sapıyor.

Adam beş vakit camiye geliyor, bakkal dükkânında içki satıyor.

“—İçki haram!”

“—Ne yapayım? Bunu satmasam gelirim olmuyor.”

Fesübhanallah! İçki şişelerinin arasına veya dükkânın başka bir yerine de levha asmış:

الرِّزْقُ عَلَى اللهِ

(*Er-rizku ale’llàh*) [Rızık Allah’a aittir, rızkı veren Allah’tır.]

“—Allah rızkı kullarına verecek, kànî oldun mu?”

“—Oldum.”

“—Bu içkiler ne o zaman? Bunlar haram! Hani haramdan almayacaktın? Hani helâldan geldiğine kànî olmuştun?”

Bunları böyle anlatmamışız. Millet bunları böyle bilmiyor;

kanaati, tûl-i emeli başka şey sanıyor.

Onun için, herkes İslâmî bakımdan hasta durumda…

i. Kadere Rıza Göstermek

٢١- قالَ ، وقالَ أبو تُرابٍ: من اسْتَفْتَح أبوابَ المعاشِ بغير مفاتيح الأَقْدار وُكِل إلى حَوْله وقُوَّته ، فسُئل: ما مفاتيحُ الأقدارِ ؟ فقال: الرِّضا بما يَرِدُ عليه في كل وَقْتٍ من أسباب الغَيْب .

TS. 151/21 (*Kàle ve kàle ebû turâbin: Meni'stefteha ebvâbe'l-meâşi bi-gayri mefâtîhi'l-akdâri vükkile ilâ havlihî ve kuvvetihî*)

Ebû Türâb Hazretleri buyurmuş ki: "Geçimin kapılarının açılmasını, kaderin anahtarlarından başka bir şeyle açmaya çalışan kimse; kendi gayretine, kendi haline terk olunur. Ondan Allah'ın yardımı kesilir."

(*Fesüile: Mâ mefâtîhu'l-akdâri?*) "Kaderin anahtarlarından kasdın nedir?" diye soruldu. (*Fekàle*) Buyurdu ki: (*Er-rıdà bimâ yürîdü aleyhi fî külli vaktin min esbâbi'l-gaybi*) "Gayb sebeplerinden kendisine gelen şeylere rıza göstermesi."

Allah'ın her an kendisine bin bir türlü ikramı var. Allah'tan kendisine gelen lütufları bilip de ona razı olunca, o zaman kaderin anahtarlarını kullanıyor demektir. Ona razı olmayınca, kendi haline terk olunur, bırakılır ve Allah'ın yardımı kesilir. O zaman harama, günaha sapar. *Allàhu a'lem bi's-savâb…*

Sübhâne rabbike rabbi'l-izzeti ammâ yesifûn. Ve selâmün ale'l-mürselîn. Ve'l-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn…

El-fâtihah!..

05. 08. 1995 - İstanbul

5. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (1)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd!..

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Bir hayli zamandır, mübarek sàlih kulların hayatlarıyla ilgili, gerçekten kıymetli bir ilmî eser olan *Tabakàtü's-Sûfiyye*'yi okuyoruz. El-hamdü lillâh birinci tabakayı bitirdik. *Tabakàt*, tabakalar demek. *Tabakàtü's-Sùfiyye*, Sùfîlerin, mutasavvıfların çağ çağ, asır asır, tabaka tabaka anlatıldığı eser demek. Şimdi birinci tabaka bitti, ikinci tabakanın başına geldik.

Yaz bitti, tatil bitti, hatta bu gece saatler bir saat geriye alınacak. Sonbahar mevsimiyle beraber, tatile gidenler evlerine dönüyorlar. Bir ciddi kış çalışması, faaliyeti başlıyor. Biz de bu yeni mevsime çok büyük bir mutasavvıfla giriyoruz: Ebû Kàsım el-Cüneyd... Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin terâcim-i ahvâli bu akşam başlıyor.

Konuşmamıza, bu mübarek zâtların hayatı hakkındaki bilgilerin okunmasına, sözlerinin izahına geçmeden önce, başta Peygamber Efendimiz'in rûh-u pâkine hepimizden birer hediyye-i Kur'âniyye olsun diye; ve Peygamber Efendimiz'den itibaren âlinin, ashâbının, etbâının, ahbâbının, evliyâullah büyüklerimizin, tabakàtu's-sûfiyyenin, evliyâullahın asır asır gelmiş geçmişlerinin;

Bu beldemizde beldemizin medâr-ı iftiharı olarak bulunan sahabe-i kirâmın, Ebû Eyyüb el-Ensârî Hazretleri'nin, evliyaullahın, sàlihlerin, hatta enbiyâullahın, fatihlerin, şehidlerin, gàzilerin, mücahidlerin, cümle hayır hasenât

sahiplerinin ve şu güzel camiyi yaptıranların geçmişlerinin;

Uzaktan yakından —biliyorum ki civar şehirlerden de gelenler oluyor— bu ilmî toplantıya gelen siz sevgili, değerli, kıymetli kardeşlerimin de ahirete göçmüş olan bütün müslüman geçmişlerinin; tarihin derinliklerine kadar gelmiş geçmiş bütün müslüman âbâ u ümmehât, ecdâd u ceddât, akraba u taallukàt, evlâd u zürriyâtlarının ruhlarına bizlerden birer hediyye-i Kur'âniyye olsun diye;

Bu vesîleyle, Allah onların hürmetine, fazl u kereminden bize de dünya ve ahiretin hayırlarını ihsân eylesin, bizim de gönüllerimizi nurlandırsın, gönül gözlerimizi, basiretlerimizi güşâde eylesin, açsın; biz de hakkı hak olarak görüp, Hakk'a rızasına uygun ibadet edelim, ömrümüzü Allah'ın rızasına uygun geçirelim ve huzuruna yüzü ak, alnı açık varalım diye; bu imtihan bitince bu dünya hayatı sona erecek, bir gün gelip hepimiz ahirete varacağız, Rabbimizin huzuruna gideceğiz, bu dünyada yaptıklarımızın hesabı orada görülecek; Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi rahmetine erdirdiği kullarıyla beraber cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin diye, bir Fâtiha, on bir İhlâs-ı Şerif bu saydıklarımıza, mübarek büyüklerimize hediye edelim, öyle başlayalım! Buyurun:

.....

Tabakàtü's-Sûfiyye kitabının elimizde bir güzel baskısı var; profesör Nureddin ibn-i Şureybe hazırlamış, Arapça dipnotlarla hazırlamış. 155. sayfasında, 2. tabakanın, 2. devir sòfilerinin, mutasavvıflarının birincisi olarak, bir numaralı olarak Ebü'l-Kàsımi'l-Cüneyd Hazretleri'ne gelmiş bulunuyoruz, onun hayatını okumağa başlayacağız.

a. Cüneyd-i Bağdâdî Hakkında Bilgi

١ - أبو القاسم الجنيد

(*Ebû'l-kàsım*) biliyorsunuz künyedir. Arapça'da isimlerin gruplarını anlatmıştık size. Kişinin bir adı vardır, bir künyesi vardır. İsmi başka, künyesi başka. Cüneyd ismi, Ebü'l-Kàsım künyesi. Peygamber Efendimiz'in ismi Muhammed, künyesi de gene Ebü'l-Kàsım.

Başka nesi vardır?.. Nisbesi vardır. Yâni nereye mensub bu adam, nereli? Ebü'l-Kàsımi'l-Cüneyd, tamam, el-Bağdâdî, Bağdatlı. Başka çeşitli lakapları olabilir insanların. Bu Cüneyd-i Bağdâdî'nin bir lakabı var; Seyyidü't-Tàife, yâni seyyidü'l-àrifîn demek. Ariflerin, mutasavvıfların efendisi, en başta geleni, en yükseği demek olur. Bunu şu bakımdan söylemişler: Bütün tarikatların silsileleri bu zâttan geçiyor. Oradan da gelse, buradan da gelse bunun üzerinden bize doğru, tarihin derinliklerinden bu halkadan geçiyor. Yâni yolların birleşme noktası. Yolların kavşak noktası gibi bir şahıs, büyük bir zât.

Müellif diyor ki:

منهم الجنيد بن محمد ، أبو القاسم الخزَّاز ، و كان أبوه يبيع
الزُّجَّاج ، فلذلك كان يقال له: القواريريُّ.

(*Minhümü'l-cüneydü'bnü muhammedin ebü'l-kàsımi'l-hazzâz.*) İşte bu evliyaullahtan, sàlihlerden, mutasavvıflardan birisi de, (*minhüm*) onlardandır, (*el-cüneydü'bnü muhammed*) Muhammed oğlu Cüneyd. Demek ki, babasının adı Muhammed'miş, kendisinin adı Cüneyd'miş.

Biliyorsunuz, bir şeyi daha size hatırlatmıştık: Arapça'da bir kelime elif-lam'lı olur, başına el gelir veya gelmez. Babası çocuğa elif-lâm'lı isim koymuşsa, isim elif-lâm'lıdır; elif-lâm'sız koymuşsa, elif-lâm'sızdır. Önemlidir bu.

Birçok kimse bunu bilmiyor. Türkçe eser neşredenler, Arapça'dan Türkçe'ye tercüme edenlerin çoğu bunları bilmiyor. Ancak çok ciddî müesseselerde, üniversitelerde *İslâm Ansiklopedisi*'nde filan bunun kıymeti biliniyor, başkaları pek

riâyet etmiyor. Bizim Türkçemizde de elif-lâm pek kullanılmaz. Cüneyd-i Bağdâdî deriz biz. El-Cüneyd demeyiz yâni. Ama el-Cüneyd ise, el'in olması lâzım, kullanmak lâzım!..

Cüneyd, kelime olarak askercik demek. *Cündî* asker, *cüneyd* askercik demek. İsm-i tasgîr sîgası derler Arapça'da, o sîgadan. Askercik mânâsına geliyor, öyle koymuş babası. El-Cüneyd, askercik. Demek ki, "İslâm'ın askerlerinden bir mücahid kul olsun!" diye temennî etmiş babası, o ismi vermiş. Veya kim verdiyse, dedesi mi verdi, o niyetle vermiş. "Oğlum, evladım, bu yeni bebek, hayırlı olsun, İslâm yolunda çarpışsın, cihad etsin!" diye o ismi vermiş. O da hakikaten mücahidlerin başı olmuş. Çünkü, en büyük cihad nefisle yapılan cihaddır, düşmanların en büyüğü insanın nefsidir.

Kimse bilmiyor bunu... Bu devirde bilmiyor. Müslümanlar biliyor, başkaları bilmiyor. Düşmanı sanıyor ki Sırp, sanıyor ki Rus, sanıyor ki Yunan... Halbuki insanın en büyük düşmanı şu içindeki nefsi. Neden?.. İnsanı insan yapan da o, insanlıktan çıkartan da o... Allah'ın sevgili kulu yapan da o, şeytana uydurup cehennemlik yapan da o... En büyük düşman... Ekseriyetle işi şeytan tarafına çalışmak… İnsanı şehevât dediğimiz şeylerle şeytan tarafına çekmek.

Nefsin nesi vardır? Şehevâtı vadır. *Şehevât* ne demek? Şiddetli arzular demek. Yemek ister, içmek ister, keyif ister, eğlence ister, istirahat ister vs. vs. vs... Onların hepsi de insanın gelişmesi için düşmandır. İnsanın gelişmesi için kendisini aşması lâzım, kendisini yenmesi lâzım, kendisine hakim olması lâzım, iradesini güçlendirmesi, nefsini iradesinin emrine sokması, zabt u rabt altına alması lâzım!

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:[5]

[5] Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.638, no:2459; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1423, no:4260; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.124, no:17164; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.125, no:191; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.153, no:1122; Taberânî, *Mu'cemü'l-*

الْكَيِّسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ ، وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ ؛ وَالْعَاجِزُ مَنْ

أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا ، وَتَمَنَّى عَلَى اللهِ (ط. حم. ت.ه. حل. ق.

ك. عن شداد بن أوس)

RE. 229/7 (*El-keyyisü men dâne nefsehû ve amile limâ ba'de'l-mevt*) "Akıllı insan o kimsedir ki, nefsini zabtu rabt altına alır, ahiret için hazırlanır. (*Ve'l-àcizü men etbaa nefsehû hevâhâ*) Aciz kimse de nefsinin arzuları peşinde koşar. (*Ve temennâ ale'llàh*) Sonra, Allah affedecek, şöyle olacak, böyle olacak diye Allah'tan umar."

Nefsine hakim olamayan beceriksizdir, acizdir, şaşkındır, ahmaktır... Çünkü nefsini yenemiyor. O zaman, o da cezalara uğrar.

Demek ki ismini koyan babasının, dedesinin arzusu gibi olmuş mübarek. Tarihe en büyük mutasavvıflardan birisi olarak geçmiş. Babasının adı Muhammed, kendisininki Cüneyd... El-Cüneydü'bnü Muhammed. Ebü'l-Kàsım künyesi.

(*El-hazzâz*) *Hazzâz* da bir meslektir, sanıyorum ipekçilik falan... Böyle ipek, koza ile meşgul olmak, onu suda kaynatıyorlar,

---

Kebîr, c.VII, s.281, no:7141, 7143; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.107, no:863; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.18, no:3489; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.350, no:10546; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.369, no:6306; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.267; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.266, no:463; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.140, no:185; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s:56, no:171; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.310, no:4930; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.184, no:354; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Muhàsebetü'n-Nefs*, c.I, s.19, no:1; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.50, no:6430; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.39; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LXI, s.186, no:7741; Şeddâd ibn-i Evs RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.679, no:7036; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1024, no:2029; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.XV, s.458, no:15935; RE. 229/7.

alıyorlar, iplik yapıyorlar, ipekli dokunuyor. O olabilir ama, lügata bakmam lâzım...

(*Ve kâne ebûhu yebîu'z-zücâc*) Babası cam eşya satardı. Babası Muhammed, cam eşya satarmış. Hani züccaciye dükkânı diyoruz ya, şimdi de kullanıyoruz bu kelimeyi. (*Felizâlike kâne yukàlü lehû el-kavârîriyyü*) İki tane *re* var, el-kavâririyyü. Onun için Cüneyd'e el-Kavârirî de denildi. *Kavârir*, *kârûre*'nin çoğuludur. O da billurdan, camdan yapılan eşya demek. Babası dükkânında cam eşya sattığından, Cüneyd'in bir nisbesi de neymiş?.. Cüneyd-i Bağdâdî diyoruz, oturduğu şehirden dolayı. Mesleğinden dolayı da, *el-Kavârîrî* denirmiş.

أصله من نهاوند ، ومولده ومنشؤه بالعراق ؛ كذلك سمعت أبا

القاسم النصراباذ ى يقول.

(*Asluhû min nehâvend*) Soyu sopu, kökü İran'ın Nihavend şehrindendir. Aşağıda: Bu *Nihavend* de okunur, *Nehavend* de okunur, *Nühavend* de okunur diyor. Yâni şöyle söylemiş aşağıda, bunu da bilsin kardeşlerimiz:

(*Müsellesetü'n-nûn*) "Nun harfinin üçlüsüyle..." Yâni ne demek? Nun harfi üstün okunsa da olur, ötre okunsa da olur, esre okunsa da olur. Yâni Nehavend de diyebilirsiniz... Zaten bir makam da var musîkîde, Nehâvend Makamı. Nihavend de diyebilirsiniz, yanlış değil, Nühavend de deseniz yanlış değildir demek yâni.

Aslı Nihavend şehrindenmiş. Bu Nihavend de, Hemedan şehrine üç günlük mesafede olan bir şehirmiş. Hemedan da meşhur İran'ın ta eski Sasanîler zamanında çok önemli bir şehri. Orada bu kisrâların sarayları var, Ekbatan denilen yerde... Duvar kabartmaları, asker kabartmaları filan, sanat tarihine giren eserler var Hemedan'da.

Bu Nihavend şehri, İslâm orduları tarafından ilk fethedilmiş yerlerden birisi. 19 Hicrî yılında veya 20 hicrî yılında, yâni 641

veya 642 senesinde Hazret-i Ömer zamanında fethedilmiş. İslâm orduları buraları fethetmişler. Aslı bu şehirden.

Şimdi ben burada lügat olurdu deyince, arkadaşımız sağolsun lügatı getirdi, *"Hazzâz* kelimesine bak, söyle!" gibilerden... Harîr, evet, benim söylediğim gibiymiş, ipek demekmiş. Hazzâz da ipek işiyle uğraşan demekmiş. İyi, isabet ettiğine sevindim, imtihanı kazandım. Meslek isimleri tabii, bilinmeyebiliyor neyin nesidir diye.

(*Ve mevlidühû ve menşeuhû bi'l-ırak*) Mevlidi ve yetiştiği yer Irak'mış. Ne demek mevlidi, söylemiştik daha önceden: Doğduğu yer demek. Mevlid kelimesi doğduğu yer mânâsına gelir, doğduğu zaman mânâsına gelir, bir de doğumu mânâsına gelir. Peygamber Efendimiz'in doğumuyla ilgili şiirlere de biz Mevlid şiiri diyoruz, doğum şiiri diyoruz.

Mevlid şiirlerinin en güzeli, en meşhuru, bestelenmiş, camilerde okunanı Süleyman Çelebi'ninki. "*Allah adın zikredelim evvelâ*" diye başlayan *Mevlid* kitabı. Ne demek *Mevlid* kitabı, *Mevlidü'n-Nebî*? Peygamber Efendimiz'in doğumunu anlatan kitap. Ama *mevlid* kelimesi hem doğumu mânâsına gelir, hem doğduğu zaman mânâsına gelir, hem doğduğu yer mânâsına gelir. İsm-i zaman, ism-i mekân, masdar-ı mîmi diyorlar Araplar buna.

(*Mevlidühû bi'l-ırak*) Mevlidi Irak'taydı, yâni doğduğu yer Irak idi. Demek ki, aslı Nihavend'den ama, kendisi Irak'ta doğmuş Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin.

(*Kezâlike semi'tü ebe'l-kàsımi'n-nasrâbâziyyi yekùlü*) Ebü'l-Kàsımi'n-Nasrâbâzî isimli büyük alimin böyle dediğini ben işittim, böyle söylediğini işittim, o da böyle söylüyordu. Yâni, bu bilgi onun tarafından da te'yid ediliyor, doğru, Bağdat'ta yetişti demek.

b. Fıkıh İlminin Önemi

و كان فقيهًا ، تفقَّه على أبى ثور ، و كان يفتى فى حلقته.

(*Ve kâne fakîhen*) Cüneyd-i Bağdâdî nasıl bir insanmış? Fakih bir insanmış. Fakih ne demek?.. Dini, fıkhın ahkâmını, İslâm hukukunu, ilmihal mâlûmatını, ibadetlerin, taatlerin nasıl yapılması gerektiğini gösteren ahkâmı çok iyi bilen insan demek.

Fıkıh nedir? Fıkıh, bir insanın (*mâ lehû ve mâ aleyhi*) lehine ve aleyhine olan şeyi bilmektir derler. "Neyi yaparsam sevap kazanırım, neyi yaparsam günah olur? Hangisi iyi, hangi kötü?.." Yâni yapması gereken ve yapmaması gereken şeyi bilmesi.

İslâm'a göre her şeyin bir damgası vardır; farz, vacip, mekruh, mübah, haram, helâl... Her şeyin bir sıfatı vardır. Helâlleri yapmak serbesttir, haramları yapmamak lâzımdır. Farzları mutlaka yapmak gerekir. Vacipler vardır, sünnetler vardır vs... İşte bunlar niye bu isimlerle damgalanmıştır her iş?.. Yâni bu işin sevabı ne kadardır, sağlamlığı ne kadardır bilinsin. İnsanın ahirette hesabı olacak ya, o hesapta lehine olan, aleyhine olan şeyi bilmesi lâzım! Günah kazanacak şeylerden uzak durması lâzım,

sevap kazandıracak şeyleri yapması lâzım!

"—Şunu şöyle yapsam mı, yapmasam mı? Doğru mu, yanlış mı? Sevap mı, günah mı? Allah sever mi, kızar mı?.."

Bu bazı yerde kolaydır, bazı yerde incedir, tereddüt eder insan, kolay anlayamaz, o zaman gider sorar. Alimlere sorar, müftülere sorar:

"—Hocam ben bunu nasıl yapayım, şaşırdım?"

Müftü de şaşırır bazen, kolay değil çünkü karmaşık olur problem... Basit olunca çözülür.

"—İçki içsem mi, içmesem mi hocam?.."

Tamam, içme! Bak, herkes bunu bilir. Kimse sorsan, "İçki içme!" der.

"—Kumar oynasam mı, oynamasam mı?"

Oynama, tamam.

"—Pekiyi, borsadan alışveriş yapsam, hisse senedi alsam, satsam caiz mi, değil mi?"

Dur bakalım! Borsa nedir? Borsa senedi nedir? Bu işte neler döner? Aslı nedir, faslı nedir? Aldığın hisse senetleri hangi fabrikanındır? O fabrika haram iş mi yapıyor, helâl iş mi yapıyor?.. İçki satıyorsa, sen onun hisse senedini aldın mı, içkici bir şirketin ortağı oldun şimdi, hapı yuttun.

"—Yok hocam içki satmıyor da, mermer satıyor."

Haa, iyi... Gel bakalım, mermer satıyorsun ama, faizli iş yapıyor musun, haram iş yapıyor musun, yapmıyor musun?.. Haram iş yapıyorsa insan, isterse mermer satsın, isterse ekmek satsın... Haram ticari muamele yapıyorsa, haram ticari muamele yapan bir şirketin vebalinin ortağısın sen, vebaline ortaksın. Onun için ben bu borsa işlerini, tabii kısaca yuvarlak cevap verip kaçmak istersem: Helâl iş gören fabrikanın hisse senedini almak satmak olabilir dersin ama, orayı da tahlil et! Bir de orayı tahlil et bakalım…

Falanca güzel fabrikanın hisse senedini aldın ama, o fabrika nasıl çalışıyor? Bankadan kredi almış mı, faiz alıyor mu, faiz

veriyor mu, bankada hissesi var mı, kazancı öyle mi, böyle mi? O mühim. Ortak oluyorsun, kolay mı?

Senin bir arkadaşın olsa, gel beraber bir manifatura dükkânı açalım dese; o arkadaşınla nasıl sözleşirsin?..

"—Bak arkadaş, ben müslümanım, haram işleri yapmamak şartıyla, seninle ortak olurum." demez misin?

Şimdi bir fabrikaya ortak oluyorsun, ona da dikkat etmen lâzım.

Sonra?.. Ayrıca ben aciz kardeşiniz, çok sordukları için bu soruyu, bu borsa işlerine baktım baktım baktım, hisse senedi alıyor, hisse senedi satıyor, kazanıyor, kaybediyor, fırt zengin oluyor, fırt beş parasız, yoksul düşüyor. Onun için, borsa oyunlarına ben dedim ki: *Mega kumar*... Ben de bir kelime uydurdum. Herkes uyduruyor, ben niye uydurmayayım, ben de bir kelime uydurdum: Borsa nedir? *Mega kumar*. Bilmiyorum bana katılır mısınız?.. Mega da bir kelime ama, bu [Arapça] lügatta olmaz o... *Mega*, çok büyük demek, ama ne kadar büyük demek bilemiyorum.

Mega kumar, çok muazzam kumar. Neden?.. Bir oynuyorsun, hop milyonlar, milyarlar cebine giriyor; bir oynuyorsun, fırt uçurumun dibine gidiyorsun, beş parasız kalıyorsun. Çok arkadaş gördüm böyle, iflas etmiş, kediye bile yükleyecek sermayesi kalmamış. Yâni kedi yük taşımaz ya, sermayeyi kediye yükledi derler, o kadar bile sermaye kalmamış. Kumar gibi kullanılıyor.

Yâni hisse senedi vermek caiz; çünkü hisse senedi alıyorsun, satıyorsun, alışveriş haram mı? Değil... İyi ama, bu incelikleri var. İşte bu fıkıh… Yâni işi derinlemesine anlamak, müşkil bir sorunun tam cevabını vermek işte fıkıhtır. Çünkü, yap dersin bir türlü; yapma desen, caiz olan şeyi engellesen, o da bir başka türlü...

Ne yapmamız lâzım? İşin erkekçe sözü: Haram yemeyen firmaların, haramla iştigal etmeyen şirketlerin borsasında bizim olmamız lâzım! Evet, borsa ne işe yarıyor? Turgut Özal bunu niye

memleketimize getirdi, kurdu? "Halkın sermayesi işletmelere girsin, işletmeler kredi temin etsin, Türkiye'nin ekonomisi büyüsün..." diye. Böyle düşündü. Yâni atıl tasarruflar, halkın sandığında, bileğinde bileziğinde olan paralar sermaye piyasasına girsin diye.

Evet giriyor. Sermaye piyasasına, o hisse senetlerini satın aldıkça, o şirketlere siz kredi sağlıyorsunuz. Ama o şirketlerin hangisi sizin kredi sağlamanıza lâyık? Hangisi dost, hangisi düşman? Çok önemli. Meselâ; Patriğin bir sürü papaz dostu gelmiş, Rahmi Koç ağırlamış... Gazeteler öyle yazıyor.

(*Kâne fakîhen*) Cüneyd-i Bağdâdî neydi? Fıkhı iyi bilen fakihti, alimdi. İşte şimdi aldı beş yıldızı. Sen ister kabul et, ister kabul etme, İslâm alemi biliyor. Cüneyd-i Bağdâdî çok büyük bir zât…

Bir insan fıkıh biliyorsa, yaşadı. Tamam, aferin... Çünkü, (*mâ lehû, ve mâ aleyhi*) hangi şey lehinedir, hangi şey aleyhinedir; hangi şey sevaptır, hangi şey günahtır biliyor. O ilmi öğrenmiş. İlimlerin en yükseği fıkıhtır. Neden?.. Hadisten de istifade eder, tefsirden de istifade eder, tarihten de istifade eder; sonucu bulur. İşin en sonunda, yapacak mıyım, yapmayacak mıyım bu işi, onu bilir, onu bulur, onu çözer.

O bakımdan, en kıymetli ilim bu!.. Bir insan fakihse, aferin; fıkıh öğrenmişse, aferin... Fakih değilse, vah vah vah, ne yazık... Neden? Bilmiyor lehine, aleyhine olanı… Yapması gerekeni, yapmaması gerekeni bilemiyor, yazık.

Sen bu dünyaya niye geldin? İmtihana geldin. E imtihanda doğru cevap vermek esas değil mi? Doğru cevabı bilmiyorsun; olmadı. Fakih doğruyu biliyor. Bunu yapayım mı, yapmayayım mı?.. Doğru mu, yanlış mı?.. Şu doğru, şu yanlış... Onu biliyor, aferin, imtihanı kazanacak. Fakih hayat imtihanını kazanacak, cenneti kazanacak, Allah'ın sevgili kulu olacak. Fakih bu...

Bir de muhterem kardeşlerim, bizim tasavvuf dalına gelince, fakih olmak daha da büyük önem kazanıyor. Çünkü tasavvuf yolu uçsuz bucaksız bir alemdir. Yâni perde açılıyor, uçsuz bucaksız bir

alem karşında, esrârengiz bir alem, sırlarla dolu bir alem, tehlikelerle dolu bir yolculuk. İnsanın seyr-i sülûkü diyoruz. Ne demek?.. Girdiği yolda hareketi...

Tasavvuf yoluna giriyor, nereye gidiyor?.. Allah'ın rızasını kazanmağa gidiyor, Allah'ı bilmeğe gidiyor, Allah'ın sevdiği kul olmağa, o hedefe doğru gidiyor. Hah, işte bu yolun tehlikeleri var, virajları var, uçurumları var, yol kesicileri var, haramileri var. Haramisi var, yolu kesiyor, silahı çekiyor, soyuyor insanı, öldürüyor. Yol kesici, haydutları var.

"—Hocam, ilk defa senden duyuyorum."

Tasavvuf yolunun haramisi, haydutu, hırsızı, kendisi tasavvuf yoluna aşina olmadığı halde, böyle bir iddiaya insanları etrafına toplayandır. Haydut, alçak, ahiret yolunun haramisi... Bilgisi yok, insanları bir de etrafına topluyor, "Ben sizi Allah'a erdireceğim!" diyor. "Ben kılavuzluk yaparım, biliyorum bu yolları..." diyor, bilmiyor. Kendisi bilmiyor, yalan yanlış işler yapıyor.

Ankara'da bir çocuk, heveslenmiş tasavvuf reisi olmağa, kendiliğinden... Tasavvufu kimden öğrenmiş? Konyalı birisinden öğrenmiş, o da Mehdîlik iddia etmiş, ismi şu... Bana söylemek lâzım değil ismini ama, ismi Mehdî'nin ismi değil. Mehdî'nin ismini Peygamber Efendimiz hadis-i şerifte bildirmiş. Herif Mehdîlik iddiasıyla çıkmış. Ya hasta, ya deli, ya sahtekâr, ya cahil... Ama alim değil, hakiki değil. Çünkü Mehdi'lik iddia etmiş. Etmeseydi?.. Etmeseydi, ne olduğu meçhul kalacaktı. Edince, cahilliği çıktı ortaya... Cahilliği çıktı, sahtekârlığı çıktı veya hasta olduğu, kafasının üşütük olduğu çıktı.

Onun talebesiymiş, çıkmış ortaya, "Ben bu işin liderlerindenim!" diye soyunmuş, meydana çıkmış. İlk işi, hemen dört tane karı almış. Genç daha. Genç ya, İslâm'da da dört kadına kadar müsaade var ya, ilk istifade oradan... Derhal dört tane karı almış hemen... Ondan sonra da, etrafındakileri teşvik etmeğe başlamış bu gibi şeylere. Ondan sonra da,

"—Biz kardeşiz, kız erkek beraber oturalım!" diyormuş.

Haa, işte senin de sahtekârlığın çıktı ortaya...

“—Peygamber Efendimiz’le görüşüyorum, emri oradan alıyorum!” diyormuş.

Yalancının tekisin sen! Seni sahtekâr, yalancı, alçak, namussuz seni!..

Peygamber Efendimiz, Fâtımatü’z-Zehrâ Anamızın evine giderken, yanında sahabesi varken, kızına seslendi, dedi ki:

“—Yâ Fâtıma, canım kızım! Yanımda misafirler var, perdenin arkasına geç!” dedi.

Peygamber Efendimiz babası, yanındakiler cennetlik sahabe... Evin sahibi cennetlik Fatıma Anamız. Peygamber Efendimiz, “Örtünün arkasına geç kızım!” diyor, haremlik selâmlık yapıyor.

Sen o haremlik selâmlığı ne hakla kaldırırsın, alçak! Peygamber Efendimiz’le konuşursan, Peygamber Efendimiz, hayatında kendisinin yapmadığı şeyi sana söyler mi? Çıktı sahtekârlığın ortaya...

Efendim, çok akıllıymış da, etrafı kandırıyormuş... Çok akıllı da olsa bir katil, bir cani, polis onun ipucunu bulur, caniliğini isbat eder. Bak bununki çıktı ortaya... Sen misin, “Kadın erkek beraber oturalım, mahzuru yok, kardeşiz!” diyen... Senin sahtekârlığın ortaya çıktı. Neden?.. Peygamber Efendimiz böyle dememiş, böyle yapmamış. Ölçü o.

“—E ne olur hocam?..”

Kadın erkek bir araya gelirse, o ona bakışır, o ona bakışır; ondan sonra işler karışır.

“—Efendim, ben çok namusluyum, çok dürüstüm, çok akıllıyım, çok fikirliyim!”

Fatıma Anamız’dan daha mı namuslusun, daha akıllısın, daha dürüstsün?.. Peygamber Efendimiz’in sahabesinden de daha akıllı, daha namuslu, daha dürüst müsün?.. Değilsin. Onların ayağının tozu olamazsın. Bak onlar böyle yapmışlar. Sen de öyle yapacaksın. Ne olursa olsun, öyle yapacaksın. Neden?.. Onlar öyle yaptıkları için. Biz Peygamberimiz’in izinden gidiyoruz. Biz kendi kendimize ortaya din koymuyoruz.

Sonra, bir insanın Peygamber Efendimiz'i görmediği halde, "Peygamber Efendimiz'i görüyorum, o sözleri bana söylüyor." demesi, ne kadar büyük yalancılıktır! İşte din yolunun haramisi çıktı karşına... Sen de, "Peygamber Efendimiz'i görüyormuş, onunla konuşuyormuş, emri ondan alıyormuş." diye ona kanarsan, işte seni kandırdı alçak... Seni doğru yoldan saptırdı. Al, işte ahiret yolunu haramisi. Tamam mı?..

Dünya yolunun haramisi, insana ne zarar verir?.. Dünya yolunun yol kesicisi, haramisi insana silahı çeker... Eski devirde kılıcı çekiyorlarmış, okları, mızrakları çekiyorlarmış, yola çıkıyorlarmış. Şimdi kaleşnikofları çeker, tabancaları çeker:

"—Soyun der, dökül paraları!" der, "Eller yukarı, cepler dışarı!.." der.

Tamam, paranı alır. Ses çıkartmazsan, "Dön arkanı, yat yere..." der, bağlar ellerini, gider. Yâni malın gider. Veyahut, takır takır, takır takır tarar, öldürür. Tanınmamak için veya zalimlikten, hunharlıktan, gaddarlıktan takır takır tarar, öldürür.

Kim kazandı? Öldüren mi, öldürülen mi?..

"—Malı için öldürülen şehiddir." diyor Peygamber Efendimiz.

Öldürülen cennetlik oldu. Öldüren derdine yansın, o cehenneme gidecek.

Yâni demek ki, dünya yolunun haramisi insana ne yapıyor? Nihayet malını alıyor. Canını alırsa, canına da kasdederse şehid ediyor.

Ahiret yolunun haramisi, insanın kafasını bozup imanını aldığından, cehennemlik ettiğinden, daha fena... Onun için, tasavvuf büyüğünün, tarikat büyüğünün fakih olması, mutasavvıfın fakih olması çok mühim bir sıfat... Cüneyd-i Bağdâdî, (*kâne fakîhen*) fakihti, fıkhı bilirdi. İşte bu çok önemli. Çünkü daha ileride sözleri gelecek, sağ olursak okuyacağız, neler söylediğini göreceksiniz.

Bu yolun tehlikeleri çoktur, bu yol tatlıdır, bu yol keyiflidir, bu yol cazibelidir, bu yolun müşterisi çoktur. Keramet satmağa

başlayın, camiler, meydanlar müşteri dolar. Kerameti satmağa kalktınız mı, keramet satıyorsunuz, ooo etrafınızda binlerce insan toplanır.

Bizim Nakşibendî büyüklerinden birisi var tarihte, Muhammed Emin et-Tokadî en-Nakşibendî diye geçiyor. Hayatını okuyordum: Elini öpmeğe kalkana müthiş kızarmış. Böyle ağır da sözler söylermiş, hakaret edermiş, yaptırmazmış. Bak, istemiyor kendine rağbeti... Kendisine teveccüh gösterilmesini istemiyor, mütevazı. Allah'tan bekliyor yâni.

"—Ben kimim? Estağfirullah!" diyor, acizâne diyor, ben fakîr diyor.

Kimsenin malını istemiyor da fukaraya yardım ediyor, hayır ediyor; bir lokma, bir hırkayla yetiniyor.

Günlerdir beni tesiri altına aldı, ben kendimin ne yapacağını kara kara düşünüyorum:

Peygamber Efendimiz Hazret-i Ali Efendimiz'in evine gelmiş, duvarda bir örtü görmüş, geri dönmüş. Ben bunu anlatmak zorundayım, okudum kitapta... Hazret-i Ali Efendimiz koşmuş peşinden,

"—Yâ Rasûlallah, niye geri döndün? Geliyordun bizim eve doğru, misafir olacaktın, niye geri döndün? O örtüye mi kızdın?"

"—Evet. Onu satabilirdin, satıp parasını fukaraya tasadduk edebilirdin." demiş.

Bak, süs eşyası istemiyor, lüzumsuz eşya istemiyor. Biz ne yapacağız? Bizim evlerimiz ne olacak, bizim eşyalarımız ne olacak?..

Bosna orada, Çeçenistan şurada, Somali burada... Afrika şöyle perişan, Keşmir şöyle fakir, Bangladeş şöyle muhtaç, Cezayir şöyle perişan, Bosna-Hersek şöyle ihtiyaç içinde kıvranıyor. E bizim halimiz ne olacak?

Biz hep zenginlere çatmağa alışmışız:

"—Parası var pulu var, hayır yapmıyor..." deriz.

Bak, Peygamber Efendimiz dört dirhemlik bir örtü için kızının,

damadının evine girmekten vazgeçiyor.

Hz. Ali ile Fatıma Anamızın kuyudan su çeke çeke, bir de el değirmeninde gıldır gıldır buğday öğüte öğüte elleri yara olmuş. Rasûlüllah Efendimiz'e ellerini gösteriyorlar, diyorlar ki:

"—Babacığım, ellerimiz yara oldu. Kuyudan su çekmekten, el değirmeni çevirmekten ellerimiz yara oldu. Harpte alınan esirlerden bir köle versen de, kuyudan o su çekse, değirmeni o çevirse de rahat etsek." demişler.

"—Verememem yâ kızım, verememem yâ Ali!" demiş. "Evet, elimde birkaç tane esir var ama onları satacağım, parasıyla Ashâb-ı Suffe'nin ihtiyaçlarını karşılayacağım." demiş.

Ashâb-ı Suffe kimdi?.. Peygamber Efendimiz'in mescidinde yatıp kalkan ilim aşıklarıydı, garibanlardı. Kabilesini bırakmış, gelmiş, yeri yok, yurdu yok, mescidde yatıp kalkıyorlar garibanlar. Evi yok, mescidde yatıyorlar. "Rasûlüllah'ı duyalım, hadislerini öğrenelim, İslâm'ı anlayalım!" diye mescidde yatıp kalkan 70-80 insandı bunlar. Fakir, muhacir... Evinden, yerinden, yurdundan, kabilesinden gelmişler.

Bak, "Onların ihtiyacını göreceğim, onlar aç!" diye kızına diyor ki:

"—Tesbih çek, Allah kolaylık verir." diyor. "33 *Sübhàna'llàh* de, 33 *El-hamdü lillâh* de, 33 *Allàhu ekber* de, onlar sana kuvvet verir." diyor.

Peygamber Efendimiz'in merhametine bak! Kızını sevmez mi? Kızı gelince ayağa kalkardı, alnından öperdi. Çok severdi kızını. Sevmez mi? Merhametli Peygamber Efendimiz. Seviyor ama, merhameti o kadar fazla ki, şurada yoksullar aç dururken, buradakine ilâve bir ikramda bulunmaktansa, önce onların karnını doyurmayı düşünüyor. Burada örtü duracağına, satılsın da şunların karnı doysun diye düşünüyor.

Peygamber SAS Efendimiz, gündüz geleni geceletmezdi yanında, dağıtırdı. Gece geleni sabaha çıkartmazdı, dağıtırdı,

hemen verirdi fakirlere... Efendimiz mal biriktirmezdi.

Hani hepimiz diyoruz ya, Peygamber Efendimiz'in sünnetine uymak... Sakal sünnet ama asıl sünnet bu... Yâni yapabilirsen, asıl bunu yap! İslâm'a, müslümanlara bu sevgiyi, bu merhameti göster! İşte sünnet bu, Allah'ın sevdiği asıl sünnet bu...

Onun için, (*ve kâne fakîhen*) demek, "Bu zât-ı muhterem fakihti." demek çok büyük bir sıfat, çok büyük bir medih… Keşke bize de deseler. Bu adam fakih bir adamdı deseler. Keşke size de deseler. Yâni fıkhı biliyor.

Fıkhı çok seviyorum. Öyle birkaç kardeşim var, hemen fıkhı tavsiye ediyorum. Böyle din yolunda olanlara, fıkhı öğrenin diye, onu tavsiye ediyorum. Çok güzel bir ilim.

تفقَّه على أبى ثور ، و كان يفتى فى حلقته.

(*Tefakkaha alâ ebî sevrin*) Ebî Sevr isimli alimden Fıkhı öğrenmiş. *Tefakkaha, tealleme* gibi. Yâni, ilmi Ebû Sevr isimli zâttan. O kimmiş bakalım, okuyalım:

إبراهيم بن خالد بن اليمان ، أبو ثور الكلبى الفقيه ، أحد الأئمة المجتهدين ؛ كان من أئمة الدنيا. قال عنهأحمد بن حنبل: أعرفه بالسنة منذ خمسين سنة ، و هو عند ى فى صلاح الثورى ، مات سنة أربعين ومائتين.

(*İbrâhimü'bnü hàlidi'bni'l-yemân, ebû sevrini'l-kelbiyyü'l-fakîh*) Bu da fakihmiş. Fıkhı ondan öğrendi ya, bu da fakihmiş. (*Ehadü'l-eimmeti'l-müctehidîn*) Müctehid imamlardan bir tanesi idi. Sıradan değil, müctehid imamlardan, ictihad makamına çıkmış büyük fakihlerden birisiydi. (*Kâne min eimmeti'd-dünyâ*) Dünyanın imamlarındandı.

(*Kàle anhu ahmedü'bnü hanbel: A'rifuhû bi's-sünneti münzü*

hamsîne seneh) Ahmed ibn-i Hanbel methetmiş bu müctehid imamı, yâni Cüneyd Hazretleri'nin hocasını, fıkıh öğrendiği kimseyi. Ne demiş:

"—Ben onu, elli seneden beri sünnet-i seniyyeye tam bağlı bir insan olarak biliyorum. (*Ve hüve indî fî salâhi's-sevrî*) Benim nazarımda, Süfyân-ı Sevrî kadar büyük alim." demiş.

Süfyân-ı Sevrî de, bir başka imam, başka müctehid. Hatta biliyorsunuz, Hanefî, Maliki mezhebi gibi mezheb kurmuş Süfyân-ı Sevrî Hazretleri. Ama onun mezhebinin taraftarları zamanımıza kadar gelmemişler. Yâni Hanefîler kadar, Şâfîler kadar yayılmamış.

Yâni, iyi bir hocadan fıkıh öğrenmiş, bizim şimdi bahsettiğimiz Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri. (*Mâte senete erbaîne ve mieteyn*) 240 hicrî senesinde, hocası Ebû Sevr vefat etmiş.

Sonra, (*Fekâne yüftî fî halkatihî*) "Onun dersinde, halkasında fetva verirdi." *Hû* zamiri burada Ebû Sevr'e gidiyor. Yâni, Ebû Sevr büyük fakih, onun halkasında fetva verirdi. Böyle halka halka otururlardı camilerde, ilmi öyle öğrenirlerdi. Yâni konuşabilecek kıvamda, bir konu hakkında, fıkıh meselesinin çözümü hakkında söz söyleyebilecek durumda.

Biliyorsunuz, cahil cahille konuşur ama, alim gelince susar. Neden?.. Alimin yanında edep susmaktır diye. E bak onun yanında da söz söyleyebiliyor. Hocasının halkasında da, kendisine fikir sorulduğu zaman, soru, mesele sorulduğu zaman, cevap verebiliyor.

Bu neyi gösteriyor? Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin böyle bayağı iyi bir fıkıh bilgisine sahip olduğunu gösteriyor. Bu çok güzel bir şey…

Muhterem kardeşlerim! Fıkıh ilmi biraz zor bir ilimdir, hukuk gibidir, Hukuk Fakültesi gibidir. Meselâ bizim Edebiyat Fakültesi'ni düşünelim, Edebiyat Fakültesi şiirdir, romandır, hikâyedir vs. tatlı şeyler. Ama Hukuk Fakültesi, kanundur, ezberdir vs. zor... Birçok meselesi vardır. Avukat olmak kolay

değil, hakim olmak kolay değil... Eski devirde fakih olmak kolay değil, kadı olmak kolay değil. Çünkü çok şeyler öğrenip bilmesi lâzım. Zor bir ilimdir. Biraz da herkesin tadına vardığı bir ilim değildir.

Şimdi biz hadis dersi veriyoruz, işte bir de bu dersi açtık *Tabakàtu's-Sûfiyye* diye. Bir de fıkıh dersi açsak, fıkıh dersine gelenler daha az olur. Neden? Anlamaz, ipin ucunu kaçırır, biraz da zevkine varamaz, biraz da ezber ister, biraz da hafıza ister. Sayı azalır. Hanımlar gelmez, beylerin bir kısmı gelmez. Ancak işte şöyle, eleme insanlar kalır. Zor bir ilimdir ama, önemlidir, can damarıdır işin...

وصحب السَّرىَّ السقطىَّ ، والحارث المحاسبىَّ ، ومحمد بن على القصَّاب البغداديىَّ ، وغيرهم .

(*Ve sahibe's-seriyye's-sakatiyye*) Seriy es-Sakatî Hazretleri'nin sohbetine erişmiş, yetişmiş, onun sohbetlerinde bulunmuş.

Başka?.. (*Ve'l-hàrise'l-muhâsibiyye*) Hàris ibn-i Esed el-Muhâsibî Hazretleri'nin de sohbetine yetişmiş, bulunmuş, istifade etmiş. (*Ve muhammede'bne aliyyini'l-kassâbe'l-bağdâdîyye*) Muhammed ibn-i Ali el-Kassâb el-Bağdâdî'nin sohbetine, meclisine de müdavim olmuş, bulunmuş, ondan da istifade etmiş.

Şimdi bu üçüncünün terceme-i halinde bir söz var, o mühim, onu okuyalım. Yâni kim? Haris-i Muhâsibî'yi okuduk, biliyoruz. Serîyyi's-Sakatî'yi de okuduk. Bu geçtiğimiz sayfalar içinde, onların hayatları geçti, okuduk. Muhammed ibn-i Ali el-Kassâb el-Bağdâdî, bu kimmiş? Bu da sùfiymiş.

محمد بن على ، أبو جعفر القصاب الصوفى . قال أبو عبد الرحمن محمد بن الحسين السلمى: محمد بن على القصاب ، بغداد ى ، كان أستاذ الجنيد. و كان الجنيد يقول: الناس ينسبوننى الى سرىٍّ

-يعنى السقطى - و كان أستاذ ى محمداً الصاب. مات أبو جعغر القساب سنة حمسٍ وسبعين ومائتين.

(*Kàle ebû abdi'r-rahmân muhammedi'bni el-hüseyin es-sülemî*) Kitabın yazarı Ebû Abdurrahman es-Sülemi, (*Kâne üstâzi'l-cüneyd*) "Cüneyd'in üstâdıdır." demiş bunun hakkında. (*Ve kâne'l-cüneydü yekùlü*) Cüneyd-i Bağdâdî dermiş ki: (*En-nâsü yünsibûnenî ilâ seriyyin*) "Halk beni Seriyyi's-Sakatî'ye mensup sayıyor, onun talebesi diyor, onun yetiştirmesi diyor, ona mensup diye düşünüyor, söylüyor. (*Ve kâne üstâzî muhammedeni'l-kassâb*) Halbuki benim asıl üstâdım Muhammed el-Kassâb idi." diye söylemiş. Yâni bu son şahıstır. Bu önemli.

Ben de, Seriyy-i Sakatî ile ilgili bazı menakıbını biliyorum Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin. Evet, onun da meclisinde bulunmuş ama, asıl üstadı Muhammed ibn-i Ali el-Kassâb es-Sùfî imiş. (*Mâte ebû ca'fer el-kassâb, senete hamsin ve seb'îne ve mieteyn*) Bu üstadı Muhammed ibn-i Ali el-Kassâb, 275 senesinde vefat etmiş.

Demek ki fakih insanlardan, zamanın müctehid imamları olan insanlardan fıkıh öğrenmiş, onların halkasında söz söyleyip, fetva verecek seviyeye yükselmiş Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri. Seriyy-i Sakatî gibi, Haris-i Muhâsibî gibi ve Muhammed ibn-i Ali el-Kassâb el-Bağdâdî gibi büyük sòfîlerden de istifade etmiş, tasavvuf ilminin inceliklerini öğrenmiş. (*Ve gayrahüm*) Sadece bunlar değil, daha başkalarından da istifade etmiş.

وهو من أئمَّة القوم وسادتهم ؛ مقبولٌ على جميع الألسنة.

(*Ve hüve*) Yâni Cüneyd-i Bağdâdî. Bu Cüneyd-i Bağdâdî, (*min eimmeti'l-kavmi ve sâdetihim*) kavmin imamlarından idi. Burada kavm dediği mutasavvıflar. El-kavm dediği burada elif-lamlı, o insanlar, o grup dediği mutasavvıflar. Yâni mutasavvıfların önderlerinden imamlık makamına, yâni önderlik makamına,

liderlik makamına çıkmışlardan idi Cüneyd-i Bağdâdi. (*Ve sâdetihim*) *Sâde* veya *sâdât*, *seyyid* kelimesinin çoğuludur. *Sâdetihim*, onların seyyidlerinden idi demek. Sâdetün veyahut sâdâtün. Bu, seyyid kelimesinin çoğulu. Biz, daha ziyade sâdâtı kullanıyoruz. "*Seyyidü's-sâdât şefîu'l-usàt fî yevmi arasât, muhammed-i mustafâ râ salevât!*" [Seyyidlerin efendisi, mahşer gününde asîlerin şefaatçisi Muhammed-i Mustafa için salevat getirin!" diyoruz meselâ, *seyyidü's-sâdât* diye kullanıyoruz.

Araplar, bakıyorum, "*Eyyühe's-sâdetü'l-kirâm!*" diyorlar, yâni sâdeh kelimesini kullanıyorlar. Sâdeh, o da sâdât demek yâni. Araplar daha ziyade onu seviyorlar.

(*Makbûlün alâ cemîi'l-elsineh*) Neymiş? Bütün insanların dillerinde kabul görmüş, medhedilmiş bir insanmış Cüneyd-i Bağdâdî. Demek ki herkesin kıymetini bildiği, övdüğü, sevdiği bir zât-ı muhteremin hayatını okumaya başladık şimdi. Hayatıyla ilgili bilgileri aldık.

Nihâvend aslındanmış. Nihâvend'i de Hazret-i Ömer zamanında İslâm orduları 19 veya 20 hicrî yılında fethetmişler. Oralıymış ama kendisi Irak'ta doğmuş, Bağdat'ta doğmuş. Demek ki soyu oradan Bağdat'a gelmiş. Yakın yerler…

Bağdat'a gelmiş, orada çok büyük âlimlerden ilim irfan öğrenmiş. Hem tasavvuf'u öğrenmiş, hem fıkhı öğrenmiş. Bu çok güzel, çok önemli... Çünkü dinin aslı fıkıhtır. Onu öğrendi mi insan tasavvufta şaşırmaz. Fıkıh olmazsa, tasavvuf yolunda şaşırır, zındıklaşır, zındıkça sözler söylemeye başlar.

Onun için diyorlar ki:

من تصوَّف بغير فقهٍ تزندق.

(*Men tesavvafa bi-gayri fıkhin tezendaka*) "Kim fıkıh bilgisi olmadan tasavvuftan dem vurmağa başlarsa, mutasavvıflık taslarsa, zındıklaşır." Neden? Ben evliyayım der, işte şöyle oldu der, böyle oldu der, rüyasında da bir şeyler görür. Rüya delil

değildir. Bu iş oyuna gelmez. Rüyamda şöyle gördüm der, bilmem ne der, bilmem ne der... Kendisi de sapar, başkalarını da sapıtır. Bir de şeyh efendi diye, kavuğu var, cübbesi var diye herkes de hürmet eder.

Bir şehre gitmiştim, dediler ki oranın şeyhlerinden birisi kitap yazmış... E verin bakalım, Tasavvuf hakkında ne demiş, alalım, kitabını edindik. Kitabının bir yerinde diyor ki:

"—Mürid şeyhine imamlık yapamaz!"

Niye yapamasın, geç der, yapar. Bizim şeyhimiz, Hocamız birçok talebesine, "Geç, önde namaz kıldır!" demiştir. Emredince, olur. Ne diyorlar büyüklerimiz:

الأمر فوق الأدب.

(*El-emrü fevka'l-edeb*) [Emir edebin üstündedir.] Yâni sen edeben ona imamlık yapmayacaksın, tabii o nerede sen nerede, ayağının tozu olamazsın ama, "Geç!" diyor; "Baş üstüne…" diyeceksin. (*El-emrü fevka'l-edeb*) Edep taslamağa lüzum yok şimdi, emri tut bakalım!.. Yap diyor, geç diyor, vardır bir sebep... Ya abdesti sıkışıktır, ya başı dönüyordur, ya yolda namaz kalmasın istiyordur, ya da seni yetiştirmek istiyordur. Vardır bir sebebi. Evliyanın işine karışılmaz ki!

Hocamız Rh.A cennet mekân, hayatında bana, "Çık kürsüye!" dedi, "Oku!" dedi. "Sana salâhiyet veriyorum, oku!" dedi. *Râmûzü'l-Ehàdis* kitabını onun hayatında çok okudum ben... Bazen geçti karşıma dinledi ölçmek için herhalde beni… Bazen evden mikrofondan dinledi. Bazen cuma namazlarından evvel mihrabda oturup, öyle vaaz ederdik.

"—Git, sen konuş!" diyor.

"—Başüştüne…"

Ne diyeceksin?.. Kaçmak isterdim ben de, "Gözüne görünmeyeyim de emretmesin!" diye düşünürdüm. Emredince, yapılır. *El-emrü fevka'l-edeb*) Git deyince, olur.

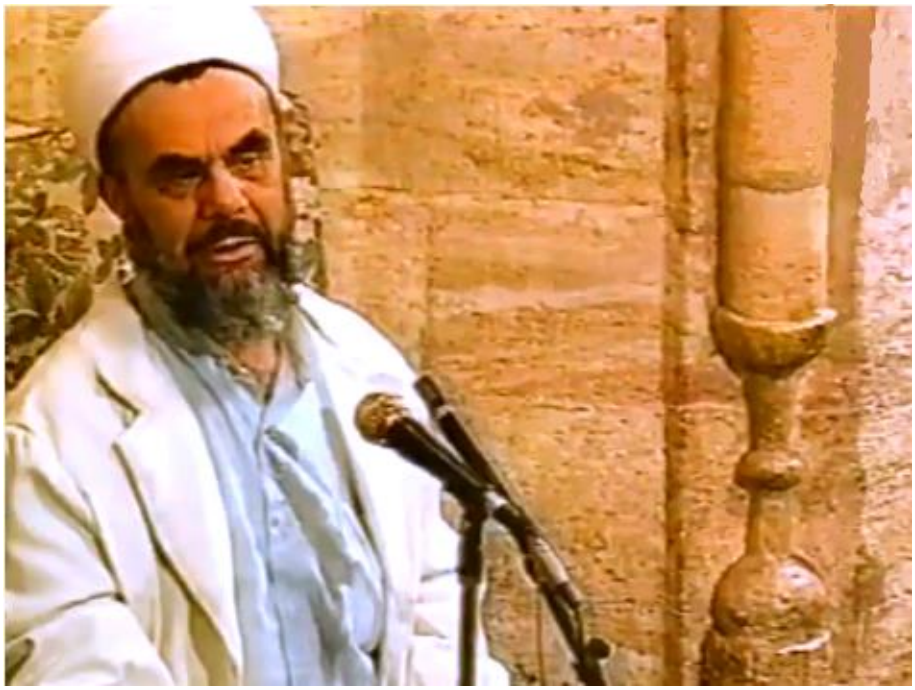

Adam diyor ki:

"—Mürid şeyhine imamlık yapamaz!"

Yapar yâ! Peygamber SAS Efendimiz hastalandığı zaman Ebû Bekr-i Sıddîk imamlığa geçti, Peygamber Efendimiz de arkasında namaz kıldı. Ebû Bekr-i Sıddîk Peygamber Efendimiz'den üstün demek değil… Hasta, bir sebebi var. Yetiştirmek için olur, öğrensin, alışsın diye olur vs. vs. Sebepli olur, sebepsiz olur, ama hikmetli olur. Adam tutturmuş, "Olmaz!" diyormuş. "Efendim, olur." diyorlar. Bunun için münakaşa çıkmış.

Fıkıhta buna bir mânî yok, ilmihal kitapları bunu yazmıyor, sen nereden yazdın? Yâni sen kavuklu şeyh oldun diye, fıkhın ahkâmını değiştirmeğe hakkın mı var? Kim oluyorsun sen? Müctehid misin? İmam-ı Azam mısın? İmam-ı Şâfî misin?.. Onlar olur diyor. Sana ne oluyor?

Nereden alıyor bu cesareti? Kavuğundan alıyor, cübbesinden alıyor.

Öyle yağma yok, öyle şey yok... Öyle oyun yok... Din onun veya bunun malı veya oyuncağı değil. Dinin bir aslı vardır, Kur'an-ı Kerim vardır, hadis-i şerif vardır, fıkıh vardır. Onu bilirse insan, işte böyle cümle cihanın medhettiği bir büyük zât olur; onu bilmezse, rezil rüsvâ olur.

Bilmiyor, dini ahkâmı bilmiyor. Bir de ısrar ediyor, inadından da dönmüyor. O olmaz.

"—Keşfen, kerâmeten ben böyle gördüm..."

Keşfin kerâmetin başına çalınsın! Orada da hata ediyorsun. Olmaz.

Büyük evliyaullah senin dediğin gibi dememişler, büyük fakihler böyle dememişler. Onlar önlerine birini geçirmişler:

"—Geç, kıldır namazı!" demişler.

"—Başüstüne efendim, emredersiniz efendim..."

Geçmiş, kıldırmış. Anlatabiliyor muyum, misallerle anlatmağa çalışıyorum bu işin önemini.

توفِّى سنة سبع وتسعين ومائتين ، يوم نيروز الخليفة ، يوم السبت.

(*Tüvüffiye senete seb'in ve tıs'îne ve mieteyn*) Ne kadar olmuş? Araplar rakamları söylerken birler hanesi, onlar hanesi, yüzler hanesini söylüyorlar. Biz nasıl söylüyoruz? En büyüğünden başlıyoruz, geriye doğru; yüzler hanesi, onlar hanesi birler hanesi. Bak ne diyor, şu senede ölmüş: (*Seb'in ve tis'îne ve mieteyn*) 7 ve 90 ve 200'de ölmüş. Biz ne deriz? "İki yüz doksan yedi'de ölmüş" deriz.

"—Şimdi anladım hocam."

Eh işte böyle ne yapalım. Türkçe'de böyle, Arapça'da öyle... Arapça, birler hanesi, onlar hanesi, yüzler hanesi diye gider söylemek, Türkçe'de de, bizim dilimizde böyle kurulmuş ne yapalım.

Arapça'da fiil öne gelir: (*Kàle rasûlü'llàh*) "Dedi Rasûlüllah." Biz ne diyoruz: "Rasûlüllah dedi." Biz faili öne alıyoruz, fiili daha sonraya bırakıyoruz. Araplar fiili öne alıyor, faili sona getiriyor.

Artık dil böyle, değiştirecek değiliz ya.

297 senesinde vefat etmiş. (*Yevme neyrûzi'l-halîfeh*) Halifenin *neyruz* gününde ölmüş. *Neyruz* nedir, onu da bilmiyorum. O da tahta geçme günü müdür, kutlama günü müdür?.. Nevruz gibi ama, ona da bir lügattan bakalım! Arapça bir kelime değil, Farsça aslı da ondan. Arapça olmadığı için, lügatlarda da biraz zor bulunur. Bu lügat almamış, sonra bakacağız.

Halifenin neyruz gününde öldü diyor. *Neyruz*'u, sonra bakıp size söyleyeceğiz. Herhalde tahta geçtiği gün, kutlama günü filan gibi bir şey olsa gerek. (*Yevme's-sebt*) Cumartesi günü vefat etmiş.

وقيل: توفِّى فى آخر ساعةٍ من يوم الجمعة ، ودفن يوم االسبت ؛

سمعت أبا الحسن بن مقسم يذ كر ذلك.

(*Ve kìle*) Ve denildi ki: (*Tüvüffiye fî âhiri saatin min yevmi'l-cumuah*) Cuma gününün en son saatlerinde öldü, cuma gününde öldü mübarek. (*Ve düfine fî yevmi's-sebt*) Cumartesi günü defnolundu da deniliyor.

(*Semi'tü ebe'l-haseni'bni miksemin yezkürü zâlike*) Ben "Ebü'l-Hasen ibn-i Miksem'in böyle dediğini duydum." diyor kitabı yazan alim. Böyle her şeyi nereden aldığını söylüyor.

Hadis okumuş, hadis rivâyet etmiş, hadis râviliği de yapmış Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri. Biliyorsunuz bu kitabı yazan alimin metodu bu, öyle bir huyu da varsa hayatını anlattığı kişinin, oradan da bir hadis alıp söyler. Şimdi burada da diyor ki:

وأسند الحديث.

(*Ve esnede'l-hadîs*) "Hadis de isnâd etti, hadis de rivâyet etti Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri." Yâni birisinden hadisi aldı, yazdı, daha aşağıya onu rivâyet etti. Hadis rivâyet zincirinde kendisi

alıp vericilik, nakilcilik yaptı, hadis rivayeti de yaptı.

c. Mü'minin Ferasetinden Sakının!

١ - حدَّثنا محمد بن عبد الله الحافظ ، قال: حدثنا بكير بن أحمد الحداد الصوفىُّ ، بمكة ؛ حدثنا الجنيد بن محمد ، أبو القاسم الصوفىُّ ؛ حدثنا الحسن بن عرفة ؛ حدثنا محمد بن كثيِّر الكوفىُّ ؛ عن عمرو بن قيس الملائِّ ؛ عن عطيَّة ؛ عن أبى سعيد رضى الله عنه ، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: احذروا فراسة المؤمن ، فإنه ينظر بنور الله تعالى. وقرأ: إنَّ فى ذلك لآياتٍ للمتوسِّمين. قال: للمتفرِّسين .

TS. 156/1 (*Haddesenâ muhammedi'bni abdi'llâhi'l-hâfız*) Hafız Muhammed ibn-i Abdullah bize bildirdi ki... Bunun hayatı hakkında bilgi var. Kimmiş?

أبو عبد الله ، محمد بن عبد الله بن محمد بن حمدويه بن نعيم بن الحكم ، الضبى الطهمانى الحا كم النيسا بورى الحافظ ، المعروف با بن البيِّع. إمام أهل الحديث فى عصره ، والمؤلف فيه الكتب التى لم يسبق إلى مثلها. كان عالمًا عارفًا واسع الفقه. ولد فى ربيع الأول ، سنة احد ى وعشرين وثلثمائة بنيسا بور ، وتوفى بها يوم الثلثاء ، ثالث صفر ، سنة خمس وأربعمائة.

(*İmâmü ehli'l-hadîsi fî asrihî*) Zamanında hadis ilminin önderiymiş, o, Sülemî'ye bunu anlatan zât-ı muhterem.

Nişapurluymuş.

Hafız demek, yâni hadis hafızı, hadiste şu kadar bin hadisi bilen insana hafız derler, sıradan insana hafız demezler. Kur'an hafızı başka, hadis hafızı başka. Hadis hafızlığı Kur'an hafızlığından çok daha zordur. Kur'an hafızı bulunur, aramızda birkaç tane vardır. Hadis hafızını belki Türkiye'de bugün, belki bir tane bile bulamayız. Bu öyle bir zâtmış.

(*Ve'l-müellefü fîhi'l-kütüb elletî lem yüsbak ilâ mislihâ*) Öyle hadis kitapları yazmış ki bu Hâkim en-Neysâbûrî, öyle hadis kitapları yazmış ki, bu konuda onun yanına yanaşacak, onun kadar böyle büyük bir hadis alimi olmamış. (*Kâne àlimen àrifen vâsia'l-fıkh*) Alimdi, àrif idi, fıkıh bilgisi çok geniş bir kimseydi.

(*Vülide fî şehri rebbii'l-evvel senete ihdâ ve işrîne ve selâsemieh, bi-neysâbur*) "Nişâpur şehrinde, 321 senesinde Rebîü'l-evvel ayında doğmuştu. (*Ve tüvüffiye bihâ yevme's-sülesâ'*) Yine aynı şehirde, bir salı günü, (*sâlisi's-safer*) Safer ayının üçünde, (*senete hamsin ve erbaa mieh*) 405 senesinde vefat etti." diye bilgi veriyor.

Cüneyd-i Bağdâdî bu alimden duymuş. Tabii bu alimlerin hayatını okuyunca, ne kadar büyük insanlar olduğunu görüyoruz. Öyle kitaplar yazmış ki emsalsiz. Allah şefaatlerine erdirsin...

Ne demiş Hâkim-i Neysâbûrî: (*Kàle: Haddesenâ bükeyri'bni ahmede'l-haddâdü's-sûfî*) Sùfî Haddâd Bükeyr ibn-i Ahmed bize rivâyet etti demiş o da, (*bi-mekkete*) Mekke'de. Mekke'de öğrenmiş hadisi Sülemi'ye nakleden bu alim. Mekke'de de insanın hadis öğrenmesi bir alimden, ne tatlı. Yer mübarek, ilim mübarek... Her şey güzel, mâşâallah!..

(*Haddesene'l-cüneydü'bnü muhammed ebü'l-kàsım es-sûfî*) O da Mekkeli hadis alimine demiş ki: "Ben bu hadisi sùfî Ebü'l-Kàsım Cüneyd-i Bağdâdî'den duydum." Tamam, Cüneyd'i bulduk. Bakalım Cüneyd Hazretleri kimden işitmiş?..

(*Haddesene'l-hasenü'bnü arafeh*) Arafe oğlu Hasen ona söylemiş, Cüneyd-i Bağdâdî'ye... 257 senesinde vefat etmiş bu şahıs. 120 sene yaşamış mübarek, uzun ömürlüymüş. Cüneyd-i Bağdâdî'ye bu hadisi nakleden adam, 120 yıl yaşamış. (*Ve kàlû*

anhu innehû sikatün) Güvenilir bir hadis alimiydi diyorlar. Bu da öyle, Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'ne bu hadisi rivâyet eden.

(*Haddesenâ muhammedü'bnü küseyyirini'l-kûfî*) Kûfe'li Küseyyir oğlu Muhammed ona söylemiş. O da Kûfeliymiş, Bağdat'a gelmiş bir kimseymiş. Orada hadis ilmi öğretmiş. Onun ilmi konusunda, "Beis yok, anlattıkları zararlı değil." diye, hadis alimleri değerlendirme yaparlarmış.

(*An amri'bni kaysini'l-melâî*) O da bu zâttan duymuş. (*An atıyye*) O da Atıyye'den duymuş, (*an ebî saîd*) o da Ebû Saîd RA'dan duymuş. Bu Ebû Saîd RA, Ebû Saidini'l-Hudrî. Ondan duymuş o da, (*Kàle, kàle rasûlü'llàh salla'llàhu aleyhi ve sellem*) O demiş ki: Rasûlüllah SAS şöyle buyurdu: [6]

احذَرُوا فِرَاسَةَ المؤمِنِ ، فإِنَّهُ يَنظُرُ بِنُورِ الله تَعَالٰى (حل. عن أبي سعيد ؛ ابن جرير عن ثوبان)

(*İhzerû firâsete'l-mü'min*) "Mü'min'in ferasetinden sakının, korkun! (*Feinnehu yenzuru bi-nûri'llâhi teàlâ*) Çünkü o baktığı zaman, Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin nuruyla bakar. Onun firasetinden korkun, böyle gizli kalacak sanmayın, ciğerinizi okur,

---

[6] Lafız farkıyla: Tirmizî, *Sünen*, c.X, s.399, no:3052; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.312, no:3254; Buhàrî, *Târih-i Kebîr*, c.VII, s.354, no:1529; Ukaylî, *Duafâ*, c.VIII, s.95, no:1856; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.III, s.191, no:1234; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XIV, s.67, no:1537; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.V, s.351, no:1154; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.102, no:7497; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.III, s.183, no:2042; Kudàî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.387, no:663; Beyhakî, *ez-Zühdü'l-Kebîr*, c.I, s.374, no:370; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.III, s.86; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.IV, s.207; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.99, no:2500; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.118; Ebû Ümâme RA'dan.

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IV, s.94; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XI, s.88, no:30730, 30731; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.41, no:80; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.I, s.475, no:761; s.334, no:531.

ciğerinizin içini bilir. Allah-u Teàlâ'nın nuruyla bakar." demiş.

(*Ve karaa*) Sözüne delil olarak da:

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ (الحجر:٧٥)

(*İnne fî zâlike leâyâtin li'l-mütevessimîn*) ayetini okudu. Yâni, "Bu sûrede zikredilen olaylar içinde, feraset sahibi insanlar için çok deliller vardır" mânâsına gelen ayet-i kerimeyi okudu Peygamber Efendimiz. (Hicr, 15/75)

(*Li'l-mütevessimîn*) Bu ne demek? (*Kàle: Li'l-müteferrisîn*) Yâni, bu ayetteki el-mütevessimîn, feraset sahipleri demektir diye, onun için bu ayeti okumuş Peygamber Efendimiz.

İşte bu hadis-i şerifi rivâyet etmiş Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri. 156. sayfanın sonuna geldik.

……

Şimdi burada neyi anlıyoruz?.. Cüneyd-i Bağdâdî'nin hadis dinleyip, hadis rivâyet eden bir hadisçi olduğunu görmüş oluyoruz. Rivayet edenlerini de zikrederek, bir hadis örneği verdi kitabın yazarı. Burada da biraz tasavvufla ilgili bir hadis çıktı karşımıza. Başka bir hadis de rivâyet edebilirdi. Bazı şahısların böyle rivâyet ettiği hadis, konuya mutabık düşmeyebilir.

Bu nedir?.. Mü'minin bir feraseti vardır, çünkü baktığı zaman Allah'ın nuruyla bakar, ferasetiyle, kerametiyle yâni karşısındakinin durumunu anlar. Bu kerameti gösteriyor, kerametin olduğunu gösteriyor.

Bunun hadiste başka delili var mı?.. Var. Bir hadîs-i kudsîde Allah-u Teàlâ Hazretleri şöyle buyurur:[7]

---

[7] Buhàrî, Sahîh, c.V, s.2384, Rikàk, 84/38, no:6137; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.58, *Birr ve İhsân*, no:;347; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.206, no:7833; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XII, s.520, no:7087; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.346, no:6188, Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.4; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.460, no:8750; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.380; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.II, s.175, no:1438; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXVI, s.96, no:5460; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.221, no:7880; Ebû Ümâme RA'dan.

وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ ، وَ مَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ ؛ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ ، كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا ، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا (خ. عن أبي هريرة)

(*Ve mâ tekarrabe ileyye abdî bi-şey'in ehabbe ileyye mimme'fteradtü aleyhi*) "Kulum bana, kendisine farz kıldığım ibadetlerden daha sevimli bir şeyle yaklaşamaz; en çok farz ibadetlerle yaklaşır. (*Ve mâ yezâlü abdî yetekarrabü ileyye bi'n-nevâfili hattâ ühibbehû*) Kulum nâfile ibadetlerle de bana yaklaşmaya devam eder, nihayet o kulumu severim. (*Feizâ ahbebtühû*) Bir kere de onu sevdiğim mi, (*küntü sem'ahü'llezî yesmeu bihî*) işiteceği kulağı olurum; (*ve basarahü'llezî yübsiru bihî*) göreceği gözü olurum; (*ve yedehü'lletî yabtışü bihâ*) tutacağı eli olurum; (*ve riclehü'lletî yemşî bihâ*) yürüdüğü ayağı olurum."

.....

Benim kulağımda kalmış olan bir menkabeyi nakledeyim, bu hadisle ilgili: Cüneyd-i Bağdâdî Rh.A vaaz veriyormuş böyle, benim çıktığım gibi kürsüde herhalde... Vaaz verirken, camide

---

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.256, no:26236; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IX, s.139, no:9352; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.327, no:1457; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *el-Evliyâ*, c.I, s.23, no:45; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXVII, s.277, no:7491; Hz. Aişe RA'dan.

Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.381; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.168, no:4445; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.II, s.232; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.192, no:20301; Hasan-ı Basrî Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.229, no:1155-1160 ve c.VII, s.770, no:21327; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.II, s.513, no:3498, 3499; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.VIII, s.82, no:6898; Nevevî, *Riyâzu's-Sàlihîn*, c.I, s.246, no:1.

adamın birisi gelmiş, demiş ki:

"—Yâ üstaz, yâ imam, ey efendi! Rasûlüllah SAS buyurmuş ki, (*İttekù firâsete'l-mü'min*) Bu hadis sahih midir? Ne demek bu?.." diye sormuş adam.

Buradaki rivayette (*ihzerû*) diye geçiyor. Yâni, "Rasûlüllah Efendimiz buyurmuş ki: 'Mü'min'in ferasetinden korkun, çünkü o Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin nuruyla bakar, baktığı yeri görür. Basiret gözüyle bakar, gizli şeyleri anlar.' Bu ne demek?" demiş.

Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri, şöyle bakmış ona mütebessim, demiş ki:

"—Hadi bakalım kelime-i şehadet getir, şimdi mü'min olma zamanın geldi." demiş.

Adam müslüman kıyafetliymiş, ama gayr-ı müslimmiş, mecûsiymiş. Camiye gelmiş, kıyafeti müslüman, tavrı müslüman... Müslüman gibi geliyor, hocaya soru soruyor, hoca da gülüyor. Cüneyd-i Bağdâdî hocaların hocası... O da diyor ki:

"—Hadi bakalım, kelime-i şehadet getir, müslüman olma zamanın artık geldi." demiş.

İki keramet gösteriyor. Bir: Adamın müslüman elbisesinde mecûsî olduğunu görüyor ferasetiyle... İki: Onun artık mecûsilikteki zamanının bittiğini, ondan sonra imana geleceğini biliyor:

"—Hadi bakalım müslüman ol! Müslüman olma zamanın geldi." diyor.

Ne yapıyor?.. Mü'minin feraset sahibi olduğunu bizzat gösteriyor. Hadisin mânâsı neydi:

"—Müslümanın ferasetinden kork, çünkü o Allah-u Teàlâ'nın nuruyla bakar."

Adam o hadisi soruyor ya; bir taraftan da kendisinin o mü'minlerden olduğunu gösterip, onun mecûsi olduğunu söyleyip, ona keramet gösteriyor. Yâni o hadis sahihtir, bak böyle, bu diye, "Bak ben senin mecûsi olduğunu sana söyleyivereyim de, mü'minin ferasetle baktığı zaman nasıl böyle anladığını anla!"

diye, ona da misal oluyor. Adam da bu kerameti görünce sarsılıyor, kelime-i şehadet getiriyor, müslüman oluyor.

Yâni, "Efendim kelime şu mânâya gelir de, şu rivâyet etmiştir de, sahih hadistir de, zayıf hadistir de..." vs. demiyor. O hadisi soruyor; o da ona diyor ki:

"—Sen kelime-i şehadet getir bakalım! Şimdi müslüman olma zamanın geldi, hadi bakalım!" diyor.

Bu menkabeyle burada bitirelim. Çünkü ders saati doldu, zil çaldı. Mâşâallah kalkmıyorsunuz siz, teneffüs olduğu halde... Allah râzı olsun... Yâni, hoca darılmasın diye kalkmıyorsunuz teneffüse... Teşekkür ederim. Allah hepinizden râzı olsun…

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele…

23. 09. 1995 – İstanbul
(+16.12.1995 – İstanbul)

6. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (2)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd!..

Çok değerli, sevgili kardeşlerim!

Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Ebû Abdurrahmân es-Sülemî isimli büyük alimin, *Tabakàtü's-Sùfiyye*'sinin 157. sayfasında kalmıştık. Okumaya devam edeceğiz.

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

……

a. Cüneyd-i Bağdâdî Hakkında Kısa Bilgi

Konu geçen hafta başlamıştı, Cüneyd-i Bağdâdî isimli çok büyük, çok meşhur tasavvuf büyüğünün, *Seyyidü't-Tàife* denilen, tasavvuf erbâbının efendisi, soylusu mânâsına gelen bir lakapla anılan Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri. Hayatının kısa bilgilerini vermiştik. Ne zaman doğdu, nerede doğdu, nerede yetişti, hocaları kimler, ne zaman vefat etti?.. Onları geçen hafta okumuştuk. Bu hafta gelenler bilsin diye, özetleyelim:

Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin ismi el-Cüneyd, el- var başında. Künyesi Ebü'l-Kàsım. Babasının adı Muhammed. Ebu'l-Kàsım el-Cüneydü'bnü Muhammed. El-Hazzâz lakabı var, bir de Kavârîrî nisbesi var. Nihavend şehrinden gelme bir aileden, Bağdat'ta yetişti. Çok büyük zâtlardan ilimleri öğrendi.

Geçen hafta, üstüne çok bastıra bastıra önemini anlattık, fakih olarak tanınmış. Fakih alim... Yâni, bir mutasavvıf fakih oldu mu, tasavvuf bakımından çok kıymetli bir durum. Çünkü fıkıh, İslâm'ın ahkâmını bilmek demek. Kişinin (*mâ lehû ve mâ aleyhi*) lehine ve aleyhine olan şeyi bilmesi. "Ne yapması lâzım, ne yapmaması lâzım? Ne sevap kazandırır, ne günah kazandırır?.." Bunları bildiren ilim. Bu çok önemli. İnsan bunu bilirse, şeytanın oyununa düşmez, hatalı iş yapmaz. Tasavvufta böyle bir durumun fevkalâde olduğunu belirtmiştik.

297 senesinde halifenin neyruzunda, yâni tahta cülûs bayramında vefat ettiğini, cuma gecesi vefat edip cumartesi defnedildiğini yazmıştı.

Hadis raviliği de var, onun rivâyet ettiği bir hadis-i şerifi de okumuştuk. Ne buyurmuştu o hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz... Yâni, söz Peygamber Efendimiz'in ama, ravisi Cüneyd-i Bağdâdî. O bakımdan burada alınmış, Cüneyd-i Bağdâdî'nin rivâyet ettiği hadislerden birisi diye örnek olarak, nümûne sadedinde. O hadis ne idi?

Rasûlüllah SAS şöyle buyurdu: [8]

[8] Lafız farkıyla: Tirmizî, *Sünen*, c.X, s.399, no:3052; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.312, no:3254; Buhàrî, *Târih-i Kebîr*, c.VII, s.354, no:1529; Ukaylî,

احذَرُوا فِرَاسَةَ المؤمِنِ ، فإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللهِ تَعَالَى (حل. عن أبي سعيد ؛ ابن جرير عن ثوبان)

(*İhzerû firâsete'l-mü'min*) "Mü'min'in ferasetinden korkun! (*Feinnehu yenzuru bi-nûri'llâhi teàlâ*) Çünkü, o baktığı zaman Allah'ın nuruyla bakar, keramet gözüyle görür."

Kur'an-ı Kerim'de de buna delalet eden:

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِلْمُتَوَسِّمِينَ (الحجر:٧٥)

(*İnne fî zâlike leâyâtin li'l-mütevessimîn*) ayetini okudu. Yâni, "Bu sûrede zikredilen olaylar içinde, feraset sahibi insanlar için çok deliller vardır" mânâsına gelen ayet-i kerimeyi okudu Peygamber Efendimiz. (Hicr, 15/75)

(*İnne fî zâlike le-âyâtin li'l-mütevessimîn*) [İşte bunda feraset sahibi insanlar için deliller vardır.] (Hicr: 15/75) ayet-i kerimesi vardır. *El-mütevessimîn* lakabıyla anılan kimseler, işte böyle feraset sahibi uyanık müslümanlar, mü'minler demektir diye bitirmiştik.

Geldik 157. sayfanın başına.

Duafâ, c.VIII, s.95, no:1856; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.III, s.191, no:1234; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XIV, s.67, no:1537; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.V, s.351, no:1154; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VIII, s.102, no:7497; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.III, s.183, no:2042; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.387, no:663; Beyhakî, *ez-Zühdü'l-Kebîr*, c.I, s.374, no:370; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.III, s.86; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.IV, s.207; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.99, no:2500; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.118; Ebû Ümâme RA'dan.

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IV, s.94; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XI, s.88, no:30730, 30731; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.41, no:80; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.I, s.475, no:761; s.334, no:531.

b. Cem ve Tefrika

٢ - سمعت محمد بن عبد الله بن شاذان ، يقول: قال الجنيد :
القرب بالوجد جمعٌ ، والغيبة بالبشريَّة تفرقةٌ.

TS. 157/2 (*Semi'tü muhammede'bne abdi'llâhi'bni şâzân, yekùlü: Kàle'l-cüneyd*) Kitabın yazarı Sülemî Hazretleri diyor ki: "Ben Şâzân oğlu Abdullah oğlu Muhammed'den duydum ki, şöyle diyordu…"

Şâzân peltek ze ile yazılmış, dal'a benzeyen ze ile. İşte bu bizim sonradan Şâdân diye okuduğumuz kelimedir. Meselâ, Hemezân dedi demin de; o da peltek ze, biz şimdi Hemedân diyoruz. Öncesi sesli harf olan dallar, Farsça'nın bir devresinde zel olarak telaffuz edilirdi, ondandır bu. Meselenin aslı odur.

Cüneyd'in şöyle dediğini nakletmiş müellifimize… Arada çok isim yok, zamanları yakın olduğundan, hemen tek bir raviden almış bilgiyi. Ne buyurmuş Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz Hazretleri:

(*El-kurbu bi'l-vecdi cem'un, ve'l-gaybetü bi'l-beşeriyyeti tefrikatün*) "O vecd haliyle Allah'la beraber oluşun zevkini tatmak, cem'dir. Beşerlik sıfatları hâkim olup, gàlip olup aklını, vücudunu işgal ettiği zaman gaybet durumuna düşmesi, o da tefrikadır." diye bu iki hali böyle anlatmış Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri.

Tasavvuf tabirleri çoktur, her mesleğin tabirlerine ıstılah denilir. Meselâ, bir doktorun öbür doktorla konuştuğu zaman, söylediği sözlerin çoğunu, o iki doktor Türkçe konuşur ama, sen anlamazsın. Neden?.. Meslek tabirlerini kullanıyorlar, ıstılahlarını kullanıyorlar, onun için anlamıyorsun. Hastalığın ismi Latince, şöyle oldu diyor, bilmem ne diyor. O ne demek, bu ne demek anlamıyorsun. Neden?.. Meslek tabiri kullanıyor. Özel tabirler kullanıyor.

Aynı şekilde, bir mühendisi de anlamazsın. Aynı şekilde,

hususî bir sanat, meslek sahibini de anlamazsın. Fizik ilminin tabirlerinde şu ne demek, bu ne demek?.. *Aydınlanma* ne demek bir tarifi vardır. *Güç* ne demek, *kuvvet* ne demek bir tarifi vardır. Onun gibi. Yâni bu umûmî bir kaide.

Tasavvufun da tabirleri vardır, terminolojisi vardır, ıstılahları vardır. Bunları bilmeyen, söylenen cümleyi anlamaz.

Tabii bu tabirler nasıl gelişmiştir, nasıl oluşmuştur hepsinin kökü var, aslı var, izahı var. Meselâ *nefs-i emmâre*... Çok emreden nefis. Bu nereden geldi? Allah Allah, bu ne demek?..

Kur'an-ı Kerim bütün ilimlerin kaynağıdır. Kur'an-ı Kerim bütün ilimlerin kaynağı olduğu için, İslâm ilimlerinin tabirleri de oradan çıkmıştır. Kur'an-ı Kerim'de bir tabir var:

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلاَّ مَا رَحِمَ رَبِّي (يوسف:٥٣)

(*İnne'n-nefse le-emmâretün bi's-sûi illâ mâ rahime rabbî*) [Muhakkak ki nefis kötülüğü çok çok emredicidir; ancak Rabbimin acıyıp koruduğu başka.] (Yusuf: 12/53) deniliyor, oradan gelmiş.

Demek ki, insanoğlunun nefsinin çeşitleri var, çeşit çeşit nefisler var. Bir tanesi, (*emmâretün bi's-sûi*) kötülüğü çok emreden nefis. Bazı insanların nefisleri o insana kötülüğü çok yaptırabiliyor. Şu günahı işle, şu hırsızlığı yap, şu keyfi yerine getir, şu hırsını tatmin et, şu sadistliğini yap...

Kim söylüyor? Nefsi. Canı istiyor, ısrarla istiyor, yapıyor. (*Emmâretün bi's-sûi*) Nefsi o vasıfta. Tamam, Kur'an'dan çıkmış. Nefs-i emmare deyince başkası anlamaz. Allah Allah, 20. Yüzyıl'da yetiştim, üniversiteyi bitirdim, yabancı dilleri biliyorum, bu adam *nefs-i emmâre* deyince neyi kastediyor?.. Gel de anlatayım kardeşim; bu tasavvufun tabiridir, nefis şu demektir, emmâre şu demektir.

Pekiyi *nefs-i levvâme* ne demek?.. O da Kıyâmet Sûresi'nde geçiyor:

لاَ أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ . وَلاَ أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ (القيامة:١-٢)

(*Lâ uksimu bi-yevmi'l-kıyâmeh. Ve lâ uksimu bi'n-nefsi'l-levvâmeh*) [Kıyamet gününe yemin ederim. Kendini kınayan, pişmanlık duyan nefse yemin ederim (ki, dirilip hesaba çekileceksiniz).] (Kıyâmet, 75/1-2)

Orada geçtiği için, insanlar anlamışlar ki, Allah'ın kitabında bile *nefs-i levvâme* diye bir tabir geçiyor, bir de demek ki levvâme nefis varmış. O tabir oradan gelişmiş.

Nefs-i mülheme var bir de. Bazıları tasavvuf kitabı yazıyorlar, tasavvufu anlatan kitap yazıyorlar, tabirin *nefs-i mülheme* olduğunu bilmiyorlar. Yanlış söylüyorlar, nefs-i mülhime diyor... *Mülhime* olmaz, *mülheme* olur. İlhamı veren Allah. Mülheme olacak. O nereden geliyor?.. O da:

فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا (الشمس:٨)

(*Feelhemehâ fücûrahâ ve takvâhâ*) [Kötülükleri ve takvâyı ilham edene and olsun ki...] (Şems, 91/8) ayet-i kerimesinden geliyor. Demek ki, Allah nefislere ilham ediyor. Fısk u fücûrunu ve takvâsını ilham ediyor. Demek ki, ilhâma mazhar olan nefis mânâsına *mülheme*, o da bir tabir.

Ondan sonra:

يَاأَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ . ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً

(الفجر:٢٧-٢٨)

(*Yâ eyyetühe'n-nefsi'l-mütmainneh. İrciî ilâ rabbiki râdıyeten merdıyyeh.*) [Ey mütmain olan, huzura kavuşmuş olan nefis! Sen ondan hoşnud, o senden hoşnud olarak Rabbine dön!] (Fecr, 89/27-28) *Nefs-i mütmainne* var... *Nefs-i râdıye, nefs-i merdıyye* var...

Demek ki bu terminoloji, ıstılahlar Kur'an'dan çıkmış, anlıyoruz. Bilen biliyor kökünün nereden çıktığını, o zaman kökünü de anlıyor, işin mahiyetini de anlıyor. Bilmeyen ıstılahlarda boğulur, ana mânâyı anlayamaz. Kelimelere takılır kalır, öbür tarafa geçemez. Kelimenin altında yatan mânâyı

kavrayamaz.

Umûmiyetle muhakkık olan insanlar, yâni derin olan insanlar mânâyı anlarlar. Umûmiyetle mukallid olan insanlar, taklitçi olan insanlar kelimelere takılırlar, işin özünü anlayamazlar, gàfil gelirler, gàfil göçerler. Demek ki ıstılahlar var.

Tasavvufî ıstılahların anlatıldığı eserler var. Bu işi bilen insanlar bunları uzun uzun, *ıstılahât-ı sùfiyye* diye izah edici kitaplar da yazmışlar. Veyahut tasavvufa dair bir kitap yazmış da, onun içinde bir bölümde tasavvufî ıstılahları, yâni terimleri açıklamış.

Meselâ; çok meşhur, çok kıymetli, çok güzel bir eser olan İmâm Kuşeyrî'nin *er-Risâle* isimli eseri. *Risâle-i Kuşeyriyye* derler, orada tasavvuf ıstılahları vardır. Es-Serrâc'ın *Lüma'* isimli eserinde tasavvuf ıstılahları vardır. Meselâ, Gazâlî'nin *İhyâ*'sında tasavvuf ıstılahları açıklanır. Bazı ansiklopedik eserlerde açıklanır.

(*El-kurbu*) *Kurb*. Bu bir tasavvufî ıstılahtır. Kulun Allah'a yakınlığı demek... *Kurb*, kurbiyyet demek, yakınlık demek. Sonra *cem* ve *tefrika* diye iki tabir var, birbirinin zıddı. Aslında cem bir araya gelmek demek, tefrika da ayrılmak demek. Cem, bir araya getirmek, tefrika bir araya gelmiş şeyi ayırmak demek. Ama bunlar tasavvuf ıstılahı. Yâni adam cem halindedir, cem haline ulaşmıştır, *cem'ü'l-cem* haline ulaşmıştır veyahut adam tefrika seviyesindedir, tefrikadadır. Ne demek bunlar? Bunların izahları sayfalarca sürer. Derslerle onu anlatmak lâzım, bilmeyen bu işi iyice anlasın diye.

Tabii, Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'ne de sormuşlar nedir bu *cem*, nedir bu *tefrika* diye. Tarif etmiş. Yâni soranın anlayacağı şekilde tarif etmiş ama, sizin ve bizim anlamamız için bu kadar söz yetmez, çok daha uzun tarifler lâzım, geniş anlatım lâzım!

(*El-kurbu bi'l-vecdi cem'un*) Yâni, "İnsanın vecd haline gelip de, Allah'ın yakınlığını kazanması, işte bu cemdir. (*Ve'l-gaybetü bi'l-beşeriyyeti tefrikatün*) Beşeriyet sıfatlarının tesiri altında kalıp da, beşeriyetten sıyrılamamış olmak da tefrikadır."

Demek ki vecd haline gelip de, beşeriyet sıfatlarından sıyrıldığı zaman, cem haline geliyor; beşeriyet sıfatlarını geçemeyip o halde kaldığı zaman, tefrika halinde kalıyor. Tabii buradaki bu sözleri de anlatmak lâzım, bunlar da yetmez.

Şimdi insanın Mevlâ'sına kavuşması deniliyor, bu nasıl bir şey? Allah'a kavuşmak, Allah'a vâsıl olmak... Falanca zât-ı muhterem Allah'a vâsıl olmuş, vuslat makamına ermiş kimse filân deniliyor. Ermiş diyoruz, ermek, ulaşmak diyoruz... Bu nasıl olacak? Yâni yüksek bir yerde de şöyle uzanıp da mı eriyor, ermek nasıl oluyor, ulaşmak nasıl oluyor?.. Bir yerde duruyor da mı, onun yanına gidine mi yakın oluyor?.. Allah'a yakınlaşmanın esrarı nedir, şekli nedir bu işin, bu neyle ilgili?

Allah bilgisiyle ilgili… Kişideki Allah bilgisi nedir? Ma'rifetullahtır. Sen Allah'ı biliyor musun?.. Belki biliyorum dese bile, çok şey bilmiyordur. Çok insan Allah hakkında doğru, düzgün, sağlam, geniş bir bilgi bilmiyordur. Bizim kardeşlerimiz inşâallah biliyorlardır da, çok kimse bilmez. Çok kimse de yanlış bilir.

Meselâ bir Amerikalıya, —onlar Allah demiyor, tabii *God* diyor— "Nedir God?.. Yâni, tanrı dediğin nedir?" dediğin zaman, abuk sabuk bir şey söyleyecek, sapık söyleyecek, yanlış söyleyecek... Çünkü Hazret-i İsâ'nın tanrı olduğunu sanıyor. Yanlış, kökünden yanlış...

Bir Japon'a sorsan, "Tanrı nedir?" diye, o da abuk sabuk ve sapık bir şey söyleyecek. Neden? Onun da zaten kökü bozuk, adam güneşi tanrı sanıyor, ondan ne hayır gelir? Güneşi tanrı sanan bir insan ne anlar bu işten?..

Demek ki, Allah'a yakınlaşmak demek, Allah'ı doğru bilmekle ilgili bir şey… Yâni Allah'ı doğru bilen bir insan, Allah'a yakınlaşmayı da doğru bilir. Allah'ı yanlış bilen bir insan, Allah'a yakınlaşmaktan da hiç bir şey anlamaz, aval aval bakar, ağzı açık durur, içine de sinek kaçar. Anlamaz bir şey.,,

Tabii, Allah CC Kur'an-ı Kerim'de kendisi hakkında buyuruyor ki:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ (الشورى:١١)

(*Leyse kemislihî şey'ün*) [Onun benzeri hiç bir şey yoktur.] (Şûrâ, 42/11)

Meselâ Allah... Farz edelim... Hani biz putperest kavimler gibi değiliz. Ağaca tapmışlar, obje dediğimiz görülen bir şeye, bilinen bir şeye tapmışlar, şu dağa tapmışlar, işte bu dağ benim tanrım diye meselâ... Veya bir hayvana tapmış, Eskimolar beyaz ayıya tapınıyormuş, Afrika'daki filanca kabile bilmem neye tapıyormuş filan...

Tamam, Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni biz öyle bilmiyoruz. Kur'an'da Allah-u Teàlâ Hazretleri buyuruyor ki: (*Leyse kemislihi şey'ün*) Allah'a benzeyen bir şey yok. O halde benzeyen bir şey olmayınca, biz teşbihle Allah'ı anlatabilir miyiz?.. Anlatamayız. Şunun gibi diyebilir miyiz?.. Diyemeyiz. Elektrik gibi diyemeyiz, güneş gibi diyemeyiz, hava gibi diyemeyiz, madde gibi diyemeyiz. (*Leyse kemislihi şey'ün*) Hepsini kökünden silmiş. Onun gibi bir şey yok. E bilemeyiz.

Sonra ne buyurmuş:

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ ، وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ (الأنعام:١٠٣)

(*Lâ tüdrikühü'l-ebsâr, ve hüve yüdrikü'l-ebsâr*) "Allah gözleri, gönülleri, her şeyi bilir ama, etrafı gören şu gözler onu göremez. Gözler Allah'ı kavrayamaz, idrak edemez, algılayamaz." (En'âm, 6/103)

Yâni demek ki, biz bakıp da, "Hah Allah şurada, bak gördüm!" diyemeyeceğiz. Yâni öyle direk gibi, şekil gibi, renk gibi bir şey değil. Binâen aleyh, hiç bir şeye benzemeyen, hiç bir benzeri olmayan, benzersiz, nazirsiz, şeriksiz olan, gözlerin görmediği Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni bir insan nasıl bilecek?.. Al başına mühim bir problem; büyük, altından kalkılmayacak bir soru… Ver bakalım cevabı! Benzeri yok, şerîki yok, nazîri yok, gözler onu göremez. Nasıl bilinecek?..

Allah CC gözlerle görülmez ama, gönülle bilinir. İnsanın Allah'ı bilme uzvu, organı, âzâsı, gözü değil gönlüdür. Gönlüyle bilinir. Onun için, büyüklerimiz demişler ki: Allah mü'min kulunun gönlüne tecelli eder.

Onun için, şair [Şemseddîn-i Sivâsî Hazretleri] kısaca söylemiş ki:

Sür çıkar ağyârı dilden tâ tecellî ede Hak,
Padişah konmaz saraya, hàne ma'mur olmadan.

Ezberleyin, bu çok güzel bir beyit! Çok güzel bir şiir, tamamını ezberlemek lâzım![9] Böyle güzel şiirler kaçırılır mı?.. Ezberlemek lâzım, boş şeyleri ezberleyeceğine...

Ne diyor bu beyitte şair: "Gönlünden yabancıları, masivallahı, gayrullahı çıkart, gönlünde başka bir şey kalmasın! Allah'tan başka, Allah sevgisinden başka bir şey koma gönlünde, hepsini

---

[9] Şiirin tamamı:

Vâsıl olmaz kimse Hakk'a cümleden dûr olmadan
Kenz açılmaz şol gönülde tâ ki pürnûr olmadan

Sür çıkar ağyârı dilden tâ tecellî ede Hakk
Pâdişâh konmaz saraya, hâne mamûr olmadan

Hakk cemalin Kâbe'sini kıldı âşıklar tavaf
Yerde Kâbe, gökyüzünde Beyt-i ma'mûr olmadan

Sen müyesser eyle Yâ Rab bizlere beyt'in tavâf
İlmin ile âmil eyle vâde tekmil olmadan

Mest olanların kelâmı kendiden gelmez veli
Ya niçin söyler ene'l-Hak, kişi Mansûr olmadan.

Mest olup meydane geldim ta ezelden ta ebed
İçmişem aşkın şarabın âb-ı engûr olmadan

[Biz ricâliz, gelmişiz, kim gör ezelden tâ-ebed;
İçmişiz aşkın şarâbın, âb-ı engûr olmadan.]

"Mûtû kable en temûtû" sırrına mazhar olan*
Haşr-ü neşri bunda gördü nefha-i sûr olmadan

Âşıkın çok derdi amma sırrın izhâr eylemez
Söylemesi terk-i edeb çünki destûr olmadan

Bir acaîb derde düşmüş tutuşur Şemsî müdâm
Hakk'a makbûl olmak ister, halka menfûr olmadan

çıkart!"

(*Sür çıkar ağyâr-ı dilden*) Dil, ağzımızdaki dil değil, lisan demek değil; dil, gönül demek... Farsça dil gönül demek. Türkçe dil, ağızdaki lisan dediğimiz şey. İngilizce tongue diyor, o. Ama Farsça'da dil, gönül demek. Türkçesi gönül, Farsçası dil, Arapçası kalb... Kalb, dil, gönül; hepsi aynı şey...

(*Sür çıkar ağyârı dilden*) Masivallahı kalbinden sür, çıkart, at, kalbinden at diyor. Yâni, gönlünden Allah'tan gayrı olan şeyleri at! Tâ ki, at ki, Allah tecelli etsin gönlüne. Senin kalbine Allah tecellî etsin.

Sebep söylüyor: Çünkü, (*Padişah konmaz saraya, hàne ma'mur olmadan.*) "Ev güzel, tertemiz, kıymetli, alımlı, şerefli olmayınca, padişah gelip öyle bir yere yerleşmez, misafir olmaz." Alemin padişahı olan, Rabbü'l-alemîn olan Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin senin gönlüne gelmesi için, sen gönlündeki masivallah pisliklerini, çıkart, tertemiz yap bakalım orayı, gönlün tertemiz olsun...

Tabii anlıyoruz ki, gönülden pis duygular gidecek, çirkin düşünceler gidecek, kötü niyetler gidecek; içimizdeki, insanoğlunun içindeki kötü huylar temizlenecek... İnsanoğlunun içinden kötü duygular gidince, kötü fikirler gidince, kötü niyetler gidince, kötü huylar gidince, tertemiz, çok iyi niyetli bir insan olunca; o zaman, Allah tecelli edecek.

Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni insan gönlüyle bilir, gönlüyle bulur, gönlüyle müşahede eder. Onun için, gönle nazar etmek lâzım, gönül alemine teveccüh etmek lâzım ki Allah'ın tecellisine mazhar olsun.

Bir de şu var: Bilmeyen bir insana, hiç görmediği bir şeyi, benzetme olmadan —benzemediğine göre— anlatmak mümkün değildir. Meselâ, anadan doğma kör olan bir insanın, kırmızı renk ne demek, yeşil renk ne demek anlaması mümkün değil! Çünkü görmesi yok, anlamaz. Tatma duygusu olmayan bir kimsenin, ekşi ne demek, tatlı ne demek, acı ne demek anlaması mümkün değil... Hiç bir şeye benzemeyen Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni, tatmayan, bulmayan, bilmeyen, anlamayan bir kimseye, tadan, bulan, bilen bir kimse anlatamaz.

Neden?.. Ne desin de anlatsın?.. Tatmayan bilmez. Nasıl

anlatacak yâni?.. Anlatamaz. Ancak der ki: Çok güzel, son derece, sonsuz derecede tatlı bir alem, çok güzel bir duygu, tarifsiz şerefli bir şey... Bir şeyler der ama, ne? Onun ne demek istediğini, sen onu müşahede etmeyince anlayamazsın.

Onun için, büyüklerimiz demişler ki:

"—Allah'ı CC sana bildirse bildirse, yine Allah bildirir; başkası bildiremez."

Neden?.. Allah her şey kàdir olduğu için... Tarif edilmeyen şey Allah için mümkün mü? İmkânsızlık mümkün mü? Yapamaz diyebilir misin herhangi bir şeyi?.. Allah yapılamayanı yaptığından, her şeye kàdir olduğundan, o bildirir. Başkasının bildiremediği şeyi o bildirir. "Haaa, bu muymuş, aman Allah'ım bayıldım!" dersin bildirdiği zaman. Bildirmediği zaman da, bildirmediği kimse bilemez.

Tabii bu sözler nerelere kadar gider, daha başka ne kadar konuşmak lâzım?.. Allah-u Teàlâ Hazretleri buyuruyor ki... Kur'an-ı Kerim'de buyuruyor. Neden hep Kur'an'ı delil alıyoruz? Çünkü Allah'ın kelâmı, en sağlam kaynak o... Müslümanın anayasası, imanın anayasası Kur'an-ı Kerim, her şeyin bilgisi orada, onun için oradan delil arıyoruz. Hiç de tereddüt etmiyoruz orada söyledikten sonra.

Mûsâ AS da Allah'ı görmek istemiş de, "Göremezsin!" buyrulmuş meselâ. O da sanmış ki, şöyle gözüyle baktığı zaman görebilir. "Göremezsin." denmiş.

Bir de buyuruyor ki Allah-u Teàlâ Hazretleri:

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ (الحديد: ٤)

(*Ve hüve meaküm eyne mâ küntüm*) "Siz nerede olursanız olun Allah sizinle beraberdir." (Hadîd, 57/4) Nerede olursanız olun... Sen demiyor, siz diyor. Herkes nerede olursa olsun demek, her yer demek yâni netice itibariyle.

Onun için, Allah her yerde hâzır ve nâzır, her yerde... Bir yerde değil, bir mekânda değil, bir cihette değil, bir yönde değil, bir tarafta değil; her yerde, her anda, o bir şanda... Her anda bir tecellîde, her yerde... (*Ve hüve meaküm eyne mâ küntüm*) Nerede

olursanız, o sizinle beraber...

Bu nasıl bir beraberlik? O bizimle beraber olduğu halde biz nasıl ondan uzağız? Ne kadar ayıp, ne kadar acaip bir şey ki, Allah kuluna şah damarından daha yakın, kulu Rabbinden korkunç mesafelerde uzak. Tarifsiz derecelerde uzak yâni. Ne kadar ayıp, ne kadar acaip; Allah yakın, kul uzak.

Hadis-i kudsîde Allah-u Teàlâ Hazretleri buyurmuş ki:[10]

وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ شِبْرًا ، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا ؛ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا ، وَإِنْ

تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا ؛ وَ إِنْ أَتَانِي يَمْشِي ، أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً (خ. م. ت.

ه. حم. حب. عن أبي هريرة)

(*Ve in tekarrabe ileyye şibran, tekarrebtü ileyhi zirâà*) "Kulum bana bir karış gelirse, ben ona bir arşın, bir kol boyu gelirim. (*Ve in tekarrabe ileyye zirâan tekarrabtü ileyhi bââ*) O bana bir arşın gelirse, ben ona bir kulaç gelirim. (*Ve in etânî yemşî eteytühû herveleten*) O bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak giderim."

Fesübhânallah!.. Gene çevirelim bir sayfa daha. Kur'an-ı Kerim'de ne buyuruyor Allah-u Teàlâ Hazretleri, *bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

(الحديد: ٣)

---

[10] Buhàrî, *Sahîh*, c.VI, s.2694, *Tevhîd* 100/15, no:6970; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2061, *Zikir* 48/1, no:2675; Tirmizî, c.V, s.581, no:3603; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1255, no:3822; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.413, no:9340; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.III, s.93, no:811; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.4, s.412, no:7730; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IX, s.27; Taberânî, Dua, c.I, s.27, no:18; Beyhakî, *Erbaùne's-Suğrâ*, c.I, s.87, no:43; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.225, no:1135; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.102, no:1897; *Câmiu'l-Ehàdîs*, c.XXIV, s.197, no:26967.

(*Hüve'l-evvelü ve'l-âhirü ve'z-zâhirü ve'l-bâtın, ve hüve bi-külli şey'in alîm.*) "O evveldir, âhirdir, zâhirdir, batındır. O her şeyi bilir." (Hadîd: 57/3) Buyur bakalım, gel bakalım, anla bakalım, izah et bakalım, kavra bakalım! Evvel ve ahir odur, zâhir ve bâtın odur.

Şimdi tabii, kim neyi isterse, Allah istediğini veriyor:

اُدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

(*Üd'ùnî estecib leküm*) 'Bana dua edin, sizin duanıza icabet edeyim!' (Mü'min, 40/60) buyuruyor.

Sen niye Allah'ı bulamıyorsun?.. Sen Allah'ı istemiyorsun da ondan... Parayı istiyorsun, parayı buluyorsun. Tahsil istiyorsun, çalışıyorsun, tahsili yapıyorsun. Evlenmek istiyorsun, eş buluyorsun. İş arıyorsun, iş buluyorsun. E Allah'ı aramıyorsun, istemiyorsun. Candan bir istedin mi Allah'ı?.. "Şu Allah'ı bir bulayım, bir bileyim, bir kavuşayım!" diye içine bir ateş düştü mü, bir kavuşma arzusu düştü mü?..

Yoo, hiç öyle bir merak bizim içimize aşılanmadı ki küçükten beri. Hep masivâ dediğimiz Allah'tan gayrı şeylerle meşgul oluyor insanoğlunun gönlü…

Küçükken şekerle meşgul oluyor, çikolatayla meşgul oluyor, sütle meşgul oluyor, tatlıyla meşgul oluyor, oyuncakla meşgul oluyor, oyalanacak şeylerle meşgul oluyor.

Biraz büyüyor, biraz gelişiyor, ergenlik çağına geliyor; başka insanlarla meşgul oluyor, karşı cinsle meşgul oluyor... Hatta ona aşık oluyor, hatta romanlara mevzû oluyor, hikâyelere konu oluyor, candan istiyor, arzu var içinde... Bir müddet de onunla oyalanıyor. Ondan sonra muradına eriyor; tamam, nişan, nikâh, düğün, evlilik...

"—Tamam mı paşam? Tamam. Erdin mi muradına, murad mıydı yâni bu?.. Asıl mıydı bu, esas mıydı, gaye miydi?.. İşte gör, oldu işte, evlendin... Bak senden önce nice evli insan vardı, işte şimdi sen de evlendin."

Haa, hayatın gayesi bu da değilmiş yâhu... Şeker değilmiş, eş değilmiş filan...

Oyalanıyor insanoğlu. Çeşitli mâsivallah olan, yâni şairin gönlünden çıkart dediği şeylerle oyalanıyor. Şeyh Sâdi diyor ki:

عمر گرانمایه در این صرف شد تا

چه خورم صیف و چه پوشم شتا

Ömrü giranmâye der in sarf şod tâ,
Çe horem sayf u çe pûşem şitâ?

"Şu aziz ömür, şu insanın kıymetli sermâyesi olan ömrüm, 'Kışın ne örtüneyim, yazın ne yiyeyim?' demekle geçti."

Doğru. Ekseriyetle insanların derdi yemek, içmek, giyinmek, kuşanmak filan... Bunların hepsi gaye değil. Nereden anlaşılıyor? Elde ediyorsun, pek önemli olmadığını anlıyorsun. Hatta bıkıyorsun.

Şekeri yiye yiye, çocuk şekerden bıkıyor. Bir zaman geliyor, eşinden bıkıyor insanoğlu... O da esas değilmiş, o da esas değilmiş...

Asıl esas olan ne? Asıl güzeller güzeli, her güzelliği yaratan, her şeyin sahibi olan, her kemâlâtın màliki olan, her şeye kàdir olan, tariflere sığmayacak kadar Esmâ-i Hüsnâ'sı, en güzel sıfatları olan Allah'a gönül bağlamak…

Esmâ-i Hüsnâ ne demek muhterem kardeşlerim? Kelimelerini düşünürse insan, mânâları yakalar. *Esmâ*, isimler demek. *Hüsnâ* ne demek? En güzel demek… En güzel isimler, sıfatlar kimin?.. Allah'ın. Neden? Vasıf güzel de, onun ismi de ondan güzel oluyor. Allah'ın her şeyi çok güzel, en güzel! Çok güzel değil, en güzel!

E sen en güzeli bırakıp da, kusurlu eksikli güzelle ömrünü geçiriyorsun! Hiç bir şey anlamadan, hayatın mânâsını da kavramadan çocukluk geçiyor, gençlik çağı geçiyor, olgunluk geçiyor, ergenlik geçiyor; ihtiyarlık geliyor, bunaklık geliyor, ölüm geliyor, gidiyor...

Hiç bir şey anlamadı. Hayattan hiç bir şey anlamadı. Hayatın mânâsını anlamadı. Hayatta asıl peşinde koşulacak en güzel ideali bulamadı, bulamıyor çok insanlar. Çok insanlar bunu

bulamıyor, hatta bu sözler bile tesir etmiyor. Neden? Tesir etse, anlasa, o zaman işler çok farklı olacak.

İşte *cem*, Allah'la beraber olmak demek aslında... *Tefrika* da, o beraberlik zevkinden mahrum olmak demek. Demek ki, vecd halinde insan Allah'a yakınlaşmış oluyor, o zaman cem oluyor. Beşeriyet sıfatları bastırdığı zaman tefrika oluyor, ayrılık oluyor, ayrılma oluyor.

Beşeriyet sıfatları nedir? Beşeriyet ne yapar yâni?.. Acıkır, uykusu gelir. Acıkma duygusu öne geçtiği zaman, uykusu geldiği zaman... İçine bazı şiddetli arzular düşer. O arzuların peşine düştüğü zaman, işte gözü körleşiyor, asıl şeyi bulamıyor. O zaman tefrikaya düşüyor, o zaman keyfi, zevki bulamıyor, kaybediyor; ayrılıkta, gayrılıkta kalıyor.

c. İlmin Kapısı Çok Çalışmak

157. sayfanın 3 paragrafına geçiyoruz:

٣ - سمعت عبد الواحد بن بكر ، يقول: سمعت همَّام بن الحارث ، يقول: سمعت الجنيد ، يقول: باب كلِّ علمٍ نفيسٍ جليلٍ بذل المجهود. وليس من طلب الله ببذل المجهود ، كمن طلبه من طريق الجود.

TS. 157/3 (*Semi'tü abde'l-vâhide'bne bekrin, yekùl*) Bu Bekir oğlu Abdülvâhid'den işittim diyor Sülemî Hazretleri, şöyle diyordu: (*Semi'tü hemmâme'bne'l-hàrisi, yekùl*) El-Haris oğlu Hemmâm'ın şöyle dediğini işittim demiş o da. (*Semi'tü'l-cüneyd yekùl*) O da Cüneyd-i Bağdâdî'nin yanındaydım, şöyle dediğini duydum demiş. Râvîlerin isimlerini, biz de teberrüken zikrediyoruz böylece.

Ne buyurmuş Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz:

(*Bâbü külli ilmin nefîsin celîlin bezlü'l-mechûd*) Bunu da

açıklamıştık eski haftalarda. (*Ve leyse men taleba'llâhe bi-bezli'l-mechûd, kemen talebehû min tarîki'l-cûd.*)

O kadar güzel ki Arapça sözler, o kadar güzel ki, bilseniz o kadar tatlı ki kelimelerin seçilişi... Kısa kısa izah etmeğe çalışalım:

(*Bâbü külli ilmin nefîsin celîlin bezlü'l-mechûd*) "Her nefîs, celîl, ulu, güzel tatlı, hoş, kıymetli ilmin giriş yolu, kapısı, (*bezlü'l-mechûd*)'dur. Ne demek? Elinden geldiği kadar gayreti sarf etmektir. Bezletmek, biliyorsunuz bol bol vermek demek. *Mechûd*, insanın sarf ettiği gayrete derler. Yâni, gayretini elinden geldiği kadar sarf ederek o güzel ilimler tahsil edilir. (*Bâbü külli ilmin nefîsin celîl*) Her nefîs ve celîl olan ilmin kapısı, gayreti bezletmektir, gayret etmektir, çalışmak çabalamaktır."

Tabii *nefîs* ne demek? Şahane, nefse çok tatlı gelen, çok güzel demek. İlm-i nefîs, yâni çok güzel ilim. *Celîl* ne demek?.. Ulu demek. "Azametli, kıymetli, büyük ve çok güzel ilmin, her güzel ilmin kapısı, (*bezlü'l-mechûd*) gayreti sarf etmektir, çok gayret sarf etmektir."

Eh deminki sözümüze bağlayalım! Cüneyd-i Bağdâdî'nin bu sözünü, hemen bağlayalım, konu birbiriyle ilgili:

"—Allah bilgisi bilgilerin en güzeli mi, en nefîsi mi?.."

En nefîsi.

"—En ulusu, en celîli, en kıymetlisi mi?.."

En kıymetlisi. Şek şüphe yok.

"—Her ilim çalışmakla elde ediliyorsa, Allah bilgisi oturduğu yerden öğrenilir mi?

Ona da çalışacak. Allah'ın ma'rifetullahını, Allah bilgisini, Allah'ı tanımayı elde etmek için ne yapacak insan? Ne yapacaksınız, ne yapacağız?.. Çalışılacak, ter dökülecek, gayret sarf edilecek.

"—Nedir Allah'ın bilgisini, ilmini, ma'rifetini elde etmenin, tanışıklığını kazanmanın ilmi?.."

Tasavvuftur; tasavvuftaki metodlardır, çalışmalardır, riyâzettir, uğraşmadır.

Ne yapıyor şeyh efendi?.. Bir kimseyi alıyor tarikata, tasavvufa, ne yapıyor? Kimsenin bildiği yok ki! Millet tarikata düşman, tasavvufa düşman, dervişe düşman, zikre düşman, şeyhe

düşman... Niye düşman?.. Ondan da haberi yok. Yanlış şeyler var kafasında, ondan düşman. Kötü bir şey sanıyor, ondan düşman.

Yahu ne yapıyor şeyh efendi, bir insanı aldığı zaman?.. Ne yapmış veyahut?.. Bırakalım ne yapıyor, tarihte ne yapmış?.. Yâni Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî Hazretleri'ne bir derviş gitmiş de, bağlanmış da fena mı olmuş?

"—Yook. İyi olmuş hocam. Nerede... Mevlânâ gibi olsa..."

Yunus Emre Hazretleri'ne bir derviş gitmiş, bağlanmış da fena şeyler mi öğrenmiş?..

"—Yok hocam, keşke Yunus gibi olsa... Ne güzel şey öğrenmiş."

E pekiyi Eşrefoğlu Rûmî Hazretleri'ne bağlanmış da fena mı olmuş?..

"—Yok hocam!"

E Hacı Bayram-ı Velî'ye bağlanmış da fena mı olmuş?..

"—Yok hocam!"

İbrâhim Hakkı Hazretleri'ne bağlanmış da, onun terbiyesinden, tornasından, tezgâhından, elinden, sanatından geçmiş de fena mı olmuş?..

"—Yok hocam!"

E ne olmuş bu adamlar?.. Efendi olmuş, kâmil insan olmuş, olgun insan olmuş, ahlâklı insan olmuş, temiz insan olmuş, tatlı insan olmuş, geçimli insan olmuş, hayırsever insan olmuş... E iyi olmuş yâ! Odun girmiş buraya, tomruk olarak girmiş, buradan zarif bir sanat eseri olarak çıkmış. İyi yontulmuş mâşâallah bu tezgâhta, iyi olmuş.

Bu adam eskiden, hart hurt bir adamdı, hod be hod bir adamdı. E bu tezgâha girdi, öbür taraftan şöyle bir halim selim insan çıktı. E güzel bir şey demek. Bu güzelliği tarihten biliyor, bu devirde tasavvufa düşman... Neden?.. Anti propaganda var, aleyhte propaganda var, kötüleme var, yalan yanlış sözler var ve kötü misaller var tabii.

Olsun. Her ilimde, her yolda, her dalda, her meslekte kötü misal vardır. Yâni, bir öğretmen talebesine tecavüz etmişse, öğretmenlik mesleği tamamen mi kötü? Değil. O öğretmen kötü.

Bir baba evini barkını terk etmiş, hanımına çocuğuna bakmamış, perişan etmişse, bütün babalar mı kötü? Hayır, o baba kötü.

E ben müslümanım diyen bir insan, filanca yerde bir günah işlemiş, bir hata işlemişse müslümanlık mı kötü?.. Hayır. Efendim filanca şahıs işte şöyle yapmış böyle yapmış, yol mu kötü? Hayır. Sen yolun esasını al, bak!..

Ermenîlikten dönüp de müslüman olmuş bir kimseye[11] papazlar gelip gidip diyorlar ki:

"—İslâm'a girdin, niye girdin, dön bize! İslâm kötü... Bak Kapalı Çarşı'da tüccar yalan söylüyor. Müslüman güya, hacı efendi şurada şöyle yapıyor, şu hileyi yapıyor..."

O demiş ki:

"—Siz onlara bakmayın! Siz suyun kaynağına bakın! Dağdaki, ilk çıktığı yerdeki pınarın temiz suyuna bakın! Lağımdaki suya bakmayın, oraya bakın, asıl kaynağına bakın!" demiş. Oraya bakılacak.

Tabii tasavvuf ilmi nedir?.. Nefsi terbiye etme ilmidir, ahlâkı güzelleştirme ilmidir. Tasavvuf ilmi güzel… E tasavvufun ehli değilse bir insan, öğreten iyi değilse, öğrenen iyi değilse, kusur öğretende ve öğrenende... İlim kötü değil. Matematikte hoca zayıf diye, veya öğrenci problemi yanlış çözdü diye, matematik ilmi fena mı?.. Fizik ilmi fena mı?.. Değil. O ilimler güzel, o şahıslar nâkıs...

Onun için, tasavvuf ilmi eğer ma'rifetullahsa, Allah'ı tanıma ilmiyse, hepimize en lâzım olan şey... Süleyman Demirel'e de lâzım, Tansu Çiller'e de lâzım, herkese lâzım!.. Tepeden tırnağa, yukarıdan aşağıya herkese lâzım. Allah'ı tanıyacak. Kainâtı yaratan, kendisine nimetleri gönderen Rabbini bilecek. Fena mı? En önemli şey.

Ma'rifetullah tasavvufla elde ediliyor. Yâni tasavvufun konusu ma'rifetullah... Ooo, o zaman güzel!.. Nefsi terbiye etme ilmi... Ooo, o zaman tasavvuf güzel!.. Ahlâkı güzelleştirme, kötü huyları atıp iyi huyları almak... Ooo, o zaman tasavvuf güzel!.. Bak, tamam, pekiyi niye itiraz ediyorsun?

Hem de müslümanım diyen çıkıp itiraz ediyor:

"—Tasavvuf İslâm değil, başka bir dindir." diyor.

[11] Barsam Usta, Zâhid Barsamoğlu.

Böyle diyenler var, biliyorum ben. Yarım enteller var. Semi-entel, tam değil, yarım yamalak. "Tasavvuf ayrı bir din." diyor. "Tasavvuf İslâm değil." diyor. Tasavvuf İslam'ın özü, Kur'an'ın özü, Peygamber Efendimiz'in hali, ahlâkı... Onu bilemiyor.

"—E efendim şu misal var, bu misal var..."

Yâhu, sen şimdi tembel talebeyi örnek verme bana! Problemi yanlış çözen, acemi doktor misal olamaz. Tıp ilmi güzel, matematik güzel, fizik güzel, kimya güzel... Sen bırak nâkıslığı. Sen ilim doğru mu, yanlış mı, onu söyle!.. Nefsi terbiye etmek lâzım mı? Lâzım!.. Allah'ı bilmek lâzım mı? Lâzım!.. Ahlâkı düzeltmek lâzım mı? Lâzım!.. O halde tasavvuf ilmi güzel!..

Bu celîl ve nefis ilmi öğrenmek de, gayretle olur. Böyle havadan sudan olmaz. Ağacın altına yatıp da, ağzını kocaman açıp da;

"—Armut piş, ağzıma düş!" diye beklerse bir insan, çok bekler.

Yatacak armut ağacının altına çimenlere, ağzını da kocaman açacak, armut olgunlaşacak, ağzına düşecek... Vay akıllı vay! Sen çok yatarsın daha burada... Armut olacak da, ağzına düşecek... Çalışacaksın!

Her celîl ve nefîs ilmin kapısı, elden gelen gayreti göstermektir. En celîl, en ulu, en nefîs, en kıymetli, en güzel ilim tasavvuf ilmiyse, ona da çalışacaksın. Çalışmışlar. Onu da biliyor herkes. Edebiyat kitabından biliyor, tarih kitabından biliyor, filanca kitaptan biliyor... Biliyor ki —menkabe bile olsa— Yunus Emre kırk yıl odun taşımış tekkeye. Kırk yıl nasıl geçer diye düşün bakalım. Bak bezlü mechûd, elden gelen gayreti göstermek.

Kırk yıl odun taşımış da, bir tane eğri odun götürmemiş. Şeyhine muhabbetinden, tasavvuftaki edebinden, sevgisinden, saygısından tekkeye eğri odun götürmemiş. Şeyhi soruyor:

"—Yunus, dağda eğri odun yok mu yâ?"

Böyle her odun muntazam… Köyde yaşayanlar bilirler, odunlar katar yapılır. Üst üste konulur, katar yapılır, kışın yakılır. Eğri büğrü oldu mu, katara sığmaz, işi bozar. Muntazam oldu mu, güzel olur böyle muntazam odunlar.

Demiş ki:

"—Efendim, şeyhim, üstâdım! Sizin bu mübarek mekânınıza, tekkenize odunun bile eğrisi yakışmaz, nerede kaldı ki insanın

eğrisi yakışsın. Odunun bile eğrisi yakışmaz buraya!" demiş.

Şeyhine layık görmüyor. Eğri odun nihayet ocağa konulacak, yanacak, dervişin çorbası pişecek, tekkenin çorbası pişecek; ama eğrisine rızası yok. Neden?.. Seviyor. Allah için seviyor. Onun için, her şeyin güzeli onun olsun diye istiyor. Tamam.

Kırk yıl çalışmış... O kadar değildir bu iş. O kadar değildir, hem de müjdeli bir şey söyleyeyim: Kabiliyetli ise bir insan, çok kısa bir zamanda da olur bu... Çok kısa bir zamanda da gönül gözü açılır, gerçekleri müşahede eder, àrif-i billah olur gider. Onun için demişler ki:

"—Erenlerin nazarı kimyâdır, bir baktığı zaman bakırı altın eder."

Yâni olmadık insanı oldurur. Bir anda erdirir himmetiyle demişler. Ama çalışacak. Armut piş, ağzıma düş yok. Tembellik yok, gayretsizlik yok, ilgisizlik yok...

(*Bâbü külli ilmin nefîsin celîlin bezlü'l-mechûd*) Çalışmak şart diyor, aferin... Tabii biz Cüneyd-i Bağdâdî'ye aferin diyecek insan değiliz ama, aşk olsun, işte bak tasavvuf büyükleri böyle... Tasavvuf tembellik miymiş anla bakalım şimdi! Gel bakalım yalancı, alçak, iftiracı, serseri!.. Tembellik miymiş tasavvuf, bak ne diyor, tasavvufun en büyüğü ne diyor:

"—Çok çalışacaksın! Her celîl ilim gayretle olur." diyor.

Güzel yazının en büyük üstadlarından, Osmanlı'nın yetiştirdiği, en büyük hattatlardan birisi Hafız Osman... Hani Hafız Osman hattıyla Kur'an-ı Kerim diye, sahaflarda herkes onu arıyor. Her gün Yedikule'den, Eyüp'teki hat hocasına ders almağa gidermiş. Mercedes'le gitmiyor, tramvayla da gitmiyor, hızlı tramvayla da gitmiyor. Neyle gidiyor? Yedikule'den Eyüp'ü bilir misiniz? Yedikule'yi bilir misiniz Eyüp'ü bilir misiniz?.. Yedikule'den Eyüp'e her gün, hocasından ders almağa gidiyor.

Şimdi çocuklar, evinin kapısından servise biniyor. Okulda yediriliyor, içiriliyor, hatta istirahati yaptırılıyor... Ondan sonra da evine bırakılıyor. Hocanın kıymetini nereden bilsin onlar, nereden anlasın?..

Eskiler öyle. Yıllarca hizmet etmişler aşk ile, şevk ile. Hafız Osman öyle birden olmuyor.

Beyazıt'ta Üniversitenin giriş tàkı, o kocaman muhteşem kapının üstündeki yazıları, hattat Şefik Efendi yazmış da, onun yazısından oraya geçirmişler. O muhteşem üniversite kapısının, şâhane kapının üstündeki o şâhane yazıları, altın yazıları. Şefik Efendi yazmış. 60 altın mükâfat yazmışlar. Gitmiş Yıldız Sarayı'ndan bu 60 altını alacak. Aslında hocayı oraya götürmeseler de eline verseler, daha iyi olur. Çünkü, öyle muhterem insanlar para peşinde koşturtulmaz. Ama işte mevzuat, bilmem ne, imza mimza filan diyorlar

Bizim de başımıza geldi. Çok büyük kalın bir kitaba bir bölüm de biz yazdık, İngilizce basıldı, Turizm Bakanlığı basmış, bize de bir te'lif ücreti tahakkuk ettirdiler:

"—Bunu Maliye'den alacaksınız hocam!.." dediler.

Verdiler elimize kâğıdı, Maliye'ye gittik. Ne yapalım gittik yâni usûl öyle...

Şefik Efendi de gitmiş Yıldız Sarayı'na. Oradaki mâbeynci subay kâğıda bakmış, fesi başından bir gidip gelmiştir yukarıya, 60 altın... Vayyy, altmış altın... Bir maaş ne kadar? On beş altın... On beş altın maaş bayağı bir maaş. Şimdi bir altının fiyatı dört milyon olsa... dört diyelim yuvarlak. On beş altın olsa altmış

milyon ediyor, e aşağı bir maaş bu. Yirmi var, yirmi beş var, altmış altın maaş var, maaş-ı aslî seksen var filan... Yâni altmış altın bayağı bir para. Hani o sarı sarı paralar var ya görmediğimiz... Eskiden kadınlar buralara takarlardı, şimdi de takılmadığı için artık bilmiyoruz. Yerine dolar geçti, kağıtlar, marklar geçti filan... Millet altını unuttu. Altmış altın...

"—Hoca, hadi iyisin iyisin..." demiş.

Adam terbiyesiz, genç… Hoca yaşlı...

"—On beş dakikada altmış altın kazandın. Biz aylarca çalışıyoruz da, bu parayı alamıyoruz. Altı saatte böyle altmış altın kazandın." demiş.

Zarif adam hattat, zarif, alim, efendi. Belki tasavvuf terbiyesi görmüş. Bilmiyorum, Şefik Efendi'yi incelesek kim bilir nasıl bir zât.

"—Evladım, yanlış söyledin, yanılıyorsun. Ben onu altı satte yazmadım, altmış yılda yazdım!" demiş.

Ne demek istiyor?..

"—Ben o hattatlık üstadlığı seviyesine gelinceye kadar altmış yıl uğraştım." diyor.

Altmış yıl uğraştım demek istiyor. Kolay mı?.. Herkesin yazısını yazıyorlar mı oraya? Asarlar mı? Şefik Efendi'den istiyorlar:

"—Hocam sen yaz da, şuraya asalım!" diyorlar.

E Şefik Efendi altmış yılda yetişiyor, kolay değil.

İşte onun gibi her ulu, kıymetli, nefis, celîl ilmin kapısı gayret etmektir. Tasavvuf da öyle… Gayret edeceksin. Burası tamam. Müttefikiz, herkes de kabul eder ki çalışmak lâzım, tamam. İtiraz eden yok. İtiraz eden parmak kaldırsın!

Gelelim öteki cümleye, arkasındaki cümleye:

(*Ve leyse men taleba'llàhe bi-bezli'l-mechûd, kemen talebehû min tarîki'l-cûd*)

İşte bu cümle bomba gibi müthiş bir cümle:

(*Ve leyse men taleba'llàhe bi-bezli'l-mechûd*) "Allah'ı CC bezl-i mechûdla talep eden, yâni bütün gayretini sarf edip Allah'ı isteyen, taleb eden, onu bulmağa, ma'rifetullaha ermeğe çalışan bir kimse; (*kemen talebehû min tarîki'l-cûd*) Allah'ın ikramı,

cömertliği vasıtasıyla onu elde eden gibi değildir."

Cûd cömertlik demek, bahşiş. Bedavadan, meselâ bir zengin gelir bir fakire:

"—Al evlâdım şunu!" der.

Adam avcuna konulan paraya bakınca, şaşırır kalır.

"—Ooo, amma çok verdi, ne kadar çok verdi. Allah ömürler versin, teşekkür ederim, Allah râzı olsun, Allah cennetlik etsin bilmem ne..."

Dilenciye biraz fazla para verdi mi, ne kadar dua ediyor, çok dua ediyor. Cûd, cömertlik.

Allah bilgisini bazı insanlar çalışa çalışa, hizmet ede, hizmet ede bir makama ulaşıyorlar. İşte bezl-i mechûdla, elinden gelen gayreti göstererek Allah'ı taleb eden, isteyen bir Allah yolunun yolcusu; onu cömertlik yoluyla pattadak hemen alıvermiş insan gibi olmaz. Anlatabildim mi?.. Öteki çalışan daha kıymetli. Allah yolunda çalışan, hizmet eden izzet bulur, o daha kıymetli.

Evet, Allah-u Teàlâ Hazretleri lütfederse pattadak verir, bildirir, kàdir ama, çalışanın hali başka... Gayret edip iyi çalışanın hali başkadır. Her ilimde böyledir. Çalışanın, uğraşanın Allah sa'yini meşkûr eder, derecesi daha yüksek olur.

……

Tabii, Allah kendi yoluna giren herkese bir şeyler verir. Camisine gelen herkese ikram eder. Namaz kılan herkese bir sevap verir ama, herkesin sevabı aynı olmaz. Birisi bir sevap alır, birisi on alır, birisi yetmiş alır, birisi bin alır. Neden?.. İrfânı farklı, içinin durumu farklı, kafasının, gönlünün yapısı, anlayışı farklı.

Tasavvuf yoluna girdi, ma'rifetullahı elde etmek istiyor bir insan... Tamam, böyle dur bakalım, Allah ne verecek? Allah'ın cûd u sehâsına, cömertliğine güvenerek Allah'ın ma'rifetullahını bekleyen bir insan, bütün gayretini sarf eden gibi olmaz. Hangisi daha üstün olur?.. Var gücüyle çalışan, gayret gösteren, şevkli olan daha yüksek mertebeye çıkar.

Demek ki muhterem kardeşlerim, buradan da anlaşılıyor ki... Hani derviş olmuşuz, tasavvufu sevmişiz, irfân yoluna girmişiz,

ma'rifetullahı istiyoruz, Allah'a ermek istiyoruz, Mevlâ'nın rızasını bulmak istiyoruz, tecellîlerine mazhar olmak istiyoruz... Ne yapacağız? Ne yapmamaz lazımmış?.. Cüneyd-i Bağdâdî Hocamız ne diyor?.. "Var gücünle çalış!" diyor. "Çalışanın durumu, çalışmadan cömertlik bekleyenin durumu gibi olmaz; o daha yüksek olur." diyor.

O halde gece gündüz durmayıp isteyeceğiz, çalışacağız, okuyacağız, tesbih çekeceğiz, gayret edeceğiz, ter dökeceğiz ki, daha yüksek bir durum meydana gelsin. Öyle olanınki daha yüksek olur, az çalışanınki az olur.

Biliyorsunuz, hadis-i şeriflerde geçiyor: Cennette bir zât diyecekmiş ki:

"—Yâ Rabbi, şu adam benim kölem idi dünyada, şimdi benden daha yüksek makama çıkmış." Rahatsız oluyor yâni efendi, patron, sahip, rahatsız oluyor. "Yâ Rabbi bu, dünyada benim hizmetçimdi. 'Git su getir!' derdim, 'Odun getir!' derdim, 'Ateşi yak, söndür, yemeği pişir, ortalığı temizle!..' hizmetçimdi, kölemdi, esirdi, şimdi daha yukarıya çıkmış..."

Ona Allah-u Teàlâ Hazretleri buyuracakmış ki:

"—Evet, öyledir, tamam, gördüğün gibi, yanlışlık yok gördüğünde... Seni, yaptığın a'mâl-i sâlihâ ile mükâfatlandırdım; onu da onun yaptığı a'mâl-i sâlihâ ile mükâfatlandırdım. Sen bu kadar yapmışsın, bu derecedesin, cennettesin gene ama, bu kadar. Ötekisi senden daha çok çalışmış..."

Dünyada köleydi ama, ahirette efendisini geçti. Yâni çalışmakla oluyor. Hakikaten böyle olur. O bakımdan, ben tasavvuf yoluna girdim diyen insan... Diyorlar ki:

"—Tasavvuf yolu gayret yoludur, çalışmak yoludur, gayret kemerini beline kuşanmak gerek." derler, "Hizmet etmek lâzım!" derler. Yâni böyle bir üstün aşk ve şevk ile gayret gösterirse, derecesi daha yüksek olur diye belirtiliyor.

d. Gönlün Allah'ı Zikretmesi

157. sayfadaki 4. paragrafa geliyoruz:

٤ - سمعت ابا الفتح يوسف بن عمر الزاهد ، ببغداد ، يقول:
سمعت جعفر بن محمد بن نصير ، يقول: سمعت الجنيد ،
يقول: إن الله تعالى يخلص إلى القلوب من برِّه ، حسب ما
خلصت القلوب به إليه من ذ كره ؛ فانظر ماذا خالط قلبك .

TS. 157/4 (*Semi'tü ebe'l-fethi yûsufe'bne umere'z-zâhide bi-bağdâde, yekùlü: Semi'tü ca'fere'bne muhammedi'bni nusayrin, yekùlü: Semi'tü'l-cüneyde yekùl*) Ebü'l-Feth Yusuf ibn-i Ömer ez-Zâhid, zâhid sıfatıyla tanınmış olan bu râvi, müellife söylemiş Bağdat'ta... O da Ca'fer ibn-i Muhammed ibn-i Nusayr'dan işitmiş. O da Cüneyd-i Bağdâdî'den işitmiş ki, Cüneyd-i Bağdâdî şöyle buyurmuş... Cüneyd-i Bağdâdî'nin bir sözüne daha geçiyoruz şimdi:

(*İnna'llàhe teàlâ yahlusü ile'l-kulûbü min birrihî, hasbe mâ halüseti'l-kulûbü bihî ileyhi min zikrihî; fe'nzur mâzâ hàleta kalbek.*)

Yâni bu sözleri anlamak, anlatmak çok zor işler, babayiğit işi, anlamak da zor, anlatmak da zor. Diyor ki:

(*İnna'llahe teàlâ*) "Hiç şüphe yok ki Allah-u Teàlâ Hazretleri, (*yahlusü ile'l-kulûbü min birrihî*) insanların gönüllerine iyiliklerinden dolayı ikramlar verir. (*Hasbe mâ halüseti'l-kulûbü bihî ileyhi min zikrihî*) Gönüllerin Allah'ı zikretmek hususunda gösterdikleri ihlâs ve gayret nisbetinde verir."

"Gönül Allah'ı zikrediyor, Allah'la meşgul; o hususta çok hàlis, muhlisse, Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin ikrâmı da ona göre çok olur." demek yâni bu. Yâni, gönül gàfil olmayacak; gönül Allah'ın zikriyle, fikriyle, duygusuyla, sevgisiyle meşgul olacak. Böyle olursa, Allah'ın ikramı da o nisbette çok olur demek, o ölçüde olur demek. O ne kadar çok zikrediyorsa, Allah o kadar çok verir.

(*Fe'nzur mâzâ hàleta kalbeke*) "Onun için, sen kalbine nelerin bulaştığına, nelerin karıştığına dikkat et! Gönlüne nelerin

girdiğine, gönlünü nelerin meşgul ettiğine, onun için dikkat et!" Gönlün Allah'tan başka şeylerle çok meşgul oluyor, karışıyorsa; hàlislik kalmıyor, karışıklık artıyor. Ne kadar çoksa, o zaman senin ikramın o kadar az olacak; işin o kadar fena, mahrumiyetin o kadar çok...

Onun için, kalbine neler karıştığına dikkat et, karıştırma, sokma, çıkar. Bak o deminki şiir gibi. "Kalbinden ağyârı çıkart, mâsivallahı kalbinden, gönlünden çıkart da, Allah'ın tecellîsi gelsin!" dediği gibi yâni. Bak bakalım kalbine neler karışıyor? Çünkü Allah'ı düşünmek konusunda kalbin ne kadar sâfi olursa, Allah'ı fikretmek, zikretmek konusunda kalbin ne kadar çok meşgul olursa, katıksız, karışıksız meşgul olursa, ikram o kadar çok olacak.

Onun için, eskiler kalplerini korumaya çok dikkat ederlerdi. Bizim Nakşî Tarikatı'nda da, bu çok büyük bir prensiptir. Kalbi korumak, *nigâh dâşt* derler bu prensibe. *Nigâh dâşt*; bakmak, gözlemek korumak demek. İnsan kalbinin kapısında nöbetçi gibi bekleyecek, içeriye sokmayacak yabancıyı... Sokmam seni diyecek, ağyârı kalbine sokmayacak.

"—Bu ne demek hocam; edebiyatı bırakalım, fantezi sözleri bırakalım ne demek?.."

Senin kalbin Allah'la meşgul olacak, Allah'ın rızasını kazanmak yolunda olacak. Allah'ın rızasına aykırı şeylerle, gàyen ana çizgiden sapmayacak. Başka şeylerle meşgul olmayacaksın.

Daha da açık söyleyelim: Şimdi senin bu dünyadaki amacın ne, yaşamdaki gayen ne, çalışmalarının hedefi ne? Zengin olmak istiyorsun, deniz kenarında köşk almak istiyorsun, Mercedes almak istiyorsun, şöyle yapmak istiyorsun, böyle yapmak istiyorsun, politikaya girmek istiyorsun, meb'us olmak istiyorsun, bakan olmak istiyorsun... Mecliste isen, bakan olmak istiyorsun; muhalefette isen, iktidar olmak istiyorsun... Yâni herkesin bir amacı var, böyle bir hedefi var.

Bak kalbine neler karışıyor insanın, neler giriyor! Ne olacak?.. Aslında kalbi Allah'la meşgul olacaktı. Sırf Allah eri olacaktı, sırf Allah ehli olacaktı. Sâfi, hàlis muhlis sırf Allah'ın rızası için çalışacaktı. Aklı fikri Allah yolunda olacaktı, Allah'ın dinine hizmet etmek olacaktı, Allah'ın rızasını kazanmak olacaktı... Bak

şu kalbin kenarından, köşesinden sızıp da içeriye, nasıl yalan yanlış duygular girmiş, fikirler girmiş... İşte bak kalp korunmayınca, iyi korunmayınca kalbe sızar böyle. Yalan yanlış şeyler, kötü şeyler insanın kalbine sızar.

Kalbi bir havuza benzetirsek, büyük bir havuz, şurada kocaman bir havuz var... İçinde temiz su olması lâzım, lâzım bize, içeceğiz. Herkes içecek, kalabalık insanlar ondan istifade edecek. Şimdi bu temiz su havuzun içini pisletmek olur mu, çöp atmak olur mu, veya birtakım sızıntıların oraya gelmesine göz yummak olur mu?..

Ne diyorlar:

"—Kuyuları fosseptik çukurundan uzağa açın, yakınına açmayın!"

Neden?.. Yerin altından fosseptik çukurunun, lağımın suları sızar, senin kuyunun suyuna karışır. Ne oldu o zaman?.. Su içilmez hale geldi. Hıfzı's-sıhha enstitüsüne gidiyorsun, şişenin içindeki suyu götürüyorsun kaynamış özel şişenin içinde, alıyorsun kuyudan suyu, götürüyorsun:

"—İnceleyin bakalım, bu nasıl bir suymuş?" diyorsun.

Rapor geliyor. Diyor ki:

"—Senin bu suyunun içinde sayılamayacak kadar mikrop var. İçilmeğe de yaramaz, kullanılmağa da yaramaz. Ancak bahçe sulamağa yarar, otomobil yıkamağa yarar. Başka bir şeye yaramaz." diyor.

Neden?.. Sızıntı var. Ben kuyunun suyunu temiz sanıyorum, tahlile götürüyorum ki, ohooo içinde neler varmış neler, ne kadar pislikler varmış. Neden?.. Sızıntı var.

Senin temiz su kuyuna, temiz su havuzuna sızıntı girdiği zaman, mikrop geldiği zaman, lağım suyu aktığı zaman, pis su aktığı zaman içilmediği gibi, işte bu gönül de bir havuz gibidir. Bu kalbin içine de pis duygu, pis düşünce, pis niyet, pis, kötü hedef, gaye girmeyecek!.. Pırıl pırıl olacak niyetin... İslâm'a hizmet gayesinde olacaksın, Allah'ın rızasını kazanmak niyetinde olacaksın, kullara iyilik etmek niyetinde olacaksın... Herkesin gönlünü almak, duasını almak niyetinde olacaksın... Hayatını hayırla, hasenâtla geçirmek niyetinde olacaksın... Helâlinden

kazanmak niyetinde olacaksın, helâlinden sarf etmek niyetinde olacaksın...

"—Tamam temiz, tamam pislik yok!"

Ama, "Falancayı bir kenarda kıstırırsam, kafasını kırayım! Filancanın işini arkadan şöyle yapayım! Ayağının altına karpuz kabuğu koyayım, onu bulamazsam muz kabuğu koyayım, onu bulamazsam çelme takayım, onu bulamazsam arkasından kötüleyeyim..." diye düşünüyorsan; senin kalbinde ne kadar pis şeyler var! Allah o kalbe nazar eder mi?.. İşte kalbine bak bakalım, kalbini dinle bakalım!.. Gözünü kapat da, içini dinle...

Bak modern şairlerden de güzel laflar çıkıyor. Şairin birisi ne demiş, çok hoşuma giden şiirlerden biri. Sevmem bu zıpır şairlerin şiirlerini ama, bu güzel! Güzel geliyor bana, hoşuma gidiyor:

Nasıl sığmış benim içim dışıma,
Baktıkça hayret ediyorum;

Ne güzel söz, bak... Allah Allah! Şu bizim içimiz, şu bizim küçücük dışımıza nasıl sığmış yâ! İçimiz ne kadar büyük. Neler var içimizde, gözümüzü kapattığımız zaman... İç alemimiz ne kadar sonsuz genişlikte; dışımız da bu kadar işte. Hesaplasak kaç santimetreküpüz biz, kaç litreyiz?.. Ağzına kadar dolu bir fıçının içine sok bizi, taşan suyu ölç, işte o kadar litreyiz. Kaç litre gelir bir insanın hacmi?.. Elli litre, altmış litre, yetmiş litre gelir.

Ama bizim içimiz ne kadar geniş yâ!

Nasıl sığmış benim içim dışıma,
Baktıkça hayret ediyorum;
Dünyalar dar geliyor bakışıma,
İçimi seyrediyorum.

Aferin! İyi iş yapıyorsun. İçini seyrediyorsan, iyi...

Sen de seyret bakalım içini... Sen de bir kalbine tevccüh et bakalım!.. Kalp deyince millet burası sanıyor, ben de böyle işaret ediyorum ya alışmışız. Kalp deyince burası sanıyor millet, şu kadarcık bir et parçası sanıyor. Yâhu o mandada da var, seninkinden daha büyük... Koyunda var, tavukta var, kuşta var...

O değil maksat, gönül, iç âlemi. Başka bir şey o. Yâni, kalp kelimesi seni şaşırtmasın. O et parçası değil maksat, iç âlemi...

Sen de içini seyret, sen de içini dinle!.. Sen de gözünü kapat, sen de biraz kendini hesaba çek!.. Sen de biraz içinde nelerin olduğunu gözle... Kötü şeyler varsa sür, süpür, sil!.. Deterjanla mı sileceksin, ne yapacaksın?.. Hani benim kalbim temiz diyenlere sor:

"—Gel bakalım yâ, sen şu kalbi nasıl temizledin; bana da öğret!" de. "Omo mu kullanıyorsun Persil mi kullanıyorsun, Tursil mi kullanıyorsun, Camsil'le mi siliyorsun, nasıl temiz oluyor?.." diye sor. Kalbi temiz olacak insanın. Nasıl olacaksa, onu temiz yapacaksın.

Bir de *nigâh dâşt*... Al eline silahı, kalbinin kapısında bekle, içeriye kötü şeyleri sokma. Kötü şey gelir. Nereden gelir?.. Nefisten gelir insanın gönlüne kötü şeyler, şeytandan gelir.

"—Şeytanı biliyor musun?.."

"—Yoo, görmedim hocam, biliyorum ama, yarım yamalak biliyorum."

Nefsi biliyor musun?.. Nefsi de bilmiyor. Nefsi de öğren, şeytanı da öğren, düşmanı da öğren, dostu da öğren, şu kalbinin kapısında dur da, içeriye kötü şeyleri sokma be adam!..

"—Evine pis adamı alıyor musun, sarhoşu alıyor musun? Berduşu alıyor musun, hippiyi alıyor musun evine?.."

"—Allah saklasın, tövbe tövbe, alır mıyım? Almam."

Tamam.

"—İçki alıyor musun?"

"—Tövbe tövbe, olur mu, almam."

Tamam. Kalbinin evinin de kapısında dur, kötü şeyleri sokma, tertemiz tut, koru, kolla!..

Bu nedir?.. Bizim Nakşî Tarikatı'nın prensiplerinden birisidir. Nakşîyim diyen kaç kişiye sor bakalım, kaç tanesi bunu böyle bir Nakşîliğin prensibi olduğunu biliyor? Kaç tanesi biliyor sor bakalım. Bin tane Nakşî üzerinde istatistik yap, kalbini kollayıp, bekleyip, gözleyip içine kötü şeyleri sokmamak konusunu, nöbet tutmak hususunu biliyor mu, bilmiyor mu sor bakalım!..

Bilmez. Çünkü zâhire takılmışız, işin iç yüzünü öğrenmemişiz,

araştırmamışız, anlamamışız. Tasavvuf nedir, anlamamışız. Nakşîlik nedir, anlamamışız. Nakşîliğin prensipleri nedir, anlamamışız.

Bizim müslüman şahıslardan bir tanesiyle dün beraberdik bir yerde, bir ziyarette... Bunlar hapse tıkıldılar bir ara... Kim olduğunu da söylemiyorum, senesini de söylemiyorum. Maksadım olaylardan ibret almak.

Hapse tıkıldı müslüman, mütedeyyin, yüksek mevkîden bir insan. Sakalıyla hapse tıkıldı. Suçu müslüman olmak. Yâni arsızlık, yüzsüzlük, edepsizlik filan değil. Müslüman olduğu için hapse tıkıldı. Hapiste de, on-on beş tane müslüman insan varmış. Olmuşlar bir ekip orada, hapiste... Onu anlatıyordu dün:

"—Şimdi biz ne yapalım?.. Açtık dînî kitapları okumağa başladık. Dînî kitapları okuyoruz, hadis okuyoruz. Öteki müslüman arkadaşlar da oturuyorlar, dinliyorlar. Hazır fırsatı bulmuşuz, ben hocayım, onlar da dinleyici... Okuduk. Hapiste İslâm'la alâkası olmayan insanlar da var, komünisti var, alevîsi var, bilmem nesi var... Onlar da uzaktan uzağa dinliyorlar bizim konuştuklarımızı."

Dinlemişler dinlemişler, dinlemişler dinlemişler, ne kadar sürdüyse bu dersler. Sonunda:

"—Hoca hoca! Eğer senin bu anlattıkların doğruysa; ya siz komünistsiniz, ya da biz müslümanız." demiş o azılı komünistlerden bir tanesi.

Çünkü İslâm adaleti emrediyor, zulmü yasaklıyor, helâl lokmayı emrediyor. İnsanın insanı istismarını engelliyor... Bunları hep okudu ya hoca, okudu, anlattı... Onlar da uzaktan dinlediler. "Hoca hoca!" demiş, hocam demiyor, hocam dese... "Hoca hoca! Eğer senin bu anlattıkların doğruysa ya siz komünistsiniz, ya da biz müslümanız." demiş.

Tabii onu nereden okudu o hoca?.. Hadis kitabından okudu. İslâm'ın geçimle, kazançla, helâl lokmayla, adâletle, insafla, merhametle, yardımla ilgili hükümlerini nereden okudu?.. Din kitabından okudu, hadis kitabından okudu, Kur'an'dan okudu. O İslâm olduğuna göre, o müslümanlık olduğuna göre, bu adamların, zavallıların aradıkları İslâm, özledikleri İslâm ama,

sanıyorlar ki o güzel şeyler komünizmle gerçekleşecek! Öyle sanıyor, öyle söylemiş:

"—Hoca hoca! Sizin bu söylediklerinizi doğruysa, ya siz komünistsiniz, ya biz müslümanız?"

Tabii onlar komünist olmadığına göre, siz İslâm'ı özlüyorsunuz, İslâm sanıyorsunuz komünizmi... Komünizm İslâm değil, komünizm Rusya'ya mutluluk getirmedi, Çin'e mutluluk getirmedi, demir perde gerisindeki ülkelere mutluluk getirmedi. Orada da istismar oldu, orada da ezme oldu, orada da öldürme oldu... Orada da insanın kıymeti bilinmedi. Orada da partililer işçileri istismar ettiler, orada da kapitalizm gibi zulüm devam etti, bitmedi. Sen bir şeyler özlüyorsun, işte o özlediğin İslâm'da...

Millet bunu bilmiyor. Komünist de bilmiyor, devletin başındakiler de bilmiyor, devletin yöneticileri de bilmiyor. Devletin yönetimini elinde bulunduran, yönetimine yön verenler de bilmiyor, onların nazarında müslümanlar düşman, kökten dinci... Aman Allah!..

Kökten dinci nedir?.. Canavar mıdır, yol kesici midir, haydut mudur, cânî midir, gaddar mıdır, anarşist midir?

"—Kökten dinciler mi? Aman!.."

Yâhu kökten dinci dediğin, işte şu cami cemaati veya öteki cami cemaati... Müslüman, Kur'an'a inanmış, Allah'ın rızasını kazanmak isteyen insan...

Ona düşman. Neden?.. Amerika kökten dincilere düşman, İngiltere kökten dincilere düşman... Sen onları niçin örnek alıyorsun? İngiltere'nin ipiyle suya inilir mi?.. İngiltere bak Sırbistan'ı destekliyor boyna, Boşnakların aleyhinde… Onların adaletten, insaftan ne nasibi olur yâ, onlar istismarcı, emperyalist devlet, millet onlar... Yâ, sen onlara ne bakıyorsun?.. Onun ağzıyla, onun kafasıyla, onun gözüyle hareket ediyor bizimkiler.

"—Rejimin düşmanı... Bunlar gelirse rejimi yıkarlar." diyorlar.

Yâhu, İngilizlerle savaşırız belki, ama sen ne korkuyorsun?

Arnavut hani lobyaya çekmiş tabancayı, güm güm, güm güm atmış:

"—Yâ ben senden kaçıyorum, gene bu sokakta da mı karşıma çıktın?" diye.

Yanındaki pelte titremeğe başlamış.

"—More, benim sana bir kasdım yoktur. Benim düşmanlığım buna… Sen ne titriyorsun?" demiş.

Bir hikâye var: Devamlı fasülye yemekten Arnavut bıkmış, demiş ki:

"—Fasulye olmayan, başka yemek olan bir diyar yok mu? Oraya gideceğim." demiş, vedalaşmış, Arnavutluğu terk etmiş.

Yolda giderken bir handa oturmuş:

"—Gelsin yemekler!"

Yemek listesi gelmiş, adını bilmediği bir sürü yemek... İşte *lobya*. Tamam, ondan sonra pelte, palüze bilmem ne... Tamam lobya olsun, palüze olsun, salata olsun, yumurta olsun, şu kadar ekmek olsun... Gelmiş önüne, masaya konmuş.

Şimdi bu *lobya* nedir diye merak ediyor. Gelen yemekler... Tamam, pelte buraya kondu. Tamam, muhallebi, pelte burada... Bir de bakmış ki, lobya diye karşısına gelen tabaktaki yemek gene fasulye... Halbuki Arnavutluğu fasulyeden dolayı terk etti. Kızmış, piştovunu çekmiş, fasulyeyi kurşunluyor:

"—Grav, grav, grav, grav, grav!..

Tabii masa karışmış, ortalık karışmış. Masadaki pelte de

başlamış titremeğe... Pelteye:

"—More sen ne korkuyorsun? Benim hıncım buna, ben ona ateş ediyorum, sen ne titriyorsun?" demiş.

Bizimkilerin korkusu ona benziyor. Yâ bizim kızgınlığımız emperyalistlere!.. Bıktık istismarlarından, yalanlarından, hilelerinden, dolanlarından... Bosna'da, Hersek'de, Keşmir'de, Kafkasya'da, Orta Asya'da, Afrika'da... Bıktık! Bizim düşmanlığımız onlara... Sen ne korkuyorsun, sen peltesin yâ! Sen korkma, sana düşmanlığımız yok...

Böyle Allah affetsin, cami kürsüsünde fıkra anlatılır mı bilmiyorum ama, İslâm'dan yanlış korkuyorlar. Müslümanı yanlış tanıyorlar, İslâm'ı yanlış tanıyorlar. Onun için, bu yanlışlıklar oluyor.

Biz kendi işimize bakalım!.. Bizim yolumuz el-hamdü lillâh sağlam... Biz Allah'ın rızasını istiyoruz, biz güzel şeylere sahip olmak istiyoruz; kötülüklerden sıyrılmak, kurtulmak istiyoruz. Bunun için ne lâzım?.. Çalışmak, çabalamak lâzım, gayret etmek lâzım! Gayretsiz olmuyor. Gayret ederek olacak.

İnsan gönlüne sahip olacak, gönlünü bekleyecek, kalbine kötü şeyler sokmayacak, iyi insan olmaya çalışacak, kâmil insan olacak da, kâmil insanların çoğalmasıyla, çalışmalarının birikmesiyle alem düzen bulacak. İnsanlık kurtulacak.

İnsanlığın selâmeti İslâm'da... "*Çağımız buhranda, kurtuluş İslâm'da!..*" Çok güzel, çok doğru...

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği, has, mü'min-i kâmil kullarından eylesin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Fâtiha-i Şerife mea'l-besmele!..

30. 09. 1995 – İstanbul
(+16.12.1995 – İstanbul)

7. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (3)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîren tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hàlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tâhirîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve sevgili cemaat-i müslimîn, değerli kardeşlerim!

Kadıköy ilçesi muhterem müftüsünün izniyle, Kazasker'deki Mustafa Nazmi Ersin Camii'nde bir ders yapmakta idik. Şimdi o ders bu camiye [Söğütlü Çeşme Camii] intikal etmiş oluyor. Hayırlı, mübarek olsun... Uzak yerlerden gelen kardeşlerimiz, İstanbul dışından gelen kardeşlerimiz —tahmin ediyorum ki— buraya daha rahat gelecekler, bulacaklar, dönüşleri kolay olacak.

Dersimize başlamadan önce, Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi, huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım!

……

a. Tabakàtü's-Sùfiyye Hakkında

Bu okuduğumuz kitap çok büyük bir alim, çok meşhur bir sòfî olan Ebû Abdirrahmân es-Sülemî'nin *Tabakàtü's-Sùfiyye* isimli eseri idi. Bu zât-ı muhterem Nişapur şehrinden idi. Kitabı yazan, te'lif eyleyen kişi. Hicrî 412 senesinde vefat etmişti. Yâni bundan bin sene önce vefat etmiş. Vefatı bile bin sene önce... Çok meşhur bir kimse, pek çok eserler yazmış.

Biliyorsunuz müslümanların, "Allah'ın sevgili kulu nasıl olunur?.. Allah hangi kulları sever? Hangi kullarını sevmiş de seçmiş?" diye merak etmesi lâzım ve Allah'ın sevgili kullarını tanıması lâzım!..

Allah'ın en sevgili kulları peygamberleridir. Çünkü, onları kendisine elçi olarak seçmiş, vahyine mazhar kılmış, insanlara onlar vasıtasıyla emirlerini göndermiştir. İnsanların en şerefli tabakası peygamberlerdir. Peygamberlerin eşrefi, eşrefü'l-mürselîn, seyyidü'l-evvelîne ve'l-âhirîn, imâmü'l-müttakîn Peygamber Efendimiz'dir.

Bir müslümanın, önce Peygamber SAS Efendimiz'i iyice

tanıması lâzım! Peygamber Efendimiz'i tanımanın yolları nedir?.. Bir: Peygamber Efendimiz'in sünnet-i seniyye-i nebeviyyesini öğrenmek. Çünkü dinimizin ana kaynaklarından birisi Kur'an-ı Kerim'dir, birisi de Peygamber SAS Efendimiz'in sünnet-i seniyyesidir. İki büyük kaynak, dinimizin ahkâmının çıktığı iki büyük kaynak budur. Peygamber Efendimiz'i tanımak isteyen insan, Peygamber Efendimiz'in sünnetini öğrenir, hadis-i şerîflerini dinler, bu hususta bilgi sahibi olur. Peygamber Efendimiz'i tanımanın bir yolu budur.

Peygamber Efendimiz'i tanımanın yollarından bir tanesi de, Peygamber SAS Efendimiz'in sîret-i nebeviyyesini, siyer ve megàzîsini öğrenmektir. Bu ne demek?.. Yâni, Peygamber Efendimiz nerede doğmuş, nasıl peygamber olmuş; peygamberliğini nasıl devam ettirmiş, başına nasıl hadiseler gelmiş?.. Mekke-i Mükerreme'den hicret etmiş, Medine-i Münevvere'ye varmış, peygamberliğini neşretmiş. İnsanlara İslâm'ı tebliğ etmek için çalışmalar yapmış, seferler düzenlemiş, sefirler göndermiş muhtelif devletlere... Bu da sîret, Peygamber Efendimiz'in tarihî hayatı, şahsiyeti. Bu da önemli Peygamber Efendimiz'i tanımak için... Bu hususta da müslümanların gayretli olması lâzım, sîret-i nebeviyyeyi öğrenmesi lâzım!..

Bu hususta en güzel kitaplardan birisi... Pek çok kitap yazılmıştır, kıymetli eserler vardır. Bu zamanda, siz kardeşlerimin okuyacağı en güzel kitaplardan birisi, Asım Köksal tarafından yazılmış olan *İslâm Tarihi* kitabıdır. Adı *İslâm Tarihi*'dir ama, Peygamber Efendimiz'in peygamberliğinin yıllarını anlatan bir İslâm Tarihidir. Çok da büyük bir eserdir. Şu anda Türk dilinde yazılmış, Peygamber Efendimiz'in hayatını anlatan en büyük eser durumundadır. Ana kaynaklardan istifade edilmiştir. Türkiye dışında da takdir kazanmıştır ve merhum Ziyâü'l-Hak'tan, sahibi, müellifi Asım Köksal, madalya almıştır, teşekkür almıştır, mükâfat almıştır. Asım Köksal'ın *İslâm Tarihi*, Peygamber Efendimiz'i anlatan kitabı böyle bir eserdir. Onun için bunu okumanızı tavsiye ederim. Peygamber Efendimiz'i

tanımanın bir yolu da budur. Bu güzel kitabı da okursunuz.

Tabii Peygamber Efendimiz'i tanımak için, bir de, "Efendimiz SAS'in yüzü nasıldı, gözü nasıldı, kaşı nasıldı, saçı nasıldı, kıyafeti nasıldı?.." diye onları bilmek lâzım. Buna da, Şemâil-i Şerîfe derler. Peygamber Efendimiz'in evsâf-ı celîlesi, şemâil-i şerîfesi. Bunları da bilmesi lâzım insanın. Böylece Peygamber Efendimiz'i tanımış oluruz.

Sonra, öbür peygamberleri tanıması lâzım! Çünkü o peygamberleri Allah-u Teàlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de anlatmış. Hazret-i Âdem AS'ı anlatmış... İki oğlunun, Hàbil ile Kàbil'in hallerini anlatmış. Kàbil'in Hàbil'i nasıl öldürdüğünü biliyoruz. Hazret-i Âdem'den Peygamber Efendimiz'e kadar gelmiş geçmiş peygamberlerden bazılarının isimlerini vermiş ve onların hayatlarından ibretli kıssalar Kur'an-ı Kerim'de zikreylemiş Allah-u Teàlâ Hazretleri, ibret var. Onları bilmemiz lâzım!..

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ (يوسف:١١١)

(*Lekad kâne fî kasasihim ibretün*) "Onların hikâyesinde, kıssalarında ibretler vardır." (Yûsuf, 12/111) buyruluyor. Onları da bilmemiz lâzım!

Peygamberlerin hayatlarını ve tarihlerini de müslümanlar olarak bilmeliyiz. Bu hususta da kitaplar yazılmıştır, bunları da okuyun! O peygamberi de tanıyın!

Eyyüb AS nasıl hastalanmış, nasıl sabretmiş?.. Mûsâ AS nasıl Firavun'a gitmiş de Allah'ın emirlerini tebliğ etmiş?.. İbrâhim AS nasıl Nemrud'un karşısına çıkmış da hakkı söylemiş, hayatı pahasına Allah'ın emirlerini tutmuş ve ona tebliğ eylemiş?.. Bunları bilmek lâzım, bilmeniz lâzım, bilmemiz lâzım!

Sonra, Peygamber SAS Efendimiz'in ashàb-ı kirâmını, sahabeyi bilmek lâzım. Bu da çok mühim bir iş... Çünkü onlar müslümanların en yüksek zümresidir. Peygamber Efendimiz'in

ashàbı, müslümanların en yüksek zümresidir.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:[12]

أَصْحَابِي كَالنُّجُومِ ، بِأَيِّهِمْ اقْتَدَيْتُمْ اهْتَدَيْتُمْ (ق. والديلمي عن ابن عباس ؛ عبد بن حميد عن ابن عمر)

(*Ashàbî ke'n-nücûm*) "Benim ashabım gökteki yıldızlar gibidir. (*Bi-eyyihim iktedeytüm ihdeteytüm*) Onlardan hangisine iktida ederseniz, uyarsanız hidayet bulursunuz. Hangisinin eteğine yapışsanız, elini tutsanız, peşinden gitseniz doğru yola gidersiniz."

Onları da tanımak lâzım! Bu hususta da çok kitaplar yazılmıştır ama, çok kitap tercüme edilmemiştir. Maalesef, sahabe-i kirâm hakkında Arapça yazılmış olan kaynak kitaplar, *Üsdü'l-Gàbe, el-İsâbe* gibi kaynak kitaplar Türkçe'ye çevrilmemiştir. Bunların çevrilmesi lâzım!

Sahabe-i Kirâm'ın bazıları anlatılmıştır. Bazıları hakkında kitaplar vardır. Hulefâ-i Râşidîn; Ebû Bekr-i Sıddîk, Ömerü'l-Fâruk, Osmân-ı Zinnûreyn, Aliyy-i Murtazâ... Tamam Çaryâr-ı Güzîn diye onların hayatı anlatılmıştır.

Biz *Sahabe Hayatından Tablolar* diye kitaplar neşrettik ama, bütün sahabe anlatılmış değildir. Onlar Türkçeye tercüme edilmiş değildir. Bu konuşmamı dinleyen erbâb-ı himmet ve gayretten, bu eserleri de tercüme etme hususunda çalışmalarını rica ederim. Fırsat olursa, biz tercüme etsek... Fırsat bulamazsak onlar tercüme etse de, sahabe-i kiramı da müslümanlar tanısa...

Bu da çok mühimdir. Çok güzel, çok büyük eserler neşredilmiştir. Biz İbn-i Abbas RA şöyle demiş diyoruz, Ebû Hüreyre RA böyle demiş diyoruz, İbn-i Mes'ud RA şöyle demiş diyoruz. Bu zatlar kimlerdir, bunları bilmeliyiz.

---

[12] İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.II, s.137, no:594; Câbir RA'dan.

Keşfü'l-Hafâ, c.1, s.147, no:381; *Hulâsatü'l-Bedri'l-Münîr*, c.2, s.431, no: 2868.

Ondan sonra sàlih kimselerin, iyi müslümanların, evliyâullahın tanınması, bilinmesi lâzım!.. Bunlardan sonra, yâni Peygamber Efendimiz'den sonra, enbiyâ ve mürselînden sonra, sahabe-i kiramdan sonra evliyâullahın, sàlihlerin bilinmesi lâzım!..

Bu hususta da kitaplar yazılmıştır. Meşhur velîlerin hayatları anlatılmış olan eserler Türkçeye tercüme edilmiştir. Fakat bunlar çok teferruatlı değildir, çok geniş değildir. Bütün güzel kaynaklar tercüme edilmiş değildir. Tercüme edilmemiş olan mühim kaynak kitaplardan bir tanesi de, işte bizim bugün okumakta olduğumuz *Tabakàtü's-Sùfiyye* isimli eserdir. Kitabın isminin mânâsı ne?.. Sùfilerden bazılarının kısım kısım, devir devir, tabaka tabaka, nesil nesil hayatlarını anlatan eser.

Anlattığı sùfileri beş tabakaya ayırmış kitabı yazan Abdurrahman es-Sülemî, beş devri, beş nesli anlatmış. Birinci tabakadan anlatmağa başlamış, beşinci tabakada bitirmiş bu kitabını.

Tabii sùfîler beş tabaka değildir, belki bin tabakadır. Ama o kendi zamanına kadar geçen 400 yıllık devre içinden bunları anlatmış, bu hizmeti görmüş. Allah razı olsun...

Demek ki bu kitabın içinde her tabakada yirmi tane velînin hayatı var, beş tabaka olduğuna göre 100 tane hayat hikâyesi, tercüme-i hal, biyografi var bu kitabın içinde...

Biz bu kitabı okumağa başladık. Niye bu kitabı seçtik?.. Çünkü bu kitap, Türkçeye tercüme edilmemiş olan bir kitap, Türkçesi yok. Biz okuyalım da, Türk halkı bilsin diye.

İkinci özelliği; bu kitabı yazan şahıs, her sözünü destekli, mesnedli, isnadlı söylemiş. Hani birisi bir laf söyler:

"—Niye söyledin bunu, nedir bunun kaynağı?.."

Söyleyemez. Bir arkadaşınız size bir söz söyler:

"—Nereden çıkarttın bunu?" dersiniz.

"—Bilmem, bir hocadan duydum." der. Söyleyemez kaynağını..

Bu kitap, söylediği her sözün kaynağını gösteriyor ve bize de araştırma imkânı veriyor. Kendisi da araştırma mahsulü bir eser.

Bu çok önemli... Neden?.. Sağlam bilgi öğreniyoruz, onun için; sağlam bir metod öğreniyoruz, onun için... Usül öğreniyoruz.

Ben bu kitaba başladığım zaman, gençler de geliyorlar dersimi dinlemeğe... Dedim ki:

"—Kâğıt alın, kalem alın yanınıza, bunları yazın! Siz de dînî bir söz söylediğiniz zaman, kaynağını bilerek söyleyin! Mesnedsiz konuşmayın, isnadsız konuşmayın!"

Allah böyle buyuruyor. Ne ma'lum?.. Filanca ayette... Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor. Ne ma'lum?.. Filanca kitapta, falancadan rivayet edilmiş. Yâni kaynağını söyleyerek... Böyle olduğu zaman ilim temiz olur. İlmin içine yalan, hurafe karışmamış olur. İlim bozulmamış olur. İnsanlar yanlış şey öğrenmemiş olur, dosdoğru yolda giderler.

Onun için önemli; bu eser metod bakımından, usül bakımından önemli... Çünkü, her şeyin aslını gösteriyor.

Bir de, çok mübarek bir profesörün eline geçmiş bu kitap, o profesör hazırlamış bunu baskıya. Kitabın içine, kitabın içindekilerden daha fazla bilgiyi o da eklemiş, Her şeyi aşağıda izah etmiş, not koymuş, açıklama koymuş; kitabın kıymeti üç misli, beş misli artmış. Neden?.. Çok güzel neşretmiş.

Bir şehir adı geçiyor, diyelim ki bir köyün adı geçiyor, Meselâ Nasrabad.. Nasrabad neresi?.. Sen bilir misin, bilmezsin. Ben?.. Ben de bilmem. Hemen o aşağıya not indirmiş: "Bu şehir falanca yerdedir, nüfusu bu kadardır, kıymeti şudur, mahsulü budur." diye bilgi vermiş. Yâni, her şeyi böyle aşağıda açıklamış olduğu için, kitabın kıymeti üç misli, beş misli daha artmış. Onun için bu kitabı okuyoruz.

Kitabın kendisi güzel; bir... Neşreden bir alim adam, o da güzel eklemeler yapmış, kitabın kıymeti artmış; iki... Üçüncü bir sebep var: Bugün de Türkiyemizde ve İslâm aleminde sùfîler var, yâni mutasavvıflar var... Yâni dervişler, tarikatlar, şeyhler var...

Var ama, bazısı yanlış yolda... Bazısı hak, bazısı bâtıl... Bazısı alim, bazısı cahil... Bazısı sahih, bazısı sapık...

"—E nereden belli sapık olduğu?.. Bir misal ver Hocam, misal ver sözüne!.."

Ben filanca tarikattanım diyor, misafirine rakı ikram ediyor, içki ikram ediyor. Nerede bu?.. Arnavutluk'ta... Cumhuriyet gazetesinin muhabiri Arnavutluğa gitmiş, orada filânca tekkeye misafir olmuş. O tekkenin başındaki herif, alçak, buna rakı ikram etmiş. Adı tekke olduğundan, tekkelerin adını batırıyor... Yolu tarikat adında olduğundan, tarikatları batırıyor...

İslâm'da içki var mı?.. Yok, haram!.. Ne kendisi içebilir, ne başkasına sunabilir. İçmek de haram, sunmak da haram, satmak da haram, taşımak da haram... Her şeyi haram.

Adam hammal olsa, alnının teriyle yaşıyor olsa, kamyondan süpermarkete içkiyi omuzuna alıp oraya indiremez. Neden?.. Allah hammalına da lânet ediyor. Yalnız içene değil, hammalına bile lânet ediyor. İçemez.

Bu kendisi içiyor, karşısındakine de ikram ediyor. Bu bozuk bir yol. Mülümanlığın da adını batırıyor, tarikatın da adını batırıyor, tasavvufun da adını batırıyor.

Bazısı da, bu kadar açık bir şekilde sapık değil... Nasıl sapık?.. Biraz daha örtülü sapık… Sapık ama, bazısı da örtülü. Bazısı da cahil, bilmiyor. Pekiyi nereden konuşuyor. Duyduklarını, anladığı şekilde yarım yamalak satarak konuşuyor. Kendisinde bir hal yok, kendisinin mânevî hali yok, güzel hali yok, ama lafı çok... Laf ebesi derler, ağzından boyna laf çıkıyor. Millet de tabi bilmiyor, çok laf söylüyor bu diye, onun peşinde gidebiliyor.

Bir tane misal vereyim. Diyanet açıklama yaptı birisi hakkında, televizyonlarda konuşmalar yapıldı, yanlış yolda olduğunu söylediler. İşte bir misal...

Şimdi bu kitap, hep alim olan büyük zatları anlattığı için, biz burada gerçek tasavvufu öğreniyoruz. Uydurmayı değil, yalanı değil, cahilin cahilliğini değil, her şeyi bilen bilgili sùfilerin, evliyanın hayatını okuyoruz burada...

O da çok önemli!.. Neden önemli?.. Bu zamanın tasavvufu sevenleri, tarikata girenleri, derviş olanları doğruyu bilsinler diye... Bunlar büyük üstad, büyük alim... Onları okuyalım da, işin doğrusunu bilsinler diye bu kitabı okuyoruz.

İşte bu kitabın böylece, Allah'ın nasib etmesiyle, birinci tabakasını bitirmişiz, (*et-tabakatü's-sâniye*) ikinci tabakasına gelmişiz. Yâni, yirmi tane evliyaullahtan meşhur büyük zâtın hayatı okunmuş, buraya gelmiş.

b. Cüneyd-i Bağdâdî Hakkında Bilgi

Şimdi 2. tabakanın 1. şahsı... Kim?..

١ -أبو القاسم الجنيد

(*Ebü'l-kàsım, el-cüneyd*) Cüneyd-i Bağdâdî dediğimiz zat... Cüneyd-i Bağdâdî adını duymuşsunuzdur.

Söylemiştik ki eski derslerimizde, Arapça'da bir insanın isminin bölümleri vardır: Bir kendisinin adı vardır, bir künyesi vardır. Künye, kola takılan madenî levha demek değildi eskiden. Künye *ebû* kelimesiyle, *üm* kelimesiyle yapılan isim grubu demek. Meselâ, Peygamber Efendimiz'in ismi Muhammed SAS... Künyesi ne idi? Ebû'l-Kàsım. Ebù'l-Kàsım ne demek? Kàsım'ın babası demek.

Araplar, böyle asâletli insanlara ismiyle hitabı ayıp sayarlardı. "Yâ Muhammed!" demezlerdi. Beyefendi, asâletli, itibarlı kimselere ne derlerdi?.. "Ey falancanın babası!" Peygamber Efendimiz'e ne derlerdi: "Yâ Ebe'l-Kàsım!" Ne demek? "Ey Kàsım'ın babası!" Bu bir hürmet ifadesi… Böyle *ebû* kelimesiyle yapılan tamlamalara *künye* deniliyor.

Başka nesi vardır isminde?.. Babasının adıyla beraber zikredilir. Meselâ, Peygamber Efendimiz'in ismi Muhammed, babasının adı Abdullah. Ebü'l-Kàsım Muhammedü'bnü Abdi'llah.

Abdullah'ın oğlu Ebü'l-Kàsım Muhammed. Baba adını da kullanırlardı. Türkçe'de de baba adını kullanmak vardır. Meselâ, Köroğlu diyorlar. Meselâ, Hatipoğlu diyorlar. Meselâ; İmamoğlu diyor... Bu bir lakaptır yâni. Kendisinin değildir, babasının adıyla anılması.

Bir de her insanın lakabı vardır. Meselâ, Sarı Saltık... Adamın adı, mübarek zâtın adı Saltık. Sarışınmış, lakabı öyle, Sarı Saltık diyorlar. Ak Şemseddin... Ak Şemseddin. Saçları beyazmış veya kaşları beyazmış veya sakalı beyazmış, Ak Şemseddin demişler. Bu da lakaptır.

Şimdi gelelim Ebû'l-Kàsım el-Cüneyd.

منهم الجنيد بن محمد ، أبو القاسم الخزَّاز ، و كان أبوه يبيع الزُّجَّاج ، فلذلك كان يقال له: القواريرىُّ.

(*Minhümü'l-cüneydü'bnü muhammedin ebû'l-kàsımi'l-hazzâz ve kâne ebûhu yebîu'z-zücâc.*) Bu evliyâullahtan birisi de, kitabımızda anlattığımız evliyâullahtan birisi de Cüneyd'dir. İsim nedir: Cüneyd, el-Cüneyd. Babasının ismi nedir: Muhammed. Muhammed oğlu Cüneyd. Künyesi nedir?.. Ebû'l-Kàsım. Demek ki Peygamber Efendimiz gibi künyelenmiş. Hazzâz imiş. *Hazzâz* da ipekçi demek, ibrişimci demek. Belki ibrişimi ibrişim olarak satıyor, belki kumaşın üstüne ibrişimden sarma nakışlar yapıp satıyor, nakkaş gibi. O mânâya gelen bir kelime hazzâz.

Babası cam eşya satarmış. (*Ve kâne ebûhu yebîu'z-züccâc*) Züccâciyeci diyoruz şimdi. Cam eşya satarmış babası. (*Felizâlike kâne yukàlü lehû*) Bu sebepten de ona *el-Kavârîrî* de denirdi. Cüneyd-i Bağdâdî'ye. El-Bağdâdî nedir?.. İsm-i nisbesidir, nereli olduğunu gösteriyor. Kavârîrî de denilirdi. Neden?.. Cam eşya satardı da onun için. Camdan yapılmış bardaklar, sürahiler filân sattığından.

(*Asluhû min nihâvend*) Aslı Nihâvend şehrinden idi. Aşağıda şimdi, Nihâvend'in neresi olduğunu anlatıyor:

بلدةٌ من بلاد الجبل قديمة. بينها وبين همدان ثلاثة أيام.
فتحت سنة تسع عشرة، أو عشرين، أو إحد ى وعشرين،
فى خلافة عمر بن الخطاب.

(*Beldetün min bilâdi'l-cebel, kadîmetün*) İran'la Irak arasındaki Cebel mıntıkasında eski bir şehirdir Nihâvend. (*Beynehâ ve beyne hemedân selâsetü eyyâm*) Hemedan şehriyle bunun arasında, üç günlük mesafe vardır. (*Fütihat senete tis'a aşer*) 19 hicrî senesinde müslümanlar tarafından burası fetholundu.

Yâni, Peygamber Efendimiz'in Medine-i Münevvere'ye hicretinden 19 sene sonra müslüman askerler, el-hamdü lillah Arabistan'ı tamamen fethetmişler, Suriye'yi fethetmişler, Irak'ı fethetmişler, İran'ın hududuna gelmişler. Irak'la İran'ın arasındaki, bizim memleketimize yakın tarafları zorlamağa başlamışlar. 19 senesinde bu Nihâvend şehrini fethetmişler. Ta o zaman, Hazret-i Ömer zamanında müslüman olmuş.

Bizim Güneydoğu Anadolumuz da Hazret-i Ömer zamanından beri İslâm'dır, Hazret-i Ömer zamanına dayanır. Bütün o diyarlar, Diyarbakır vs. o zamandan fethedilmiştir. Diyarbakır, Batman, Adıyaman vs. hepsi Hazret-i Ömer zamanından beri, *Lâ ilàhe illallàh* okunan İslâm diyarıdır. Orası köklü bir İslâm diyarıdır. Ahalisinin çoğu da fatihlerin evlatlarıdır, Arap kökenlidir. Orayı fetheden insanların evlatlarıdır. Kimisi Kürtçe konuşur, kimisi Arapça konuşur, kimisi Türkçe konuşur; hepsi kardeştir.

(*Fî hilâfeti umere'bni'l-hattâb*) Hazret-i Ömer'in halifeliği zamanında fethedilmiş bir yer.

Bak, kitabı hazırlayan insan bizi rahatlattı. Nihâvend neresidir diye meraktan kurtulduk. Aşağıda anlattı. Tarihini de anlattı, mesafesini anlattı. İşte bizim Hakkâri'den, Urfa'dan biraz aşağıya gidiverdin mi, oradaymış. Cüneyd-i Bağdâdî oradanmış, o mıntıkadanmış. Aslı oradanmış da Bağdat'a gelmiş, yerleşmiş.

Neden?.. Bağdat o zaman, yâni Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin zamanında İslâm âleminin kalbi idi. İslâm medeniyetinin en büyük nümûnesi idi. İlmin merkezi idi. Çok büyük bir yerdi.

"—E niye böyle 'öyle idi' diyorsun hocam?.."

Bir kere Moğollar istilâ ettiler, mahvettiler orayı. Moğallar geldiler, yâni müşrik, müslüman değil, kâfir. Moğollar Orta Asya'dan, Çin'den, Moğolistan'dan, o taraflardan büyük kalabalıklar halinde geldiler, İslâm Alemini çiğnediler. İslâm devletleriyle savaşıp yendiler, ezdiler, şehirleri yaktılar, yıktılar, Bağdat'a geldiler. Hülagü zamanında Cengiz Han'ın orduları, Moğollar, onun torunlarının orduları Bağdat'a geldiler, adamları kestiler, kestiler, kestiler, kestiler, kestiler... O Bağdat'ın nehri kırmızı rekli aktı kanlardan, kıpkırmızı aktı aşağıya doğru. O Bağdat'ın içinden geçen Dicle nehri kırmızı aktı. Çünkü, kâfir adamlar. Yağma ettiler. Paralar, eşyalar, antikalar, hepsi gitti.

Kütüphanelerin hepsini Dicle nehrine attılar, nehrin içine attılar. Tabii mürekkepler suda eridi, bu sefer de nehir simsiyah aktı. Ama İslâm Aleminin en büyük kitapları suya gitti. Yâni Moğolların yaptığı tahribatın büyüklüğünü anlata anlata bitiremeyiz. Kâfir adamlar, mü'min değil, müslümanların düşmanı.

E sonra ne oldu?.. Asırlar geçince, onlar da İslâm'ın hak din olduğunu anladılar, müslüman oldular ama, ilk başta o büyük tahribatı yaptılar.

Anadolu'yu da yaktılar yıktılar. Sivas'ı yaktılar, Anadolu'nun öbür şehirlerini yaktılar, yıktılar, Konya'ya kadar geldiler. Her yere adamlarını yerleştirdiler, çok zulümler yaptılar. Sonra toparlandılar, sonradan müslüman oldular. Gazan Mahmud Han zamanında İslâm'ı kabul ettiler ama, müslüman oluncaya kadar da İslâm Alemine çok zarar verdiler. Müslümanları çok kestiler, öldürdüler.

Bizim Kübreviyye Tarikatımızın pîri, Necmeddin-i Kübrâ Hazretleri, bunlar Harezm'e girerken;

"—Efendim gidelim!" demişler,

O ihtiyar haliyle:

"—Yok! Ben bunlarla cihad edeceğim." demiş.

Önüne taşları yığmış... Eskiden taşları böyle uzunca bir bezin içine koyup, kafanın üzerinde çevirip çevirip çevirip atarlarmış. Tabii elle atmaktan daha öteye gidiyor o zaman. Çünkü çevirmekten bir hız kazanıyor, buna sapan derlermiş. Yâni, çocukların yaptığı lastik sapan değil de, böyle bir sapan çeşidi varmış. Taşı alırmış, belli bir bezin içine, şekli belli olan bir bezin içine koyarlarmış, kocaman bir taş şu kadar, bunu atmak istesen üç metre öteye atar ama başının üstünde çevirip çevirip, ustalıklı bir şekilde nişan alıp karşıya savurduğu zaman, kocaman bir taş geliyor düşmanın göğsüne, kafasına güp diye. Kafasına çarpıyor, attan deviriyor.

Sapanla taş atmak... O zaman top yok, tüfek yok, kılıç var, ok var, bir de sapan var. Taşlar... İşte al sana düşmanla savaşmak

için silah, taş. Mübarek, taşları önüne yığmış, taşlar bitinceye kadar Moğol askerlerine atmış, Moğol askerleri şehid etmişler Necmeddîn-i Kübrâ Efendimiz'i. Çok büyük àrif, tarikat pîri, tarikatı kuran büyük zâtlardan birisi.

Bağdat eskiden böyle bir yerdi. Eğer Bağdat yakılıp yıkılmasaydı, o eserler zamanımıza kalsaydı neler gelecekti kim bilir... Allah bilir. Biz bilemiyoruz. Neler gitti Dicle'nin içine, hangi kıymetli kitaplar gitti.

Kitapların kıymetini şöyle anlatayım size:

Adamın birisi babasından, dedesinden kalma bir yaldızlı kitabı almış eline, satacak. Kıymetli olduğunu anlıyor da, ne kadar kıymetli olduğunu bilmiyor. Kitabı kitaptan anlayan, kitabı seven kimse bilir, parasını o verir. Bizim Fatih Caddesi üzerinde bir kütüphane vardır, caddeye böyle biraz çıkıntılı; Ali Emîrî kütüphanesi derler ona. Fatih durağında, cadde üzerinde Ali Emîrî kütüphanesi vardır. Medresedir orası. Diyarbakırlı Ali Emîrî Efendi, orada o medresenin idaresine sahip, orada duruyormuş. Bu adam elindeki bu kitabı almış, getirmiş Ali Emîrî Efendi'ye:

"—Bunu satmak istiyorum, alır mısın?.."

Meraklı ya Ali Emîrî Efendi, bakmış;

"—Alırım." demiş.

Dünyada bir tane, çok kıymetli bir kitap.

"—Sen odaya gel!" demiş.

Medresenin odasına kitabın sahibini almış, "Buyur gel." demiş. O da para verecek galiba diye medresenin odasına girmiş.

"—Sen burada otur." demiş.

Çıkarken demir kapıyı çekmiş, kapatmış.

Demir kapı, medrese duvarları kalın, kesme taştan. Camlar da böyle şu demirlerden. Dışarı camdan çıkamaz, kapı da demir kapı... Kilitlemiş, adam içeride... Yumrukluyor, hapiste kalmış gibi.

"—Yâhu, beni buraya niye hapsettin?.."

Dosdoğru ahbabını dolaşmağa gitmiş.

"—Yâhu çok kıymetli bir kitap geldi, bana borç verin!" filân diye 8 altın tedarik etmiş.

Bugün, bir altın 960 bin lira yâni 1 Milyon. 8 Milyon demek o zaman. 8 Milyon istiyor kitaba... Onu tedarik etmiş, gelmiş. Demir kapıyı gıcırrt açmış, adama parayı vermiş, kitabı almış.

Yâni niye böyle yapıyor?.. Adam beklemez, gider, bir daha bulamam diye korkusundan yapıyor kitabı sevdiğinden. Kitap kaçmasın diye. Adamı hapsetmiyor, kitabı hapsediyor. Kitap kaçmasın diye.

Düşünün, böyle bir kitap bazen paha biçilmeyecek kadar kıymetli olur, dünyada bir tane olur, içinde çok kıymetli bilgiler olur. Nice kitaplar atılmış Dicle nehrinin içine Bağdat şehrinde... Halifelerin yaşadığı, sarayların olduğu Bağdat'ta ne kadar zâyiât olduğunu oradan anlayın!..

Cüneyd-i Bağdâdî Bağdat'a yerleşmiş.

أصله من نهاوند ، ومولده ومنشؤه بالعراق ؛ كذلك سمعت

أبا القاسم النصراباذى يقول.

(*Asluhû min nihâvend, ve mevlidühû ve menşeuhû bi'l-ırak*) "Aslı Nihâvend şehrinden ama doğması, yetişmesi Irak'ta oldu. (*Kezâlike semi'tü ebe'l-kàsımi'n-nasrâbâziyyi yekùlü*) Ebü'l-Kàsım Nasrâbâzî isimli alimden, böyle söylediğini duydum." diye kaynak söylüyor.

c. Cüneyd-i Bağdâdî'nin Hocaları

Cüneyd-i Bağdâdî için söylüyor şimdi yazar:

و كان فقيهًا ، تفقَّه على أبى ثور ، و كان يفتى فى حلقته.

(*Ve kâne fakîhen*) "Cüneyd-i Bağdâdî sòfîydi ama, fakihti."

Fakih ne demek? Fıkhı çok iyi bilen demek. İlmihali, İslâm fıkhını, hukukunu çok iyi bilen demek. Bir insan İslâm'ın ahkâmını iyi bilirse, o çok kıymetli olur. Hele hele sòfîlerin, tarikat erbâbının İslâm'ın fıkhını çok iyi bilmesi lâzım!..

Fıkhı bilmiyor... Namaz nasıl, ne yaparsa namaz bozulur, ne söylerse günah olur, ne yaparsa yanlış olur?.. Bunu bilmiyor. E bu adama uyulur mu?.. Bilmiyor, cahil. Yalan söyler, yanlış söyler. Fıkıh çok önemli... Her şeyin aslı, çözümü fıkıh ilminde olduğundan, bir insanın mutlaka fıkhı çok iyi bilmesi lâzım!..

Cüneyd-i Bağdâdî fakih imiş, yâni Fıkhı çok iyi bilen bir kimseymiş. Yâni Kur'an'ı biliyor, hadis-i şerîfleri biliyor, Allah'ın emirlerini biliyor, yasaklarını biliyor, ince meseleleri biliyor, fakih.

(*Tefakkaha alâ ebî sevrin, ve kâne yüftî fî halkatihî*) Ebû Sevr'in meclislerinde, derslerinde fıkhı öğrendi. Ona devam edip, o zaman fakih oldu.

Bu Ebû Sevr de kimmiş? Ebû Sevr, künyesi oluyor, asıl adı değil. Ebû Sevr kimmiş?

إبراهيم بن خالد بن اليمان ، أبو ثور الكلبى الفقيه ، أحد الأئمة المجتهدين ؛ كان من أئمة الدنيا. قال عنهأحمد بن حنبل: أعرفه بالسنة منذ خمسين سنة ، و هو عند ى فى صلاح الثورى ، مات سنة أربعين ومائتين.

(*İbrâhimi'bni halidi'bni'l-yemân, ebû sevrini'l-kelbiyyü'l-fakîh*) Adı İbrâhim'miş, babası Hàlid'miş, dedesi Yeman'mış. Benî Kelb kabilesindenmiş. (*Ehadü'l-eimmeti'l-müctehidîn*) İctihad yapabilecek kadar önde gelen fıkıh alimlerindenmiş Cüneyd'in hocası. İyi hoca iyi talebe yetiştirir. Hoca iyiyse, talebe de iyi olur. Hocası müctehid fakihmiş, yâni ictihad yapabilecek derecede kıymetli. (*Kâne min eimmeti'd-dünyâ*) Dünyanın imamlarından idi.

(*Kàle anhu ahmedi'bni hanbel*) Hanbelî Mezhebi'nin imamı Ahmed ibn-i Hanbel onun hakkında, yâni Cüneyd'in hocası hakkında diyor ki: (*A'rifuhû bi's-sünneti münzü hamsîne seneh*) "50 yıldan beri tanırım o mübarek zâtı, sünnet bilgisinden, hadis bilgisinden dolayı." Bak fakih hoca, ama sünneti de iyi biliyor. İşte sünneti bilmek de çok önemli. Bir insanın sünnet-i seniyyeyi bilmesi de çok önemli. Çünkü, fıkhın temeli Kur'an-ı Kerim ve sünnet.

(*Ve hüve indî fî salâhi's-sevrî*) "Benim nazarımda o Süfyân-ı Sevrî Hazretleri kadar salâhiyetli, kıymetli insandır." demiş.

Süfyân-ı Sevrî mezhep kurmuş insan. Süfyân-ı Sevrî'yi geçtiğimiz derslerde anlattık. Allahu a'lem cennetlik olduğu kesin bir insan, Süfyân-ı Sevrî. Süfyân adı bize biraz garip geliyor, yâni biz şimdi o ismi sevmiyoruz belki. O devirde öyle değil. Süfyân es-Sevrî cennetlik bir insan. Nereden biliyoruz?.. O hikayeyi anlatmıştık, bir daha anlatalım. Şimdi burada yeni cemaat var.

Süfyân-ı Sevrî, yine zamanın en büyük âlimlerinden Abdullah ibni'l-Mübârek'in meclislerine gelirmiş. Abdullah ibni'l-Mübârek hadis anlatıyor ya Süfyân-ı Sevrî de onun dersini dinlemeğe gelirmiş. E o alim, niye geliyor, o da âlim, bu da alim?.. Mücevherin kıymetini kuyumcu bilir de ondan. Bu ilmin güzelliğini gördüğü için onun dersine gelirmiş.

Ama bir gün kızmış. Son bir gün... Abdullah ibni'l-Mübârek'e çatmış. Bunların şakası da yoktur haa. Böyle mübareklerin yanında dine aykırı bir şey yaparsan kızıverirler, azarlarlar, bastonu varsa kafana da vuruverirler, sırtına da vururlar. Bunlarınki ciddidir. Bunların yanında öyle laubali olmak falan yakışık almaz. Ne olacağı belli olmaz, kızarlar. Ciddi insanlar. Allah için kızarlar, Allah için severler, Allah için dosdoğru olurlar.

Süfyân-ı Sevrî kızmış Abdullah ibni'l-Mübârek'e bağırmış. Demiş:

"—Bundan sonra senin toplantına gelmeyeceğim!"

Hakikaten gelmedi ondan sonra.

"—Bundan sonra senin toplantına gelmeyeceğim, bu hadis

dersine gelmeyeceğim işte!"

"—E neden?.." Ötekisi de sinirlenmiyor. "Dur bakalım kızıyor bana ama neden kızıyor?.."

"—Yahu konağının cariyeleri terbiyesiz... Terbiye vermemişsin cariyelerine, konağındaki hizmetçi kızlara, genç kızlara terbiye vermemişsin. Ben senin yanına gelirken konağına, derse gelirken yukarıdan bana işaret ettiler, 'Seni çok seviyoruz.' dediler. 'İşte seninle evlenmek istiyoruz.' dediler, laf attılar bana." demiş. Kızmış kızmış, "Gelmem bir daha senin konağına!"

Haklı... Abdullah ibn-i Mübârek hiç sesini çıkartmamış, başını önüne eğmiş. O da köpürmüş, bağırmış, gitmiş. Gittikten biraz sonra arkadaşlarına demiş ki:

"—Hadi gelin Süfyân-ı Sevrî Hazretleri'ne gidelim, cenaze namazını kılalım, son vazifemizi yapalım onlara."

Gitmişler hakikaten Süfyân-ı Sevrî vefat etmiş. O bağıran alim evinde vefat etmiş. Gitmişler tabii yıkamışlar, kefenlemişler, namazını kılmışlar defnetmişler filan...

"—Hocam, nereden bildin onun vefat edeceğini?.."

Diyor ki:

"—O hani bana bağırdı ya, 'Senin cariyelerin terbiyesiz, yukarıdan bana laf attılar, 'Ah biz seni çok seviyoruz, gel seninle evlenmek istiyoruz.' filan dediler ya, —denir mi böyle şey— dediler ya, benim evimde cariye yok ki. Benim konağımda cariye yok. Evde cariye mariye yok canım."

E peki Abdullah ibn-i Mübarek neyi gördü?.. Hurileri gördü, huri kızlarını. Huri kızlarını gördü. Huri kızları diyorlar ki:

"—Durma artık şu dünyada yâ! Özledik seni. Allah seni bize yazmış, sen cennette bizim eşimiz olacaksın, özledik, seninle evlenmek istiyoruz, gel!" demişler.

Oradan anlıyor vefatını. Yukarıda cariye filan yok ki. O cariye gördüğüne göre, o cariyeler de "Seni seviyoruz, özledik, gel artık evlenelim!" dediğine göre, anlamış hurilerin çağırdığını, vefat edeceğini.

Süfyân-ı Sevrî böyle bir insan. Anladınız mı işin aslını faslını, kökünü. Öyle bir insan Süfyân-ı Sevrî, cennetlik yâni. Huri kızları "Artık dayanamıyoruz, gel!" demişler, öyle vefat etmiş.

Mezhep imamı, İmâm-ı Âzam gibi, Ahmed ibn-i Hanbel gibi bir insan. Ahmed ibn-i Hanbel ne diyor, Cüneyd'in Fıkıh hocası için:

"—Süfyân-ı Sevrî ile aynı salâhiyette idi." diyor.

Demek ki Cüneyd-i Bağdâdî'nin hocası da hocaymış. Tamam. İyi hocaların, kuvvetli hocaların iyi, kuvvetli talebeleri olur. İyi yetişmiş. Tam verir ilmi, güzel ilim öğretir, o da iyi yetişir. Cüneyd'in iyi olacağı da, hocasından belli... Hocası mezhep imamları kadar salâhiyetli kimse ve müctehid; ictihad edecek kadar da ilimde ileri.

Başka?.. (*Fekâne yüftî fî halkatihî*) Cüneyd-i Bağdâdî hocasının dersi esnasında, ders halkasında... Eskiden halka şeklinde otururlardı, hoca anlatırdı, ders halkası deniliyor. Bizim de şimdi bu halkamızdır. Bu da bizim halkamız... Yâni biz *Tabakàtü's-Sùfiyye*'yi okuyoruz, bu kardeşler de *Tabakàtü's-Sùfiyye*'yi dinliyor. Bizim de halkamız bu. (*Fekâne yüftî fî halkatihî*) Yâni Cüneyd-i Bağdâdî, hocası o Ebû Sevr'in yanında, toplantısında, halkasında kendisine soru soranlara fetvâ verirdi.

Bu neyi gösteriyor? Cüneyd-i Bağdâdî'nin de fıkıhta çok yüksek olduğunu gösteriyor, hocasının da ona bu salâhiyeti verdiğini gösteriyor. Terbiyesizlik yapmaz yoksa, hocama sorun der. Birisi kendisine gelse, bir şey sorsa;

"—Hocam burada, ona sor!" der.

Kendisi fetvâ verirdi, ne demek bu? Belki hocası ona demiş ki:

"—Her adamı bana gönderme, sen cevaplandır!" demiş.

Belki kendisine soru soranlara:

"—Gidin Cüneyd size anlatsın!" demiş belki.

Ondan orada fetva veriyor. Bu da Cüneyd-i Bağdâdî'nin fıkıhtaki üstünlüğünü gösterir.

وصحب السَّرىَّ السقطىَّ ، والحارث المحاسبىَّ ، ومحمد بن على

القصَّاب البغداديَّ ، وغيرهم .

(*Ve sahibe's-seriyyi's-sakatiyye, ve'l-harise'l-muhasibiyye, ve muhammede'bne aliyyini'l-kassâbe'l-ba'dâdiyye ve gayrahû*) Cüneyd-i Bağdâdî şu adları sayılan büyük evliyâullahla da, onların meclislerine de devam edip, sohbetlerine de iştirak edip onlarla da bulunmuş, onlardan da istifade etmiş. Kim bunlar?

Birisi: Seriyy-i Sakatî... Bu Serîy ismini, bazıları Sırrı yazıyorlar Türkçe kitaplarda, yanlıştır. Sırrı değil, Serîy, ye harfi iki tane. Es-Serîyy es-Sakatî. Bu büyük alimlerden, evliyâullahtan birisi.

(*Ve'l-hàrise'l-muhàsebî*) Bu da meşhur bir zâttır, kitap yazmıştır, *İhyâ-i Ulûm* gibi eser yazmış bir kimsedir Hâris-i Muhasibî.

(*Muhammede'bne alî el-kassâbe'l-bağdâdî*) Bu da meşhur bir şahıstır, Bağdat'lıdır. Cüneyd'in hocasıdır bu Bağdat'lı, Muhammed ibn-i Alî el-Kassâb denilen şahıs.

Aşağıda dipnotta, bu kitabı hazırlayan şahıs bize bilgi veriyor:

محمد بن على ، أبو جعفر القصاب الصوفى. قال أبو عبد الرحمن محمد بن الحسين السلمى: محمد بن على القصاب ، بغداد ى ، كان أستاذ الجنيد. و كان الجنيد يقول: الناس ينسبوننى الى سر ىٍّ -يعنى السقطى- و كان أستاذ ى محمداً القصاب. مات أبو جعفر القساب سنة حمسٍ وسبعين ومائتين.

Bu zât-ı muhteremin, bu büyük adamın künyesi Ebû Ca'fer idi. Ebû Ca'fer Muhammed ibn-i Ali el-Kassâb. Ebû Ca'fer künyesi, Muhammed ismi, Ali babasının ismi, el-Kassâb lakabı, el-Bağdâdî nisbesi.

(*Ve kâne'l-cüneydü yekùlü*) Cüneyd derdi ki: (*En-nâsü yünsibûnenî ilâ seriyyin —ya'ni's-sakatiyye— ve kâne üstâzî*

muhammedeni'l-kassâb) "İnsanlar beni Seriyy-i Sakatî'nin talebesi diye söylüyorlar, beni ona bağlı diye gösteriyorlar; aslında ben Muhammed ibn-i Ali el-Kassâb'ın talebesiyim." diyor. Cüneyd-i Bağdâdî kendisi söylüyor bunu. Demek ki asıl hocası Seriyy-i Sakatî değilmiş, Muhammed ibn-i Ali el-Kassâb el-Bağdâdî imiş.

(*Mâte senete hamsin ve seb'îne ve mieteyn*) 275 senesinde vefat etmiş. Hangi 275 bu?.. Peygamber Efendimiz'in hicretinden sonra, kamerî 275 sene geçmiş, o zaman vefat etmiş.

Kamerî sene ile hicrî sene arasında ne fark var?.. 11 gün fark var. Her sene 11 gün fark eder. Kamerî sene şemsî seneden 11 gün kısadır. Bizim şimdi kullandığımız mîlâdî sene, şemsî sene 365 gündür, kamerî sene 354 gündür. 11 gün küsür saat fark vardır. Bu ne yapar?.. 33 senede bir sene eder. 33 senede bir sene artar kamerî sene. Anladınız mı?.. İkisi beraber başlasalar, 33 sene sonra beraber olmazlar, kamerî sene bir sene fazla olur. 33 sene daha geçerse, iki sene fazla olur.

Şöyle anlatayım: Meselâ, aramızdaki cemaatten ak sakallı bir amca... Kaç yaşındasın amca?.. 89 yaşındayım, 87 yaşındayım... Haa, aslında 87 senede üç sene kadar ileri gidecek kamerî sene. Kamerî seneye göre 92 yaşındadır, 89 değil, 92 yaşında. 60 yaşında falanca... 60 yaşında değil, 62 yaşında. Çünkü, altmış senede iki sene kadar fark eder. Öyle. Yâni bir insanın ömründe bile iki sene, üç sene fark ediyor. Ben 33 yaşındayım. Hayır! Sen kamerî seneye göre 34 yaşındasın, 34 Ramazan gördün demek yâni, meselâ. İşte böyle farkı vardır.

Buna göre, 275 senesinde öldü demek, Peygamber Efendimiz'in hicretinden 275 kamerî sene geçtiği zaman vefat etmiş demek. Kamerî sene de 275 senede 9 sene kadar fark eder. Yâni bizim hesabımıza göre 266 sene geçmiş, 622'ye 266 sene ekleyeceğiz. 888'de filan vefat etmiş bizim hesabımıza göre.

وهو من أئمَّة القوم وسادتهم ؛ مقبولٌ على جميع الألسنة.

(*Ve hüve min eimmeti'l-kavmi ve sâdetihim*) "Bu Cüneyd-i Bağdâdî kavmin imamlarından idi." Şimdi Arapça'yı bilenler ama, Arapça'nın inceliklerini bilmeyenler bu cümleyi böyle tercüme ederler. (*Ve hüve*) "O, yâni Cüneyd-i Bağdâdî, (*min eimmeti'l-kavm*) kavmin imamlarından idi."

Buradaki kavm demek, sùfîler demek. Onları anlatıyor, tabakàtü's-sùfiyyeyi anlatıyor. Kavm dediği, burada halk demek değil, mutasavvıflar demek. Mutasavvıfların imamlarındandır. İmam da, camide namaz kıldıran demek değil, önder demek. "Mutasavvıfların önderlerinden idi Cüneyd-i Bağdâdî."

(*Min eimmeti'l-kavm*) demek, kavmin imamı idi demek değil. Öyle tercüme edersen, yanlış olur. Herkes sanır ki Cüneyd-i Bağdâdî bir camide imammış, kavmin imamıymış. Bağdat'ın acaba hangi camisinde imamdı diye düşünür durur. Öyle değil. (*Eimmeti'l-kavm*) demek, tasavvuf erbâbının önderlerinden demek. İmam sözü o zaman çok büyük, şimdiki gibi küçük bir meslek ismi değil.

İmâm-ı Âzâm ne demek?.. Fıkıhta en büyük hoca demek. Öyle sıradan bir şey değil. İmam sözünü herkese kullanmazlar.

(*Kâne min eimmeti'l-kavm*) "Mutasavvıfların önderlerinden idi Cüneyd-i Bağdâdî. (*Ve sâdetihim*) Sâdetinden idi." Biz sâdet kelimesini, sâdât diye kullanıyoruz. Sâdât. Halbuki Araplar daha ziyade sâdet diye kullanırlar. (*Min sâdetihim*), seyyidlerinden demek. Yâni tasavvuf erbâbının önderlerinden ve soylularından, seyyidlerinden idi Cüneyd-i Bağdâdî, yâni asaletlilerindendi. Sâdetihim demek; tasavvuf erbâbının efendilerindendi, soylularındandı demek.

Görüyorsunuz... Tabii biz burada bu kitabı Arapçasından okuyoruz. Neden Arapçasından okuyoruz?.. Kitap iyi anlaşılsın diye. Bu kitap çok mühim bir kitap olduğundan. Görüyorsunuz, Arapça'yı bildim sananlar bile, bazen tercümeleri yanlış yaparlar, işin iç yüzünü bilmezlerse... Bunu aynen tercüme edelim: "Cüneyd-i Bağdâdî kavmin imamlarındandı ve seyyidlerindendi." Sanır ki cami imamıydı, sanır ki Peygamber Efendimiz'in evladı

olan seyyid demek istiyor... Hayır! Ne o, ne o... "Tasavvuf erbâbının önderlerindendi ve soylularındandı, en efendilerinden, en kıymetlilerindendi." demek.

(*Makbûlün alâ cemîi'l-elsineh*) "Bütün diller üzerinde makbuldü." Yâni herkesin kabul ettiği, medhettiği, sevdiği insandı Cüneyd-i Bağdâdî. Evet, işte öyle bir insandı Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri.

Cüneyd-i Bağdâdî hakkında, aslında çok şeyler söylememiz lâzım, Cüneyd-i Bağdâdî'yi çok iyi tanımamız lâzım! Burada birazcık daha okuyalım, sözümü öyle bitireyim:

توفِّى سنة سبع وتسعين ومائتين ، يوم نيروز الخليفة ، يوم السبت.

وقيل توفِّى فى آخر ساعةٍ من يوم الجمعة ، ودفن يوم االسبت ؛

سمعت أبا الحسن بن مقسم يذ كر ذلك.

(*Tüvüffiye senete seb'in ve tıs'îne ve mieteyn*) Cüneyd-i Bağdâdî 297 senesinde öldü. 297 senesi ne demek? 297'nin içinde kaç tane 33 geçmiş, onu düşüneceğiz. Aşağı yukarı 9 tane geçti. 9'u çıkaracağız, 288, 622'ye 288'ı ekleyeceğiz, 910. Demek ki aşağı yukarı Cüneyd-i Bağdâdî 910 yıllarında filan ölmüş mîlâdî.

Biz Türkiye'deki müslümanlar o zaman neredeydik?.. Orta Asya'daydık. Anadolu'nun fethi 1071 yıllarında oluyor. Bu Cüneyd-i Bağdâdî Anadolu'nun Malazgirt Zaferi'nden 150-160 yıl daha önce yaşamış, vefat etmiş Bağdat'ta.

(*Yevme neyrûzi'l-halîfeh*) Halîfenin neyrûzunda ölmüş. Neyrûz ne demek?.. Cülûs bayramı demek. Yeni bir halife halife olmuş, onun şenliği yapılırken Cüneyd-i Bağdâdî'nin cenaze namazı kılınmış, vefat etmiş, gömülmüş. (*Yevme's-sebt*) Vefatı Cumartesi günü olmuş.

(*Ve kìle: Tüvüffiye fî âhiri saatin min yevmi'l-cumuah ve düfine fî yevmi's-sebt*) Parantez içinde, köşeli parantez içinde diyor ki:

Denildi ki:

"—Cuma gününün son saatlerinde vefat etti, cumartesi günü içinde gömüldü." diyor.

Bu da bir yerden alınmış bir izahâttır. Bu da güzel tabii. Yâni, kitabı neşreden şahıs alim olduğundan, her şeyi güzelce yerli yerine yerleştiriyor.

Cumanın son saati ne zamandır?.. Bir kere gece midir, gündüz müdür onu söyleyin!.. Gündüzdür. Cumanın son saati, ikindiden sonraki saatlerdir. Cuma günü akşam güneşin batmasına yakın olan zamandır. Demek ki, cuma namazı kılınmış, ikindi olmuş, güneş batmağa yakınken bir güneş daha batmış, Cüneyd-i Bağdâdî vefat etmiş. Cumartesi günü de gömülmüş.

Cumartesi ne zaman başlar?.. Akşam ezanı okundu mu cumartesi başlamıştır artık. Vefat ettikten sonra hazırlıkları yapacaklar, yıkayacaklar, kefenleyecekler, ne zaman gömdülerse; cumartesi gömülmüş. O zaman halife tahta çıkıyormuş. Onlara bakarsak, tabii bizim de buraya gelirken bir çalışma da bizim yapmamız lâzım. Ben buraya oturmuşum, başıma kavuğu geçirmişim, kitabı önüme almışım, size anlatıyorum.

Bir çalışma da benim yapmam lâzımdı. Ne yapmam lâzımdı?.. "910 tarihinde hangi halife başa geçiyormuş, kimmiş adı?" filan diye onlara bakmam lâzımdı. Benim de evimde kitapları, ansiklopedileri, tarihleri karıştırıp, ter döküp, uğraşıp size onu getirmem lâzımdı. Bu kitabı neşreden, aşağıya bu konuda not yazmamış. Onu da ben yapmalıydım, size tam anlatmalıydım. Filanca halife başa geçtiği günden bir gün evvel, akşam ölmüş, o gün gömülmüş demeliydim.

Tabii böyle anlatırsak daha iyi olur. Hazırlanırsak güzelce, size öyle anlatırsak daha iyi olur. Siz de iyi öğrenmiş olursunuz, ben de vazifemi iyi yapmış olurum.

Kapatıyorum şimdi, bugünlük bu kadar; çünkü saat on oldu. Saat dokuzda başladık, bir saat yeter.

Cüneyd-i Bağdâdî tasavvuf yolunun kilit şahsiyetlerindendir.

Her tarikatın silsilesinde adı geçer. Bütün silsileler Cüneyd-i Bağdâdî'den geçtiği için, evvel farklı gelse, sonra farklı gitse bile, Cüneyd-i Bağdâdî'de toplanıp öyle geçtiği için, Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'ne *Seyyidü't-Tâife* derler, tâifenin efendisi.

Buradaki tâifeden maksat kim?.. Sùfîler demek. Sùfiler taifesinin efendisi… Yâni eğer içinizde derviş varsa, hepiniz dervişseniz, kiminiz oraya bağlı, kiminiz buraya bağlı, hepinizin hocasıdır yâni. Cüneyd-i Bağdâdî hepinizin hocası... Çünkü her tarikatın silsilesinde vardır Cüneyd-i Bağdâdî. Her tarikatın silsilesinde adı geçen bir mübarek zâttır. Allah şefaatine erdirsin...

Allah hepinizden râzı olsun!.. Cennetiyle, cemâliyle cümlemizi müşerref eylesin...

01. 06. 1996 - İstanbul

8. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (4)

Eùzü bi'llahi mine'ş-şeytàni'r-racîm...

Bi'smi'llâhir-rahmâni'r-rahîm...

El-hamdü li'llahi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultànih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn, muhammedin ve âlihî ve sahbihî ecmaîn... Ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve sevgili mü'min ve muvahhid kardeşlerim!

Evliyâullahın hallerini, hayatlarını ve mübarek sözlerini okumağa devam edeceğiz. Seyyidü't-tâife Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'ndeyiz. Geçen hafta başladık, bu hafta devam ediyoruz. Okuduğumuz kitap da bu hususta en sağlam, en salâhiyetli, en kıymetli bir mübarek zâtın yazdığı, kaynak eserlerden sayılan mühim bir eser. Baskısı da güzel yapılmış. Alim yazmış, alim neşretmiş, aşağıya notlar koymuş. Her bakımdan kıymetli bir eser. Okuyoruz...

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin,

ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

……..

a. Mü'minin Ferasetinden Sakının!

Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin 297 senesinde, halifenin tahta çıkışı bayramı gününde, cuma günü vefat edip cumartesi defnedildiğini okumuştuk.

Cüneyd-i Bağdâdî büyük alim, fıkıhtan fetva da veriyor. Yâni, ilm-i fıkhı da çok iyi bilen bir kimse.

وأسند الحديث.

(*Ve esnede'l-hadîs*) Hadis de rivâyet etmiş.

Alimlerin hepsi hadis âlimi değildir ama, hadis-i şerîfi de teberrüken, az da olsa rivâyet etmişlerdir; oradan da sevap kazanalım diye... Çünkü bazı rivayetler var:

"—İnsan kırk tane hadis bilirse, rivâyet ederse, öğrenirse, ezberlerse ahirette büyük mükâfatlara erecek, alimler zümresinden haşrolunacak, öyle sayılacak." diye.

Onun için, hadisle meşgul olmuşlardır.

Tasavvuf ilmi eğer fıkha dayanırsa, ilm-i fıkha dayanırsa yâni Kur'an'a, hadise dayanırsa, şeriat ilimlerine dayanırsa, sünnet-i seniyye-i nebeviyyeye dayanırsa; yolların en güzeli olur, en sağlamı olur, cennete götüren yol olur, takvâ yolu olur. İnsanı ihsân makamına götüren, makàm-ı ihsâna kavuşturan, àrif-i billâh yapan, mahbûb-u ilâhî yapan bir yol olur. Çok önemli hadis-i şerife bağlı olmak...

Bunun dışında bazı insanlar vardır, belki yolları doğrudur ama, kendileri cahil kaldığından yanlış sözler söyleyip, yanlış işler yapıyorlar. Bazılarının da yolları, felsefeleri, akılları, fikirleri

zaten yamuk, yanlıştır, yamuk giderler.

Allah bizi, Kur'an-ı Kerim'in yolundan, şeriatin yolundan, Peygamber Efendimiz'in yolundan ayırmasın... Mühim olan odur. Tasavvufun da temeli odur, aslı odur.

Bozuk tarikatlar çıkmış, içki içen, bazı günahları işleyen zümreler türemiş, onlar sapıtmışlar, yolunu şaşırmış. Nasıl Hazret-i İsâ AS hak peygamber olduğu halde, İncil hak kitap olduğu halde hristiyanlar sonradan Hazret-i İsâ AS'ın yolunu bırakıp da nasıl haça tapmışlarsa, sapıtmışlarsa, cehenneme gidecek sözler söylemişlerse, kâfir olmuşlarsa... Eh bazı insanlar dikkat etsin, sapmasaydı, ayağını kaydırmasaydı, sapıtmışsa kusur kendisinindir.

Asıl tasavvuf takvâ yoludur, Kur'an yoludur, Peygamber Efendimiz'in halidir, ahlâkıdır, öyle olması lâzım. Onun için fıkha dayanması lâzım, hadis-i şerîfe dayanması lâzım, şeriatin dairesinin içinde, ortasında başının tâcı olması lâzım şeriat.

Hadis de rivâyet etmiş mübarek. Hem fıkıh âlimiymiş, fakihmiş, hem de hadis de rivâyet etmiş. Teberrüken bir hadis-i şerîfini yazıyor müellif. Diyor ki müellifin kendisi, Ebû Abdirrahmân es-Sülemî, o da büyük âlim:

١ -حدَّثنا محمد بن عبد الله الحافظ ، قال: حدثنا بكير بن أحمد الحداد الصوفىُّ ، بمكة ؛ حدثنا الجنيد بن محمد ، أبو القاسم الصوفىُّ ؛ حدثنا الحسن بن عرفة ؛ حدثنا محمد بن كثيِّر الكوفىُّ ؛ عن عمرو بن قيس الملائِّ ؛ عن عطيَّة ؛ عن أبى سعيد رضى الله عنه ، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: احذروا فراسة المؤمن ، فإنه ينظر بنور الله تعالى. وقرأ: إنَّ فى ذلك لآياتٍ للمتوسِّمين. قال: للمتفرِّسين .

TS. 156/1 (*Haddesenâ muhammedü'bnü abdi'llahi'l-hâfız*) Bize, Hafız sıfatıyla mevsuf olan Muhammed ibn-i Abdillah, hadis olarak söyledi, nakletti, biz ondan aldık bu hadis-i şerîfi diyor, ilk râvînin ismini böyle veriyor.

أبو عبد الله ، محمد بن عبد الله بن محمد بن حمدويه بن نعيم بن الحكم ، الضبى الطهمانى الحا كم النيسابورى الحافظ ، المعروف بابن البيِّع. إمام أهل الحديث فى عصره ، والمؤلف فيه الكتب التى لم يسبق إلى مثلها. كان عالمًا عارفًا واسع الفقه. ولد فى ربيع الأول ، سنة احد ى وعشرين وثلثمائة بنيسابور ، وتوفى بها يوم الثلثاء ، ثالث صفر ، سنة خمس وأربعمائة.

Bu Ebû Abdullah Muhammed ibn-i Abdillah ibn-i Muhammed ibn-i Hamdeveyh ibn-i Nuaym ibni'l-Hakem ed-Dabbî et-Tahmânî el-Hâkim en-Neysâbûrî el-Hâfız. (*El-ma'rûf bi'bni'l-beyyi' imâmü ehli'l-hadîsi fî asrihî*) Yâni zamanında, hadis ilminin önderi imiş. Kitabı yazan şahsa bu hadisi nakleden birinci râvîsi.

(*Ve'l-müellifü fîhi'l-kütübe'l-letî lem yüsbak ilâ mislihâ*) Hadis ilminde öyle eserler yazmış ki, emsâli yazılmamış, kimse onu geçememiş. Böyle bir alim.

(*Kâne àlimen àrifen vâsia'l-fıkh*) Alim bir kimseydi, àrifti, irfânı da vardı, Fıkhı da iyi bilen bir hadisçiydi. (*Vülide fî şehri rebîü'l-evvel*) Rebîü'l-evvel ayında doğmuştu. (S*enete ihdâ ve işrîne ve selâse mieh*) 321 hicrî yılında Nişâpur'da doğmuştur.

(*Ve tuvüffiye bihâ yevme's-sülesâ'*) Ve yine Nişapur'da salı günü vefat etti, (*sâlisü's-safer*) Safer ayının üçünde, (*senete hamsin ve erbaa mieh*) 405 senesinde vefat etti. Birinci râvî bu.

Bak bu kitabın kendisinde yok. Bu kitabı neşreden —Allah râzı olsun— Nureddin ibn-i Şüreybe'nin alta koyduğu bilgiler. Allah rahmet eylesin, Allah râzı olsun... Mısır'da iyi bir alimmiş.

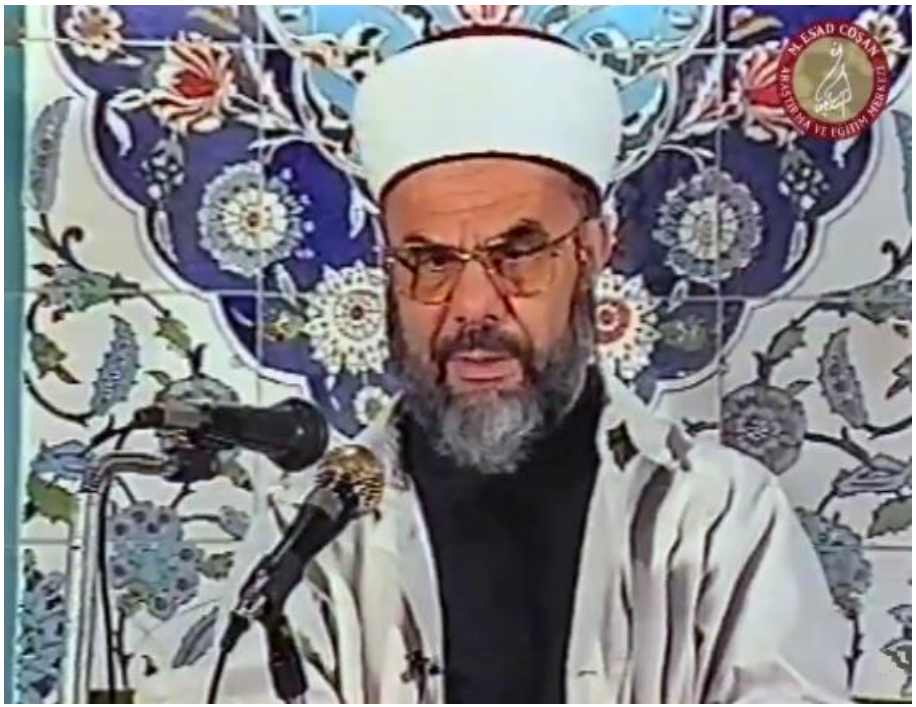

Güzel. Bu bilgiyi verdi, Allah râzı olsun...

(*Kàle haddesenâ bükeyrü'bnü ahmede'l-haddâdü's-sûfî*) Bu, demin adını söylediğimiz meşhur hadis alimine de, bu hadisi kim rivâyet etmiş: Bükeyri'bni Ahmed el-Haddâd es-Sòfî rivâyet etmiş. *Haddâd*; demirci demek. Yâni adam hem alim, —dikkat edin muhterem kardeşlerim, bunu yeri gelince söylersiniz— hem alim, hadis rivâyet ediyor, hem haddâd, demirci. Yâni kimseye yük olmuyor, elinin emeğiyle çalışıyor, kazanıyor. Hem ticaretini yapıp geçimini sağlıyor, hem de ilimde zirve olmuş, önder olmuş.

İşte hakikî sòfîlerin, hakikî alimlerin, hakîkî mü'minlerin sıfatı budur. Kimseye yük olmazlar. Kimsenin hakkını yemezler, elinin emeğiyle, alnının teriyle geçinirler. Onu bunun istismâr etmek, sömürmek, dilenmek, birisinin sırtından geçinmek, onun bunun sadakasıyla geçinmek... Böyle şeyleri sevmezler. Çalışır, öğrendiği ilmi başkasına öğretirken para istemez, maaş istemez. Çalışır

kazanır, ilmi Allah rızası için öğrenir, Allah rızası için öğretir. Öyle sağlam insanlardır.

Yakın zamana kadar öyle geldi. Hoca, talebeden para istemez, para almaz, onu istismar etmez. Helâl lokma yemeğe çok dikkat eder. Helâl lokma olması için de, bir sanat ile meşgul olur, çalışır, ter döker, elinin emeğiyle, alnının teriyle geçinir, helâl lokma odur diye. Onun için bakın adı Haddâd, demirci. Demirci ama alim.

Şimdi ara bakalım cihanda hem demirci olan, hem âlim olan bir insan bulacak mısın?.. Bulamazsın. Şimdi bulamazsın. Yâni demircilik laf olsun diye. Yoksa demircilik de yapmaz adam ama, alnının teriyle geçinmek için. Yoksa demirciliğe filan... Dünya gözünde değil, dünyaya aldırdığından değil. Ama helâlinden kazanacak, alın teriyle kazanacak diye demircilik de yapmış. Sùfî imiş.

Şimdi sùfîlere beleşçi diyenler utansın! Veyahut sùfiyim deyip de başkasının sırtından geçinmeğe kalkışan zamana sahtekârları utansın... O da var. Şimdi eğri otursak da doğru konuşmamız lâzım. İstismarcı varsa, o da utansın!

Bak, hakiki sòfiler elinin emeğiyle geçiniyorlardı, kimseye yük olmuyorlardı. Sen de öyle ol! Veyahut da tasavvuf, aslında onu bunu sömürmek değildir, tembellik değildir, onun bunun sırtından geçinmek değildir. İşte hakîkî sòfiler böyledir. Bunu da bilelim. Yâni söyleyecek zaman gelir.

Çünkü ne diyorlar:

"—Tekkeler tembellerin yuvası haline gelmişti..."

Yalancı!.. Sùfî, çalışır, başkasına da fayda sağlar. Çalışır, kazancını sofra tanzim edip başkasının karnını doyurmakta harcar. İbrâhim ibn-i Edhem tacı tahtı bıraktı. Sarayı, saltanatı bıraktı. Elinin emeğiyle geçinirdi, kazancıyla yiyecek, içecek alırdı, arkadaşlarıyla kaldığı medreseye getirirdi onları, sofra açardı, buyurun yiyin kardeşlerim derdi. Sùfi budur.

"—Tasavvuf yâr olup bâr olmamaktır."

Çok sevdiğim bir tarifi bu tasavvufun. Tasavvuf dost olmaktır

ama dostuna yük olmamaktır. Bunu böyle bilin. Ben sòfîyim, ben dervişim, ben tarikata bağlıyım diyen tasavvufu böyle yaşasın... Sòfîlere de beleşçi, tembel, istismarcı diyenler de utansın. Onlara da bu misalleri söyleyin!

(*Bi-mekkete*) Demircilik yapan bu alim, müellifimize hadisi rivâyet eden ikinci râvî, Mekke'deymiş mübarek. Mekke'de söylemiş veyahut hadisi, Mekke'de rivâyet etmiş olan.

Tabii Mekke-i Mükerreme, Medine-i Münevvere mü'minlerin aşık olduğu diyarlardır. Eskiden insanlar oraya kalkar, giderlerdi, şimdi de gidiyorlar. Ne farkı var?.. Dağlar kadar fark var! Yerler, gökler arası kadar fark var! Eskiden oraya giden insan, çölleri geçerken çok sıkıntı çekiyordu. Orada yaşarken çok sıkıntı çekiyordu.

Şimdi çölleri uçakla geçiyoruz, lüks içinde orada yaşıyoruz, cebimizde paramız var diyoruz. Eirkondeyşılı, yâni mükeyifli, havayı serinleten cihazlarla, ohh, serin odalarda oturuyoruz. Kebapların her çeşidini yiyoruz; Döner kebap, piliç kızartması... Meyva sularının her çeşidini gidip içiyoruz, falanca dükkan çok güzel yapıyor, hadi oraya gidelim... Dağlar kadar fark var.

Eskiden mahrumiyet yeriydi ama, aşık mahrumiyete aldırmaz, giderdi. Şimdi bolluk yeri, bereket yeri. Şimdi oraya giden buradan daha çok rahat ediyor, o ayrı. Mekke'de rivâyet etmiş.

(*Haddesene'l-cüneydü'bnü muhammed ebü'l-kàsım es-sûfî*) Buna da, bu Mekke'de bu hadisi söyleyen kimseye de Muhammed oğlu Cüneyd isimli şahıs hadisi rivâyet etmiş, Ebû'l-Kàsım es-Sûfî isimli.

O da, (*haddesenâ el-hasenü'bnü arafeh*) "Bize de bu hadisi Arefe oğlu Hasen rivâyet etti." demiş. Bu kimmiş? (*Hasanibni arefe el-abdî ebu alî el-bağdâdî el-müeddib kàlû anhu innehû sikatün*) Bu terbiyeci bir adammış, Bağdat'ta yaşıyormuş. Müeddib, terbiyeci demek. Güvenilir insan demiş kaynaklar bunun hakkında. (*Ummire tavîlen*) Uzun yaş yaşamış.

Bir de insan Kur'an'a göre yaşarsa, takvâya uygun ömür

sürerse ömrü bereketlenir, uzun ömürlü olur. Tarihi açın, insanların ömürlerini hesaplayın!.. Padişahlar ne kadar yaşamış, âlimler ne kadar yaşamış. Zenginler ne kadar yaşamış, âbidler, zâhidler ne kadar yaşamış, ölçün bakalım.

Ne tahmin edersiniz padişahlar ve zenginler mi daha çok yaşamış?.. Hayır! Takvâ ehli insanlar, abidler, zâhidler, âlimler, gündüzleri oruç tutup geceleri uyumayıp ibadet edenler çok yaşamış. Neden?.. İbadetin bereketi, ibadetin canlılığı, ibadetin feyzinden bereketinden.

Bak ne diyor buna da (*ummira tavîlen*) uzun yaş yaşadı, Allah uzun ömür verdi, ömrünü uzun etti, ömrünü uzattı diyor; öyle olur. İçki içmezsen, kumar oynamazsan, haram yemezsen, helâlinden kazanırsan, sıla-i rahîm yaparsan, hayrını, sadakanı verirsen; Allah senin ömrüne ömür katar, ömrünü uzatır. "Sıla-i rahîm ömrü uzatır." diyor Peygamber Efendimiz. Onun için iyi müslüman olacaksın. İyi müslüman olmak uzun yaşamanın da reçetesidir.

Uzun yaşamak mı istiyorsun, sağlam yaşamak mı istiyorsun, bunamamak mı istiyorsun, ihtiyarlamamak mı istiyorsun? Kur'an ehli ol, àbid ol, ibadet ehli ol, hiç bir şey olmaz.

Ama Allah'ın emirlerini dinlemezsen, hadis-i şerifleri dinlemezsen, çizgiden saparsan; o zaman çeşitli şeylere uğrarsın, ceza çekersin. Çok yersen, çok uyursan, çok tembellik yaparsan çok sağlam olmazsın. Aksine şöyle olur, böyle olur filan, cezasını çeker öyle yapan.

(*Fekad âşe mieten ve ışrîne seneh*) 120 sene yaşamış bu mübarek. (*Ve mâte senete seb'in ve hamsîne ve mieteyn*) 257 senesinde vefat etmiş. Tabii burada seneler hep hicrî, kamerî senedir. Bizim tarihimizde, şu cumhuriyetten önceki devrede söylendi mi şu senede öldü, bu senede kaldı... O ne demektir? Hicrî, kamerî sene demektir.

Bize şimdi neyi öğrettiler? Milâdî seneyi öğrettiler. Milâdî sene neyi anlatır? Hazret-i İsâ'dan bu zamana güneşin etrafında dünya

kaç defa dönmüşse, işte o seneleri anlatır. Kamerî sene ne anlatır? Peygamber SAS Efendimiz'in Medine'ye hicretinden bu zamana kadar ayın on iki defa dünyanın etrafında dolaşmasından hàsıl olan şu kadar kamerî sene geçtiğini anlatır. Bu ikisi farklıdır. Kamerî sene 354 gündür, şemsî sene 365 gündür. Biz kendi örfümüzü, âdetimizi bilelim.

"—Hocam işte şöyle böyle birisi itiraz etmek isterse..."

Cevap olsun diye söylüyorum. Yâni konuşma birçok yönden bize bazı fikirler versin diye söylüyorum:

Romen rakamlarını biliyor musunuz?..

"—Biliyoruz Hocam."

I harfi gibi olursa 1 olur, iki tane I harfi gibi olursa, II, 2 olur. Üç tane I harfi gibi olursa III, 3 olur. Ondan sonra bir I harfi gibi, bir V gibi olursa, IV olursa 4 olur. Ondan sonra V gibi olursa 5 olur. I harfi bu tarafa geçerse, V'nin sağ tarafına 6 olur filan... 8 nasıl olacak?..

"—Dur söyleyeyim Hocam, biraz düşüneyim de..."

V harfi yapacaksın, ondan sonra üç tane III koyacaksın VIII, oldu 8... Bununla ne Matematik yapılır, ne yazı yazılır, ne iş görülür ama adamlar kullanmışlardır onu. İşe yaramadığı halde.

Matematiği canlandıran müslümanların rakamlarıdır, İslâm rakamlarıdır. 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15... Buna derler ondalık sistem. Bu müslümanlarındır. İslâm rakamlarıdır matematiği kalkındıran... Matematiği geliştiren İslâm rakamlarıdır. Yoksa Romen rakamlarıyla Matematik olmazdı. Hadi bakalım üçle beşi topla. Alt alta yaz da bir şey çıkart. III, XXX bilmem ne... 38 yazacaksın; üç tane X, bir tane V, üç tane I, otuz sekiz. Ben onu tırt tırt yazarım biter, oldu. Toplama, çıkartma, her şey kolay vs. Yâni, adamlar bozuk olduğu halde onu öğreniyorlar.

Japon kendi alfabesini öğreniyor. Çinli kendi kargacık burgacık alfabesini öğreniyor... Sen Kur'an yazısını öğrenmezsen ayıp değil mi?.. Japon'dan utanmaz mısın, Avrupalıdan utanmaz mısın?.. Dedenin yazısı... Kur'an'ın yazısı... Her şey onunla

yazılmış. Eski çeşmelerin üzerinde, senin dedenden sana miras kalmış tarlanın tapusunda, her şeyde o var. O harfleri öğrenmemek olur mu?.. O rakamları öğrenmemek olur mu?.. O tarihi öğrenmemek olur mu?.. Olmaz! Olmuyor, Avrupalı öğreniyor. Avrupalı Romen rakamlarını öğreniyor, Yunancayı öğreniyor... Yunanlıların dinlerini öğreniyor. Pis, edepsiz Yunanlılar...

Fransız'ın birisi bir kitap yazmış, arkadaşlar getirdiler bana, şöyle okudum. Fransız yazmış, biz değil... "Dünyanın en edepsiz, en akılsız, en dinsiz, en terbiyesiz milleti Yunanlılar" diyor. Yazıyor, bölüm bölüm her şeyde... Ahlâkî bakımdan kusurlarını, hırsızlıklarını, vefasızlıklarını, dinsizliklerini, imansızlıklarını, hepsini sıralamış. Ama Avrupalı öğreniyor onu... Bir de ona hayran... Latin'i de öğreniyor, Yunan'ı da öğreniyor. Neden?.. Benim kültürümün temeli bunlar diyor.

Pekiyi sen, niye Kur'an'ı öğrenmiyorsun, niye Arapçayı öğrenmiyorsun?.. Niye bu Kur'an harflerini öğrenmiyorsun, niye hicrî takvimi öğrenmiyorsun?.. Niye öğrenmiyorsun, her şey onunla yazılmış.

"—Sen dedenin dedesi senin memlekete ne zaman geldi?" diye baktığın zaman, o tarihle karşılaşacaksın.

"—Bu çeşme ne zaman yapıldı, bu cami ne zaman yapıldı?" diye baktığın zaman, onunla karşılaşacaksın.

Onu öğreneceksin, öğreneceğiz, öğreneceksiniz.

Yâni eğer olgun, tam, bilgili, görgülü, haysiyetli, şerefli bir insan olmak istiyorsan öğreneceksin!.. Dedeni bileceksin!.. Bir dedeni öğren, ecdadını öğren, bir de Avrupalıyı gör bakalım!.. Hangisi daha medenî imiş, gör... Hangisi daha bilgili imiş, hangisi daha temizmiş, gör...

Amerika'dan bir profesör arkadaş geldi. Süleymaniye Camii'nin esrarını çözmekle uğraşıp duruyormuş. Hayretler içinde kaldığını söylüyor. Neler neler düşünmüş o rahmetli Mimar Sinan... Süleymaniye Camii'ni yaparken neler düşünmüş. Eskiden

kandillerde yağ yanıyordu, caminin içi simsiyah olması lâzım!.. Hayır, hepsi düşünülmüş. Hava nereden dolaşacak, nereye gidecek, nerede toplanacak; hepsi düşünülmüş.

İs toplama odası varmış yukarıda... Havanın böyle dönüp de, cereyan yapıp da, gittiği yerde... "İs toplama odasında havuz var hocam!" diyor. Tam tepede havuzun işi ne? Çünkü oradan buharlaşıp, isi orada durduruyor. Sebebi var...

Duvarların içine boş küpler koymuş, ağızları bu tarafa doğru. Neden? Ses kaliteli olsun diye... İhtiyar imam oradan hafif sesi ile Fâtiha'yı okuduğu zaman, en arkadaki bile duyacak gibi... Neden? Her şeyi hesaplamış.

Mihrabı niçin böyle yapmış, üstünü niçin böyle yapmış? Ses buradan çarpsın, arkaya gitsin diye... Yansıma kanunlarını biliyor, ses kanunlarını biliyor, hava hareketi kanunlarını biliyor. Mimarlığı biliyor, matematiği biliyor. Kaç bilinmeyenli denklemle hesaplanacak işleri hesaplamış. Hayret ediyor Amerika'dan gelen profesör kardeşimiz.

Tanı ecdadını!.. Ecdadının yaptığı çiniyi bugün Amerikası,

Avrupası, Rusyası, Japonyası yapamıyor. Süleymaniye Camii'ne koyduğu çiniyi yapamıyor. Onun içindeki renkleri veremiyor.

Bir yerde köprü yapmış dedelerimiz... Nerede köprü yapmış, Edirne tarafında bir yerde... Balkan Harbi sırasında bombalamışlar, yıkmışlar; hani düşman gelmesin, geçmesin diye köprüler berhava ediliyor. Sonradan yapmak gerekmiş. Köprünün öbür tarafları var. Yıkılan yerini yeniden yapmak istiyorlar, su temelini oyuyor; küt, köprü yıkılıyor gene... Sonradan yaptıkları yer yıkılıyor, öbür taraf yıkılmıyor. Yeniden yapıyorlar, su altını oyuyor, yeniden yıkıyor... Çare bulamamışlar.

Demişler ki:

"—Yâ, ötekiler niye yıkılmıyor, onu inceleyelim!"

Neler bulmuşlar... Ecdat, suyun orayı oymaması için neler bulmuş. Hayretler içinde kaldım anlatılınca...

Ecdadını tanı! Tanı da, sevmeyebileceksen, o zaman sevme!

Avrupalıyı tanı da, bakalım sevebilecek misin, miden kaldırırsa?..

Bosna-Hersek'teki katliamı kim yaptı?.. İngiliz, Fransız, Alman Sırpları destekledi, hepsi yaptı. Başta en sorumlusu İngiliz... Fransız komutan da yardım etmiş, Alman da mâlî destek vermiş...

الكفر ملَّةٌ واحدةٌ.

(*El-küfrü milletün vâhidetün*) [Küfür tek bir millettir.] Küfür hepsi aynıdır, fark etmez. A, B, C olmuş, Alman, Fransız, Amerika vs. fark etmez. Parasını veriyorsun, parasını ödediğin silahı sana vermiyor. Şunu şöyle yap diye bir şey götürüyorsun, el koyuyor. Ondan sonra, Ermeniler bizim köylerimizi basmış, çocuklarımızı yakmış, öldürmüş; "Ermenileri katliam ettin, itiraf et!" diye baskı yapmağa kalkıyor. Neden?.. Küfür hepsi aynıdır da ondan...

İnsafı yoktur, edebi yoktur, vicdanı yoktur, Allah korkusu yoktur, utanması arlanması yoktur, gerçeğe bağlılığı da yoktur. İşi sahtekârlıktır. Tanı!.. Tanırsan, bakalım sevebilecek misin?.. Sevemezsin!..

Onun için, kendi mâzîmize ait, kendi ecdadımıza ait, kendi kültürümüze ait şeyler acaba kusurlu mu?.. Olabilir, belki kusurludur, incele bakalım!.. Göreceksin ki, kusurlu değildir.

Ekmeğimiz güzel, peynirimiz güzel, yoğurdumuz güzel, bulgurumuz güzel, pastırmamız güzel, meşribatımız güzel, her şeyimiz güzel!.. Çünkü müslüman insan, müslümanca düşünmüş, yapmış. Her şeyimiz güzeldir, temizdir.

Evet, bunlar ara bilgiler ama, bunlar da faydalı!..

(*Haddesenâ muhammedü'bnü küseyyirini'l-kûfi*) Kûfeli Küseyyir oğlu Muhammed de bu çok uzun yaş yaşayan zâta söylemiş. O kimmiş? Onun hakkında da bilgi var. Ebû İshâk el-

Kûfî (*kadime bağdâd*) Kûfe'den Bağdat'a gelmiş, (*nezele inde nehri kerhâyâ*) Kerhaya nehri kenarına gelmiş, (*ve haddese bihâ*) orada Hadis ilmi öğretmiş isteyenlere... (*Ve mâ kânû yerevne fîhi be'sen*) Hadis alimleri onun bir kusurunu görmediklerini söylüyorlar, iyi bir hadisçiydi diyorlar. Yâni, hadisi kimden aldığını bak nasıl anlatıyor, oraya getireceğim, bu teferruatı onun için okuyorum.

(*An amri'bni kaysini'l-melâî*, *an atiyye*, *an ebî saîdin, kàle*) Bu Kûfeli zâttan sonra Amr ibn-i Kays, o Atıyye'den, o da Ebû Saîd el-Hudrî RA'den işitmiş. Sahabeye kadar geldi. Bak, Peygamber Efendimiz şöyle dedi derken bizim alimlerimiz, kendisinin kimden duyduğunu, onun kimden duyduğunu, onun kimden duyduğunu nasıl söylüyor. Bütün hepsi ma'rûf, tanınmış insanlar, hepsinin notu belli, kalitesi belli... İşte İslâmî ilimler böyledir. İslâmî ilimler böyle titiz, dikkatli ortaya konulmuştur. Hadisler böyle titizlikle toplanmıştır muhterem kardeşlerim!

Tabii bu rivâyet zincirinde Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'den sonra kim var? Muhammed ibn-i Abdullah el-Hâfız, bir. Bükey ibn-i Haddâd es-Sûfî yâni demirci iki. Üçüncüsü: Cüneyd. Cüneyd-i Bağdâdî, Demirciden işitmiş, Demirci de öteki zattan işitmiş, bu kitabı yazan da ondan işitmiş. Ama Cüneyd'e kadar kimler getirdi bu hadis-i şerîfi, onu da aşağıda okuduk.

Gelelim hadisin kendisine. İşte burada bir şeyi bilmiyorsanız öğrenin! Biliyorsanız ne kadar güzel bir misal olduğunu görün! Bizim alimlerimiz ciddî insanlardır, söylediği sözün kaynağını, mesnedini söyler şuradandır diye. Doğru konuşur, her şeyin doğrusunu arar. Hadisin böyle kimden duyulduğunu anlatan kısmına sened derler. Hadisin senedi derler. Veya isnad zinciri derler.

Böyle hadisi şundan duydum, şundan duydum diye söylemeğe, isnad etmek derler, senedini söylemek mânâsına... Tabii bu da şu insandan şu insana diye zincir gibi, halka gibi olduğundan isnad zinciri diyorlar, sened. Hadisin bir senedi vardır, bir de kendisi vardır, metni vardır yâni. Bir hadis neyse o. Ama o hadisi sana kim getirdi, o senedi. Senedsiz değildir, senedi vardır her şeyin,

sapasağlamdır.

Ne buyurmuş Peygamber SAS Efendimiz Hazretleri, başımızın tâcı, serverimiz, rehberimiz, önderimiz Muhammed-i Mustafâ. Serverimiz o, önderimiz o, rehberimiz o, numûne-i imtisâlimiz o... Başımızın tâcı o, gönlümüzün sultanı o... Öyle mi?.. Hakikaten öyle mi?.. Hareketlerimize göre... Eğer tam bağlanmış, tam yolundan gidiyorsak doğru, öyle.

Tam bağlanmamışsak, önder de değil… Bağlanmayan insan, önder edinmemiş ki onun önderi değil, serveri de değil, rehberi de değil. Pekiyi kim?.. Amerikalı, İngiliz, falanca filozof, falanca zıpır, falanca deli filan...

Adam Felsefe okuyor, değişiyor. Adam koleje gidiyor, değişiyor. Adam Amerika'ya, Avrupa'ya tahsile gidiyor, değişiyor. Acayip bir kılıkla geliyor, acayip kafayla geliyor, senin beğendiğin hiçbir şeyi beğenmez... Haberi yok çünkü, bu güzelliklerden haberi yok, bu sandığın içindeki mücevherâttan haberi yok. Sevmiyor.

Neden?.. Başka türlü yetiştirdiler, kandırdılar, aldattılar. Elden gitti. Amerika'ya gitti, elden gitti... Avrupa'ya gitti, elden gitti. Ahlâkı bozuldu, kafası bozuldu, imanı bozuldu, fikri bozuldu, sevgisi kalmadı, saygısı kalmadı, hiç bir şeyi kalmadı.

Ne buyurmuş Peygamber-i Zîşânımız, serverimiz, rehberimiz, önderimiz Muhammed-i Mustafâ Efendimiz... Efendimiz diyoruz, ne demek?.. "Ben onun kölesiyim!" demek. "O efendi, ben onun kölesiyim, hizmetindeyim!" demek. Hizmetindeysen tamam, değilsen yalan!

احذروا فراسة المؤمن ، فإنه ينظر بنور الله تعالى. وقرأ: إنَّ فى ذلك لآياتٍ للمتوسِّمين. قال: للمتفرِّسين .

(*İhzerû firâsete'l-mü'min, feinnehû yenzuru binûri'llâhi teàlâ*) böyle buyurmuş Peygamber Efendimiz. (*İhzerû*) Hazer edin,

korkun demek. “Çekinin, sakının, korkun!” Nereden korkacağız, neden korkacağız?.. (*firâsete'l-mü'min*) “Mü'minin ferasetinden, anlayışından, sezgisinden korkun!” Senin sakladığın şeyi anlayıverir, kalbindeki niyetini seziverir, kötü maksadını anlayıverir. (*İhzerû firâsete'l-mü'min*) “Mü'minin firâsetinden kork! Sen onun hakkında kötü şeyler düşünüyorsan söyleyiverir. (*Feinnehû yenzuru bi-nûri'llâhi teàlâ*) Çünkü o bakarken Allah'ın nûruyla bakar. Allah-u Teàlâ'nın nuruyla bakar.”

Ne demek Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin nuruyla bakmak? Allah-u Teàlâ Hazretleri başka insanlar için karanlık olan noktaları ona aydınlatıverir, o görür. Gâfil insan karşısındakinin kalbinden ne geçtiğini bilemez. Ne düşünüyor senin hakkında bu adam? Bilmem... Ama Allah ârif kuluna, sevgili velî kuluna onun içini gösterir, karanlık yerini aydınlatır, görür o zaman. “Bunun kalbinde fesat var, bunun maksadı şu... Bunun buraya gelmekten maksadı söylediği değil, başka ard niyeti var diye anlar. Neden? Allah karanlık yeri aydınlatıyor, bilinmeyen yeri ona gösteriyor. Allah'ın yardımı olunca öyle oluyor.

Bu nedir?.. Peygamber Efendimiz SAS başka bir hadis-i şerîfinde buyuruyor ki:

“Allah bir kulu sevdi mi...” Sevdi. “Sevdi mi onun gören gözü olur, işiten kulağı olur, söyleyen dili olur, tutan eli olur, yürüyen ayağı olur.” Yâni o insan artık öteki insanların yapamadığı şeyleri yapacak duruma gelir. Yâni onların görmediğini görür, onların duymadığını duyar, onların gücü yetmeyen şeye güç yetirir, onların varamadığı yere varır.

Onların varamadığı yere ne diyoruz?.. Tayy-i mekân diyoruz. Mekânı katlayıveriyor. Tayyetmek dürmek, katlamak demek. Hoop, öbür tarafta, hooop beri tarafta... Ne yaptı? Tayy-i mekân. Yâni mekânı katlayıp, mesâfeyi dürüp mesâfe kalmadı arada, hoop öbür tarafa gidiverdi.

E, kalbindekini bilmeğe ne deniyor? Keşf-i zamâir derler. Gönlündekini keşfediyor, anlıyor. Saklı ama anlıyor.

Sonra?.. Hazret-i Ömer minberden hutbe okurken ne demiş,

Irak'taki, İran'daki askerine seslenmiş:

يا صارية ، الجبل ! يا صارية ، الجبل !

(*Yâ sàriye, el-cebel! Yâ sàriye, el-cebel!*) diye seslenmiş. Duyuruyor o tarafa… Sâriye de duyuyor. Hazret-i Ömer Medine'den sesleniyor, Sâriye de binlerce kilometre uzakta Irak'tan duyuyor. O da Allah'ın sevgilisi, o da sevgilisi... Duymak da meziyet, duyurmak da meziyet… İşte Allah, sevdi mi bir kulunu böyle yapıyor.

Anlayışını da öyle yapar. (*İttekù*), (*ihzerû*) iki rivâyet de var. (*İhzerù firâsete'l-mü'min*) "Mü'minin anlayışından, sezgisinden sakının, çünkü o Allah-u Teàlâ'nın nuruyla bakar, karanlık bir yer kalmaz, aydınlanır, o görür, bilir." demek.

Allah-u Teàlâ Hazretleri sevdiği kullara yardım eder. Yüzlerce, binlerce misali var. Nebhânî diye bir şahıs *Câmiü'l-Kerâmâti'l-Evliyâ* diye bir kitap yazmış. Şöyle dört beş parmak kalınlığında, büyük boy bir kitap... Çok kerametleri yazmış. Tarihten, Kur'an'dan, hadisten çok kerametler yazmış. Siz de dikkat ederseniz, zamanımızdan bazı Allah'ın sevgili kullarının kerametlerini görürsünüz. Siz de görürsünüz. Keramet tarihe ait bir şey değildir. Şimdi de olur. Şimdi de olabilir, görebilirsiniz.

"Mü'minin ferasetinden sakının, korkun, çünkü o Allah-u Teàlâ'nın nuruyla bakar." Pekiyi Kur'an'da böyle bir şeyin olacağına dair delil var mı?..

(*Ve karaa: İnne fî zâlike leâyâtin li'l-mütevessimîn*) Okumuş ki Peygamber Efendimiz:

إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِلْمُتَوَسِّمِينَ (الحجر:١٥)

(*İnne fî zâlike le âyâtin lil-mütevessimîn*) "Bu olayda ferâsetli insanlar için deliller vardır." Ayetini okumuş. O ayet nerededir?

Hicr Sûresi'nin, yâni 15. sûre olan, Fatihâ birinci sûre, Bakara ikinci sûre, Âl-i İmrân üçüncü sûre... 15. sûre Sûretü'l-Hicr'dir. Hicr Sûresi'nin 75. ayetidir bu. (*İnne fî zâlike le âyâtin lil-mütevessimîn*) Mütevessimîn demek, yâni bir şeyin alâmetinden sezip anlayan demek, müteferrisîn demek yâni, ferâset sahipleri demek. O ayette ferâset sahiplerinin olabileceğini anlıyoruz.

Pekiyi bu ayet hangi konu ile ilgilidir onu da izah edelim muhterem kardeşlerim! Bu ayet Semûd kavmi ile ilgilidir. Arabistan'ın ortasında diyelim, yâni Şam ile Medine arasında, Medine'den kuzeyde Vadi-i Teymâ diye bir yer vardır, oraya yakın bir yerde. Hatta orada *Medâin-i Sâlih*, Sâlih AS'ın şehirleri denilen bir bölge de vardır, bir kalıntı da vardır bu gün. *Medâin-i Sâlih* derler. Harabelerin resimleri Arkeoloji kitaplarında mevcuttur, eski eser kitaplarında.

Semûd Kavmi orada yaşamış, yâni Medine'nin kuzeyinde yaşamış bu Semûd Kavmi. Allah-u Teàlâ Hazretleri o kavme Sâlih AS'ı peygamber göndermiş.

Allah-u Teàlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de bildiriyor ki,

muhterem kardeşlerim:

وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلاَّ خَلاَ فِيهَا نَذِيرٌ (فاطر:٢٤)

(*Ve in min ümmetin illâ halâ fîhâ nezîr*) "Kendisine peygamber gönderilmeyen hiç bir ümmet, hiç bir belde yoktur. Hepsine Allah birilerini göndermiştir." (Fâtır, 35/24)

Neden?.. Önce gönderecek, hakikatleri öğretecek, ondan sonra asileri cezalandıracak, ondan. Adâletinden dolayı.

Hatta adâletten önce, rahmetinden dolayı... Kullarına acıdığı için peygamber gönderiyor. Peygamber ne yapıyor? Cennetin yolunu öğretiyor kullara. Cehenneme düşmemenin çaresini söylüyor. "Ey kullar, aman cehenneme düşmeyin, şöyle şöyle yaparsanız cennete gidersiniz... E bu rahmet değil mi, rahmet.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ (الانبياء:١٠٧)

(*Ve mâ erselnâke illâ rahmeten li'l-àlemîn*) "Ey Rasûlüm, ey Muhammed-i Mustafâ'm, biz seni alemlere rahmet olarak gönderdik." (Enbiyâ, 21/107)

Ne demek?.. Acıdığımız için demek, merhamet ettiğimiz için demek. (*Rahmeten li'l-àlemîn*) ne demek? Türkçesi, kaba Türkçesi, öz Türkçesi: İnsanlara acıdım da seni ondan peygamber gönderdim demek, mânâsı o. (*Rahmeten li'l-âlemîn*) demek, Allah insanlara rahmet ediyor, yâni merhamet ediyor demek, rahmet, merhamet mânâsına. Acıdığı için. Göndermese hepsi sapıtık olacak, sapık kalacak. Gönderiyor ki, acıyor ki; cehenneme düşmesinler, cenneti kazansınlar diye. Allah, peygamberleri insanlara acıdığı için gönderiyor, doğru yolu göstermek için.

Biz çocuğumuzu korumak istediğimiz için mürebbî tutmuyor muyuz?.. Büyük çocuğumuza demiyor muyuz: Aman kardeşine dikkat et, başından ayrılma, elini bırakma, sokağa kaçmasın, başına bir hal gelmesin... Neden?.. Çocuğumuzu seviyoruz,

korumak istiyoruz.

Allah-u Teàlâ Hazretleri de, her millete peygamber göndermiştir. Ahir zaman peygamberi Peygamber SAS Efendimiz'dir, kıyamete kadar onun hükmü devam edecek. Neden?.. Peygamber Efendimiz'in söylediği şeyler korundu, korunacak. Hem Kur'an-ı Kerim korundu, korunacak kıyamete kadar... Hem de Peygamber Efendimiz'in hadis-i şerîfleri korundu ve kıyamete kadar da korunacak.

Şimdi peygambere ihtiyaç yok; Peygamber SAS Efendimiz'in söylediklerini, alimler insanlara anlatacak. Tamam, peygamber gelmeyecek ama Peygamber SAS Efendimiz'in sözlerini insanlara anlatan Allah'ın sevgili kulları, evliyâsı, âlimler, fâzıllar, kâmiller bu vazifeyi yapacak kıyamete kadar.

Eski ümmetlere peygamberler gelmiş. Âd kavmine Hûd AS gelmiş, Mısır kavmine Mûsâ AS gelmiş, daha önce Yûsuf AS gelmiş, Semûd kavmine de —peltek se ile— Sàlih AS gelmiş. Dinlememişler...

Bu insanlar acaip... Biz de korkalım, siz de korkun! Yâni, insan kendisine güvenmesin. Kendisini doğru yolda sanır ama, yanlış olabilir; kendi kendisini kontrol etsin...

Peygamber gelmiş de, peygamberin sözünü birçok kavim dinlememiş, cezasını bulmuş, belâsını bulmuş. Yâni doğru söyleyeni kabul etmeyebiliyor insanlar. Neden? İnattan dolayı, kalın kafalılıktan dolayı, edepsizlikten dolayı, menfaatim elden gitmesin diye düşündüğü için, şundan veya bundan... Ama sonunda belasını buluyor.

Semûd kavmine Sàlih AS'ı göndermiş, Sàlih AS'ın nasihatlerini dinlememişler, Semûd kavmi helâk olmuş. Nasıl helâk olmuş?.. Bir korkunç ses, sayhâ diye geçiyor Kur'an-ı Kerim'de:

وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ . كَأَنْ لَمْ

يَغْنَوْا فِيهَا ، أَلاَ إِنَّ ثَمُودَ كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلاَ بُعْداً لِثَمُودَ (هود : ٦٧-٦٨)

(*Ve ehaze'llezîne zalemü's-sayhatü*) [Zulmedenleri de o korkunç ses yakaladı, (*feasbehû fî diyârihim câsimîn*) ve yurtlarında diz üstü çöke kaldılar. 68. (*Keen lem ya'nev fîhâ*) Sanki orada hiç oturmamışlardı. (*Elâ inne semûde keferû rabbehüm)* Biliniz ki, Semûd kavmi gerçekten Rablerini inkâr ettiler. (*Elâ bu'den li-semûd*) Yine bilesiniz ki, Semûd kavmi Allah'ın rahmetinden uzak kılındı.] (Hûd, 11/67-68)

Lût kavmi hakkında da şöyle buyruluyor:

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا ، وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ. مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ

(هود : ٨٢-٨٣)

(*Felemmâ câe emrunâ cealnâ àliyehâ sâfilehâ*) [Emrimiz gelince, oranın altını üstüne getirdik; (*ve emtarnâ aleyhâ hicâreten min siccîlin mendùd*) ve üzerlerine balçıktan pişirilip istif edilmiş taşlar yağdırdık. (*Müsevvemeten inde rabbike*) O taşlar Rabbin katında işaretlenerek yağdırılmıştır. (*Ve mâ hiye mine'z-zàlimîne bi-baîd*) Onlar zalimlerden uzak değildir.] (Hûd, 11/82-83)

Pişmiş taş yağmış Lût kavmini üzerine. "Aşağıdan bir patlama oldu, Cebrâil AS kanadıyla ters düz etti." deniliyor. Altı üstüne gelmiş, üstüne kızgın taş yağmış. Masal gibi gelir insana ama Kur'an ayeti. Korkunç bir ses, ondan sonra da üstlerine pişmiş taşlar yağmış, kavim altında kalmış. Allah, yanardağı patlattı, tepelerine kızgın kaya parçaları düştü. Öyle helâk oldular.

Masal gibi gelir size, efsane gibi gelir. Masal gibi gelmese bile anlayamazsınız. Ben çok iyi anlıyorum. Çünkü biz Suudî Arabistan'da Mekke'den Medine'ye giderken ve Medine-i Münevvere'de bazı yerleri gezerken gördük: Çatır çatır kara taş, kaya… Üstünde insan yürüyemiyor, deve gezemiyor, *hârre* diyorlar. Yâni böyle sıcak, kızgın taşlar; pütür pütür, kalorifer curufu gibi. Kaloriferde hani kömür yanar da cüruf olur ya, onun

gibi sert, pütür pütür… İnsan üstüne basamıyor, yürüyemiyor, geçemiyor. Buradan oraya geçemez, yürüyemez üstünde…

Şimdi koca makineler var, greyderler var, kazıyıcı, küreyici, delici, atıcı, kaldırıcı iş makineleri, yol makineleri var... Bu taşları kaldırıyorsun, altı taş çıkmıyor. Altı taş değil. Meselâ, tepeyi kesmişler, aradan yol geçmiş; üst tarafı kaya, alt tarafı kum…

Oradan gördüm ki, siz de Mekke'den Medine'ye karayoluyla giderseniz, nasib olursa siz de göreceksiniz: Kumların üstüne kaya yağmış, kızgın kayalar yağmış, akmış. Gürültü ne? Gürültü de patlamış, gümbür gümbür kayalar yağmış, aşağıdaki şeyleri örtmüş. Bunun misali çok.

Muhterem kardeşlerim! Biz de o Allah'ın kullarıyız bak. Dikkat edin, biz de 20. Yüzyıl'da İstanbul'da yaşayan sen, ben, o, biz de o Allah'ın kullarıyız. Ne buyuruyor Rabbimiz:

إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ (السجدة:٢٢)

(*İnnâ mine'l-mücrimûne müntakimûn*) "Biz, mücrimlerden intikam alıcıyız." (Secde, 32/22) Niye biz diyor?.. Azamet sîgası olduğundan. Ne demek?

"—Ben mücrimlerden intikam alırım! Mücrimi boş bırakmam, cezasız bırakmam, canına okurum, belâsını veririm, kahrıma uğratırım." demek.

Eski ümmetlere yapmış, cezayı vermiş, gazabıyla muameleyi yapmış, cezalandırmış. İşte gezin, görün! Gidin, Lût kavminin üstüne nasıl kızgın taşların yağdığını görün, altının üstüne geldiğini... Sonra?..

Sen de İstanbul'da günah işlemekten kork, titre! Allah'ın yolunu bırakma, Kur'an'ın yolunu bırakma, imanı bırakma, edepsizliğe sapma, şeytana uyma, içki içme, kumara dalma, namazı bırakma, zinaya girme, kumarı oynama! Çünkü Allah cezasını belâsını verir.

Kıssadan maksat nedir?.. Hisse almaktır. Neden bu Kur'an-ı

Kerim'de eski ümmetlerin kıssaları anlatılıyor? Yeni ümmetler hisse alsınlar diye, hisse alalım diye. Bu bir roman değil, bizi de ilgilendiren bir olay... Biz de o Allah'ın kuluyuz. Biz Allah'a güzel kulluk edersek, Allah bize rahmetiyle muamele eder. Eğer içimizden bazıları Allah'a asi olur da günahlara saparsa, Allah da eski ümmetlere ceza belâ verdiği gibi, onlara cezayı, belâyı verir. Hissemizi alacağız, dikkat edeceğiz, iyi kul olacağız.

Ama şu daha güzel değil mi, işin bu tarafını düşünmekten önce:

"—Rabbimiz bize ne nimetler veriyor... Şu memleketimizin güzelliğine bak, bolluğuna bak, meyvalarına bak, havasına bak, suyuna bak!.. Çarşıdaki pazardaki meyvalara, sebzelere, yememize, içmemize bak!.. Ne kadar nimetler vermiş Allah... Bana bu kadar nimetleri veren Rabbime şükür bâbında ben de güzel ibadet etmek durumunda değil miyim? Seve seve ibadet etmeli değil miyim!" diye sevgiyle, aşk ile ibadet etmek... Bu daha iyi değil mi?.. Bu daha iyi.

Ama öyle, ama böyle; hem seveceğiz, hem de Allah'ın gazabından kendimizi korumağa çalışacağız aziz ve muhterem kardeşlerim!

Evet, Cüneyd-i Bağdâdî bu hadisi rivâyet etmiş. Yâni bazı hadis rivâyet işleriyle uğraşmış, al sana misal diyor kitabı yazan, misal veriyor. Demek ki Allah'ın sevgili kulları insanın içindekini biliverirmiş, söyleyiverirmiş.

Misal: Ankara'da bir kardeşimiz vardı, sağdır inşâallah şu sıralarda hâlâ... Güneydoğu Anadolu'da Jandarma çavuşluğu yapmış dağın başında, karakolda... Atları varmış, o zaman cip filan yok veya cipin gideceği yol yok. Karakol, jandarma karakolu, bu da jandarma çavuşu... Yakınlarında evliyâdan mübarek zât varmış. Herkes elini öpmeye gidiyormuş, seviyormuş, mübarek bir zâtmış. Alim bir zâtmış, meşhur bir zâtmış. İsmini söyledi o.

Demişler ki:

"—Şu mübarek zâtı biz de ziyaret edelim, biz de elini öpelim, duasını alalım!"

"—Olur, ziyaret edelim."

Üç arkadaş gidecekler, o yakın kasabadaki o zâtı ziyaret edecekler. Demişler ki:

"—İçimizden birer niyet tutalım, öyle gidelim, bakalım evliyâ mı, bilecek mi?.. Bakalım içimizden tuttuğumuz niyeti bilecek mi?.." demişler.

Üçü de niyet tutmuş. Bir tanesi abdestsiz gitmiş. "Ben abdestsiz gideceğim, abdestsiz gittiğimi bilsin." Hatta gusülsüz... Öyle anlatıyor arkadaş.

Bir tanesi: "Evliyâ ise, bize hindi ısmarlasın. Yâni yemeğe oturtsun bizi sofraya, hindi ısmarlasın!"

Bir tanesi de: "Eğer evliyâ ise, şu sorunun cevabını versin." diye bir konuyu düşünmüş kafasında.

Üçü ata binmişler, o beldeye gidiyorlar. O arkadaşım bunu, "Vallahi, billâhi..." diyerek anlatıyor. Öyle atlarla tozlu yoldan giderken karşıdan böyle atını koşturarak, yolu tozutarak birisi gelmiş:

"—Selâmün aleyküm!"

"—Aleyküm selâm." demişler.

"—Siz o mübarek zâtı ziyarete gelenler misiniz?.."

Şaşırmışlar. Yâni kasabadan birisi geliyor, "Siz falanca zâtı ziyaret gidenler misiniz?"

"—Evet." demişler.

"—Selâm söyledi o zât, içinizden bir tanesi abdestsizmiş, abdest alsın, öyle gelsin dedi."

Bak daha gelmedi, kasabaya girmediler daha. Başçavuşmuş o da. "Şöyle başçavuşa baktım, neredeyse attan düşecekti." diyor. "Yâni o kadar bozuldu, fenâ oldu." diyor. Hemen orada gitmiş Dicle'de yıkanmış, gusül abdesti almış.

Ondan sonra gitmişler, işte güzelce karşılamış bunları. Sofra ikrâm etmiş, bırakmamış, yemek yeyin de öyle demiş. Sofraya hindi getirmiş. Bak birisi onu tutmuştu niyet olarak. Ondan sonra da söz arasında da, üçüncünün sorusunu da cevaplandırmış.

Nedir bu?.. İşte mü'minin ferasetinin bir misali. 20. Yüzyıl'da

böyle şeyler de olduğunun misali...

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Gelelim Cüneyd-i Bağdâdî'nin söylediği mübarek sözlere. Şimdi mübareklerin hayatlarını okuyoruz, hallerini konuşuyoruz, sözlerini de okuyacağız, bakalım bu mübarekler nasıl mutasavvıfmış, bu mübareklerin tasavvuf anlayışı nasılmış bir göreceğiz yâni. İnce sözler söylüyor, bunlar büyük zâtlar, tarihe geçmiş insanlar bunlar.

b. Cem ve Tefrika

٢ - سمعت محمد بن عبد الله بن شاذان ، يقول: قال الجنيد :
القرب بالوجد جمعٌ ، والغيبة بالبشريَّة تفرقةٌ.

TS. 157/2 (*Semi'tü muhammede'bne abdi'llâhi'bni şâzân, yekùl: Kàle'l-cüneyd*) Şâzân oğlu Abdullah oğlu Muhammed'den ben duydum diyor şu kitabın yazarı, Cüneyd şöyle buyurdu, şöyle söylüyordu. Şöyle buyurduğunu duydum dedi. Ne buyurmuş Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri:

(*El-kurbu bi'l-vecdi cem'un, ve'l-gaybetü bi'l-beşeriyyeti tefrikatün*) Bir söz. Bu sözü Arabistan'da okusa bile bir insan, bütün kelimeleri bilse bile anlayamaz, izah etmeden anlayamaz. (*El-kurbu*) Yakınlık. (*Bi'l-vecdi*) Bulmak ile. "Bulmakla olan yakınlık, (*cem'un*) beraberliktir. (*Ve'l-gaybetü bi'l-beşeriyyeti*) Beşeriyyet ile kaybolmak, (*tefrikatün*) tefrikadır."

Kimse bir şey anlamaz. İzah edilmeyince İmam-Hatip'te okusa da, İlâhiyat'ta okusa da anlamaz bir şey. Neden?.. Her mesleğin tabirleri vardır. Terim diyoruz şimdi. Terim de, İngilizcedeki terminolojiden geliyor, yâni batıdan geliyor. Tabir diyeceğiz. Her mesleğin kendine göre tabirleri vardır.

Misal: Otomobil ustası çırağına sesleniyor:
"—Evlâdım kurbağacığı getir!"
Şimdi bu dereye gidecek, kurbağalı dereden bir küçük

kurbağacık tutacak da, ustasına kurbağacık mı götürecek. Vırak vırak vırak diyen kurbağacığı mı götürecek?.. Hayır! Bu ne demek?.. Kurbağacık, vida sökmek için bir çeşit anahtar. Vida sökme anahtarı. Kurbağacık dediği o. Belki kurbağaya benzediğinden o isim verilmiş ama, o meslekte kurbağacık demek; derede vırak vırak diyen hayvan demek değil. İşte bu o mesleğin tabiridir, yâni o mesleğe ait bir şeydir.

Kaptıkaçtı... Kaptı kaçtı ne demek? Bir şeyi tuttu, ondan sonra pırr gitti. Hayır! Kaptıkaçtı bir çeşit otomobil. Kaptıkaçtı. Adamın kaptıkaçtısı var. Yâni bir otomobil tipi. İşte bu bir tabirdir.

Muhterem kardeşlerim! Tasavvufun da tabirleri vardır. Tasavvuf bir ilimdir; eşsiz, engin, derin bir ilimdir. Bundan kimse bir şey anlamaz. Kurbağacıktan anlamadığı gibi, kaptıkaçtıdan anlamadığı gibi... Ne diyorlar Güneydoğu Anadolu'da bir yemek yapıyorlar, adı çirkin, kendi tatlı: Kısır... Bir tabak kısır yedim...

"—Allah Allah... Çocuğu olmayan bir adamı mı yedi, yamyam mı bu, nedir?" filan der insan.

Öyle değil işte, bulgurdan yapılmış bir şey, Kısır. Evet, her mesleğin tabirleri var.

Tasavvufta da iki hal var, birisi ötekisinin zıddı. Birisi: Cem' hali, birisi tefrika hali. Yâni Cenâb-ı Mevlâ ile bir olmak hali var, Cenâb-ı Mevlâ'dan ayrı olmak hali var. Bir olmak, ayrı olmak... Bu tabii nasıl bir hal? Tatmayan bilmez bunu, tasavvufta ilerlemeyen bilmez. Cenâb-ı Mevlâ'ya kavuşmanın zevkini, tadını bilmez. Nasıl olduğunu da bilmez. Çünkü tatmadı.

Şimdi, (*El-kurbu bi'l-vecdi cem'un*) "Cenâb-ı Mevlâ'yı hissedip, onun yakınlığını duymak cem'dir; (*ve'l-gaybetü bi'l-beşeriyyeti tefrikatün*) insanlık ahvâline takılıp kalmak, o da tefrikadır, ayrı düşmektir."

Haa, insanın beşerî sıfatları vardır; düşünceleri vardır, hatıraları vardır, kalbine gelen duygular vardır, uykusu vardır, yorgunluğu vardır, acıkması vardır, istekleri vardır... Bunlar beşeriyet. İnsanın insan olması dolayısıyla üzerinde bulunan haller. Şimdi bu gibi haller insanı meşgul eder. İnsanı meşgul

edince de, Allah'ı hissetmesine, Allah'ın huzuruna ermesine mâni olur. İşte o beşerî sıfatlara takılıp kaldı mı ulaşamaz, ayrı kalır. Bunlardan kurtulursa, o zaman Cenâb-ı Mevlâ'ya vâsıl olmanın, Allah'a ermenin tadını hisseder diye buyurmuş. Bu sözün mânâsı bu.

Buradan bize ne hisse çıkar, ne anlarız yâni bu sözün sonucunda ne yapmamız lâzım?.. Şu beşerî sıfatlarımızı aşabilmemiz lâzım. Günlük duygular, basit duygular, hayvanlarda da olan süflî arzular vs... Bunları bırakabilmek lâzım, bunların üstüne, bunların ötesine ulaşabilmek lâzım! Onu anlarız. Onları aşmayınca Mevlâ'ya ermek, ona kavuşmak, o zevki tatmak, o buluşmayı hissetmek olmaz.

Ne diyor Niyâzî-yi Mısrî, güzel bir ilâhisinde:

Ferhat bugün ben oldum,
Varlık dağını deldim,
Şirin'ime varmağa,
Her cânibim, yol oldu.

Tabii anlaşılması zor bir şiir bu da. Ferhat dağı delmiş de, Şirin'e kavuşmuş. Ben de Allah'a kavuşmak istiyorum. Benim de bir dağı delip onu geçmem, Allah'a kavuşmam lâzım. O dağ nedir?.. Varlık. İnsanın kendi varlığı, beşeriyyeti yâni, o varlıktan geçmeyince Mevlâ'yı bulamadığını; onu delince, onu geçince bulduğunu ifade etmişler.

Tabii tasavvufa geleceksin, gireceksin, tasavvufî eğitimi göreceksin, i'tikâflara gireceksin, halvetlere gireceksin, bunları o zaman anlayacaksın sen de...

c. İlmin Kapısı Gayret Sarf Etmektir

٣ - سمعت عبد الواحد بن بكر ، يقول: سمعت همَّام بن الحارث ، يقول: سمعت الجنيد ، يقول: باب كلِّ علمٍ نفيسٍ

جليلٍ بذل المجهود. وليس من طلب الله ببذل المجهود ، كمن طلبه من طريق الجود.

TS. 157/3 (*Semi'tü abde'l-vâhide'bne bekrin yekùlü semi'tü hemmâme'bne'l-hârisi yekùlü semi'tü'l-cüneyd yekùl*) Müellif, Bekir oğlu Abdülvâhid'den duymuş, o da Hâris oğlu Hemmâm'dan duymuş, o da Cüneyd'in şöyle söylediğini duymuş. Ne buyurmuş Cüneyd, Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz, büyük şeyhlerimizden:

(*Bâbü külli ilmin nefîsin celîlin bezlü'l-mechûd*. V*e leyse men taleba'llahe bi-bezli'l-mechûd, kemen talebehû min tarîki'l-cûd.*)

Bu sözü mümkünse hepiniz yazın, aklınıza yazın, kalbinize yazın, defterinize yazın, unutmayın! Ne buyurmuş Cüneyd-i Bağdâdî, büyük evliyâ, diyor ki:

(*Bâbü külli ilmin nefîsin celîlin*) "Bütün yüce, nefîs bilginin, ilmin kapısı, hep yüce ve nefîs olan ilimlerin kapısı (*bezlü'l-mechûd*) gayretini bezledmek, sarf etmektir."

Şimdi biz bu dünyada yaşıyoruz. Her şeyi biliyor muyuz? Bilmiyoruz. Elektriği bilmiyoruz, elektrikçi çağırıyoruz. Demirciliği bilmiyoruz, demirci çağırıyoruz. İnşaatı bilmiyoruz, kalfa çağırıyoruz. Dikiş bilmiyoruz, terciye gidiyoruz. İlaçları bilmiyoruz, eczacıya gidiyoruz filan... Hastalığın tedavisini bilmiyoruz, doktora gidiyoruz... Birçok şeyleri bilmiyoruz. Bazı şeyleri öğreniyoruz, bazı şeylerden mahrum kalıyoruz. Mânevî çok kıymetli ilimler var. Çok kıymetli mânevî ilimler var.

Onun için evliyâullahtan bir zât-ı muhterem buyurmuş ki:

"—Padişahlar bizim sahip olduğumuz zevkleri bilselerdi, 'Amaaan ne kadar güzelmiş, ne kadar zevkli hayatlar var bunların elinde, ne kadar kıymetli şeyler var...' diye ordularıyla bize hücum edip, elimizden bu zevkleri almağa çalışırlardı." Padişahların orduları var ya, falanca ülkeyi alayım, hücûm ediyorlar alıyorlar ya... "Padişahlar bizim elimizdeki zevkleri bilselerdi, o zevkleri almak için bize hücum ederlerdi, ordularıyla bize saldırırlardı."

diyor.

İşte mânevî ilimlerin zevki böyledir. Mânevî ilimler böyle zevklidir. O zevkleri elde etmek isteyen bir insan... Bunlar ulu, kıymetli şeylerdir. Kimin bilgisi bunlar?.. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin bilgisi meselâ. Kimin bilgisi?.. Meselâ Yunus Emre'nin bilgisi... İç dünyası, bildiği, kafasında neler vardı, gönlünde neler vardı Yunus'un. İşte şiirlerinde biraz bir şeyler söylemiş. Mevlânâ, işte *Mesnevî*'sinde söylemiş. Abdülkàdir-i Geylânî Efendimiz'in bilgisi... Koca koca kitaplar yazmış. İşte bu büyük àriflerin bilgileri... Kimisi bu bilgileri kitaplara yazmış, kimisi dervişlerine öğretmiş. Öğrenen de memnun, bilen de çok kıymetli şeyleri biliyor. Çok kıymetli şeyler, çok tatlı şeyler, tadına doyum olmayan şeyler. Zevki tarif edilmeyecek şeyler.

Tamam, bunları kazanmanın yolları nedir?.. Bu mânevî ilimleri, bu marifetullahı, bu zevkleri, sefâları, keyifleri, mânevî rütbeleri, bilgileri kazanmanın yolu nedir?.. "Her nefîs ilmin kapısı elinden gelen gayreti göstermektir."

Demek ki tasavvufta da ilerlemek için, demek ki mânevî bilgileri, zevkleri, safâları elde edebilmek için de çok çalışmak lâzım. Çalışmadan olmuyor. Çalışınca oluyor. Kapı, çok çalışmak, elinden gelen gayreti göstermek.

Demek ki, tembellikle mürid mânevî makàmâta çıkamaz. Buradan o anlaşılıyor. Müridin mânevî makàmâtı elde etmesi, ledünnî ilimlere sahip olması nasıl olacak? Çalışmakla olacak.

Nasıl çalışacak?.. Geceleri ibadet edecek, tesbih çekecek, teheccüt namazı kılacak, gündüzleri ibadetle, taatle meşgul olacak, büyük üstadların sohbetlerine devam edecek, terbiyelerini isteyecek... Mürid ne demek?.. Bir şeyin isteyen demek. Neyi istiyor? Allah'ın rızasını kazanmak istiyor, onun için bana bunu öğret diyor birisine. İşte bunları isteyecek, çalışacak, uğraşacak, ondan sonra.

Aziz Mahmûd-u Hüdâyî, Üftâde Hazretleri'nden nasıl öğrenmiş bu ilimleri. Falanca zât, işte bu ilimleri hocasından nasıl

öğrenmiş?.. Böyle bir gayret göstermek lâzım. Göstermeden dervişlikte ilerleme olmaz.

Bizim Hocamız'dan bir hatıra nakledeyim: Bizim kardeşlerimizden bazıları;

"—Yâ, mânevî bir şeyleri pek göremiyoruz." filan dediler benim yanımda.

Ben de Hocaefendimiz'e naklettim. Hocamız Rh.A dedi ki:

"—Ben ne yapayım evlâdım? Dervişlik vazifelerini yapmayınca olmaz!" dedi.

Yâni tesbihleri çekmezse, hocasının işaretlerini anlamazsa, tavsiyelerini tutmazsa, olmaz.

"—Armut piş, ağzıma düş!" diye bir atasözü var.

Pişmek eski Türkçede olgunlaşmak demek. Adam yattı armut ağacının altına, ağzını da açtı. Yâni çıkıp da almıyor. Armut olgunlaşacak, ağzına pat diye düşecek, o da yiyecek. Ağzı açık, öyle bekliyor.

Öyle dervişlik olmaz. Nasıl olacak? Gayret gösterecek, hizmet edecek, ilim öğrenecek, irfan öğrenecek, dua alacak, vs. vs... Ondan sonra erecek.

(*Leyse men taleba'llàhe bi-bezli'l-mechûd, kemen talebehû min tarîki'l-cûd.*) "Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni, elinden gelen gayreti göstererek bulmağa çalışan insan, Allah lütfeder de verir diye bekleyen gibi olmaz." diyor.

Verir mi Allah?.. Verebilir, bilemeyiz. Allah'ın işine karışılmaz. Verirse verir. Peygamber Efendimiz'i seçmiş, peygamberlerin serveri kılmış. Nice peygamberler var, diyorlar ki:

"—Ah o âhir zaman peygamberinin ümmeti olabilseydik."

Ümmeti olmağa bile can çekiyor, canları çekiyor, yalvarıyorlar yâni. E Allah Peygamber Efendimiz'i seçmiş. Kimisine verir... Hikmetinden sual olmaz, verebilir. Ama öyle Allah verecek diye işi, oluşunu bekleyen, gayret gösteren gibi olmaz. Gayret göstermek lâzım. Kim söylüyor bunu?.. Bu işin üstadı söylüyor, Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz söylüyor, "Evlâdım çalış!" diyor.

Bizim ihvânımızdan sağ olan bir zât var, hocası Hasib Efendimiz Rh.A abdest almağa çıkmış, o da elinde havlu, hocamız çıksın da havluyu tutayım, elini yüzün kurulasın diye bekliyor böyle. Demiş ki:

"—Yâ, acaba hocaefendiler himmet edermiş müridlere, şeyh efendi müride himmet edermiş, himmet nasıl bir şey?.." filan diye bunu düşünmüş.

Hocaefendi de abdest almış, böyle merdivenlerden aşağıya gelirken, elleri ıslak, havluyu alacak, kurulayacak.

"—Bazıları 'Şeyhim himmet, himmet...' derler, şeyhler de der ki: 'Evlat, hizmet, hizmet!.."

Haa, demek ki himmete ermek için hizmet etmek lazımmış. Yâni demek istiyor ki: Sen hizmete devam et, himmetin ne olduğunu görürsün o zaman. Himmete erersin, himmetin ne olduğunu görürsün diyor. Çalışılacak.

Evet, güzel. Bu çok önemli! Çalışacağız. Yâni Allah'ın rızasını kazanmanın da çalışmakla olduğunu bileceğiz. Tembel olmayacağız.

d. İkramlar Gönlün Zikrine Göredir

Bugünkü dersimdeki sonuncu paragrafı okuyorum:

٤ - سمعت ابا الفتح يوسف بن عمر الزاهد ، ببغداد ، يقول:
سمعت جعفر بن محمد بن نصير ، يقول : سمعت الجنيد ،
يقول : إن الله تعالى يخلص إلى القلوب من برِّه ، حسب ما
خلصت القلوب به إليه من ذ كره ؛ فانظر ماذا خالط قلبك .

TS. 157/4 (*Semi'tü ebe'l-fethi yûsufe'bne umeri'z-zâhide bi-bağdâde, yekùl: Semi'tü ca'fere'bne muhammedi'bni nusayrin, yekùl. Semi'tü cüneyde yekùl.*) Zâhid Ömer oğlu Yusuf ebû'l-Feth'den ben Bağdat'ta duydum diyor müellif. O Nusayr oğlu

Muhammed oğlu Cafer'den duymuş, o da Cüneyd'den duymuş ki Cüneyd-i Bağdâdî şöyle buyurmuş:

(*İnna'llahe teàlâ yahlusü ile'l-kulûbü min birrihî, hasbe mâ halüseti'l-kulûbü bihî ileyhi min zikrihî, fe'nzur mâzâ hàleta kalbek*) "Allah-u Teàlâ Hazretleri lütf u ihsânından kullarının gönüllerine ikramlarını, kalplerin Allah'a yönelik zikirlerine göre verir. Himmetlerine, zikirlerine göre verir. Gönüller, kalpler Allah'ın zikri konusunda, Allah'a güzel zikirle yaklaşma konusunda davranışlarına göre Allah da o gönüllere füyûzâtı öyle verir."

Kısacası: Zikri güzel yaparsan Allah'tan feyzi çok alırsın. Feyiz, zikrin güzelliğine göre gelir demek bu... Bu sözün kısacası, dobra dobrası, kaba Türkçesi böyle. Allah-u Teàlâ Hazretleri iyilik ve ihsânından kulların gönüllerine, kulların gönüllerinde onun zikri nasılsa onun hesabına göre, o miktarda verir. Yâni, senin Allah'ı zikrin nasıl kardeşim? Nasıl zikrediyorsun sen?..

"—Hocam, elime tesbihi alıyorum, bir taraftan televizyon seyrediyorum, bir taraftan etrafı seyrediyorum, elimde tesbih, şıkır şıkır, tıkır tıkır..."

E böyle zikir olmadı. Yâni kendini veremedin sen, aklın başka yerde... Yâni dilin zikrediyor ama aklın başka yerde. Gönlün Allah'ı zikretmiyor. Gönlünle tam yönelmemişsin.

Sakin bir yerde zikir yapacaksın. Neden? Aklın başka bir şeye takılmasın diye. Karanlık bir yerde yapacaksın mümkünse. Neden?.. Işıktan dolayı, etrafındaki ışık olaylarından, renklerden aklın dağılmasın diye. Konsantre olmak için, temerküz edebilmesi için insanın tefekkürünün, toplanabilmesi için böyle, derlenip toplanabilmesi için aklının, kendisini oyalayacak her şeyden sıyrılması lâzım!

O sıyrılma olmadan zikir yapınca, gafletle zikir derler buna. Gâfilâne zikretmek. Oradan bir şey olmaz. Veya çok az şey olur. Ya hiç olmaz, ya çok az şey olur. Ama àrifâne zikir olursa kendisini vererek olursa... Adam ağlıyor... Allah Allah... Ben buna vurmadım, kötü bir söz söylemedim, bu adamcağız niye ağlıyor

şimdi karşımda?.. Sen karışma onun işine. Sen onun işine karışma, onu sen anlayamazsın. O içinden Allah'ı tefekkür ediyordu, ne güzel duygular düşündüyse gözü yaşlandı işte. Gözü ondan ağlıyor, ağlaması ondan. İnsan her zaman acıdan ağlamaz ki. Ne güzel duygulardan ne güzel ağlamalar vardır.

Demek ki zikrin kalitesine, kıymetine, derinliğine, şuurunun güzelliğine göre Allah da gönlüne neler ikram ederse eder. İyiyse iyi. Eh, gafil olursa?.. Gafil müridin gönlüne de tecellî olmaz.

(*Fe'nzur mâzâ hâlete kalbek*) "Bak bakalım kalbine neler karışmış senin!.. Kalbini neler karma karışık etmiş, meşgul etmiş ona bak!" diyor.

E neler meşgul ediyor?.. Bu zamane insanlarının kalplerini neler meşgul ediyor?.. Fenerbahçe, Galatasaray'ı 2-1 yendi. Mesut Yılmaz reis-i cumhura vazifeyi iade etti, ötekisi şeyi aldı. Enflasyonun miktarı şuymuş, ihrâcat azalmış, ithâlât çoğalmış, gümrük birliğinden şu olmuşuz. Bu akşam acaba eğlenceyi nerede yapsak?.. Emirgân korusuna mı gitsek, Çamlıca tepesine mi çıksak?.. Yâr bana bir eğlence filan...

E herkesin aklı, fikri, kalbi dünyevî şeylerle, boş şeylerle meşgul... Allah'la meşgul değil ki, Allah'ı düşünmüyor ki Allah'ın lütfu kendisine gelsin. Allah'ı zikretmiyor ki. Her şey... Allah'tan gayrı her şeyle meşgul. İnsanların kafaları nelerle meşgul. Şuradan yürü, Kadıköy'de anket yap bakalım! Altıyoldan Kadıköy vapur iskelesine kadar anket yap bakalım, insanları durdur, anket yapıyorum de, Hocamız söyledi de, anket yapıyorum, kalbinde ne var? Ne düşünüyorsun? En çok düşündüğün şey ne?..

Kimisi içkide, kimisi kumarda, kimisi şunda kimisi bunda... Bak kalbler nelerle meşgul. Ne ile meşgul? Mâsivallah ile meşgul. Allah'tan gayrı her şey ile meşgul, Allah'ı düşünmüyor, Allah'ı hatırlamıyor, Allah'ı anmıyor, yüce nefis ilimleri düşünmüyor, aramıyor.

Allah-u Teàlâ Hazretleri cümlemizi nevm-i gafletten ikaz eylesin... Gàfil etmesin bizi, câhil eylemesin... Kıymetli şeylerin

kıymetini bilmeyi nasib eylesin... Kıymetli şeylerin başında marifetullah gelir, Allah'ı bilmek. Onun kıymetini bilmiyor birçok kimse, anlatamazsın. Yâ bu adam Söğütlüçeşme Camii'nde çıkmış, akşamla yatsının arasında neler söylemiş?.. Anlamayan anlamaz. Kıymetini bilmeyen bilmez. Dinlediği halde önemsemez. "Yâ Bu benim karnımı doyurmuyor." der. Bu senin karnının da doyurur, dünyanı da gülistan eder, ahiretini de mamur eder, cennete de erdirir, her işini de güzel bir noktaya getirir ama, işte anlayabilse insan...

Allah-u Teàlâ Hazretleri cümlemizi gaflet uykusundan uyandırsın, arif kul eylesin... Hakkı hak olarak görenlerden eylesin, hakka uymayı nasib eylesin... Batılı batıl olarak görüp ondan uzak durmayı nasib eylesin... Ömrümüzü hayırlı, verimli şekilde geçirmeyi nasib eylesin... Zamanımızı harcamamayı nasib eylesin...

Ümmet-i Muhammed'e, kendimize, dünyamıza, ahiretimize faideli işler yaparak verimli, hayırlı, uğurlu, sevimli ömür geçirmeyi nasib eylesin... Uzun ömür nasib eylesin... Hani (*ummire tavîlen*) dediği gibi, "Uzun ömürle yaşadı." dediği gibi o ölim için, hayırlı uzun ömürler versin... Ölümümüzü de hayırlı eylesin... Hüsn-ü hàtimelerle, Allah'ın sevdiği kul olarak huzuruna varmayı nasib eylesin... Cennetiyle, cemâliyle cümlenizi, cümlemizi müşerref eylesin...

Sübhàneke lâ ilme lenâ, illâ mâ allemtenâ, inneke ente'l-alîmü'l-hakîm. Sübhâne rabbinâ rabbi'l-izzeti ammâ yasifûn. Ve selâmün ale'l-mürselîn. Ve'l-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn.

El-Fâtihâh!

08. 06. 1996 - İstanbul

9. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (5)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm...
Bismi'llâhir-rahmâni'r-rahîm...
El-hamdü li'llahi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultànih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-ahirîn, muhammedin ve âlihî ve sahbihî ecmaîn... Ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd...

Aziz ve muhterem kardeşlerim, muhterem cemaat-i müslimîn!

Ebû Abdurrahmân es-Sülemî isimli büyük alimin, Tabakàtü's-Sùfiyye isimli eserinden, evliyâullahın hallerini, hayatlarını ve mübarek sözlerini okumağa devam edeceğiz.

Seyyidü't-tâife Cüneyd-i Bağdâdî'nin hayatı hakkında bilgileri okuduk geçen haftalar... Hadis rivâyet ettiği de olmuş. Bir hadis-i şerîf rivayetini de okuduk, mübarek sözlerine geçtik. Geçen hafta 157. sayfada kalmıştık. Mübarek sözlerini okumağa devam ediyoruz.

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı

başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

.....

a. Allah'ı Zikredenlerin Şerefi

Müellif merhum diyor ki, yâni bu *Tabakàtu's-Sûfiyye*'yi yazan Sülemî Hazretleri diyor ki:

٥ - سمعت أبا بكرٍ محمد بن عبد الله بن شاذان ، يقول: سمعت جعفرًا الخلد يَّ ، يقول: سمعت الجنيد ، يقول: يا ذا كر الذا كرين بما به ذ كروه ، و يا بادئ العارفين بما به عرفوه ؛ و يا موفَّق العابدين لصالح ما عملوه ، من ذا الذ ى يشفع عندك إلا بإذنك ؟ ومن ذا الذ ى يذ كرك إلا بفضلك.

TS. 157/5 (*Semi'tü ebâ bekrin muhammede'bne abdi'llâhi'bni şâzâne, yekùl: Semi'tü ca'fereni'l-huldiyye, yekùl: Semi'tü'l-cüneyde, yekùl*) Cüneyd'den Cafer el-Huldî duymuş, ondan Ebû Bekir Muhammed ibn-i Abdillah ibn-i Şâzan duymuş, müellife anlatmış. Müellif de bu Ebû Bekir Muhammed ibn-i Abdullah ibn-i Şâzan'dan duymuş ki, Cüneyd-i Bağdâdî şöyle buyurmuş. Mübarek sözlerinden bir söz:

(*Yâ zâkire'z-zâkirîne bimâ bihî zekerûh, ve yâ bâdie'l-àrifîne bimâ bihi arafûh, ve yâ muvaffika'l-âbidîne li-sàlihî mâ amilûh, men ze'llezî yeşfau indeke illâ bi-iznik, ve men ze'llezî yezkürke illâ bi-fadlik*.)

(*Yâ zâkire'z-zâkirîn*) "Ey zikredenleri zikreden!"

Biliyorsunuz, Kur'an-ı Kerim'de Allah-u Teàlâ Hazretleri bildiriyor bize:

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ (البقرة:١٥٢)

(*Fe'zkürûnî ezkürküm*) "Siz beni zikredin de ben de sizi zikredeyim! o zaman… (*Ve'şkürû lî ve lâ tekfurûn*) Bana şükredin, sakın benim nimetlerime küfrân-ı nimette bulunmayın!" (Bakara, 2/152)

İşte zikrin en şerefli tarafı bu! Yâni, kul Allah'ı zikrederken, zikredince, Allah da kulunu zikrediyor. Daha hayırlı bir şekilde... Tabii, Allah'ın kulu zikri, ona çok hayırlar getirir, çok menfaatler sağlar.

Kul Allah'ı kendisi zikrederse, içinden zikrederse; Allah da o kulunu kendisi zikreder. Kul Allah'ı cemaatte zikrederse, topluluk içinde, topluluğa karşı zikrederse; Allah da o kulunu daha hayırlı bir topluluğun içinde zikreder. Kimdir o daha hayırlı topluluk mensupları? Allah'ın yakın melekleri, melek-i mukarrebler, kerîbiyyûn, Hamele-i Arş gibi büyük melekler... Daha hayırlı topluluk olan o meleklere zikreder.

Nasıl zikreder? Der ki:

"—Bakın, benim kulum beni nasıl zikrediyor, görüyor musunuz?.. Hani siz ne demiştiniz ben Ademoğlunun yaratacağım, yeryüzünde beşer yaratacağım dediğim zaman, bildirdiğim zaman siz ne demiştiniz?..

أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ (البقرة:٣٠)

(*E tec'alü fîhâ men yüfsidu fîhâ ve yesfikü'd-dimâ'*) 'Yâ Rabbi! Sen orayı berbat edecek olan ve kanlar dökecek olan mahlûku mu yaratıyorsun, şu insan cinsini mi yaratıyorsun?' (Bakara: 30) demiştiniz ya, bakın, görün: Onların içinden ne àrifler geldi, ne sàlihler geldi, ne mübarek mertebede olanlar var!.. Bakın, nasıl beni zikrediyorlar!" diye, Allah da meleklerine o kulu zikreder.

Zikrin en büyük şerefi budur. Zikreden, Allah tarafından zikredilmek şerefine mazhar oluyor. Ey zikredenleri zikreden, bu demek. Yâni, (*Yâ zâkire'z-zâkirîn*) "Ey zikredenleri zikreden Allah!" diyor.

(*Bimâ bihî zekerûhu*) "Onlar Allah'ı nasıl zikrediyorlarsa, ona münasib bir şekilde zikreder." Yâni, kulun zikrine göredir Allah'ın

kulunu zikri. Samimiyse, ihlâslıysa, ona göredir; gevşekse, zayıfsa, ona göredir. Tek başınaysa, ona göredir; kalabalıktaysa, ona göredir... Yâni,

الجزاء من جنس العمل.

(*El-cezâu min cinsi'l-amel*) "Allah kullarına mükâfâtı, yaptıkları işin durumuna göre verir." Hepsine aynı vermez. Aynı camide, aynı imamın arkasında namaz kılan insanların sevapları farklı olabilir. Birisi bir sevap alırken, ötekisi bin sevap alabilir. Peygamber Efendimiz bildiriyor.

Bu fark nereden meydana geliyor?.. O, Allah'a yöneldi, Allah ona mükâfatını çok veriyor. Ötekisi aklını dağıttı, gönlünü başka şeylere taktı; sevabı az oluyor.

Mısır'da Kahire'yi ziyarete gittiğim zaman, "Çok iyi bir hoca var falanca camide, gidelim! Alim hoca." dediler. Gittik, tanıştık duasını almak için... Namazı kıldıracak, döndü:

"—Ey cemaat-i müslimîn, saflarınızı düzgün tutun!" dedi.

Tamam, hep hocalar bunu söylerler. Çünkü safların düzgün olması, düz olması, müstakîm olması, gevşek olmaması, intizamlı olması namazın tamamındandır, namazın ikàmesindendir, namazın dosdoğru kılınması şartlarındandır. Saf eğri büğrü oldu mu, namazın sevabına tesir eder, düşürür. Saf gevşek oldu mu, gevşek insanların arasından şeytanlar girer, dolaşır. E şeytanın girdiği, dolaştığı yerde de insanın aklı dolaşır, aklı karışır, aklına başka şeyler gelir camide... "Allàhu ekber!" diyor, aklına başka şeyler gelir. Neden?.. Şeytanlar dolaşıyor.

Birisi ihlâs ile ibadet ediyor, sevabı çok olur. Ötekisi, şuuru yok, bilgisi az, irfânı eksik; az alır sevabı... Herkesin kabiliyetine göredir; işi tutuşundaki ihlâsına göre ve derinliğine, duygularının güzelliğine göredir mükâfât... Bütün ameller öyledir.

Onun için siz de, biz de yapacağımız işleri, ibadetleri, hayrı hasenâtı kaliteli yapmağa çok dikkat etmeliyiz. Vasıflı, seviyeli, güzel yapmağa çok dikkat etmeliyiz. Savruk, devrik, kırık, dökük, çökük, göçük olmamalı!.. Özene özene abdest almalı, özene özene camiye gelmeli, dualarla...

O imam ne dedi?.. Tabii herkes böyle söyler dedim, söz biraz dağılıyor. O Mısır'daki, Kahire'deki imam döndü, dedi ki:

"—Saflarınızı muntazam tutun, safları sık yapın, muntazam yapın!" dedi, tamam. "Gönlünüzü de Allah'a döndürün!" dedi. "Yönünüzü Kâbe'ye dönüyorsunuz, gönlünüzü de Allah'a döndürün!" dedi.

Tüylerim diken diken oluverdi benim o zaman. Çok duygulandım o sözünden, yâni çok tesir etti bana. Yönünüzü Kâbe'ye dönüyorsunuz, gönlünüzü de Allah'a döndürün!.. Yâni Allah'ı düşünün, Allah'ın huzurunda olduğunuzu düşünün!.. O sizi görüyor şimdi.

Siz ona "Allàhu ekber" diyorsunuz. Allàhu ekber, Cenâb-ı Mevlâ'yı tekbir ile selâmlamadır. Selâm arzederek giriyorsunuz huzuruna, "Allàhu ekber" diyorsunuz, huzurundasınız. O şuurla girmek lâzım namaza... Gönlünü Mevlâ'ya döndürmek lâzım. Yâni, öyle söyleyince şöyle bir ürperdim ben.

"Ey zikredenleri zikreden..." Nasıl zikreden? (*Bimâ bihî zekerûhu*) "Onlar Allah'ı nasıl zikrediyorlarsa, ona uygun olarak,

öyle zikreden."

Burada, Arapça bilen kardeşlerime bilgi de veriyorum, bildiğim kadar anlatmağa çalışıyorum: Bu bimâ'daki bi, bâ-ı mukabele derler. Mukabele be'si. Mukabele mânâsı veren be demektir. İyi anlayacağınız bir misalle anlatayım. Allah-u Teàlâ Hazretleri Tevbe Sûresi'nde, ne buyuruyor:

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

(التوبة: ١١١)

(*İnna'llahe'şterâ mine'l-mü'minîne enfüsehüm ve emvâlehüm*) "Allah mü'minlerden canlarını ve mallarını satın aldı, (*bi-enne lehümü'l-cenneh*) mukabilinde cenneti vermek üzere..." (Tevbe, 9/111)

"—Bakın size cennetimi vereceğim, siz bana canınızı, malınızı verin bakalım!" Bâ-ı mukabele… Yâni, "Ben şunun mukabilinde size şunu vereceğim!"

Burada da öyle… Allah nasıl zikrediyormuş zikredenleri, dervişleri, zikir erbâbını, tesbihlileri? (*Bimâ bihî zekerûhu*) "Onlar Allah'ı nasıl zikrediyorlarsa, ona uygun tarzda zikrediyormuş. Gafletle zikrediyorlarsa, sevapları az... İrfanla, aşk ile, şevk ile zikrediyorlarsa, göz yaşıyla zikrediyorlarsa;

Gözü yaşı hakkı içün àşıkların,
Bağrı başı hakkı içün sàdıkların.

dediği gibi severek, gözyaşları içinde, titreye titreye, ürpere ürpere, tüyleri diken diken ola ola, ayetlerden duygulana duygulana, hassas bir şekilde zikrediyorsa, ona göre... Nasıl zikrediyorsa, ona uygun bir tarzda... Ey zikredenleri, zikirlerinin şekline göre zikreden, seviyesine göre, derecesine göre, vasfına göre zikreden Allah!

(*Ve yâ bâdie'l-àrifîne bimâ bihi arafûhu*) "Ey àrifleri bildikleri bilgiye göre öne geçiren, yükselten, ilerleten!"

Àrifin mertebesi neye göredir? İrfanının miktarına göredir. Ne kadar àrif, ne kadar biliyor, ne derece biliyor? İlkokul çocuğu da bir bilgi bilir, ilkokul mezunu da bir şey bilir, ortaokul mezunu da bir şey bilir, lisedeki de bir şey bilir, üniversitedeki de bir şey bilir, profesör de bir şey bilir, çok büyük alim de başka bir şey bilir... Hepsi biliyor ama, bilgileri farklı. İrfan da öyle... Ariflerin irfanının seviyesi, Allah'ı bilmesinin idrakinin, irfânının seviyesine göre arifleri öne geçiren Mevlâ...

(*Ve yâ muvaffika'l-àbidîne li-sàlihî mâ amilûhu*) "Ey àbidleri, işledikleri sàlih amelleri işlemeğe muvaffak kılan Mevlâ!" Demek ki abidlerin de ibadet etmesine kuvveti, kudreti veren gene Allah... O kuvveti, kudreti, imkânı lutfetmese, o da onu yapamaz.

(*Men ze'llezî yeşfau indeke illâ bi-iznik*) "Kimmiş senin yanında, huzurunda senin iznin olmadan şefaat edebilecek; mümkün mü, kimse yapamaz. Allah'ın izni olmadan, kimse kimseye şefaat edemez. Allah izin verecek, Allah lütfedecek, Allah teklif edecek:

"—Haydi kulum istediklerine şefaat et!" diyecek, o zaman şefaat eder.

İşte Allah'ın izni olmadan kim şefaat edebilir?

Şefaat haktır. Kur'an-ı Kerim'de vardır, hadis-i şerifte vardır, maalesef inkârcıları da vardır piyasada... İnkârcıları da var, şefaat yoktur diyen de var. Dindarım diyen insanların içinde de, bu ayetlere, bu hadislere rağmen, şefaati inkâr edenler de vardır. Ama işin hakikati, Allah bazı kullarına şefaat şerefini ihsân etmiştir, edecektir.

Kime?.. Başta Peygamber SAS Efendimiz'e. Peygamber Efendimiz'in şefaati olacak:

شَفَاعَتِي لأَهْلِ الْكَبَائِر مِنْ أُمَّتِي (حم. د. ت. ن. ع. حب.

طب. ك. هب. ض. عن أنس؛ ط. ه . ت. طب. ك. حل.

ض. هب. وابن خزيمة عن جابر؛ خط. عن ابن عمر؛ قط.

خط. عن كعب بن عجرة ؛ طب. عن ابن عباس)

RE. 306/3 (*Şefâatî li-ehli'l-kebâiri min ümmetî*) [Şefaatim ümmetimden büyük günah işleyenler içindir.]

Ümmetin günahkârlarına şefaat edecek. Kim günahsız kul zaten? Hepimiz günahkârız. Hepimiz az çok, büyük, küçük, hatalı, kusurlu, günahlı kullarız. Günahkâr kullara şefaat edecek:

"—Yâ Rabbi, bu kulunu bağışlayıver!" diyecek, şefaat edecek.

Hem de müteaddit mevkîlerde, müteaddit defalar şefaat edecek Rasûlüllah SAS Efendimiz. Bu tamam... Öbür peygamberler şefaat edecek, şehidler şefaat edecek, alimler şefaat edecek.

Demek ki şefaat müsadesi, şerefi ihsân edilmiş insanlar vardır, olacak. Ama bunların hepsi, Allah'ın izniyle şefaat edecekler. Yâni, "Senin iznin olmadan kimmiş şefaat edebilecek?.." diyor. Yâni, kimmiş diye sormak, kimse edemez demek. Bu çeşit soruya istifhâm-ı inkârî derler. Veyahut istifhâm-ı istinkârî derler. Yâni soruyor ama olmayacak mânâsına, olmayacağını belirtmek için soruyor. Sen bunu yapacağını mı sanıyorsun?.. Yâni yapamazsın demek. "Kimmiş Allah'ın izni olmadan şefaat verecek?.." yâni kimse veremez demek. Bu çeşit sorulara istifhâm-ı inkârî derler. İnkâr mânâsı ifade eden sorular.

Tabii böyle soru şeklinde olunca inkâr daha tesirli olur, karşı tarafı sarsar, sallar. Ne sanıyorsun sen, sen bunu yapacağını mı sanıyorsun?.. Düşündürür karşı tarafı, tesirlidir, beliğ bir ifadedir.

(*Ve men ze'llezî yezkürüke illâ bi-fadlike*) "Kimmiş senin fazl-ı keremin olmadan seni zikreden?.. Yâni, senin fazlın olmasa kimse seni zikredemez. Zakirim diyenler de zikredemez, dervişler de zikredemez. Sen lütfediyorsun da ondan zikrediyor o. Müsaade ediyorsun, fazl-u kereminle imkân bahşediyorsun da, ondan zikrediyor demek.

Onun için, aziz ve muhterem kardeşlerim! Bunu kafanıza, gönlünüze, defterinize yazın ki: Br insan Allah'ı zikretmiyorsa, Allah müsaade etmiyor da, o şereften ondan mahrum... Bunu bilin. Bir insan camiye gelmiyorsa, Allah evine kabul etmiyor da ondan gelmiyor; bunu bilin! Bir insan imana, İslâm'a gelmemişse;

Allah onu sevmiyor, ondan vermiyor iman şerefini, bunu bilin.

Yoksa, dilese:

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا (يونس:٩٩)

(*Ve lev şâe rabbüke leâmene men fi'l-ardi küllühüm cemîâ*) Ne kadar mühim bir ayet-i kerime:

(*Ve lev şâe rabbüke*) "Rabbin isteseydi, (leâmene) muhakkak iman ederdi, (men fi'l-ardi) yeryüzünde ne kadar insan varsa, insanlar, cinler, yâni imana muhatap olan bütün yaratıklar, hepsi, (*leâmene*) mutlaka iman ederlerdi, (*küllühüm*) hepsi birden, (*cemîâ*) toptan. Yâni hiç istisnası olmadan hepsi iman ederlerdi." (Yûnus, 10/99)

Hepsine o şerefi vermiyor. Neden?.. Edepsiz, günahkâr da ondan... Sen sevildiğini bil! Sen mü'min olduğun için, sevildiğini bil!.. Sen zikredebiliyorsan, Allah'ın sana zikir müsaadesi verdiğinden zikredebildiğini bil! Allah'a daha sevgiyle ibadet et, ona da teşekkür et:

"—Seni zikretmeğe beni muvaffak kıldın yâ Rabbi, çok şükür yâ Rabbi!" diye, ona da şükret!

Çünkü başkaları zikredemiyor. Canı sıkılıyor, patlayacak gibi oluyor. Camiye giremiyor.

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî KS, Mesnevî'sinde bir hikâye anlatmış. İnşâallah niyetimiz var, bir yerde, Allah nasib ederse, muvaffak etsin, âmin deyin!

"—Âmîiiin...."

İnşâllah Mesnevî derslerine de başlarız bir yerde. Çünkü vazife oluyor bize.

Bir hikâye anlatıyor: Bir zengin varmış, bir de onun parayla satın aldığı esir kölesi varmış. Zengin, maalesef ibadetten, taatten uzak... Köle de şâyân-ı hayret ki çok dindar, çok àrif, aşık-ı sadık bir insan...

Allah Allah! Neden böyle oluyor? Çünkü:

إِنَّ الْإِنسَانَ لَيَطْغَى. أَنْ رَآهُ اسْتَغْنَى (العلق:٥-٦)

(*İnne'l-insâne leyetğà. En raâhü'stağnâ*) [Gerçek şu ki, insan azar. Kendini zengin gördüğü için...] (Alak, 96/5-6)

İnsanoğlu kendisini müstağnî gördü mü, zengin gördü mü, parası pulu oldu mu, Allah'ı çok anmaz, unutuverir. Fakir oldu mu, muhtaç oldu mu, Allah'ı hatırlar, dua eder.

İmtihana girecek bir talebe, o zaman nasıl dua eder, tesbihler çeker, "Hocam, bizi duadan unutmayın!" vs. der. İhtiyaç bitti mi, kesilir.

Denizde dalgaya tutuldu mu gemi, dalgaya bir giriyor, bir çıkıyor, bir öyle sallanıyor, bir böyle sallanıyor, ha battı, ha batacak... Ha battı, ha batacak... O zaman herkes bıdır bıdır, bıdır bıdır, bıdır bıdır... O zaman herkes böyle dua eder, bakarsın herkes zikrediyor.

Ben gördüm. Bizim burada Kadıköy vapuru, lodos olduğu zaman, siz de binin köprüden Kadıköy vapuruna... Ama azılı bir lodos olacak, böyle geminin bir burnu girecek, bir arkası girecek; bir görün bak... Bütün Kadıköy ahalisi, hepsi dindardır o zaman,

herkes dindardır. Herkes bıdır bıdır, bıdır bıdır okur, herkesin dudakları kıpırdar. Açıklar, kapalılar, saçıklar, boyalılar hepsi dua eder. Neden?.. Can korkusu, can pazarı. Gemi batarsa boğulacak diye dua ediyor Allah'a.

فَلَمَّا نَجَّاكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ (الاسراء: ٦٧)

(*Felemmâ neccâküm ile'l-berri a'radtüm*) [O sizi kurtarıp karaya çıkardığında, yine eski halinize dönersiniz.] (İsrâ, 17/67)

Sizi fırsatçılar sizi, karaya çıkınca yüz çevirirsiniz ha!.. Karaya çıktı mı unutur. Denizdeyken, gemi sallanırken:

"—Yâ Rabbi, senin rızan için kurban keseceğim! Sen beni buradan kurtar da, yaşayayım da, selâmetle karaya çıkayım da, adağım olsun da..." bilmem ne der. Dışarı çıkınca unutur.

Müstağnî oldu mu, zengin oldu mu Allah'ı unutur. İhtiyacı oldu mu, Allah'a tazarrû ve niyâzı çok olur. Bunlar doğru değil.

Hangisi doğru?.. Her ne halde olursa olsun, Rabbine kulluk vazifesini güzelce yapmak doğru. Zengin de olsa, fakir de olsa; Allah mal da verse, vermese de; sıhhat verse de, vermese de; sevinç verse de, vermese de; iyi günde de, kötü günde de; hastalıklı halinde de, sıhhatli halinde de; her zaman, darlıkta da genişlikte de Allah'a güzel kulluk etmek lâzım!.. Aşık-ı sàdıkın şânı budur.

Ötekisi sadâkatsizlik alâmetidir, alçak tabiatlılık alâmetidir, seviyesizlik alâmetidir. Er kişi, mert kişi, sâdık kişi, aşık kişi her zaman Mevlâ'sına güzel ibadet eder.

Evet, zikri de yaptırtan, yapmağa muvaffak eden Allah'tır. İbadeti de yapmaya muvaffak eden Allah'tır. Mesnevî'de o zengini, o köleyi anlatırken: Yolda gidiyorlarken, ezan okunmuş. Köle, efendisine bakmış:

"—Efendim, müsaade edersen camiye gideyim!" demiş.

Köle bu, esir. Ötekisi de patron, efendi. Ama şimdiki patronlardan daha cadaloz o zaman, dediği dedik. Kölenin hürriyeti yok. Şimdi patrona kızarsa işçi, çıkar işten. İşi bırakır;

"—Allah Allah! Başka iş mi yok, giderim bir başka dükkânda çalışırım, başka bir fabrikada çalışırım." diyebilir.

O zaman durum biraz daha farklı, esir.

"—Pekiyi git bakalım!" demiş.

Mübarek esir içeriye girmiş, namazı kılmış, duaları yapmış, tesbihleri çekiyor... vs. Ötekisi de dışarıda, bir o tarafa gidiyor, bir o tarafa gidiyor. Eli arkasında, göbeği önünde. Tabii hep göbek önde değil de, biraz şişkin olarak. Bir öyle gidiyor, bir öyle gidiyor... Sıkılmış yaa... Bu adam da içeriye girdi, bir türlü çıkmıyor. Kapıya gelmiş:

"—Hey! Yâ falanca, niye çıkmıyorsun dışarıya hâlâ?.. Yâni bir izin istedin, sana izin verdik, içeriye girdin, niye dışarıya çıkmıyorsun?.."

O da içeriden cevap vermiş:

"—Seni içeriye sokmayan, beni de dışarıya bırakmıyor." demiş.

Doğrudur. Onu içeriye sokmuyor, nasibi yok. Bu da nasibli, bu da sevap kazansın diye, bunun da canı dışarıya çıkmak istemiyor.

Neden?.. Mü'min camide sudaki balık gibidir, keyifli olur. Suyun içinde balık, keyifli keyifli dolaşır. Akvaryumda görüyorsunuz, denizde görüyorsunuz suda keyiflidir, sudan çıkınca çırpınır. Camide mü'min sudaki balık gibidir, rahat. İşte onun yaşayacağı yer. Ne güzel, el-hamdü lillâh, ibadet yeri... Mü'min camide memnundur, sudaki balık gibidir.

Münafık, camide kafesteki kuş gibidir. Kafesteki kuş oraya uçmak ister, buraya uçmak ister, kapısı açıksa pırrr dışarıya kaçar. Münafık da içeride durmak istemez, hemen kaçmak ister. Bunlar böyle.

Evet, "Seni içeriye sokmayan, beni de dışarıya bırakmıyor." demiş. Yâni Mevlâ'sı, tabii onun gönlüne neler ihsân ediyor, o ibadet edenler ederken ne zevkler duyuyor, kendine ne tecellîler oluyorsa oluyor; o zevkten dışarıya çıkamıyor. Biraz daha durayım, biraz daha durayım diyor. O da dışarıda gezinmekten bıkmış, "Hey dışarı çık!" diyor. O içeriye girmiyor.

"—Sen de gir, sen de namazını kıl, sen de tesbihini çek..."

O, içeri girmiyor, çünkü onu Allah içeri sokmuyor. İşin aslı o, nasib etmiyor.

Sana İslâm'ı nasib etmiş, çok şükür, *el-hamdü li'llâhi alâ ni'meti'l-İslâm*... Sana ibadeti, itaati nasib etmiş, el-hamdü lillah

ki yapabiliyorsun. Ötekisi yapamıyor, demek ki bir kabahati var, bir cezası var da ondan yapamıyor.

Hatta denenmiştir, iyi bir insan, beş vakit namazına devam eden bir insan, sabahleyin uyanamaz, camiye gelmez, kaçırdı camiyi. Neden kaçırdı?.. Dikkat etsin, akşam nereye gitti, ne iş yaptı, kiminle neler konuştu dikkat etsin. Bir edepsiz söz söylemiştir, yakışıksız söz söylemiştir, Allah'ın hoşuna gitmemiştir.

"—Yâ öyle mi, ben de seni sabahleyin huzuruma çağırmıyorum, almıyorum sabahleyin huzuruma!" deyiverir Allah.

Onun için, edebe riâyet etmek lâzım! Sen de dikkat edersen, bunun böyle olduğunu anlarsın. Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri de, öyle söylüyor aziz ve muhterem kardeşlerim!

Tabii, bu bilgiler yüksek ihtisas bilgileri… Cüneyd-i Bağdâdî büyük alim, evliyâullahın büyüklerinden, àrif bir kimse… Burada ince şeylerden, derin konulardan bahsediyor.

b. Arif Kimdir?

٦ - سمعت محمد بن الحسن البغداد يَّ ، يقول: سمعت الجنيد وسئل: من العارف ؟ يقول: من نطق عن سرِّك وأنت سا كتٌ.

TS. 157/6 (*Semi'tü muhammede'bne'l-haseni'l-bağdâdiyye, yekùl: Semi'tü'l-cüneyd*) Müellif, Muhammed ibn-i Hasen el-Bağdâdî'den duymuş. Cüneyd-i Bağdâdî'nin şöyle dediğini naklediyormuş o râvi. (*Ve süile*) Cüneyd-i Bağdâdî'ye sormuşlar:

(*Meni'l-àrif*) "Arif kimdir efendim? Arif kime denir?" diye.

(*Yekùl*) Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri de şöyle buyurmuş:

(*Men nataka an sirrike ve ente sâkit*) "Sen sustuğun halde senin kalbinin derinliğinin meselelerini sana cevap olarak söyleyendir, àrif odur." Yâni, "Gönlünden geçeni bilip de, gönlünün sualini cevaplandırandır." demiş oluyor. Àrifi öyle tarif etmiş.

Muhterem kardeşlerim, biraz kelimeleri izah edelim: Arafe, Arapça'da bilmek demek. Àrif, bilen demek. Ma'rifet, o da bilmek demek gene, masdar-ı mimi derler ona. İrfân, o da bilmek demek.

İrfân, ma'rifet bilmek demek, bilene de àrif derler ama, tasavvufta àriflik bir mertebedir.

Tasavvuf'ta mertebeler vardır. Mü'min insan ibadetlerini yapıyor işte, Allah kabul etsin... Namazını kılıyor, orucunu tutuyor; buna àbid derler. İbadet ediyor, o seviyede. İbadetleri yapıyor, àbid. Bu, şeriatı uygulamağa çalışan insan...

İkincisi: Biraz derinleşmiş meseleleri anlamakta, dünyanın faniliğini anlamış, ahiretin kazanılması gerektiğini anlamış; dünyayı boş veriyor, dünyaya meyletmiyor, dünyaya gönül bağlamıyor; ahireti istiyor, ahirete aşkı şevki var... Buna da derler; zâhid, zühd sahibi.

Àbidden biraz daha üstün. Àbid, sadece ibadetlerini yapıyor. Zâhid, artık ahireti daha çok istiyor, öyle dünya menfaatlerine de pek aldırmıyor.

"—Sana para verelim de şöyle yap!.."

"—Paran senin olsun, ben onu istemiyorum." diyebiliyor.

"—Sen şöyle yapmazsan mevkî makam vermeyiz!"

"—Yapmazsan yapma! Allah Allah... İstersen yap, istersen yapma! Benim mevkîde makamdan gözüm yok ki..." diyebiliyor.

Àrifin birisi bir kenara oturmuş, vezirin birisi de gelmiş. O hiç istifini bozmuyor, öyle oturuyor. Vezir bakmış, Allah Allah, bu ayağa kalkmadı, selâm çakmadı, eğilmedi... Sinirlenmiş:

"—Sen benim kim olduğumu biliyor musun?" demiş.

"—Bilmiyorum."

"—Ben vezirim yahu." demiş.

"—E peki, sonra ne olacaksın?"

"—Padişahımız müsaade ederse, daha da ilerlerim, belki sadrazam olurum."

"—E sonra ne olacaksın?"

İşte birkaç böyle şey sorduktan sonra, soruyor sonra ne olacaksın, sonra ne olacaksın...

Demiş:

"—E hiiç"

Ondan ötesi yok. Padişah olacağım diyemez ki, padişah kafasını keser. "Hiiç"

"—Haa, ben şimdiden hiçim." demiş. Sırtını dayamış, "Ben

şimdiden hiçim." demiş. "Yâni, senin bir şeyler, bir şeyler geçtikten sonra varacağın o noktaya, ben şimdi gelmişim, ben senden yükseğim." demiş, sırtını gene dayamış.

Zâhid, yâni dünyaya aldırmıyor. Vezire aldırmıyor.

"—Para vermem!"

"—Vermezsen verme..."

"—Seni yükseltmem!"

"—Yükseltmezsen yükseltme... Ne yapalım?"

Yâni dinini satmıyor, ahireti tercih ediyor.

Şimdi bu devirde, bu devrin insanı, sizin bizim tanıdığımız çevremizden insanlar, günahkârlar... Sorun, neden yapıyor bunu?.. Bir menfaatten yapıyor.

"—Ya bu adam iyi adam, niye susuyor?"

İşte başına bir zarar gelmesin diye...

"—Bu adam iyi adam, niye şunu yapmıyor?"

İşte yükselemem diye korkuyor da ondan.

"—Bu adam iyi adam, hoş adam ama, niye böyle camiye gelmiyor?"

İşte bilmem şöyle olur, böyle olur, işinden atılır diye.

Öyle patronlar var ki bu gün, işçisine diyor ki:

"—Camiye gidersen, işinden atarım seni!"

O da korkuyor. Öyle müesseseler var ki resmî veya özel, adam dindarlığını saklıyor. Dindar olduğunu söylese, işinden atılacak.

Zâhid ne yapar? Dünyaya aldırmaz. Ahireti düşünür.

"—Vermezsen verme, ne olursan olsun, ben bildiğim yolda giderim!" der.

Bu daha üstün… Yâni dünya menfaati, dünya sevgisi yolunu çelemiyor. Bu tarikat erbâbıdır demişler. Bu tarikatı da biliyor, uygulamaya çalışıyor.

Üçüncüsü, daha yüksek seviyedeki àrif... Àrif, bilen demek ama, neyi biliyor?.. Ma'rifetullahı biliyor. Allah bilgisini biliyor. Herkes bir şey biliyor. Herkes bir şey biliyor ama, àrif Allah bilgisini biliyor, Allah'ı biliyor. Bu daha yüksek. Zâhid, abidden yüksek; arif, zâhidden yüksek. Çünkü Allah'ı tanımış, tanışmış el-hamdü lillâh.

Bundan da yükseği var mı? Var. Bundan da yükseği aşık... Bildi mi insan, Allah'a yakınlığı, bilgisi, tanıması arttıkça aşkı, muhabbeti artar. O zaman aşık olur. Yunus Emre gibi olur, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Hazretleri gibi olur, büyük evliyaullah gibi olur. Allah sevgisi her tarafını kaplar, hiç kimseden korkmaz, her işi Allah rızası için yapar. Bunlar önemli sıralamalar.

İşte "Àrif kimdir?" diye sormuşlar, o da keramet ehlidir demek istiyor yâni. "Sen sormadan gönlündekinin cevabını veren, senin kalbinin derinliklerindeki meseleleri, sen sustuğun halde sana anlatan demek."

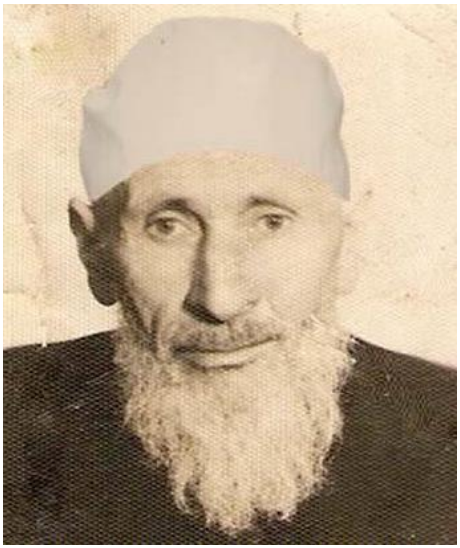

Misal, hayatımızdan misal verelim: Ankara'dan Kastamonuya gidiyoruz, yanımızda bir hakim var, temyiz mahkemesi hakimi, bir diyanet müfettişi var, bir ziraat mühendisi var, bir müftü var, bir de ben kardeşiniz varım; beş kişi Kastamonu'ya gidiyoruz. Arabayı kullanan arkadaş dedi ki:

"—Ilgaz'da Ahmed Efendi var, mübarek bir zâttır, babamın da dostudur, meşayih-i kirâmdandır, şeyhtir, tarikat şeyhidir, ona da uğrayalım!" dedi.

"—İyi olur, elini öperiz, duasını alırız." dedik.

Ilgaz'a uğradık. Ama Ankara'dan Ilgaz'a gelinceye kadar da, otomobilde çeşitli mevzûları, meseleleri konuştuk. Ahmed Efendi merhuma uğradık, elini öptük.

Bizi çok tatlı karşıladı, çok güzel güleç yüzle karşıladı, çok iltifat buyurdu rahmetli... Ve dedi ki:

"—Yemek yemeden bırakmam sizi..."

"—Efendim, zahmet buyurmayın!" dedik.

"—Yok!" dedi, sofra kurdu, tatlı tatlı güleç yüzle...

Muhterem kardeşlerim! Biz Ankara'dan Ilgaz'a gelinceye kadar otomobilde neler konuşmuşsak bir bir onlar hakkında, o meseleler hakkında söz söyledi; bir bir hepsini söyledi.

Başka bir misal: Abdülhakim [Arvâsî] Efendi, rahmetli, cennet mekân, Necip Fazıl'ın intisab ettiği şeyh... Allah cümlesine rahmet eylesin... Bayezit Camii'nde vaaz verirmiş, bir kitap takip edermiş böyle benim gibi. Kaldıkları yerden ertesi hafta devam ederlermiş.

Üç kişi, üç meselede üç soru düşünmüşler, birbirlerine söylemişler: Şu, şu, şu meseleler… Beraberce gitmişler.

"—Şu Abdülhakim Efendi'ye evliya diyorlar, eğer evliya ise bizim üç sorumuzu cevaplandırsın!" demişler.

Hocaefendi derse oturmuş, kitabı açmış:

"—Ey cemaat-i müslimîn! Geçen hafta falanca yere kadar okumuştuk, bu hafta da şuradan başlamamız lâzım ama, önce üç sorunun cevabını vereyim öyle başlayalım!" demiş.

Tık tık tık, üç sorunun cevabını söylemiş, öyle başlamış.

Ne diyor Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz: Àrif kimdir? "Àrif, senin sırrını, sen konuşmadan —yâni sır demek kalbin derinliği demek, aşağı, derin mertebesi demek— senin kalbinin, gönlünün içini sana söyleyen demektir. Àrif odur."

Neden?.. E geçen hafta okuduk ya... Geçen hafta bir hadis-i şerîfini okuduk, Cüneyd-i Bağdâdî'nin rivâyet ettiği bir hadisini

okuduk Peygamber Efendimiz'in. Ne buyuruyordu Peygamber Efendimiz:

"—Mü'minin ferasetinden korkun, o Allah'ın nuruyla bakar."

Allah bir kulunu sevdi mi, onun gören gözü olur, söyleyen dili olur, işiten kulağı olur, tutan eli olur, yürüyen ayağı olur, her şey olağanüstü olur. O zaman minberden, Medine'den İran'a talimat verir, Hazret-i Ömer'in yaptığı gibi. Hazret-i Osman'ın yaptığı gibi, gelen insanın gözünden, yolda gelirken nereye baktığını söyler:

"—Ben senin gözlerinde zina izleri görüyorum." demiş.

Hazret-i Osman'a bir zât ziyarete geliyor,

"—Selâmün aleyküm yâ emîre'l-mü'minîn!"

Halife Hazret-i Osman RA, şöyle bir bakıyor:

"—Aleyküm selâm ama, ben senin gözünde günah alâmetleri görüyorum, zina alâmetleri görüyorum." diyor.

Adam sarsılıyor, diyor ki:

"—Peygamberlik kesilmedi mi yâ emîre'l-mü'minîn?"

Kesildi ama, Peygamber Efendimiz'in mucizeleri vardı; sahabenin, evliyaullahın da kerametleri var... Hazret-i Osman, gözünden yolda gelirken harama baktığını fark ediyor. Göze ne oluyor ki, fark ediyor? Evliya olduğundan, Allah onu anlattırıyor işte.

Bunlar olmuş hadiseler. Bunlar sağlam hadiseler. Böyle şeyler oluyor.

Olduğunu da biz de gördük. Hocamız'dan çok kerametler gördük. Her gün bir sürü keramet görürdük Mehmed Zâhid Hocamız'dan. Her dakikası kerametti. Arkasından gelen insana dönerdi, öyle şey olur mu derdi. O arkasından gelirken bir şey düşünüyor, cevabını verirdi.

Odasından caminin avlusu görünürdü, caminin avlusuna gelmiş, birkaç kişi oturmuş, kendi aralarında konuşuyorlarmış:

"—Şimdi hocanın yanına gireriz, duasını alırız, intisab ederiz. Bizim de mevkîmiz, makamımız ilmimiz var, hoca bize vazife verir..." falan diyormuş, üçü konuşuyormuş şadırvanda.

Hocamız evinden hizmetlisini göndermiş onlara:

"—O şadırvanın orada oturanlar boşuna beklemesinler, içeriye

kabul olunmayacaklar, yallah!" diye.

İçeriden haberci göndermiş, o kendi kendilerine, "İçeri gireriz de şöyle yaparız, böyle yaparız!" diye niyetlenenlere: "Onlar boşuna heveslenmesinler, gitsinler, içeriye kabul olunmayacaklar." diye haber göndermiş içeriden.

Neden?.. Allah bildirince öyle olur. İnsan àrif oldu mu öyle olur, aziz ve muhterem kardeşlerim!

c. Tasavvuf Nedir?

Bir şey daha okuyacağım. Biz çok uzak yollardan geldik bugün de, yetiştik el-hamdü lillah!.. Yâni azmettik, buradaki dersi kesmeyeceğiz, aksatmayacağız diye. Tâ dünyayı dolaştık da öyle geldik, seyyah gibi yâni. Bir şey daha okuyayım:

٧ – سمعت محمد بن عبد الله الرازىَّ ، يقول: سمعت أبا محمد الجريرىَّ ، يقول: سمعت الجنيد ، يقول: ما أخذنا التصوف عن القيل والقال ؛ لكن عن الجوع ، وترك الدنيا ، و قطع المألوفات و المُسْتَحْسَنات ؛ لأن التصوف هو صفاء المعاملة مع الله تعالى ؛ و أصله التعزُّف عن الدنيا ، كما قال حارث: عزفت نفسى عن الدنيا ، فأسهرت ليلى ، وأظمأت نهارى.

TS. 158/7 (*Semi'tü muhammede'bne abdi'llâhi'r-râziyye, yekùl: Semi'tü ebâ muhammedini'l-cerîriyye, yekùl: Semi'tü'l-cüneyd, yekùl*) Cüneyd-i Bağdâdî'den Ebû Muhammed el-Cerîrî duymuş. Ondan da Muhammed ibn-i Abdullah er-Râzî duymuş, müellife söylemiş ki, Cüneyd Hazretleri şöyle buyurmuş...

Râzi sözünü duyarsınız, onun hakkında bilgi vereyim. Râzî demek, Rey şehrine mensub demek, Rey şehrinden demek. Keskin ze ile yazılır. Rey şehri neresiydi?.. Şimdiki Tahran'dı. Tahran var ya İran'ın başşehri, Rey idi eskiden onun adı. Rey şehrine mensub olanlara Râzî derler. Bunu neden söylüyorum? Bayağı bilgili insanlar filan var, Râzî kelimesini tutuyorlar dadla yazıyorlar,

râdî gibi. Hayır, o radî başka. Rıza kökünden Arapça. Bu Râzî, Rey şehrine mensub demek, keskin ze ile yazılıyor.

Meşhur Râzîler var. Bir tanesi Fahreddîn er-Râzî. Çok büyük bir tefsir yazmış, ilm-i kelâm mâlumatı kuvvetli olan Tefsir-i Kebîr'i yazmış.

Sonra meşhur bir kimyâger var; Ebû Bekir Muhammed ibn-i Zekeriyyâ er-Râzî. O da Avrupalıların bile bildiği bir büyük kimyacı ama, biz bilmeyiz. Avrupalılar bilir, biz bilmeyiz. Biz kendi kıymetlerimizi, kendi alimlerimizi, kendi değerlerimizi bilmeyiz. Avrupalılar bilirse, o zaman sırıtırız, bilgiç bilgiç sırıtırız, bak onlar biliyor deriz.

Bugünkü gazetelerde vardı: Avrupalının birisi:

"—Bu kökten dincilik müslümanların medâr-ı iftihârıdır." demiş.

Kim?.. Meşhur Fransız filozofu Jean Paul Sartre. Eksistansiyelizmi ortaya koyan filozof, yâni, mümessil olan filozof. Adam beğenmiş, elin filozofu, Fransız filozofu Jean Paul Sartre, tutarlı bir şey bu diye beğenmiş; bizimkiler tepeden tırnağa, baştan ayağa, hepsi kökten dinciliğin karşısında… Yâ insan dindar oldu mu, kökten dinci olur. Bunun saptan dinciliği olur mu?.. Elbette kökten dinci olacak. Hepiniz kökten dinci olmak zorundasınız. Hepimiz kökten dinciyiz. Neden?.. Kökten dincilik olmasa, köksüz dincilikten hiç bir şey olmaz. Köksüz ağaçtan bir şey olmaz.

Köksüz dinci nasıl olur?.. Köksüz dinci bira içer, umursamaz. Köksüz dinci faiz yer, umursamaz, aldırmaz, omuz silker. Köksüz dinci plaja gider, umursamaz. Hamama gider, bohça çalar; mahkemeye gelir, yalan söyler. Köksüz dinci çünkü. Etrafımızda bir sürü köksüz dinci var. Bıktık yâ! Köksüz dincilerden bıktık, kökten dinci olmak lâzım!..

Jean Paul Sartre onu anlıyor, bizimkiler anlamıyor. Yöneticiler de anlamıyor. Yöneticilerimiz uyuyor mu?..

"—Kalorifer kazanları yanmadı, yöneticilerimiz uyuyor mu acaba? "

(Uyumayın diye biraz böyle latîfe yapıyorum, yoksa uyursunuz.)

Biz kendi değerlerimizi bilmiyoruz. Kendi büyük şahsiyetlerimizi bilmiyoruz. Gümüşhane şehrine gittik. Gümüşhane'de bir ilmî konferanslar, toplantılar, konuşmalar, program yaptık, bir ilmi toplantı tertipledik.

Niye böyle düşüne düşüne konuşuyorum? Yabancı kelime konuşmamağa karar verdik, yabancı kelime konuştuk mu, yüzbin lira ceza yiyoruz. Sempozyum desem cezayı yiyeceğim, demiyorum. İşte ilmî toplantı filan diye kelime bulmağa çalışıyorum, zorlanıyorum. Yabancı kelime kullanmayacağız, yabancı malı kullanmayacağız, inat edeceğiz bundan sonra... Artık inat bayrağını açtık, evelallah sapasağlam olacağız, yabancı kelime de kullanmayacağız, yabancı mal da kullanmayacağız.

Ağabeyim çanta aramış, üstünde gâvurca yazı bulanmayan çanta bulamamış çantacılarda. Hepsinde birtakım yazılar.

"—E ben yazısız istiyorum." demiş.

"—Bulamazsın ağabey, boşuna uğraşma!" demişler.

Gömleklerde yazı, tişörtlerde yazı... Eyvah! Tişört dedim, yüzbin gitti. Kolsuz kıyafet... Neyse artık düşüneceğiz.

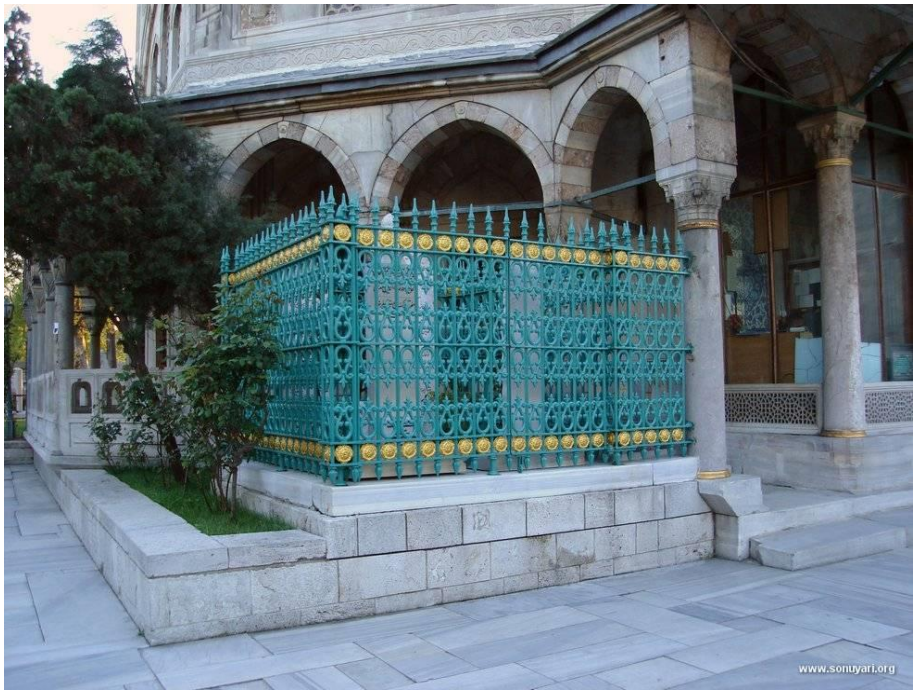

Gümüşhane'ye gittik, dedik ki:

"—Biz burada ilmî bir toplantı yapacağız, iki gün sürecek. Üniversite hocalarını çağırdık, onlar konuşmalar yapacaklar, ilmî konuşmalar yapacaklar."

Tabii vali geldi, belediye başkanı geldi, eşrâf ve âyân geldiler filan... Biz toplantıları yaptık, Gümüşhaneliler diyorlar ki:

"—Yâ Allah Allah!.. Demek bizim Gümüşhanemizden böyle bir insan yetişmiş ha!.."

Bilmiyor. Gümüşhaneli Ahmed Ziyâüddin Efendi, ansiklopedilere ismi geçmiş. Eyvah! Ansiklopedi dedim, bahr-ı muhît demem lâzımdı. Oralara ismi geçmiş bir insan. Cümle cihan halkı tanıyor, bizim Gümüşhaneliler Gümüşhane'den böyle bir insanın yetiştiğini bilmiyorlar. Biz, orada toplantıları yaptık, oradan anladılar:

"—Vay... Demek ki, bizim Gümüşhane'den böyle medâr-ı iftihârımız bir büyük zât yetişmiş!" dediler.

Sonra gittik Düzce'ye. Düzce'de Muhammed Zâhid-i Kevserî Hazretleri için, yine böyle bir ilmî toplantı tertipledik iki gün. Yer yerinden oynadı, Düzceliler:

"—Yahu, demek bizim böyle bir alimimiz varmış!" dediler.

Evet ya, sizin böyle bir aliminiz var, cümle cihan halkı biliyor. Malezya'da talebeleri var, Mısır'da talebeleri var, Tunus'ta talebeleri var... Bütün kitaplar hakkında yazı yazıyor. Çok büyük bir alim, yüzünü ağartmış memleketimizin, çok kıymetli eserler yazmış. Bilmiyor.

"—Tamam, biz bundan sonra artık bu zâtı bırakmayız!" dediler.

Biz kendi kıymetlerimizi bilmiyoruz. Benim, üniversitede bir Avrupalı hocam vardı Edebiyat Fakültesinde, Alman. Alman hocam vardı, ders okuturdu bize, derse gelirdi. Nimet-i İslâm kitabını yazan Mehmed Zihni Efendi'nin ismi geçti...

Biz bir şeyleri çözemiyorduk da böyle kitabı okurken, çok derin Arapça konuları çözemiyorduk. Sibeveyh isimli alimin el-Kitâb'ını okuyorduk, Arap dilbilgisi için çok derin bir kitab. Böyle altın yaldızlı, kocaman, muazzam bir eser. Çok kıymetli bir eser. Şimdi bazı yerlerinde takılıyoruz, acaba bu ne demek filan diye...

Rahmetli bizim Nihat Çetin bey, profesör oldu sonradan, o zaman asistandı. Söyleyiveriyor sessiz sessiz, fıs fıs söylüyor. Alman profesör şöyle bakıyor... Alman profesör de yamandı Arapça'yı çok iyi bilirdi, Farsça'yı çok iyi bilirdi, Türkçe'yi çok iyi bilirdi, Osmanlıca'yı bilirdi, İtalyanca bilirdi, Yunanca bilirdi, Latince bilirdi, İspanyolca bilirdi, İngilizce bilirdi, Rusça bilirdi... Öyle adamdı. Bu adamlar öyle yetişiyorlar.

Ondan sonra, söyleyiveriyor bizim asistan, o da şöyle bakıyor:

"—Allah Allah!.. Nereden bildin?"

Sonunda güldü rahmetli Nihat Çetin Bey:

"—Hocam, işte Mehmed Zihni Efendi'nin el-Muktadab diye bir Arapça dilbilgisi kitabı var, orada böyle dipnotlarında bu kitaptan alıntılar, iktibaslar yapmış, oradan okuyorum deyince şöyle doğruldu, Helmuth Ritter isimli profesör, Alman, doğruldu şöyle, dedi ki:

"—Ben bu adama hayranım!"

Kime hayranmış?.. Mehmed Zihni Efendi'ye... Nimet-i İslâm

kitabını yazan. Biz mecmuamızda hediye olarak verdik Nimet-i İslâm kitabını, hepinizin kütüphanesinde var. Çok eserleri var, çok kıymetli bir insan. "Ben bu zâta hayranım." dedi, bir. Tamam, o hayransa biz de iftihar ederiz.

"—Ama, siz kendi kıymetli şahsiyetlerinizin kıymetini bilmiyorsunuz." dedi, iki.

Bizi azarladı. Ben o zaman anladım. Hakikaten bizde çok kusur var.

Şimdi gittiğim yerde buranın medâr-ı iftihârı kıymetli şahsı kim, onunla ilgili ilmî toplantı yapalım filan diyorum.

Bunlar nereden açıldı?.. Râzî kelimesinden açıldı. Bir Fahreddin-i Râzî var, tefsir yazan... Bir Ebû Bekr-i Râzî var, meşhur Kimyâger... Ama siz de bilmiyorsunuz. Avrupalılar biliyor, oradan açtık lafı.

Kimyanın birçok şeylerini bizim müslümanlar bulmuş, Avrupalılar söylemezlerse bilmiyorsunuz. Fizikte, optik ilminin birçok meselelerini müslümanlar bulmuş, Avrupalılar söylemese bilmeyeceksiniz. Matematiğin birçok inceliklerini müslümanlar bulmuş, Avrupalılar yazmasa bilmeyeceksiniz. Bizim kitaplarımız yazmıyor çünkü. Bizim okuduğumuz ders kitaplarında, biz bunları saklarız. Bizim maarifimiz, Milli Eğitimimiz bunları saklar. Neden?.. Millet; "Ben neymişim yahu, meğerse ben yüksek bir medeniyete sahipmişim!" der de, kendine gelir diye korkuyor.

Kendine gelmesin, uyuşturucu kullana kullana ölsün... Sarımsağın seyreği makbuldür, seyrelsin bu Türkler... Azalsın dünyada, müslüman kalmasın... Cezayir'de keselim, Bosna'da keselim, Çeçenistan'da keselim, Türkiye'de de afyonla uyutalım; Yunan medeniyetini öğretelim, Yunanlıların tanrılarını öğretelim... Koca tanrıları varmış Zeus, elinde yıldırımlar bulunurmuş. Ondan sonra şarap tanrısı varmış Baküs, aşk tanrısı varmış Venüs... Ne zırva şeyleri öğrettiler yâ Rabbî! Neleri öğrettiler bir nesli mahvetmek için, bir milleti mahvetmek için... Ama güzel şeyleri öğretmezler.

Avrupalılar kitap yazıyor: "*Allah'ın Güneşi Avrupa'nın Üzerinde*..." Dr. Sigrid Hunke böyle eser yazmış. Müslümanlar batı ülkelerini ilimle, irfanla nasıl aydınlatmışlar diye kitap

yazıyor, biz oradan tercüme ediyoruz. Tercüme olunmasa bilmeyecek bizimkiler. Biz hiç bir şey yapmamışız sanacak. Matematiği bulan, geliştiren bizimkiler. Fiziği bulan, geliştiren bizimkiler. Tıbbı bulan, geliştiren bizimkiler. Aşıyı bulan, geliştiren bizimkiler. Avrupalılar söylemezse, çiçek aşısını Edward Jener buldu, kan dolaşımını Harvey buldu, bilmem neyi bilmem ne buldu... Yalan! Onlardan çok evvel müslümanlar buldu.

Amerika'yı kim buldu?.. Herkes Kristof Kolomb der. Kristof Kolomb daha anasının karnından doğmadan evvel, beş asır önce müslümanlar Amerika'ya gittiler. Ama kimse bilmiyor. Neden?.. Öğretilmiyor. Neden?.. Kendi kıymetlerimizi bilmiyoruz. Neden?.. Kendi eserlerimizi okuyacak ilmimiz kalmadı da ondan. Kaç kişi Arapça biliyor? Kaç kişi Osmanlıca biliyor? Kaç kişi dedesinden kendisine kalan kitapları okuyabilir? Kaç kişi dedesinin mektubunu okuyabilir? Yaa, böyle mahvolmuşuz biz.

İyi ki, Fahreddin Râzî'nin adı geçti, hıncımı aldım ben de. Hınç alacağım yerden hıncımı aldım.

Şimdi gelelim Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin sözüne. Yorgunum ama, ölmedim daha evvelallah! Ne demiş Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz KS:

ما أخذنا التصوف عن القيل والقال ؛ لكنْ عن الجوع وتَرْك الدُّنيا ، وقَطْعِ المألوفاتِ والمُسْتَحْسَناتِ ؛ لأنَّ التصوفَ هو صفاءُ المعاملة مع اللهِ تعالى ؛ وأصله التَّعزُّف عن الدنيا ، كما قال حارث: عَزَفَتْ نفسي عن الدنيا ، فأَسْهرتُ ليلِي ، و أظمأتُ نهاري

(*Mâ ehazne't-tasavvufe ani'l-kîl ve'l-kàl; lâkin ani'l-cûi, ve terki'd-dünyâ, ve kat'i'l-me'lûfâti ve'l-müstahsenât; li-enne't-tasavvufe hüve safâu'l-muâmeleti mea'llàhi teàlâ, ve aslühü't-teazzüfü ani'd-dünyâ, kemâ kàle hârisün: Azefet nefsî ani'd-dünyâ feeshertü leylî ve azma'tü nehârî.*)

Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz'in sözlerini sonuna kadar okuduk. Bu söz çok mühim. Ne demiş Cüneyd-i Bağdâdî?.. Cüneyd-i

Bağdâdî kim? Tasavvuf alimi, çok büyük alim de; ne demiş:

(*Mâ ehazne't-tasavvufe ani'l-kîl ve'l-kàl*) "Biz tasavvufu kìl ü kàlden almadık, tasavvufu kìl ü kàlle öğrenmedik. Tasavvufu kitaplardan öğrenmedik. Tasavvufu laf ebelerinden öğrenmedik. Tasavvufu teorisinden öğrenmedik. Eyvah! Teori dedim. Nazariyatından öğrenmedik. (*Lâkin ani'l-cûi ve terki'd-dünyâ, ve kat'i'l-me'lûfâti ve'l-müstahsenât*) Açlıktan öğrendik, dünyayı terk etmekle öğrendik, alıştığımız şeyleri bırakmakla öğrendik. Herkesin hoşuna gidecek şeyleri terk etmekle öğrendik. Tasavvufu böyle öğrendik biz, uygulamayla öğrendik; yaşaya yaşaya, nefsimize baskı yapa yapa, nefsimizi edeblendire edeblendire, riyâzatü'n-nefs yapa yapa öğrendik".

(*Li-enne't-tasavvuf hüve safâu'l-muâmeleti mea'llàhi teàlâ*) Çünkü tasavvuf, kulun Allah CC Hazretleriyle kulluk muamelesinin sâfî yapılması mesleğidir. Kulluğun tertemiz, saf yapılması mesleğidir.

(*Ve aslühü't-teazzüfü ani'd-dünyâ*) Kökü de dünyayı terk etmektir. Dünyaya meyletmemektir, dünyadan yüz çevirmektir, oradan kuvvetini alır. (*Kemâ kàle hàrisün*) Nitekim Haris şöyle demiş…" Haris dediği Haris ibn-i Esed el-Muhâsibî, hayatını daha önceki sayfalarda okumuştuk geçtiğimiz derslerde. Haris ibn-i Esed el-Muhâsibî Cüneyd-i Bağdâdî'nin kıymetli hocalarından birisidir. Öyle kıymetli hocalardan yetişmiş Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri.

Ne demiş o mübarek hocası: (*Azefet nefsî ani'd-dünyâ*) "Nefsim dünyadan yüz çevirdi, (*feeshertü leylî*) gecelerimi uykusuz geçirdim, (*ve azma'tü nehârî*) gündüzlerimi susuz..." Yâni ne yapmış? Geceleri uyumamış, ibadet etmiş. Gündüzleri yememiş, içmemiş, oruç tutmuş da, öyle öyle bu yüksek mertebelere çıkmış. Dünyayı terk etmiş, nefsi terk etmiş. (*Azefet nefsî ani'd-dünyâ*) İnsanın nefsi dünyayı ister, insanın nefsi dünyayı sever, zevki sever, eğlenceyi sever... Nefsi dünyadan yüz çevirmiş. Ne demek? Nefsi adam olmuş, nefsi müslüman olmuş.

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Tabii bunun üzerine çok konuşmak lâzım. Çünkü, tasavvufu seviyor bizim milletimiz, halkımız seviyor tasavvufu. Sevmemesi mümkün değil. Büyük alimleri tanımış, Yunus Emre gibi, Mevlânâ gibi, Hacı Bayram-ı

Velî gibi, Eşrefoğlu Rûmî gibi, İbrahim Hakkı-yı Erzurûmî gibi... Hepsi deryâ, hepsi mübarek insanlar, hepsi tatlı insanlar. Şekerli, kaymaklı insanlar.

Halkımız sevmiş tasavvufu ama, tasavvufu bilen az... Tasavvufu gerçek mânâsıyla tanıyıp uygulayan az... Derviş çok; sarıklı, cübbeli, kuşaklı, değnekli, asalı, tesbihli... Ama tasavvufun aslını üstadlardan öğrenmek lâzım!..

Tasavvuf laf değildir, ilm-i kàl değildir, ilm- hâldir. Laf ilmi değildir, hal ilmidir. Lafıyla iyi olmak bir şey değil, hali iyi olacak insanın. Bu da nasıl elde edilir?.. İnsanın kendisini zorlamasıyla elde edilir. Nefsini dizginlemesiyle elde edilir. Riyâzet-i nefs ile elde edilir.

Bakın şimdi jimnastik kelimesini herkes kullanıyor. Bir iki üç dört, bir iki üç dört, jimnastik... Herkes bunu biliyor. Niye jimnastik diyoruz? Bunun aslı idmandı. Biliyorduk, idman dersiydi eski adı. Arapça'sı da, idman da Arapça'dır ama Arapçası'da riyâzattır, riyâzatü'l-beden yâni idman. Vücut hareketleriyle vücudu geliştirmek.

İki çeşit riyâzat vardır:

1. *Riyâzatü'l-beden*. Yâni bedeni çalıştırarak kabiliyetlerini geliştirmek. Eğilme, kalkma, kaldırma, vurma, koşma vs... Vücut kuvvetleniyor. Vücut, çalıştıkça kuvvetleniyor. Halter kaldıra kaldıra adam seni ensenden tuttu mu, kaldırmak kolay geliyor. Hop kaldırıyor. Kedi yavrusu kaldırır gibi kaldırıyor. Neden?.. E bu adam halterci. Yâni, riyâzet yapa yapa, bedenî çalışma yapa yapa, bedeni kuvvetleniyor.

2. Bir de *riyâzatü'n-nefs* vardır. Nefsi kuvvetlendirmek, nefsi terbiye etmek, insanın kabiliyetlerini, iradesini kuvvetlendirmek. İşte o da tasavvufla olur. O da nefsi zabt ü rabt altına almak. O da tasavvufla olur.

O nasıl olacak?.. Oruç tutacaksın, aç kalacaksın, dünyanın zevkini safâsını terk edeceksin, alıştığın şeyleri bırakacaksın...

"—Ben gündüzleri uyku uyumağa alıştım."

Bırakacaksın.

"—Ben beş tabak yemeği sıyırmadan karnım doymaz, sofradan kalkamam."

Bırakacaksın. Alıştığın her şey doğru değil ki. Nereden alıştın? Kötü yerlerden alıştın. Bırakacaksın. Alıştıklarını bırakacaksın. (*Ve'l-müstahsenât*) herkesin beğendiği, hoşlandığı şeyleri bırakacaksın, çalışıp çabalayacaksın, ter dökeceksin de, öyle iyi sòfi olacaksın, öyle iyi derviş olacaksın.

Bu sözü aslında, geçtiğimiz haftalar bir kere daha söylemişti, diyordu ki:

باب كلِّ علمٍ نفيسٍ جليلٍ بذل المجهود.

TS. 157/3 (*Bâbü külli ilmin nefîsin celîlin bezlü'l-mechûd*) "Her nefis ilmin elde edilmesi, elden gelen gayreti sarfetmekle olur." Burada da aynı şeyi söylüyor.

Dikkat ederseniz, tasavvufun büyük hocası, tasavvufun büyük mümessili, tasavvufun büyük alimi, evliyaların önde gelen isimlerinden olan Cüneyd-i Bağdâdî ne diyor?

"—Kardeşim, çalışacaksın, gayret sarfedeceksin! Boş lafla bu iş olmaz." diyor.

Hakikaten de olmuyor. Kırk yıl dervişlik yapmış adam, şu kadarcık imtihanı başaramıyor, geçemiyor. Çünkü nefsini terbiye etmemiş, nefsini yenmeğe çalışmamış, riyâzatü'n-nefs yapmamış, nefsini yenme çalışması yapmamış. Yenemiyor nefsini...

Yuvayı bozuyor, anaya asi geliyor, hocasına küsüyor... Namazı bırakıyor, yoldan çıkıyor, raydan çıkıyor, kamyonu deviriyor... Neden?.. Aslını öğrenmediği için. Çalışacak, dünyayı terk edecek, geceleri uyumayacak, gündüzleri oruç tutacak, ibadet edecek de öyle àrif olacak.

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kul olmağa muvaffak eylesin... İki cihanda aziz ve bahtiyâr eylesin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin, aziz ve sevgili kardeşlerim!..

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..

15. 06. 1996 - İstanbul

10. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (6)

Eùzü bi'llahi mine'ş-şeytàni'r-racîm...

Bismi'llâhir-rahmâni'r-rahîm...

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hàlin ve fî külli hîn... Kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultànih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn, muhammedin ve âlihî ve sahbihî ecmaîn... Ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd...

Aziz ve muhterem kardeşlerim, muhterem cemaat-i müslimîn!

Evliyâullahın, büyük sùfilerin, pirlerimizin, mürşidlerimizin hayatları ve mübarek kelamları, sözleriyle ilgili çok kıymetli bir kitabı, *Tabakàtü's-Sûfiyye*'yi okuyoruz. Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin Türkçe'ye tercümesi yapılmamış olan çok kıymetli bir eseri... Baskısı da büyük bir alim tarafından hazırlanmış, Nureddin ibn-i Şüreybe, Mısırlı alim, profesör, Ezher Üniversitesi'nin alimlerinden. Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin hayatı ve sözleriyle ilgili bölümü devam ettiriyoruz.

Bunların okunması ve izahına geçmeden önce, başta Peygamber Efendimiz'in mübarek ruh-u pâkine hediye olsun diye ve sonra onun âlinin, ashâbının, etbâının, ahbâbının, ihvânının, hulefâsının, zürriyet-i tayyibesinin, ezvâcının, etbâının ruhlarına hediye olsun diye; hàssaten Ümmet-i Muhammed'in mürşidleri, Peygamber Efendimiz'in mânevî varisleri evliyâullah-ı mukarrebîn ve meşayih-i vâsılînimizin cümlesinin ruhları için; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtazâ'dan, şeyhimiz Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar turuk-u aliyyelerimizden güzerân eylemiş olan pîrân u sâdât u meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ruhları için; eserin müellifi ve eserde ismi geçen evliyaullahın, râvîlerin, alimlerin ruhları için;

Uzaktan yakından bu ders için buraya gelen siz kıymetli kardeşlerimizin de, ahirete göçmüş olan bütün müslüman

geçmişlerinin, âbâ u ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallûkàt, ihvân u ehavât, evlâd u zürriyâtlarının ruhları için;

Biz yaşamakta olan müslümanların da tevfîkàt-ı samedâniyeye mazhar olmamız için, Rabbimiz bize tevfîkini refîk etsin de, ömrümüzü rızasına uygun geçirelim, a'mâl-i sàlihâ, ibâdât u taat, hayrât ü hasenât işleyip, Allah'ın sevdiği kulları zümresine biz de dâhil olalım; huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varalım diye, bir Fâtihâ, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Tasavvufun Hakîkati

Eserin bir baskısı var. Bu baskısının 158. sayfasında bulunan 8 numaralı paragraf... Paragraflar da numaralanmış, onun için bulunması kolay.

Bismi'llâhir-rahmâni'r-rahîm. Müellif diyor ki, Rh.A:

٨ - سمعت نصر بن أبى نصرٍ العطَّار ، يقول: سمعت أحمد بن العلاء ، يقول: سمعت أبا بكرٍ الملاعقىَّ ، يقول: سمعت الجنيد ، يقول: إنما هذا الإسم - يعنى التصوف - نعت أقيم العبد فيه . فقلت: يا سيدي ، نعت للعبد ، أم نعت للحق ؟ فقال: نعت للحق حقيقةً ، ونعت للعبد رسمًا .

TS. 158/8 (*Semi'tü nasra'bne ebî nasrini'l-attàr, yekùlü: Semi'tü ahmede'bni'l-alâ', yekùlü: Semi'tü ebâ bekrini'l-melâikî, yekùl: Semi'tü'l-cüneyd, yekùl: İnnemâ hâze'l-ism, —ya'nî't-tasavvufe— na'tün ükîme'l-abdü fîh. Fekultü: Yâ seyyidî, na'tün li'l-abd em na'tün li'l-hak. Fekàle: Na'tün li'l-hakki hakîkaten, ve na'tün li'l-abdi resmâ.*)

Bu kitabı niçin okuyoruz?.. Bu kitapta tasavvufun en yüksek

şahsiyetleri sözlerini söylemişler, onların hayatları hakkında bilgi var. Tasavvufun doğru tanınması, doğru anlaşılması, doğru anlatılması için bunları bilmek lâzım.

"—Tasavvufu seviyor musunuz? Tasavvufla ilgileniyor musunuz? Tasavvufa merakınız var mı? Tasavvuf büyüklerine karşı muhabbetiniz var mı?.."

"—Var..."

Tamam. O zaman, "Bakalım o büyüklerimiz tasavvufu nasıl anlamışlar, nasıl yaşamışlar?" diye düşündüğünüz zaman, tabii onların hayatlarını ve eserlerini, sözlerini, nasihatlerini öğrenmek gerekiyor.

Diyor ki Ebû Abdurrahmân es-Sülemi, Nişapur şehrinde yaşamış olan müellif, büyük alim, Benî Süleym kabilesinden, aslı Arap. Bu diyarlar Emevîler ve Abbasiler zamanında fethedildi, oralara Arap ordugâhları kuruldu, Arap kabileleri geldi, yerleşti. Halka onlar İslâm'ı öğrettiler, halkla karıştılar ve İslâm'ı korudular. Yâni halk var ama, kalede müslüman askerler de var, yöneticiler de var, İslâm'ı bilen alimler de var.

Onun için, İslâm Hicaz'da doğdu ama, Horasan'da çok büyük bir ilmî yükselme ve gelişme gösterdi. En büyük hadis alimleri, en büyük tefsir alimleri, en büyük fıkıh alimleri Horasan'dan yetiştiler diyebiliriz. Rakam olarak, sayı olarak, mertebe olarak, rütbe olarak, derece olarak böyle. Çok büyük şahıslar yetişti. Bu da Ebû Abdurrahman es-Sülemî, kısaca Sülemî diyelim, öyle tanınıyor.

Diyor ki: Nasr ibn-i Ebî Nasr el-Attâr, attârlık yapan Nasır isimli alimden işittim diyor.

Biliyorsunuz, eski devrin alimleri ilimden para kazanmazlardı. Hafızlıktan, hocalıktan, ilimden, öğrettiklerinden para almazlardı. Öğrettiklerini Allah için öğretirlerdi, para kazanmak için bir iş yaparlardı. Bir dükkânları olurdu. Dericilik yapardı, şişecilik yapardı, demircilik yapardı, koku satardı, eczacılık yapardı... Ama elinin emeğiyle, ticaretiyle, sevaplı yoldan mübarek yoldan para

kazanırlardı. İslâmî hizmetleri de, Allah rızası için yaparlardı. Parayla değil, bağışla değil, Allah rızası için yaparlardı.

Bak attâr diyor, attâr, ıtır satan demek. Itır da koku demek, utûr geliyor çoğulu... Koku ve kimyevî ilaçlar ve malzeme satan dükkânı varmış adamın. Neden?..

"—Kimseye yük olmadan kazanayım, helâl lokma kazanayım. Hem helâl lokma yiyeyim, hem de helâl lokmanın fazlalığıyla, kazancımın fazlalığıyla başkalarına da hayır hasenât yapayım!" diye düşünürlerdi.

Bu çok yüksek bir duygu...

Bakın bugün Avrupa'nın, Amerika'nın medeni denilen insanları dünyayı sömürerek yaşıyor, başkalarının kanını emerek yaşıyor. Başkalarını ezerek, silah satacağım diye harp çıkartarak yaşıyor. Bosna'da mazlumlara silah ambargosu koydular, zalimlere silah verdiler, iki yüz bin kişiyi öldürdüler, hepsi katil... Avrupalıların hepsi katil, Amerikalıların hepsi katil... Neden? Müsaade ettiler, çanak tuttular, zemin hazırladılar, öyle planladılar. Gazeteler şimdi yazıyor: Beş yıl önceden, on yıl önceden bu işleri planlamışlar.

Neden?.. Zalim adam, kâfir adam, Allah'ın sevmediği insan, sahtekâr adam...

İslâm güzel. İnsan, müslüman olmadıktan sonra güzel olması mümkün değil. Mademki müslüman değil, mademki İslâm'ı anlayamamış, işte böyle gaddar olur, böyle hunhar olur, böyle zalim olur. İşte misali 20. Yüzyıl'da...

Avrupa medenî filân değil muhterem kardeşlerim! Avrupa müreffeh, yâni refah seviyesi yüksek, zengin. Ama nasıl kazanmış bu zenginliği?.. Dünyayı soyarak, yakarak, yıkarak, sömürerek kazanmış, zengin olmuş. Burunları Kafdağı'nda, kibirli, kalpleri taş gibi, acımaları, merhametleri yok. Doğruyu söyleyene de kızıyorlar.

"—Avrupa'da müslüman istemeyiz! Ne yapalım?.. Plan yapalım, Boşnakları keselim!.. Avrupa'da bir İslâm devletine

tahammülümüz yok." diyorlar ve kesme planlarını yapıyorlar, uyguluyorlar.

Şimdi bizim ne yapmamız lâzım?.. Bizim de müslümanlar olarak, bu zulme müsaade etmememiz lazımdı. Bizim de onların planlarını önceden anlayıp, tedbir almamız lazımdı. O da bizim kusurumuz. Tedbir almamak, zalimin zulmünü yapmasına müsaade etmek; müsaade etmese bile engel olmamak, o da bizim kusurumuz.

Çünkü Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

"Bir insan kabre girecek..." Anlatıyor Peygamber Efendimiz, birisini anlatıyor. İsim söylemeyi sevmez Peygamber Efendimiz, kendi ismini de söylemeyi sevmez. "Allah'ın kullarından birisi şöyle yapmış" der, kendisini anlatacağı zaman bile. İsim söylemeyi sevmez. Maksat gerçeklerin öğrenilmesi…

"Allah'ın bir kulu kabre girer girmez, kabirde melekler bunun kafasına ateşten bir topuz vuruyorlar. Öyle bir canı yanıyor ki, kabrin içi ateş doluyor. Tabii azap bu, kabirde azap... Feryâd ü figâna başlıyor ve kendisini kurtarmağa çalışıyor:

'—Ben müslümanım, ben kâfir değilim, ben mü'min kulum, beni niçin azaplandırıyorsunuz?' diyor.

Kabirde bu duruma uğradığı için, başına topuzla, ateşten topuzla azap melekleri vurup, kabrin içi cehennem gibi ateş dolduğu için. 'Ben müslümanım!' diyor.

'—Evet sen müslümandın amma, hayatında filanca zaman bir yerden geçiyordun, zalimler bir mazlum müslümana işkence yapıyorlardı. Sen o mazluma yardımcı olmadın, zalimleri engellemedin; bu azabı ondan yapıyoruz.' diyorlar."

Melekler, Allah'ın emriyle hareket ediyor. Allah niçin azap ettiriyor? Zalime engel olmadığı için...

Bizim İslâm hukukunu, fıkhı çok iyi bilen hoca dostumuz var Ankara'da [Mehmed Emin Er], o söyledi:

"—Dünyanın bir yerinde, bir tek müslüman kadın kafirlerin eline esir düşse, cümle İslâm Alemi'nin onu kurtarmak için

çalışması boyun borcu olur, farz olur." dedi.

Mecburiyet. Yâni yirmi bin kadına ne kötü muamele yapılmış, iki yüz bin tane kardeşimiz öldürülmüş. Bilmem ne kadar cami yakılmış, ne kadar tarihi eser tahrip olunmuş... Gazeteler, radyo ve televizyonlar söylüyordu dün. Bunu kim yaptırıyor?.. Avrupalı yaptırıyor. İngiliz, Fransız, Alman, Papalık, hristiyanlık, yahudilik teşkilatı yaptırıyor, Ortodoks papazları yaptırıyor. Güya din adamı, yaptırıyor.

Neden?.. Dinleri bozuk da, ahlâkları yok da onun için. Her şeyleri boyama, göstermelik. Dışı güzel, içi berbat… Dışından kravatlı, temiz giyimli, ütülü ama, kalbi şeytan kalbi gibi, kafası şeytan kafası gibi. Bunu bilmemiz lâzım!

Bizimle alay ediyorlar. Dünya üzerindeki bir buçuk milyar müslümanla alay ediyor bu adamlar, oynuyorlar.

Eskiler nasıldı?.. Bizim alimlerimiz nasıldı? Bizim din adamlarımız nasıldı? Kendi elinin emeğiyle çalışır, kazanır, maaş bile almaz; Allah rızası için hizmet yapar, Allah rızası için ilim öğrenirlerdi.

O hattı, yazısı güzel olan Hafız Osman, her gün Yedikule'den, —İstanbul'u bilirseniz semtin adını söylüyorum— Eyüp'teki hocasına yaya ders almağa gidermiş. Talebedeki şevke bak, hocadaki aşka bak, ilim edebine bak! İslâm'ın güzelliğini anla... İslâm'ın dünyaya ne kadar güzel bir medeniyet öğrettiğini gör.

Ama araba yapmışlar, uçak yapmışlar, füze yapmışlar, bomba yapmışlar diye, şimdi onlar medeni sayılıyor. O akıl; medeniyet değil... Aklı var, bunları yapıyor. Ama nereye kullanıyor?.. Atom bombasını nereye kullanıyor, zenginliğini nereye kullanıyor, kuvvetini nereye kullanıyor?.. Mühim olan o.

İslâm ve müslümanlar, kuvvetli oldukları zaman zulmetmemiş. Kendi ülkesinde yaşayan gayr-ı müslimlerin kiliselerine dokunmamış, havralarına dokunmamış; ticaretlerine dokunmamış, mallarına dokunmamış, hanımlarına dokunmamış... Asırlarca rahat geçinmişler aramızda, bayrağımızın altında. Onların emniyetle yaşaması için, hudutlarda biz çarpışmışız.

Hududumuzun içindekiler emniyetle yaşasınlar diye, biz şehid veya gazi olmuşuz. Onlar askere bile gitmemişler, konaklarda yaşamışlar, ömürlerini sürmüşler gitmişler.

Ama şimdi yaptıklarına bak! İşte müslümanlar, işte İslâm ahlâkı, işte kâfirler, işte kâfir ahlâkı... Bunu görün!

Bak, alim, attâr... Parayı sevdiğinden değil, dinini satarak para kazanmamak için. Attârlığı oradan, incelik oradan. Günlük kazancını kazanınca dükkânı kapatırlarmış, namaz kılmağa başlarlarmış.

Neden?..

"—Bu günkü ihtiyacımı karşıladım. (*Yevmün cedîd rızkûn cedîd*) 'Yeni gün, yeni rızık...' Yarın çalışırım, yarın için kazanırım." derlermiş. Yâni öyle fazla para toplamağa, içlerinde hırs yok.

(*Yekùl: Semi'tü ahmede'bni'l-alâ' yekùl*) Ahmed ibn-i Alâ' hakkında aşağıda kayıt var. Bu, Hemedanlıymış, bezzâz imiş. Bezzâz da bezci demek. O da bir meslekte para kazanıyor. O da sömürücü değil, o da başkasının sırtından kazanan değil. Hicrî 328 senesinde vefat etmiştir diye bilgi veriyor. Neden? Kitab, ilmî olduğu için, her şahıs hakkında bilgi veriyor, ondan.

(*Semi'tü ebâ bekrini'l-melâikiyye yekùl*) Bu üçüncü şahıs, râvi diyor ki: (*Semi'tü'l-cüneyde yekùl*) Cüneyd-i Bağdâdî'nin şöyle dediğini işittim...

İşte İslâm'ın ilim usûlü budur. İslâm'da bir sözün nereden çıktığını nakleder, söyler. Ben bunu falanca şahıstan işittim, o falancadan işitmiş, o ötekisinden işitmiş, o Peygamberimiz'in sahabesinden işitmiş, o da Peygamber Efendimiz'den işitmiş diye, sözün nereden geldiğini söyler. İslâm'da sözün kaynağını incelemek ve sözü getiren insanların doğru olduğunu araştırmak, ilmin sağlam olması için yerleşmiş bir adettir. Bu, başka hiç bir medeniyette, kültürde yok. Hiç birisi böyle yapmamış.

Yunanlı bir tarihçi bir kitap yazmış... Acaba doğru mu? Acaba içindeki bilgiler uydurma mı?.. O kadar. Ben şundan işittim falan

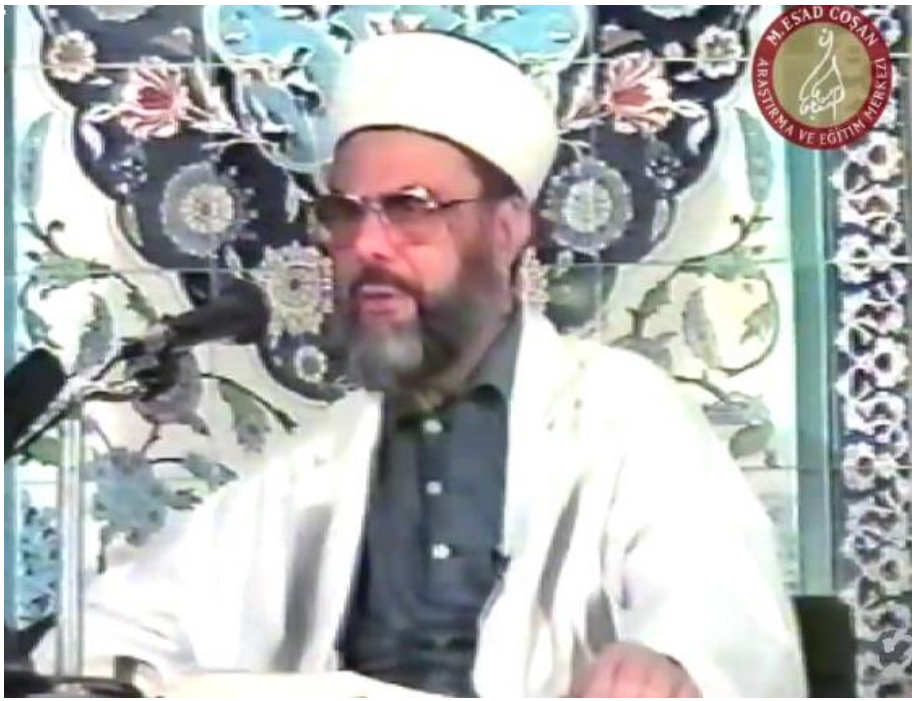

demez. Ben şundan şundan işittim demek İslâm alimlerinin büyüklüğü; bunu da bilin!.. İslâm'ın büyüklüğünü bilin, İslâm ahlâkının büyüklüğünü bilin, sùfilerin büyüklüğünü bilin, ilim adamlarının büyüklüğünü bilin!

Cüneyd-i Bağdâdî, evliyanın şâhı, evliyaullahın büyüklerinden, adını duyduğunuz kimse. Ne buyurmuş:

(*İnnemâ hâze'l-ism —ya'nî't-tasavvufe— na'tün ukîme'l-abdü fîhi*) "Bu tasavvuf denilen şey, kulun içine sokulduğu, içinde ikâme olunduğu bir haldir, bir na'ttır, bir sıfattır." dedi.

Yâni, tasavvuf nedir?.. Tasavvuf bir haldir, doğru. Tasavvuf laf değildir, haldir, yaşamdır. Adam nasıl yaşıyor, mühim olan o!.. Ne söylediği değil. Nasıl yaşıyor adam; dürüst mü yaşıyor, sade mi yaşıyor, mütevâzı mı yaşıyor, àrif mi?.. Hali mühim. Bir insana uzaktan bakarsın, dış görünüşü iyi olabilir. Mühim değil, kalbi mühim.

Ne diyor filozofun birisi... Karşıdan boylu poslu yakışıklı bir güzel giyimli birisinin geldiğini görmüş, merak etmiş, imrenmiş, sevmiş gözü, dış görünüşünü sevmiş. Selâm vermiş, biraz konuşmuş. Bakmış ki adamın dış görünüşü çok güzel, çok yakışıklı, kılığı kıyafeti de güzel... Konuşunca bakmış ki edebi yok, bilgisi yok, nezaketi yok, zarafeti yok, terbiyesi kıt, küstah, kendini beğenmiş vs. neyse... Ne demiş:

إناء ذهبٍ ، وفيه خلٌّ.

(*İnâu zehebin, ve fîhi hallun*) "Altından bir kap, içinde sirke var." demiş.

Hoşuma gidiyor. Kap altından ama, içinde sirke var. Dışı altın gibi pırıl pırıl ama, içi sirke gibi ekşi, turşu, kıymetsiz yâni. Evet, mühim olan hal…

Tasavvuf bir haldir, bir vasıftır, kul onun içinde bulunur. İşte mutasavvıf denilir, sùfî denilir.

Karşısındaki sormuş:

(*Yâ seyyidî*) *Seyyid*; efendi demek. *Seyyidî* de efendim demek. (*Na'tün li'l-abdi, em na'tün li'l-hak?*) "Bu hal kulun hali midir, Hakk'ın hali midir, Allah'ın mıdır? Yâni bu durum kulun mudur, Allah'ın mıdır?"

(*Fekàle: Na'tün li'l-hakkı hakîkaten, ve na'tün li'l-abdi resmen.*) "Hakikatte Allah'ın vasfıdır ama, dış görünüşte kulun vasfıdır."

Şimdi bu söz tabii derin bir sözdür. Anladığımız kadar açıklamağa çalışalım:

Biliyorsunuz Allah-u Teàlâ Hazretleri hàlık, yaratan, her şeyi yaratan odur. Dilediğini yapar, dilediğini yapmaz.

وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ (إبراهيم:٢٧)

(*Yef'alü'llàhu mâ yeşâu*) [Allah dilediğini yapar.] (İbrâhim, 14/27)

إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ (المائدة:١)

(*İnna'llàhe yahkümü mâ yürîd.*) [Allah dilediğine hükmeder.] (Mâide, 5/1) Kimse ona karşı çıkamaz, istemediği şeyi, yapılmasın dediği şeyi yapmağa güç yetiremez. Müsaade ettiği şeyi yapabilir, izin verdiği miktarda yapabilir. Hepsi Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin kudretinin müsaadesinde, içindedir.

Şimdi, Allah-u Teàlâ Hazretleri dünyayı imtihan dünyası yarattığı için, kulları serbest bırakmış. Onun için, kâfir kâfirliğini yapıyor, mü'min mü'minliğini yapıyor. İstese, kâfirlerin hepsini birden haklayabilir ama, serbest bırakıyor. Dünyada imtihan olacak, mü'minle kâfir nümûne olarak bulunacak. Bunların birbirleriyle konuşması, davranışları, sözleri, aradaki insanlar imtihan olacaklar. Böyle yaratmış kâinâtı...

Geçen hafta okuduk, biliyoruz ki, zikri yapmak bile Allah'ın müsaadesiyledir. Yâni Allah müsaade etmezse, zikir yapamazsın.

Hattâ, Kur'an-ı Kerim'den söyleyeyim:

وَمَا تَشَاءُونَ إِلاَّ أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ (الإنسان:٣٠)

(*Ve mâ teşâûne illâ en yeşâa'llàh*) "Allah dilemezse, siz bir şeyi dileyemezsiniz bile." (İnsan, 76/30)

Yâni siz içinizden, "Ben dilediğimi yaparım!" diyebilirsiniz. İyi ama dilediğin şey ne? İçinden bir şey diliyorsun;

"—Ben bu gün deniz kenarına gideyim, vapura bineyim, gezeyim..." veyahut "Gazinoya oturayım, sahilde, Emirgân'da çay içeyim." meselâ...

Bir şey diliyorsun ama, öteki şeyleri dilemedin de bunu niye diledin?.. (*Ve mâ teşâûne illâ en yeşâa'llàh*) Dilemek de senin elinde değil. Allah sana istediğini dilettiriyor da, ondan diliyorsun.

Onun için, eski şairlerden birisi bir şiir yazmış, güzel, bir hikmetli manzume. Diyor ki:

Cümle işler Hàlik'ındır, kul eliyle işlenir;
Hakk'ın emri olmaz ise, sanma bir çöp deprenir.

Yâni, "Bütün işleri Cenâb-ı Hak yaratıyor, var ediyor. Eğer yaratmasa, müsaade etmese, imkân vermese, olmaz; bir çöp bile yerinden kıpırdamaz." diyor.

"Tasavvuf nedir? Tasavvufun bazı mühim şeyleri nedir?" dediğimiz zaman aklımıza gelen şeyleri söyleyelim:

Zikir... Zikri Allah istemeyince sen zikir yapamıyorsun. Müsaade ederse, yapıyorsun; severse, yapıyorsun... Senin zikretmene müsaade ederse, öyle zikrediyorsun. Demek ki, müsaade etmezse olmuyor.

Sonra, *ibadet ve tâat* yapıyorsun; müsaade etmezse olmuyor.

Ma'rifetullah... Bilgi vermezse, sen Allah'ı bilemezsin. O kendisini bildirirse, bilirsin.

Muhabbetullah, Allah'ı sevmek... Allah sana sevme kabiliyeti verirse, sen seversin. Vermezse, sevmezse, sen onu sevemezsin. Çok ayetler var, hadisler var, derin bir konu.

İşte aslında bu tasavvufî haller de Allah'ındır aslında, ama zâhirde kulun gibi görünüyor. Pekiyi bizim ne yapmamız lâzım?.. Cümlesi Allah'tan olduğuna göre, Nâfî de, yâni menfaat veren de, Dàr da, zarar veren de Allah... Madem ki, kaldıran da, Râfi' de Allah, indiren de Allah... Aziz ve zelîl kılan Allah, yaşatan, öldüren Allah... Bunları Esmâ-i Hüsnâ'dan biliyorsunuz. Bizim ne yapmamız lâzım?

Muhterem kardeşlerim! Bizim yapmamız gereken şey: Allah'ın sevgisini kazanmağa çalışmak. Eğer Allah'ın sevgisini kazanacak işler yaparsak, Allah sevdiği güzel işleri yapmağa bize imkân ihsân eder. O da bir ikrâm... Camiye gelmek, Allah'ın bir ikrâmı... Müslüman olmak, Allah'ın bir ikrâmı... Hidâyet, Allah'ın bir ikrâmı.

إِنَّكَ لاَ تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ (القصص:٥٦)

(*İnneke lâ tehdî men ahbebte ve lâkinne'llâhe yehdî men yeşâ'*) "Sen istediğine hidâyet veremezsin, Allah, istediğine verir." (Kasas, 28/56) diyor Peygamber SAS Efendimiz'e.

Peygamber SAS Efendimiz, amcası Ebû Tàlib'in hidayete ermesini istedi. Allah vermeyince, iman etmedi, imansız göçtü.

Demek ki, ne yapmamız lâzım?.. Allah bizi sevsin diye çırpınmamız lâzım! Ne yapınca sever? İtaat edince sever, emrini tutunca sever. Ne yapınca sever? Zikredince sever. Ne yapınca sever? Güzel huylu olunca sever. Bunları yapmağa çalışacağız ki; kuldan işaret, Cenâb-ı Hak'tan beşâret olacak. Kuldan bir emâre belirecek, Allah da o zaman lütfedecek.

Yapacağımız bir tek şey var, çok kolay, hepinizin hatırında kalacak bir şey: Allah'ın sevgisini kazanmayı düşünmek ve onu yapmağa çalışmak... Bunu düşündün mü, işte bu niyet, yâni mü'minin bu niyeti çok kıymetlidir. Allah'ın rızasını kazanmağa niyet edeceksin, azmedeceksin, karar vereceksin, isteyeceksin, teşebbüs edeceksin.

Bir insan her istediğini yapamaz. Çünkü yaratan kendisi değil, yaşamak elinde değil, ölmek elinde değil, bir şeyi oldurmak, oldurmamak elinde değil... Onları yapan Allah... O halde ne yapacak? Niyeti iyi olacak, iyi bir şeyi yapmaya çalışacak. O zaman, Allah ona iyi şeyleri ihsân ediyor.

Peygamber SAS Efendimiz hadis-i şerifinde buyuruyor ki:

"—Hayrı isteyene, Allah hayrı yaptırır; şerden korunmayı dileyeni, Allah şerden korur."

Demek ki istek bizden olacak, niyet bizden olacak, teşebbüs bizden olacak, işaret bizden olacak, takdir ve beşaret, kudret vermek ve imkân sağlamak, tevfîkini refîk etmek Allah'tan olacak. Çok ince bir konudur ama, işin özü budur. İşin aslı, esası, özü bu...

Sen şimdi her yapmak istediğini yapabiliyor musun? Yapamıyorsun. Bir kere herkes çok para kazanmak ister, herkes para kazanamıyor, bir de iflas ediyor çok kimse... Para kazanayım diye dükkân açıyor, iflas ediyor. Demek ki, para kazanmak istiyor

ama yapamıyor.

Sıhhatli olmak elinde mi?.. Hayır. Sıhhatli olmağa gayret ediyor, milyonlar harcıyor ama, bir hastalığa tutuluyor.

Çocuk sahibi olmak istiyor, Allah çocuk vermezse, olamıyor. Çocuk sahibi olmamak istiyor, Allah inadına veriyor. Koruma, bilmem ne, vs. doğum kontrolü filan derken hoop bakıyorsun, hay Allah, gene bir çocuk... İstemiyor. İstemediği halde veriyor.

Yâni insanın elinde bir şeyler olmadığını, birçok şeyi istediği halde yapamadığını, birçok şeyi istemediği halde başına geldiğini biliyoruz. Hangi Bosnalı isterdi başına bu haller gelsin?.. İstemezdi. Demek ki, olayların yapıcısı bizim üstümüzde, bizim dışımızda.

Eh, bazı şeyleri de yapabiliyor gibi görünüyoruz ama, o yapabildiğimiz şeyler de gene Allah'ın kudretine bağlı. Şimdi bizim bir kıymetli kardeşimiz var Avustralya'dan haberi geldi... Allah şifâ versin... Amin!.. Duanızı almak için söylüyorum. Felç olmuş. Çok mütedeyyin, çok hayırsever, çok iyi bir kardeşimiz; felç olmuş, Allah şifâ versin... Eh, felç olunca insan ne yapıyor hocam?.. İnsan felç olunca, eli felç olursa elini kıpırdatamaz. Yüzü felç olursa, gözünü açıp kapayamaz, ağzını oynatamaz, konuşamaz. Ayağı felç olursa, ayağını kıpırdatamaz.

Haa, bak demek ki ayak doğrudan doğruya kıpırdamıyormuş. Göz doğrudan doğruya oynamıyormuş. Allah nasib ederse oynuyormuş, nasib etmezse oynamıyormuş. Anladık mı kardeşlerim?.. Kesin bu böyle.

Bu böyle kesin olduğu için, bizim yapmamız gereken bir tek şey var: "Yâ Rabbi ben senin sevdiğin, râzı olduğunu bir kul olmak istiyorum, ben senin rızanı kazanmak istiyorum!" diyeceğiz, kalbimize bu güzel niyeti yerleştireceğiz. Şurada, altın gibi, pırlanta gibi bir niyetimiz olacak. Bu adamın kalbindeki niyeti ne?.. Bu adam Allah'ın rızasını kazanmak istiyor. Tamam. İşte bizim bayrağımız bu.

Ah keşke getirseydim, geçen gün hediye ettiler bana: Siyah bir

bayrak yapmışlar; üstünde, bir tarafında;

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ

(*Lâ ilàhe illa'llàh*) yazıyor. Allah râzı olsun, hoşuma gitti. Siyah bir bayrak. Bir tarafında *Lâ ilàhe illa'llàh* tamam. Bizim bir bayrağımız *Lâ ilàhe illa'llàh*. Öbür tarafına ne yazmışlar?..

إِلٰهِي أَنْتَ مَقْصُودِي ، وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي !

(*İlâhî ente maksùdî ve rıdàke matlûbî*) "Yâ Rabbi! Sensin benim muradım, gàyem, maksûdum sensin! (*Ve rıdàke matlûbî*) Ben senin rızanı istiyorum."

Hah, işte o da bizim bayrağımız. Bizim ana niyetimiz para kazanmak değil, mevkî makam sahibi olmak değil, eğlenmek değil, zevk değil... Hatta saadet, mutluluk, keyif, safâ filan değil!

"—E hocam olur mu yâ! Hani keyif değilmiş, zevk değilmiş, safâ değilmiş..."

E peki şehid niye şehid oluyor? Söyle bakayım; çok mu keyifli yâni harb etmek, dağlarda düşmanla heyecan içinde çarpışmak, yaralanmak, "Ah yandım!" diye yerlere düşmek, kolu kopması, bacağı kopması...

Evvelki İsveç'e gittiğimde bir Arapla tanıştım. Arapların camiine gittim İsveç'te Stokholm'de.

"—Selâmün aleyküm!"

"—Ve aleyküm selâm..."

Birbirimizle kucaklaştık. İsmini öğrendik. Tamam. Müslüman bir Arap kardeşimiz. Geçen gidişimde İsveç'de onunla yine karşılaştım, selâmlaştık.

"—Beni tanıdınız mı?" dedi.

Ben de çok insanla muhatap olduğum için, herkesi birden tanıyamayabiliyorum yâni. Tamam, bir yerden tanıyorum ama, her gittiği şehirde on bin kişiyle karşılaşırsa bir insan, hangi

birini tanıyacak?..

Dedi ki:

"—Ben Stokholm'den, senin işte falanca sene bizim camiye geldiğin zaman tanıştığın kardeşin, filan Arap ülkesinden, falancayım." dedi.

Ama bu sefer neydi muhterem kardeşlerim: Koltuk değneğiyle geziyordu, bir ayağı yoktu. Ayağının bir tanesi yoktu. Dedim:

"—Hayrola? Geçmiş olsun..."

"—Hayırdır Hocam, hayırdır. Afganistan'a cihada gittim, bir ayağımızı şehid verdik, bir ayağımız gitti." dedi.

Yâni safâlı mı?.. İnsanın gözünün kör olması, ayağının kopması canının gitmesi... Niye yapıyor bunu? Allah rızası için. Ölümü bile göze alıyor.

Gençler var aranızda, dışarıda, şurada burada... Karşıma geliyorlar, soruyorlar:

"—Hocam, ben Allah rızası için cihad etmek istiyorum, müsaade eder misin?"

Ölecek, ölmeğe gitmek istiyor. Neden?.. Allah'ın rızasını kazanmak istediği için. Burada bir keyif, bir zevk, bir menfaat yok... Menfaat var, ahiret menfaati... Yâni, Allah'ın rızasını kazanmak. Menfaatse tamam ama, Allah'ın rızasını kazanmak istiyor. Senin gibi, benim gibi veya bizim gibi demeyelim de Amerikalı gibi, Avrupalı gibi materyalist, maddeci, hırslı insanlar gibi değil. Canından bile geçmeye râzı. Neden?..

"—Hocam, burada her şeyim var, param var, pulum var, anam var, babam var, dükkânım var... Çeçenistan'daki mazlum kardeşlerime acıyorum, Boşnak kardeşlerime acıyorum..."

Bak kabre girince azap görmemek istiyor. "Mazlum" diyor, "Gidip yardım etmek istiyorum!" diyor. "Müsaade et, gideyim!" diyor.

Demek ki, bizim esas gayemiz Allah'ın rızasını kazanmak aziz ve muhterem kardeşlerim! Niyetine bunu koydun mu, bir şeyi yapabilirsen o niyetine göre, Allah müsaade etmiş, yapabildin,

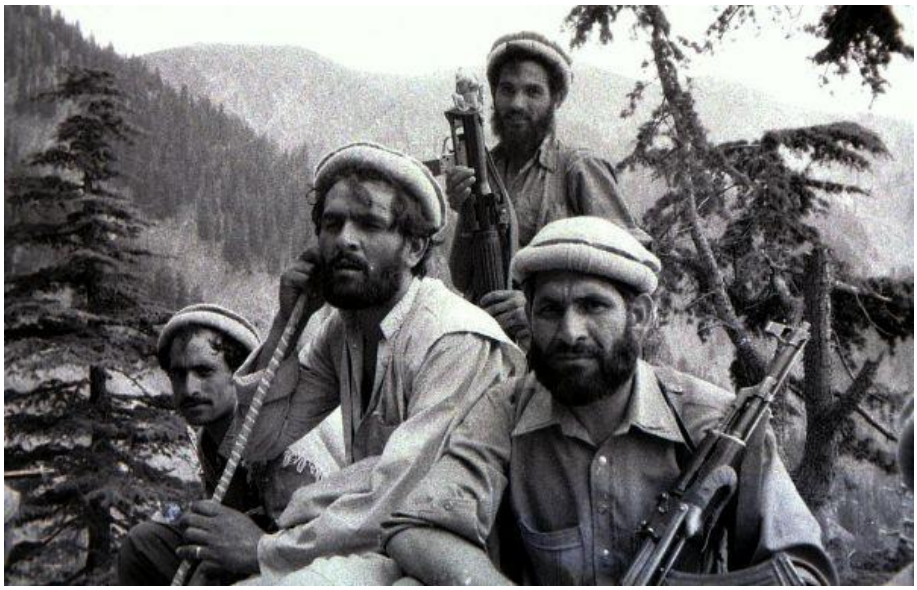

sevap kazanırsın. Yapamazsan, Allah müsaade etmemiş, gene sevap kazanırsın. Neden?.. Niyetin güzel olduğu için.

Afganistan'a gidemedin, Çeçenistan'a gidemedin, Bosna'ya, Hersek'e gidemedin... İstiyordun ama işte huduttan bırakmadılar, pasaport vermediler, kaçmak istedin, yakalandın... Hani istediği olmuyor insanın, olamıyor her istediği, nasib olmuyor filan... Hastanıyor... Haa, işte yapamasan bile sevap kazanıyorsun, şu içindeki niyetinin pırlanta gibi olmasından, som altın gibi olmasından.

Yapacağımız bir tek şey bu muhterem kardeşlerim! Eğer biz Allah'ın rızasını düşünürsek, Allah bizim niyetimize göre şeyleri yapmamıza imkân veriyor. Onları düşünelim! Gayet kolay.

Müslümanlık çok kolay... Müslümanlık bir tek bayrak: Bir tarafında (*Lâ ilàhe illa'llàh*) yazıyor, öbür tarafında (*İlâhî ente maksùdî ve rıdàke matlûbî*) "Yâ Rabbi, benim gayem sensin, ben senin rızanı kazanmak istiyorum!" yazıyor.

Şimdi, o kadar güzel zevkli safâlı yerler var ki, dışarıda zevk için, safâ için oooh, çok güzel yerler var. Çamlıca'dan geldik biz

şimdi buraya, yokuştan şöyle Koşu Yolu'ndan bilmem neden... Çamlıca'da herkes çimenlerin üzerinde, manzaralı yerlerde, güzel... Sofralarını yaymışlar, yiyorlar, atıştırıyorlar löp löp, hop hop, lıkır lıkır, şıkır şıkır, fıkır fıkır... Yâni keyifli.

Buradaki bu toplantıya, bu derse İzmir'den geliyorum ben. İki gündür yoldayım.

"—Hocam gitme!" dediler.

Yook. Öyle şey yok. Benim sözüm var, orada kardeşlerimle ders yapacağım, oraya gideceğim diye iki gündür yoldayım ben, buraya geliyorum. Çok güzel yerler, bırakılacak yerler değil. Oraları çok güzel...

Siz de isterseniz her halde televizyonu karıştırsanız kırk tane kanal var... *Telefisyon*, telef makinesi. Yanlış telaffuz etmiyorum, telaffuza çok dikkat ederim. Edebiyatçılığım var, dilciliğim var. Yanlış duymadınız *telefisyon*, telef makinesi.

Neyi telef ediyor?.. Zamanı, sevabı, kalbi, aklı, fikri, niyeti, ihlâsı... Her şeyi telef ediyor. Neden?.. Ah, ah hocam, neler var içinde, neler var... Hristiyanlık propagandası var, kâfirlik var, meyhane var, kilise var, zina var, fuhuş var, içki var, kumar var, adam öldürme var...

Geçen gün televizyonu açıyoruz, haberleri dinleyeceğiz, meraklıyız, hükümet kuruluyor mu kurulmuyor mu, bilmem ne filan... Ayarlarken bir film… Adamlar, ellerinde en son model silahlar, takır takır takır takır... Adamları öldürüyorlar, her taraf kan revân içinde, yerlere dökülüyor. Takır takır öldürüyorlar, takır takır öldürüyorlar... Film bu. Amerikalıların dehşet filmlerinden yâni öldürme şeyi...

Allah Allah bu adamlar böyle pırasa doğrar gibi adam doğruyor, ekin biçer gibi insan öldürüyor. Bunlar, öldürülenler Amerikalı, yâni filmi kuranların kurgusuna göre dost bunlar. Düşman kim?.. Düşman da, iki tane isim veriyor, bu takır takır öldüren katillerin istekleri var şeyden... İki kişiyi hapisten çıkartın, kurtarın diyor.

Muhterem kardeşlerim! Birisinin ismi Ahmed, birisinin ismi

Mustafa. Amerikan filminde düşman tarafında görülen iki isim. Böyle takır takır herkesi öldüren çetenin, kurtarmak istediği iki şahsın birisinin ismi neymiş? Ahmed. Ötekisinin ismi neymiş? Mustafa'ymış. Filmi kim çevirmiş? Amerikalı çevirmiş, yahudi çevirmiş, hristiyan çevirmiş... Yahudidir. Daha büyük ölçüde Amerika'da yahudiler hakim.

Ne yapmak istiyor bu filmde?.. Şeytanlığı ne bu domuzun?.. Domuz! Filmi çeviren domuz; telefisyonda onu oynatan da, domuz oğlu domuz!.. O da domuz!.. Neden?.. Müslüman mahallesinde salyangoz satamaz. Getiriyor buraya, müslüman mahallesinde film gösteriyor. Filmin içinde herkesin hınç beslediği, düşman olan iki şahsın birisinin adı Mustafa, benim Peygamberim'in ismi SAS'in; birisi de Ahmed, o da Peygamberimiz'in ismi. Amerikan filmi... Ne yapmak istiyor mendebur, domuz oğlu domuz, alçak, cehennemlik?.. Müslümanı kötü göstermek istiyor bu filmle Amerikan halkına...

Müslüman hem mazlum, hem İsrâil askerleri taşı alıyor, kemiğini böyle iki taşın arasında kırıyor... Hapse tıkıyor, öldürüyor... Bomba atıyor, evlerini yıkıyor, bombardıman ediyor... Hem Bosna-Hersek'de müslüman kardeşim öldürülüyor, hem Çeçenistan'da müslüman kardeşim öldürülüyor, hem Keşmir'de müslüman kardeşim öldürülüyor, hem de Amerikan filminde katiller müslüman taraftarı, mazlumlar Amerikalı... Domuza bak, haine bak! Hem de filmdeki...

Tabii o filmi seyredince insan, "Vay katiller vay!" diyecek, "Getir mutfaktan ekmek bıçağımı!" diyecek, "Ver benim tabancamı, tüfeğimi!" diyecek. Yâni kızacak, kime kızacak? Mustafa'ya, Ahmed'e kızacak muhterem kardeşlerim!.. Mustafa kim? Ahmed kim? Peygamber Efendimiz'in isimleri, Peygamber Efendimiz'in ümmetinden, Peygamber Efendimiz'i seven, onun yolunda gitmek isteyen iki insan...

Dünyayı berbat eden Mustafalar, Ahmedler mi bugün?.. Domuz gibi bilirler dünyayı berbat edenlerin kendileri olduğunu.

Sömürücü kendileridir. Bunu domuz gibi bilirler, tilki gibi bilirler. Ama o kadar kurnazlar ki, zeytinyağı gibi üste çıkmasını biliyorlar. Hem zalim, hem de öldürdükleri insanları düşman olarak gösterip, öyle propaganda filmi yapıyorlar.

Şimdi bir Amerikalı olarak düşünün! Hiç bir şey bilmiyorsunuz, saf Amerikalısınız, televizyonda bu filmi görüyorsunuz. Ne diyeceksiniz?

"—Vay şu müslümanlar! Vay şu Mustafalar! Vay şu Ahmedler!.." demeyecek misiniz?..

Neden?.. Güzel bir müesseyi basıyorlar, pırasa biçer gibi, ekin biçer gibi adam öldürüyorlar ellerindeki silahlarla, takır takır, takır takır... Hepsi "Ah!" diyor, "Yandım!" diyor, bilmem ne diyor... Bakıyorsun gözü parçalanmış, gözü dönmüş, hepsi böyle sahneler...

Tabii oyun hepsi ama propaganda filmi. Amerikan halkını İslâm'a düşman etmek istiyor. Nasıl düşman etmek istiyor?.. "İslâm yanlış bir yoldur, müslüman olmayın!" diyemiyor. Neden? İslâm doğru yol olduğu için, İslâm'ın kusuru olmadığı için. Filmle, farkına varmadan İslâm düşmanı yetiştiriyor.

Ben Almanya'ya üniversite tarafından görevli gönderildim doçent olmadan önce. Altı ay kaldım Almanya'da. O zaman dört tane telefisyon kanalı vardı Almanya'da. Avusturya kanalı, bilmem ne kanalı, bilmem ne bilmem ne... Dört tane kanalı vardı. Bizde şimdi kaç tane, otuz tane, kırk tane kanal var. Kanal, kanalizasyon... Telefisyon kanalizasyonları bir sürü.

O kanalları karıştırırdım ben; Almanca öğreneceğim, doçent olacağım. Almanca'dan doçentlik imtihanına gireceğim, Almanca lâzım bana. Neden?.. Almanya'da İslâm ve Türkoloji çalışmaları ileri. Adamlar birçok eserler yazmışlar, onları öğreneceğim. Bakalım elin gâvuru ne yazmış, öğreneceğim, İslâm'ı savunacağım. Öğrenmem lâzım, bilmem lâzım ne yaptıklarını; bilmesek olmaz.

Televizyon kanallarını karıştırıyorum, her gün öğle yemeği, ikindi yemeği, akşam yemeği, sabah kahvaltısı gibi her gün, bu

dört kanalın hepsinde İslâm'ın aleyhinde, benim ecdâdımın aleyhinde, Osmanlıların aleyhinde, Türklerin aleyhinde mutlaka gizli ve açık menfî propagandalar vardır, mutlaka... Her gün, şaşmaz.

Bu nedir?.. Devlet politikasıdır muhterem kardeşlerim! Devletlerin kültür politikasıdır. Alman devleti, Alman milletinin müslüman olmasını istemediği için dört telefisyon kanalizasyonundan ne yapıyor? İslâm'ı kötü gösterecek programlar yapıyor.

Alman domuzu, kendisi et yemez mi?.. Yer. Ama müslüman bir yerde kurban kesmişse, kurban kesişini gösteriyor. Hayvanın çırpındığını gösteriyor, kanların yere aktığını gösteriyor. "İşte müslümanlar böyle kan dökücüdür." diyor.

E sen kan dökücü değil misin? Sen koyun kesmiyor musun? Senin mezbahan yok mu?.. Senin bir haftada yediğin et, İslâm ülkelerindeki fukaracıkların bir ayda yediği etten fazla... Sen daha çok hayvan kesiyorsun.

Bir Amerikalı dünyayı bir Hintliden, rakamı unuttum, otuz yedi misli mi, kırk yedi misli mi daha fazla tahrip ediyormuş. Amerikalı modern ya, çağdaş... Çağdaş olduğu için yakıyor, yıkıyor, kırıyor, döküyor, çöplerini atıyor filan... Kırk yedi tane, hadi tenzîlât yapalım, aşağı rakama alalım, otuz yedi tane Hintlinin şu dünyaya verdiği zarar kadar bir Amerikalı zarar veriyor. Muzır! Neden?.. Çağdaş. Konfora alışmış. Yiyecek, içecek, dağıtacak ortalığı. Blucin pantolon giyecek, ütüye lüzum yok, keyfince yaşacak. Anlatabiliyor muyum?..

Bizim telefisyon kanalizasyonları da, —telaffuzu zor olduğundan zorlanarak söylüyorum— dikkat ederseniz hepsinde İslâm'a aykırı, müslümanın gönlünü kıran, kalbini yıkan, üzen programlar vardır. Neden?.. Müslümanların bu çeşit çalışmalara girişi gecikti de ondan... Başkaları var.

Başkaları da çalgı, türkü, eğlence, afyon, esrar, içki, kumar, macera... Bunlarla dolduruyorlar milletin kafasını. Sonra ne

oluyor millet?.. Sonra çocuklarımız daha ortaokuldan afyonkeş oluyor. Kolları iğne bata bata çürüyor, kafası çürüyor, yok olup gidiyor. Gülüyorlar, memnun oluyorlar. Neden?.. "E bir müslüman eksik olsun!" diyorlar.

Şimdi bizi Suriye'yle çarpıştıracaklar, İran'la çarpıştıracaklar, Araplarla çarpıştıracaklar... Neden?.. E bu taraf öbür tarafı öldürse de sevinecekler, o taraf bu tarafı öldürse de sevinecekler. Suriye'ye gidip Türkiye'nin aleyhinde konuşuyorlar, Türkiye'ye gelip Suriye'nin aleyhinde konuşuyorlar, kışkırtıyorlar. Suriye'ye bombayı kendisi atıyor, "Türkiye attı" diyor. Türkiye'ye de gidiyor, "Suriye senin aleyhinde çalışıyor" diyor.

Şeytanlık! (*Şeyâtînü'l-insi ve'l-cin*) İnsanların da şeytanları var, cinlerin de şeytanları var. Cinlerin şeytanları görünmez, insanların şeytanları görünür. İnsanlardandır, aradadır. Ne yapacağız?.. Gözümüzü açacağız, dinimize sarılacağız. Vicdanımızda terazi dosdoğru tartacak, hakkı hak bileceğiz, söyleyeceğiz. Bâtılı bâtıl bileceğiz, korunacağız. Çok oyunlar var çünkü.

Etrafımızda her şey tehlikeli, her şey zehirli... Sular mikroplu, deniz mikroplu, gıda mikroplu, kültür mikroplu, hava mikroplu, gazete mikroplu, mecmua mikroplu, telefisyon kanalizasyonları da mikroplu... Haydi gel bakalım, bu kanalizasyonun suyunu iç... İyisini yapacaksın, kötüsünden kendini de, çoluk çocuğunu da koruyacaksın. Başka çare yok.

İslâm'ın özünü anlattık. Her yaptığımız şeyi Allah rızası için yapacağız dedik ve etrafımıza dikkat edeceğiz, İslâm düşmanları, İslâm'dan rahatsız olanlar var. Onlar böyle çalışıyorlar demiş olduk.

b. Hakîkî Kulluk, Gerçek Hürriyet

Bir paragraf daha okuyoruz:

٩ - سمعت أبا بكر الرازىَّ ، يقول: سمعت أبا عمرو الأنماطىَّ ، يقول : سمعت الجنيد ، لن تكون له على الحقيقة عبداً ، و شئٌ مما دونه لك مسترقٌّ . و إنك لن تصل الى صريح الحرية ، وعليك من حقيقة عبوديته بقيَّة. فإذا كنت له وحده عبدا ، كنت مما دونه حرًّا.

TS. 158/9 (*Semi'tü ebâ bekrini'r-râziyye, yekùl: Semi'tü ebâ amrini'l-enmâtiyye, yekùl: Semi'tü'l-cüneyde yekùl*) Müellif diyor ki: Ebû Bekir er-Râzî'den ben işittim, şöyle diyordu... O da Ebû Amr el-Enmâtî'den işitmiş. O da Cüneyd-i Bağdâdî'den işitmiş. Râvîler bunlar.

Ne diyormuş Cüneyd-i Bağdâdî: (*İnneke len tekùne lehû ale'l-hakîkati abden, ve şey'ün mimmâ dûnehû leke müsterikkun, ve inneke len tasile ilâ sarîhi'l-hürriyyeh, ve aleyke min hakîkati ubûdiyyetihî bakiyyeh. Feizâ künte lehû vahdehû abden, künte mimmâ dûnehû hurrâ.*)

Arapçası bu. Arapça bilenler, kulakları alsın diye okudum. Şimdi öteki kardeşlerim için izahını yapıyorum. Cüneyd-i Bağdâdî ne demiş, ne buyurmuş mübarek büyüğümüz:

(*İnneke len tekùne lehû ale'l-hakîkati abden*) *Lehû* daki *hû* Allah'a gidiyor. "Sen Allah'a hakikat üzere, gerçekten kul olamazsın. Sen Allah'a hakikatiyle, tam tamına gerçekten kul olamazsın; (*ve şey'un mimmâ dûnehû leke müsterikkun*) Allah'tan başka bir şey seni esir almışsa, seni kendine bağlamışsa, bend etmişse sen Allah'a hakiki kul olamazsın! Allah'tan başka bir şey seni bağlamışsa kendisine, esir etmişse, sen Allah'a hakîkî kulluk yapamazsın!"

Müsterik ne demek? *İstirkak* demek, esir almak mânâsına. *Rık*, esaret demek. Ondan başka, Allah'tan gayrı, masivâ dediğimiz Allah'tan gayrı bir heves, bir arzu, bir hedef, bir emel, bir gaye, bir

şahıs, bir eşya, bir mal, bir mülk, bir insan seni esir almışsa, gönlünü ona bağlamışsan, o seni esir etmişse; sen Allah'a hakîkî kulluk yapamazsın!.. Neden?.. Ona bağladın gönlünü, esirsin sen. Onun esirisin. Paranın esiri, veya kumarın esiri, veya sigaranın esiri...

Ben şöyle diyorum: Bakın sigaranın boyu bu kadar, yirmi santim. 15-17-20... Uzunu var, kısası var. *King size* var, büyük boy. *King size* demek, kral boyu... Yutturmaca hepsi, sana hoş göstermek için. *King size* demek, zehiri daha çok demek.

Sigaranın boyu bu kadar, adamın boyu bir seksen… İkisi güreşmek üzere karşılıklı geliyorlar, sigara bu kadarcık, incecik... Adam kocaman, seksen beş kilo, doksan beş kilo, güçlü kuvvetli. Demiri böyle alıyor, bükebiliyor. Vay be ne kuvetli!.. Hangisi yenecek? Sigarayla adam bir tutuşuyorlar, alt alta üst üste... Bir toz duman, bakıyorsun sigara adamı yatırmış, üstüne çıkmış. Yenmiş sigara adamı. Allah Allah, şu kadar bir sigara adamı yenmiş.

"—Hocam ne demek istiyorsun?.."

Yâni bu koca adam, bu aklıyla bu sigaradan vazgeçemiyor. Şu sigaranın esiri... Şu sigara o adamı yeniyor. Yâhu, bu senin sıhhatine zararlı. Doktorlar söylüyor, profesörler söylüyor, akademi başkanları söylüyor, general tabipler söylüyor, Gülhane'de söylüyorlar, gazetede yazıyorlar... Bu sigara zararlı yâ! Bırakacaksın bunu...

"—Bırakamam."

"—Niye?.."

"—Güç yetirmem ki, bu beni yener."

Buna güç yetiremez. Belki içinizde pek çoğunuz da öylesiniz. Şurasında sigara paketi, "Yak bir sigara..." diye bir de hediye de ederler, çok da cömerttir:

"—Yak benden bir sigara!.."

"—Yâ içmiyorum filan..."

"—Yak Allah aşkına yâ... Bir tanecik ne olacak?"

Bir de Allah aşkına...

"—İster zengin olsun ister fukara, her yemekten sonra içmek lâzım sigara..."

İşte böyle bir şeyler, tekerlemeler ve sâireler.

Bu sigara bu adamı yeniyor. İçmemek lâzım. Neden?.. Ciğere zararlı, sıhhati bozuyor, kanserojen maddeler ihtiva ediyor. Kanser yapan maddeler ihtiva ediyor, kanser olacak. Yavaş yavaş öldürüyor. Bunun karşısında yeniliyor adam. Sigara, cansız cinsiz bir kağıda sarılı ot... Ota yeniliyor.

Bunun karşısında daha neler var... Kadın çıkıyor karşısına süslü püslü, allı pullu, boyalı... Koca bir kadını süsleme sanayi var kozmetik sanayi diyorlar. Türkçe kelimesi yok ki karşılığı; kozmetik, süslenme sanayi. Allık, pudra, boya sanayi. Ne yapacak kadın? Güzel görünmek için tuvalet masasının karşısına geçecek, pudralanacak, kremlenecek, gündüz kremi, gece kremi, rastıklanacak, kaşları kirpikleri, boyayacak, kıvıracak, çevirecek, kuyruk yapacak...

Saçlarını berbere götürecek, koca makinelerin içine koca kafasını sokacak, kıvırtacak, altı ay ondülasyon permanant... *Permanant* devamlı demek. Altı ay yıkasan da dalgaları çözülmüyor. Altı aylık. Zaten dalgaları çözülmesin diye yıkamayı da atlatıyorlar. Gusül abdesti almıyor... Neden almıyor?.. Yıkanmıyor mu? Kokmamak için yıkanıyor ama, altı aylık ondülasyon permanantı bozulmasın diye başına torba geçiriyor. Permanan okunur herhalde Fransızcada... Başına torba geçiriyor, ıslanmıyor.

"—E saçı yıkanmadan gusül olur mu?.."

Olmaz. Cünüp geziyor. Saçlarının dalgası bozulmasın diye cünüp geziyor kadın.

Allık, pudra, rastık bilmem ne... Göğüsler takma, bilmem neler çıkma, bilmem neler yolma, şey yapma... E erkek de ona benzer şeyler, bilmem ne filan... O onun karşısına çıkıyor, eteği uzun...

"—Aferin, mâşâallah, tesettürlü galiba?.."

Yoo... Yan taraftan cırrrt buraya kadar açık. Tesettürü ille

olmayacak. Aşağıya kadar kapalı olursa, gerici sanarlar. İlerici sanmaları için, uzun da olsa eteği, cırrrt buraya kadar yırtmaç... Ayağını attığı zaman, nasıl olsa plajda gösterdiği yerleri gösterse ne olurmuş diye düşünüyor.

"—Zaten, ben plajda bundan daha yukarısını gösteriyorum, ne olacak?" diyor.

Şimdi bu taraftaki de onu görünce dayanamıyor... Sigaraya dayanamayan, sigaraya yenilen, tabii ona daha çok yeniliyor.

Arapça bir şiir var, diyor ki:

يَصْرَعْنَ ذَا اللُّبِّ حَتَّى لاَ حَرَاكَ بِهِ ،

وَ هُنَّ أَضْعَفُ خَلْقِ اللهِ إِنْسَانَا .

Yasra'ne ze'l-lübbe hattâ lâ harâke bihî,
Ve hünne ed'afü halkı'llâhi insânâ.

"Bu kadın kısmı yaratılışça en zayıf, nahif, nârin, nâzenin olduğu halde, nice pehlivanları deviriyor, yeniyor."

Neden?.. "Of yandım! Aman bakışı şöyle, saçı şöyle, kaşı böyle..." diye adamı yoldan çıkarıyor.

Nasıl olacak?,, Namuslu olacak, müslüman olacak, mütedeyyin olacak. Gözüne sahip olacak, dinine sahip olacak, namusuna sahip olacak. Kadın erkeğe bakmayacak, erkek kadına bakmayacak, örtülü olacak... İslâm böyle.

E evlenmek yok mu?.. Var. Nikâhla, nikâhlanacak, evlenecek. Zina yok, flört yok. E gel de gör! Gel de Kadıköy'de bak bakalım manzaraya...

Gelecek şimdi, Cüneyd-i Bağdâdî'nin ne sözleri var mübareğin. Önümüzdeki haftaya kaldı.

Şimdi bak, seni Allah'tan gayrı bir şey esir almışsa, sen Allah'a hakîkî kulluk edemezsin. Kadının esiriysen, Allah'a kulluk edemezsin. Paranın esiriysen, Allah'a kulluk edemezsin.

Başkalarının takdirinin esiriysen... Yâni ne demek bu?.. Başkaları beğensin diye her şeyi yapıyor.

"—Kızım başını ört!..

"—Örtemem, herkes beni ayıplar."

"—Ayıplasın. Allah seni sever kızım."

"—Örtemem."

"—Niye?.."

"—Başkalarından utanırım."

Bak başkalarının değerlendirmesine kıymet veriyor. Halbuki müslümanın vasfı nedir?

وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ (المائدة:٥٤)

(V*e lâ yehàfûne levmete lâîm*.) [Kınayanın kınamasından korkmazlar.] (Mâide, 5/54) Müslüman kınayanın kınamasından korkmaz.

"—Benim namaz vaktim, çekilin şöyle! *Allahu ekber! Sübhâneke, allâhümme, ve bi hamdik...*"

Havaalanında namaz kılar, istasyonda namaz kılar, meydanda namaz kılar... Namaz kaçacak çünkü. Vapurda namaz kılar, kayıkta namaz kılar.

"—Allah Allah! Amma saf adama çattık yâ, namazın kazası var..."

Bizim otobüs şoförleri filan, hepsi sanki müftü.

"—Şurada durun, namaz kılacağız!" diyoruz,

"—Ağabey, kaza etsen olur." diyor.

Şöyle elinin tersiyle bir tane vuracaksın, başın derde girecek. Fesübhâna'llâh!..

Hostesler... Hepsi sanki müftiye hanım. Abdest alacaksın, diyor ki:

"—Teyemmümle olur. Oturduğun yerden olur." diyor.

İçeride su harcanacak diye istemiyor. Aşağıda kalktığın meydanda iftar vakti olmuş, yukarıda sen uçuyorsun, camdan bakıyorsun güneş karşında... Getiriyor yemeği, "Daha iftar vakti gelmedi, biraz sonra, istemiyorum şimdi!" diyorsun.

"—Beyefendi, şimdi yiyebilirsiniz, İstanbul'da iftar oldu." diyor.

"—İstanbul'da oldu ama, ben şimdi İstanbul'da değilim ki havadayım. Güneş karşımda, güneş batmamış daha."

"—Olur efendim. Biz sorduk, böyle."

"—Kızım, ben İlâhiyat Fakültesi profesörüyüm. Yâni böyle şey olmaz. Sen kimden sordun, kimden öğrendin?.."

Yâni hostesler fetva verir, otobüs muavinleri fetva verir... Herkes bilgiç. Allâhu ekber!.. Aman yâ Rabbi, şu memleket ne hale geldi?..

Ne yapacak?.. Kınayanın kınamasından korkmayacak. Namazını kılacaksa, kılacak. Orucunu geç açacaksa, geç açacak, Allah'ın emrine uyacak. O haramdır diyecek, yapmayacak. Benim giyimim böyledir diyecek.

"—Aaa, böyle mayo mu olur?"

Şimdi delikanlıların yüzme öğrenmesi lâzım, tamam. Ne giymesi lâzım? Dizinin altında giymesi lâzım, öyle kıyafetler var, öyle mayolar var, *Haşema* diyorlar; hakiki şeriat mayosu falan bir şeyler. Onu giyiyor.

"—Aaa, öyle şey olur mu?.."

Niye olmasın? Seninki olur mu?.. Seninki şu kadarcık... Üçgen de değil, içbükey üçken. Kenarları da böyle içbükey, şu kadarcık bir şey. Ah zavallı!.. Kıtlıktan mı çıktın, bez mi bulamadın, harpten darpten mi çıktın?..

Ne yapacak müslüman?.. Kimseye esir olmayacak. Eğer bir başkasının esaretindeyse Allah'a kulluk edemez.

(*Ve inneke len tasile ilâ sarîhi'l-hürriyyeh*) "Sen apaçık bir hürriyete ulaşamazsın; (*ve aleyke min hakîkati ubûdiyyetihî bakiyyeh*) o mâsivânın kulluğundan senin üstünde birazcık bir bakiyye kalmışsa, sen Allah'a kulluk edemezsin! Allah'a has kulluk mu etmek istiyorsun? Öteki bağları kopar, Allah'tan gayrısına boyun bükme!"

Allah'a kulluk, Allah'ın kulu olmak, Allah'ın emrini tutmak, Allah'ın yolunda yürümek; başkasına aldırmamak en güzel şey... Bunu söylüyor.

(*Feizâ künte lehû vahdehû abden*) "Sadece ve sadece Allah'a kul olursan, (*künte mimmâ dûnehû hürren*) o zaman Allah'tan gayrısının karşısında hür olursun." Seni Amerika da bağlayamaz, Avrupa da bağlayamaz, memleketin içindeki dışındaki şu güç odakları, bu güç odakları falanca, filanca... O da hiç sana tesir edemez. Neden?.. Sen Allah'a hakiki kul oldun mu, başkalarının karşısında hür olursun.

Başkalarının esaretinden bir bakiyye, birazcık bir kalıntı varsa üzerinde, Allah'a tam kulluk yapamazsın. Neden? Yaptırtmaz.

"—Daireden müsaade etmiyorlar cuma namazı kılmağa..."

Etmezler tabii, imtihan. Takır takır gideceksin cuma namazına…

"—Atarlar..."

"—Atsınlar!"

"—Satarlar..."
"—Satsınlar!"
"—Keserler..."
"—Kessinler!"
"—Yakarlar..."
"—Yaksınlar!"

Cuma namazını kılacağım, cuma Allah'ın emri... Bunda taviz yok!

Öyle olacak. Öyle olmayınca, öteki türlü müslümanlık olmaz. Bak, nasıl anlatıyor gerçek kulluğun nasıl olacağını, nasıl kahramanlık öğretiyor...

Onun için tasavvuftan korkarlar. Bütün İslâm düşmanları tasavvuftan korkar, muhterem kardeşlerim! Neden?.. Mutasavvıf hakîkî sùfî oldu mu, sùfî hakîkî sùfî oldu mu, bir Allah'a kul olur, başka hiç bir şeyden korkmaz.

Anladın mı tasavvufun kıymetini, güzelliğini?.. Mevlânâ'nın kıymetini, Yunus'un kıymetini anladın mı, Eşrefoğlu Rûmî'yi anladın mı?.. Bu yol işte böyle...

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi hakîkî müslüman eylesin... Hakîkî hürlerden eylesin... Hür kullarından eylesin... Kendisine kul, başka her şeyin esaretinden paçayı, yakayı sıyırmış hür kul olmayı nasib eylesin...

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..

22. 06. 1996 - İstanbul

11. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (7)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

El-hamdü li'llâhi hakka hamdih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahbih... Ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tàhirîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem, sevgili ve mübarek kardeşlerim!

Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi, ihsânı, ikrâmı dünyada, ahirette üzerinize olsun...

Okuduğumuz eser *Tabakàtü's-Sùfiyye*... Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin meşhur ve kıymetli eseri. Burada evliyâullahın hayatları ve sözleri var. Eserin baskısı çok güzel... Nureddin ibn-i Şüreybe isimli Ezher'li bir alim hazırlamış. Allah rahmet eylesin... Allah râzı olsun...

Evliyâullah büyüklerimizin hayatlarını ve mübarek kelamlarını, sözlerini okumaya devam ediyoruz.

Bunlara başlamadan önce, evvelâ Peygamber Efendimiz'in rûh-u pâkine hediye olsun diye; sonra âline, ashâbına, ezvâcına, evlâdına, etbâına, ihvânına, ahbâbına ve hulefâsına; ve sâdât ve meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin, evliyâullah ve sàlihlerin, mürşid-i kâmillerimizin cümlesinin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan ve yakından bu dersi dinlemeğe gelen siz kardeşlerimin ahirete göçmüş olan bütün geçmişlerinin, sevdiklerinin, yakınlarının, dostlarının ruhlarına hediye olsun, ruhları şâd olsun, kabirleri nur dolsun diye, makamları a'lâ, dereceleri yüksek olsun diye;

Bizler de Rabbimizin sevdiği kullar olalım, ömrümüzü rızasına uygun yollarda geçirelim, huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varalım diye, bir Fâtihâ, üç İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. İbadette Devamlılık

Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'ni okumaktayız birkaç haftadan beri. 158. sayfanın 10 numaralı paragrafına gelmişiz, okuyoruz:

١٠ - سمعت أبا بكرٍ ، يقول: سمعت أبا محمدٍ الجريرىَّ ، يقول: سمعت الجنيد ، يقول لرجل ذ كر المعرفة ، فقال: أهل المعرفة بالله يصلون إلى ترك الحر كات ، من باب البرِّ والتقوى ، إلى الله تعالى . فقال الجنيد : إن هذا قول قومٍ تكلمون بإسقاط الأعمال ، و هذ ه عندي عظيمةٌ . و الذ ى يسرق و يزنى ، أحسن حالاً من الذين يقول هذا . و إن العارفين بالله ، أخذا الأعمال عن الله ، و إليه رجعوا فيها . ولو بقيت ألف عام لم أنقص من أعمال البر ذرة ، إلا أن يحال بي دونها ؛ و إنه لأو كد في معرفتي ، وأقوى في حالي.

TS. 158/10 (*Semi'tü ebâ bekrin, yekùl*) Ebû Bekr'i duydum, şöyle diyordu diyor, kitabın yazarı Sülemî. (*Semi'tü ebâ muhammedini'l-cerîriyye, yekùl*) Ebû Muhammed el-Cerîrî'den duymuş o da şöyle dediğini... (*Semi'tü'l-cüneyd, yekùl*) Cüneyd-i Bağdâdî'nin şöyle dediğini işitmiş, o Ebû Muhammed el-Cerîrî.

(*Yekùlü li-racülin zekere'l-ma'rifete, fekàle: Ehlü'l-ma'rifeti bi'llâhi yasilûne ilâ terki'l-harekât, min bâbi'l-birri ve't-takvâ, ila'llàhi teàlâ.*

Fekàle'l-cüneyd: İnne hâzâ kavlü kavmin tekellemû bi-iskàti'l-a'mâl, ve hâzihî indî azîmeh. Ve'llezî yasriku ve yeznî, ahsenü hàlen mine'llezî yekùl hâzâ. Ve inne'l-àrifîne bi'llâhi ehazü'l-a'mâle ani'llâhî ve ileyhi raceù fîhâ. Ve lev bakîtü elfe àmin lem unkıs min a'mâli'l-birri zerreten, illâ en yuhàle bî dûnehâ; ve innehû leevkedû fî ma'rifetî, ve ekvâ fî hàlî.) diyor Cüneyd-i Bağdâdî.

Arapça böyle söylemiş, bakalım neler söylemiş mübarek,

evliyâullahın serveri, büyük Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri.

Adamın birisi, Cüneyd-i Bağdâdî'nin karşısına dikilmiş, ma'rifetullahtan bahsediyor. *Ma'rifetullah*, yâni Allah'ı bilmek, Allah'a kavuşmak, Allah'a ermek... (*Fekàle*) Demiş ki Cüneyd-i Bağdâdî'ye... Tereciye tere satıyor yâni:

(*Ehlü'l-ma'rifeti bi'llâh*) "Ma'rifetullah ehli olan kimseler, yâni Allah'ı bilen kimseler, (*yasilûne ilâ terki'l-harekâti min bâbi'l-birri ve't-takvâ ila'llàhi teàlâ*) bu ibadetlerinde, taatlerinde bir noktaya gelirler; birr ü takvâ bâbından, birr ü takvâ cinsinden şeyleri terk etme noktasına gelirler artık... İyilik, takvâ, ibadet, taat denilen şeyleri terk etme noktasına gelirler, Allah'a kavuşurlar." demiş.

Tereciye tere satıyor. Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'ne ma'rifetullahı anlatıyor. Güya ma'rifet ehli olan insanlar ibadetleri, taatleri bırakırlarmış, artık hareketi bırakırlarmış, böylece Allah'a kavuşurlarmış en sonunda...

Cüneyd-i Bağdâdî buyurmuş ki... Bakın çok mühim! Bu mühim bir hadisedir. Yâni, tasavvufta çok mühim bir hadise anlatılacak şimdi:

(*İnne hâzâ kavlü kavmin tekellemû bi-iskàti'l-a'mâl*) "Senin bu söylediğin laflar herzedir, uydurmadır. Bu sözler ibadetleri terk etmek lâzım diyen, ibadetlerin, amellerin bir zaman gelip insanın üstünden mecburiyetinin kalkacağını söyleyen insanların sözüdür." demiş o adama.

Bazı zındıklar dinimizi bozmak için demişler ki:

"—Bu namazlar, oruçlar, ibadetler Allah'a kavuşuncaya kadardır." Eee, sonra?.. "Kavuştu mu Allah'a?.." Kavuştu. "Tamam, ne lüzum namaza, niyaza, ibadete, taate, hacca, umreye..." demişler.

E kim diyor bunu?.. Zındıklar diyor. Namaz kılmak istemeyen, oruç tutmak istemeyen kimseler diyor.

Peygamber Efendimiz öyle mi yapmış?.. Peygamber Efendimiz Allah'a ermiş kulların en yükseği olduğu halde, Allah'a erdikten sonra namazı niyazı bırakmış mı?.. Var mı böyle bir şey?.. Güyâ

erinceye kadarmış, erdikten sonra tamammış. Tamam, artık ben erdim. Öyle saçma şey mi olur!

"—Bu iskàtü'l-amel, yâni ibadet, tàat, amel, a'mâl-i sâlihâ işlemenin insanın boynundan düşeceğini, mecburiyetin kalkacağını söyleyen fırka-i bàtılanın sözüdür. Bâtıl bir sözdür bu..." demiş Cüneyd-i Bağdâdî o lafı söyleyen kimseye.

Güya ma'rifetullah ehli sonunda tam teslim olurlarmış, hiç bir şey yapmazlarmış da, öyle kavuşurlarmış Allah'a, bir mertebesi de oymuş. Öyle şey olur mu? Öyle şey olmaz!

(*Ve hâzihî indî azîmetün*) "Bu söz benim nazarımda çok büyük bir günahtır, çok tehlikeli bir sözdür." Gerçekten öyle tabii, elbette öyle...

(*Ve'llezî yasriku ve yeznî ahsenü hâlen mine'llezî yekùlü hâzâ*) "Bu kanaatte olandan, hırsızlık yapan, zina işleyen adam daha iyi durumdadır. Bu daha fena durumdadır. İbadet yok, taat yok diyen adam, daha fena durumdadır.

(*Ve inne'l-àrifîne bi'llâh*) Çünkü hakîkaten ma'rifetullah ehli olan, àrif-i billâh olan mübarek insanlar, (*ehazü'l-a'mâle ani'llâh*) bu ibadetleri, taatleri Allah'tan aldılar, Allah'ın emri olarak aldılar bunu."

وَأَقِمْ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي (طه:١٤)

(*Ekımı's-salâte li-zikrî*) "Benim zikrim için namaz kıl!" (Tàhâ, 20/14) buyuruyor Allah Kur'an-ı Kerim'de. Allah emrediyor.

"Allah'tan aldılar bu ibadetleri, (*ve ileyhi raceù fîhâ*) ve bu ibadetleri işleye işleye, Allah'a döndüler. Allah'tan aldılar, Allah'ın emirlerini tutarak vardılar menzil-i maksûdlarına..."

(*Ve lev bakîtü elfe àmin*) "Bin yaşasam, şu dünyada bin yıl kalacak olsam, (*lem unkıs min a'mâli'l-birri zerreten*) iyiliklerden bir zerreyi noksan yapmam! Bir tanesini eksiltmem. Yâni, bin yıl yaşasam ermiş bir kimse olarak, çok yaşadım, erdim artık diye ibadetlerin, hayırların, birr ü takvânın bir zerresini bile terk

etmem; yapmağa devam ederim. İhtiyarlasam da, belim iki kat olsa da, ıhlasam da, dizim ağrısa da, omuzum ağrısa da, gözüm görmese de, her ne olursa olsun, bin yıl yaşasam, gene bir zerresini noksan yapmam!"

(*İllâ en yuhâle bî dûnehâ*) "Ancak Allah tâkatimi alırsa, Allah imkân vermezse o ayrı..." Tabii insan ne yapsın felç olur, hasta olur, hasta olur, takatten düşer... "Yâni Allah kesmezse, ben yapmağa devam ederim. (*Ve innehû le evkedû fî ma'rifetî ve ekvâ fî hâlî*) Bu benim marifetullahım için daha kuvvetli durumdur ve halimi daha çok kuvvetlendirecek durumdur." diyor.

Evet, şimdi kitabı şöyle koyalım, konuşalım:

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Allah-u Teàlâ Hazretleri ibadetleri, taatleri bize elbette bir hikmeti olduğu için buyurdu. Hepsinin o kadar güzel hikmetleri var ki, öyle kıymeti var ki, öyle faydası var ki; başka insanlar biz müslümanların ibadetlerindeki güzellikleri görüp imana geliyorlar, görüp müslüman oluyorlar.

Adam Kanadalı, adam Hindi Çin'de diplomatlık, sefirlik yapıyormuş, sefârette hizmet görüyormuş, Kanada sefâretinde. Eh, Hristiyanlığı memleketinden biliyor. Orada da Asya dinlerini görmüş, Budistler var, Brahmanistler var... Hani şu kendisini yakan rahipler, mahipler... Görüyor onları, onların ibadethanelerine, Budist manastırlarına da gitmiş. Oradaki halkın hıristiyanlıktan başka dinlerini de görmüş, hıristiyanlığı da biliyor. Demek ki, arada müslümanları da görmüş. Müslüman oluyor. Thomas Erving; Erving yazıyor, ör okunur İngilizcede. Örving isimli şahıs. Kendisi söylüyor:

"—Ben İslâm'daki ibadetlerin güzelliğini, hikmetini, faydasını gördüm, hayran kaldığım için müslüman oldum." diyor.

İbadetler terk edilir mi?..

Orucun nice nice nice faydaları var, saymakla tükenmez. Vücuda faydası var, sıhhate faydası var, kalbe faydası var, takvâya faydası var, ahlâka faydası var...

Haccın nice nice nice faydası var. Hacca gitmenin, gelmenin...

Gusül abdestinin, namaz abdestinin nice nice nice faydaları var. Müslüman tertemiz oluyor, pırıl pırıl oluyor. Namazın nice nice faydaları var. Zekâtın insanlara nice nice faydası var. Verene faydası var, alana faydası var...

İbadetlerin hepsi İslâm'da harika... Bunları niye eksik yapacak insan?.. Allah niçin emretmiş? Faydalı olduğu için. Faydası var. Yapıldığı zaman hayır hasıl olacak, fayda hasıl olacak; yapar, yapacak. Hem de severek yapacak.

Peygamber SAS Efendimiz'e biliyorsunuz Mekkeliler:

عَشِقَ مُحَمَّدٍ رَبَّهُ .

(*Aşıka muhammedin rabbehû*) dediler. "Muhammed Rabbine aşık olmuş, mecnun olmuş, dağlara çıkıyor, mağaralarda ibadet ediyor." dediler. O ibadeti hakikaten sevmeyen yapar mı? Zorlasan yapmaz. Dağın başına çıkıp da tenhalarda günlerce ibadet eder mi?.. Etmez.

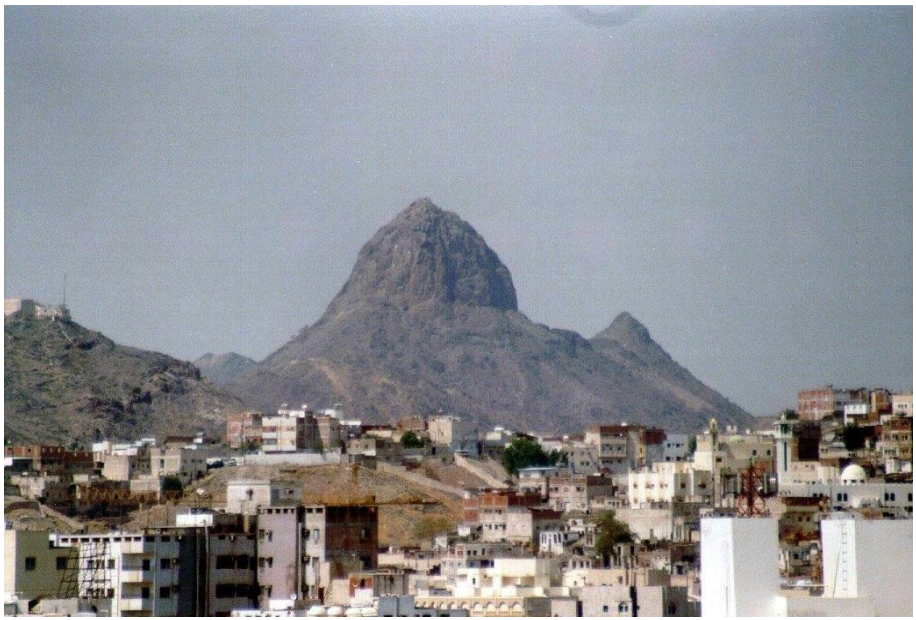

Hıra Dağı'na çıkacak, mağarada günlerce kalacak, orada tek başına ibadet edecek... Bu nereden olur?.. Aşktan olur, muhabbetten olur, sevgiden olur, ibadeti sevmekten olur.

Peygamber Efendimiz'in dünyada en sevdiği işlerden birisi namazdır.

"—E bizim oğlan namaz kılmayı sevmiyor Hocam!"

İmanı zayıf... Sen çocuğuna imanı iyi öğretememişsin, aşılayamamışsın. Çocuğa kalem aşısı yapar gibi aşı yapacaktın, aşının canlı olup, tutup, filizlenip dal olduğu gibi, çocuğunda da iman dallanıp budaklanacaktı, çiçek açacaktı, meyva verecekti.

Sen çocuğunu iyi müslüman yetiştirmedin, çocuk zorla namaz kılıyor. Döversen namaz kılıyor, dövmezsen kılmıyor. Çocuğu öyle yetiştirecektin ki, tek başına arkadaşlarıyla Antalya'ya gezmeğe göndersen bile, bir vakit namazını kaçırmayacaktı çocuk. Öyle yetiştirecektin.

"—Yok, ben Allah'tan korkarım, ben namazı kılacağım! Çekilin kenara, abdest alacağım!" diyecek, arkadaşlarının arasında *'Allahu ekber!'* deyip namaza duracaktı.

Kızını öyle yetiştirecektin ki, "Kızım haydi aç saçını, ziyanı yok!" dese birisi veya sen desen:

"—Hayır! Allah'ın emri örtünmek, ben örteneceğim."

"—Kızım hava çok sıcak, çıkart mantonu..."

"—Hayır! Allah'ın emri örtünmek, ben örteneceğim." diyecekti.

Çocuğa iman böyle aşılanır.

Çocuğa iman aşılanmıyor. Neden?.. Bahsi geçmiyor ki yanında! İlkokuldan ortaokula, ortaokuldan liseye, liseden üniversiteye, üniversiteden Amerika'ya, Amerika'dan Türkiye'ye... E çocuk dinden imandan bir şey görmüyor! Ne gusülü biliyor, ne abdesti biliyor... İngilizce'nin âlâsını biliyor, kelime-i tevhidi söylemeye dili dönmüyor, *"Lâ ilàhe illallàh"* diyemiyor! Öğretmedin ki, öğretmeden olur mu?..

Tarlayı ekmedin, ondan sonra yaz mevsiminde buğday biçeceğim diye bakıyorsun. Ekmedin ki buğday biçesin. Buğdayı ekmedin ki! Ekeceksin, bakacaksın, ondan sonra mahsul

alacaksın. Çocuğunu karşına alıp da İslâm'ı, imanı öğrettin mi? Ahlâkı, âdâbı öğrettin mi? Kur'an'ı, sünneti öğrettin mi?.. Geçti mi bunların bahsi?..

"—Geçti Hocam."

Ne zaman geçti?

"—Günde iki dakika…"

E günde sekiz saat okula gidiyor bu çocuk. Sabah 9'dan 12'ye kadar, bilmem kaçtan bilmem kaça kadar. Şu kadar saat televizyon dinliyor bu çocuk, görüyor, seyrediyor. Hep gayr-ı İslâmî bilgiler gözüne, kulağına, kafasına doluyor. İnsanın aklı, hafızası, gönlü bir havuz gibidir, o havuza sular gelir, birikir. Bu gönle biriken sular insanın bilgisi.

Nereden gelir bu bilgiler?.. Gözden gelir, kulaktan gelir, dokunma duygusundan gelir filan... Çeşitli yerlerden gelir bu bilgiler, o havuzda birikir. İyi bilgiler gelirse havuzda güzel bilgiler birikir, adam ma'rifetullah ehli, arif bir kimse oldu derler. Çünkü güzel şeyler söyler. Eğer bu havuzun bir yerinden pis su gelirse bunun içine; havuzun suyunu pisletir, temizliği kalmaz, içilmez, kullanılmaz. Havuza lağım suyu karıştı denilir, ilaçlamak da fayda etmez.

Onun için, sen çocuğuna İslâm'ı öğrettin mi, sen karına İslâm'ı öğrettin mi?.. Bırak karını çocuğunu sen kendin İslâm'ı okudun mu, Kur'an'ı okudun mu?.. Şöyle buyük âlimlerin, mübarek âlimlerin, evliyâullahın kitaplarını okudun mu?..

"—Okudum.."

Kaç saat okudun?.. Ömründe kaç yaprak okudun?.. Kaç gün okudun?.. Kaç yıl dinî tahsil yaptın?.. Dünyevî tahsili yıllarca yapıyoruz da, dinî tahsilden ne yaptın? Kur'an-ı Kerim'den ne kadar biliyorsun?.. Kaç sure ezberledin, hangisinin mânâsını biliyorsun?.. Hadi bakalım kapıyı kapattık, kağıt kalem verdik,. Yazın bakalım, *Sübhàna'llàh* ne demek?.. Yazın bakalım!..

Kaç tanesi imtihanı bilecek; *Sübhàna'llàh* ne demek?.. Hadi bakalım! Hadi bakalım namaz sûrelerinin mânâsını kaç tane babayiğit verecek?.. E bu bilgi olmadıktan sonra o çocuk nasıl

yetişecek?.. Yetişmiyor, İslâm'ı bilmiyor, ibadetleri sevmiyor, yapmıyor.

Zaten şeytan, Allah'ın sevdiği işleri yaptırmamak için çalışıyor, nefsi de günah işlettirmek için çalışıyor, eh ibadetleri de öğrenmeyince yapmıyor. O zaman ibadeti sevmiyor.

Namaz... Amâan ne kadar zor. Abdest... Eyvâh gideceğim, soyunacağım, ceketi çıkartacağım, kolları sıvıyacağım, çorabı çıkartacağım, elimi yıkayacağım, ayağımı yıkayacağım... E ne olur?.. Elalem sabahleyin ırgat gibi iki saat üç saat buralarından ter böyle boşanarak koşuyor... Ben şimdi seyahatten geliyorum, Edremit Ören'de bir arkadaşa uğradık, hastası vardı, ziyaret ettik. Sabah namazından çıktık camiden. Sokakta birisi —hem de yokuş yukarı— şortunu giymiş koşuyor...

Niye koşuyor bu?.. Para mı veriyorlar buna?.. Hayır. Fakir mi? Hayır. Cahil mi? Hayır. Biraz böyle bir şey var mı?.. Hayır... E niye koşuyor?..

Öğretmişler buna:

"—İnsan koşarsa yorulurmuş ama vücudu sıhhat kazanırmış, dinç olurmuş. Yorulurmuş ama faydalıymış."

Onun için yapıyor. Bak, o yorgunluk olan şeyi, para olmadığı halde, ter dökerek yapıyor; sen sevap olan şeyi, Allah'ın emrini yapmıyorsun. Abdest almak fena mı?.. Ne kadar güzel. Namaz kılmak fena mı?.. Ne kadar huzurlu. Kur'an okumak fena mı?.. Bir mânâsını bilsen ne kadar ağlarsın, gözünden inci gibi yaşlar akar, ırmak gibi çağlar akar.

Arapça öğrenmemişsin, Kur'an okumamışsın, işin zevkine varamamışsın, zevkini bilenlerin meclisine devam etmemişsin, öğrenmemişsin, duymamışsın, sen bilmiyorsun, çocuğun bilmiyor... Tabii o zaman ibadeti sevmez. Namazdan kaçar, cumadan kaçar, tesettürden kaçar, Kur'an'dan kaçar, şeriattan kaçar, İslâm'dan kaçar...

Bu milletin büyük bir kısmı, şeriatı düşman sanıyor. Şeriat... Şeriat ne? Allah'ın emirlerinin, yasaklarının hepsine birden,

Allah'ın kanunlarına şeriat derler.

"—Ben şeriata karşıyım!"

Tüh, yazıklar olsun sana!.. Sen Allah'tan utanmaz mısın, korkmaz mısın, ahiretini mahvetmekten tüylerin ürpermiyor mu, Allah'a mı karşı geliyorsun sen?..

"—Şeriata karşıyım!"

Ne demek? "Allah'a karşıyım!" demek. "Allah'ın emirlerine, kanunlarına, buyruklarına ben karşıyım!" demek. Sen kimsin yâ! Allah'ın yarattığı bir aciz mahlûksun sen. Allah'a nasıl karşı gelirsin?..

İçki içmeyin demiş, içiyor. Bak karşı geliyor, doğru. Zina etmeyin demiş, zina yapıyor. Bak, doğru, karşı geliyor. Hem de istemiyor.

Sen diyorsun ki yasak olsun bu işler... Hayır, yasak olmasın diyor. Doğru. O doğru ama sana ne oluyor? Sen müslümanım demiyor musun?.. "El-hamdü lillah ben müslümanım." demiyor musun? Sana ne oluyor?.. Elbette İngiliz şeriata karşı olacak. Elbette Rum şeriata karşı olacak. Elbette Sırp şeriata, Kur'an'a, İslâm'a karşı olacak. Elbette Rus karşı olacak...

Bazıları... Gene aklı başında olanları imana gelebiliyor.

Peki sen müslüman oğlu müslüman, sana ne oluyor yâ?.. Sen onlara niye uyuyorsun?.. Sen kâfir misin, müşrik misin, Sırp mısın, Rus musun, İngiliz misin, Amerikalı mısın?.. Sen Kur'an'a nasıl düşman olursun, sen Allah'a nasıl düşman olursun?.. Onlar Allah'ı bilmiyorlar, ondan düşman.

Neden?.. Allah diye onlara putu gösteriyorlar:

"—İşte bu senin Allah'ın, geç karşısına, tapın!" diyorlar.

Adam diyor ki:

"—Olmaz böyle şey!"

Tabii Allah'ı bilmiyor. Hazret-i İsâ'nın kollarından, bacaklarından çivilenmiş cesedini, çarmıha gerilmiş, ölmüş güya... Aslı esası yok! Onun heykeli karşısında ona tapınıyorlar.

Ölüye niye tapınıyorsun ya! Hangi peygamber bana tapının demiş?.. Hiç birisi dememiş. Hazret-i İsa demiş mi? Hayır!

Dememiş. Onlar İslâm'ı bilmediği için, imanı bilmediği için, onlara doğru şey söylenmediği için, o karşı gelebilir. Yok ben bu haça tapmam diyebilir, haklı. Haksız da değil. Haça niye tapsın?.. "Yeri göğü yaratan Allah'a tapayım!" diyor. Doğru.

"Kâinâtın ulu mimarı" diyor masonlar bile. Bak kilisenin karşısında mason ne diyor: Kâinâtın ulu mimarı. Bak Rabbü'l-àlemîn gibi, yâni hiç olmazsa güzel bir söz söylüyor. Ötekisinden biraz daha iyi. Onlar kendi dünyalarında birbirleriyle kavga ederler, çünkü yanlış yoldalar. Ama sen hak yoldasın! Sen *Lâ ilàhe illallàh* diyen bir ecdâdın evladısın, bir dinin mensubusun! Sana ne oluyor?..

Hasılı, bırakalım şu veya bu sebepten, bazı insanlar kâfirliğinden, müşrikliğinden, nefsin esiri olduğundan, şeytanın esiri olduğundan İslâm'ın kıymetini bilmiyor, ibadetleri yapmağa üşeniyor. Namaz kılmak zor geliyor, oruç tutmak zor geliyor, kaytarıyor, kıvırttırıyor, kaçırttırıyor.

Hacca git! Gitmez. Umreye git! Gitmez. Namaz kıl! Gelmez. Cumaya gel! Gelmez. Oruç tut!

"—Yok, doktor müsaade etmiyor."

Doktor sigara içmene de müsaade etmiyor, niye içiyorsun?.. İçki içmene de müsaade etmiyor, onu içiyorsun değil mi?.. Ama burada aman belki midesinde ülser var bilmem ne filan... Oruç tutmasın demiş bir kendini bilmez bir kimse, hadi onu bahane ediyor.

Hasılı, bazıları ibadetleri yapamıyor. Yapamıyor ama Allah'ın emrini tutmuyor. Ondan bazıları da bu işe bir kılıf uydurmak için diyorlar ki: Efendim insan evliya oldu mu... İbadetleri neden yapıyordu? Evliya olmak için. Evliya oldu mu bırakırmış. Öyle şey yok! Evliya oldu mu ibadeti daha çok sever, daha çok yapar.

Peygamber Efendimiz sabahlara kadar uyumazdı, ibadet ederdi. Doğru değil mi, duymadınız mı?.. Neden? İbadetin tadını aldığı, ibadeti sevdiği için. Peygamber Efendimiz'in ayakta durmaktan ayakları ağrırdı da, Hazret-i Aişe Vâlidemiz

ayaklarını oğuştururdu kan gelsin, ağrısı biraz geçsin diye. Ayaklarını oğuştururken bir taraftan sıvazlarken bir taraftan şöyle derdi:

"—Annem babam sana fedâ olsun ey Allah'ın Rasûlü! Niye bu kadar kendini üzüyorsun, Allah seni zaten sevmiyor mu?.. Allah senin bütün günahlarını bağışlamamış mı?.. Allah sana şu yüksek makamları vermemiş mi?.. Seni seyyidü'l-evvelîne ve'l-âhirîn, geçmişlerin geleceklerin efendisi kılmamış mı?.. Niye bu kadar çok kendini zahmete sokuyorsun?.." derdi.

Peygamber Efendimiz de Hazret-i Aişe Vâlidemiz'e cevap verirdi:

"—Madem bana bu kadar nimetleri vermiş Rabbim, niye çok şükretmeyeyim ben ona?.. Niye çok şükreden bir kul olmayayım?.."

Şükründen yapıyor, sevgisinden yapıyor. İçi Allah'a hamd ü senâ, şükür dolu olduğundan seve seve yapıyor. Zorla olmaz. Mecbur edince, zorla kimse yapmaz. İçinden yapıyor.

Şimdi birisi de kalkmış Cüneyd'e akıl satıyor:

"—İnsan evliya olmağa yaklaştı mı, artık ibadetleri yapmaz."

"—Zina eden, hırsızlık yapandan daha fenadır bunun durumu. Öyle şey olur mu?.. İbadetleri yapmamak olur mu?.. Bin yıl yaşasam, ibadetlerden bir tanesini ihmal etmezdim." diyor.

Bu sözlerden bizim çıkaracağımız ders nedir?.. Tasavvufun hakiki büyükleri, hakiki âlimler tasavvufu nasıl yaşamışlar görün! Namazla, ibadetle, takvâ ile nasıl gece gündüz meşgul olmuşlar...

Gündüz olalım sàim,
Gece olalım kàim.

Yâni gündüz oruç tutalım, gece ibadet edelim diyerek öyle çalışmışlar. "Böyle yapmak benim marifetullahımı daha kuvvetlendirir, halimi daha kuvvetlendirir." diyor Cüneyd-i Bağdâdî.

Bu önemli bir noktadır. Çünkü bazı insanlar var. Buradan bir misal vereyim. Türkiye'den, İstanbul'dan, Kadıköy yakasından bir misal vereyim size. Bizim arkadaşlardan birisinin başından geçmiş bir hadise. Bunu birkaç defa anlattım ama, mühim olduğu için gene anlatmak gerekiyor, duymayanlar vardır:

Bizim bu arkadaşımızın iş yeri olan handa, bir tezgâhtar varmış başka bir dükkânda. Bu tezgâhtar sakallıymış, cübbeliymiş, namazlıymış, iyi bir, çalışkan bir kimseymiş, gayretliymiş. Başka dükkânlardaki arkadaşlarını da, tezgâhtarları da toparlayıp;

"—Hadi ikindi namazına gidelim!.. Hadi öğle namazına gidelim!" diye camiye götürüyormuş.

Aaa, sonradan bir değişmiş bu çocuk, delikanlı. Sakalı kesmiş, cübbeyi çıkartmış, sarığı atmış, namazı bırakmış... Bunlar da şaşırmışlar tabii; ne oldu, ne kaldı filan... Sormuşlar niye böyle oldun?..

"—İşte ben büyük bir zâtla tanıştım da…" filan...

Anlaşılan bir yere intisap etmiş, ondan sonra bozulmuş. Bir zaman geçmiş, bu bizim tüccar arkadaşımıza gelmiş, demiş ki:

"—Bu akşam benim efendim, benim şeyhim Üsküdar Salacak'ta bir evde toplanacak, —şu Kızkulesi'nin karşısındaki semt— buyurun toplantımıza siz de gelin!" demiş.

"—Olur, gelirim." demiş bizim hacı efendi.

Gitmiş o şahıs. Bizim hacı efendinin yanındaki tezgâhtarı demiş ki:

"—Ağabey! Oraya gitme! Ben o adamın iyi olduğunu sanmıyorum. Çünkü bizim arkadaşın sakalını kestirdi, namazı bıraktırttı, saptırttı yoldan... Günahkâr bir yola düşürdü, iyi bir insan değil. Sen onun toplantısına gitme!" demiş.

Bizim hacı da demiş ki:

"—Ben onu biliyorum ama bu, adamı merak ettiğim için bir gideceğim, göreceğim. Kimmiş bu adam yâ?.."

Hakikaten bir-iki arkadaşını daha almış, verilen adrese gitmiş akşam... Tam Salacak iskelesine, Harem'e vardıkları zaman orada

akşam ezanı okunmuş. Ev de yakın. Eve mi gitsinler, namaza mı gitsinler?.. Aslında namaza gitmek lâzım. Çünkü Allah çağırıyor.

(*Hayye ale's-salâh!*) "Haydin namaza gelin!" demek. Allah müezzin vasıtasıyla herkesi davet ediyor, davet çıkarıyor. (*Hayye ale's-salâh!*) Arapça bilirsen, ne demek (*Hayye ale's-salâh!*) "Haydin namaz gelin!" demek. Bağırıyor minareden. Gitmeyen ne yapmış oluyor?.. Allah'ın davetine gitmemiş oluyor. Allah çağırıyor da (*Hayye ale's-salâh!*) "Namaza gelin!" (*Hayye ale'l-felâh!*) "Kurtulacaksınız, kurtuluşa gelin!" diye Allah müezzinlere seslendiriyor. Duyan adam da gitmezse, ne yapmış oluyor? Allah'ın davetine gitmemiş oluyor. Allah davet ediyor, o da Allah'ın davetine gitmemiş oluyor.

Şimdi bunlar şöyle düşünmüşler: "Camiye gideriz ama 8-10 kişi namaz kılacak camide, mahalle camisi… En iyisi eve gidelim, ev kalabalıktır, orada kocaman cemaat olur, onlarla beraber namaz kılarız.

Gene burada bir saptama yapayım, —parantez demeyeceğim, parantez dışarıdan gelme— kavis açayım: Evde kılınan namaz, ne kadar kalabalık olursa olsun camide kılınan namazın yerini tutmaz! Neden?.. Cami Allah'ın evidir. Camide imam var, müezzin var, oraya gitmesi lâzım!

"—Efendim işte evde kılıveriyorum, çoluk çocuğuma imamlık yapıyorum..."

Oradaki sevap camideki sevabı tutmaz. Erkek, camiye gelecek!

Neyse, bunlar eve gitmişler. Ezan okunmuş, camiye gitmemişler, kapıyı çalmışlar, eve gitmişler. İçerisi kalabalık, tıklım tıklım kalabalık… Çünkü millet tasavvufu seviyor. Bizim halkımız evliyâullahı seviyor. Onların hayatlarını okumuş. Yunus Emre'yi seviyor, Mevlânâ'yı seviyor, Hacı Bektâş-ı Velî'yi seviyor, Hacı Bayrâm-ı Velî'yi seviyor... Seviyor da seviyor...

Tamam, kalabalık. Birisi de çıkmış, konuşuyor oradan. Eh, konuşuyor. Herkesin dili var, konuşur. Mühim olan söylediği sözün nereye vardığı. Herkes konuşur ama neyi konuşuyor, sözü

nereye götürüyor?.. Herkes konuşur. Konuşmak sorumluluktur. Konuşan ağzından sözü söyledi mi, sözünün esiri olur. Neden?.. Sözü iyiyse ona fayda getirir, kötüyse zarar getirir; hem dünyada, hem ahirette...

Konuşuyor birisi, konuşuyor. Tamam, oturmuşlar, bunlar da dinliyorlar filan... Saate bakmışlar, bakmışlar aradan on dakika geçmiş, yirmi dakika geçmiş, yarım saat geçmiş... Konuşuyor adam. İyi ama akşam namazının da vakti geçiyor. Ne olacak şimdi?.. Saate bakmışlar, dayanamamışlar:

"—Yahu, ezan okunurken içeriye girdik biz, siz namazı kılmadınız, biz de kılmadık. Ne zaman kılacağız namazı? Vakit daralıyor." demişler.

Konuşan adam şöyle bakmış, sinirlenmiş bunlara… Yâ, nereden getirdiniz bu acemî çaylakları der gibi, şöyle bir kızgın bakmış. Bunlar aldırmamışlar tabii.

"—Yâ, az kaldı vakit, abdest de alacağız biz."

Ev sahibine demiş ki:

"—Haydi şunlara abdest alacakları yerleri göster!"

Bunlar gitmişler, abdest almışlar. O sakalı bıyığı kesen, namazı bırakan tezgâhtar da, utanmış, onlarla beraber abdest almış orada artık. Sonra gelmişler, namaz kılacaklar.

"—Ne yaptınız?" demiş konuşan adam, konuşan herif!

Bilerek söylüyorum, herif demek hakaret ama, bilerek söylüyorum, kasten. Herif demiş ki:

"—Ne yaptınız?.."

"—Islandık..."

E abdest almak ıslanmak mı?.. İnsan suya gider ıslanır, düşer ıslanır, denize düşer ıslanır, yağmur yağar ıslanır... Abdest almış olur mu? Olmaz. Abdest almak ibadet… Eùzü besmele çekilir, dualarıyla el, yüz, ayaklar niyet ile yıkanır; insanın günahları dökülür, ibadete hazırlanır. Abdest almak ıslanmak mı?..

"—Ne yaptınız?"

"—Islandık."

Demiş ki:

"—Yâhu oğlum, evlâdım!" O herif söylüyor. "Evlâdım, ben sana suyla çok oynama demedim mi? İnsan topraktan yaratılmıştır, suyla çok oynayınca çamur olur."

İyi ama, insan topraktan yaratılmış ama, şimdi toprak değil ki. Allah, bak ne kudreti var, o topraktan nasıl etler, kemikler yapmış. Kudretine bak Mevlâ'nın. Şimdi toprak mı bu, toprakla bir mi bu dangalak! Dangalak herif, bu toprak mı şimdi!.. Bu şimdi insan... Mahlûkatın eşrefi olan insan oldu bu. Kara topraktan yaratıldı, melekler kadar kıymetli insan oldu. İnsan topraktan yaratılmış, suyla oynarsa çamur olurmuş. Lafa bak! Dalga geçiyor. Aklı sıra alay ediyor.

Demiş ki o herif:

"—Haydi haydi kılın namazı… Biz burada ne konulardan bahsediyoruz, ne yüksek konulardan bahsediyoruz, siz namazdan bahsediyorsunuz. Sohbet geçerse bir daha bunun telafisi mümkün değil. Namazın kazası var ama, sohbetin kazası yok!" demiş.

Bu da yalan! Bu da şeytanca bir yalandır. Namazın kazaya bırakılması büyük günahtır. Namaz vaktinde kılınacak. Hatta evvel vaktinde kılınacak. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki: "Namazı evvel vaktinde kılın! Ta son vaktine kadar bırakıp bırakıp da, güneşin sığır yağı gibi sarardığı zamanda ikindi namazı kılmayın!" diyor Peygamber Efendimiz, "Geciktirmeyin!" diyor.

Evvel vaktinde kılacaksın. Namaz mü'minin mi'râcıdır, namaz çık kıymetlidir.

Demiş:

"—Haydi haydi!.. Biz burada sohbet ediyoruz, ne kıymetli sözler söylüyoruz, siz namazdan bahsediyorsunuz. Namazın kazası var, sohbetin kazası yok!"

Bre insafsız, dinsiz imansız! Sen de lafını sohbetini kes, namaz kıl, Allah'ın emrini tut da, sohbetini ondan sonra devam ettir de, sohbetin sohbet olsun. Sohbetin şeytanlık olmasın. Sohbetin

kazası yokmuş... Böyle sohbet senin başına çalınsın, senin kafan kırılsın! A boynu devrilesice!.. Öyle şey mi olur? "Sohbetin kazası yok!" O şeytanın işi… Şeytan namazı kıldırmamak için sohbeti tatlı göstertir.

Kahvede de tatlı olur sohbet... Televizyon seyri de güzel olur. Şu televizyonu sonuna kadar bir seyredeyim, namazı kılarım. Ayy bitmedi yâhu, hay Allah biraz daha uzadı... Bakarsın, yatsı ezanı okunuyor. Ne oldu? Şeytan namazı kaçırttırdı sana. Film tatlı derken, maç tatlı derken... Eyvâh Fenerbahçe golü kaçırdı, kaleci şöyle tuttu, ötekisi auta attı, ötekisi şunu tuttu derken, sana da şeytan namazı kıldırmamayı unutturuyor. Seni de günaha düşürüp, ofsayta düşürüp mağlup ediyor işte... Şeytan insanı ibadetlerden alıkoymak ister.

"—Hadi hadi siz kılın namazı, ben bundan 25 sene önce bir namaz kılmıştım..."

Eee... Ondan sonraki 25 sene ne yaptın?.. Kılmamış. Bak namazsıza, bak beynamaza, bak bînamaza!.. Bir de övünecek şeymiş gibi günahını söylüyor, 25 yıldır namaz kılmadığını söylüyor.

[Miyân-ı güft ü gûda bed-meniş ihâm eder kubhün;]
Şecaat arz ederken merd-i kıptî, sirkatin söyler

Râgıb Paşa'nın beyti bu, meşhur, darb-ı mesel olmuş. Ne demek?..

[Dedikodu sırasında kötü insanlar ortaya çıkarır kabahatlerini…] Çingene delikanlısı öğünmek istediği zaman, yaptığı hırsızlıkları anlatır; "Şöyle astım, böyle kestim, şöyle aldattım, böyle dolandırdım, şöyle hırsızlık yaptım." diye onu anlatır. O öğünülecek bir şey değil ama, ne yapsın mesleği o...

Bu adam da güya laf söyleyecek, 25 yıl namaz kılmadığını söylüyor. Bunlar neyi gösteriyor?.. 20. Yüzyıl'da bile, ilmin irfânın bu kadar kolaylaştığı asrımızda, günümüzde bile, İslâm'ın emirleri gün gibi ortada olduğu halde, Kur'an-ı Kerim'in şu kadar

tercümesi, bu kadar tefsiri olduğu halde; Diyânet'in şu kadar imamı, bu kadar müftüsü, bu kadar vâizi, bu kadar vaazı olduğu halde, radyolarda, televizyonlarda, camilerde bu kadar konuşma olduğu halde; dinin özünün, aslının çok güzel anlaşılması gereken zamanda bile, namazın kıymetini bilmeyen herifler var. Namazı kılmayı hoş görmeyen şeytanın evliyası var. Evliyâu'ş-şeytan...

Rahmân'ın evliyâsı var, şeytanın evliyâsı var. Evliyâü'ş-şeytan ne demek?.. Şeytanın dostları demek. Evliyâ dost demek. Evliyâü'r-Rahmân ne demek? Rahmân'ın dostları, Allah'ın dostları demek. Rahmân'ın da dostları var, evliyâsı var; şeytanın da evliyâsı var...

وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أَوْلِيَائِهِمْ (الأنعام:١٢١)

(*Ve inne'ş-şeyâtine leyûhûne ilâ evliyâihim*) "Şeytanlar da kendi dostlarına, yâni şeytanın dostlarına vahyederler. Günahları yaptırmak için insanlardan dostlarına, onlar da fıs fıs bir şeyler söylerler, onlar da karıştırsın bir şeyler diye." (En'am, 6/121)

Demek ki; 20. Yüzyıl'da da namazı kılmayan, namaz kılmayı hamlık sanan herifler var mıymış?.. Varmış. İşte bu hacı efendinin başından geçen maceradan anlaşılıyor.

Demek ki, Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz'in zamanında da varmış. Her devirde var. Neden?.. Allah'ın hikmeti kardeşim, Allah'ın hikmeti. Allah, Peygamber Efendimiz'in devrinde bile Ebû Cehil'i karşısında yaşatmış. Neden?.. Küfür belli olsun, iman belli olsun, imtihan tamam olsun diye. Gözünü açacaksın, aklını kullanacaksın, elini vicdanına koyacaksın, hakkı bulacaksın. Bulursan sevap kazanırsın; bulamazsan hapı yutarsın, imtihanı kazanamazsın.

"—Kaç yüz bin kişi girdi üniversite giriş imtihanına?.."

"—Dokuz yüz küsür bin insan girdi."

"—Kaç tanesi kazanacak?"

"—Şu kadarı..."

"—Gerisi ne olacak?.."

"—Kazanamayacak, giremeyecek fakültelere..."

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ (يوسف:١٠٣)

(*Ve mâ ekserü'n-nâsi ve lev haraste bi-mü'minîn.*) "Ey Rasûlüm, ey Muhammed-i Mustafâ'm, ey benim Habîbim! Tasalanma, telaşlanma, bu işin usulü böyle işte... Ne yapalım, insanların çoğu, sen ne kadar arzu etsen, çırpınsan, uğraşsan da inanmayacaklar." (Yusuf, 12/103) Ekseriyeti yanlış yola gidecek.

Öküze tapıyor... Öküze tapılır mı? Tapılır mı söyleyin Allah aşkına. Öküze tapılır mı, bir mantığı var mı?.. Nesine tapacaksın zavallı hayvanın?.. Derisini kösele yapıyoruz, çanta yapıyoruz; etini yiyoruz, kıyma yapıyoruz, çiğköfte yapıyoruz yağsız tarafından... Pastırma yapıyor Kayserili kardeşlerim. Bunun neresine tapacaksın boynuzuna mı, tırnağına mı, kemiğine mi, nesine tapacaksın?..

Hindistan'ın nüfusu ne kadar?.. 700 Milyon, 800 Milyon, 900 Milyon... Herhalde milyara yanaşıyor. Öküze tapıyor bir kısmı.

"—E Amerikalılar neye tapıyor Hocam; bunlar çok ileri uzaya gidiyor. Avrupalılar, Amerikalılar neye tapıyor?"

Onlar da haça tapıyor, puta tapıyor, onlarda yanlış. Bak ne kadar yanlış şeylere tapıyorlar.

Onun için aklını kullanacaksın. Kullanırsan, cennete girersin. Allah'ın rızasını kazanırsan, Allah'ın sevgili kulu olursan, cennete girersin. Aklını kullanmazsan, öküze taparsan, haça taparsan, nereye gider onu yapan?.. Cehenneme gidecek. Bu kadar kolay…

Bak ne demiş:

"—İnsan evliya oldu mu, birr ü takvâsından dolayı ibadetleri terk eder."

Öyle şey olur mu? Peygamber Efendimiz terk etmiş mi?..

Peygamber Efendimiz halsiz kaldığı zaman bile Ebû Bekr-i Sıddîk bir koluna girip, Hazret-i Ali Efendimiz yardım edip,

falanca yardım edip, camiye böyle hasta hasta gelmedi mi?..

Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz'e: "Sen namazı kıldır!" demedi mi kendisi namaz kıldıramayınca? Dedi.

Peygamber Efendimiz en son anına kadar, "Su getirin abdest alacağım!" diye namazını kılmadı mı? Kıldı. Kim çıkartıyor bu ibadetleri terk eder evliyâ olan diye?..

"—Ben evliyâ oldum, ibadete lüzum yok."

İbadet ölüme kadar lüzumlu, ölüme kadar devam. En son güne kadar, "*Eşhedü en lâ ilâhe illa'llàh, ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlühû"* deyip, ruhumuzu teslim edinceye kadar ibadet edeceğiz.

Neden?.. İbadet güzel. İbadet güzel de ondan. Namaz güzel, namaz gözümün bebeği, gözümün nuru, gönlümün sürûru, ciğerimin köşesi namaz. Namaz güzel!

Oruç daha güzel, i'tikâf daha da güzel, hac daha da güzel, cihad daha da güzel!.. Allah yolunda cihad etmek, şehid olmak en güzeli... Bunlar güzel şeyler anlayana. Anlamaz!.. Anlamazsa;

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ (يوسف:١٠٣)

(*Ve mâ ekserü'n-nâsi ve lev haraste bi-mü'minîn*) [Sen ne kadar üstüne düşsen de, insanların çoğu iman edecek değillerdir.] (Yûsuf, 12/103)

İnsanların çoğu anlamaz. Ne yapalım mü'min olmayacaklar. Anlayan kurtulacak, anlayamayan kurtulamayacak. İmtihanı kazanan üniversiteye girecek, kazanamayan bir dahaki seneye kalacak.

İbadetler çok mühim. Abdestli gezeceksiniz, namazları camide kılmağa çalışacaksınız. İbadetleri severek yapacaksınız, Allah'ın sizi gördüğünü bilerek yapacaksınız. Allah'ı görüyormuş gibi yapacaksınız.

Ne dedi Mısırlı imam:

"—Yönünüzü kıbleye dönün, gönlünüzü de Allah'a döndürün!"

dedi Kahire'de.

Namaza duruyorsun, yönünü Kâbe'ye çeviriyorsun... Yönünü Kâbe'ye döndürüyorsun, kalbini nereye döndüreceksin?.. Mevlâ'ya!.. Cenâb-ı Mevlâ'ya döndüreceksin, Allah'ın huzurunda olduğunu bileceksin, el pençe divân duracaksın, ayaklarının ucuna bakacaksın utancından. Cenâb-ı Rabbü'l-àlemîn'in huzurundasın. Heybete bak, manzaranın güzelliğine bak, işin derinliğine bak, ehemmiyetine bak!.. İnsan uçar sevincinden yâ...

"—Hocam!"

"—Buyur..."

"—Geçen gün bana —hayırdır inşâallah— reis-i cumhur Süleyman Demirel, kadillak arabayla bir adam göndermiş, kocaman bir zarf içinde, 'Gel şu benim Çankaya'daki köşküme buyur, biraz beraberce çay kahve içelim!' demiş. Ben de kalktım gittim hocam, işte çayı kahveyi içtik, döndük."

Böyle bir şey olur mu?.. Atıyorum yâni, uyduruyorum şimdi. Böyle bir şey olur mu birinize, böyle bir şey geldi mi hiç böyle bir haber, böyle bir davet?.. Nerdeee... Kolay mı?.. Öyle herkesi çağırırlar mı Çankaya'daki köşke?.. Çağırmazlar.

Allah CC çağırıyor yâ! Allah, divanına çağırıyor, huzuruna çağırıyor. "Ey kulum gel benim huzuruma!" diyor. Sen de "*Allàhu ekber!*" diyorsun, Allah'ın huzurunda duruyorsun. Allah'ın huzurunda öyle durulur. Öyle duruyorsun. Yâni asker olsan şöyle duracaksın, ama Allah'ın huzurunda böyle durulur... El pençe divan duruyorsun, boynunu büküyorsun, *Sübhàneke* okuyorsun, hamd okuyorsun. Öyle derin mânâsı var ki...

Ondan sonra çık dışarıya öğün:

"—Kâinâtı yaratan, alemlerin Rabbi Allah beni divanına çağırdı, ben de gittim, divanına durdum!"

Öğün öğünebildiğin kadar. Ne devlet, ne nimet, ne saadet! Mi'rac...

Mü'minin mi'racı namaz yâ, sen bu namazı nasıl kılmazsın! Sen bu davete nasıl kulak tıkarsın, nasıl sırt çevirirsin, olur mu?.. Abdestli gezeceksin, aman Rabbim beni çağırınca hemen varayım

diye. Çağırmadan gideceksin. Camiye evvel gelmenin sevabı daha fazla...

Abdestli gezeceksin, ibadetini yapacaksın. On bir ayın sultanı Ramazan gelse diye bekleyeceksin. Orucunu aşk ile, şevk ile tutacaksın, teravihe aşk ile, şevk ile gideceksin, Kur'an'ını aşk ile, şevk ile okuyacaksın...

Yâ senin kalbin yok mu? Sen aşk nedir bilmez misin?.. Muhabbet nedir duymadın mı?.. Bu tatlı baldan ağzın hiç tatmadı mı?.. Muhabbet denilen o tatlı baldan sen hiç tatmadın mı, yalamadın mı?.. Hiç bir kaşık almadın mı; kahve kaşığı, çay kaşığı, çorba kaşığı, tencerenin büyük servis kaşığı, kazanın büyük kepçesi... Kimisi kazanlarla muhabbet balına batmış, kimisi muhabbet deryâsına dalmış; aşkullahtan, muhabbetullahtan, gözü başka şey görmüyor.

Yâ senin bu güzel sevgiden hiç mi nasibin yok, hiç mi haberin yok?.. Hiç mi haberin yok senin?..

Neleri seviyorsun?.. Amerikalı artistleri seviyorsun, falancanın bıyığını, falancanın saçını, filancanın tuvaletini, filancanın tavrını, filancanın edâsını, filancanın sadâsını, arabanın şu markasını, kulüplerin filancasını, elbisenin şu çeşidini... Neleri seviyorsun, şu gönlünü nelere bağlıyorsun da, alemlerin Rabbinin sevgisine ulaşamamışsın yâ!..

Şu insanoğlunun gafletine bak!.. Şu insanoğlunun cahilliğine bak!.. Nerelerde oyalanıyor da, asıl sevilecek yeri bulmakta nasıl zorlanıyor.

Yâ rabbi'ğfir ve'rham ve ente erhamü'r-râhimîn...

Allahümme heb lenâ ma'rifeteke ve muhabbeteke ve rıdvâneke'l-ekber...

b. Àrif Kimdir?

١١ - سمعت أبا الحسين الفارسيَّ ، يقول: سمعت أبا إسحق الدِّينوريَّ ، يقول: سئل الجنيد : من العارف ؟ فقال: من لم

يأسره لحظه ولا لفظه.

TS. 159/11 (*Semi'tü ebe'l-hüseyni'l-fârisiyye, yekùl*) Ebû Hüseyin-i Fârisî'nin şöyle dediğini işittim diyor Ebû Abdurrahmân es-Sülemî. (*Semi'tü ebâ ishâke'd-dîneveriyye yekùl*) O da Ebû İshâk-ı Dîneverî'den şöyle dediğini işitmiş. (*Süile'l-cüneyd*) Cüneyd-i Bağdâdî'ye soru sormuş birisi.

Çok dikkat edin! Bak, bir söz insanı kurtarır, cennete sokar, uyanmasına vesile olur, evliyâ olmasına vesîle olur; çok dikkat edin!.. Bu kitap öyle bir kitap, hazine bu kitap… Onun için okuyoruz. Futbol oynatsaydık, eğlence olsaydı stadyumlar dolardı. Millet kıymetini bilmiyor. Ne yapalım, Allah'ın nasib etmes..i.

(*Süile'l-cüneydü*) Cüneyd'e soruldu. (*Meni'l-ârif?*) Àrif àrif diyorlar, àrif kim?.. "Àrif olan kimse kim?" Sorun kendi kendinize bakalım, àrif kim?.. Ârif kime derler, sorun bakalım!..

Àrif, kelime mânâsından, lügat mânâsından söyleyelim: Àrif, *arafe*den ism-i fâil; bilen demek. *Arafe* bilmek demek, *àrif* de bilen demek. *Àrif*, yâni ma'rifetullaha àrif olan yâni Allah bilgisini bilen, yâni Allah'ı bilip tanıyan demek àrif. "Şimdi àrif kimdir?" diye soruyorlar. Ne demek istiyorlar?.. Yâni hakikî àrifin sıfatları nasıl olur, hakikî àrif nasıl olur diye, onu anlamak istiyorlar. (*Meni'l-ârif?*) "Ârif kim?"

Kısa bir söz ama, bu söz hepinizi evliyâ yapabilir, aklınızı toplarsanız: (*Men lem ye'sirhu lahzuhû ve lâ lafzuhû*) Bak, yazın işte bunu! Evliyâ olmak sırrı bu. Ârif kimmiş? "Sözü ve gözü kendisini esir etmemiş insan àriftir."

Ne anladınız?.. Sözü bir insanı esir eder mi?.. Gözü, bakışı insanı esir eder mi?.. Eder. Ağzını tutamaz, çenesini kapayamaz, lambur lumbur konuşur. Sanki söz söylemenin kararı kendisine ait değil, sanki sözünün esiri; ileri geri konuşur, mâlâyâni konuşur, hatalı konuşur, küfür konuşur, kalp kırıcı konuşur, günahlı konuşur, boş konuşur, gevezelikle konuşur, konuşur da konuşur... Sözünün esiri, dilinin esiri. Sanki dili efendi, kararı o

veriyor, sanki bu onun peşinde sürükleniyor.

Halbuki nasıl olması lâzım? Kendisine hàkim olması lâzım! Konuşulacak yerde konuşması lâzım, konuşulmayacak yerde susması lâzım! Yalan yanlış söylememesi lâzım, doğru konuşması lâzım! Ölçerek, biçerek konuşması lâzım, ölçüsüz konuşmaması lâzım! Sevap kazanacak sözleri söylemek lâzım, günah kazandıracak sözlerden kaçınmak lâzım!

Söz çok önemli… Bu iki dudağın arası insana çok günah kazandırır veya çok sevap kazandırır. İnsanları ekseriyetle cehenneme sokan şey şu iki dudağı arasıdır; yâni dilidir, konuşmasıdır. İnsanın, insanoğlunun cehenneme neden girdiğini istatistik yapalım. Melekler veya zebânîler dursun, cehenneme bir insan neden giriyor diye sorsun:

"—Ekseriyetle neden giriyorlar cehenneme?"

"—Ne bileyim."

Sen bilemezsin de, Peygamber SAS Efendimiz söylüyor:[13]

أَكْثَرُ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ، وَأَكْثَرُ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ الْأَجْوَفَانِ: الْفَمُ، وَالْفَرْجُ (حم. خ. في الأدب، ت. صحيح غريب، ه. ك. حب. هب. عن أبى هريرة)

RE. 80/3 (*Ekseru mâ yüdhilü'n-nâse'l-cennete takva'llàhi ve*

[13] Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.363, no:2004; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.442, no:9694; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.224, no:476; Buhàrî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.108, no:289, 294; Hàkim, *Müstedrek*, c.IV, s.360, no:7919; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.324, no:2474; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.235, no:4914; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.137, no:1050; Tahàvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IX, s.470, no:3787; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *el-Vera'*, c.I, s.93, no:135; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.379, no:1073; Ramhürmüzî, *Emsâlü'l-Hadîs*, c.I, s.159, no:132; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.VIII, s.470; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.60, no:2340; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VI, s.311; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.141, no:44071; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.V, s.357, no:4283.

hüsnü'l-huluk) "İnsanları ekseriyetle cennete sokacak olan şey Allah korkusudur, takvâdır ve güzel huydur.

(*Ve ekseru mâ yüdhilü'n-nâse'n-nâr*) İnsanları en çok cehenneme sokacak şey de, (*el-ecvefân: El-femü, ve'l-fercü*) iki dudağı arasıyla, iki bacağı arasıdır." Yâni, diliyle tenâsül uzvudur. Ekseriyetle cehenneme sokan onlardır. Diliyle günaha girer, cehenneme gider; tenâsül uzvuyla haram işler, günaha girer, cehenneme girer. Ekseriyetle onlardan girer.

Bak ne diyor: Àrif kimdir? "Sözünün ve bakışının esiri olmayan insan…" Bakışına hâkim olacak, harama bakmayacak. Diline hâkim olacak, günah söylemeyecek. Anladınız mı?..

"—Anladık!"

Tabii anlarsın, anlaşılmayacak gibi değil, çok açık. Ama buradaki zorluk anlamakta değil, uygulamakta. Anladın ama uygulayacak mısın? Dışarıya çıkınca uygulayacak mısın?..

Benim dervişim bana falanca yerden mektup yazıyor:

"—Hocam, eliniz öperim, ayağınızı öperim."

Ayağımı da öpüyor... Tevbe tevbe!.. Öpme! Elimi bile öpme, istemem! Elimi de öpüyor, ayağımı da öpüyor, ayağımın altını da öpüyor, dizimi de öpüyor... Öyleleri var. Elini öperim, ayağını öperim, dizini öperim... Yâ öpme, lüzum yok, tamam. Allah sevsin seni. Ben öpülmek filan istemiyorum, sen Allah yolunda yürü, kâfi… Mektup yazıyorlar öyle dervişler. Diyor ki:

"—Hocam, her şey iyi güzel de, yazın ben gözüme sahip olamıyorum. Gözüme hakim olamıyorum." Yâni gözünün esiri. "Ben yazın gözüme hakim olamıyorum Hocam, çare ne?"

Çare dervişlik, dervişliği tam uygulamak...

Bizim tasavvufun prensiplerinden birisi... Nakşibendi Tarikatı nedir?.. Nakşibendi Tarikatı'nın prensiplerinden bir tanesi: Bakışı ayağının ucunda olmak, *nazar ber kadem*... Yâni, gözü yerde yürüyecek, etrafa bakmayacak. Böyle yürüyecek. Terbiyeli bir kız gibi yürüyecek. Gözüne sahip olacak. Bu bir…

Neden?.. Çünkü gözle çok günahlara giriliyor, gözle zina

olabiliyor. Bakışıyla insan zina etmiş gibi günaha girebiliyor. Plajlar var, açık saçık giyinmiş insanlar var, mecmualar var, televizyon var, gazeteler var... Hepsi eve giriyor.

"—Bu gazeteyi neden alıyorsun sen?" diye soruyoruz,

"—Hocam, ben haberler için alıyorum."

Alma bunu, alma! Neden?.. Baş sayfasında haber var, son sayfasında cehenneme bilet kesiliyor. Son sayfası cehenneme bilet. Cırrrt, yallah! Şu istasyondan yallah cehenneme... Cehenneme bilet kesiliyor son sayfasında... Sokma bunu eve!

"—Hocam işte ben oralara bakmıyorum."

Bizim mecmualara gazeteler geliyor. Dört-beş tane mecmua çıkartıyoruz, radyomuz var... Bir gün oraya gittim konuşmaya, gazetelerin bazı yerlerini mürekkeble kapatmışlar.

"—Bunlar ne?" dedim.

"—Bunlar müstehcen resimler."

Tabii kapatıyor. Yâni ilk alan kapatıyor orayı... Ondan sonra haberleri kesiyorlar, okuyorlar bilmem ne filan. Haa, işte onu almayacaksın. Neden?.. Günah!

Bizim Ankara'da bir hacı amcamız vardı... İstiklâl gazisi, şurasında madalyası var. Onlar cihad ettiler, bu memleket kurtuldu, biz ondan rahat yaşıyoruz.

O derdi ki:

"—Âhh, ah!" derdi rahmetli, nur içinde yatsın, kabri cennet bahçesi olsun!.. "Biz eve kibrit alırdık, kibrit kutusunun üstündeki resmi kazıyıp eve öyle sokardık kibrit kutusunu."

"—Neden?"

"—Melekler, köpek olan, sûret olan eve girmez diye hadis olduğundan, kutunun üstündeki resmi kazırdık."

Ocakta yanacak, cırt yapacağız, odun yanacak, kibrit lâzım! O zaman uzunmuş kibrit kutuları böyle. Anlatırdı. Üstündeki resmi kazıyıp öyle sokarlarmış. E şimdi?.. Şimdi evin içindeki resimlerin —Allah saklasın— burada anlatılması mümkün değil. Neden?.. Mecmua geliyor, gazete geliyor vs. televizyon var…

Bak, àrif kimmiş?.. Sözü ve bakışına esir olmayan insan. Sözü ve bakışı kendisini esir edememiş olan insan. Sözüne hâkim insan, gözüne hâkim insan demek.

Evliyâlık neymiş?.. Sarık değilmiş, cübbe değilmiş, tesbih değilmiş, palavra değilmiş, edebiyat değilmiş. Neymiş evliyâlık?.. Günaha girmemekmiş. Gözüyle harama bakmamak, diliyle haramı söylememekmiş. Bak, hakikî büyük alimler evliyalığı nasıl anlıyor. İşi şekilden öze doğru indirmemiz lâzım, özü anlamamız lâzım!

c. Testiden Başka Eşya Edinme!

Bir tane daha okuyayım, üç olsun. Çünkü iki paragraf az. Üç olsun bari.

١٣ - سمعت أبا العباس ، محمد بن الحسن بن الخشَّاب ، يقول: سمعت جعفر بن محمد ، يقول: سمعت الجنيد ، يقول: إن أمكنك ألا تكون آلة بيتك إلا خزفًا فافعل. و كذلك كانت آلت بيته .

TS. 159/13 (*Semi'tü ebe'l-abbâs, muhammede'bne'l-haseni'bni'l-haşşâb, yekùl*) Bu Sülemî, Ebü'l-Abbâs Muhammedi'bni'l-Hasen el-Haşşâb'dan işitmiş.

Haşşâb, oduncu demek. *Haşâb* odun demek. Ahşap bina diyoruz, ne demek?.. Odundan yapılmış demek, tahtadan demek yâni. Haşşâb ne demek? Oduncu demek. Bak alime, odunculuk yapıyor. Neden?.. E helâl kazanacak da ondan. Kimseye yük olmayacak.

(*Yekùlü: Semi'tü ca'fere'bne muhammedin, yekùl*) O da Cafer ibn-i Muhammed'den işitmiş. (*Semi'tü'l-cüneyd, yekùl*) O da Cüneyd-i Bağdâdî'den şu sözü işitmiş. Bunu söyleyeceğim, bugünkü ders burada bitiyor.

(*İn emkeneke ellâ tekûne âletü beytike illâ hazefen, fe'f'al*) Bak ne demiş o mübarek efendimiz... (*Ve kezâlike kânet âletü beytihî*) Bak, Cüneyd-i Bağdâdî ne söylüyor karşısındakine:

"—Eğer evinin içinde eşya olarak, âlet edevât olarak bir testiden başka bir şeyin olmamasına güç yetirebiliyorsan, öyle ol!"

Kendisinin evinin aleti de öyleydi. Yâni ne demek? Mübareğin evinde bir testi vardı, o kadar. Neden?.. Su, bezde durmaz. Su testide durur, başka çaresi yok. Bir testi olacak. E başka?.. Başka bir şey yok. Neden?.. Büyük alim bu. E işte onlar böyleymiş. Hem de tavsiyesi böyle:

"—Evinde testiden başka bir eşyanın olmamasına güç yetirebiliyorsan, öyle yap!" diyor.

Yâni, bizim evlerdeki dolaplar, gardroblar, şifonyerler, tuvalet masaları, misafir odası büfeleri, biblolar, çanaklar, çömlekler, levhalar, halılar, ibrikler, billurlar, avizeler, kesme kristal kaplar, kacaklar... Neymiş hepsi?.. Allah bizi affetsinmiş. Neymiş? Allah

bizi affetsin... Bak, "Güç yetirebiliyorsan, bir testin olsun evde, başka bir şey olmasın!" diyor.

Peygamber Efendimiz'in evi nasıldı?.. Acaba Dolmabahçe Sarayı gibi miydi Peygamber Efendimiz'in evi?.. Topkapı Sarayı gibi miydi?.. Acaba Çankaya Reis-i Cumhurluk Köşkü gibi miydi, yoksa Versay Sarayı gibi miydi?.. Nasıldı Peygamber Efendimiz'in evi?.. Peygamber Efendimiz'in eşyası ne kadardı?.. Fatıma Anamızın eşyâsı ne kadardı?.. Hazret-i Ömer'in hırkası nasıldı? Atlastan mıydı, ipekten miydi, nasıldı bu mübareklerin aletleri, eşyaları?..

Yâni biz ne yapmışız muhterem kardeşlerim; israfa dalmışız, gösterişe batmışız, nimete boğulmuşuz... Öbür tarafta müslümanlar aç... Cihad ediyorlar, atacak mermileri yok, tüfekleri yok, konuşacak cihazları yok...

Allah bizleri gaflet uykusundan uyandırsın... Allah bizi sevdiği yollara sevk etsin... Allah bize sevdiği huyları nasib etsin... Allah bizden sevmediği her türlü sıfatı alsın, bizi onlardan pâk eylesin... Allah bizi evliyâsı eylesin... Yolunda dâim, zikrinde kàim eylesin... Ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin... Tevfîkini refîk eylesin... Cennetiyle cemâliyle cümlemizi müşerref eylesin...

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..

29. 06. 1996 - İstanbul

12. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (8)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm,

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultànih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tâhirîn... Emmâ ba'd...

Aziz ve muhterem cemaat-i müslimîn!

Evliyâullahın, büyük sùfilerin hayatları ve mübarek kelamları, sözleriyle ilgili çok kıymetli bir kitabı, Sülemî Hazretleri'nin *Tabakàtu's-Sûfiyye*'sini okuyoruz. Söz sırası Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'ne gelmiş idi. Onun hayatını ve sözlerini okumaya devam ediyoruz.

Bunların okunmasına ve izahına geçmeden önce, başta Peygamber Efendimiz'in mübarek ruh-u pâkine hediye olsun diye ve sonra onun âlinin, ashâbının, etbâının, ahbâbının, ihvânının, hulefâsının, zürriyet-i tayyibesinin, ezvâcının, etbâının ruhlarına hediye olsun diye; hàssaten Ümmet-i Muhammed'in mürşidleri, Peygamber Efendimiz'in mânevî varisleri evliyâullah-ı mukarrebîn ve meşayih-i vâsılînimizin cümlesinin ruhları için; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtazâ'dan, şeyhimiz Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar turuk-u aliyyelerimizden güzerân eylemiş olan pîrân u sâdât u meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ruhları için; eserin müellifi ve eserde ismi geçen evliyaullahın, râvîlerin, alimlerin ruhları için;

Uzaktan yakından bu ders için buraya gelen siz kıymetli kardeşlerimizin de, ahirete göçmüş olan bütün müslüman geçmişlerinin, âbâ u ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallûkàt, ihvân u ehavât, evlâd u zürriyâtlarının ruhları için;

Biz yaşamakta olan müslümanların da tevfîkàt-ı samedâniyeye mazhar olmamız için, Rabbimiz bize tevfîkini refîk

etsin de, ömrümüzü rızasına uygun geçirelim, a'mâl-i sàlihâ, ibâdât u taat, hayrât ü hasenât işleyip, Allah'ın sevdiği kulları zümresine biz de dâhil olalım; huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varalım diye, bir Fâtihâ, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Allah'tan Gaflet Cehennemden Daha Fenâ

Kitabın baskısının 159. sayfasındayız. 12 paragrafı okuyacağız. 13'ü geçen hafta okumuştuk, geçeceğiz.

١٢ - قال: وقال الجنيد : الغفلة عن الله تعالى أشدُّ من دخول النار.

TS. 159/12 (*Kàle: Ve kàle'l-cüneyd*) Yâni *kàle* dediği, daha önceki rivayetteki en son râvî böyle söyledi demek oluyor. Cüneyd Efendimiz Hazretleri buyurmuş ki:

(*El-gafletü ani'llâhi teàlâ eşeddü min duhûli'n-nâr*) "Allah-u Teàlâ'dan gàfil olmak, cehenneme girip yanmaktan daha fenadır; daha şiddetli, daha kötü, daha zor bir durumdur."

Tabii àrifler için öyle... İnsan gàfil oldu mu, kâfir oldu mu, cahil oldu mu, neleri kaybettiğinin farkında bile olmuyor. Ama ateşe girdiği zaman, bir yeri yandığı zaman, canı acıdığı zaman onun acısını anlıyor. Ateşte yanmak maddi bir acı veriyor, onu anlıyor. Ama öteki, gafletin mânevî acısını duyacak duygusu yok. Kalbi taşlaşmış, dumura uğramış, ne kadar kötü, ne kadar acı ve feci bir durumda olduğunu idrak etmiyor. Felç olan bir insanın, hislerini kaybetmiş olan bir insanın, iğne batırıldığı zaman duymadığı gibi.

Doktora gidiyor felçli olan hasta, doktor ayağını muayene ediyor, dur bakalım bunda his var mı diye iğne batırıyor, hiç kıpırdamıyor. Neden?.. Sinirleri felç olmuş, çalışmıyor, acıyı duymuyor. Öyle olunca tabii basamıyor, yürüyemiyor. Elinde felç varsa, eliyle bir şey tutamıyor. Yüzünde felç varsa, konuşamıyor, dudağını hareket ettiremiyor, göz kapağını açıp kapatamıyor...

İşte tabii o duygusuzluk varsa, duygu damarı alınmışsa bir insanda, o zaman tabii bir çok mânevî lezzeti sezemediği gibi, mahrum olduğu mânevî zevklerin acısını da duyamaz. Onu fark edemez. Ama ne zaman fark edecek?.. Ahirette fark edecek. Yâni bu dünyadaki hayatı bittiği zaman, o zaman işin farkına varacak ama, tabii iş işten geçmiş olacak. Orası artık ahiret, ceza veya mükâfat yeri, yapabileceği bir şey yok… O gafletle geçirdiği zamanlara saçını başını yolacak, dizini dövecek, çok pişman olacak.

Hatta cennetlikler bile, cennette hasretlik duyacaklar. Dünyada zikirsiz geçirdikleri zamanlar için yürekleri yanacak:

"—Keşke o zamanlarımızı da zikirsiz, fikirsiz geçirmeseymiştik, keşke her zamanımız Allah'ın zikriyle, fikriyle mâmur olsaymış!" diye yürekleri yanacak, hasretlik duyacaklar cennette...

Tabii, Allah-u Teàlâ Hazretleri'nden gàfil olan bir insan, o gafletinin cezası olarak pek çok mahrumiyetlere, peş peşe bir yığın mahrumiyete maruz kalıyor. O bakımdan, basiret gözüyle görebilse, çok muazzam bir zararda olduğunu, çok acı bir durumda olduğunu, feci bir durumda olduğunu anlar. O anlayamıyor ama, àrif olan bir kimse, yâni ma'rifetullahın tadını tatmış, o zevke, o safaya ermiş olan bir kimse onu anlar. O mahrumiyetin ne kadar acı bir mahrumiyet olduğunu görür.

Bu sözü, o àrifin sözü olarak anlamak lâzım!

"—Allah'tan gafil olmak, cehenneme girmekten daha fecidir, daha şiddetlidir." diyor.

Ama dünyada şu anda bir sürü kâfir, gafil, cahil insan var. Hiç Allah hatırına gelmiyor, hiç ahirette göreceği azapları düşünmüyor. Hiç kaçırdığı cennet nimetlerinin ne kadar güzel nimetler olduğunun farkında bile değil... İşte kumarın peşinde, içkinin peşinde, barda, pavyonda, fani dünyanın fani lezzetleri arasında, düşünemiyor. O da bir imtihan...

Allah-u Teàlâ Hazretleri kainâtı yarattığı zaman, cennetin etrafını nefse hoş gelmeyecek şeylerle çevirdi. Cehennemin

etrafını da, nefsin çok arzu edeceği, iştah duyacağı, şehvet duyacağı, isteyeceği şeylerle doldurdu. Yâni nefsine, şehvetine, arzusuna, keyfine mağlup olan, esir olan insan onları işler; arkası cehennem... Onlara aldanırsa, onları işlerse, onlara yanaşırsa uçuruma düşer.

Ama, cennetin etrafı da, nefse hoş gelmeyen şeylerle çevrilmiştir. Cennete varmak için bunları göze almak lâzım. Mihneti, meşakkati, zahmeti, sıkıntıyı, ter dökmeyi, uğraşmayı, didinmeyi... Hatta, onlardan zevk almak lâzım! Allah yolundaki yorgunluğundan zevk alması lâzım! Allah yolundaki harcamasından zevk duyması lâzım! Allah yolunda çektiği sıkıntılardan gık dememesi lâzım, şikayetçi olmaması lâzım! Canını vermeğe, malını vermeğe; hani şairin dediği gibi, bir gül bahçesine girercesine şehid olmağa koşması lâzım!.. Koşar.

Allah-u Teàlâ Hazretleri, demek ki bir takım görüntülerin arkasında saklamış cenneti, cehennemi. Görüntülere aldanan fırsatları kaçırıyor, tehlikeli durumlara düşüyor. O halde, gerçekleri görmemiz lâzım! Görüntülerin arkasındaki gerçekleri görmemiz lâzım!

Bu nasıl olur?.. Bu, basiretinin açılmasıyla olur. İnsan, basireti açıldığı zaman, neyin sonunun iyi olduğunu, ne yaparsa sonunun fena olduğunu anlar. Talebenin, çalışmadığı zaman sınıfta kaldığı, sınıfta kaldığı zaman okuldan kovulduğu, okuldan kovulduğu zaman anasının babasının hışmına uğrayacağını, hayatta başarı kazanamayacağını bilmesi gibi yâni.

Basireti açık olan insan, neyin arkasında ne olduğunu anlar ve ona göre hareket eder. Şunu bilelim ki, cennete gitmek için zahmetleri, meşakkatleri göğüsleyecek, onlardan yılmayacak bir ruh yapısına sahip olmamız lâzım!

İbadetlerin en makbulü en zahmetlisidir. Meselâ hacca gitmek zor, zahmetli, sevabı çok... Cihad, o da zahmetli, sevabı çok... Ne kadar zahmeti çok olursa, mükâfâtını Allah o kadar veriyor.

Ama Allah, zahmetlerle imtihan ediyor kulları. Bunu bilmek

lâzım. Keyif ve lezzetlerle de şeytan, insanı aldatıyor. Lezzetler, zevkler, safâlar, davullar, dümbelekler, sazlar, sözler, çengiler, köçekler, eğlenceler, zurnalar; bunlar şeytanın aldatma aletidir. Şeytanın insanı avlamak için kullandığı av aletleri.

Demek ki; o zevkli şeylere kanmamak lâzım, bu taraftaki zahmetli şeylerden yılmamak lâzım! Hakkı hak olarak görüp işlemek lâzım, batılı batıl olarak görüp sakınmak lâzım!.. Bunları anlamak için de, Kur'an okumak lâzım, Kur'an ehli olmak lâzım, şeriatı bilmek lâzım! Neyin Allah nazarında güzel olduğunu, neyin Allah katında merdud ve mebğud olduğunu insanın şeriattan öğrenmesi mümkün.

Dinini güzelce öğrendiği zaman, yapacağını bilir.

"—Arkadaş bana müsaade..."

"—Nereye gidiyorsun, hayrola, tatlı tatlı konuşuyorduk, eğleniyorduk..."

"—Namaz vakti geldi. Selâmün aleyküm, Allah'a ısmarladık!"

Tatlı uykunun arasında kalkıp namaz kılar geceleyin. Neden?.. Sevabını biliyor. Böyle, buna benzer şekillerle.

O halde sevgili kardeşlerim, zahmeti, meşakkati görüp yılmayın; Allah'ın emirlerini tutun!.. Lezzeti, zevk ü safâyı görüp aldanmayın! Şeytanın aldatmasına uymayın! Ahirette sizi pişman ve perişan edecek işler, zevkli görünse bile, yapmayın!..

b. Evinde Testiden Başka Eşya Olmasın!

Geçen hafta 12'yi atlayıp 13. paragrafı okumuştuk, bir daha okuyuverelim:

١٣ - سمعت أبا العباس، محمد بن الحسن بن الخشَّاب، يقول: سمعت جعفر بن محمد، يقول: سمعت الجنيد، يقول: إن أمكنك ألا تكون آلة بيتك إلا خزفًا فافعل. و كذلك كانت آلت بيته .

TS. 159/13 (*Semi'tü ebe'l-abbâsi, muhammede'bne'l-haseni'bni'l-haşşâb, yekùl: Semi'tü ca'fere'bne muhammedin, yekùl: Semi'tü'l-cüneyde, yekùl*) Bu râvîler Cüneyd-i Bağdâdî'nin şöyle dediğini rivâyet etmişler: (*İn emkeneke ellâ tekûne âlete beytike illâ hazefen fe'f'al. Fekezâlike kânet âletü beytihî.*)

Cüneyd-i Bağdâdî nasihat ediyor, diyor ki:

"—Evinin eşyası bir testiden başkası olmamasına gücün yeterse, buna tahammül edebilirsen, o kadar babayiğitsen, erkeksen, o kadar sağlamsan, yap bunu!.."

Ne olacak? Hiç bir şeyi olmayacak, bir testisi olacak. Çünkü su testide muhafaza edilir, başka bir yerde durmuyor işte. Bir testi lâzım. Öteki her şey hallolur. Demek ki insan taşta yatar, kumda yatar.

Hani eski bir filozofu anlatırlar, adını söylemeyeceğim bildiğim halde... O insanların kendi kendilerine hayatı zorlaştırdıklarını, bir sürü lüzumsuz şeyi kendilerine lüzumluymuş gibi, alışkanlıkla vazgeçilmez makama getirdiklerini gördüğü için, her şeyi reddetmiş, her şeyden uzak dururmuş. Üstünde kendisini örtecek bir örtüsü varmış. Bir de güneşten, soğuktan, yağmurdan kendisini koruyacak bir fıçı bulmuş, onun içinde yatarmış. Fıçıdan bir evi, bir de üstünü örtecek örtüsü varmış. Bir de çanağı varmış.

Çeşmeye gitmiş bir gün, çanakla su içecek... Bakmış ki çocuğun birisi avcunu böyle yapmış, içiyor... Demiş; bu çanak da fazla. Onu da savurmuş atmış, çanak da lüzumsuz demiş.

İşte bunun gibi Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri de diyor ki:

"—Evinin eşyası testiden başkasının olmamasına imkânın varsa, mümkünse bu senin için, bunu yap!"

Kendisi öyle yapmış, kendisinin evi öyleymiş. Halbuki çok büyük şeyh, çok büyük zât, büyük bir pir kendisi, mübarek insan... Demek ki, Peygamber Efendimiz'in yolunda yürümüş, dünya malına rağbet etmemiş. Evini, eşyasını süslemeğe uğraşmamış, gayret etmemiş.

Hatta sarayları terk etmişler, değil mi. Meselâ, İbrâhim ibn-i

Edhem Hazretleri, Belh padişahı iken, sarayı varken, saltanatı varken, devleti, hazinesi, nimeti varken terk etmiş, yoksulluğu tercih etmiş. Sarayları terk etmişler.

İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri'ne, birisi bana nasihat eyle demiş de; o, altı tane şey söylüyor nasihat olarak, bir tanesinde de diyor ki:

إذا اشتغل الناس بعمارة القصور ، فاشتغل أنت بعمارة القبور !

(*İze'ştegale'n-nâsü bi-imâreti'l-kusùr, fe'ştağil ente bi-imâreti'l-kubûr*) "İnsanlar köşkler yapayım diye uğraşıp dururken; benim köşküm olsun, şöyle saltanatlı olsun, böyle süslü olsun, şöyle güzel olsun diye uğraşırken..." *Kusûr*, kasırlar demek, köşkler demek yâni. Hani *Hidiv Kasrı* diyoruz, *Maslak Kasrı* diyoruz... Kasır saray demek. "İnsanlar saraylar yapmak için uğraşırken, (*fe'ştağil ente bi-imâreti'l-kubûr*) sen de kabirleri imar etmekle uğraş!"

Kabrin mâmurluğu neden olur?.. Kabir, mezar. Mezarın ma'murluğu nereden olur?.. İbadetten, hayırdan, hasenâttan, dünyada yaptığı güzel işlerden insanın kabri cennet bahçesi gibi olur. Eğer dünyada kötü işler yapmışsa, kabri cehennem çukuru olur.

"—Başkaları dünyada köşk yapmağa çalışırken, sen kabrini cennet bahçesi yapmağa çalış, kabrini ma'mur hale getirmeğe çalış!" diyor İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri de.

Dünyadaki sarayları bırakan bir babayiğit o... Sarayı varken, sarayı bırakan bir kimse.

Tabii, Peygamber SAS Efendimiz'in hayatına baktığımız zaman, onun da çok sade bir hayat yaşadığını görüyoruz, biliyoruz. Eşyalarının miktarını biliyoruz. Kendisine bir kere böyle çok rahat döşek getirdiler, bir akşam yattı, ertesi gün verdi geriye:

"—Bu çok rahat, ben bunun üstünde uyumuş, kalmışım; gece teheccüd namazına kalkamadım. Bunu götürün!" dedi.

Teheccüd namazına, rahat ettiği için kalkamadı diye gelmiş olan güzel, yumuşak yatağı geri gönderiyor. Neden? Eskiden yattığı yatak hurma lifi tıkılmış sert bir şeydi. Orada yatıyordu, çok rahat değildi.

Uykuya hayır diyebilip kalkabilir insan, böyle hafif oldu mu uykusu. Ama çok rahat oldu mu, şilteler, yastıklar, kuş tüyleri, yorganlar, sıcacık, battaniyeler, kaloriferler... O zaman, ne teheccüde kalkar, ne sabah namazına kalkar, uyur kalır rahatlıktan.

Efendimiz, eline geçtiği halde kaldırın bunu diyor. Kendisine çok paralar gelirdi, çok hayırlar gelirdi, ganimet gelirdi. Yâni sizin anlayabileceğiniz şekli; savaş olurdu, savaştan ganimet gelirdi Böyle örtüyü yayarlardı, üstüne yığılırdı. Saklasa, dünyanın en zengin insanı olurdu.

Müslümanlar, İran İmparatorluğu'nun ordusunu yendiler. İran İmparatoru, Sasani İmparatoru Arapları yeneceğinden o kadar emindi ki, savaş meydanına hazineyi getirdi. Yâni, askerlerine dedi ki:

"—Bakın, ben bu heriflerden korkmuyorum, hazineyi getiriyorum! Bakın, görün, bunlar çölden gelmiş, develere binmiş birkaç kişi. Biz bunları çoktan yeneriz, korkmayın!" filan mânâsına hazinesini getirdi, hanımlarını getirdi.

İran'ın böyle büyük bir bayrağı vardı, çok meşhur bir bayrağı, kutsal gibi yâni onlara göre, çok kıymetli, onu getirdi. Ama Allah, İslâm mücahidlerine zafer verdi, az sayı ile onları yendiler, hazineleri aldılar. Yâni ganimet böyle kazanılıyor.

Eğer biriktirseydi Peygamber Efendimiz, köşklerde yaşardı. Eğer sahabe-i kiram, hulefâ-i râşidîn biriktirseydi ve onları köşk yapmağa sarf etselerdi, dünyanın en muhteşem köşklerini yaptırırlardı. Ama ne yapmışlar?.. Allah yolunda harcamışlar. Fukaraya dağıtmışlar, yanlarında tutmayı ayıp saymışlar.

Tabii biz ne yapacağız?.. Gelelim bizim bugünkü halimize... Biz bu yazıları niçin okuyoruz?.. Tasavvufu öğrenelim, dinin aslını öğrenelim diye. Biz ne yapacağız?.. Bizim de dünya malına pek gönül bağlamamamız lâzım! Elimize geleni Allah yoluna sarf etmemiz lâzım, cihada sarf etmemiz lâzım, fukaraya vermemiz lâzım!

"—E şimdi fukara var mı Hocam, herkes zengin, herkesin parası, pulu var..."

Öyle san, sen öyle san!.. Git bakalım Afrika'yı bir dolaş, gel bakalım Ortadoğu'yu bir gez. Git bakalım Çeçenistan'da Ruslar ne yaptı? Bir gör bakalım, insanlar nasıl yaşıyorlar?.. Yüz numarayı, yüz numara barakasının altını kapatmışlar da, ne yapsınlar yıkılmış her taraf, orada yatmışlar kalkmışlar. Yüz numara... Oraları öyle anlattılar. Git bakalım, Balkanlar'daki müslümanların durumunu gör! Bangladeş'i gör, Filipinler'i gör...

Biz havaalanında bekliyorduk, korktuk bir yere gitmeğe; Manila'da, Filipinler'in başşehri Manila havaalanında... Bizim bir arkadaş kayboldu, yok... Biraz sonra geldi.

"—Nereye gittin?.." dedik.

"—Şehre indim." dedi.

O biraz tecrübeliymiş, biliyor. Şehre inmiş. Şehirde bir camiye gitmiş, cebine hazırladığı zekâtları orada dağıtmış. Avustralyalı arkadaş. Avustralya'dan hacca geliyoruz. Manila havaalanına indik, orada biraz mola vereceğiz, hacca gideceğiz. Manila'da hemen bir kayboldu, gitmiş Manila'daki bir camiye, orada fukaraya hazırladığı zekâtını dağıtmış. Geldiği zaman ağlıyordu.

"—Hocam, öyle yoksullar, öyle fakirler ki yüreğim dayanamıyor, kendimi tutamıyorum." diyor.

Dünyanın her yerinde müslümanlar çok mağdurdur, çok mazlumdur, çok sıkıntıdadır; ama bizim haberimiz yoktur. Onları aramamız lâzım, vazifemiz. Onlara yardımcı olmamız lâzım! Onlara maddeten, mânen yardımcı olmamız lâzım! Mânevî perişanlık maddî perişanlıktan daha fena...

Dün akşam Balkanlar'ı konuştuk, Arnavutluk'u konuştuk oraları bilen, oraların ahalisi olan kimselerle. O Arnavut arkadaş anlatıyor... Hani biz burada ne deriz:

"—Buyurun bize gidelim, beraber oturalım, buyurun çay kahve

içelim!" deriz biz burada.

Orada diyorlarmış ki:

"—Buyurun, bizim evde rakı içelim!"

O kadar tabiiymiş yâni rakı ikram etmek. Bu arkadaş anlatıyor:

"—Ben müslümanım, ben rakı içmem!" demiş.

Eğilmiş ona, ev sahibi demiş ki:

"—Merak etme, bu rakı çok hàlis. Bizim hanım yapıyor evde, ev işi, çok temiz." demiş.

Anlamıyorlar diyor. Yâni müslüman, rakının haram olduğunu bilmez duruma düşmüş, o kadar cahilleşmiş.

Bir arkadaşımız Azerbaycan'da Kur'an dağıtmış. Bunun Kur'an dağıttığını bilenlerden kapısında sekiz saat bekleyenler olmuş. Aşık, Kur'an-ı Kerim'i seviyorlar. Bizim arkadaşlarımızdan, burada İstanbul'da. O da gizli gizli Kur'an-ı Kerim'i şöyle el altından vermiş onlara.

"—Hocam, ertesi gün bana teşekkür etmek için, sekiz saat Kur'an'ı bekledi, benden Kur'an-ı Kerim'i hediye olarak aldı. O da bana medyûn-u şükran olduğundan bir iyilik yapmak istiyor bana. O da bir viski şişesi getirdi, içi viski dolu yâni. Ben ona Kur'an hediye ettim, o da medyûn u şükran, bana teşekkür olsun diye viski getirdi." diyor

En pahalı şey ne?.. Amerikan viskisi... Gitmiş ne kadar para verdiyse viski almış, viski getirmiş buna.

Yâni bu nedir?.. Sefalettir, rezalettir, felâkettir, şenaattir. Müslüman, içkinin haram olduğunu bile bilmiyor. Kur'an'ı seviyor, aşık, Kur'an'ı elde edebilmek için, komünist rejim yasaklamış, o baskı biraz kalkınca, bizim arkadaşlar oraya Kur'an götürünce, bu Kur'an dağıtıyor diye, sekiz saat kapısında beklemiş. Kur'an'ı seviyor, Kur'an'a inanmış müslüman; ama, içkinin haram olduğunu bilmiyor. Yâni büyük bir sefalet, mânevî boşluk var, cahillik var; o daha fena...

Demek ki o bakımdan da yardımcı olmamız lâzım! Yâni, bir saniyemizi boş geçirmememiz lâzım; sizin de, bizim de...

Malımızla, her türlü imkânımızla çalışmamız gerekiyor, aziz ve muhterem kardeşlerim!..

c. Yol Rasûlüllah'ın Yolu

14. paragraf:

١٤ - قال ، وقال الجنيد : الطروق كلُّها مسدودةٌ على الخلق ، إلا من اقتفى أثر الرَّسول ، صلى الله عليه وسلم ، واتَّبع سنته ، ولزم طريقته ؛ فإن طرق الخيرات كلها مفتوحةٌ عليه .

TS. 159/14 (*Kàle, ve kàle'l-cüneyd*) Yine aynı râviler rivâyet etmişler ki, Cüneyd-i Bağdâdî şöyle buyurmuş: (*Et-turuku küllühâ mesdûdetün ale'l-halki, illâ meni'ktefâ esere'r-rasûl, salla'llàhu aleyhi ve sellem, ve'ttebea sünnetehû, ve lezime tarîkatehû; feinne turûka'l-hayrâti küllehâ meftûhatün aleyhi.*)

Bu çok mühim bir mevzûdur. Diyor ki Cüneyd-i Bağdâdî:

(*Et-turuku küllühâ mesdûdetün ale'l-halk*) "Mahlûkàta, halka, insanlara bütün kapılar kapalıdır. İnsanların yüzüne bütün kapılar kapalıdır. Yâni hakikatin olduğu yere giremez, gerçeğe ulaşamaz, cennete giremez, bütün kapılar kapalıdır. (*İllâ meni'ktefâ esere'r-rasûl*) Ancak Rasûlüllah'ın izini takip eden, Peygamber'in arkasından gidene kapılar açılır. O Allah'ın rızasını kazanır, o cennete girer. Peygamber'in izine ayak uydurana, sünnetine tâbi olana, Peygamber'in yoluna sımsıkı sarılana ancak kapılar açılır da, cennete girer, Allah'ın rızasına kavuşur."

(*Feinne turûka'l-hayrâti küllehâ meftûhatün aleyhi*) "Çünkü, bütün hayır kapıları Rasûlüllah'a açılmıştır. O yoldan giden, o açık kapılardan menzil-i maksuduna, meramına, gayesine ulaşır. Başka yolla ulaşamaz."

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Tabii bu sözü söyleyen çoktur, biz de söylüyoruz, siz de buna inanıyorsunuz. Yalnız bu sözün

önemi şurada: Tasavvuf erbâbı içinde, yâni ben sùfîyim, ben ehl-i tarîkim diyen insanların içinde hali ve işi, yaşayışı ve ibadeti, aklı ve fikri ve ahlâkı Rasûlüllah'a uymayan zümreler var... Biz bunlara ne diyoruz?.. Şeriat dışı tarikatlar diyoruz. Tarikat ama sapık tarikat diyoruz, bozuk tarikat diyoruz, bozulmuş tarikat diyoruz.

İşte, onların da kendilerine göre felsefesi var, kendilerine göre düşünce tarzı var. Öküze tapanı da duyuyoruz, dünya üzerinde öküze tapan insanlar var. Kızıyoruz, gülüyoruz, acıyoruz, hayret ediyoruz. İnsan öküze tapar mı?.. İnsan, eşref-i mahlûkàt, öküze tapar mı?.. Ama onlara da gitsen, sorsan niye tapıyorsunuz diye, bir yalan uyduracak işte. Şu sebepten diyecek. Kim bilir hangi yalan?.. Tabii ben öküze tapanların dinlerini incelemedim. El-hamdü lillah, ona saatimi ayırmadım ama, böyleleri var.

Sonra?.. İşte böyle dağlarda, köylerde, ilmin irfânın aydınlatmadığı yerlerde, cahil halkın yanına gidip de tasavvuftur, tarikattır filan diye yalan yanlış şeyler anlatan insanların yalanları var, yanlışları var.

Ankara'da bizim çok yakınımızda otururdu Asım Köksal, Allah selâmet versin, bu *İslâm Tarihi*'ni yazan. O, Diyânet'te vazifeliyken, işte böyle namazsız, niyazsız, oruçsuz, abdestsiz, gusülsüz, halkın arasında dolaşıp da, halkın dinî duygularını sömüren bazı kimselerden bahis geçti.

Onlardan bir tanesini yakalamışlar, getirmişler Diyânet'e. Kitap da yazmış adam, halka dağıtıyor. Kitabındaki yalanları, yanlışları bir bir altını çizip göstermişler. Doğrusunu söylemişler:

"—Bak burada sen şurada şu hatayı yaptın, bu hatayı yaptın..."

Hepsini itiraf etmiş:

"—Tamam, siz haklısınız!" demiş.

Ama oradan çıktı mı gene o kitabı satıyor. Gizli gizli... Yâni halkın arasında gene yalan yanlış fikirleri yayıyor. İşte onlara kanan insanlar var. Yalan yanlış yollarda yürüyen insanlar var. Bu yollar, bu yalanlar, bu palavralar kimsenin ayağını çelmemeli,

onu yoldan çıkartmamalı.

Yol nedir?.. Rasûlüllah'ın yoludur. İnsanı cennete götürecek yol nedir?.. Peygamber SAS Efendimiz'in sünnetidir. Bir iş, Peygamber Efendimiz'in sünnetine uygunsa, doğrudur. Kur'an'a uygunsa doğrudur, şeriata uygunsa doğrudur. Uygun değilse, onu yapmakla hiç bir noktaya varılmaz, ondan kaçınmak lâzım!

Herkes bir şey çıkartır, bir laf söyler. Aslını soracaksınız. Bu neye dayanıyor? Niye bunu böyle yapıyorsun?..

"—İşte ben falancadan gördüm. İşte ben falanca adamın böyle yaptığını gördüm."

O falanca adam, dinimizin, ahkâmımızın esası, kaynağı değil. Bizim dinimizin kaynağı Kur'an-ı Kerim'dir, hadis-i şeriftir. Tarikatın da esası Kur'an-ı Kerim'dir, hadis-i şeriftir. Bak burada Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri bunu söylüyor. Binâen aleyh, eğer bir adamın hali, yolu işi Kur'an'a aykırıysa, hadise aykırıysa, demek ki sahtekârdır, yalancıdır.

"—Olur mu bu yolun sahtekârları?.."

Olur. Sahtekâr peygamberler bile çıkmış. Peygamber Efendimiz'in zamanında… Peygamber Efendimiz'in etrafına toplanan sahabeyi görüp, imrenip, kıskanıp peygamberliğe kalkışmış yalancı peygamberler bile var, gelmiş geçmiş. Müseylemetü'l-Kezzâb... Öldürülmüş bir yerde her birisi ama, çıkmışlar yâni böyle insanlar.

Bu çok mühim. Yâni, tarikatın da esası şeriattır. Bu, tasavvufta önemli bir konudur. Yâni, "Tarikat şeriatla bağdaşır mı, bağdaşmaz mı?.. Tarikat ayrı, şeriat ayrı mı, değil mi?" filan diye söylerler. İşte işin doğrusu: Tarikat, şeriat birdir; birbirinden ayrı değildir, birbirine zıt değildir. Eğer bir yol şeriata aykırıysa, o hak yol değildir; bâtıl yoldur. Bunu görüyoruz burada.

d. Allah'ın Himâyesi

١٥ - سمعت حسين ابن يحيى ، يقول: سمعت جعفراً ، يقول:

سمعت الجنيد ، يقول: حاجة العارفين إلى كلائته و رعايته ؛

قال تعالى: قل من يكلؤكم باليل والنهار من الرحمن.

TS. 159/15 (*Semi'tü'l-hüseyne'bne yahyâ, yekùl: Semi'tü ca'feren, yekùl: Semi'tü'l-cüneydü, yekùl*) Bu râvîler Cüneyd-i Bağdâdî'nin şu sözünü naklediyorlar: (*Hàcetü'l-àrifîne ilâ kelâetihî ve riâyetih; kàle'llàhu teàlâ: Kul men yekleüküm bi'l-leyli ve'n-nehâri mine'r-rahmân.*)

Cüneyd-i Bağdâdî demiş ki, buyurmuş ki mübarek büyüğümüz:

"Ariflerin ihtiyacı, dayanağı, gözlediği, istediği, temennî ettiği şey Allah'ın kendilerini koruması, Allah'ın riayeti ve hıfz u himâyesidir." Allah'ın himayesini isterler onlar. Neden? Allah'tan başkası insanı doğru düzgün himaye edemez de onun için. Arifler bilirler bunu. Onun için Allah'a sığınırlar, Allah'ın himayesine girerler, Allah'ın himayesini isterler.

Ayet-i kerimede de:

قُلْ مَنْ يَكْلَؤُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنْ الرَّحْمَانِ (الأنبياء:٤٢)

(*Kul men yekleüküm bi'l-leyli ve'n-nehâri mine'r-rahmân*) buyruluyor. "Gece gündüz sizi Rahmân olan Allah'tan kim koruyabilir, kim himaye edebilir?.. Yâni o size zarar vermek isterse, sizi Allah'ın vereceği belâdan, cezadan, Allah'ın gazabından, azabından, ikàbından kimse kurtaramaz; sizi korursa Allah korur." (Enbiyâ, 21/42)

Onun için Allah'a dayanmak, Allah'a tevekkül etmek ayette bize emrediliyor:

فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ (النمل:٧٩)

(*Fetevekkelû ale'llàh*) "Allah'a tevekkül ediniz." (Neml, 27/79)

diye nice nice ayet-i kerimelerde bildiriliyor. Allah'a tevekkül edeceğiz, Allah'a dayanacağız, Allah'ın himayesini, riayetini, korumasını talep ve niyaz edeceğiz bizler.

e. Dünyalığı Terk Etmek

١٦ - قال ، وقال جنيد : نجح القضاء كلِّ حاجةٍ من الدنيا تركها .

TS. 160/16 (*Kàle ve kàle'l-cüneyd*) Aynı râviler dediler ki, Cüneyd-i Bağdâdî şöyle buyurdu: (*Nichü'-kadài külli hâcetin mine'd-dünyâ terkühâ.*)

Enteresan... İlgi çekici diyelim, enteresan demeyelim. İlgi çekici bir ifade, bu sözü de Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz'in. Diyor ki:

"Dünyadaki her ihtiyaç duyulan şeyin ele geçmesinin, o ihtiyacın karşılanmasının, elde edilmesinin başarılması nasıl olur?.." Yâni sen dünyalık bir şey istiyorsun, onu elde etmek istiyorsun. "O elde etmeyi başardım, oh muradıma erdim, kazandım!" diyeceksin yâni sonunda. Bu kazanma ne yolla olur?.. Hiç tahmin etmezsiniz: (*Terkühâ*) "Terk edince kazanırsınız." diyor.

Bu ne demek?.. Tabii bunu herkes anlayamaz, ne biçim şey bu der. Hem ben bir şeyi elde etmek isteyeceğim, onu elde etmek için çare, onu terk etmekmiş... Evet böyledir. Bu, hadis-i şerîfe dayalı esrarengiz bir bilgidir.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:[14]

مَنْ كَانَتْ نِيَّتُهُ الْآخِرَةَ ، جَمَعَ اللهُ شَمْلَهُ ، وَ جَعَلَ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ ،

[14] İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XII, s.128, no:4095; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.183, no:21630; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.455, no:680; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.V, s.143, no:4891; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.288, no:10338; Zeyd ibn-i Sâbit RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.206, no:6187: *Câmiü'l-Ehàdîs,* c.XXI, s.341, no:23681.

وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ ؛ وَمَنْ كَانَتْ نِيَّتُهُ الدُّنْيَا ، فَرَّقَ اللهُ عَلَيْهِ

أَمْرَهُ ، وَجَعَلَ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ ، وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلاَّ مَا كُتِبَ

لَهُ (ه . حم . حب . طب. هب. عن زيد بن ثابت)

(*Men kânet niyyetehü'l-âhireh*) "Bir kimsenin arzusu, hevesi, niyeti ahiret olursa, dünyayı değil ahireti isterse; (*cemea'llàhu şemlehû*) Allah onun iki yakasını bir araya getirir, yardımcısı olur, işlerini düzeltir, rast getirir. (*Ve ceale gınâhu fî kalbihî*) Gönlüne bir zenginlik verir, gönül zenginliği ihsân eder. İşleri de rast gider, gönlü de hoş olur. (*Ve etethü'd-dünyâ ve hiye râğimetün*) Dünyalıktan nasibi, parası, pulu, maaşı, rızkı da yine —Allah yazdığı için— burnunu sürte, sürte onun arkasından gelir."

Hepimiz nereyi istiyoruz aslında? Cenneti istiyoruz, ahireti istiyoruz. Normal olarak böyle olması lâzım. Hakikat sözle de böyle olması lâzım, kalple de böyle olması lâzım. Yâni sözle söyleyip de, kalbinden dünyayı istemek değil de, içinden, dışından samimiyetle ahireti istememiz lâzım! Yâni senin amacın nedir, senin arzun, ana fikrin, benimsediğin gàye nedir?.. Benim gàyem ahireti kazanmak. Allah'ın rızasına ermek, cennetine girmek.

Tamam. Şimdi, "Kimin gayesi ahiret olursa... Ben Allah'ın rızasını kazanmak istiyorum, cennetlik olmak istiyorum derse bir insan samimiyetle; Allah-u Teàlâ Hazretleri onun işlerini rast getirir, iki yakasını bir araya getirir, yâni yardımcı olur. O dünyadan yüz çevirdiği halde, Allah ona mükâfat olarak gene dünyalığı verir."

Neden?.. Ahireti istedi diye Allah verir. Dünyalık, istemese bile ona gelir, o istemediği halde gelir.

Meselâ, bunun misalini düşünelim, kimin üzerinde? Peygamber SAS Efendimiz dünyayı hiç istemedi, hiç rağbet

etmedi. Buyurdu ki:[15]

مَا لِي وَلِلدُّنْيَا ، مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلاَّ كَرَاكِبٍ اسْتَظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ،

ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا (حم. ت. ه. ك. ض. عن ابن مسعود)

(*Mâ lî ve li'd-dünyâ*) "Dünya ile benim bir ilişkim yok! (*Mâ ene fi'd-dünyâ illâ kerâkibin'istezalle tahte şeceretin*) Ben ancak bir yolcu gibiyim ki, yolun bir arasında, dinlenmek, gölgelenmek için, bir ağacın altında bir müddet inmiş, orada istirahat etmiş; (*sümme râha ve terekehâ*) sonra da bineğine binip hemen gidecek bir insan gibiyim."

Ahmed ibn-i Hanbel RA, Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğu naklediyor:[16]

---

[15] Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.588, no:2377; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1376, no:4109; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.391, no:3709; Tayalisî, *Müsned*, c.I, s.36, no:277; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.162, no:10327; Bezzâr, *Müsned*, c.IV, s.337, no:1533; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IX, s.122, no:9307; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.75, no:34303; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.311, no:10415; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.II, s.102; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.290, no:1384; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.54, no:195; İbn-i Sa'd, *Tabâkàt*, c.I, s.467; İbn-i Hibbân, Mecrûhîn, c.I, s.238, no: Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.301, no:2744; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XIV, s.265, no:6352; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.327, no:11898; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.206, no:599; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.197, no:6142; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1738, no:2741; *Câmiu'l-Ehàdîs*, c.XIX, s.99, no:20292.

[16] Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.71, no:24464; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.375, no:10638; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.230, no:3109; Hz. Aişe RA'dan.

İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.243, no:35707; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.375, no:10637; Ahmed ibn-i Hanbel, *Zühd*, c.I, s.161; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXII, s.473; Ebü'd-Derdâ RA'dan.

الدُّنْيَا دَارُ مَنْ لاَ دَارَ لَهُ ، وَمَالُ مَنْ لاَ مَالَ لَهُ ، وَلَهَا يَجْمَعُ مَنْ لاَ عَقْلَ لَهُ (حم . هب . الشيرازي في الألقاب عن عائشة ؛ ش. هب . عن ابن مسعود)

RE. 208/1 (*Ed-dünyâ dâru men lâ dâre lehû*) "Dünya evi olmayanların evidir, yurdu olmayanların yurdudur." Mü'minin yeri değildir. Mü'minin yurdu cennettir, ahirettir. Ahirette yeri, cennette yeri olmayanların yeridir dünya.

(*Ve mâlün men lâ mâle lehû*) "Ahirette sevabı, elinde kazancı olmayanların malıdır dünya." Burada bırakıp gidecekler. Ahirette tamamen yoksul, fakir kalacaklar. (*Ve lehâ yecmau men lâ akle lehû*) "İşte bu dünyaya da aklı olmayanlar toplanırlar, onları elde edeceğiz diye çarpışır, vuruşur, uğraşır, ömürlerini geçirirler günahlarla... Elde ettikleri de kendilerine kalmaz. Ahirette de kendilerine fayda vermez, ölüp giderler."

Peygamber SAS Efendimiz böyle buyurdu. Allah ona muvaffakiyetler verdi, zaferler verdi, ganimetler verdi, Arabistan yarım adası eline geçti, Yemen eline geçti, Suriye eline geçti, düşmanları yendi, nice nice nimetleri, devletleri Allah ona ihsân eyledi.

Onun arkasından Hulefâ-i Râşidîn, onlar da dünyayı istemediler, saltanat istemediler, zenginlik istemediler, alkış istemediler, izzet itibar peşinde koşmadılar. Yalınayak gezdiler, kölesini devesine bindirip yularından çektiler, tevâzû gösterdiler, Allah onları hükümdâr yaptı, vâli yaptı, başkomutan yaptı, zafer kazandırdı, büyük ganimetlere mazhar eyledi. Binlerce altın liraya sahip oldular, gene burada sarf ettiler. Yâni dünyaya meyletmeyince, Allah mükâfat olarak veriyor demek.

Mecmaü'z-Zevâid, c.X, s.515, no:18078; Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.344, no:6086; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.296, no:1315; *Câmiu'l-Ehàdîs*, c.XIII, s.8, no:12430.

Buna mukabil, öteki tip insanı düşünelim:

(*Men kânet niyyetehü'd-dünyâ*) "Bir insanın gayesi, amacı dünya olursa; dünyalığı, parayı, pulu, maddeyi arzu ederse; (*farraka'llàhu aleyhi emrahû*) Allah onun işlerini dağıtır, yayar, perişan eder, toparlayamaz hale getirir. (*Ve lem ye'tihî mine'd-dünyâ illâ mâ kütibe lehû*) Bütün çırpınmalarına rağmen, dünyalıktan eline Allah'ın yazdığından fazlası da geçmez; kısmetinde, kaderinde ne varsa o geçer. (*Ve ceale fakrahû beyne ayneyhi*) Allah fakirlik korkusunu iki gözünün arasına diker, sallandırır."

Fakirlik, gözünün önünde, böyle onu tehdit eder bir vaziyette durur. Fakir olacağım diye korkar, işleri dağılır, yetişemez işlerine… Bir oraya koşturur, bir oraya koşturur. Oradan bir haber gelir, onu tamir etmeğe gider. Oradayken buradan bir haber gelir, hadi oraya koşar... Yâni dünya işine dalar gider, namazı niyazı unutur, iki yakası bir araya gelmez. Fakir olacağım diye ödü patlar. Dünyalıktan da ne kadar çırpınsa, nasibinden fazlası eline geçmez. Bu ilâhî bir kanun.

İşte bunu demek istiyor Cüneyd-i Bağdâdî burada... Buyuruyor ki:

"—Dünyadaki her murada ermenin, her maddî hâceti karşılamanın çaresi, terk etmektir."

Terk edersin; Allah mükâfât olarak, "Aferin, gözü tok kulum!" der, verir. Allah verir. Yâni kul istemez, Allah verir. Çok misaller var. Sayısız, sonsuz misaller var.

f. Dervişe Yumuşak Muamele

17. paragraf:

١٧ - وبهذا الإسناد ، قال الجنيد : إذا لقيت الفقير ولا تبدأه بالعلم ، وابدأه بالرِّفق ؛ فإن العلم يوحشه ، والرِّفق يؤنسه.

TS. 160/17 (*Ve bi-hâze'l-isnâd, kàle'l-cüneyd*) Yine aynı raviler rivâyet etmişler, Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz şöyle buyurmuş:

(*İzâ lakîte'l-fakîre felâ tebde'hu bi'l-ilm, ve'bde'hu bi'r-rıfk; feinne'l-ilme yûhişuh, ve'r-rıfka yü'nisüh.*)

Diyor ki Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri:

"Bir fakirle karşılaştığın zaman, ona ilk önce bilgi ve mâlûmat öğretmek yoluyla, baskı yaparak girişme onunla ahbaplığa... Rıfk ile, mülâyemet ile ahbaplığa giriş! (*Feinne'l-ilme yûhişuhû*) Çünkü ilim, bilgiçlik onu ürkütür; (*ve'r-rıfkı yü'nisühû*) mülayimlik onu sana yaklaştırır, sevdirir."

Şimdi, buradaki fakirden maksat, derviş demek. Arapça'da derviş, fakir kelimesiyle ifade ediliyor. Yâni tasavvufa giren, tasavvufta bilgi sahibi olup ilerlemek isteyen, Allah'ın kâmil, àrif bir mübarek, sevgili kulu olmak isteyen kimse demek. Maksat o... İşte böyle bir kimseyle karşılaştığın zaman, ona böyle bir sürü bilgi, mâlûmat ile, adeta bilgiçlik taslayarak onu ezme! Yâni bilgiçliğinin altında, senin ilmî seviyenin yüksekliğiyle onu ezme! Çünkü o zaman ürker. Tasavvufî terbiye öyle olmaz, dervişin terbiyesi öyle olmaz.

Nasıl yaklaşacaksın? Yumuşaklıkla başlayacaksın, mülayemetle, rıfk ile muamele edeceksin. O zaman ısınır, yolu sever. Öğreneceklerini de yavaş yavaş öğrenir. Yâni acele etmemek lâzım!

Dervişin yetişmesinde, onu yetiştirecek insan yumuşak olacak, halim selim olacak, tatlı olacak, mükrim olacak, gönlünü alacak şekilde hareket edecek. Öyle ukalâlık taslayıp mâlûmatfüruşluk yapıp, bilgi satıp, bilgiçlik taslayıp, adamı kaçırtmayacak.

"—Vay be, biz de hiç bir şey bilmiyormuşuz, en iyisi biz buradan kaçalım!" demeyecek yâni.

Bizim Ankara'da bir komşumuz vardı, bir kere camiye gitmiş. Namazsız bir insan yâni. Camiye gitmiş, cemaatten herkes bunun bir şeyine sataşmışlar.

"—Elini öyle bağlama, böyle kaldırma! Şöyle yapma, böyle yapma!.."

Dört bir yandan böyle tenkit gelince, diyor ki:

"—Çok utandım, bir daha gitmem!" diyor.

Fırrr, oradan bir kaçmış, bir daha camiye gidemiyor.

Halbuki mâşâallah diyecek, iyi, hoş geldin diyecek, nerede oturuyorsun diyecek, seni görmemiştim diyecek, buyurun kahve içelim, çay içelim diyecek... Rıfk ile girişecek. Sonra yavaş yavaş öğretir. Bir gün birisini, bir gün birisini öğretir.

Bu önemli bir yoldur. Rıfk yolu, mülâyimlik yolu, yumuşaklık yolu, gönül kazanma yolu çok mühimdir. Hizmet yolu çok mühimdir. Hizmet edersin, bir... İkram edersin, iki... Neyin varsa ikram edersin, yapabildiğince hizmet edersin. O zaman sever, ısınır. "Çünkü bu tasavvuf yolu zordur, bunun sıkıntıları vardır. Başından adamı korkutursan, bu benim işim değilmiş der, kaçar gider. Yumuşak yumuşak onu alıştırmak lâzım!" demek istiyor Cüneyd-i Bağdâdî.

Aşağıda bu sözlerin *Risâle-i Kuşeyrî*'deki başka bir rivayetini de kaydetmiş:

سمعت الشيخ أبا عبد الرحمن السلمى ، يقول: سمعت أبا نصر الهروي ، يقول: سمعت المرتعش ، يقول: سمعت الجنيد : إذا لقيت الفقير فالقه بالرفق ، ولا تلقه بالعلم ؛ فإن الرفق يؤنسه ، و العلم يوحشه . فقلت: يا أبا القاسم ! و هل يكون فقير يوحشه العلم ؟ قال: نعم ! الفقير إذا كان صادقًا في فقره ، فطرحت عليه علمك ، ذاب ، كما يذوب الرصاص في النار

(*Semi'tü'ş-şeyh ebâ abdi'r-rahmâni's-sülemiyye, yekùl: Semi'tü ebâ nasrini'l-hereviyye, yekùl: Semi'tü'l-murtaişe, yekùl: Semi'tü'l-cüneyd, yekùl*) Başka bir zincirden bu rivayeti naklediyor:

(*İzâ lakîte'l-fakîre fe'lkahu bi'r-rıfk*) "Dervişle karşılaştığın zaman, ona yumuşaklıkla muamele et! (*Ve lâ telkahû bi'l-ilm*) Ona mâlûmat taslayarak şey yapma! (*Feinne'r-rıfka yu'nisühû*) Çünkü

mülâyimlik onu ısındırır, (*ve'l-ilme yûhişuhû*) ilim de ürkütür."

(*Kultü: Yâ ebe'l-kàsım, ve hel yekûnü fakîri yuhşehu'l-ilm*) Ben de sordum: "Ey Ebe'l-Kàsım!" (*Yâ ebe'l-kàsım*) dediği Cüneyd-i Bağdâdî. (*Ve hel yekûnü fakîri yuhşehu'l-ilm*) "Dervişi ilim ürkütür mü yahu?" dedim ben. Yâni, merak etmiş.

(*Kàle: Neam*) "Evet, ürkütür." dedi. Tecrübesi var demek ki. Şeyhi ya kendisi, tecrübesi var. (*El-fakîrü izâ kâne sàdıkan fî fakrihî, fetarahte aleyhi ilmike zâbe*) Çünkü fakir, derviş, dervişlik arzusunda sadık olunca, sen de ilmini onun üzerine döktün mü, erir. (*Kemâ yezûbü'r-rasâsü fî'n-nâr*) Kurşunun ateşte eridiği gibi." diye böyle bir rivâyet halinde anlatılmış bu. Utanır, ben bir şey bilmiyormuşum der, erir, kaçar.

g. Arkadaş Edinilecek Kimse

Bu sayfanın son paragrafını okuyorum, burada keseceğim:

١٨ - سمعت أبا العباس البغداديَّ ، يقول: سمعت محمد بن عبد الله الفرغانيَّ ، يقول : سمعت الجنيد ، يقول للشِّبليِّ: يا أبا بكر ! إذا وجدت من يوافقك على كلمة مما تقول ، فتمسَّك به .

TS. 160/18 (*Semi'tü ebe'l-abbâse'l-bağdâdîyye, yekùl: Semi'tü muhammede'bne abdi'llâhi'l-fergàniyye, yekùl: Semi'tü'l-cüneyde, yekùlü li'ş-şiblî.*)

Şimdi bu el-Fergànî'ye bir dipnotu koymuş:

أبو جعفر ، محمد بن عبد الله ، الفرغانى الصوفى ؛ من فرغانة الشاش ، نزل بغداد ولزم الجنيد ، واشتهر بصحبته ، وروى عنه أبو العباس محمد بن الحسن بن الخشاب البغدادى.

(*Ebû ca'fer muhammedü'bnü abdi'llâhi el-fergànî es-sùfî; min*

fergàneh, eş-şâş.) Ferganalıymış. Fergana bu günkü Özbekistan'dadır. (*Nezele bağdâd*) Bağdat'a yerleşmiş. (*Ve lezime'l-cüneyd*) Cüneyd'e sarılmış sımsıkı, onun meclislerine devam etmiş. (*Ve'ştehere bi-suhbetihî*) Onun ilmine devam edip talebesi olmakla, onun sohbetiyle şöhret bulmuş. (*Ve revâ anhu kelâmehû*) Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin sözlerini rivâyet etmiş. (*Ve revâ anhu ebü'l-abbâs muhammedi'bni'l-haseni'bni'l-haşşâb el-bağdâdî*) Deminki rivayetlerde ismi geçen el-Haşşâb el-Bağdâdî ondan almış diye bilgi veriyor.

Şiblî'ye gelince:

هو أبو بكر الشبلى ، و اسمه دلف بن جحدر ، و يقال: جعفر بن يونس ، و كذلك كان مكتوبًا على شاهد قبره ، ورآه السلمى. توفى فى ذ ى الحجة ، سنة أربع وثلثين وثلاثمائة. وله ترجمة فى طبقة الخامسة من هذا الكتاب.

(*Hüve ebû bekrini'ş-şibliyyü, ve'smühû dülefi'bni cahder, ve yukàlü ibnü ca'fer ve yukàlü ca'feri'bnü yûnus ve kezâlike kâne mektûben alâ şâhidi kabrihî*) Şibli birkaç tanedir. Bu Ebû Bekir eş-Şiblî'dir, ismi Dülef'tir. Babasının ismi Cahder veya Ca'fer'dir. Mezar taşında Ca'fer diye yazılı olduğunu kaydediyor. (*Ve revâhu sülemî*) Sülemî kabrinde böyle yazıldığını görmüş. (*Tüvüffiye fî zi'l-hicceh senete erbaa ve selâsîne ve selâsemieh*) 334 senesinde, Zilhicce ayında vefat etmiş. (*Ve lehû tercümetün fî't-tabakati'l-hàmiseti min hâze'l-kitâb.*) Bu kitabın ileriki sayfalarında, beşinci tabakada ismi geçecek bu Şiblî isimli zâtın.

Şiblî'ye demiş ki Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz:

(*Yâ ebâ bekir!*) Ebû Bekir, Şiblî'nin künyesi. "Ey Ebû Bekir! (*İzâ vecedte men yuvâfîkuki alâ kelimetin mimmâ tekul*) Senin söylediğin bir sözde sana uyan, sana muvafakat eden bir insan buldun mu, (*fetemessek bihî*) yapış ona; işte tamam, bir arkadaş

bulmuşsun. Bir sözünde sana muvafakat eden bir kimse buldun mu, yapış!"

Demek ki, muvafakat edenle arkadaşlık edilecek. Demek ki, muvafakat eden kolay bulunmuyor. Ekseriyetle itiraz ediliyor. Sen bir söz söylüyorsun, o bir başka laf söylüyor.

Hocamız Rh.A'in bir sözü var, takvimlere filan da yazdık onu:

"—Arkadaşlık pekeyi demekle kàimdir."

Yâni pekiyi diyecek.

"—Şuraya gidelim mi?"

"—Pekiyi..."

"—Şunu yapalım mı?"

"—Pekiyi..."

Arkadaşsa, biraz muvafakat edecek. Her şeye itiraz eder, itiraz eder, canından bezdirir insanı. Yâni itirazcı olmayacak.

Dervişler birbirleriyle arkadaş oluyorlar, arkadaşlık sevap. Ahiret kardeşi oluyorlar, bunun mânevî sevabı mertebesi var. Kiminle arkadaş olacağız? Muvafakat eden kimseyle... "Bir sözünde bile sana uyum sağlıyorsa, tamam, ona yapış!" diyor.

Tabii bu biraz da bizi korkutuyor yâni. Çünkü demek ki tam böyle halim selim, her söylediğine uyan bir arkadaş bulmak zor demek ki. Yâni herkes biraz birbirine itiraz ediyor, öyle anlaşılıyor.

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi, arkadaşlık adabını da güzel bilen, güzel yapanlardan eylesin... Allah-u Teàlâ Hazretleri cümlenizden râzı olsun...

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..

06. 07. 1996 – İstanbul
Söğütlü Çeşme Camii

13. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (9)

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm!..

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tâhirîn...

Emmâ ba'dü fa'lemû eyyühe'l-ihvân... Feinne efdale'l-hadîsü kitâbu'llàh, ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llàhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ ve külle muhdesetin bid'ah... Ve külle bi'datin dalâleh... Ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr... Sadaka rasûlüllàh, fî mâ kàl, ev kemà kàl.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Büyük sòfî ve büyük âlim Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'nin *Tabakàtü's-Sùfiyye* kitabından seyyidü't-tâife, yâni sòfiyye zümresinin seyyidi Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'nin mübarek sözlerini okumaya devam ediyoruz.

Bunların okunmasına ve izahına geçmeden önce, başta Peygamber Efendimiz'in mübarek ruh-u pâkine hediye olsun diye ve sonra onun âlinin, ashâbının, etbâının, ahbâbının, ihvânının, hulefâsının, zürriyet-i tayyibesinin, ezvâcının, etbâının ruhlarına hediye olsun diye; hàssaten Ümmet-i Muhammed'in mürşidleri, Peygamber Efendimiz'in mânevî varisleri evliyâullah-ı mukarrebîn ve meşayih-i vâsılînimizin cümlesinin ruhları için; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtazâ'dan, şeyhimiz Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar turuk-u aliyyelerimizden güzerân eylemiş olan pîrân u sâdât u meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ruhları için; eserin müellifi ve eserde ismi geçen evliyaullahın, râvîlerin, alimlerin ruhları için;

Uzaktan yakından bu ders için buraya gelen siz kıymetli kardeşlerimizin de, ahirete göçmüş olan bütün müslüman geçmişlerinin, âbâ u ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u

taallûkàt, ihvân u ehavât, evlâd u zürriyâtlarının ruhları için;

Biz yaşamakta olan müslümanların da tevfîkàt-ı samedâniyeye mazhar olmamız için, Rabbimiz bize tevfikini refik etsin de, ömrümüzü rızasına uygun geçirelim, a'mâl-i sàlihâ, ibâdât u taat, hayrât ü hasenât işleyip, Allah'ın sevdiği kulları zümresine biz de dâhil olalım; huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varalım diye, bir Fâtihâ, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Güzel Kulluğun Çaresi

161. sayfa, 19. paragrafta kalmışız.

١٩ - سمعت أبا نصرٍ الطوسيَّ ، يقول: سمعت أحمد بن عطاءٍ ، يذ كر عن خاله ، أبى علىٍّ ؛ عن الجنيد ، أنه قال: لا تقوم بما عليك حتى ترك ما لك ؛ ولا يقوي على ذلك إلا نبىٌّ أو صدِّيقٌ.

TS. 161/19 (*Semi'tü ebâ nasrini't-tûsiyye, yekùl: Semi'tü ahmede'bne atâin, yezkürü an hàlihî, ebî aliyyin; ani'l-cüneyd, ennehû kàle*) Sülemî, Ebû Nasr et-Tûsî'den işitmiş ki, o da Ahmed ibn-i Atâ'dan işitmiş, o da dayısı Ebî Ali'den, o da Cüneyd'den işitmiş. Şöyle buyurmuş Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri: (*Lâ tekùmü bimâ aleyke hattâ tetrüke mâ lek; ve lâ yakvâ alâ zâlike illâ nebiyyün ev sıddîk.*)

(*Lâ tekùmü*) "Kàim olamazsın, (*bimâ aleyk*) senin üzerine vâcip olan vazifeleri yapmağa kàim olamazsın, onları yapamazsın; (*hattâ tetrüke mâ leke*) senin elinde olan neyin varsa onu sarf etmeden, üzerine düşen kulluk vazifelerini tam yapamazsın!" Fedâkârlık lâzım. Elindeki imkânlarını Cenâb-ı Hakk'a güzel kulluk yapabilmek için sarf etmek lâzım, gayretli olmak lâzım, cömert olmak lâzım, cimrilik yapmamak lâzım, tembellik yapmamak lâzım; bütün gayretini, imkânını sarf etmek lâzım ki,

kulluk vazifeleri güzel yapılmış olabilsin.

(*Ve lâ yakvâ alâ zâlike illâ nebiyyün ev sıddîkun*) "Ama, bunu yapmağa kimse takat getiremez, ancak peygamber veya sıddîk makamında olan, sıddîk olan kimse, böyle her şeyini hak yoluna verip de Allah'a güzel kulluk yapmağa takat getirebilen, güç bulabilen ancak onlardır. Ötekisi yapamıyor işte."

Yâni şu adamın camiye gelmemesi, eli ayağı tutmadığından mı?.. Değil. Falanca adamın Allah yoluna parasını harcayamaması, parası az da ondan mı; verdiği zaman kendisine kalmayacak da ondan mı?.. Değil ama veremiyor. Ama camiye gelemiyor. Ama bu işe önem verip de gayretini sarf etmiyor. Elinde nesi varsa, işi sağlam tutmuyor.

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Daha önceki sayfalarda geçti, biraz sonra da sözleri arasında gelecek: İnsanın bir işi başarması için, ona gayret sarf etmesi lâzım, çalışması lâzım, ter dökmesi lâzım!

"—Dükkân mı açtın?"

"—Evet, dükkân açtım."

"—Para mı kazanmak istiyorsun?"

"—Evet, para kazanmak istiyorum."

"—O zaman saat on bire kadar yatma! Saat üçte dükkânını kapatma! Erken git, çalış, çabala, koştur, işini iyi takip et, başar!.."

"—İyi bir öğrenci mi olmak istiyorsun? İyi bir tahsil mi yapmak istiyorsun veyahut hayatında iyi bir mevkî makam sahibi mi olmak istiyorsun?.. O zaman derslerine çalış! O zaman var gücünle gayret sarf et!.."

"—Olmaz! Çalışmayacağım, canım istemiyor. Biraz eğleneyim, biraz spor yapayım, biraz gezeyim, biraz tozayım..."

Tamam, sen biraz öyle, biraz böyle yaparsan, bütün gayretini sarf etmezsen; o umduğun yüce gayeye de ulaşamazsın. Ne lâzım?.. Gayret lâzım! Çalışkan adam, tuttuğu işi azm ile götüren adam, gecesini gündüzüne katarak gayret gösteren insan, bu işi başarır.

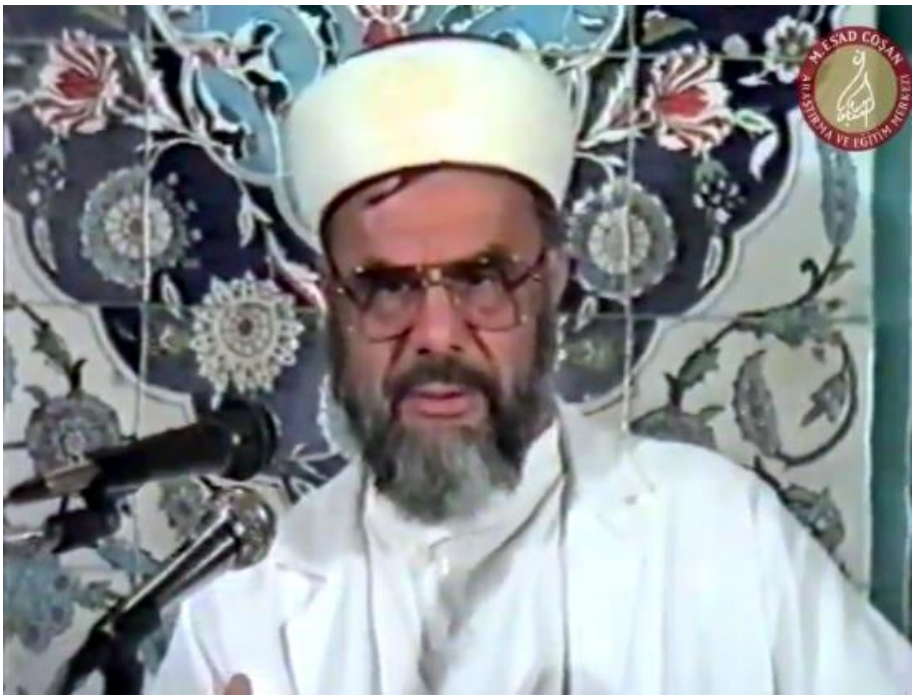

Düşünelim: Tahsilsiz dediğimiz, avam dediğimiz pek çok insan, değil bizim aklımızı takdığımız, gözümüzü diktiğimiz yüksek hedefler, şu basit dünya hayatında yaşamak için bile, ne kadar gayret sarf ediyor. Bir çiftçiyi düşünün, buğday alacak, o sıcaklarda o tarlayı süreceğim diye, tohumu ekeceğim diye, içindeki dikenleri ayıklayacağım diye, hasat ekeceğim, biçeceğim, harman yapacağım diye ne zahmetler çekiyor. İşte biraz kazanç elde edecek ve ekmek yiyecek, satacak, kâr edecek. Bir usta, bir amele sabahtan akşama kadar çalışıyor...

E şimdi sen, Allah'ın sevgili kulu olmak istiyorsan, ondan az çalışsan olur mu?.. Yâni gayen mi küçük de az çalışıyorsun?.. O basit vatandaş kadar azmin, gayretin yok mu ki, çalışma sarf etmiyorsun?.. Cenneti istiyorsan, cennet o kadar ucuz mu ki, yan gelip yatıyorsun?.. Hem cenneti iste, hem de hiç gayret gösterme... Olur mu, ele geçer mi, kolay mı ele geçmesi!.. Dünyada birçok

şeyin nice zorluklarla ele geçtiğini görmüyor musun çevrende?.. Bir inşaat kolay mı yapılıyor?.. Bir günlük yevmiye kolay mı kazanılıyor, maaş kolay mı kazanılıyor, dükkan kolay mı idare ediliyor?..

O halde ne lâzım?.. Neyin varsa ortaya koyman lâzım. Sermayen ne? Aklın ne? Gayretin ne? Paran ne? Pulun ne? İmkânın ne?.. Koy bakayım ortaya. O gayeye ulaşmak için, o cenneti kazanmak için, o rızâ-i Bâriye ulaşmak için ben de senin samimiyetini anlayayım. Ben de senin fedâkârlığını göreyim.

Hep hatırıma gelir nedense, okumadım ama, Kerem ile Aslı hikayesi... Göremiyormuş Aslı'sını Kerem. İşte görmek için diş çektirmek gerekiyormuş. Diş çektirirken diş çekiciye Aslı yardıma gelecek, o zaman görecek. O zaman görebileceği için sağlam olduğu halde dişleri, çürük değil. Bir dişini çektirmiş, doyamamış, bir daha çektirmiş, bir daha çektirmiş... Otuziki dişini çektirmiş, bir yüzünü göreyim diye. Hikâye... Ben okumadım. Kerem ile Aslı hikâyesini tam bilmiyorum. Az biliyorum...

"E o otuz iki dişini çektirirse, müşahede-i cemâlullah için, o yüksek mükâfatlara ermek için, sen de elinde ne varsa ortaya koyman lâzım!" diyor Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri.

Tabii, herkes bunu ortaya koyamıyor. Neden?.. Gayesinin çok yüksek olduğunu kavrayamıyor. Kim kavrıyor?.. Peygamber kavrıyor, o çalışıyor. Pak Peygamber Efendimiz çok ibadet ederdi. Gece ayakları şişerdi ibadet etmekten. Aişe Vâlidemiz ayaklarını ağrısı geçsin diye ovardı. Masaj diyorlar ya şimdi, ben masaj demiyorum. Ayaklarını ovardı ki ağrısı geçsin. Bir taraftan da:

"—Anam babam sana fedâ olsun yâ Rasûlüllah! Niye bu kadar kendini yoruyorsun?.." derdi.

O da buyurdu ki:[17]

[17] Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2172, no:2820; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.115, no:24888; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.128, no:190; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.39, no:13053; Hz. Aişe RA'dan.

أَفَلاَ أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا ؟ (خ. م. عن عائشة)

(*Efelâ ekûnü abden şekûrâ*) "Niye çok şükredici bir kul olmayayım?"

Şükürden yapıyor yâni. Demek ki; Peygamber, müşahedesi olduğu için, gayenin büyüklüğünü bildiği için o yapabiliyor.

Sıddîk ne demek?.. Sadakatinde mübalağalı dereceye ulaşmış, yüksek mertebeye ulaşmış demek. Sıddîk mübalağa sigasıdır, yâni evliya. O anlayabilir. Öteki avam, elde edeceği kazancın büyüklüğünü düşünemeyen, çalışmıyor işte. Elinden gelen gayreti göstermiyor, o zaman da elde edemiyor. Yâni, sermaye koymuyor ki kâr gelsin. Çalışmıyor ki bir şey elde etsin. Nesi varsa var gücüyle gayret göstermiyor ki, maksûduna ulaşsın...

b. Sırf Allah Rızasını Düşünmek

٢٠ - قال ، وقال الجنيد : الأنس بالمواعد ، والتعويل عليها ، خلل فى الشجاعة.

Ayrıca aynı konuda: Buhârî, *Sahîh*, c.IV, s.1830, no:4556; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2171, no:2819; Tirmizî, *Sünen*, c.II, s.268, no:412; Neseî, *Sünen*, c.III, s.219, no:1644; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.255, no:18269; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.II, s.201, no:1183; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.9, no:311; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.95, no:693; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XX, s.419, no:1010; Abdü'r-Rezzâk, *Musannef*; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.124, no:4523; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.16, no:4508; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.36, no:107; Muğîre ibn-i Şu'be RA'dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.456, no:1420; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.II, s.201, no:1184; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.185, no:1495; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VII, s.86; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXII, s.132, no:352; Ebû Cuhayfe RA'dan. Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.41, no:5737; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.V, s.280, no:2900; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VII, s.174, no:7199, Nu'man ibn-i Beşir RA'dan. Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.205. no:327; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.185, no:1496; Ebû Seleme RA'dan.

TS. 161/20 (*Kàle ve kàle'l-cüneydü*) Aynı râvîler dediler ki: (*El-ünsü bi'l-muvâid, ve't-ta'vîlü aleyhâ, halelün fi'ş-şecâah.*)

(*El-ünsü*) Ünsiyet etmek, alışmak, meşgul olmak, ahbaplık etmek mânâsına geliyor. (*Bi'l-muvâid*) Yâni, "Va'dedilmiş olan mükâfatlarla meşgul olmak, kafayı onlara takmak, onları düşünmek; (*ve't-ta'vîlü aleyhâ*) onlara güvenmek, itimad etmek; şu mükâfâtı alacağım, şöyle yaparsam şu elime geçecek diye düşünmek; (*halelün fi'ş-şecâati*) şecâatte bir yarıktır, eksikliktir, gediktir. Yâni böyle vâ'dedilen şeylere kafayı takıp, onları elde edeceğim diye onlar için çalışmak, şecâatte noksanlık demektir, rütbesi aşağı demektir."

Biliyorsunuz, *şecâat* kahramanlık demek. Yâni kılıcını çekiyor, korkmuyor, düşmanın üstüne yürüyor, çarpışıyor. Bu adam şecaat sahibi, kahraman, korkmuyor, cesur filan mânâsına kullanılan bir kelime.

Tabii bu kelime, tasavvuf tabirleri arasında da var. Derviş dediğin insan sıradan insan değil. Tasavvuf erbâbı aslında bir kahraman ama, sen onun kahramanlığını bugünkü kültür, bugünkü terbiye, bugünkü anlayış içinde anlayamıyorsun. Adam ne kahramanlıklar yapıyor Allah'ın rızasını kazanayım diye, nelerden vazgeçiyor, ne tehlikeleri göze alıyor, nasıl fedâkârca çalışıyor. Dervişlik kolay değil… Dervişlikte şecaat önemli. Bakalım korkak mı, cesur mu?.. Bakalım ürkek mi, çekingen mi, tembel mi, gayretli mi, kuvvetli mi?.. Bu mühim. İşte dervişlikte şecaat güzel bir sıfattır. Derviş denilen insan savaştaki kahraman gibi atılgan olacak, gayretli olacak, çalışkan olacak, çalışacak...

Ama kafayı, aklı vaatlere takmış, mükâfatlara takmış, hedefi o... Bu bir noksanlıktır. Pekiyi nedir asıl hedef?.. Bizzat mükâfâtı veren Allah'tır. Bizzat Allah, Allah'ın rızasını kazanmak... İster mükâfâtı versin, ister vermesin, onu bile düşünmez. Çünkü fedâkâr insan, çünkü aşık insan. Aşık insan hesap yapar mı?.. Şu olacak, şu kadar masraf olacak, şuraya gidersem cebimden şu kadar para çıkacak... Düşünür mü onu? Fedâkârdır, her şeyini vermeye hazırdır. Vaadlerle değil, vaadlerin sahibi olan Cenâb-ı

Mevlâ ile meşgul olmak lâzım!..

Bunu başka sözlerle nasıl söyleyebiliriz?.. Kur'an-ı Kerim'de Allah-u Teàlâ buyuruyor ki:

مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ (آل عمران:١٥٢)

(*Minküm men yürîdü'd-dünyâ*) "Ey müslümanlar! Uhud'da, Bedir'de düşmanlarla çarpıştınız ama, sizin bir kısmınız dünyalık peşindeydi. Bazısı ganimet peşindeydi. Çarpışalım da, biraz ganimet elde edelim filan diye, maddî hesap yapıyordu, maddiyât peşindeydi." Bu intikam olabilir, düşmandan intikam almak olabilir, ganimet almak olabilir filan...

"Bir kısmı dünyalık peşindeydi; (*ve minküm men yürîdü'l-ahireh*) bir kısmı da dünyalık peşinde değildi, ahiretin sevabını düşünüyordu. Allah rızası için, ahiret için, ahirette mevkî makam sahibi olayım diye yapıyordu." (Âl-i İmrân, 3/152)

Hah, bu da bir mertebe... Bak ötekisi dünyayı istiyor, bu dünyayı istemiyor, ahireti istiyor. Bunun gayesi daha ulvî.

Tabii bir de ne var?.. Mevlâ'yı isteyen var. Yâni, o Kur'an-ı Kerim'de tabir olarak geçmiyor ama, (*ve minküm men yürîdü'l-mevlâ*) var bir de. Bir de sırf Allah'ı isteyen var.

Gece gündüz döne döne;
İstediğim Hak'tır benim!
Allah deyip yana yana;
İstediğim Hak'tır benim!

diye ilâhilerde söylediği gibi, sırf Mevlâ'yı isteyenler var. [18]

[18] Şiirin tamamı:
Gece gündüz döne döne;
İstediğim Hak'tır benim!
Allah deyip yana yana;
İstediğim Hak'tır benim!

Kur'an-ı Kerim'de nasıl geçiyor bunların anlatımı? Hangi ayetlerde geçiyor? İki ayette geçiyor. Allah-u Teàlâ Hazretleri buyuruyor ki bir ayet-i kerimesinde:

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ

(الكهف:٢٨)

(*Va'sbir nefseke mea'llezîne yed'ûne rabbehüm bi'l-gadâti ve'l-aşiyyi yürîdûne vechehû*) [Sabah akşam Rablerine onun vech-i pâkini dileyerek dua edenlerle birlikte candan sebat et!] (Kehf, 18/28)

وَلَا تَطْرُدْ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ

(الأنعام:٥٢)

Yoluna terk edip canı,
Akıtıp gözümden kanı,
Ah eyleyip dünü günü;
İstediğim Hak'tır benim!

Münkirler aşk halin bilmez,
Münafıklar yola gelmez,
Ağlar bu gözlerim gülmez;
İstediğim Hak'tır benim!

Seyyid Nizamoğlu yürü,
Bulagör kendinde yari
İnleyüben zâri zâri;
İstediğim Hak'tır benim!

Ko yanayım, kül olayım,
Taşkın akan sel olayım,
Çiğneneyim yol olayım;
İstediğim Hak'tır benim!

(*Ve lâ tadrudi'llezîne yed'ûne rabbehüm bi'l-gadâti ve'l-aşiyyi yürîdûne vechehû.*) "Hak aşıkı olan, gece gündüz Mevlâ'yı zikreden, Allah'ın vech-i pâkini arzulayıp, ona göre çalışıp duran o mü'minleri yanından koğma!" (En'am, 6/52) Yâni, Allah'ın vech-i pâkini isteyenler.

İşte bak, Kur'an-ı Kerim'de Allah-u Teàlâ Hazretleri Mevlâ'yı isteyenleri bildirdi. Peygamber Efendimiz'in etrafında, sahabenin içinde öyle insanlar vardı ki, kabilesini terk etmişti, ailesini terk etmişti, zenginliği terk etmişti, ana babasını terk etmişti, Rasûlüllah'a iman etmişti, Rasûlüllah'ın yanında hicret etmişti. Diyâr-ı gurbette fakr u zarûreti sineye çekmişti. Neden yapıyordu bunu?.. Allah'ın zâtını, vech-i pâkini istediği için yapıyordu.

E bunlar tabii zenginliği itmiş. Bir ailenin, bir asil, soylu, zengin, güzel yüzlü çocuğu... E bırakmış ailesini. Anasını, babasını, parasını... Anası babası:

"—Müslümanlıktan vazgeç, yoksa seni evlatlıktan reddederiz!" demiş,

"—Ederseniz, edin… Ben Mevlâmın yolundan ayrılmam!" demiş.

Malı mülkü bırakmış, terk-i diyâr etmiş, Medine-i Münevvere'ye gelmiş. E şimdi bunun kılığı kıyafeti yok. Dünyaya aldırdığı yok zaten. Ahireti, Allah'ı düşünüyor.

Şimdi böyle aşık kimseleri bazı zengin, yüksek tabaka, eşraf, âyân, rahatına düşkün kimseler sevmezlerdi. Onları aşağı tabaka olarak görürlerdi. Derlerdi ki Rasûlüllah'a:

"—Yâ Rasûlallah! Sen bize ayrı bir meclis, ayrı bir ders, ayrı bir toplantı tertiple, şöyle bir zenginin evinde, konağında... O fukara filan gelmesin. Biz şöyle rahat rahat, keyifli keyifli, her şeyin, yiyeceklerin içeceklerin âlâsını yiyerek içerek keyifli keyifli seninle beraber olalım."

Peygamber Efendimiz'i de lüks olarak alacaklar yanlarına, oooh... Para var, pul var, konak var, mal var, mülk var... E bir de Peygamber Efendimiz gelince, dünya da garanti, ahiret de garanti. Oh, keyifleri yerinde... "Ama o fukara gelmesin! Onlar

gelmesin...”

Onlar böyle isteyince Peygamber Efendimiz’den, böyle bir talepte bulununca, Peygamber Efendimiz’e ayet indi. Allah-u Teàlâ Hazretleri buyurdu ki:

وَلَا تَطْرُدْ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ

(الأنعام:٥٢)

(*Ve lâ tadrudi’llezîne yed’ûne rabbehüm bi’l-gadâti ve’l-aşiyyi yürîdûne vechehû*.) “Gece gündüz Mevlâ’ya dua edip, onun vech-i pâkine aşık olup, onu isteyen insanları yanından uzaklaştırma, koğma; öteki zenginlerin o arzusunu yerine getirme!” dedi. (En’am, 6/52)

Bu zümre nedir?.. (*Yürîdûne vechehû*) yâni, (*yürîdûne vecha’llah*) Allah’ın vechini isteyenler. Bak, dünyayı istemiyor, ahireti de istemiyor, Allah’ın vechini istiyor. *Vecih* ne demek?.. Arapça’da *vecih* yüz demek. Ama zât mânâsına kullanılıyor.

وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ (الرحمن:٢٧)

(*Ve yebkà vechü rabbike*) [Ancak Rabbinin zâtı bâkî kalacak.] (Rahmân, 55/27) ayet-i kerimesinde olduğu gibi.

Yâni cüz’ü zikredip, küllü murad etmek derler buna. Mecaz sanatlarından, edebî sanatlardan bir sanattır. Vecih yüz demek ama, zât demek. Allah’ın zâtını istiyor.

Zaten insanın Allah bilgisi, ma’rifetullahı yükseldikçe aşkı artar, aşkullahı artar. Tanıdıkça daha çok sever. E o Allah’ın zâtını istiyor. Gözünde dünya yok, gözünde ahiret yok. Allah Allah!.. Ne yüksek insanlar varmış bu dünyada. Kur’an medhediyor bak bunları.

Peki gelelim bizim Nakşî Tarikatı’na... Nakşî Tarikatı nedir?.. Nakşî Tarikatı’nı anlatamıyoruz. Kusur bizde. Başka konuları

anlatıyoruz da, teferruatta oyalanıyoruz da ana meseleyi bastıra bastıra anlatmamız lâzım. Nedir ana mesele?

Nakşî Tarikatı'nda dört şeyi terk etmek lâzım:

1. *Terk-i dünya.* Dünyayı terk edeceksin. Yâni, dünyalık hesabı peşinde olmayacaksın. Yâni böyle mükâfâtlar, varlıklar, zenginlikler kazançlar... Öyle şey yok. İster olsun ister olmasın. Terk-i dünyâ, bir.

2. *Terk-i ukbà.* O da, işte böyle yaparsan ahirette şu kadar sevap alırsın, cennete gidersin vs. vs... Onu da düşünmüyor. Çünkü bunlar mükâfât… Mükâfâtla değil, mükâfâtı verenle meşgul olmak lâzım asıl. Onun için.

Nakşi tarikatında gönül takılmayacak, terk edilecek olan şeylerin birisi dünya, birisi de ahiret...

3. *Terk-i hestî*; yâni varlığı terk edecek, varlığından geçecek, varlığın her çeşidine gözünü takmayacak, gönlüne sokmayacak, yokluğu tercih edecek.

4. *Terk-i terk.* Bu terk ettiklerinden dolayı böbürlenmeyecek.

"—Ben öyle yüksek adamım ki, ahiret hesabı bile yapmıyorum. Ben öyle insanım ki, her türlü maddî vs.den sıyrılmışım, böylece bunların hepsini terk etmişim. Ne adamım be?.."

Haaa... Sen iyi bir adam değilsin daha. Neden?.. O terk ettiklerinden dolayı sende bir kendini beğenmişlik var, bunu da terk edeceksin.

Terk-i dünya, tek-i ukbà, terk-i vücûd, terk-i terk. Dört tane terk... O zaman tam müslüman oluyor.

Yunus Emre ne söylüyor... Yunus'un şiirlerini bunların arasına katmamız lâzım!.. Çok büyük zât Yunus. Ümmî filan değil. Ümmî bile olsa Allah öğretmiş, ümmîlik kalmamış. Peygamber Efendimiz'in ümmîliği gibi mâşâallah! Peygamber Efendimiz SAS de ümmî ama ulûm-u evvelîn ve âhirîni biliyor, dünyayı ahireti biliyor.

Ne varlığa öğünürem,
Ne yokluğa yerinirem,

Aşkın ile avunuram,
Bana seni gerek seni!

Seni gerek demek, sen gereksin demek. O zamanki tabir böyle… "Varlık gözümde yok, yokluktan da korkmuyorum, senin aşkın beni besleyen, ayakta tutan tek o, sen gereksin bana yâ Rabbi!" diyor.

Eğer beni yandıralar,
Külüm göğe savuralar,
Toprağım anda çağıra,
Bana seni gerek seni.

Öldürseler, yaksalar, küllerini havalara savursalar, serseler toprağa... Hâlâ, "Yâ Rabbi seni istiyorum seni istiyorum!" diyecekmiş. Yâni öldürseler, toz toprak etseler bile o aşktan, o muhabbetten vazgeçmeme azmini ifade ediyor Yunus Emre.

Demek ki yüksek şahıslar böyle düşünmüşler. Öyle vaadlere, mükâfatlara, oyuncaklara kafa takmamışlar, Allah'a bağlanmışlar, hakiki kahramanlığa sahip olmuşlar.

c. Vaktin Kıymeti

٢١ - قال ، وقال الجنيد : الوقت إذا فات لا يستدرك. وليس شئٌ أعزَّ من الوقت.

TS. 161/21 (*Kàle, ve kàle'l-cüneydü*) Aynı râvîden rivâyet etmişler ki, seyyidü't-tâife, sòfîlerin şâhı, Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz buyurmuş ki:

(*El-vaktü izâ fâte lâ yüstedrek*) "Vakit, zaman bir kaçtı mı elden, bir daha yakalanmaz. (*Ve leyse şey'ün eazze mine'l-vakt.*) Vakitten daha izzetli, kıymetli, değerli bir şey yoktur." Söze bak!

"—Öğleyin ne yaptın? Öğlenle ikindi arasında ne yaptın? Dün ne yaptın?.."

“—İşte bir şey yapacaktım da, yapamadım.”
“—E kaçtı mı o vakit?”
“—Kaçtı.”
“—Yakalayabilir misin?”
“—Gitti…”
Dün gitti, sabah gitti, öğlen gitti, ikindi gitti... Akşamın içindeyiz şimdi. Vakit geçti mi, bir daha gelmez.

“Vakit bir kaçtı mı bir daha ele geçmez. Vakitten daha izzetli, kıymetli, değerli bir şey yoktur.” diyor Cüneyd-i Bağdâdî.
“—E elmas, yakut, altın, gümüş, platin, Boğaz’da köşk, mevkî, makam?..”
“—Vakitten daha kıymetli bir şey yok! En kıymetli şey vakittir.”
Biz bunu bilmiyoruz. Biliyoruz da, yâni kulağımızla duymuşuzdur, dilimizle söylüyoruzdur. Belki tahrir vazifesi, kompozisyon vazifesi vermişse okulda edebiyat öğretmeni, bu konuda edebiyat da parçalamışızdır. Kıymeti yok...
Sen lafı bırak! Sen vaktin kıymetini hakikaten biliyor musun, vaktini hakikaten değerlendiriyor musun? Vakit boş mu geçti, dolu mu geçti? Vakit hayırlı mı geçti, günahla mı geçti?.. Bu çok mühim… Vaktini hayırlı geçirmesini bilen, vaktini doldurup sevaplı işlerle geçirmesini bilen, kazanmıştır. Vaktini boş geçiren büyük kayba uğramıştır, sermayesi gitmiştir.

Sùfîler, yâni Allah’ın rızasını kazanmak için hayatını, her şeyini ona göre hazırlamış, her şeyini o yola vakfetmiş olan insanlar zamana çok önem verirler. Zamanın bir saniyesini boşa geçirmek istemezler. Uykuyu sevmezler. Uyku uyumamak için gözlerine tuz sürerler.
Kahveyi kim bulmuş?.. Hüüp, içtiğimiz kahveyi kim bulmuş? Yemenli sùfîler bulmuş. Nereden bulmuşlar?.. O tohumu kaynatıp içtikleri zaman uykunun kaçtığını görmüşler, “Yâ bunu içelim, uykumuz kaçıyor, ibadeti güzel yaparız.” diye kahveyi adet etmişler.

Bak, niyete bak! Kahveyi keyif için içmiyor. Acıdır kahve... Tatlı mıdır kahve? Değil, acıdır. Acı kahvedir. Kahveyi niçin içmiş?.. Sùfîler, "Gece uykumuz kaçsın da, ibadeti daha güzel yapalım!" diye bulmuşlar kahveyi.

E biz niçin içiyoruz şimdi?.. Hazım için içiyoruz, keyf için içiyoruz. Karnımızı böyle tıka basa doldurduktan sonra, bakıyoruz ki hazımda zorlanıyor mide, ya biraz çay içelim, kahve içelim de şu mide makinesi biraz çalışsın, şu öğütülsün ya, rahatsız olmaya başladım. Aman midem!.. Maden suyu mu getireceksin, kahve mi getireceksin, çay mı getireceksin... Zihniyetler bak ne kadar farklı. Ne kadar farklı olduğunu gör.

Sùfîler, ömrün çok aziz olduğunu, çok kıymetli olduğunu bildikleri için bir saniyesini ziyan etmek istemezler, uyku bile uyumak istemezler.

Hacı Bayram Camii'nin altında ibadet yerleri vardır, tam böyle sırt dayanacak yerde, sırtı dayayacak yere çivi koymuşlar. Neden?.. Şöyle biraz, oh be diye yaslanmasın diye. Çivi var arkada, yaslandığı zaman batacak. Üff, aman diyecek. Yaslanmamak için, uyumamak için. Az yemek yemek, az uyku uyumak, az konuşmak, çok ibadet etmek, çok tefekkür etmek, çok sevaplı iş yapmak. Bunun için çalışmışlar.

Sen çalıyor musun?.. Çalışmıyorsun. Lafı mühim değil işin... Üniversite giriş imtihanında puan işaretlemek gibi değil bu. Tamam, vakit kıymetlidir, bildim... Öyle şey yok. Vaktin kıymetli olduğunu bilmek, vakti değerlendirdiğin zaman anlaşılır.

"—Sabahleyin ne yaptın?"

"—Uyudum."

"—Kaça kadar?"

"—Sorma..."

"—Sonra ne yaptın?"

"—Yemek yedim."

"—Sonra ne yaptın?"

"—Maça gittim, oyun oynadım."

"—Sonra ne yaptın?"

“—Yüzdüm.”

“—Sonra ne yaptın?”

“—Televizyon seyrettim.”

“—Sonra ne yaptın?”

“—Arkadaşlarla yârenlik ettik.”

“—Sonra ne yaptın?..”

E sen ömür sermayesini harcıyorsun. Bunların içinde hangisi ahiretine yarayacak?.. Kur’an öğrendin mi, ezberledin mi, tefsir okudun mu, hadis okudun mu?.. Emr-i ma’ruf nehy-i münker yaptın mı?.. İslâm için çalıştın mı, koşturdun mu?.. Öyle bir şey yaptıysan, sevaplı bir şey yaptıysan, zamanı iyi değerlendirdin demektir.

“—Yapmadım...”

Yapmadıysan, zamanı harcadın. Demek ki zamanın kıymetini bilmiyorsun.

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Çok önemli bir şeydir bu. Çok önemli bir şeydir ama, işte insanlar bu önemli şeyleri, önemini anladıkları şeyleri uygulamıyorlar. Uygulamak lâzım.

Plan yapacağız. Şu saatte kalkacağım! Saati kuracağız, kalkacağız o saatte… Günde şu kadar Kur'an okuyacağım. Onu okuyacağız. Şu kadar hadis okuyacağım. Onu okuyacağız. Günde yirmi kişiye selâm vereceğim. Selâmı vereceğiz, selâm da sevap. Günde on kişiye nasihat edeceğim. Günde şu kadar çocuğa şöyle yapacağım... Bir şey yapacaksın. Çalışacaksın da İslâm faydalanacak senin çalışmandan, müslümanlar rahat edecek, istifade edecek.

Saniyesini düşünüyor adamlar... Japonya, Amerika'dan daha ileri… Neden?.. Her şeyin saniyesini hesaplıyor. Otomobil fabrikasında bir kalıp var, kalıba dökülecek dökülecek, konulacak parçalar, kalıplanacak, preslenecek, bitecek. Kaç adet lâzım?.. Üç yüz adet lâzım. Üç yüz adet, onu presleyecek, ondan sonra tezgâhtan o kalıp sökülecek, yeni bir kalıp takılacak, öteki parça preslenecek...

Şimdi o bir kalıbın yerine öteki kalıbın takılması, —ben unuttum saatini, defterimde yazılıydı ama— Amerika'da farz edelim, diyelim ki meselâ 3 saatte değişiyormuş, unuttum, uzun bir şey yâni. 3 saat, 4 saat uğraştırıyormuş o kalıbı oradan çıkartacak, ötekini takacak. Japonlar bir usul bulmuşlar, —farz edelim, rakamı gene unuttum— 8 dakikada bunu yapıyormuş. Trak yapıyor. Bak, ne kadar kazandı? 3 saat, 180 dakika eder. Ötekisi 8 dakikada yapıyor, ne ediyor? 172 dakika kâr ediyor. Ondan sonra onunla daha fazla...

Bir arkadaş biliyor, aynı şeyi dinlemiş, Amerika Birleşik Devletleri'nde, adam ileri, teknikleri var, teknolojileri var. Kalıp değiştirme 3 saatteymiş, Japonya bunu 8 dakikada yapmış. E çok büyük bir fark, işte oradan kazanıyor. Zamanın kıymetini biliyor. Japon otomobili şu kadar ucuza çıkıyor, Amerikan otomobili şu kadar pahalıya çıkıyor. Neden?.. O kadar işçinin parası biniyor onun üstüne. Ama kısa zamanda yapınca burada ucuzluk oluyor.

İşte şimdi 20. Yüzyıl'ın ileri ülkeleri öyle zamanın kıymetini biliyorlar. Bizim eski devrin de en ileri insanları olan evliyaullah, sùfîler böyle diyorlar. Bak zaman bir gitti mi bir daha ele geçmez, zamandan daha kıymetli bir şey yoktur. Yâni zamanı iyi değerlendirmek lâzım, elden kaçırmamak lâzım demiş oluyor.

İşte gördünüz mü sùfîlerin nasıl insanlar olduğunu, bir de sùfîlere yapılan iftiraları... Miskindir, tembeldir, cahildir, bilmem nedir, vs... O senin dediklerin, onlar başka. Onlar sùfî, mûfi değil. Hani adam küçükken hafız olmuş, babasının, anasının zoruyla hafız olmuş, küçükken dayak yediği için, kaçamadığı için hafız olmuş, büyüdükten sonra yanlış yollara sapmış, din adamlığıyla ilgisi kalmamış vs. vs. vs... Ne diyoruz ona?.. Ha'sı gitmiş, vız'ı kalmış diyoruz. Hafız değil, h'sı gitmiş, vız'ı kalmış diyoruz.

Tabii, o tembel insanlar taklitçisi bu işin. Bunlar hakikisi… Hakiki evliyaullah nelerden bahsediyor bak, nasıl yüksek konulardan bahsediyor. Hiç duymadığımız şeyler. Ben her cümlede hayran oluyorum. Vay, be! Sùfîlerde de şecaat çok esaslı bir vasıfmış. Vay canına! Sùfîler bir saniyeyi bile boş geçirmek istemiyorlarmış. Vay canına! Sùfî, gayesine sımsıkı sarılıyormuş, nesi varsa o yola koyuyormuş, kazancı sağlamak için böyle çalışıyormuş. E sùfî bu işte...

Bizim de öyle olmamız lâzım. Zaten bu kitabı okuyuşumuzun sebebi de bu. Hakiki sùfîleri tanıyalım, biz de onlara benzemeğe çalışalım diye.

d. Kapıların Açılması Gayretle Olur

٢٢ - سمعت أبا الحسن ، علىَّ بن محمد القزوينىَّ ، يقول: سمعت أبا الطيِّب العكِّىَّ ، يقول: سمعت جعفراً الخلد ىَّ ، يقول: سمعت الجنيد ، يقول: فتح كل باب شريف بذل المجهود.

TS. 161/22 (*Semi'tü ebe'l-hasene aliyye'bne muhammedini'l-gazvîniyye, yekùl: Semi'tü ebe't-tayyibi'l-akkiyye, yekùl: Semi'tü ca'fereni'l-huldiyye, yekùl: Semi'tü'l-cüneyd, yekùl*) Sülemî, Ebu'l-Hasen Aliyyi'bni Muhammed el-Gazvînî'den işitmiş, o da Ebü't-Tayyib el-Akkî'den, yâni Akkâlı Ebü't-Tayib'den işitmiş. O da Ca'fer-i Huldî'den işitmiş ki, Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri şöyle buyurmuşlar...

Tabii bu Cüneyd-i Bağdâdî, evinde testisinden başka bir şeyi olmayan, ilim deryâsı, mücevher gibi, hazine gibi bilgilere sahip, etrafında talebeleri olan, insan yetiştiren, insan-ı kâmil yetiştiren bir mübarek zât. Buyurmuş ki:

(*Yekùlü: Fethü külli bâbin şerîfin bezelü'l-mechûd*) "Her şerefli kapının açılması, insanın, elinden gelen gayreti sarf etmesiyle olur." Bir kapıyı açmak mı istiyorsun, bir gayeye ulaşmak mı istiyorsun, açamadın mı kapıyı, açarsan çok şerefli bir sonuç mu elde edeceksin?.. Açmak istiyorsun, açamıyorsun ha; o zaman var gücünle çalışacaksın. Her şerefli kapının açılmasının çaresi, şartı elinden gelen gayreti göstermendir. Gayretli müslüman olacaksın.

"—Ben Allah yolunu istiyorum, Allah'ın rızasını istiyorum, Allah'ın sevgili kulu olmak istiyorum."

Çalışacaksın! Çalışmadan olmaz.

"—E ben bu dervişliği böyle bilmiyordum. Sanıyordum ki derviş eline tesbihi alır, kenarda çeker Allahım çeker... Allah Allah der sanıyordum."

Bak, dervişliğin gizli kapılarının açılması çaresini söylüyor. Çok çalışmak lâzım!..

e. Her An Uyanık Olmak

٢٣ - سمعت منصور بن عبد الله ، يقول: سمعت أبا عمرو الأنماطيَّ ، يقول: سمعت الجنيد ، يقول: لو أقبل صادقٌ على الله ألف ألف سنة ، ثم أعرض عنه لحظةً ، كان ما فاته

أكثر مما ناله.

TS. 161/23 (*Semi'tü mansûre'bne abdi'llâhi, yekùl: Semi'tü ebâ amrini'l-enmâtıyye, yekùl: Semi'tü'l-cüneyde, yekùl*) Mansûr ibn-i Abdullah'tan işitmiş müellif, o da Ebû Amr el-Enmâtî'den işitmiş, o da Cüneyd-i Bağdâdî'den işitmiş ki, Cüneyd-i Bağdâdî şöyle buyurmuş:

(*Lev akbele sàdikun ale'llàhi elfe elfi seneh, sümme a'rida anhu lahzaten, kâne mâ fâtehû eksere mimmâ nâlehû.*) "Eğer sàdık bir kul, sadakatli bir kul, iyi bir mürid, doğru bir mürid; sahte değil, gevşek değil, sàdık bir mürid, iyi bir sòfî, Allah-u Teàlâ Hazretleri'ne bin kere bin sene, yâni milyon sene teveccüh etse de..." (*Elfe elfi seneh*) Bin kere bin sene, yâni milyon sene demek. "Milyon sene teveccüh etse de, (*sümme a'rida anhu lahzaten*) sonra Allah'tan bir lahzacık yüz çevirse, (*kâne mâ fâtehû eksere mimmâ nâlehû*) kaybı kazancından çok çok daha fazla olur."

Neden?.. Artık insan oraya teveccüh etti mi, bir daha oradan yüz çevirmez. Allah'a yöneldikten sonra, bir daha yüz çevirmez. Şöyle bir lahzacık bile yüz çevirse, kaybı çok büyük olur.

Onun için, büyükler güzel halini muhafaza etmeye de devam etmişler. Yâni gazı kesmemişler. Yâni denizde kulaç atmayı bırakmamışlar, çırpınmayı bırakmamışlar. Batmamak için devamlı çalışması gerektiğini bilmişler ve çalışmışlar. Gevşedin mi, denizde olmaz. Bisikletin üzerinde, bisikletin tekerini çevirmedin mi olmaz. Devamlı bir gayret istiyor.

Nakşî Tarikatı'nın prensiplerinde bu da var. Tabii öteki tarikatlarda da vardır. *Nigâhdaşt* prensibi var. Yâni, kalbinin kapısında nöbetçi olacak, kalbine bekçilik edecek. Oraya başka bir şey girmesin diye, her an şuurunun ayakta olmasına gayret edecek. Bir lahzasında gayesinden yüz çevirmeyecek.

f. Afetlerin Bilinmesi

٢٤ - سمعت أحمد بن على بن جعفر ، يقول: سمعت الخلدي ، يقول: سمعت الجنيد ، يقول: أكثر الناس علمًا بالآفات ، أكثرهم آفات.

TS. 161/24 (*Semi'tü ahmede'bne aliyyi'bni ca'ferin, yekùl: Semi'tü'l-huldiyye, yekùl: Semi'tü'l-cüneyde, yekùl*) Ahmed ibn-i Ali ibn-i Ca'fer'den işitmiş Sülemî, o da deminki Huldî'den, yâni Ca'fer-i Huldî'den işitmiş ki Cüneyd-i Bağdâdî şöyle buyurmuş:

(*Eksere'n-nâsi ilmen bi'l-âfâti, ekserühüm âfâtin*) "İnsanların âfetleri en iyi bilenleri, âfetlere en çok maruz kalmış olanlarıdır."

Buradaki âfetlerden maksat nedir?.. Tasavvuf yolunun âfetleridir. Mürid, Cenâb-ı Mevlâ'nın yoluna girdi mi, seyr-i sülûkü başladı. Bu yolda ilerleyecek, maksuduna ulaşacak, gayeye varacak, Allah'ın sevgili kulu olacak, insan-ı kâmil olacak, ömrünü de öyle geçirecek... Ama bu yolun tehlikeleri vardır, âfetleri vardır. Yâni müriddir ama şeytan musallat olur, bir yerde çelme takar. Müriddir ama nefsi kuvvetlidir, bir yerde ona bir zararlı iş yaptırır. Müriddir ama cahildir, cahilliğinden dolayı olmadık bir söz söyler. Müriddir ama, kendisinin müşahedelerinin Rahmânîsini, şeytânîsini ayırt edemez, yanlış fikirlere saplanır. İşte bunlar âfettir.

Niye âfettir?.. E yoldan alıkoydu, maksûduna ulaştırmadı, perişan oldu yolda... Gemisi battı, yolda uçurumdan yuvarlandı, gideceği yere varamadı. İşte âfet bunlar. Maneviyât yolunun tehlikeleri, âfetleri.

Bunları en çok kim bilir?.. Başına gelen bilir. En çok bunlara maruz kalmış olan, mücerreb olan, tecrübeli şahıs bilir. Bunları bilir, ondan sonra da ikazını yapar. O yoldan geçmiştir. "Bak bu yol dönemeç, çok tehlikelidir, aman burada süratini indir!"

Biz İzmir'e gidip geliyoruz birkaç haftadır, orada eğitim toplantıları var... Bizim arkadaşlardan bir tanesi kaza yaptı, Allah selâmet versin... Şöyle yol geliyor, çok keskin bir viraj, ikinci yola

bağlanıyor. Çok keskin. E bu tarafta da ikaz yok, yavaşlama işareti yok. Buraya gelip de, eyvah yol keskin dönüyor diye anlayıncaya kadar, anlasa bile iş işten geçiyor, kaza oluyor. Hadi jandarma geliyor filan... Jandarmayı da cezalandırmak lâzım!

Diyor ki:

"—Evet, burada hep kaza oluyor."

E madem burada hep kaza oluyor, şuraya bir işaret koysana be mübarek!.. Şuraya bir taş koy, levha koy, sürati indir de! Yolu kaz, tümsek yap!.. Hızlı gelemesin adam, kaza olmasın. Madem orada âfet olduğunu, kaza olduğunu birkaç defa gördün, diyorum ki ben:

"—Kara yollarında, bir yerde üç defa kaza olmuşsa — arkadaşlara öyle söyledim, yâni teklifim benim— o bölgenin karayolları müdürünü cezalandırmalı!" diyorum.

Trafik müdürünü cezalandırmalı. Neden?.. Üç defa aynı olay oluyor. Sen buraya tedbiri almamışsın, levhayı koymamışsın.

Karadeniz'de bizim arkadaşlarımız boğuluyor. On beş sene önce, yedi tane genç boğuldu. Filanca sene, bir müdür arkadaş boğuldu, filanca zaman bilmem ne... O muhtarı cezalandırmak lâzım! O sahil koruma teşkilatını, oradaki jandarmayı cezalandırmak lâzım!..

"—Neden?.."

E mübarek burada bir kaza olmuş, ölüm olmuş. İşte burası tehlikeli... "Burada yüzülmez!" diye bir levha koysana!.. "Burası tehlikelidir, burada şimdiye kadar otuz kişi öldü." diye bir levha koy, adam da bilsin.

Afetleri en çok bilen tecrübeli insandır, o yollardan geçmiş insandır. İkaz edebilir, başına gelmiştir. Başına gelen hekimdir, tedaviyi güzel yapar.

g. Arkadaşlık Edilecek Kimse

٢٥ - قال ، وقال الجنيد ، لرجل سأله: من أصحب ؟ فقال: من تقدر أن تطلعه على ما يعلمه الله منك.

TS. 161/25 (*Kàle, ve kàle'l-cüneydü*) Aynı râvîler söylemişler ki: (*Li-racülin seelehû: Men eshabü?*) Kendisine gelip de, "Ben kiminle ahbaplık, arkadaşlık edeyim Efendim?" diye soran kimseye, (*Kàle*) Cüneyd-i Bağdâdî şöyle cevap vemiş:

(*Men takdiru en tutliahû alâ mâ ya'lemuhu'llàhu minke.*) "O kimseyle arkadaşlık yap ki, senin Allah tarafından bilinen hallerini ona açmaya râzı olabilesin."

İnsanın her halini Allah biliyor mu?.. Tabii âmennâ ve saddaknâ, içini, dışını, yalnızken yaptığını, evin içinde, gecede, gündüzde yaptığını, kabahatini, kusurunu, meziyetini biliyor mu Allah?.. Biliyor. Allah her şeye muttali, kulun her haline muttali...

"—Ben kiminle ahbaplık yapayım?"

O Allah'ın bildiği halleri açıkça söyleyebileceğin kimseyle arkadaşlık yap! Sırdaş yâni.

"—Yok, ben ona söylemeyeyim! Neme lâzım, ağzı sıkı değildir, gider başkasına söyler, beni rezil rüsvâ eder."

Haa, onunla arkadaşlık etme!.. Demek ki sırrını açmağa, sırrını tevdî etmeğe layık görmüyorsun, o zaman arkadaşlık etme. Kiminle arkadaşlık et?.. Allah'ın bildiğini o da bilse ziyanı yok... Endişelenmeyeceğin, şöyle olgun bir kimseyle arkadaşlık et diye, böyle söylemiş.

Biliyorsunuz, biliyoruz da, ama bilmek başka uygulamak başka. Uyguluyor muyuz, uygulamıyor muyuz ayrı. Bir insanın kiminle ahbaplık, arkadaşlık edeceğini düşünmesi lâzım. Önemli bir şey bu… Çünkü, "*Kişi refîkinden azar.*" derler. Kötü arkadaşından içkiye alışır, kumara alışır, kadına alışır, kötü huylara alışır... Arkadaşlık edilecek kimseyi seçmek çok mühim.

Bir insan, bir genç bir okula gider, sınıftan yanlış bir kimseyle arkadaşlık eder, huyu bozulur. Aynı sınıfa bir başka şahıs gider, sınıftan iyi bir kimseyle arkadaş olur, sınıfın çalışkanı olur. Arkadaş çok mühim... Arkadaş seçmek kafanızda bir soru işareti olarak, mühim bir mesele olarak mevcut olmalı: Kiminle görüşeceğim, kiminle görüşmeyeceğim?..

Bak soruyor:

"—Kiminle ahbaplık edeyim?"

"—Allah'ın bildiklerini bildirebileceğin, söyleyebileceğin kimselerle ahbaplık et!" diyor.

Yâni sırrını verebileceğin, samimi kimseyle... Samimiyetini öyle ölç diyor yâni. Sırrını saklamak zorunda kaldığınla ahbaplık etme!.. Çünkü yanına gelirse sırrını öğrenir, işte istemediğin şey olur, sırrın fâş olur.

h. Arkadaşımıza Karşı Görevimiz

٢٦ -قال ، وقيل له مرّةً أخرى: من أصحب ؟ فقال: من يقدر أن ينسى ما له ، ويقضى ما عليه.

TS. 161/26 (*Kàle, ve kìle lehû merreten uhrâ: Men eshabü?*) Yine bir başka rivayette Cüneyd-i Bağdâdî'ye sormuşlar "Kiminle ahbaplık edelim?.." diye. Ona da şöyle cevap vermiş, ikisi konu itibariyle aynı:

(*Men yakdiru en yensâ mâ lehû, ve yakdiye mâ aleyhi*) Kiminle ahbaplık edecekmiş?.. "O kimseyle ahbaplık et ki, kendisinin senin üzerindeki haklarını unutmuş, ama senin haklarını, onun üzerindeki vecîbelerini yerine getiren kimseyle ahbaplık et!.."

Bu ne demek?.. Yâni, kendisi sana karşı vazifelerini yapıyor, yerine getiriyor. Ahbaplık, arkadaşlık gereği neyse yapıyor; senden bir şey beklemiyor, darılmıyor yapmadı diye. Onu unutmuş, onu hiç nazar-ı dikkate almıyor. Senden bir şey beklemiyor.

"—Bak şöyle yapman lazımdı kardeşim, vermedin. Bir elma vermen lazımdı, vermedin." filan...

Neyse yâni. Böyle bir şey düşünmüyor. Kendisinin alması gereken hakları unutan; kendisinin yapması gereken vecîbeleri yerine getiren kimseyle ahbaplık et diyor. Bu ne demektir?.. Seni istismar etmeyen kimse, sana faydalı olacak kimse demektir.

Tabii burada bir soru hatıra geliyor:

"—Bir insan bir insanla arkadaşlık ettiği zaman, arkadaşına karşı vazifesi nedir, neler yapması lâzım?"

Bu çıkıyor ortaya. Hiç bunu düşündünüz mü?.. Yâni arkadaşın arkadaş üzerindeki hakları nedir?.. Böyle bir kitap okudunuz mu, böyle bir bölüm okudunuz mu?.. Birçok kimseyle arkadaşlık ediyorsunuz ya, nedir bu arkadaşlığın kaideleri?.. Prensip demiyorum. Değiştirdim artık, kullanmıyorum o kelimeleri. Bu arkadaşlığın kaideleri, esasları nedir?.. Bir arkadaşın bir arkadaşa karşı vazifeleri nedir?.. Bu arkadaşın benim üzerimdeki hakları nedir?.. Bunları hiç düşündünüz mü?.. Bir yerde okudunuz mu?..

Çok cahiliz biz. Hepimiz çok cahiliz. Çok önemli şeyleri öğrenmemişiz ama, Lüksemburg takımının on birini tıkır tıkır sayarız. Sana ne yâ el alemin futbolundan?.. Brezilya 1956'da İtalya'yı yenerken golleri kim attı?.. Tıkır tıkır söylüyor millet. E sana ne?.. Aklını böyle boş şeylerle dolduruyorsun.

Bak sen ahbaplığın kaidelerini, ahbaplığın esaslarını biliyor musun?.. Bilmiyorsun. Bu kadar insanla esassız, asılsız, köksüz, kaidesiz, tüzüksüz, yönetmeliksiz ne ahbaplık ediyorsun sen?.. E demek öyle, her işimiz tesadüf demek... Vah yazık bize yâ! Bize asıl hayatta öğretilmesi gereken şeyler hiç öğretilmemiş. Vah, vah, vâh! Tahsilimiz boşa gitmiş.

Amerika'daki Kızılderilileri öğrendik, Fransızların Yüzyıl Savaşları'nı öğrendik, Sezar'ın Anadolu'ya geldiği zaman Roma'ya ne mektup yazdığını öğrendik, Olimpos Dağı'ndaki Zeus delisinin, Venüs putuna bilmem ne lafı söylediğini öğrendik... Saçma sapan bir sürü şeyleri Yunan Klasikleri, Latin Klasikleri, bilmem nedir, yutturdular yutturdular bize zehirleri. Asıl öğrenmemiz gereken şeyleri öğrenmedik.

Arkadaşlık bilmeyiz, komşuluk bilmeyiz, evlatlık bilmeyiz, talebelik bilmeyiz, hocalık bilmeyiz, hanımlık bilmeyiz... Hiç bir şeyin prensibi öğretilmemiş.

Bunların prensipleri tasavvuf kitaplarında var halbuki. İmam Gazâlî'nin *İhyâ*'sında ahbaplığın, arkadaşlığın âdâbına dair kocaman bir bölüm var... Arkadaş arkadaşa karşı nasıl davranacak?.. Mâli yönden nasıl davranacak, ahlâkî yönden nasıl davranacak, vefâkârlık yönünden nasıl davranacak?.. Hepsi var.

İmâm Gazâlî oturmuş, yazmış bunları. Neden kitabının adı *İhyâu Ulûmi'd-Din* ne demek?.. Ulûm ne demek? İlimler. Din ilimlerinin ihyâsı. Gazâlî'nin kitabının adı ne? Din ilimleri ölmüş, unutulmuş, ihyâ edecek kitap yazmış.

İşte bana soruyor arkadaşlar... Kadın soruyor:

"—Evimde i'tikâfa gireceğim, hangi kitabı okuyayım?"

İhyâ'yı oku. Bir oku da bakalım, gör. *İhyâ*'yı bir oku! Bakalım arkadaşlık nasılmış, komşuluk hakları nasılmış, talebelik âdâbı nasılmış...

Ben şey diyorum: *İhyâ* dört kalın cilttir böyle bir, iki, iki de burada, şu kadar, büyük boy, kocaman bir kitaptır *İhyâı Ulûm*. Ben diyorum ki, *Mecmau'l-Âdâb*'ı okuyun mübarekler! O da bir parmak, şu kadar bir parmak. Bitirirsiniz, yutarsınız. Biter, bir parmak.

Mecmau'l-Âdâb, ne demek? Her konudaki edebi bahis konusu eden, anlatan kitap demek. Aman ne güzel... İslâmî âdâb-ı muâşeret kitabı demek yâni. E neye dayanak yazmış o mübarek müftü?.. Hadislere dayanarak yazmış.

Onun için, hepinizin evinde bir *Mecmau'l-Âdâb* bulunsun. Her akşam çoluk çocuğunuzla bir bölümünü okuyun!.. Şu *Mecmau'l-Âdâb*'ı bitirin, birinci sınıfı geçin!.. İlkokul bir. Onu geçin bir bakalım. Ondan sonra *İhyâ*'yı bitirin, ortaokul mezunu olun!.. Ondan sonra tefsir kitabını bitirin, lise mezunu olun!.. Ondan sonra hadis kitabı okuyun, üniversite mezunu olun!.. Ondan sonra fıkhın büyük dev eserlerini bitirin, ihtisas yapmış olun!.. Din böyle öğrenilir.

Bak hiç bilmiyormuşuz dini biz. Her şeyimiz tesadüfi. Ahbaplığımız bile tesadüfi. Şimdi burada hepimiz ahbabız,

hepimiz dostuz, hepimiz ihvânız, kardeşiz. Kardeşliğin âdâbı ne?..

"—Vallah ki bilmirem..."

Bilmiyoruz. Olmaz! Onları öğrenmemiz lâzım aziz ve sevgili kardeşlerim!..

Demek ki; sırf böyle konuşma yapıp bırakmıyoruz, siz de bırakmıyorsunuz, neler yapacağız diye not alıyorsunuz. Şimdi, *Mecmau'l-Âdâb* kitabını basan şıkır şıkır oynayacak sevincinden, bir cami dolusu insan *Mecmau'l-Âdâb* alacak, kim bastıysa, hangi yayınevi bastıysa... Olsun, paramız hayra gitsin. O da hayırlı bir kitap neşrettiği için, o da para kazansın kimse.

Ama biz ne yapacağız? İstifade edeceğiz. *Mecmau'l-Âdâb*'ı okuyacağız. Benim rahmetli anacığım bize okurdu küçükken. "Oturun bakalım çocuklar!" derdi, *Mecmau'l-Âdâb*'ı okurdu. Yemek yemenin âdâbı... Uykunun âdâbı... Arkadaşlığın âdabı... Hepsi var. Özet, hulâsâ halinde var. Onu okuyun da, birinci sınıf diploması verelim! Baskılı şöyle karne, pekiyi, bir şey verelim!

i. Evliyâullah'ın Hayâ Duygusu

Bir saat sürecekti sohbetimiz, bir satır daha okuyalım:

٢٧ - قال ، وقال الجنيد : الحياء من الله عزَّ وجلَّ ، أزال عن قلوب أوليائه سرور المنة.

TS. 162/27 (*Kàle, ve kàle'l-cüneydü: El-hayâu mina'llàhi azze ve celle, ezâle an kulûbi evliyâihî sürûre'l-minneh.*) "Azîz ve Celîl olan Allah'tan utanma, utanıyor, hayâ duyuyor. Hayâ duygusu, Allah'tan utanması, haya duyması, evliyaullahın gönüllerinden Allah'ın ikramlarının sevincini bile bastırır, alır götürür."

Allah ikram ediyor evliyasına, "Gel, ben seni sevdim." diyor.

Gel Habîbim sana aşık olmuşam,
Cümle halkı sana bende kılmışam...

E Allah seviyor bazı kullarını. Tamam. Sevince ne yapıyor?.. İkramda bulunuyor, lütfediyor. O da sevince garkolacak ama, utanması o ikramın sevincini bastırıyor. Gene utancından, edebine riâyet ediyor. O da önemli.

Hayâ duygusu imandandır, evliyaullah Allah'ın ikrâmına mazhar olunca, şımarmaz. Hayâsını, edebini muhafaza eder, öyle edebiyle oturur.

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Allah bizi de edep sahibi eylesin... Allah'ın ikramlarına mazhar eylesin... Allah hepinizden râzı olsun...

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..

13. 07. 1996 – İstanbul
Söğütlüçeşme Camii

14. CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ HZ. (10)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultànih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Evliyâullahın, büyük sùfilerin hayatları ve mübarek kelamları, sözleriyle ilgili çok kıymetli bir kitabı, Sülemî Hazretleri'nin *Tabakàtu's-Sûfiyye*'sini okuyoruz. Söz sırası tasavvuf yolunun en meşhur şahsiyetlerinden Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'ne gelmiş idi. Birkaç haftadır onun hayatını ve sözlerini okumaya devam ediyoruz.

Bunların okunmasına ve izahına geçmeden önce, başta Peygamber Efendimiz'in mübarek ruh-u pâkine hediye olsun diye ve sonra onun âlinin, ashâbının, etbâının, ahbâbının, ihvânının, hulefâsının, zürriyet-i tayyibesinin, ezvâcının, etbâının ruhlarına hediye olsun diye; hàssaten Ümmet-i Muhammed'in mürşidleri, Peygamber Efendimiz'in mânevî varisleri evliyâullah-ı mukarrebîn ve meşayih-i vâsılînimizin cümlesinin ruhları için; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtazâ'dan, şeyhimiz Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar turuk-u aliyyelerimizden güzerân eylemiş olan pîrân u sâdât u meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ruhları için; eserin müellifi ve eserde ismi geçen evliyaullahın, râvîlerin, alimlerin ruhları için;

Uzaktan yakından bu ders için buraya gelen siz kıymetli kardeşlerimizin de, ahirete göçmüş olan bütün müslüman geçmişlerinin, âbâ u ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallûkàt, ihvân u ehavât, evlâd u zürriyâtlarının ruhları için;

Biz yaşamakta olan müslümanların da tevfîkàt-ı samedâniyeye mazhar olmamız için, Rabbimiz bize tevfîkini refîk etsin de, ömrümüzü rızasına uygun geçirelim, a'mâl-i sàlihâ,

ibâdât u taat, hayrât ü hasenât işleyip, Allah'ın sevdiği kulları zümresine biz de dâhil olalım; huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varalım diye, bir Fâtihâ, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Garibin Bağdat'ta Kalması

162. sayfadayız, 28. paragrafta kalmışız. Diyor ki müellif:

٢٨ - سمعت أحمد بن نصر بن عبد الله بن الفتح الذَّرَّاع ،
بالنهروان ، قال: سمعت الجنيد ، يقول: مقام الغريب ببغداد ،
بعد خمسة أيَّام ، فضول.

TS. 168/28 (*Semi'tü ahmede'bne nasri'bni abdi'llahi'bni'l-fethi'z-zerrâ' bi'n-nehrevân*) Ben Nehrevân şehrinde Ahmed ibn-i Nasr ibn-i Abdillahi'bni'l-Feth ez-Zerrâ'dan işittim. (*Kàle: Semi'tü cüneyd, yekùl*) O da Cüneyd-i Bağdâdî'den işitmiş, bana Cüneyd-i Bağdâdî'nin şöyle dediğini nakleydi.

Şimdi bu Ahmed ibn-i Nasr ez-Zerrâ kimmiş? Nehrevan'a yerleşmiş bir alim imiş, hadis rivâyet etmiş, *Tarih-i Bağdat*'ta hayatı hakkında bazı bilgiler mevcutmuş.

(*Mukàmu'l-garîbi bi-bağdâde ba'de hamseti eyyâm fudùlün*) buyurmuş. *Garib*; memleketini terk etmiş de seyahate çıkmış kimse, gurbette olan kimse. "Bir garibin Bağdat'ta beş günden sonra oturmağa devam etmesi (*fudùlün*) fazladır, lüzumsuzdur." buyurmuş. Yâni demek ki; "Eh, o kadar kaldı, işi gücü neyse onu gördü; memleketine dönsün!" demiş oluyor, fazla kalmayı iyi karşılamamış oluyor.

Bu bana Hazret-i Ömer Efendimiz'i hatırlattı. Hazret-i Ömer Efendimiz de, elinde kamçısı gezermiş;

"—Haydi bakalım haccınız bitti, evlerinize dönün!" diye hacıları dönmeğe teşvik edermiş.

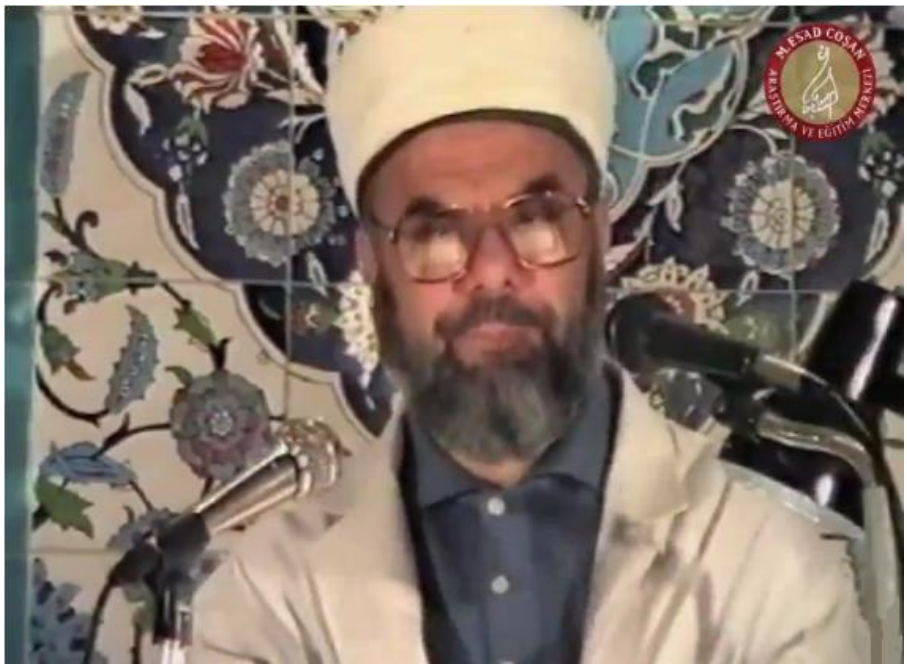

Yâni insan Bağdat'ı sevebilir, insan hacca gitmişse Mekke-i Mükerreme'yi, Medine-i Münevvere'yi sever. Her müslümanın kalbinde bu mübarek beldelerin, bu büyük beldelerin sevgisi vardır, yüksek mevkii vardır ama, tabii her şeyin de bir ölçüsü var… Herkes seviyor diye orada fazla kaldığı zaman, ailesi memleketinde onu özleyecek, diğer memleketlerdeki hayat dengeleri belki zarara uğrayacak... Çeşitli sebepler var.

Tabii, Mekke ve Medine için başka bir sebep daha var: Oralarda ibadetlerin sevabı yüksektir ama, günah işlendiği zaman da cezası daha büyüktür. Meselâ, Mekke-i Mükerreme'de bir insanın, Mescid-i Haram dediğimiz Kabe-i Müşerrefe'nin etrafındaki mescidde, Kâbe'nin etrafında duvarları çevrilmiş olup da yapılmış olan mescidde, bir namaz kılması yüz bin misli sevaptır. Sevaptır ama, o adam Mekke'de otururken Mekke'nin hukukuna riâyet edemezse, lâubali olursa, saygısız olursa, takvâsız olursa, hatalı işler yaparsa, günahlar işlerse, günahı da çok yazılır. Çünkü;

"—Bre insafsız! Bu kadar mübarek yerde de mi nefsine hakim

olamadın, hiç olmazsa burada da mı edebini takınamadın be adam, ne kadar fena imişsin!" diye cezası büyük oluyor.

Tabii Bağdat da önemli bir İslâm beldesi, Abbâsîlerin pâyitahtı. Koskoca bir büyük devletin asırlar boyu başşehri olmuş çok muhteşem bir şehir. Hatta bizim Türkçe'ye atasözü girmiş:

"—Ana gibi yâr olmaz, Bağdat gibi diyâr olmaz." derler.

Yâni, sevilen insanlara yâr diyoruz. İnsanın annesi kadar sevgili bir başka insan düşünülemez, anne gibi yâr olmaz. Çünkü en vefâlıdır, en fedâkârdır, insanın iyiliğini en çok isteyendir. Anneler icabında hayatını fedâ eder evlatları için... Ana gibi yâr olmaz, Bağdat gibi diyâr olmaz. Çok güzel bir şehirmiş demek ki. Medeniyetin merkezi, irfânın merkezi, her şey var... Ama, Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz, garibin orada fuzùlî olarak eğlenmesini doğru görmemiş. İşin varsa geldin, işini gör, git!

Bu, alimler için değildir, ilim öğrenecekler için değildir. İlim öğrenmek büyük şehirlerde olur, çok büyük merkezlerde olur. Onun için oralara gitmek, oralarda kalmak, oralarda ilim öğrenmek çok sevaptır. Onun tahdidi yok.

Sebepsiz orada kalmak... “Hah, burası hoşmuş, aman burada eğlence varmış, keyif varmış, zevk varmış...” diye kalmak doğru değil, diye düşündüğünü tahmin ediyorum. Güzelliğine aldanıp, gönül verip, memleketini unutmasını uygun görmüyor gàliba Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz.

Bu bana radyodan kulağıma takıldı da, beni de duygulandırdı doğrusu, hüzünlendirdi. Bir türkü var, diyor ki... Türkü demeyiz biz bunlara, yakma diyoruz, ağıt diyoruz. Yâni insanın içini yakan bir türkü böyle; zevkle, keyiften söylenmiş değil de, üzüntüden söylenmiş, acıdan söylenmiş bir şey:

Yârim, İstanbul’u mesken mi tuttun?
Gördün güzelleri, beni unuttun.
Sılaya dönmeye yemin mi ettin?
Gayri dayanacak özüm kalmadı,
Mektuba yazacak sözüm kalmadı.

Böyle bir ağıt, yakma kulağıma geldi. Düşündüm, sahne gözümün önüne geliverdi. İstanbul’a, tabii büyük şehir diye geliyorlar Anadolu’dan; çalışıyorlar, kazanıyorlar, memleketlerine dönüyorlar. Anlaşılan Kayseri’den birisi gelmiş, sonra da dönmemiş. E karısı var, çoluk çocuğu var, bekliyorlar... Mektup yazmış kadıncağız:

“—İstanbul’u mesken mi tuttun? Oradaki güzellikleri, güzelleri gördün, bu tarafı unuttun. Yemin mi ettin buraya gelmemeğe, niye gelmiyorsun? Artık mektuba yazacak başka sözüm kalmadı, dayanacak da halim kalmadı.” filân diye böyle söylemiş.

Yâni, gurbetteki insanın kendisinin bir gurbetin acılarını çekmesi vardır, bir de sıladaki, asıl memleketteki insanların, onu bekleyen insanların özlemi vardır; onları da düşünmek lâzım! İşini görüp dönmesi lâzım! Herkesin hissiyâtına, arzularına, bilhassa hukukuna riâyet etmek lâzım!.. Hukukuna riâyet etmek bütün insanlar için gereklidir. Hissiyâtına riâyet etmek, kalbini yıkmamak, kırmamak, gönlünü yapmak, neşelendirmek, sevindirecek bir şeyler yapmak da mutasavvıfın işidir. Gönül yapmak, gönlü hoş etmek, birisinin hayır duasını almak, birisine “Allah râzı olsun!” dedirtmek...

Hadis-i şerîf var: "Gönül yıkmak Kâbe'yi yıkmak gibi fenadır. Gönül yapmak da, birisini sevindirmek de Kâbe'yi bina etmek gibi, tamir etmek gibi, yenileştirmek gibi sevaptır." Onun için mutasavvıflar, sòfîler, tarikat erbâbı, tasavvuf erbâbı, insan sevindirmeye çok dikkat etmişlerdir.

Şimdi şurada namaz kılıyoruz, gözümün önünde: Yaşlı amca yanındaki genci herhalde sevdi. Çünkü, "Aferin, bak camiye gençler dolmuş. Eskiden yaşlılar gelirdi, gençleri hiç göremezdik, bu cami böyle delikanlılarla dolu..." diye hoşuna gitti. Tesbihini ona verdi. Yâni kendi tesbihi, kendisi çekecekti, ona verdi. O da:

"—E beraber çekelim; sen şurasından, ben burasından..." filan demek istedi.

Sonunda amca tesbihi ona verdi. İyi bir şey...

Tasavvufta iyilik yapmak fikri vardır. Kendisi hakkından vazgeçip, ötekisinin gönlünü yapmak, küçük bir şeyle de olsa, yarım elmayla bile olsa gönül almak vardır, fedâkârlık vardır. Buna tasavvufî ahlâk içinde *îsâr* derler. İ harfi uzun, se harfi de peltek se; îsâr. Ne demek? Karşısındakini kendisine tercih etmek… Yememek, yedirmek... Giymemek, giydirmek... Sabretmek, sevindirmek... Tasavvuf budur.

Hukuka riâyet etmek adalettir, şeriattir, tamam. Herkese hakkını vereceksin, hak yemeyeceksin, mecburi. Ama îsâr mecburî değil, fazilet mecbûrî değil... Yaparsa, karşı tarafın duasını alırsa, sevap kazanır; Allah da ona mükâfat verir.

"Kim bu dünyada birisinin gönlünü alırsa, Allah da ahirette onun gönlünü hoş eder. Kim bu dünyada bir müslüman kardeşinin hacetini görürse, işini görürse; Allah da ahirette onun hacetini görür, işini görür. Kim bu dünyada, bir kardeşinin sıkıntısının atlatılmasında ona yardımcı olursa; Allah da mahşer yerinde, ahirette onun sıkıntılarının giderilmesine emir buyurur, giderilmesini nasib eder." diye hadis-i şerifler var.

Onun için, her şeye dikkat etmek lâzım! İnsan Bağdat'a geldi, tamam. Peygamber Efendimiz'in torunlarının türbelerinin altından kubbeleri var. Biz karayoluyla Bağdat'a doğru, Dicle kenarından otomobille giderken hayretler içinde kaldık: İstanbul'da camilerin kubbeleri kurşun kaplıdır; orada muhteşem

camilerin, mübarek şahısların yattığı türbelerin kubbeleri kurşun yerine altın kaplı... Böyle sapsarı uzaktan... Tabii hiç de paslanmıyor altın, sararmıyor, solmuyor, soy maden deniliyor, pırıl pırıl...

Eh tabii oranın güzellikleri var, imkânları var, her türlü gönlü hoş eden şeyleri var... Öyle ama, öbür tarafta da kendisine karşı sorumluluğumuz olan kimseler var memlekette, köyümüzde, kendi ikàmet ettiğimiz yerde. Onların da hatırını kollamak lâzım, işini görüp dönmek lâzım, Allah rızası için...

Kocalar, hanımlarının gönlünü yapmağa riâyet edecek. Hanımlar, efendilerinin gönlünü kırmamağa, gönlünü yapmağa dikkat edecek. Evlatlar ana-babalarına hürmet edecek; anneler-babalar evlatlarına şefkat edecek. Böyle olacak. İslâm toplumunun yapısı bu. Herkes herkese iyilik yapmağa çalışacak. Herkes, "Önce ben, Rabbenâ, hep bana!" demeyecek; aksine, "Hakkımı bile kardeşime vereyim de, sevap kazanayım!" diyecek diye yorumluyorum bu sözünü Cüneyd-i Bağdâdî Efendimiz'in.

Sebebini yazmıyor. "Beş günden fazla kalması fazladır." diyor. Gitsin garip, gurbeti terk etsin, kendi memleketine gitsin diyor. Vardır bir tecrübesi... Herhalde bu sebepten söylenmiş olsa gerek.

Ama ilim için gelmişse, buyursun, yıllarca kalsın. Otursun, öğrensin, yetişsin... Büyük alimlerin çoğu muhtelif yerlerden gelip Bağdat'ta yetişmişlerdir. Bağdat ilim merkezi... Garip diyor, talebe-i ilim demiyor. Talebe-i ilim kalır. Talebe-i ilim, ilim öğrenmeye tàlib olan kimse baş tâcıdır. Allah'ın da çok sevdiği kimsedir, bizim de başımızın tâcıdır tabii, o sebepten.

b. Evliyâya Hürmetin Karşılığı

٢٩ - وسمعت أحمد ، يقول: سمعت الجنيد ، يقول: من نظر إلى ولى من أولياء الله تعالى ، فقبله و أ كرمه ، أ كرمه الله على رءوس الأشهاد.

TS. 162/29 (*Ve semi'tü ahmed, yekùlü: Semi'tü'l-cüneyd*) Aynı

râviden duymuş işte bu yazan şahıs. O da Cüneyd-i Bağdâdî'den duymuş:

(*Men nazara ilâ veliyyin min evliyâi'llâhi teàlâ, fekabilehû ve ekremehû, ekremehu'llàhu alâ ruûsü'l-eşhâd.*) "Kim Allah-u Teàlâ'ın evliyâsından bir velî kuluna nazar ederse, yâni cemâline bakarsa; (*fekabilehû*) ona hüsn-ü kabul gösterirse, onu gönülden kabul ederse, sıcak duygularla onu karşılarsa; (*ve ekremehû*) ona hürmet ve ikram ederse, (*ekremehu'llàhu alâ ruûsü'l-eşhâd*) Allah da şahidlerin başları üzerinde, onlara ahirette ikram eder."

Bu ruûsü'l-eşhâd, tabii biliyorsunuz bu dünya var, bitecek, fani. Ondan sonra ahiret var, ahiretin ilk merhalesi, ilk istasyonu kabirdir. Hani Haydarpaşa'dan sonra ilk istasyon Söğütlüçeşme, şu arkamızda… Ahiretin ilk istasyonu, Haydarpaşa'sı kabirdir. Kabre giriyor insan, birinci merhalesi ahiretin budur.

Ondan sonra çeşit çeşit çeşit çeşit merhalelerden geçecek ahirete göçen insan. Çok önemli olan bir safhası var ahiretin; mahkeme-i kübrâya çıkacak insanlar. Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin huzuruna çıkacak ve Allah-u Teàlâ Hazretleri kulu hakkında hükmederken: "Seni cehenneme atacağım!" veya "Seni cennetime lütfedip sokacağım!" diye hüküm verirken, şahitli olacak o mahkemede her şey…

Kim şahitlik yapacak?.. Önce insanın gözü, kulağı, dili, eli, ayağı, âzâları şahitlik edecek aleyhine:

"—Evet, elini o haram mala uzattı yâ Rabbi, aldı. Ben şahidim, aldı." diye, kendi âzâsı şahitlik edecek.

Veyahut da diyelim ki, müsbet tarafından:

"—Evet yâ Rabbi, geceleyin kalktı, şıpır şıpır gözyaşı döktü, sana tevbe etti, ağladı yâ Rabbi!" diye, göz şahitlik edecek.

Parmaklar diyecek ki:

"—Evet yâ Rabbi, aldı eline tesbihi, şıkır şıkır şıkır 'Allah Allah Allah...' dedi, 'Estağfiru'llàh' dedi, 'Aman yâ Rabbi!' dedi, 'Affet!' dedi, mağfiret istedi..."

Şahit işte... İlk şahit, insanın âzâları…

Sonra?.. Melekler… Her insanın yaptıkları, mânevî bir kayıtla kayda geçiyor.

Kur'an-ı Kerim'de ayetler var bu hususta:

كِرَامًا كَاتِبِينَ . يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ (الإنفطار:١١-١٢)

(*Kirâmen kâtibîn. Ya'lemûne mâ tef'alûn*) [Üzerinizde değerli yazıcılar vardır. Onlar yapmakta olduklarınızı bilir.] (İnfitâr, 84/11-12)

إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ (الجاثية:٢٩)

(*İnnâ künnâ nestensihu mâ küntüm ta'melûn*) [Çünkü biz yaptıklarınızı kaydediyorduk.] (Câsiye, 45/29)

Bunlar hep bunun delilleri. Yazılıyor... Sizin Söğütlüçeşme Camii'ne gelişiniz yazılıyor, bu sözleri dinleyişiniz yazılıyor. Namazınız yazılıyor, zahmetiniz yazılıyor, mükâfâtı yazılıyor... Melekler yazıyor. Melekler sevapları, günahları, amelleri yazıyor. Onlar şahit... Vücutta daha başka bir sürü melekler var, çevremizde melekler var, onlar şahit…

Mekânlar, yerler şahit… Söğütlüçeşme Câmii, şu halılar, şu balkonlar şahitlik yapacak.

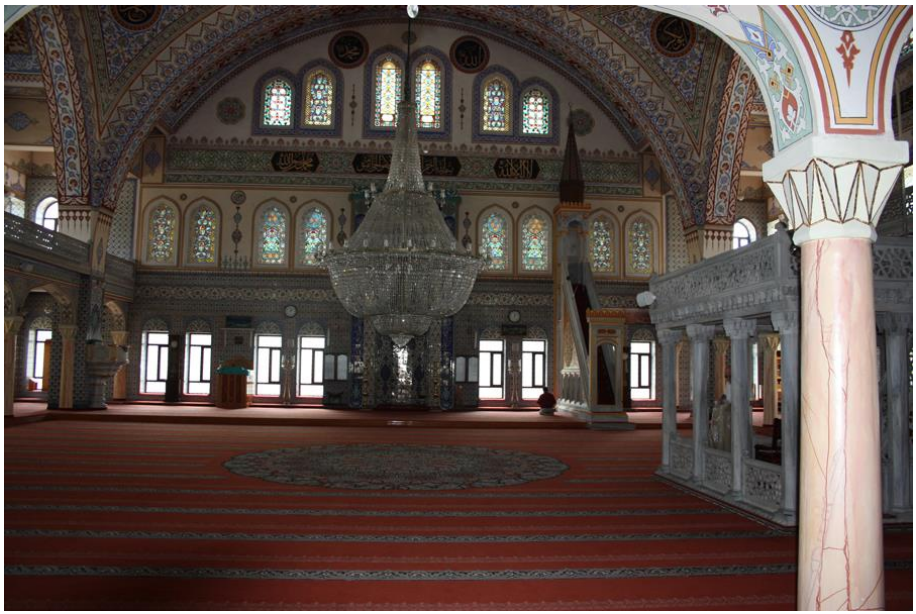

Bir ağacın altında oturmuş, namaz kılmışsa, ağaç diyecek ki:

"—Yâ Rabbi, benim altımda seccadesini yaydı, namaz kıldı."

Toprak diyecek ki:

"—Evet, benim üstüme seccadesini yaydı, namaz kıldı."

İşte şahitler... Meleklerden, mahlûkàttan, eşyalardan, âzâlardan, hasımlardan, hısımlardan, dostlardan, düşmanlardan, şahitli, isbatlı, itiraza mecal olmayan bir mahkeme olacak.

Şahitlerin en başına da, Allah Rasûlüllah SAS Efendimiz'i getirecek. En büyük şahit de o…

"—Ey Rasûlüm ben sana emirlerimi öğretmedim mi, vahyetmedim mi?"

"—Ettin yâ Rabbi!.."

"—Sen bu kullara bu emirleri nakletmedin mi, bildirmedin mi?"

"—Bildirdim yâ Rabbi!.."

"—Tamam. Ey kullar! Peygamberim size vazifeleri, emirleri, yasakları bildirmişti; niye tutmadınız? Bak bildirdi, şahit bu."

Peygamber Efendimiz şahit. En büyük şâhit kim?.. Allah...

وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا (النساء: ٧٩)

(*Ve kefâ bi'llâhi şehîdâ*) [Şahit olarak Allah yeter.] (Nisâ, 4/79) En büyük şahit Allah. O her şeyi görüyor, biliyor.

أَكْبَرُ شَهَادَةً (الأنعام: ١٩)

(*Ekberü şehâdeh*) "Şahitlikçe en büyük olan Allah-u Teàlâ Hazretleri." (En'am, 6/19)

Onun için, Peygamber Efendimiz veda hutbesinde insanlara konuşmasını yaptı yaptı, söyledi söyledi:

"—Şâhit ol yâ Rabbi!.. Şâhit ol yâ Rabbi! Bak tebliğ ediyorum, şâhit ol yâ Rabbi!" dedi.

İşte (*alâ ruûsü'l-eşhâd*) demek bu. Şâhitlerin başı üzerinde, şahitler ortadayken, Allah-u Teàlâ Hazretleri o mahkeme-i kübrâda, ahirette evliyasından bir evliyasına nazar edene, kabul edene, hürmet edene, ikram edene ikram edecek. Neden?.. Allah'ın

sevgilisine hürmet etti de ondan.

Muhterem kardeşlerim! Allah'ı sevmek, bizim tabiatımızın icabıdır; mecburuz. Sevmemek mümkün mü? Yaratmış, nimetleri vermiş, kâinâtı donatmış, kâinâtın bütün varlıklarını bizim istifademize tahsis etmiş, seveceğiz tabii. Sevmek mecburi. Mecburi ve ısdırârî. Yâni zaruri olarak böyle olacak, elbette sevecek.

Allah'ın sevdiklerini de seveceğiz, Allah için de seveceğiz. Allah'ın sevdiği kim? Rasûlüllah... Rasûlüllah'ı da hem şahsının mükemmelliği için seveceğiz, hem de Allah sevdi diye seveceğiz.

Allah'ın kitabı... Allah'ın kelâmı olduğu için seveceğiz. Allah'ın emri olduğu için seveceğiz. Allah'ın yasağı olduğu için seveceğiz. Yasak ama, olsun; Allahım, Rabbim yasak etmiş, ne güzel... Seveceğiz her şeyi. Her şeyini seveceğiz, tabii bu arada evliyâsını sevmek çok güzel.!

"—Pekiyi bir insan Allah'ın evliyasını sevmezse ne olur?..

Yâni, Allah'ın hakikaten evliyâ bir kulu, ötekiler de bununla uğraşıyorlar. Üzüyorlar adamcağızı… Adam melek, meleklerden üstün evliyası, öteki insanlara da saldırıyorlar, kötülüyorlar, üzüyorlar filan... Ne olur o zaman?..

Allah-u Teàlâ Hazretleri hadis-i kudsîyle bize bildirtiyor ki:[19]

---

[19] Buhàrî, *Sahîh*, c.V, s.2384, no:6137; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.58, no:347; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.219, no:20769; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.4; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXVI, s.96; Zehebî, *Tezkiretü'l-Huffâz*, c.IV, s.1463, no:1158; Ebû Hüreyre RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.256, no:26236; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IX, s.139, no:9352; Kudàî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.327, no:1457; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *el-Evliyâ'*, c.I, s.23, no:45; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXVII, s.277, no:7490; Hz. Aişe RA'dan.

Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XII, s.520, no:7087; Hz. Meymûne RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.145, no:12719; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.168, no:4445; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.II, s.513, no:3498; *Kenzü'l-Ummâl*, c.I, s.403, no:1157; Münâvî, *el-Ehàdîsü'l-Kudsiyye*, c.I, s.62, no:137; Süyûtî, *Câmiu'l-Ehàdîs*, c.XV, s.72, no:15003.

مَنْ آذٰى لِي وَلِيًّا فَقَدِ اسْتَحَلَّ مُحَارَبَتِي (حم. ع. طس. كر. ق. والحكيم عن عائشة)

(*Men âzâ lî veliyyen*) "Kim benim bir velîmi, sevgili kulumu, dost kulumu ezâlandırırsa; (f*ekad istehalle muhàrabetî*) benimle harbi helâl hale getirmiş olur, benimle harb etmeyi başlatmış olur. Benim onunla harb etmemi meşru ve gerekli hale getirmiş olur."

Kim Allah'ın bir evliyasını ezâlandırırsa, Allah o edepsize harp ilan eder. Allah onu kendisine düşman yerine koyar. Harpte bir taraf öbür tarafa saldırdığı gibi, o Allah'ın gazabına uğrayacak, Allah ona gazabıyla muamele edecek demektir yâni.

Onun için, aziz ve sevgili kardeşlerim, Allah'ın kullarına iyi gözle bakmalı, kalp kırmamağa çalışmalı, mübarek kullarına da izzet ve ikram etmeliyiz. Bazen mübarek kulları bilinmiyor. Yâni mübarek olduğunu bilsek, elini öperiz, ayağını öperiz vs. filan... Büyüklerimiz bu işin kolayını bize söylemişler:

"—Her geceni Kadir bil, her gördüğünü Hızır bil!" demişler, bitmiş.

Her gece Kadir gecesi gibi ibadet edersin; her gördüğün insana da, "Acaba bu Hızır AS da, tebdil-i kıyafet etmiş, karşıma eski püskü kıyafetle mi çıkmış?" diye hürmet edersin, herkesi seversin olur biter. Niçin sevdin?.. Allah için.

"—Yaradılanı hoş gör, Yaradan'dan ötürü..."

Allah'ın kulunu Allah için sev!..

"—E kusuru var..."

Kusurlarını, severek düzeltmeğe çalışırsın. İnsanın kendi oğlunun kusuru olmuyor mu? Kendi çocuğunun kusuru olmuyor mu?.. Bebek altına çiş yapmıyor mu? Bebek bardağı devirip, masadaki şeyleri kırmıyor mu? Kırıyor. Ne oluyor?.. Evlâdım diye idare ediyorsun filan...

Yâni, severek kusur düzeltilebilir. Sabretmek lâzım, hüsn-ü zan da etmek lâzım. Kötü kula da...

"—Gerçekten kötü olduğunu ispatladım hocam, bu kötü kul!.."

Tamam, kötü kulu da kötülükten kurtarmağa çalışmak lâzım!

"—Kardeşim, sen yanlış yapıyorsun, bu gidişin doğru bir gidiş değil! Bundan hem dünyada, hem ahirette zarar görürsün." diye onu sevmek lâzım, kötülükten kurtarmağa çalışmak lâzım!

Zâtını seveceksin, kötü insan olmaktan iyi insan olmağa döndürmeğe çalışacaksın.

c. Kadere Rıza

٣٠ - قال ، وقال الجنيد : الرضا ثانى درجات المعرفة ؛ فمن

رضى صحت معرفته بالله ، بدوام رضا ه عنه.

TS. 162/30 (*Kàle, ve kàle'l-cüneydü*) Aynı râvîler demiş ki, Cüneyd-i Bağdâdî şöyle buyurmuş:

(*Er-rıdâ sânî derecâti'l-ma'rifeh, femen radıye sahhat ma'rifetühû bi'llâh, bi-devâmi rıdàhu anhu*) "*Rıdà*, yâni hoşnut olmak, memnun olmak, râzı olmak, gönlünün hoş olması, (*sânî derecâti'l-ma'rifeh*) àrif kul olma derecelerinin ikincisidir."

Kulların dereceleri vardır; àbidler vardır, zâhidler vardır, àrifler vardır, aşıklar vardır. Çeşit çeşittir. Müslümanlara sen şöyle bir bak, tart, çeşit çeşittir müslümanlar. Àriflik ne demek?.. Ma'rifetullaha sahip olmuş, uyanık müslüman demek. Allah'ı bilen müslüman demek.

Ma'rifetullah çok yüksek bir meziyettir. Allah'ı bilmek, tanımak, àrif olmak çok yüksek bir makamdır. İnsan àrif oldu mu, çok güzel bir insan olur. İşte buna ma'rifetullah diyoruz, ma'rifet diyoruz kısaca... Tabii ma'rifet başka mânâlara da gelir ama... Meselâ, hüner mânâsına gelir.

"—Senin ne marifetin var? Onun beş parmağında beş marifet var?" filan deriz, o hüner mânâsına, o ayrı. Bazı yerde de burada olduğu gibi ma'rifet kısaca söylenmiş oluyor. Uzunu ne?.. Ma'rifetullah, Allah'ı bilme. Allah'ı bilen, tanıyan, Allah'la tanışık ve bilişik olan kimse. Allah'la aşinâ, dost, ahbab olan kimse demek yâni. Ma'rifet bu...

Şimdi bu ma'rifet mertebesinin ikinci derecesi, Allah'ın kazasına, kaderine, hükmüne hoşnut olmak, râzı olmak. Rızâ

makamı demek, bu demek... Yâni bir kul, Allah'ın kaderine râzı olacak, başına gelen şeylerden dolayı mukadderâtı yazan Allah'a kızmayacak.

İnsanın başına neler geliyor?.. Saymakla bitmeyecek kadar hadiseler geliyor hayatında. Her şey geliyor başına.

"—Oooh hocam, bir anlatsam hayatımı, destan olur, kocaman ciltler olur. Feleğin çemberinden geçtim, ne günler gördüm..."

Bâğ-ı dehrin hem hazânın hem bahârın görmüşüz.
Biz neşâtın da, gamın da rûzigârın görmüşüz.

Çok da mağrur olma kim, meyhâne-i ikbâlde,
Biz hezârân mest ü mahmûrun humârın görmüşüz.

dediği gibi şairin, birçok şeyi görür insanlar, görmüştür tamam.

Başından birçok hadise geçer de, bu hadiseler ikiye ayrılır: Bazısı tatlı olaylardır, bazısı acı olaylardır. Bazısı üzücüdür, acıdır. İnsan —Allah saklasın— kaza olur, bir yeri acır, ağrır, sızlar, hasta olur, hastaneye düşer, ameliyat olur vs... Karadeniz'de gemileri batar, haksız iftiraya uğrar, hapse atılır, çıkar. Masumluğu sonra geç anlaşılır, yıllar sonra adlî hata olduğu anlaşılır filan... Çeşit çeşit acı-tatlı olaylar var.

Pekiyi, tatlı olaylarda Allah'a şükredeceğiz:

"—Yâ Rabbi çok şükür, bu akşam bize kaymaklı kadayıf gönderdin, baklava gönderdin, kızartma, döner kebap yedik, tatlı yedik, çok şükür, çok şükür..."

Tabii herkes, böyle güzel şeyler olunca çok şükür demesini biliyor. Ama, her halde çok şükür diyebiliyor musun?

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ .

(*El-hamdü li'llâhi alâ külli hàl*) "Her halde Allah'a hamd ü senâlar olsun..." diyebiliyor musun? Hasta olduğun zaman da, üzücü olayla karşılaştığın zaman da, Allah'a olan bağlılığın, kulluğun, edebin aynen devam ediyor mu?..

Edecek normal olarak ama, bazısının sigortası atar. Bazısı başına acı olay geldi mi, maalesef edepsizlik yapar, edepsizce

konuşur, isyan eder, raydan çıkar, yoldan çıkar, küstahça konuşur, dil uzatır. Aman yâ Rabbi, söylemeğe korkarsınız, dinlemeğe korkarsınız, açar ağzını, yumar gözünü. Neden?.. Başına bir üzücü olay gelmiş, sabırsız, dayanamıyor, Allah'ın kaderine tahammülü yok. Olmadı. Bu adamda iş yok... Bu adam değersiz…

Değerli adam kimdir?.. Allah'ın mukadderât olarak alnına yazdığı alın yazılarında, hayatın cilvesi olarak karşısına gelen şeylerde; zenginlik, fakirlik, hastalık, sağlık, iyilik, hoşluk, üzüntü, sevinç vs. vs... Hepsinde Allah'a olan sevgisi, saygısı, bağlılığı, kulluğu aynen devam ediyorsa, razıysa; işte bu, ma'rifetullah makamının derecelerinin ikincisidir.

Ma'rifetullah makamının birincisi nedir, ilk derecesi nedir, onu söylemiyor.

(*Femen radiye sahhat ma'rifetühû bi'llâh*) "Kim mukadderâta râzı olur, hayatında başına gelen olaylardan dolayı sarsılmaz, müslümanlığı sapasağlam durur, tebessümü eksilmez, hak yolda dümdüz devam ederse; (*sahhat ma'rifetühû bi'llah*) Allah'a olan àrifliği, Allah bilgisi, demek ki sahih demektir. (*Bi-devâmi rıdâhu anhu*) Allah'tan hoşnutluğu, razılığının devamıyla, ma'rifetullahı sahih olmuş olur."

Bilmem anlatabildim mi?.. Hastanız vardır hastanede, işiniz vardır, borcunuz, alacağınız vardır. Komşunuz vardır edeplidir, edepsizdir... Gazi Mahallesi'nde oturuyor idiyseniz meselâ; iki gün önce, üç gün önce arabanızı birisi devirdiyse, yaktıysa gösteride, camlarınız filan kırıldıysa... Tabii meselâ bunlar tatsız olaylar değil mi?..

Tatlısında, tatsızında mü'min insan, sağlam insan, àrif insan hep Allah'a olan bağlılığını değiştirmez, aynı kalır. O zaman bu rızası devam ediyorsa, àrifliği de sahih demektir. Bozuluyorsa àrif değil, sağlam müslüman değil, iyi bir mutasavvıf değil, evliya değil, Allah'ın iyi kulu değil demek oluyor.

Bunu bir misalle anlatayım. Çok anlattığım bir misaldir, çok sevdiğim bir misaldir: Eski devrin bu meseleleri bilen, uyanık dervişlerinden birisi, —çok eski devirlerde— bir şehirden bir şehire gidince, kapıda bunu yakalamışlar, ellerini bağlamışlar:

"—Sen casussun! İçeride fitne fesat yapmak için, öbür taraftan bize geldin, değil mi?.. Senin kafanı keseceğiz." demişler.

Almışlar, kafasını kesmeğe götürecekler. Taşa koyacaklar kafasını, baltayı kaldıracaklar, balta aşağıya indi mi, gövde bir tarafta, kelle bir tarafta... Süleymâniye Camii'nin önüne gittiniz mi bilmiyorum, orada böyle dört köşe bir mermerden taş var. Fetvâsı alındıktan sonra, orada icrâ olunurmuş had cezaları. Suud'da da, Mekke'de minibüsle bir yerden geçiyorduk, "Bu cezalar burada verilir!" diye gösterdiler yerini.

Adamı kesecekler... Kendinizi şöyle bir tefekküre salıverin. Elleri bağlanmış, öldürülmeğe götürülen insan neler hisseder, nasıl üzülür, nasıl korkar onu düşünün...

Şimdi bunu kesmeğe götürürlerken, bu düşünmüş, kendi kendine sormuş:

"—Ey nefsim, sen şimdiye kadar Allah'a râzı olmak lâzım, hoşnut olmak lâzım, rızâ makamında olmak lâzım diyordun. Söyle bakalım şimdi bir haksız yolda öldürülmeğe götürülüyorsun, gene râzı mısın Allah'tan?" diye, kendi kendine bunu sormuş.

İçerisine de bakmış, kendini dinlemiş; bakalım ne gibi duygular kaynayıp gelecek?.. İçeriden de kötü bir duygu gelmemiş:

"—E ne yapalım bir gün ölmeyecek miyiz? Demek ki, benim ömrüm bu kadarmış. Demek ki, burada yanlışlıkla kafamı kesecekler, öleceğim demek ki… *İnnâ lillâh, ve innâ ileyhi râciûn*, ne yapalım?.. Demek ki, benim ömrüm bu kadarmış." demiş.

Hiç itiraz yok içinde. Yâni iyi yetişmiş, alim bir adam, àrif bir adam. Öldürülmeğe götürülürken bile içinde duygular kaynamıyor, teslim ve râzı…

Tam idam edileceği yere getirildiği zaman, bağırmışlar, demişler ki:

"—Yanlışlık var, bu adam casus değil, tanıyoruz onu, salıverin!" salıvermişler.

Ölümden dönmüş. Kafası kesilecekken dönmüş ama, o adamın sözü çok hoşuma gidiyor. Diyor ki:

"—Allah'a yemin ederim ki, ölümden halâsıma değil, o andaki ihlâsıma seviniyorum hâlâ..."

Ya isyan etseydi, ya içinden ters duygular coşsaydı, ağzına

küfür gelseydi, abuk sabuk konuşmaya başlasaydı? Yanlış olacaktı, imtihanı kaybetmiş olacaktı. "Vallahi ölümden kurtulduğuma değil, o andaki duygularımın doğru olduğuna seviniyorum." diyor. "Ölümden halâsıma değil, o andaki ihlâsıma seviniyorum." diyor.

İşte rızâ bu… Allah'ın kaderine, mukadderâtına râzı olmak. Bunu medhediyor Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri. İşte bunları düşünmüş evliyâullah... Eski sòfîler, eski mutasavvıflar, eski tarikat erbâbı böyle şeyleri düşünerek hareket etmişler.

d. Peygamberlerin Sözleri

٣١ - سمعت جعفراً الخلد ىَّ ، يقول: رأيت الجنيد في المنام ، فقلت له: أليس كلام الأنبياء اشاراتٍ عن مشاهدات ؟ فتبسم ، وقال: كلام الأنبياء نبأ عن حضور ، و كلام الصديقين اشاراتٌ عن مشاهدات.

TS. 162/31 (*Semi'tü ca'fereni'l-huldiyye, yekùl: Raeytü'l-cüneyde fi'l-menâm, fekultü lehû*) Câfer-i Huldî isimli bir râvî var, daha ötelerde ismi geçmişti, bilgi vermiştik. Oradan işitmiş müellif. Diyor ki Câfer-i Huldî: (*Raeytü'l-cüneyde fi'l-menâm*) "Uykuda Cüneyd-i Bağdâdî'yi gördüm." Vefatından sonra Cüneyd-i Bağdâdî'yi rüyasında görmüş.

(*Fekultü lehû: E leyse kelâmü'l-enbiyâi işârâtin an müşâhedât*) "Ona dedim ki: 'Peygamberlerin söyledikleri sözler, müşahedelerinin, gözleriyle gördüklerinin işaretleri değil midir?' dedim. 'Hani Allah gözlerinden perdeleri kaldırıyor enbiyâullahın... Yâni peygamberlerden gözlerinden perdeleri kaldırıyor, gerçekleri görüyor, onların söyledikleri müşahedelerinin işaretleri, gördüklerini söylüyorlar değil mi?' dedim." diyor.

(*Fetebesseme*) "Cüneyd-i Bağdâdî rüyada bana güldü." diyor. (*Ve kàle*) "Dedi ki:

(*Kelâmü'l-enbiyâi nebeün an hudùr, ve kelâmü's-sıddîkîne*

işârâtün an müşâhedât) 'Hayır!'" Öyle değil demek istemiş yâni. "Peygamberlerin sözleri, huzurda olmaktan verilen haberlerdir. Allah'la beraberdir, huzurdadır, onların haberidir enbiyâullahın söylediği sözler. Ancak sıddîklerin, ileri derecedeki evliyânın sözleri müşâhedelerinin işaretleridir, gözlemlerinin işaretleridir."

Yâni demek istiyor ki: "Peygamberler tamamen Allah'ın huzurundadır, onlar o huzurdan haber verirler. Sıddîklar ise, müşahedelerinin işaretleri olarak sözler söylerler. Yâni, peygamberler daha yüksektir." demek istiyor. "Onların hali daha ötede bir haldir, daha canlı bir haldir." demek istiyor.

e. Allah'tan Başkasına Bağlanmanın Kötülüğü

٣٢ - سمعت أبا الحسن ، يقول: سمعت جعفراً ، يقول: كتب الجنيد إلى بعض إخوانه يقول: من أشار إلى الله ، وسكن إلى غيره ، ابتلا ه الله تعالى ، وحجب ذ كره عن قلبه ، وأجرا ه على لسانه. فإن انتبه وانقطع ممن سكن إليه ، كشف الله ما به من المحن و البلو ى ؛ وإن دام على سكونه ، نزع الله تعالى من قلوب الخلق الرحمة عليه ، و ألبس لباس الطمع ؛ فتزداد مطالبته منهم ، مع فقدان الرحمة من قلوبهم ؛ فتصير حياته عجزاً ، و موته كمداً ، و معاده أسفًا. و نحن نعوذ بالله من السكون إلى غير الله.

TS. 162/32 (*Semi'tü ebe'l-hasen, yekùlü: Semi'tü ca'feren, yekùlü: Ketebe'l-cüneydü ilâ ba'di ihvânihî, yekùl*) Ebü'l-Hasen'den ben işittim, o da Câfer-i Huldî'den —Câfer diyor, herhalde Câfer-i Huldî— işittiğini söyledi. Câfer-i Huldî de dedi ki: "Cüneyd, ihvânından birisine şöyle yazdı..." İhvan, arkadaş demek biliyorsunuz, kardeş demek. Şöyle yazdı:

(*Men eşâre ila'llàhi, ve sekene ilâ gayrihî, ibtelâhu'llàhu teàlâ, ve hacebe zikrehû an kalbihî, ve ecrâhu alâ lisânihî. Fein intebehe*

ve'nkataa mimmen sekene ileyhi, keşefa'llàhu mâ bihî mine'l-miheni ve'l-belvâ; ve in dâme alâ sükûnihî, nezea'llahu teàlâ min kulûbi'l-halki'r-rahmete aleyhi, ve ülbise libâsü't-tamai; fetezdâdü mutâlebetühû minhüm, mea fukdâni'r-rahmeti min kulûbihim; fetasîrü hayâtühû aczen, ve mevtühû kemeden, ve meâdühû esefâ. Ve nahnü neûzü bi'llâhi mine's-sükûni ilâ gayri'llâh.)

Uzunca bir paragraf. Sonuna kadar okudum, şimdi cümle cümle söyleyeyim. Şöyle yazmış Cüneyd-i Bağdâdî mektubunda kardeşlerinden birisine...

Vardır yazmasının bir sebebi, bir şey duymuştur veya bir şeyine muttali olmuştur kalbinden, ona nasihat olsun diye mektup yazmıştır. İmâm-ı Rabbânî'nin *Mektûbât*'ı yok mu? Evliyâullahın böyle mektûbâtı yok mu? Yazıyorlar. Okuyoruz, neler yazıyorlar? O mektup gönderdikleri şahısla ilgili bir bilgi, onun bir konuda bir sorusuna cevap olsun, bir müşkilini halletsin, bir kusurunu düzeltsin diye yazılmış oluyor. Bir kardeşine, ihvânına şöyle yazmış:

(*Men eşâre ila'llàh, ve sekene ilâ gayrihî*) "Kim Allah'a işaret eder de, Allah'tan gayrısıyla sâkin olursa; yâni hem Allah'a tergib ediyor, teşvik ediyor, Allah'tan bahsediyor, 'Allah'ı sevin, Allah'a kul olun!' vs. diye başkalarını, halkı teşvik ediyor; hem de kendisi masivallah, Allah'tan gayrı bir şeyle memnun ve mutmain olarak vakit geçiriyor. Özü sözüne uygun değil... Halkı Allah'a teşvik ediyor, kendisi masivallahla takılmış, onunla meşgul...

Bu tabii kötü bir şey… Neden? Güzeller güzeli Allah'tır, sevilecek Allah'tır, bağlanılacak sadece Allah'tır. Sözü doğru, öyle diyor ama, kendisi bağlanamamış. Demek ki bir kusuru var, yanlış iş yapıyor.

O zaman ne yapar Allah? (*İbtelâhu'llàhu teàlâ*) "Allah onu o zaman, belâlara maruz bırakır." Neden belâya maruz bırakır? Uyansın diye, kendisine dönsün diye, Allah'a iyi kulluk yapmağa başlasın diye, gafletini bıraksın diye, yanlışlığını düzeltsin diye.

(*Ve hacebe zikrehû an kalbihî*) "Onun gönlünden zikrini perdeler, araya perde koyar, esirger." Yâni, o masivallaha takılan kimsenin gönlü zikrullahı sevmez, Allah'ı hatırlamaz, gönlü perdeli olur. Kalbini perdeler. (*Ve ecrâhu alâ lisânihî*) "Ve onu dili

üzere devam ettirir. Yâni sözü var, kalbi ölü... Sözünde bir şeyler var, kalbinde perde var... O halde bırakır Allah ceza olarak.

Bu bir belâdır. Yâni Allah'ın zikrinden kalbinin perdelenmesi, Allah'ın zikrini sevememesi, yapamaması, Allah'ı zikretmemesi, Allah'ın zikri gönlünde canlı olmaması bir belâdır demek istiyor. Bununla Allah onu mübtelâ kılar. Yâni Allah'ın sevgisi, zikri kalbinde tesir olarak azalıyor. Eyvah! Mum sönmeğe başladı. Lamba pır pır yapmağa başladı. Fena bir şey yâni.

(*Fein intebehe*) "Uyanırsa bu işaretten... "Vay benim kalbim ne oluyor perdelendi, halim nice oluyor?" filan diye bu ibtilâdan, bu imtihandan, başına gelen bu durumdan uyanırsa; (*keşefa'llàhu mâ bihî mine'l-miheni ve'l-belvâ*) Allah mânevî mihnetleri, imtihanları, belâları alır. Uyandı çünkü. Uyandığı için ondan o belâları çeker, alır.

(*Ve in dâme alâ sükûnihî*) *Sükûtihî* yazmış burada, sanıyorum sükûnihî olacak; başka kitabı olan varsa düzeltsin. "Allah'tan gayriye bağlılık ve meyil yine aynen devam ederse, uyanmazsa yâni bu ikaza rağmen; bu ışığın titremesine, sönmek üzere olma işareti vermesine, kırmızı ışık yanmasına rağmen hâlâ eski haline devam ederse; (*nezea'llàhu teàlâ min kulûbi'l-halki'r-rahmete aleyhi*) Allah öteki insanların kalbinden ona acımayı çeker, alır. Etrafındaki arkadaşları, dostları, hemşerileri ve sâirelerinin ona olan sevgisi, muhabbeti, acımasını, merhametini çeker alır."

(*Ve ülbise libâsü't-tama'*) "Ve bu adama tama' duygusu elbise gibi giydirilir. Tamahkâr bir insan olur bu sefer." Daha fena bir durum... (*Fetezdâdü mutâlebetühû minhüm*) "Hem halk onu sevmiyor, hem de onun tamahı arttı. Onun halktan bir şeyler beklemesi; cebim dolsun, oradan bana bir şeyler gelsin diye isteği artar; (*mea fukdâni'r-rahmeti min kulûbihim*) halbuki halkın gönlünde ona karşı bir sevgi yok artık, Allah boşalttı, o sevgiyi aldı." O zaman ne olur?.. Halk da sevmiyor yâni.

(*Fetasîrü hayâtühû aczen*) "Hayatı acizlik olur, (*ve mevtühû kemeden*) ölümü bir çırpınış olur." *Kemed*, çamaşırcının elbiseyi çırpması demek, şiddetli üzülmek demek filan... "Hayatı àcizlik olur, ölümü bir çırpınış olur, bir renk atması olur; (*ve meâdühû esefen*) ahireti de, varıp gittiği ahireti de, teessüf edilecek bir durum olur."

(*Ve nahnü neûzü bi'llâhi mine's-sükûni ilâ gayri'llâh*) "Onun için, biz Allah'tan gayriye meyletmekten, Allah'tan gayriye bağlanmaktan Allah'a sığınırız. Aman Allah! Allah'tan gayrı bir şeyi sevip, ona bağlanmaktan Allah'a sığınırız." diyor Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri Efendimiz.

Bizim halimiz ne olacak muhterem kardeşlerim? Şimdi Cüneyd-i Bağdâdî'nin geçen hafta hayatını okuduk: Evinde bir testisi varmış, başka bir şeyi yokmuş. Bizim halimiz ne olacak? Bizim kalbimizdeki duygularımız, sevgilerimiz, hırslarımız, isteklerimiz, 20. Yüzyıl'daki şu emellerimiz, arzularımız, ihtiraslarımız, hedeflerimiz, gayelerimiz... Bunlar ne ya?.. Bir sürü hevâ, heves... Ne bunlar?..

Sen asıl Allah'a kulluk etmeğe bak! Asıl, Allah'ın rızasını, sevgisini kazanmağa çalış! Asıl, Allah'a bel bağla, Allah'a gönül bağla, Allah'a kul olmağa çalış! Ötekilerin hepsi gelip geçici şeyler. Mevkî, makam, para, pul, ev, bark vs... Bizim halimiz ne olacak?.. Allah bizlere rahmeylesin... Allah bizi gaflet uykusundan uyandırsın... Yanlış işler yaptırmasın... Çok zayıfız.

Bak Peygamber SAS Efendimiz'in bize öğrettiği bir dua var muhterem kardeşlerim, şöyle... Ne diyeceğimizi nasıl öğretiyor Peygamber Efendimiz:[20]

اللهُمَّ إنّي ضَعِيفٌ ، فَقَوِّ في رِضاكَ ضَعْفِي ، وخُذْ إلى الخَيْرِ

بِناصِيَتِي ، واجْعَلِ الإِسلامَ مُنْتَهَى رِضائِي (طب. عن ابن

[20] Hàkim, *Müstedrek*, c.I, s.708, no:1931; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.346, no:6585; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.X, s.268, no:29965; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.465, no:1891; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.I, s.187, no:158; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.292, no:17424; Büreyde el-Eslemî RA'dan.

İbn-i Sa'd, Tabâkat, c.III, s.275; Hz. Ömer RA'dan.

Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.285, no:17399; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, c.I, s.77, no:172; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XLIII, s.340, no:5149; Berâ ibn-i Âzib RA'dan.

Abdürrezzak, *Musannef*, c.X, s.444, no:19651; Hakem ibn-i Uteybe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.194, no:3712; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.V, s.482, no:4532.

عمرو ؛ ع. ك. عن بريدة)

(*Allàhümme innî daîfün*) "Yâ Rabbi ben zayıf bir kulum." İtiraf ediyoruz yâni. (*İnnî daîfün*) "Ben zayıfım yâ Rabbi! (*Fekavvi fî rıdâke da'fî*) Senin rızan yolunda şu benim zayıflığımı gider, beni kuvvetli eyle... Zayıf olmaktan kurtar, zayıfım yâ Rabbi!"

(*Ve huz ile'l-hayri bi-nâsiyetî*) "Şu benim saçımdan şöyle beni tut..." *Nâsıye*, alındaki saç demek, alna düşen saç demek. Keçiyi filan bazen öyle çekerler. Bazen boynuzundan, bazen kulağından, bazen de o alnına dökülen saçlardan çekerler. (*Ve huz ile'l-hayri bi-nâsiyetî*) "Yâ Rabbi, benim alnımın perçeminden beni hayra çek! Yâni istesem de, istemesem de bana hayır işlet, beni hayır tarafına çek! Ben zayıfım, beni kuvvetlendir, beni hayra çek!.. (*Ve'c'ali'l-islâme müntehâ rıdâî*) İslâm'ı bana sevdir, hoşnutluğum, râzılığım İslâm'dan olsun. İslâm'ın her hükmünü seveyim, ona gönül vereyim, onu isteyeyim. İslâm'ı sevdir bana, hayatımın gayesi olsun." diye dua etmeyi tavsiye ediyorum.

Allah-u Teàlâ Hazretleri, biz zayıf kullarına rahmeylesin... Böyle Allah'tan gayriye bağlanan insanlara verilen cezaları okumuş olduk. Gönlü mühürleniyor, kararıyor, perdeleniyor, Allah'ın zikrini sevmez oluyor, ibadeti sevmez oluyor; halkın ona sevgisi kalmıyor, onun halka ihtiyacı, halka tamahı artıyor. Derken hayatı berbat oluyor, ölümü berbat oluyor, ahireti perişan oluyor.

Allah bizi, imtihanı kaybedenlerden etmesin... Allah bizi hakkı görüp, hakkı sevip hakkı işleyenlerden eylesin... Doğru gayeler tutunanlardan eylesin... Kötülerden, yanlışlardan çeksin, sıyırsın bizi. Lüzumsuz, boş, fânî lezzetlerle bizi oyalamasın... Ahirette bize fayda verecek hayırlı işleri yapmayı nasib eylesin...

Çok korkup çok sığınmak lâzım Allah'a... Kendi kendimizi de çok tenkit etmemiz lâzım! Kendimiz, kendimizi kontrol edip tenkit etmeliyiz, düzeltmek için...

f. Keramet Önemli Değil

٣٣ - قال ، وقال الجنيد : قد مشى رجال باليقين على الماء ؛

ومن مات على العطش أفضل منهم يقيناً .

TS. 163/33 (*Kàle, ve kàle'l-cüneyd*) Aynı râvî dedi ki, Cüneyd-i Bağdâdî bir de şöyle söylemiş: (*Kad meşâ ricâlün bi'l-yakîni ale'l-mâi, ve men mâte ale'l-ataşi efdalü minhüm yakînâ.*)

(*Kad meşâ ricâlün*) "Birtakım eski insanlar (*bi'l-yakîni*) kuvvetli imanıyla, şeksiz şüphesiz yakîn derecesindeki sağlam imanı dolayısıyla (*meşâ ale'l-mâi*) su üstünde yürüdüler." Yâni insan sağlam imanlı olunca, Allah keramet nasib ediyor, su üstünde yürüdüler. Tamam, eski insanlardan bazıları kuvvetli iman sayesinde su üstünde yürüdüler. "Ama susuzluktan ölmek, kuvvetli iman bakımından ondan daha üstündür." diyor Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri.

Ataş demek, ayın-tı-şın ile, susuzluk demek. (*Ve men mâte ale'l-ataş*) Yâni su yok da dudakları kurumuş, susuzluktan ölüyor. "Susuzluktan ölen kimse (*efdal*) daha üstündür, (*minhüm*) onlardan (*yakînen*) iman bakımından daha üstündür."

Şimdi tabii, Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri ne demek istedi bu sözüyle?.. Bazı insanlar suda yürüdüğü halde keramet üzere, kerametle suda yürüdüğü halde, pek onları şey yapmadı, ötekiler daha üstündür dedi. Sanıyorum, Allahu a'lem bi-murâdihî, yâni Cüneyd-i Bağdâdî'nin neyi kastettiğini Allah bilir ama, ben tahmin ediyorum ki muhterem kardeşlerim: Kerametler haktır, evliyaullahın kerameti haktır. Fakat keramet bazı insanları güvendirir, kibirlendirir, kendini beğendirir. Bak ben keramet sahibiyim diye.

Bir de insanlar onun kerametini görünce, ona rağbet ederler, iltifat ederler, teveccüh ederler, el üstünde tutarlar, baş üstünde tutarlar filan... Bunlar tehlikelidir. Şöhret âfettir. Başkalarının iltifatı öldürücü zehir gibidir. Mühim olan Allah'ın sevmesidir. İnsanlar ister sevsin, ister sevmesin... Hâsıl keramet tehlikeli bir iştir. Hazmedebilecek bir terbiye lâzım. Hazmedebilecek bir terbiyesi yoksa insanın, kerametin arkasından gelen dalgalara tahammül edecek bir sağlam terbiyesi yoksa, keramet başına iş

aşabilir.

Onun için, hiç öyle bir şeyler başına gelmeden şöyle normal bir insan gibi yaşayıp da aç kalıp, susuz kalıp, işte normal bir şekilde ölüp de ahirete gitmek, daha garantilidir demek istiyor gibi.

Evet, kerametleri eski evliyaullah büyülerimiz pek uygun görmemişler. Hele kerametin halka satılmasını hiç uygun görmemişler:

"—Ben keramet sahibiyim bak, şimdi halıyı havaya atayım, üstünde namaz kılayım da görün! Havada şöyle bir tur atayım da görün!" filan...

E ne oluyorsun sen?.. Ne olacak yâni, sirk mi burası, panayır yeri mi?.. Ne olacak havada gezeceksin de?.. Bunlar seni sevecekler, alkışlayacaklar da ne olacak?.. Allah sevmezse ne olacak yâni. Keramet satmak daha fena… Hani kerametfuruşluk diyoruz, keramet satmak.

Bir de hiç kerameti olmadığı halde, keramet varmış gibi bir sahtekârlık var, o daha da fena... Adam bomboş, hiç bir şeyi yok ama, keramet ehliymiş gibi tavırlar, edalar, rol yapıyor. Hiç öyle bir şey yok. O daha fena tabii.

Bunların hepsi tehlikelidir. İnsan susuz öldü mü hiç olmazsa suya hasret ölmüştür, Allah acır, "Bu gariban, zavallıcık su bile içmeden öldü." filan diye. Belki onun mertebesi daha yüksek olur. Ötekisi kerametleri gördü, kerametlere mazhar oldu, sularda yürüdü, başkaları duydu. E bunda şöhret var, nefsin hazzı var, hoşlanması var bu işten...

Onun için uygun görmemişler, sakınmışlar, kerametlerini saklamışlar. Hatta daha ötesini söyleyeyim; kendilerini kötü gösterecek, aslında kötü değiller ama mahsustan kötü gösterecek bazı tavırlar takınmışlar ki, halk kendisini bir şey sanmasın diye. Ona da ne deniliyor? *Melâmet* deniliyor. Yâni halkın nazarında teveccühleri kalmasın diye öyle bir şeyler yapıyor ki, halk da diyor ki:

"—Aman yâ, beş para etmez bu adam..."

O da memnun oluyor:

"—Tamam, halkı atlattık. El-hamdü lillâh şöhret filan bahis konusu değil, halk bizi sevmiyor, yakayı, paçayı kurtardık." diyor.

Böyle yapanları da var. Keramet sahibi ama, kerametini saklıyor. Bir de iyi insan ama, kendisini kötü gösteriyor. Neden?.. Halktan korkuyor, halkın teveccühünden korkuyor. Kerametle gelen arkadaki işlerden, başına bir şey gelmesinden korkuyor. Bilmem anlatabildim mi bu meseleleri...

g. Allah'ı Bilen Kimse

٣٤ - قال ، وقال الجنيد : من عرف الله ، لا يسر إلا به.

TS. 163/34 (*Kàle, ve kàle'l-cüneyd*) Aynı râvî dedi ki, Cüneyd-i Bağdâdî şöyle buyurmuş: (*Men arafa'llahe, lâ yüserrü illâ bihî*)

Bak bu çok kısa bir söz, ama bu çok önemli bir söz. Bir hattat arkadaşım bana, kısa kısa sözler yazın demişti, yazıp göndersin diye rica etmiş, bunu gönderelim:

(*Men arafa'llàh, lâ yüserrü illâ bihî*) Çok büyük bir söz. Çok muhteşem bir söz. Ne diyor: "Kim àrif olur, Allah'ı bilirse, ma'rifetullahı yakalarsa, ma'rifettullaha sahip olursa; Allah'ı bilen, tanıyan, Allah'la dost olan bir kimse haline gelirse, ma'rifetullaha ermişse; (*lâ yüserrü illâ bihî*) o ancak Allah'la memnun olur, hoşnut olur. Başka bir şeyle gönlü hoş olmaz."

Tanıdı çünkü. En güzeli gördü, ötekiler sönük kalır artık, sıfır kalır, karanlık kalır. Allah'ı bilen, Allah'tan gayriyle gönlü hoş olmaz, sevinç duymaz, sürûr duymaz. Çok yüksek bir söz…

İşte onun için, bir testiyle ömür geçiriyor mübarekler. Tanıdı ya Allah'ı, o Allah'ı tanımanın zevki, safâsı, lezzeti, sürûru, başka bir sürûr bırakmıyor gönüllerinde, siliniyor hepsi; mal, mülk, saray, para, altın, gümüş...

"—Sizin taptığınız ayağımın altında." demiş ya büyüklerden birisi.

Kızmışlar sözüne. "Sizin taptığınız benim ayağımın altında." demiş. Kazmışlar orayı, bir küp altın çıkmış. Altına tapıyor millet. Dinar ve dirheme tapıyor, altın ve gümüşe tapıyor. Ama Allah'ı bilen, tanıyan, Allah'tan gayriden sevinç duymaz. Ancak onunla sevinç duyar, onunla mesrûr olur. Çok muhteşem bir söz...

h. Muhabbet Nedir?

٣٥ - سمعت أبا على ، محمد بن إبرهيم البزَّاز ، يقول: سمعت أبا عمرو الزُّجاجى ، يقول: سألت الجنيد عن المحبة ، فقال: تريد الإشارة ؟ قلت: لا ! قال: تريد الدعوى ؟ قلت: لا ! قال: فأيش تريد ؟ قلت: عين المحبة. فقال: أن تحب ما يحب الله تعالى فى عباده ، وتكره ما يكره الله تعالى فى عباده.

TS. 163/35 (*Semi'tü ebâ aliyyin, muhammede'bni ibrâhîme'l-bezzâze, yekùl: Semi'tü ebâ amrini'z-züccâciyye, yekùl: Seeltü'l-cüneyde ani'l-muhabbeti, fekàl*)

"Ebû Ali Muhammed ibn-i İbrâhim el-Bezzâz'dan ben işittim." diyor müellif. Bezzâz, bezci demek. Meslek sahibi adam… Alim, meslek sahibi. Acaba meslek sahibi olması mı daha önde geliyor, alimliği mi? Alim adam aslında. Bezzâzlığı başkasına muhtaç olmadan geçinmek için, kimseye muhtaç olmamak için, bir lokma para kazanayım diye. Yoksa esas mesleği alimlik, esas duygusu o... Mesleği, öteki bez satmak vs. neden yapıyorlar? Helâl lokma kazanayım, kimseye yük olmayayım diye.

O ne demiş? Ebû Amr ez-Zücâcî'den işittim demiş o da bu aşağıdaki rivayeti. O da Zücâcî, yâni cam eşya, tabak vs. satan demek yâni. O da meslek. Onun da hayatı mesleği gayesi değil. Geçimini sağlamak için çalışıyor. Oradan para kazanacak, hayır ve hasenat yapacak. Meslekleri bunlar onun için edinirler. Kimseye muhtaç olmamak için, helâl lokma yemek için tutunurlar.

(*Seeltü'l-cüneyde ani'l-muhabbeti*) "Cüneyd-i Bağdâdî'ye muhabbeti sordum." Muhabbet ne demek?.. Sevmek demek. E neyini soruyorlar, sevmenin nesini soruyorlar? Allah'ı sevmek burada da... Hani ma'rifet deyince, Allah'ı bilmek ya; muhabbet deyince de, muhabbetullah kasdediliyor burada, Allah'ı sevmek.

(*Fekàle*) Cüneyd-i Bağdâdî bu soruyu sorana demiş ki:

(*Türîdü'l-işâreh*) "Sen şöyle bir nükte, işaret mi istiyorsun? Bu muhabbetle ilgili bir cümle mi söyleyeyim, bir tarif mi söyleyeyim?" (*Kultü lâ*) "Hayır!"

(*Kàle: Türîdü'd-da'vâ*) "Koca koca laflar, boş boş laflar mı söylememi istiyorsun, tarifler?.." (*Kultü: Lâ*) "Hayır! O da değil."

(*Kàle: Feeiş türîdü*) "O zaman ne istiyorsun sen yâ?"

(*Kultü: Ayne'l-muhabbeh*) "Ben muhabbetin ta kendisi neyse, muhabbetin aynının ta kendisini, onu istiyorum. Yâni lafını değil, sözünü değil, işaretini değil, muhabbet nedir, ta kendisini istiyorum."

(*Fekàle*) O zaman şöyle dedi Cüneyd-i Bağdâdî: (*En tühibbe mâ yuhibbu'llàhu teàlâ fî ibâdihî, ve tekrahû mâ yekrahu'llàhu teàlâ fî ibâdihî*) "Allah'ın kulları içinde sevdiklerini sevmen, Allah'ın kulları içinde sevmediklerini sevmemendir. Muhabbet budur. İşin aslı, ta kendisi budur." dedi.

Niye böyle tarif etti Allah'ı sevmeyi?.. Allah'ı sevmenin sonucu olan şeyleri tarif etti, kendisini tarif etmedi dikkat ederseniz. Allah'ı sevmek, Allah'ı sevmektir. Yâ Rabbi sen beni yaratmışsın, seni seviyorum. Yâ Rabbi sen bana bu rızkı verdin, seni seviyorum. Allah'ın zâtını sevmektir. Ama bu nasıl görünür? Tezahürünü söyledi. Böyle olan, Allah'ı seven bir insan kulları içinde Allah'ın sevdiği kulları sever, onlara itibar eder; sevmediklerini sevmez.

Muhterem kardeşlerim! Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin en sevdiği davranışlardan birisi, Allah için sevmek, Allah için buğz etmektir. Allah için sevmeyi Allah çok sever. Yâni bir müslümanı sen Allah için seviyorsun. Buna *el-hubbu fi'llâh* derler. Allah için sevmek.

Allah için sevmeyi çok sever, Allah için buğz etmeyi de çok sever. Sevmek de var, buğz etmek de var... Allah için sevilecekleri seveceksin; Allah için sevilmeyecekleri de sevmeyeceksin. Sevmemek tarafı da var. Tamamen böyle pelte gibi gevşemek değil. Bir taraftan kaya gibi olacasın; judo, karate, kara kuşak bilmem ne vs. filan... mücahid. Ama bir taraftan da Allah'ın sevdiğini seveceksin. Hani:

أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ (الفتح: ٢٩)

(*Eşiddâu ale'l-küffâri ruhamâu beynehüm*) [Kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidirler.] (Fetih, 48/29) dediği gibi.

i. Allah'ı Seven Kimsenin Üzüntüsü

Nihayet sonuncu satıra geldik:

٣٦ - سمعت منصور بن عبد الله ، يقول: سمعت أبا عمرو
الأنماطيَّ ، يقول: قال رجل للجنيد : على ماذا يتأسف المحبُّ
من أوقاته ؟ قال: على زمان بسط أورث قبضًا ، أو زمان أنس
أورث وحشة. ثم أنشأ يقول :
قد كان لى مشرب يصفو برؤيتكم
فكدَّرته يد الأيَّام حين صفا

TS. 163/36 (*Semi'tü mansûre'bne abdi'llâhi, yekùl*) Mansûr ibn-i Abdullah'tan işittim ben diyor müellif. (*Semi'tü ebâ amrini'l-enmâtiyye, yekùl*) O da Ebû Amr-i Enmâtî'den işitmiş. (*Yekùl*) diyor ki: (*Kàle racülün li'l-cüneydi*) Adamın birisi Cüneyd-i Bağdâdî'ye dedi ki:

(*Alâ mâzâ yeteessefü'l-muhibbü min evkàtihi*) "Allah'ı seven, muhib, aşık kul, vakitlerinden, zamanından neye teessüf eder, zamanı içinde neye teessüf eder? Hangi zamanına üzülür aşık?" diye sordu Cüneyd'e.

(*Kàle: Alâ zamâni bastin evrese kabdan, ev zamâni ünsin evrese vahşeten.*) O da dedi ki: "Bir, Allah'ın kendisine verdiği haller dolayısıyla, ferahlık halinin arkasından tutulma hali, kabz haline üzülür. Veyahut da ünsiyet, *el-ünsü bi'llâh* dediğimiz ünsiyet, Allah'la üns halinden sonra ortaya çıkan, vahşet haline, yâni yalnızlık duygusu haline üzülür. Yâni Allah'la ünsiyet halindeyken, kopup da böyle mahrum olma haline üzülür. Allah'ın ikramlarıyla şöyle bir hoş haldeyken, tutulma, daralma haline

üzülür.” diyor.

Çünkü birinciler ikramdır, bast hali ikramdır, üns hali ikramdır, safâdır, güzeldir. Onun arkasından o gelince çok üzülürler ona. Yâni hani benzetmek gibi olmasın; attan inip hani bir şeye binmek dedikleri gibi, düşme olduğu için ulûvv-i himmetten, üzülürler.

Bir de şiir var, onu söylemiş. (*Sümme enşee yekùl*) Sonra şöyle söylemeğe başladı:

قد كان لى مَشربٌ يصفُو برؤيتكُم
فكدَّرته يدُ الأيَّامِ حينَ صَفا

Kad kâne lî meşrebün yesfû bi-rü’yetiküm,
Fekedderethü yedü’l-eyyâmi hîne safâ.

Beytin mânâsı şu: “Âh, seni görmekle, sizi görmekle, şöyle benim bir hoş zamanım vardı, dupduruydu her şey... Billur gibi pırıl pırıldı su içtiğim yer. Ama günlerin eli o dupduru, pırıl pırıl, billur gibi olan o şeyi karıştırdı, tozlandırdı, bulandırdı.” mânâsına bir şiir.

Yâni, böyle gittim bir su kaynağının başına, pırıl pırıl, dibi görünüyor, buz gibi su, içeceksin, çok güzel!.. Ama birisi geldi, bir tas daldırdı, karıştırdı, toz toprak, çamur kalktı... Hay Allah! Şimdi çamurlu su durulacak diye bekleyeceksin, içemiyorsun filan... Bu mânâdan bu şiiri söylüyor.

Yâni eskiden tabii böyle çeşmeler, musluklar, İSKİ’ler ve sâireler yoktu, ilaçlamalar, süzmeler vs. dinlendirmeler yoktu. İşte köylerde filan belki hatırlarsınız, dağın kenarından su çıkmış, işte o bir haznede toplanıyor. Oradan da bir-iki yerden akıyor. Bazen bir dut yaprağını koyarlar, üstüne bir sopa şey yaparlar, buradan akar. Bazen işte buna benzer odun parçası yalak olur filan... Eh, etrafı çamurdur. Pek oraları kurcalamağa gelmez. Kurcalarsan çamur bir kalktı mı artık onu içemezsiniz.

“İşte benim şöyle sizi görmekten, duru su içecek gibi bir su

içme yerim varken, zamanın eli o dupduru olan şeyi karmakarış karıştırdı ve tozlandırdı, çamurlandırdı." diyor, onu anlatıyor. Yâni àrif, muhib, aşık neye üzülürmüş?.. O güzel halden sonra, o mahrumiyete üzülürmüş.

Cüneyd-i Bağdâdî ile ilgili sözler burada sona erdi. Önümüzdeki hafta sağ sâlim olursak, inşâallah evliyâdan daha başka bir mübarek zâtın hayatına ve sözlerine geçeceğiz.

Allah-u Teàlâ Hazretleri bu sevgili kullarının himmetlerine, teveccühlerine, şefaatlerine bizleri, sizleri nail eylesin... Sevdiği, râzı olduğu kul olmayı cümlemize, cümlenize nasîb ü müyesser eylesin...

Fâtihâ-i Şerîfe mea'l-besmele!..

20. 07. 1996 - İstanbul

15. EBÜ'L-HÜSEYN-İ NÛRÎ HZ. (1)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.
Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.
El-hamdü li'llâhi hakka hamdihî... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tàhirîn... Emmâ ba'd:.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Çok değerli bir kitaptan, mübarek, Allah'ın salih kullarının, evliyaullahın hayatlarını okumağa devam ediyoruz. Cümle cihânın tanıdığı, meşhur Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri'ni evvelki hafta tamamladık.

Geçen hafta, Mevlid Kandili münasebetiyle bu ders yapılmadı, Mevlid programı yapıldı camide, Mevlid Kandili merasimi yapıldı. Şimdi *Tabakàtü's-Sùfiyye* kitabında yeni bir mübarek zâtın, Allah'ın sàlih kullarından bir meşhur diğer zâtın menakıbına; hayatının, sözlerinin açıklanmasına geçiyoruz.

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç

İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

…….

a. Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hakkında Bilgi

Bu Ebü'l-Hüseyni'n-Nûrî Hazretleri... Ebü'l-Hüseyin en-Nûrî veya Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî diye, dillerde kısaca öyle söyleniyor olabilir.

٢ -أبو الحسين النُّورىُّ

ومنهم أبو الحسين النُّورىُّ. واسمه: أحمد بن محمد ؛ وقيل:

محمد بن محمد ؛ وأحمد أصح .

(*Ve minhüm ebü'l-hüseyni'n-nûriyyü*) Yâni, müellif Sülemî Hazretleri buyuruyor ki: Benim bu kitabımda hayatlarını derc ettiğim, yazdığım mübarek zâtlardan birisi de Ebü'l-Hüseyin en-Nûrî Hazretleri'dir. Ebü'l-Hüseyin, künyesidir, Hüseyin'in babası demek. Nûrî de nisbedir.

(*Ve'smühû ahmedü'bnü muhammed*) "Asıl ismi Ahmed ibn-i Muhammed'dir, yâni Muhammed'in oğlu Ahmed'dir. (*Ve kîle: Muhammedü'bnü muhammed; ve ahmedü esahh*) Muhammed'in oğlu Muhammed'dir de denmiş ama, Ahmed olması daha sıhhatli, daha doğru bilgidir." diyor.

Demek ki, menakıbını okuyacağımız mübarek zâtın ismi Ahmed'dir, künyesi Ebü'l-Hüseyin'dir, ism-i nisbesi en-Nûrî'dir.

بغداد ىُّ المنشأ والمولد ، خراسانىُّ الأصل ، يعرف بابن البغو ىِّ.

(*Bağdâdiyyü'l-menşei ve'l-mevlid*) Yetişmesi ve doğumu bakımından Bağdat'lıdır. Yâni Bağdat'ta doğmuştur, Bağdat'ta neşv ü nemâ bulmuş, gelişmiş, yetişmiş, tahsil görmüştür ama; (*hurasâniyyü'l-asl*) ailesinin kökeni Horasanlıdır, Horasânî asıllıdır.

Horasan, biliyorsunuz şimdiki İran'ın kuzeydoğusunda,

şimdiki Afganistan'ı da içine alan, şimdiki Türk ülkelerini de içine alan bir mıntıka. Aslı, kökeni itibariyle Horasanlı; doğumu, yetişmesi itibariyle Bağdatlıdır diyor.

(*Yu'rafu bi'bni'l-begavî*) Bir de şöhreti var, nasıl tanınıyormuş: *İbnü'l-Begavî,* yâni Begavî'nin oğlu diye tanınıyormuş.

سمعت محمد بن الحسين بن خالدٍ ، يقول: سمعت ابن الأعربى ، يقول: كان أبو الحسين النُّورىُّ خراسانىَّ الأصل ، من قرية بين هراة ومرو الروذ ، يقال لها بُغشور ؛ لذلك كان يعرف بابن البغوى.

(*Semi'tü muhammede'bni'l-haseni'bni'l-hàlid*) "Ben Hàlid oğlu, Hasan oğlu Muhammed'den işittim." diyor müellif. (*Yekùlü: Semi'tü'bne'l-a'râbiyye yekùl*) İbn-i A'râbî'nin şöyle dediğini işitmiş o da, öyle işittim diyor.

(*Kâne ebü'l-hüseyini'n-nûriyyü horasâniyyü'l-asli min karyetin beyne herât ve merve'r-rûz*) O zât demiş ki: Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Horasan asıllıdır, Herat ile Mervirûz arasındaki bir karyedendir. (*Yukàlü lehâ buğşûr*) Bu karyeye Buğşûr adı verilir. (*Li-zâlike kâne yu'rafü bi'bni'l-begavî*) Bu sebepten Begavî'nin oğlu diye anılır. Yâni, *Begavî* nisbesi, bu Buğşûr kelimesiyle ilgilidir. Bu şehre Buğşûr da derler, kısaca Buğ da derler. Orada yetişmiş insana da Begavî dediklerinden, Begavî'nin oğlu diye tanınmıştır.

Burada izah edilecek iki kelime var: Birisi İbnü'l-A'râbî. İbnü'l-A'râbî kimdir?.. Aşağıdan okuyoruz:

أبو سعيد أحمد بن محمد بن زياد ، الأعرابى. بصرى ، نزل مكة ، توفى فى سنة احد ى و أربعين و ثلثمائة. له نصانيف كثيرة فى التصوف ، و اعتمد صاحب الهلية كثيراً على كتابه المفقود طبقات الأولياء.

(*Ebû saîd ahmedü'bnü muhammedi'bni ziyâde'l-a'râbî*) Bu bir âlim kimsedir. Ziyad oğlu Muhammed oğlu Ahmed'dir, Ebû Saîd

künyelidir. (*Basriyyün*) Basralıdır. Irak'ın güneyindeki Basra Körfezindeki şehirden. (*Nezele mekkeh*) Mekke'ye gidip yerleşmiş, orada oturmuş. (*Ve tüvüffiye senete ihdâ ve erbaîne ve selâsemieh*) 341 senesinde vefat etmiştir. Demek ki Basralıymış, Mekke'ye yerleşmiş, 341 hicrî/kamerî senesinde vefat etmiş.

(*Lehû tasànîfu kesîratün fi't-tasavvuf*) Bu İbnü'l-A'râbî'nin tasavvuf konusunda pek çok eseri vardır. (*Va'temede sàhibü'l-hilyeh, kesîran alâ kitâbihi'l-mefkùdi tabakàti'l-evliyâ*) Bu kitabı yazan Sülemî Hazretleri de, bu İbni'l-A'râbî'nin şimdi elde bulunmayan, kayıp bulunan, kütüphanelerde ele geçmemiş olan, *Tabakàtü'l-Evliyâ* isimli eserine büyük ölçüde dayanmış, onu kaynak olarak kullanmıştır diyor.

Burada şunu hatırlatayım dini tahsil gören, ilâhiyât fakültelerinde okuyan kardeşlerime: Bazı kitaplar vardır, elde değil bugün. Sebebi nedir?.. Yangınlar, düşman istilâları, kütüphanelerin kitaplarının çalınması, kütüphanelerdeki kitapları böceklerin, güvelerin, kurtların yemesi gibi sebeplerle, maalesef İslâm medeniyetinin, İslâm irfânının pek çok kitabı kayıptır. Çok kıymetli kitaplar vardır ama kayıptır pek çoğu… Bunları araştırmak lâzım.

Bakarsınız, yeni kütüphanelerin birinde kütüphane fihristini karıştırırken, karşınıza çıkıverir. O zaman siz mucit olursunuz. Yâni kaybolmuş olan bir eseri bulmuş bir kimse olursunuz. Yazın: İbnü'l-A'râbî'nin *Tabakàtü'l-Evliyâ* diye bir kitabı varmış ama kayıpmış, bulunmamış. Eğer siz, meselâ Süleymaniye Kütüphanesi'ni karıştırırken veyahut Üsküdar'daki Selim Ağa Kütüphanesi'ni karıştırırken; diyelim Anadolu'daki bir yerde bir yazma eser buldunuz, baktınız ki ismi *Tabakàtü'l-Evliyâ,* kim yazmış?.. İbnü'l-A'râbî yazmış. Tamam, siz şimdi artık ilim âlemine ismi geçecek bir icat bulmuş oluyorsunuz, mucit oluyorsunuz, bir kayıp kitabı bulmuş oluyorsunuz. Bunlara dikkat etmek lâzım!

Bir de bu arada, sizlere hatırlatmak isterim muhterem kardeşlerim: Bizim dedelerimiz, matbaa yokken kitapları elleriyle yazarlardı. Kağıtları kendileri alırlardı, hazırlarlardı, mürekkepleri kendileri yaparlardı, özene bezene kitapları

yazarlardı. Bir tek kitap, kendi eliyle yazdığı kitap beğenilirse, bir başkası derdi ki:

"—Senin yazdığın şu kitabı alabilir miyim?.."

"—Buyur al!.."

"—Veyahut sen bana oku, ben yazayım."

"—Pekiyi..."

Böyle her akşam belli zamanlarda o okur, ötekiler yazar; onlar okurlar, bu dinler... "Bu kitabı aynen benim istediğim gibi kopya etmiştir, yazmıştır, istinsah etmiştir bu şahıs." diye mukabele edildiğine dair, teftiş edildiğine, doğruluğu, yanlışlığı araştırıldığına dair bir kayıt düşerdi. Buna *mukabele kaydı* denilir. Böylece kitap ikinci bir nüsha olur. Birisi daha yazarsa üçüncü nüsha olur. Böyle matbaadaki gibi, binlerce basılıp da kitapçılarda satılmazdı eskiden.

Onun için, bizim elyazması kitaplarımızın hepsi antikadır, hepsi değerlidir, hepsi önemlidir. Elinizdeki elyazması kitapları koruyun! Dedenizden kalmış kitapları koruyun! Köylüler, eski yazı bilmeyenler, eski kitapların kıymetini bilmeyenler bunları gömüyorlar. Doğru değil... Bir tek yaprak bile olsa gömülmemeli, getirilip bilen bir kimseye gösterilmeli, ehemmiyeti araştırılmalı... Bazen böyle kaybolmuş bir kitap ortaya çıkar, çok kıymetli bir eser bulunmuş olabilir.

Şimdi demek ki, İbnü'l-A'râbî isimli şahsı tanımış olduk. Bir de Muhiddin ibnü'l-Arabî vardır *el-Fütühâtü'l-Mekkiyye*'nin sahibi. Bu İbnü'l-A'râbî, biraz kelimeler farklı. Bu daha önce yaşamış, o çok sonra yaşamış. Bu şahsı hatırınızda tutun! Tasavvufta çok eser yazmış, mühim bir kimse. Mekke'de yaşamış, İbnü'l-A'râbî. Bunu izah etmiş olduk.

Bir de, Bûğşûr kelimesini izah edelim! Bûğşur kelimesi hakkında diyor ki yazar:

بغشور: بليدةٌ بين هراة ومرو الروز ، ويقال لها بغ أيضًا.

تقع فى برية ليس فيها شجرة واحدة.

(*Buğşur: Bileydetün beyne herât ve merve'r-rûz*) Mervirûz ile

Herat arasında, küçücük bir şehirciktir bu Buğşûr. (*Yukàlü lehâ buğ eydan*) Bazen bu şehre kızaca Buğ da deniliyor. (*Takau fî beriyyetin leyse fîha şeceretün vâhideh.*) Bir tek ağaç olmayan bir çölde bulunur bu kasaba, bu küçük kasabacık, Buğ kasabası ağaç bile olmayan bir yerde bulunur, orada alimler yetişmiştir.

Bir yerde ağaç bitmeyebilir, bir yer fakir olabilir, bir yer küçük bir köy olabilir ama, içinden alim bir insan çıkar, çalışkan bir insan çıkar; kitapları çalışır, gecesini gündüzüne katar, çeşitli dini ilimleri aşk ile, şevk ile öğrenir, beldesini meşhur eder. Yâni küçücük, önemsiz bir beldeyi cihana tanıtır. Cihan o beldeyi onunla bilir, onun sayesinde bilir.

Onun için, bir beldenin küçük olması, fakir olması eski devirde önemli değil. Çalışan, ilme kendini veren, uğraşan insan alim olurdu eskiden. Hem de şöhreti cihanı tutan bir alim olabilirdi.

و كان من أجل مشايخ القوم وعلمائهم لم يكن -فى وقته- أحسن طريقًا منه ، ولا ألطف كلامًا.

(*Ve kâne min ecelli meşâyihi'l-kavm*) Bu Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri kavmin şeyhlerinin en büyüklerinden idi.'

Buradaki kavm sözü, tasavvuf erbâbı demek. Burada kavm sözüyle, erbâb-ı tasavvuf demek istiyor müellif. Tasavvuf erbâbının içindeki şeyhlerin en büyüklerinden idi. Demek ki Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî'yi hatırımızda tutacağız, çok büyük bir zâttır diye. (*Ve'l-ulemâihim*) Ve bu tasavvuf erbâbının en alimlerinden idi. Yâni hem en büyüktü, hem de en alimiydi. (*Lem yekün —fî vaktihî— ahsene tarîkaten minhu*) Hayatında, onun zamanında, yolca ondan daha güzel yol, tarikat sahibi olan bir kimse yoktu. Yâni tutturduğu yol, tarikatı, tasavvuftaki meşrebi son derece güzel, tam şeriate bağlı bir yol idi. Çok büyük bir zât idi, çok alim bir zât idi.

Biliyorsunuz, bunu bilmeniz lâzım, iyice aklınıza yerleştirmeniz lâzım: Tasavvuf ilim ile, Kur'an ile, hadis-i şerif ile, fıkıh ile beraber olursa sağlam olur. İlimsiz, fıkıhsız, Kur'an bilgisi olmadan, dinî mâlûmatı olmadan bir insan tasavvuf yoluna girerse, bu engin deryâda dalgaların arasında mahvolur, boğulur

gider.

Neden?.. Çünkü tasavvuf gönül alemidir, insanın iç alemidir. İnsan gözünü kapattığı zaman, gönül aleminin ucu bucağı yoktur, aklına çeşitli şeyler gelir, çeşitli sözleri söyler. Bu aklına gelen şeylerin bir kısmı Rahmânîdir, bir kısmı şeytânîdir, bir kısmı nefsânîdir. Cahil olan insan bunları ayırt edemediğinden, ben mutasavvıfım diye, ben şeyhim diye ortaya çıkarsa, içine her geleni, aklına her geleni ağzıyla söylerse; hem kendisi sapıtır, hem de etrafına toplanıp, onun böyle cazibesine kapılmış olan insanları saptırır.

E nasıl olacak?.. Kur'an-ı Kerim'i bilecek, hadis-i şerîfleri bilecek, İslâm ilimlerini bilecek, fıkh-ı şerîfi bilecek, doğruyu eğriden ayırt edebilecek bir insan olacak. İçinden şeytan kendisine bir vesvese verirse bu şeytandandır diyecek, şeytanla mücadele edecek. Nefsinin bir arzusu varsa, nefsinin arzusunun önüne duracak. İnsanları yanlış yollara götürmeyecek.

Bu bakımdan bu kitabı okuyoruz biz. Yâni, tasavvuf yolu cahillerin eline kalmasın, cahillerin oyuncağı olmasın; tasavvuf aslında nasıl yoldur, tasavvuf erbâbı nasıl insanlardır, bilinsin diye, biz bu kitabı okuyoruz. İşte böyle insanlardı; alim insanlardı, çok büyük zâtlardı, cahil değillerdi, sapık değillerdi, şaşkın değillerdi, dâl değillerdi, mudil değillerdi. *Dâl*, kendisi sapıtmış demek; *mudil*, başkasını şaşırtmış demek.

صحب سريًّا السقطىَّ ، ومحمد بن على القصَّاب ؛ ورأ ى أحمد
بن أبى الحوار ىِّ.

(*Sahibe seriyyeni's-sakatiyye, ve muhammede'bne aliyyini'l-kassàbe*) Seriy es-Sakatî Hazretleri ile oturup kalkmış, ondan istifade etmiş bu Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri ve Muhammed ibn-i Ali el-Kassàb ile oturmuş, kalkmış. Tabii bunların hayatlarını okumuştuk. Seriyy-i Sakatî Hazretleri meşhur bir kimseydi, hatırlayacaksınız.

(*Ve raâ ahmede'bne ebi'l-havâriyyi*) Ebü'l-Havârî'nin oğlu Ahmed'i de görmüş. O da meşhur bir zât. Onun da hayatını

okumuştuk.

توفى سنة خمس وتسعين ومائتين. كذلك سمعت محمد بن عبد الله بن عبد العزيز الطبرىَّ ، يقول: سمعت علىَّ بن عبد الرحيم ، يقول ذلك.

(*Tüvüffiye senete hamsin ve tıs'îne ve mieteyn*) Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri, 295 senesinde vefat eyledi. 295 senesi hicrî/kamerî senedir. Cetvellere bakarsınız, 295 hicrî/kamerî senesi, miladi/şemsî senenin hangi yılına rastlarsa oradan bulursunuz. Ama, şunu söyleyelim ki hicrî/kamerî seneler 33 senede bir sene fark ederler. Onun için 33 seneye bölüp, çıkan rakamı bundan çıkartırsanız Yâni 295'den o rakamı düşerseniz, sonra Peygamber Efendimiz'in hicret yılı olan 622'yi eklerseniz, aşağı yukarı şöyle bir rakam hatasıyla filan kendiniz de bulabilirsiniz. [Mîlâdî 908.]

(*Kezâlike semi'tü muhammede'bne abdi'llâhi'bni abdi'l-azîz et-taberiyye*) Taberî nisbeli, Taberistanlı Abdül'aziz oğlu Abdullah oğlu Muhammed'den aynen böyle işitmiştim ben diyor yazar. Yâni Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî'nin 295 senesinde vefat ettiğini bu zattan işitmiş. (*Yekùlü: Semi'tü aliyye'bne abdi'r-rahîm yekùlü zâlike*) O da, Abdürrahim oğlu Ali böyle dedi diye nakletmiş.

Şimdi bunları ben size niye okudum? Bu kitabı okumamızın bir sebebi ve bu teferruatı böyle okumamızın sebebi neydi? Eski insanlar bir sözü söyledikleri zaman, bu sözü nereden aldıklarını bildirirlerdi. Söyledikleri söz kıymetliydi, senedleri vardı hepsinin, söyledikleri sözler isbatlı idi. Onu anlatmak için.

وأسند الحديث.

(*Ve esnede'l-hadîse*) Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri hadis de rivâyet etmiştir. Kendisi hadisle meşgul olmuştur. Hadis de nakletmiş, rivâyet etmiştir. Bunun misali... Biliyorsunuz Sülemî Hazretleri, bu kitabı yazan mübarek alim böyle hadisle meşgul

olan sùfileri anlatırken der ki:

"—Hadisle meşgul olmuştur, hadis de rivâyet etmiştir. İşte bir misal..." Bir hadis-i şerîf de nakleder. Böylece teberrüken, onun naklettiği hadislerden birisini okumuş oluruz biz de. Şimdi öyle yapıyor:

b. Müslümanın Yardımına Koşmak

١ - أخبرنا أبو القاسم ، عبد الرحيم بن على ، البزَّاز الحافظ ، ببغداد ؛ قال: حدثنا أبو عبد الله ، محمد بن عمر بن الفضل ؛ حدثنا محمد بن عيسى الدِّهقان ؛ قال: كنت أمشى مع ابى الحسين ، أحمد بن محمد ، المعروف بابن البغوىِّ الصوفى ، فقلت له: ما الذ ى تحفظ عن سرىٍّ السقطى ؟ فقال: حدثنا السرىُّ ؛ عن معروف الكرخىِّ ؛ عن ابن سمَّاك ؛ عن الثورىِّ ؛ عن الأعمش ؛ عن أنسٍ رضى الله عنه ؛ أن النبىَّ صلى الله عليه وسلم ، قال: مَنْ قَضَى لأَخِيهِ المُسْلِمِ حَاجَةً كَانَ لَهُ مِنَ الأَجْرِ كَمَنْ خَدَمَ اللهَ عُمْرَهُ .

TS. 165/1 (*Ahberenâ ebu'l-kàsım, abdu'r-rahîmi'bni aliyyi, el-bezzâze'l-hàfız, bi-bağdâde; kàl*) Sülemî söylüyor: Bize Bezzâz, yâni bez satıcı, manifaturacı olan Ali oğlu Abdürrahim Ebü'l-Kàsım Bağdat'ta haber verdi. Ama burada neymiş el-hàfız, yâni ilimde hàfız rütbesini almış olan bir kimse.

O zamanda hafız demek, Kur'an'ı ezberleyen bir kimse demek değil. Hangi ilimde hafız ise, o ilmin çok yüksek rütbesine erişmiş kimse demek. Bu bezzâz imiş, manifaturacı imiş ama, hafız imiş. Hadisçiyse hadis hafızı, çok yüksek bir rütbesi var.

Niye meslek erbabı oluyorlar, onu da söylemiştim: Bunlar, helâl lokma yemenin çok mühim olduğunu bilirler, haramdan

kaçınırlar, kul hakkından kaçınırlar; çalışırlar, kendileri kazanırlar, yerler. Kazançlarının fazlasını da tasadduk ederler, hayır yaparlar, sevap kazanırlar. Onun için, her birinin bir mesleği vardır. Maişetini temin edecek kazancı oradan sağlar ama, asıl işleri ilim ve ibadettir. İlim ve ibadetle meşgul olurlar.

Bizim de öyle olmamız lâzım. Biz de helâl lokma yemeğe dikkat etmeliyiz. Kimseyi sömürmemeğe dikkat etmeliyiz. Helâlinden kazanıp, kendimiz helâl lokma yediğimiz gibi; kazancımızın fazlasıyla da hayır hasenât yaparak, Allah'ın rızasını bu dünyadayken kazanmalıyız. Doğru olan yol budur.

(*Kàle*) Bu birinci râvi dedi ki: (*Haddesenâ ebû abdi'llâh, muhammedü'bnü umere'bni'l-fadl*) Bize Fadl oğlu, Ömer oğlu Muhammed Ebû Abdullah tahdis etti, hadisi nakletti. (*Haddesenâ muhammedü'bnü îse'd-dihkàn*) Dihkàn lakaplı İsa oğlu Muhammed ona söylemiş.

Dihkàn ne demek? Onu kısaca burada açıklayalım: Dihkàn; bir köyün ağası demek. Farsçada, *dih* köy demek, *dihkàn* da köyün reisi, ağası, büyüğü mânâsına gelir. Farsça bir kelimedir bu. Demek ki, bu Muhammed ibn-i İsa dihkàn imiş.

(*Kàle: Küntü emşî mea ebi'l-hüseyn*) O anlatmış: "Ben Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî ile beraber yürüyordum, beraber gidiyordum." (*Ahmede'bne muhammed*) Biliyorsunuz, Ebü'l-Hüseyin'in ismi Ahmed ibn-i Muhammed'dir diye geçmişti. (*El-ma'rûf bi'bni'l-begaviyye's-sùfî*) Begavî'nin oğlu, İbnü'l-Beğavî diye tanınan sùfî, Ahmed ibni- Muhammed, Ebu'l-Hüseyn-i Nûrî ile beraber gidiyordum. (*Fekultü lehû*) Ona dedim ki: (*Me'llezî tahfezu an seriyyini's-sakatî?*) "Sen Seriyy-i Sakatî Hazretleri'nin görmüşsün."

Bu Seriy kelimesini bir kere daha hatırlatayım, evvelki derslere gelmemiş olanlar olabilir içinizde: Bunu bazı kitaplar Sırrı diye yazıyorlar. Seriy ile Sırrı harekesiz olunca sin-re-ye harfiyle yazılır ama, bu zât-ı muhteremin adı Seriy, ye harfi şeddeli Serîy'dir, Sırrı değildir.

Seriyy-i Sakatî Hazretleri ile beraber bulunmuş Ebü'l-Hüseyin Hazretleri, ondan istifade etmiş, onun meclislerine devam etmiş. Bu zât soruyor Dihkàn:

"—Ondan dinleyip ezberlediğin ne var?" Beraber yürürken ona

sormuş ne var diye.

(*Fekàle*) O da, yâni bu Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri de cevaben buyurmuş ki: (*Haddesene's-seriyyü*) Seriyy-i Sakatî bize hadis olarak rivâyet etti. (*An ma'rûfini'l-kerhiyyi*) Ma'rûf-u Kerhî'den işitmiş olarak, nakletti bize. Ma'rûf-u Kerhî, Seriyy-i Sakatî'nin büyüğü, hocası. (*An ibni's-semmâk*) O da, yâni Ma'rûf-u Kerhî de İbn-i Semmâk'tan duymuş. (*Ani's-sevrî*) Bu Sevrî de, Süfyân-ı Sevrî Hazretleri'dir. İbn-i Semmâk da Süfyân-ı Sevrî'den işitmiş. (*Ani'l-a'meş*) O da İmam el-A'meş'den işitmiş. (*An enesin radiya'llàhu anhu*) O da Enes RA'dan işitmiş ki, (*enne'n-nebiyye salla'llàhu aleyhi ve sellem, kàl:*) Peygamber-i Zîşânımız SAS şöyle buyurdu:"

Şimdi hadis-i şerîf geldi. Kimden işittiğini söyledi, söyledi... Buraya kadarki kısma hadisin senedi derler. İsnad zinciri veyahut senedi derler. Şimdi hadisin metni geliyor, kendisi geliyor:[21]

مَنْ قَضَى لأَخِيهِ المُسْلِمِ حَاجَةً كَانَ لَهُ مِنَ الأَجْرِ كَمَنْ خَدَمَ اللهَ عُمْرَهُ (السلمي عن أنس)

(*Men kadà li-ehîhi'l-müslimi hàceten kâne lehû mine'l-ecri kemen hadema'llàhe umrah.*) "Kim müslüman kardeşinin bir hacetini görürse..." Hâcet, ihtiyaç duyduğu bir konu demek. "Bir müslüman kardeşinin ihtiyaç duyduğu bir hususta, o ihtiyacını karşılayıverirse, onun işini görürse, (*kâne lehû mine'l-ecri*) Allah bir sevap verecek tabii, ecirden onun sevabı nasıl olur? (*Kemen hadema'llàhe umrahu*) Ömrü boyunca Allah'a hizmet etmiş insan gibi, sevabı öyle çok olur." Yâni, müslümanın öteki müslüman

[21] Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.196, no:2068; Ebû Nuaym, *Ahbâr-ı Isfahan*, c.IX, s.470, no:1939; İbnü'l-Cevzî, *İlelü'l-Mütenâhiyye*, c.II, s.511, no:844; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.III, s.114, no:1124; Ebû Nuaym, *Hilye*, c.X, s.255; Enes RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.545, no:5701; Hz. Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.443, no:16457; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.XXI, s.279, no:23507.

kardeşlerinin işini görmekte koşturması lâzım, bu kadar sevabı çok olur.

Şimdi aşağıya not koymuş:

هذا حديث ضعيف ، رواه كذلك أبو نعيم فى الحلية عن أنس رضى الله عنه ؛ و كذلك رواه الخطيب البغداد ى ، فى تاريخه ، ورواه بلفظ آخر ، وهو مَنْ قَضَى لأَخِيهِ المُسْلِمِ حَاجَةً كَانَ لَهُ مِنَ الأَجْرِ كَمَنْ حَجَّ وَاعْتَمَرَ. وهو حديث ضعيف .

(*Hâzâ hadîsün daîfün*) Bu hadis-i şerîfi incelemiş müellif. (*Revâhu kezâlike ebû nuaym fi'l-hilyeh*) Bu hadisi Ebû Nuaym *Hilyetü'l-Evliyâ* kitabında da rivâyet etmiştir, zayıf hadistir, Enes RA'dan rivâyet edilmiştir.

(*Ve kezâlike revâhu'l-hatîbü'l-bağdâdiyyü*) Hatîb-i Bağdâdî de rivâyet etmiştir, (*fî târîhihî*) *Tarih-i Bağdat* isimli çok meşhur bir kitap yazmıştır Hatîb-i Bağdâdî, orada rivâyet etmiştir. (*Ve revâhu bi-lafzin âhar*) Başka birtakım kelimelerle söylenmiş olarak da, rivâyet etmiştir. (*Ve hüve*) O şöyledir:

(*Men kadà li-ehîhi'l-müslimi hàceten*) "Müslüman kardeşinin bir ihtiyacını gören bir kimse, (*kâne lehû mine'l-ecri kemen hacce va'temer*) sanki haccetmiş, umre yapmış gibi sevap kazanır, öyle ecir alır. (*Ve hüve hadîsün dâîf.*) O da zayıf hadistir." demiş.

Fakat burada, tabii bu konu üzerinde biraz açıklama yapayım: Bir müslüman kardeşinin işini görmek... Bir ihtiyacı var o kardeşin, sen de onun işini görüyorsun. Diyelim ki parası yok, para veriyorsun. Diyelim ki hastası var, tedavi ettiriyorsun. Meselâ, bir yere gitmiş, çoluk çocuğu sıkıntıda, bir işini görüveriyorsun. Yâni ihtiyacını gideriyorsun. Bu hususta, ne kadar büyük sevap kazandığını bildiren pek çok hadis-i şerif vardır. Bunlar *et-Tergîb ve't-Terhîb* isimli kitapta bir bölüm halinde mevcuttur. Müslüman kardeşinin ihtiyacını görmenin ne kadar sevap olduğunu bildiren hadis-i şerifler.

Bizim Ali Rıza Temel kardeşimiz de, bu konuda bir küçük cep

kitabı neşretti. Bu hadisleri toplayıp tercüme etti, neşretti. Müslüman kardeşin ihtiyacını gören bir insanın, ne kadar sevap alacağına dair hadisler... O kitabı bulursanız, onu okursunuz. O elinize geçmezse, *et-Tergîb ve't-Terhîb* isimli kitabı okursunuz, Türkçe'ye tercüme edilmiştir o kitap… Orada böyle müslüman kardeşin işini görmekle ilgili hadisler mevcut.

قال محمد بن عيسى الدِّهقان: فذهبت إلى سرى السقطى ، فسألته عنه ، وقال: سمعت معروف بن فيروز الكرخىَّ ، يقول: خرجت من الكوفة ، فرأيت رجلاً من الزهَّاد ، يقال له: ابن السماك. فتزا كرنا العلم ، فقال حدثنى الثورىُّ ؛ عن الأعمش ؛ مثله.

(*Kàle muhammedü'bnü îse'd-dihkàn*) O Dihkàn dediğimiz, İsa oğlu Muhammed gene dedi ki: (*Fezehebtü ilâ seriyyini's-sakatiyye*) Ben bu sözü Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî'den duyduktan sonra, beraber yürüdükten sonra, Seriyy-i Sakatî'ye gittim. Demek ki o sağmış. (*feseeltühû anhu*) Ondan sordum, (*fekàle*) o da cevap olarak dedi ki:

(*Semi'tü ma'rûfe'bne feyrûze'l-kerhiyye*) Bu Ma'rûf-u Kerhî'den ben işittim diyor, doğruluyor. (*Yekùlü: Haractü mine'l-kûfeh*) "Kûfe'den çıktım, (*feraeytü racülen mine'z-zühhâd*) zâhidlerden bir adam gördüm. (*Yukàlü lehü ibni's-semmâk*) Kendisine İbni's-Semmâk denilen zâhidlerden, dünyayı terk etmiş, ibadete kendini vermiş mübareklerden ibni's-Semmâk isminde birisini gördüm. (*Fetezâkerene'l-ilm*) İlim müzakere ettik, karşılıklı birbirimizle sohbet ettik ilmî konuda. (*Fekàle: Haddeseni's-sevriyyü ani'l-a'meş mislehû*) İmâm A'meş'ten rivâyet ederek, Sevrî bana şöyle dedi." dedi ve yukarıdaki hadis-i şerifi bana anlattı diyor.

Yâni Ebu'l-Hüseyn-i Nûrî'den hadisi dinledikten sonra, Ebü'l-Hüseyin'in duyduğunu söylediği Seriyy-i Sakatî Hazretleri'ne gitmiş, ondan sormuş, aynı mâlûmatı ondan almış. Doğru olduğunu görmüş. Daha üst raviden o haberi tahkik etmiş, gerçekleştirmiş, doğruluğunu tesbit etmiş oluyor.

Bunlar da neyi gösteriyor?.. Bir insan birisinden sözü duyduğu zaman, acaba o söz öyle mi diye sağsa, kimden duyduysa alim, ondan da tahkik ettiklerini gösteriyor alimlerin. O da güzel bir şeydir. Böylece doğru eğri meydana çıkar. Birisi söylenmemiş bir sözü, ötekisinin adını anarak o söyledi gibi derse, yanlışlık varsa, yalan varsa o da ortaya çıkar.

Yâni, Allah hepsine rahmet eylesin, bizim eski alimlerimiz ilmin sağlam olmasına, tahkîkli olmasına, gerçek olmasına çok ehemmiyet vermişler. Bu hususta çok örnek göstermişlerdir. Buna biz de alışmalıyız. 20. Yüzyıl'da, şimdi, çağımızda aynı şeye biz de alışmalıyız.

Maalesef, memleketimizde İslâmî ilimler bir ara sekteye uğradı, dini öğretecek müesseseler kapatıldı. Dârü'l-Fünûn İlâhiyat Fakültesi kapatıldı, Konya'daki İmam-Hatip Mektebi kapatıldı, din öğretimi kalmadı. Okullardan din dersleri kaldırıldı, dini bilgiler öğrenilmedi, öğretilmedi.

Sonra küçük küçük yeni kitaplar yazılmağa başlandı, daha büyükleri yazılmağa başlandı. Şimdi biz biraz gelişmiş bir ülke olduk, İslâm ülkeleri arasında temâyüz ettik. Meselâ, hacca gittiği zaman bir insan, orada bir şey yaptın mı, hemen karşısındaki soruyor:

"—Bunu niye böyle yapıyorsun?.."

Eğer, "Bilmem, işte ben büyüklerden böyle gördüm, Türkiye'de böyle yapılıyor." dersen, müşkil durumda kalıyorsun. Yâni adam kabul etmiyor.

"—Ya doğru değilse senin yaptığın şey?" diye itiraz ediyor.

Ama sen kaynağını söylersen, aslını bilirsen, o zaman susuyor.

Bizim başımıza çok geldi. Hatta, —İslâmî edebe uygun değil— insanla kavga bile ediyorlar. Misal olarak anlatayım, gençler bunu bilsinler. Kâbe-i Müşerrefe'nin karşısında, şöyle minber kadar mesafe var aramızda, iki üç saf var. Meydanda ikindi namazını kıldık, imam:

"*—Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llàh!..*" dedi, biz de döndürdük başımızı:

"*—Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llàh!..*" dedik, selâm verdik.

Benim yanımda üç-dört tane arkadaş var, onlar da Türkiye'den

bizim ihvanımız, kardeşlerimiz. Onların yanında bir tane Suudlu var, Arap. Bıyıklarını tıraş etmiş, sakalını bırakmış, böyle asabi bir adam. Başladı bizim arkadaşı azarlamağa:

"—Niye imamla beraber *Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llàh* dedin?.." diye azarlamağa başladı.

E biz öyle yapmıyor muyuz?.. Hep öyle yapıyoruz yâni imamla beraber. Onlar ne yapıyorlar?.. Onlar imam selâm verinceye kadar bekliyorlar, imam "*Esselâmü aleyküm ve rahmetu'llàh!.. Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llàh!..*" diyor. Ondan sonra "*Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llàh!.. Esselâmü aleyküm ve rahmetu'llàh!..*" diyorlar. Bizden farklı. Bizden geç selâm veriyorlar. Şimdi adam kendisinin böyle yapması dolayısıyla başladı ağır sözler söylemeğe, "Niye imamla beraber selâm verdiniz?" diye. E bizim mezhebimiz böyle. Ben böyle eğildim, arkadaş Arapça bilmediği için, dedim ki:

"—Biz Türkiye'den gelmiş kardeşleriniziz. Hanefî mezhebindeniz. Biz namazda imamla beraber böyle selâm veririz." dedim ben.

Ona daha çok kızdı. Başladı böyle bağırıp çağırmağa.

"—Peygamber Efendimiz'in zamanında Hanefi mezhebi filan yoktu." dedi.

E Şâfii mezhebi de yoktu. Senin Hanbelî mezhebin de yoktu. Yâni söylediği söz doğru değil ama çattı işte bize... Bağırmağa, çağırmağa başladı. Demek ki mezhepsiz... Yâni mezhepleri filan bazıları kabul etmiyor. Tamam, öyleyse… Her şeyi bilmiyoruz ama Allah'tan bildiğimiz konuydu. Ben de dedim ki Arapça olarak ona:

"—Ey filanca! Peygamber SAS Efendimiz hadis-i şerifinde buyurmuş ki:[22]

إذا سَلَّمَ الْإِمامُ فَرُدُّوا عَلَيْهِ (ه. طب. عن سمرة)

[22] İbn-i Mâce, *Sünen*, c.III, s.173, no:911; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VII, s.216, no:6899; Semürete'ni Cündeb RA'dan.

Câmiü'l-Ehàdîs, c.III, s.242, no:2123.

(*İzâ selleme'l-imâmü feruddû aleyh*) 'İmam selâm verdi mi, siz de selâm verin!' Onun için biz öyle yapıyoruz." Siz neden imam selâm verdikten sonra, bekleyip de selâm veriyorsunuz? Bizden farklı olarak, geç olarak niye yapıyorsunuz? Siz bu sözü ya başka türlü anlıyorsunuz da ondan.

(*Feruddû aleyh*) demek, "Hemen imamla beraber selâm verin!" demek. Biz öyle anlıyoruz diye izah ettim. Bizim mezhebimizin imamları bu hadis-i şerife dayanıyorlar, böyle yapıyorlar filan diye.

Tabii etrafımızda kalabalık toplandı. Kavga dövüş oluyor diye orada. Ağız kavgası var, öyle yumruklaşma yok. Kavga dövüş oluyor diye herkes toplandı. Mağrib'den, yâni Fas'tan gelmiş alim bir zat da ona:

"—Ey filanca! Bak, bunlar bu yaptıkları şeyin kaynağını söylüyorlar, hadis-i şerifi söylüyorlar, neden böyle yaptıklarını söylüyorlar. Sen böyle sert hareket etme! Bak bilmediğin şeyler var. Yâni sen bir başka türlü namaz kılmağa alışmışsın ama, başka hadisler de var. Böyle bağırıp çağırma!" filan diye, o ve başkaları ona nasihate kalktılar.

Adam seccadesini topladı, bağıra çağıra söylenerek gitti. Tabii ki bana ders oldu.

İkinci bir şey... Bunları kardeşlerimiz bilsin. Ekseriyetle gençler dinliyor, tabii banda da alınıyor, banttan da dinlenecek. Bir akşam *Neylü'l-Evtâr* kitabını okuduk. Büyük bir âlim, Yemenli bir alimin *Neylü'l-Evtâr* kitabını, onların da sevdiği, saydığı bir alimdir. Onun kitabını okuduk. Peygamber SAS Efendimiz Kâbe'yi tavaf ettiği zaman Rükn-ü Yemânî'ye geldi mi, yâni *Hacerü'l-Esved*'in olduğu köşeden bir önceki köşeye geldi mi, oraya yanağını koyarmış, öpermiş. Böyle bir hadis-i şerif okuduk.

Şimdi ertesi gün Kâbe'yi tavaf ederken, bizim mübarek ihvânımızdan ak sakallı, güzel, aşık bir kardeşimiz tavaf ederken, tam Rükn-ü Yemânî'ye geldi, Peygamber Efendimiz böyle yapmış diye o da yanağını koydu, öptü. Hâcerü'l-Esved'in köşesi değil, ondan bir önceki Rükn-ü Yemânî'yi. Yemen köşesi Kâbe'nin bir önceki köşesi, öptü.

Hemen birisi geldi, oradaki bekçilerden:

(*Lâ tef'al ente, haram!*) "Böyle yapma, haram bu!" dedi. Bizim kardeşimiz de çok güleç yüzlü, tebessümü de güzel. Güldü: (*Lâ*, *bel sünneh*) "Hayır, haram değil, Peygamber Efendimiz yapmış, sünnet." dedi. Adam: (*Lâ, lâ, lâ lâ lâ!*) Beş-altı tane lâ dedi. "Hayır, hayır, hayır, hayır, hayır!" filan... E Peygamber Efendimiz'in hadisi, dün okuduk.

Ben de yanına gittim, dedim ki:

"—Sen lâ diyorsun ama, inkâr ediyorsun ama, imam Şevkânî'nin *Neylü'l-Evtâr* isimli sizce de muteber kitabında o imam sahih hadis olarak rivâyet ediyor ki, Peygamber Efendimiz de böyle yanağını koymuş, öpmüş." dedim, geçtim.

Yâni, bazıları itirazcı çıkıyor karşınıza lâ diyor, haram diyor ama haram değil, Peygamber Efendimiz yapmış, sünnet. Ama burada ben neyi anlatmak istiyorum?.. Her yaptığınız işin aslını, mesnedini, delilini bilirseniz, öyle lâzım, öylesi iyi oluyor. Aksi takdirde, artık beyne'l-milel olduk biz... Hani Türkiye gelişiyor,

İslâm ülkeleriyle irtibatı kuvvetleniyor, Orta Asya'yla irtibatı kuvvetleniyor. Şimdi artık, sizin değişik yetişmeniz lâzım!..

Türkiye'de de dinî ilimler öğretilmeğe başlandı, ilim aşıkları çoğaldı. Genç çalışkan talebeler var,.. Üniversiteyi bitirdikten sonra mastır diyorlar, ihtisas yapıyorlar, doktora yapıyorlar. Kimisi doçent oluyor, profesör oluyor. Doçentin adı *üstâz-ı müsâid*; profesörün asıl adı *üstâd-ı kâmil*... Çalışıyorlar, biliyorlar. Demek ki nasıl öğreneceksiniz ilmi? Kökünden, kökeninden, temelinden öğreneceksiniz ki, her zaman her yerde kendinizi savunabilesiniz, doğru olan şeyi yapabilesiniz.

Bu zat-ı muhteremin hayatını anlattıktan sonra, bir de hadis rivâyet ettikten sonra, şimdi sıra geldi sözlerine:

c. Cem ve Tefrika

٢ - سمعت أبا بكر ، محمد عبد الله بن شاذان ، يقول: سمعت جعفر بن محمد ، يقول: قال النوريُّ: الجمع بالحق تفرقةٌ عن غيره جمع به.

TS. 166/2 (*Semi'tü ebâ bekrin muhammede'bne abdi'llâhi'bni şâzân, yekùl*) Şâzân oğlu Abdullah oğlu Muhammed Ebû Bekir'den ben işittim diyor yazar. (*Semi'tü ca'fere'bne muhammed yekùl*) Muhammed oğlu Ca'fer'den işitmiş o da, şöyle dediğini. (*Kàle'n-nûriyyü*) Ebû Hüseyn-i Nûrî dedi ki... Hayatını okudumuz mübarek zât, alim, sòfî:

(*El-cem'u bi'l-hakki tefrikatün an gayrihî, ve't-tefrikatü an gayrihî cem'un bihî*) Bu sözü Arapça bilenler bile anlamaz. Bu sözü anlamak için tasavvufî tâbirleri bilmek lâzım. Tasavvufta *el-cem ve't-tefrika*, cem ve tefrika denilen iki halden bahsediliyor. *Cem*, Allah'a erme hali, Allah'ı hissetme hali; *tefrika* da, halini dağıtma hali, yâni derbederlik hali. Ötekisi Allah'la buluşma hali; berikisi derbederlik, dağılma hali, ayrılma hali.

Şimdi bu nasıl olur? Erbabına sorarlar tabii bu ne demek filan diye. Sormuşlar demek ki Ebu'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'ne. Diyor ki:

"Hak ile cem olmak, Hak ile birlik, beraberlik halinde olmak, (*tefrikatün an gayrihî*) masivallahtan ayrılmaktır. Hak ile beraber olan, ötekilerden ayrılır, kopar. Allah'la meşgul olanın, gözü başka şeyi görmez. (*Ve't-tefrikatü an gayrihî*) Masivallahla, Allah'tan gayrısı ile tefrika halinde olan, ondan kopmuş, masivallahtan kopmuş olmak da, (*cem'un bihî*) Allah'la beraber olmaktır."

Allah'la beraber olmanın nasıl olduğunu anlamasak bile, ikinci cümleden bir şey sezebileceğiz. Masivallahı reddedersek, masivallahtan koparsak, masivallahtan ayrılırsak, kendiliğinden Allah'la beraber olacakmışız demek ki. Bu onu gösteriyor.

Ama nasıl olur?.. O da uğraşarak olur, tasavvufî bilgiyle olur. İnsanın gönlünde dünya sevgisi varken, makam sevgisi varken, hubb-u dünya varken, para pul aşkı varken, şöhretten memnun iken, huyları kötü iken, dünyayla bin bir türlü bağlantısı, takıntısı, irtibatı varken, tabii böyle tam halis muhlis Allah'a kavuşmak halini, Allah'la beraber olma halini anlayamaz.

Bu bir söz… Anlayan anladı bundan ne anladıysa... Anlamayanlara da anlatsın!

d. Tasavvuf Nedir?

٣ - سمعت عبد الواحد بن بكر ، يقول: سمعت علىَّ بن عبد الرحيم ، يقول: سمعت النورىَّ ، يقول: التصوُّف ترك كل حظ للنفس.

TS. 166/3 (*Semi'tü abde'l-vâhide'bne bekrin, yekùl*) Bekir oğlu Abdülvâhid'den işittim diyor yazar, şöyle demiş: (*Semi'tü aliyye'bne abdi'r-rahîm yekùl*) Abdirrahîm oğlu Ali'den işitmiş o da, şöyle dediğini: (*Semi'tü'n-nûriyye yekùl*) Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî'den o da işitmiş. Yâni hayatını okuduğumuz kişiden işitmiş ki, (yekùl) şöyle buyurdu: (*Et-tasavvufu terkü külli hazzin li'n-nefsi*) Tasavvufun bir tarifi.

Biliyorsunuz, tasavvuf çok sevilen bir yol, çok merak edilen bir yol, siz de seviyorsunuz, biz de seviyoruz. Tasavvuf yolunda

yürümeğe de çalışıyoruz. Tasavvuf hakkında pek çok tarifler yapılmış, sözler söylenmiş, çeşitli tarifler var. Bu da bir tarif... Nasıl tarif ediyor Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri tasavvufu:

(*Et-tasavvufu terkü külli hazzin li'n-nefsi*) "Tasavvuf, nefse ait her zevki terk etme yoludur. Nefse ait her zevkin, her isteğin, her nasibin reddedildiği, terk edildiği yoldur."

Yâni, bizim içimizde nefsimiz var, benliğimiz var, egomuz var. *My self* diyor İngilizler kendisine. Bencil oldu mu *selfish* diyor, bencil mânâsına... İnsanın içinde bir beni var. Ona çok önem verdi mi, benlik yapıyor bu adam derler, ben ben diyor derler. İnsanın nefsi...

Şimdi bu insanın nefsi, nefs-i emmâresi alkışı sever, parayı sever, yemeği sever, uykuyu sever, eğlenceyi, sever, gezmeyi sever, kırı sever, denizi sever, meyvayı sever, tatlıyı sever, Maraş dondurmasını sever... Her şeyi sever. Yâni nefis böyle dünyaya ait şeyleri sever. Nefsin bu sevgilerine ne diyoruz?.. Hevây-ı nefs, nefsin hevâsı; veyahut şehevât-ı nefsâniyye, nefse ait şehvetler, istekler. Şiddetli olduğu için, şehvet diye adlandırılıyor.

Meselâ; adam acıkıyor, aç durmağa tahammül edemiyor. Ya çalacak, ya çırpacak, ya dolandıracak... İlle yiyecek. Bu benim malım değil filan diye aldırmıyor, dalıyor, yiyor. Neden? Acıkmış.

Hiç unutmuyorum, askerlik yapıyorum Tuzla Piyade Okulu'nda. Bizi komutanlar araziye götürdüler, yürüttüler... Tamam, askerliktir, yürüyelim, pekâlâ sevaptır. Dere kenarında oturduk, çayır çimen... Derenin akışını seyrediyoruz, benim talebem yanımda, o da asker. Ben hocayım, askerim, talebem de asker. İşte konuşuyoruz:

"—Hocam bir şiir söyle veya Osmanlıca bir beyti anlat, dinleyelim; veya bir hadis söyle..." filan böyle sohbet ediyoruz.

Baktım askerlerin her biri eline bir havuç almış, derede yıkıyor, hart hurt, hart hurt, çatur çatur, katır kutur... Tavşan gibi yiyor. Ama dağın başı... Ne manav var, ne sebzeci var, ne meyvacı var, ne dükkân var... Dağın başı. Şaşırdık tabii. Anlaşıldı iş... Meğer yanında havuç tarlası varmış, sökmüşler, söken yıkamış yiyor.

Senin mi bu! Bu tarla senin mi, bu meyva senin mi, bu sebze

senin mi?.. Bu havucu sen mi ektin, yemeğe hakkın var mı?.. Hiç aldırmıyor. Havuç istemiş canı, çatır çutur yiyor. Bütün tabur tarlayı mahvetti. Havucu kökleyip kökleyip yediler.

Nefis, şehevât isteği çok olunca, terbiyesi de kıt olunca, insanın nefsini engelleyecek iradesi olmadı mı böyle şeyler yapar. Bu yemek konusunda...

Başka konularda da olabiliyor. Kadın-kız konusunda olur, para-pul konusunda olur, mevkî-makam konusunda olur... Kadın-kız konusunda olursa bir adı vardır, mevkî makam konusunda olursa başka adı vardır, para-pul konusunda olursa başka adı vardır.

Şehevât-ı nefsâniyyeyi, nefse ait her isteği, her arzuyu terk etmektir tasavvuf… Onu dinlemeyeceksin, ona muhalefet edeceksin, onun arzusunu terk edeceksin.

Neden?.. Çünkü:

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ (يوسف:٥٣)

(*İnne'n-nefse le-emmâretün bi's-sû'*) "Nefis terbiye edilmedi mi, insana kötü kötü şeyleri hatırlatır, emreder." (Yusuf, 12/53) Yalnız kaldı mı, aklına kötü şeyler gelir, kötü işler yapar. Hırsızlık yapar, arsızlık yapar, edepsizlik yapar, yüzsüzlük yapar.

Ne olacak?.. Onlara karşı duracak, onları terk edecek. Şehevât-ı nefsâniyyesini reddedecek, ona karşı koyacak, dinlemeyecek. Hevây-ı nefsine tâbi olmayacak.

Olursa ne olur, olmazsa ne olur?.. Peygamber Efendimiz SAS buyuruyor ki:

Akıllı, zekî insan nefsini zabt u rabt altına alır, emri altına alır, ahirete hazırlanır. Akıllı insanın hali bu hadis-i şerîfte anlatılıyor. Akıllı insan, zekî insan nedir:[23]

---

[23] Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.638, no:2459; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1423, no:4260; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.124, no:17164; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.125, no:191; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.153, no:1122; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VII, s.281, no:7141, 7143; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.107, no:863; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.18, no:3489; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.350,

الْكَيِّسُ مَنْ دَانَ نفسَهُ ، وعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ ؛ وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا ، وَ تَمَنَّى عَلَى اللهِ الْأَمَانِيَّةَ (ط. حم. ت. ه. حل. ق. ك. عن شدَّاد بن أوس)

RE. 229/7 (*El-keyyisü men dâne nefsehû ve amile bimâ ba'de'l-mevt*) Zekî insan, akıllı insan nefsini tutar, nefsini emri altında tutar, nefsine hakim olur, ahirete hazır olur. (*Ve'l-àcizü*) Ahmak insan, akılsız, zekâsız insan nedir?.. (*Men etbea nefsehû hevâhu ve temennâ ale'llàhi'l-emâniyeh*) Nefsinin arzuları peşinde, şehevâtı peşinde, hevesleri peşinde, hevay-ı nefs peşinde takılır, sürüklenir, gider, hep onları yapar. Ondan sonra da Allah'tan temennî eder, temennîler, ümitler besler durur:

"—Allah beni affeder, Allah bana cenneti verir, Allah beni cehenneme atmaz, yakmaz..."

Neye dayanarak bunu temennî ediyor?.. Hazırlık yok, nefsini engellemek yok, ibadet yok, Allah yolunda bir gayret yok, ondan sonra temennî ediyor. Bu adam nedir?.. Ahmak. Ahmak böyledir, akıllı olan, zekî olan insan, nefsine hakim olup burada ahirete hazırlanır.

Şimdi burada tasavvufu nasıl tarif ediyor Ebü'l-Hüseyin Hazretleri:

"—Tasavvuf, nefse ait bütün istekleri tek etme yoludur."

---

no:10546; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.369, no:6306; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.267; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.266, no:463; Kudàî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.140, no:185; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s:56, no:171; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.310, no:4930; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.184, no:354; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Muhàsebetü'n-Nefs*, c.I, s.19, no:1; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.50, no:6430; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.39; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LXI, s.186, no:7741; Şeddâd ibn-i Evs RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.679, no:7036; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1024, no:2029; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.XV, s.458, no:15935; RE. 229/7.

Onlara yok diyecek. İşte tasavvuf kolay... Haydi buyurun bakalım, yapın!..

Sabah namazına kalkamaz. Oruç tutulacağı vakitte oruç tutamaz. Cumaya gelemez. Kızdığı zaman gazabını, kızgınlığını tutamaz. Bir şey arzu ettiği zaman, haram helâl demez, onun peşinden sürüklenir... Böyle tasavvuf olmaz.

Yunus Emre de şöyle söylüyor, hepimizin anlayacağı şekilde:

Ele geleni yersin,
Dile geleni dersin
Böyle dervişlik dursun;
Sen derviş olamazsın!

Ele geleni yersin, lüp lüp lüp lüp... Dile gelini dersin, lak lak lak lak lak... Böyle dervişlik mi olur? Olmaz diyor.

Demek ki, ne yapacak?.. Haram helâl ayrımı yapacak, nefsine hakim olacak, kendisini tutacak. Tasavvufu böyle tarif etmiş.

e. Allah Sevgisi

٤ - قال ، وسمعت النوريَّ ، يقول: من وصل إلى ودِّه ، أنس بقربه ؛
ومن توسَّل بالوداد ، فقد اصطفاه من بين العباد.

TS. 166/4 (*Ve kàle, ve semi'tü'n-nûriyye yekùl*) Yazar deminki rivâyet zinciriyle naklediyor: Falanca şahıs demiş ki Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri şöyle buyurdu:

(*Men vasale ilâ vüddihî, enise bi-kurbihî; ve men tevessele bi'l-vidâd, fekadi'stafâhu min beyni'l-ibâd.*) "Kim onun sevgisine ulaşırsa..." O dediği, zamirle söylediği Allah. "Kim Allah'ın sevgisine, muhabbetullaha ulaşırsa, (*enise bi-kurbihî*) Allah'a kurbiyyet ile ünsiyet eder." Yâni, Allah'ın yakın kulu olur, onunla beraberliğin safâsını sürer, o hali yaşar.

(*Ve men tevessele bi'l-vidâd*) "Muhabbet yolunu tercih eden, Allah'ı sevme, Allah'a aşık olma yoluna tevessül eden, o yolda yürüyen insan ne olur?.. (*Fekadi'stafâhu*) Allah onu seçer, (*min beyni'l-ibâd*) kulları arasından... Yâni, Allah'ın sevgisi yolunu

tercih edip, o yolda yürüyen kimseyi Allah kulları arasından seçer, seçkin bir kulu yapar."

Demek ki, Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'ne göre ne yapmamız lâzım? Allah sevgisini kazanmağa çalışmamız lâzım!.. Allah aşıkı olmağa çalışmamız lâzım! Çünkü Allah'ın aşkını iyice tahakkuk ettirebilirsek, başarabilirsek; o zaman Allah'a yakınlaşmış oluruz. "Bu sevgi yoluna kim girerse, ona tevessül ederse; Allah da onu seçkin kullarından yapar." diye bildirmiş oluyor Ebû Hüseyin Hazretleri.

Buradan anlıyoruz ki aşkullah, muhabbetullah insanın amacı olmalı, onu elde etmeğe çalışmalı!..

"—Peki hocam Allah sevgisi insanın gönlünde nasıl hâsıl olur?"

Allah istemeden hasıl olmaz. Allah istemezse, senin gönlünde Allah sevgisi hasıl olmaz. Sevmediği kuluna Allah kendisinin muhabbetini, sevmesini kalbine tattırmaz, koydurmaz. Yâni, Allah sevmediği kulunun gönlüne o sevgi duygusu vermez, sevemez de onu... Lafla olmaz.

"—Hocamız söyledi Söğütlüçeşme Camii'nde, ben de bu akşam Allah'ı sevmeğe çalışayım!.."

Böyle olmaz, ısmarlama olmaz. Allah sevecek. Tasavvuf ne yapıyor, dervişi nasıl yetiştiriyor?.. Tasavvuf dervişi Allah'a itaatli, edepli, Allah'ın seveceği bir kul haline getiriyor. Allah kulunu sevince, kulunun kalbine muhabbetullahı veriyor. O zaman veriyor. Onun için ne yapmak lâzım?.. İlk işlerden birisi, yapılacak ilk işlerden birisi tevbe... "Tevbe yâ Rabbi!" deyip, yanlış yolu bırakacak, doğru yola girecek.

"—Hocam ben daha henüz yanlış yolu bırakacak durumda değilim. Müsaade et, on sene daha devam edeyim, gazino çalıştırayım, bar pavyon çalıştırayım, içki satayım, kumar oynayayım, on sene sonra tevbe edeceğim."

Olmaz! Allah o zaman onun kalbine sevgisini vermez. İlk işi, yanlış yolu doğru yola döndürecek. Tevbe ne demek?.. Dönüş demek. Dönüş yapacak. İlk iş dönüş...

Ondan sonra da, Allah'ın zikri insanı çabuk yetiştirir. Allah'ı zikrettikçe, ibadet ettikçe... Yâni biz dervişe şimdi tevbe etmeyi öğretiyoruz bir. Ondan sonra bazı ibadetleri yap diyoruz. Yaparsa o ibadetleri, bizim tavsiye ettiğimiz şekilde; Peygamber

Efendimiz'den naklen, ayetlerden, hadislerden naklen yaptığımız tavsiyeleri tutarsa, kalbinde muhabbetullah meydana geliyor. Zikrini, ibadetlerini yapınca, muhabbetullah meydana geliyor. O zaman da işte, Ebû Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'nin anlattığı şeylere sahip oluyor.

Bir başka adam... Dersi alıyor, tarikata giriyor, "Tamam, derviş oldum!" diyor; ama vazifeleri yapmıyor, tesbihleri çekmiyor, nasihatleri tutmuyor, yerinde sayıyor. Yirmi sene, otuz sene, kırk sene, altmış sene yerinde sayar. Neden?.. Allah'ın sevmediği işleri yapmağa devam ediyor da ondan. Tevbe edecek ki, gönülde bir değişiklik olsun.

Öyle güzel kardeşlerimiz var ki, öyle güzel halleri var ki, anlatsam çok hoşunuza gider. Çok güzel şeyler...

"—Onda nasıl hasıl oluyor, niye bende hasıl olmuyor?" diye düşünmesi lâzım insanın.

Sende niçin hasıl olmuyor?.. Sen zikrini yapmıyorsun, sen ibadetlerini yapmıyorsun... Sen Allah'ın seni sevmesine sebep olacak yolda, üzerine düşen vazifeleri yapmadığından, Allah sana o halleri nasib etmiyor. İşin aslı budur, aziz ve muhterem kardeşlerim!..

Şimdi yatsıda başka camide olmak istiyorduk ama, bakalım yetişebilecek miyiz?

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..

03. 08. 1996 – İstanbul

16. EBÜ'L-HÜSEYN-İ NÛRÎ HZ. (2)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultànih.. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tàhirîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah cümlenizden râzı olsun... İki cihanın saadetine cümlenizi erdirsin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Büyük tasavvuf alimi Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'nin *Tabakàtü's-Sùfiyye*'sinde, meşhur ve çok değerli bir sùfî olan Ebü'l-Hüseyn-i Nûri Hazretleri'nin hayatını okumaya başladık. 166. sayfanın 5. bölümüne geldik.

Bunların okunmasına ve izahına geçmeden önce, başta Peygamber Efendimiz'in mübarek ruh-u pâkine hediye olsun diye ve sonra onun âlinin, ashâbının, etbâının, ahbâbının, ihvânının, hulefâsının, zürriyet-i tayyibesinin, ezvâcının, etbâının ruhlarına hediye olsun diye; hàssaten Ümmet-i Muhammed'in mürşidleri, Peygamber Efendimiz'in mânevî varisleri evliyâullah-ı mukarrebîn ve meşayih-i vâsılînimizin cümlesinin ruhları için; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtazâ'dan, şeyhimiz Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar turuk-u aliyyelerimizden güzerân eylemiş olan pîrân u sâdât u meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ruhları için; eserin müellifi ve eserde ismi geçen evliyaullahın, râvîlerin, alimlerin ruhları için;

Uzaktan yakından bu ders için buraya gelen siz kıymetli kardeşlerimizin de, ahirete göçmüş olan bütün müslüman geçmişlerinin, âbâ u ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallûkàt, ihvân u ehavât, evlâd u zürriyâtlarının ruhları için;

Biz yaşamakta olan müslümanların da tevfîkàt-ı samedâniyeye mazhar olmamız için, Rabbimiz bize tevfîkini refîk

etsin de, ömrümüzü rızasına uygun geçirelim, a'mâl-i sàlihâ, ibâdât u taat, hayrât ü hasenât işleyip, Allah'ın sevdiği kulları zümresine biz de dâhil olalım; huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varalım diye, bir Fâtihâ, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Allah Aşkı ve Şiir

Bu zât-ı muhterem —biliyorsunuz— Bağdat'ta yetişmiş, doğumu da orası ama, kökü Horasan'dan, Buğşur denilen bir kasabadandı. Çok büyük bir zât olduğunu geçen hafta okumuştuk. Şimdi sözlerine ve hayatıyla ilgili diğer bilgilere geçiyoruz. 5. paragrafta kalmıştık, onu okuyoruz:

٥ - أنشدنى منصور بن عبد الله ، قال: سمعت الفرغانىَّ ينشد لأبي الحسين النُّريِّ:

كَمْ حَسرةٍ لي قد غَصَّتْ مَرارتُها
جَعلْتُ قلبي لها وَقفاً لِبَلْوا كَا
وَ حَقِّ ما منك يُبليني و يُتلِفُني
لأَبْكينَّك أو أَحظَى بلُقْيا كَا

TS. 166/5 (*Enşedenî mansûru'bnu abdi'llâh, kàle semi'tü'l-fergàniyye yünşidü li-ebi'l-hüseyni'n-nûriy*) *Enşedenî*, bana okudu demek, inşâd etti, manzumeyi okudu demek. Müellife Mansûr ibn-i Abdullah okumuş bu şiiri. O da el-Fergànî'den işitmiş bu şiiri. Fergànî, Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî'nin bu şiiri söylediğini duymuş da, ona nakletmiş. Neymiş şiir:

Kem hasretin lî kad gassat merâretühâ
Cealtü kalbiye lehâ vakfen li-belvâkâ

Ve hakkı mâ minke yüblînî ve yütlifunî,
Leebkiyenneke ev ahzà bi-lukyâkâ.

Tabii şiirin zevkine varmak, biraz edebiyatla uğraşmayı gerektirir; bir. İkincisi; Arapça bir şiiri anlamak ve anlatmak da zordur. Hattâ, bizim üniversitedeki profesörümüz, hocamız söylerdi:

المعنى ببطن الشاعر ، والشاعر تحت التراب.

(*El-ma'nâ fî batni'ş-şâir, ve'ş-şâiru tahte't-türâb*) derdi. Yâni "Şairin şiirden ne kasdettiğini bilemezsin, şiirin mânâsı şairin karnında kaldı. Şair de şimdi toprağın altında..."

Yâni, bazı şiirler kolay anlaşılmaz ama, bu hiç bir şiir anlaşılmaz demek değil. Anlaşılmasaydı söylenmezdi, yazılmazdı, kitaplara girmezdi. İnsanlar şiir kitabı almazdı. Anlayan anlar tabii.

Pekiyi, bu mutasavvıfların şiirle meşgul olması nereden çıkıyor?.. Muhterem kardeşlerim!

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:[24]

---

[24] Ebû Dâvud, *Sünen*, c.XIII, s.199, no:4358; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.303, no:2761; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XIII, s.96, no:5780; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.301, no:872; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IV, s.220, no:2332; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.166, no:4773; Tayâlisî, *Müsned*, c.IV, s.394, no:2792; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.287, no:11758; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VI, s.241; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.I, s.293, no:733; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.I, s.403, no:393; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.VIII, s.217, no:13287; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VII, s.341, no:7671; Ebû Bekre RA'dan.

Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.VIII, s.227, no:13328; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.I, s.260, no:756; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.X, s.348, no:5492; Ebû Hüreyre RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.210, no:803; Hz. Ali RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.579, no:7985, 7986; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.255, no:785; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.IX, s.296, no:8459.

إنّ مِنَ البَيانِ لَسِحْرًا (حم. د. عن ابن عباس)

RE. 131/6 (*İnne mine'l-beyâni le-sihrâ.*) "Sözde bir tesir vardır; sihir gibi, büyüleyici bir tesir vardır. Hoşuna gider güzel söz insanoğlunun."

Emin olun, şurada kafeste kuş duruyor. Siz güzel bir nağme söylediğiniz zaman, uyuklayan kuş uyanıyor, ciklemeye başlıyor. Yâni nağme tesir ediyor. Bir ses tesir ediyor. Tabağın tıngırtısı, bardağın şıkırtısı uyuyan kuşu uyandırıyor, tesir ediyor. Sesin bir tesiri var, bir... Sözün bir tesiri var, iki... Şiir de sözün özene bezene güzelleştirilmiş bir şekli olduğundan, süslenmiş bir şekli olduğundan, onun tesiri daha çok.

İnsan çok coştuğu zaman şiir söyler. Coşkusu olan, duygusu olan insanlar şair olur. *Şair*, Arapça'da şuur edebilen, hissedebilen demek yâni. Hissedecek coşkun duyguları olunca insan hisseder, hissettiğini de ifade eder. Bu ifade şiir tarzında olursa, daha tesirli olur.

Onun için, çoğumuz bazı şairlerin şiirlerini ezberlemişizdir. Zamanımızdan geriye doğru, anladığımız şiirlerden geriye doğru... Necip Fazıl'ı biliriz, Arif Nihat Asya merhumu biliriz. Allah rahmet eylesin; tanıştığımız, sevdiğimiz büyükler bunlar... Geriye doğru, Yunus'u severiz, Eşrefoğlu Rûmî'yi tanırız. Eğer biraz Farsça'yla da ilgimiz varsa, Mesnevî'yi tabii severiz. İran Edebiyatı'nın çok şâhâne şiirleri vardır.

Bizim Coşkun da beni boyna radyodan sıkıştırıyor, "Aman edebiyatla ilgili ders koyalım!" filan diye. Hakikaten bu edebiyat, hoş ve tatlı bir yol ve daldır. El-hamdü lillâh...

Peygamber Efendimiz kendisi şiir söylememiş. Çok cüz'î birkaç kelime, darb-ı mesel olarak söylediği birkaç beyit var, o kadar. Kendisi şairlik yapmamış. Çünkü Araplar yanlış yorum yaparlardı, zamanındaki başka şairler gibi sanırlardı Peygamber Efendimiz'i. Onun için;

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ (يس:٦٩)

(*Ve mâ allemnâhu'ş-şi'ra ve mâ yenbagî leh*) "Biz bu elçimiz Muhammed-i Mustafâ'mıza, habîbimize şiir öğretmedik, o buna gelmezdi de." (Yâsîn, 36/69) diyor ayet-i kerime ama, şiir gerekmez demek değil.

Şairler ikiye ayrılıyor:

وَالشُّعَرَاءُ يَتبِعُهُمُ الْغَاوُونَ (الشعراء:٢٢٤)

(*Ve'ş-şuarâu yettebiuhümü'l-gàvûn*) "Bir kısmı sapıktır ve sapık insanlar onları severler." (Şuarâ, 26/224) Aşktan, şaraptan, keyften, zevkten, flörtten bahsederler, sapıktır.

إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا

مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا (الشعراء:٢٢٧)

(*İlle'llezîne âmenû ve amilu's-sàlihât*) "Bir de bunlar gibi olmayıp da iman etmiş, ibadet etmekte olan, amel-i sàlih yapmakta olan, (*ve zekeru'llàhe kesîran*) Allah'ı çok zikreden, (*ve'ntasarû min ba'di mâ zulimû*) İslâm hücûma uğradığı zaman, şiiriyle İslâm'ı savunanlar var." (Şuarâ, 26/227)

Mehmed Akif gibi, zamanımızın bildiği kişiler olarak, İkbal gibi her sözü böyle İslâm'ın savunması olan şairler var. Onları medhediyor Kur'an-ı Kerim. İki tip şair koyuyor ortaya, birisini medhediyor.

Peygamber Efendimiz de, hayatında kendisi şiir yazmamış, söylememiş ama, müslüman şairleri desteklemiş ve teşvik etmiş. Peygamber Efendimiz'in etrafında, İslâm'ı şiirleriyle savunan şairler var: Hassan ibn-i Sâbit gibi, Ka'b ibn-i Mâlik el-Ensârî gibi şairler var, sahabeden şiirle meşgul olanlar... Peygamber Efendimiz onlara şiir söylemelerini de söylemiş.

Bazen de kendisi, meselâ oturmuş sahabesiyle (*rıdvânu'llàhi aleyhim ecmaîn*) buyurmuş ki:

"—Sizin üç arkadaşınız, dostunuz olsa, birisi sizi sağken sevse,

sizinle ahbaplık etse; birisi öldükten sonra da son vazifelerini yapsa, kabre kadar gelse, dönse; ama, birisi de kabirde de yanınıza gelse, kabirde de size arkadaşlığını devam ettirse, bu arkadaşlıklardan hangisi dahi iyidir?.."

Tabii kabre kadar gelip, kabirde de arkadaşlık eden arkadaş daha iyidir.

İnsanı sağken koruyup kollayan, onunla ahbaplık eden malıdır. Malı, cebindeki parası, tarlası, mülkü insana sağken destek olur, ihtiyaçlarını karşılar. Fazla parası varsa, hayır hasenât yapmasına sebep olur... Ama öldü mü, "*Eşhedü en lâ ilâhe illa'llàh, ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlühû*" dedi, ruhunu teslim etti mi; mal kimin?.. Mirasçıların... Bitti.

E adam kalkmadı daha evinden?.. Olsun, ölür ölmez malla ilişkisi bitiyor. Demek ki, sağken insana dostluk yapan malıdır.

E kabre kadar gelip, gömüp oraya kadar dostluk yapan kimdir?.. Kavmi, kabilesi, hısmı, akrabası, eşi, dostu, çoluk çocuğudur. Neden?.. Son vazifelerini yapıyorlar. Yıkarlar, kefenlerler, namazını kılarlar, borcu varsa öderler. Alacaklıları çağırırlar, "Bu vefat eden zâtın kime borcu vardı?" filan diye, öderler.

Ondan sonra gelirler, kabre gömerler, ağlarlar, dua ederler, talkın ederler... Kabre girmezler, dönüp giderler. Ne karısı girer kabre, ne çocuğu girer, ne anası babası girer. Yâni kabre kadar. Bu da hısım, kavim, kabile, arkadaş; iki...

Kabirde de insanla arkadaşlık eden ne?.. Amel-i sàlihi, ibadeti, hayrı, hasenâtı... O kabre girip kabirde arkadaş olur.

"—Nasıl arkadaş olacak hocam?.. Şimdi adam dünyadayken namaz kılmış, ibadet etmiş, nasıl arkadaş olacak?.."

Bak bir başka hadis-i şeriften ben size söyleyeyim:

"Kabre girmiş olan bir insan kabirde güzel yüzlü, sevimli böyle kendisine tatlı tatlı bakan, tebessüm eden bir insan görecek." diyor Peygamber Efendimiz. Ve diyecek ki:

"—Ben bu kabre konulduğum zaman korktum, yalnızlıktan ürktüm, tüylerim diken diken oldu ama, seni görünce şimdi sevindim. Sen güleç yüzlü bir insansın, seni canım sevdi. Sen kimsin?" diye soracakmış o gördüğü güleç yüzlü, sevimli insana.

O ne diyecekmiş:

"—Ben senin okuduğun Tebâreke Sûresi'yim."

Allah Allah, sübhàna'llah!.. Bak Tebâreke Sûresi'ni kabirde, adamın yanına nasıl getiriyor Allah... Nasıl getiriyor?.. Anlayacağı bir şekille getiriyor. İnsan nasıl anlar?.. İşte bir arkadaşım olsa da, sohbet etsek de yalnızlıktan canım sıkılmasa der. Tamam, Tebâreke Sûresi'ni o tarzda getiriyor.

Demek ki kabirde de insana arkadaşlık eden nedir? İbadeti, taati, a'mâl-i sâlihası, hayrâtı, hasenâtı, sadakât-ı câriyâtıdır.

Tamam. Bunları böyle buyurmuş, söylemiş, anlatmış Efendimiz SAS. Buyurmuş ki:

"—Bunu kim şiir haline getirir?.."

Bak, teşvik ediyor şiir söylemeyi. "Kim bunu şiir haline getirir?.." diyor.

Bir tanesi demiş:

"—Yâ Rasûlallah, ben uğraşayım!"

Gece gitmiş, evde şiir tanzim etmiş, vezin, kafiye, neyse... Şiiri herkes de söyleyemiyor. Şiirin kuralları var. Bunları bilmek lâzım! Sonra bir de güzel söyleyebilmek herkesin harcı değil. Hazırlamış, ertesi gün gelmiş. Demiş ki:

"—Yâ Rasûlallah! O söylediklerinizi bir şiir haline getirdim."

"—Oku bakayım!" buyurmuş Peygamber Efendimiz.

O zât o şiiri okumuş, Peygamber Efendimiz SAS dinlemiş ve gözlerinden pınar gibi yaşlar akıtmış. Ağlamış Peygamber Efendimiz. Duygulanmış, gözyaşlarını tutamamış. İnci gibi gözlerinden yaşlar akmış.

Demek ki, ne anlıyoruz?.. Şiir iki çeşittir: Makbulü vardır, güzeli vardır; makbul olmayanı vardır, kötüsü vardır. Konusuna göre... Eğer adam aşktan, şaraptan, kepazelikten, rezaletten bahsediyorsa; şiir kötüdür, şarkı kötüdür, musikî kötüdür, kitap kötüdür, yazı kötüdür... Eğer güzel şeylerden bahsediyor da, güzel şeylere yol açıyorsa; o da iyidir. Onu teşvik ediyor dinimiz.

Onun için demiştir ki: Şiir sözdür. Sözün iyisi olduğu gibi, iyi şiir iyidir, kötü şiir kötüdür. Yâni, ille şiir kötüdür denmez. İlle musikî kötüdür denmez. Kullanım yeri ve muhtevası, içeriği düşünülür.

Onun için, şiirle uğraşmışlardır bazı mutasavvıflar. Bazılarının da içinden coşmuş, doğmuş öyle gelmiştir.

Bir arkadaşımız Abdül'aziz Hocamız'ı anlatıyor... Abdül'aziz Bekkine, yâni Mehmed Zâhid Hocamız'dan önceki vazifeli, posta oturmuş olan şeyh efendimiz. Halvetteyken şeyhi gelmiş yanına,

"—Abdül'aziz evlâdım, neler hissediyorsun?.." demiş.

O da demiş ki:

"—Efendim, öyle coşkuluyum, öyle içim öyle kaynıyor ki, sevinç gibi bir şey, böyle feyiz... Binlerce mısra aklıma geliyor. Kafam böyle güzel güzel şiirler, mısralar, kendi tertip ettiğim şiirlerle dolu..."

"—E söyle bakalım bir tanesini!" demiş.

Söylemiş onu. Çok güzel bir şeymiş ama, ben onu bilmiyorum yâni. Çok güzel bir şiir...

Haa, demek ki, insan maneviyât alemine, gönül alemine dalarsa, coşarsa, o zaman içi, her şeyi şiirleşiyor, kendisi şairleşiyor. Artık ister istemez, böyle dudaklarından dökülüyor.

Bugün Anadolu'da vardır, eskiden de vardı. Sohbetine gidersiniz bir mübarek zâtın, boyna şiir okur size... Yâni şiirle konuşur, şiirle nasihat eder. Divan tertip eder, kimisini eskilerden ezberlemiştir, kimisini kendisi söyler. Kimisini o anda kendisi hazırlar, o anda senin konuşmana göre, o duruma göre söyler. Yepyeni, hemen, birden aklına gelmiş oluyor.

Tabii, herkesin bir de zevki, keyfi vardır. Buraya kadar hayatını okuduğumuz mübareklerin bazısı şiir söylemiş, bazısının hiç şiirinden bahsedilmiyor. Şimdi bu Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'nin burada birçok şiiri var. Demek ki, bu zât biraz böyle şâirâne tabiatlı, sözlerini şiirle anlatmayı seven bir mübarekmiş. Öyle anlaşılıyor.

Şiiri tercüme edebilir misiniz?.. Edemezsiniz. Şiirin güzelliği bozulur. Şiirde seçilmiş kelimeler çok önemlidir. O kelimeyi tercüme ettiğin zaman, o sanat kaybolur. Kelimeler arasındaki tenasüb, ilişki, edebî sanatların çoğu kaybolur.

Tavus kuşunu yolmağa benzer şiiri tercüme etmek... Tavus kuşunun dış güzelliği vardır, kuyruğu vardır. Şöyle bir açıldığı zaman arka tarafta, fonda, kuyruğundan şâhâne bir manzara... E

sen şimdi bu tüyleri yol yol, oldu sana bir cascavlak kuş. Yolunmuş hindiden farkı kalmadı. Ama o evvelce tavus kuşuydu.

Şiir tercüme edilmez, şiir o dilden bir başkasıyla denkleştirilmeğe çalışılır. Şiirin tercümesi çok zordur. Tercüme edilemez veyahut tercüme ederken bir şeyler karıştırılır, kaybolur. Ama biz ne yapalım? Ne demiş bakalım diye, mecburen mânâsını size anlatacağız.

Bunun doğrusu nedir?.. Benim de oturmam lâzım, bunun bu söylediklerini, benim de şiir haline getirmem lâzım; size şiir okumam lâzım Türkçe... Bu Arapça söylemiş, ben de size buradan Türkçe şiir okumam lâzım!

Mehmed Zâhid Hocamız cennet mekân, bir-iki defa beni görevlendirdi:

"—Hadi bakalım sen de şöyle bir şiir söyle." diye.

Birisi Farsça silsile-i sâdâtımızı ihtivâ eden bir manzume vardı, geliyor geliyor, bir yerde duruyor. "Hadi bakalım sen de buraya bir beyit ekle en sonuna!" dedi, yâni sâdâtımızın isimleri geliyor Hocamız'a kadar, Hocamız'ın ismi yok... Yâni Hocamız'ın ismiyle ilgili bir Farsça beyti benim yazmam lâzım, arkasına eklemem lâzım!..

Ben de oturdum, yazdım. Farsça bir beyit yazdım aynı vezinde, aynı kafiyede... Okudum, güldü ama yazdırmadı altına… Yâni benim yazdığım beyti o basılan yere, alt tarafa eklettirmedi. Bende var, ama yazdırmadı oraya, eklettirmedi. Aynı vezinde, aynı kafiyeyle tutturdum.

Bir keresinde emir buyurdu, bu Kasîde-i Bür'e'nin başında Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz'in sözleri manzum haline getirilmiş, manzume haline getirilmiş,

Cüd bi-lutfike yâ ilâhî men lehû zâdün kalîl,
Müflisün bi's-sıdki ye'tî inde bâbike yâ celîl!

diye bir manzume. Tabii bunu Bağdat'lı bir şair bu hale getirmiş de, sözleri Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz'e aitmiş. Onu şiirleştirmiş, manzumeleştirmiş.

"—Bunu Türkçeleştir!" dedi.

Oturdum, uğraştım. Aynı vezinde, aynı kafiye ile, aynı mânâ

ile Türkçe yazdım. Emek de çektiğimden, Diyânet Gazetesi'nin orta sayfasında da bunu neşrettik.[25] Böylece Türkçe tercümesi

[25] *Diyânet Gazetesi*, s.215, 15.06.1979, sf.4'te yayınlanan şiirin tamamı:

Lutf ile cûd eyle yâ Rab, bana kim, hayrım kalîl.
Müflisim gerçek, kapına geldim işte yâ Celîl!

Pek büyük olsa da zenbim, afvedip ört suçlarım;
Bir garîp, avâre, müznib kulunum, gàyet zelîl.

Benden isyan ve unutmak, peş peşe nice hatâ;
Senden ise fazl u ikram, bunca ihsân-ı cezîl.

Der içim: Yâ Rab, günahım sayısızdır, kum gibi;
Bunları sen afvedip geç, eyleyip safh-ı cemîl.

Nola halim, yâ ilâhi! Etmedim sàlih amel,
Bed işim pek çoktur amma, taat azığım kalîl.

Her çeşit emrâzı def et; hacetim eyle revâ,
Şâfi sensin, hasta kalbim; derman ister bu alîl.

Yakmasın nâr-ı cehennem ben kulunu, nitekim:
Yanmadı "Yâ nâru kûnî berden" (*) emriyle Halîl.

Şâfi sensin, kâfi sensin, her mühim işte bana,
Rabbim oldun, hasbim ol hem, seni edindim vekîl.

Kenz-i fazlı ver bana kim, bahşı çok Vehhâb'sın;
Gönlümün ver her murâdın, yolda ol bana delîl.

Bir ulu mülkü bağışla, korkudan kurtar bizi;
Rabbimiz! Mahşerde kàdı sen, nidâcın Cebraîl

Nerde Mûsâ, nerde İsâ, nerde Yahyâ, nerde Nuh?
Suçlusun Sıddîk mâdem, tevbe et, Mevlâm Celîl.

(*) El-Enbiyâ Sûresi (21), ayet: 69'dan iktibas edilmiştir. Ayetin meali şöyledir: "Biz Azîmü'ş-şân, yakılan o ateşe şöyle emreyledik: Ey ateş! İbrâhim'i yakma, onun için soğuk ve selâmetlik ol!"

oldu. O da bir şiir. Bizimki de bir şiir, o da bir şiir. Tamam, böyle olur.

Ama ne yapalım, bunların karşılığında Türkçe şiir yazacak vaktim yok şimdi benim. Sizden birinizin şairliği varsa, buyursun, bir dahaki haftaya Türkçesini yazsın, getirsin, ben okuyayım... Geçen sene böyle bir şiir söylemiştim, bir arkadaş bir şeyler yapıp getirmişti.

كَمْ حَسرةٍ لي قد غَصَّتْ مَرارتُها
جَعلْتُ قلبي لها وَقفاً لِبَلْوا كَا

Kem hasretin lî kad gassat merâretuhâ,
Cealtü kalbî lehâ vakfen libelvâkâ

"Benim nice hasretlerim var ki, içimde hasretlik duygusu var ki, acılığı boğazımı tıkadı, boğazıma tıkandı kaldı acılığı." Hasret acıdır biliyorsunuz. "Böyle acılığı boğazıma tıkanmış kalmış, nice benim hasretliklerim vardır."

(*Cealtü kalbî lehâ vakfen li-belvâkâ*) "Senin beni imtihan ettiğini bilerek, kalbimi bu hasretliklere vakfettim. Kalbim bu hasretliklere tahammül etsin, senin beni imtihan etmeni, ben imtihanı başarıyla atlatayım diye, kalbimi bu hasretliklere vakfettim. Ey kalbim sen bu hasretlikleri çek dur. Sen vakıfsın bu yolda diye kalbimi vakfettim." diyor.

Tabii hasretlik, bu mübareklerin hasretliği nedir?.. "Nola kim görsem cemâlin." demeleridir yâni. Gece gündüz durmayıp istedikleri "Nola kim görsem cemâlin." demeleridir, hasretlikleri bu.

Hani Mûsâ AS ne buyurmuş:

رَبِّ أَرِني أَنظُرْ إِلَيْكَ ، قَالَ لَنْ تَرَانِي وَلَكِنْ انظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ
اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي ، فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا

وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا الأعراف:١٤٣)

(*Rabbi erinî enzur ileyk*) "Yâ Rabbi, şöyle uzaktan sesin geliyor, kendini göster de cemâlini göreyim!" demiş

Allah-u Teàlâ Hazretleri buyurmuş ki: (*Len terânî*) "Yâ Mûsâ, göremezsin, bu halinle görmen mümkün değil; (*ve lâkini'nzur ile'l-cebel*) şu karşıdaki Tur Dağı'na bak, ona şimdi ben kendimi göstereceğim, tecellî edeceğim. Eğer o dağ durabilirse yerinde, o zaman sen de görebilirsin demektir. Bak bakalım, durabilecek mi yerinde?..

(*Felemmâ tecellâ rabbühû li'l-cebel*) Tur Dağı'na Allah-u Teàlâ Hazretleri tecellî edince, (*cealehû dekkâ*) dağı parça parça eyledi. Yâni Allah'ın tecellîsine Tur Dağı tahammül edemedi. Ne oldu?.. Parça parça parçalandı. Patır patır patladı, etrafa saçıldı, darmadağın oldu Tur Dağı. (*Ve harra mûsâ saîkà*) Mûsâ AS da küt yere düştü, bayıldı." (A'raf, 7/143) Kolay değil.

Ama insanoğlu işte hasretlik duyuyor, yanıyor, yakılıyor, tecellî istiyor. Aman yâ Rabbi, ne olur yâ Rabbi!..

Göster cemâlin şem'ini,
Yansın oda pervaneler.

Bu da bir şiir. Bu da Şemseddin-i Sivâsî Hazretleri'nden:

Göster cemâlin şem'ini,
Yansın oda pervaneler.
Devlet değil mi uşşâka,
Mâşuka karşı yâneler.

Ne güzel bir şiir! "Yâ Rabbi cemâlinin perdelerini aç da, tecellî eyle de, kendini göster de, pervaneler ateşlere yansınlar, serilsinler yerlere..."

Biliyorsunuz pervane kelebek demek. Yâni uçağın pervanesi değil, o zaman uçak falan yok. Öyle düşünemezsiniz. Pervane ne demek?.. Gece kelebeği demek… Pır pır, pır pır ışığa gelir, etrafında döner. Neyin etrafında döner?.. Camdan kandilin etrafında döner. Pekiyi, cam olduğu zaman camdan kandilin etrafında döner de, cam yoksa ne olacak?.. Mumsa, çıraysa ne olacak?.. Cam engelliyor, ampul engelliyor ama, öyle bir engel yoksa pervâne ne olur?.. Bilin bakalım, bilmece... Yanar. Ateşe gelir, böyle bir şey sanır, yanar, sapır sapır aşağıya dökülür.

Şimdi bile dökülüyorlar. Sıcak oluyor bu ampüller. Pır pır pır geliyor, pat aşağıya... Ampullerin aşağısı kanadı yanmış, vücudu yanmış orada dönen, çırpınan bir sürü sinek, kelebek filan dolu oluyor.

(*Göster cemâlin şem'ini*) "Sen güzelliğinin meşalesini, ateşini, ışığını sen göster yâ Rabbi; (*yansın oda pervaneler*) pervaneler yansın ateşte, sapır sapır dökülsünler."

(*Devlet değil mi uşşaka*) "Aşıklara bir saadet değil mi? (*Mâşuka karşı yâneler*) Yâni, maşukun karşısında aşıkın yanıp yakılması saadet değil mi?.. Varsın yansın. Sen cemâlini göster de, pervaneler sapır sapır dökülsünler." diyor. Bilmem anlatabildim mi, ne demek istediklerini bu büyüklerin?..

“Nice hasretlik var ki, boğazıma takılmış olan böyle takılmış olan hasretlik acısı, boğazıma takılmış olan nice hasretlikler var ki, kalbimi ona vakıf yaptım. Sen imtihan ediyorsun ya hasretlikle, kavuştur yâ Rabbi, kavuşayım yâ Rabbi!”

O da bir imtihan, hasretlikle imtihan ediyor. “İşte o imtihanı için sabrederek kalbini vakfettim onlara...

وَ حَقِّ ما منك يُليني و يُتْلِفُني
لأَبْكينَّك أو أَحظَى بلُقْيا كَا

(*Ve hakkı mâ minke yüblînî ve yütlifunî*) “Senden bana gelen mukadderât, senin bana takdir buyurduğun şeyler hakkı için... Sen emir buyuruyorsun, sen takdir buyuruyorsun yâ Rabbi de, bana gelenler ondan geliyor.

Senden bana gelenler hakkı için yâ Rabbi, (*yüblînî*) beni

imtihan ediyorsun, (*yütlifunî*) helâk ediyorsun, telef ediyorsun beni, imtihan ediyorsun. İşte beni böyle imtihan eden, beni telef eden, senden bana gelen bu çeşit çeşit hallerin hakkı için, onların hürmetine, onlar aşkına…

(*Leebliyenneke*) "Çare yok, seve seve sana ağlayacağım, ağlayacağım, ağlayacağım; (*ev ahzà bi-lükyâkâ*) tâ sana kavuşuncaya kadar ağlayacağım."

Ev, burada *hattâ* mânâsına, *ilâ en* mânâsına. Arapça bilenler için bu açıklamalar. Muzârînin başına gelir, ilâ en mânâsınadır. Yâni şu şöyle oluncaya kadar. "Ben sana kavuşmakla mütelezziz oluncaya kadar, ağlayıp duracağım, ağlayıp duracağım yâ Rabbi!" Yâni, aşık maşukun cevr ü cefâsından, aşkın kendisine verdiği ızdıraptan da zevk alıyor.

Fuzûlî de ne demiş:

Işk derdiyle hòşem, el çek ilâcımdan tabib!
Kılma derman kim, helâkim zehri dermânımdadır.

(*Işk derdiyle hòşem*) "Aşkın derdiyle ben memnunum, başım hoş, şikâyetçi değilim. (*El çek ilâcımdan tabib!*) Bırak beni tedavi etmeyi ey doktor, ey tabib! Bana ilaç etmekten, beni tedavi etmekten çek elini ey doktor! Ben bu hastalıktan, bu aşktan memnunum..." Evet hararet basıyor, ateşler içinde yanıyorum, sayıklıyorum, ah ediyorum, vah ediyorum ama, beni tedavi etme, ben bundan memnunum.

(*Kılma derman kim, helâkim zehri dermânımdadır.*) "Beni tedavi etme, tedavi oldum mu mahvolurum ben... Bu aşk gidince, aşkullah, muhabbetullah olmayan bir insan olmayı istemem! Öyle olursam, mahvolurum. İstemem doktor, bırak beni tedavi etme, çekil başımdan!" dediği gibi Fuzûlî'nin. Aşk derdiyle hoşem diyor, yâni Fuzûlî de öyle demiş.

Birçokları var aşkın böyle yakmasına, kendisine ah vah ettirmesine râzı olan... Fuzûlî gibi, Yunus'un da bütün şiirleri öyle: "Yandır beni, yandır beni..." diyor, "Yakma beni!" demiyor.

Yandır beni, yandır beni,
Aşk meyine kandır beni,

Sarhoş olup döndür beni,
Hayranın olayım senin!

Bu belki başka bir şairin ama, öyle demişler işte. Yanmayı istemişler. Hem şikâyetçi oluyorlar ama memnunlar, tedavi olmak istemiyorlar. Yâni, şikâyet de değil, tatlı bir şey... Tatmayan bilmezmiş, ah ah bu duyguları duymayana nasıl anlatacaksın?..

Bu da ne diyor: "Seninle kavuşmaktan zevk alıncaya kadar ağlamağa devam edeceğim, ağlayacağım. Seninle benim aramda, senden bana gelen hallerin aşkına, hürmetine ki; beni imtihan ediyorsun, beni mahvediyorsun, telef ediyorsun, ağlayacağım sana kavuşuncaya kadar." diyor.

Bu zât-ı muhterem Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî, tasavvuf ilminin büyüklerinden diye söylemiştik:

كان من أجل مشايخ القوم وعلمائهم.

(*Kâne min ecelli meşâyihi'l-kavm ve ulemâihim*) "Bu tasavvuf erbâbının en büyüklerinden idi ve en alimlerinden idi." Ma'rifetullah hususunda ileride olan bir insan.

Tabii ma'rifetullaha eren, muhabbetullaha düşer. Ma'rifetullah ne demek?.. Allah'ı bilmek, tanımak demek… E bir güzeli tanırsa insan, ne olur?.. Sever, aşık olur, aklı başından gider, ne söyleyeceğini, ne yapacağını şaşırır. "Aşıka Bağdat sorulmaz!" derler.

Mecnun olur, şeydâ olur. Mecnun ne demek?.. Aklını oynatmış demek. Şeydâ ne demek?.. O da aynı şey. Farsça, o da deli demek. Deli divâne olur. Divâne ne demek? O da deli demek. Aklı başından gidiyor yâni ne yaptığını bilmez. Geceleyin sabaha kadar balkonun altında durur. Uyku durak bilmez.

Tabii gelelim şeriata, Peygamber Efendimiz'in hadis-i şeriflerine... Peygamber Efendimiz'in bizim bilmemiz gereken bir sözü var, hadis-i şerîfi var:

"Allah indinde, Allah katında, Allah yanında senin mertebenin, durumunun ne olduğunu merak ediyor musun?.. Ediyorum. Acaba Allah beni seviyor mu? Sevgili kulu muyum,

değil miyim?.. Allah katında senin durumunun ne olduğunu merak ediyorsan, senin gönlünde Allah'a karşı duygular nasıl, ona bakacaksın."

Nasıl?.. Bir bakayım şöyle: Yanıp yakılıyorum... Allah'ı seviyorsan, o zaman Allah da seni seviyor.

Tüh, bomboş, davul gibi. Tın tın, top gibi, balon gibi, bir şey yok... Tamam, Allah'tan sana bir şey yok. Çünkü, sende bir şey yok. Sende bir heves yok, arzu yok, kabiliyet yok, gayret yok, his yok... O zaman oradan bir şey olmaz.

Ne yapmamız lâzım?.. Kendimizi düzenlememiz lâzım, ma'rifetullahı elde etmeğe çalışmamız lâzım ki, muhabbetullahı anlayalım, o baldan tatmak mümkün olsun, o tatlıyı tatmak mümkün olsun...

Aziz Mahmud-u Hüdâî Efendimiz ne diyor:

Hüdâî'yi gûş eyle,
Aşka gelip cûş eyle,
Bu şekerden nûş eyle,
Tevhide gel tevhide!..

Hüdâî'yi gûş eyle... Gûş eylemek, kulak vermek, dinlemek demek. Gûş, kulak demek. Aşka gelip cûş eyle... [Aşka gelip coş!..] Bu şekerden, şerbetten iç sen de biraz... Bu şekerden, bu şerbetten, çeşitli rivayetler var... Bu kevserden, tabii kevser şarabı demek istiyor, üç rivâyet de var. Bu şekerden nûş eyle... Nûş etmek, içmek demek. Tevhide gel tevhide...

"—Dur hocam, şimdi biraz anlar gibi oldum. Bu adamlar demek ki Hacıbaba baklavası, veya Antep baklavası tatlısıyla meşgul değillermiş. Neymiş bunların tatlısı şimdi anlar gibi oldum. Bu kevserden, bu şekerden nûş eyle, tevhide gel tevhide!.."

Neymiş?.. *Lâ ilâhe illa'llàh... Lâ ilâhe illa'llàh... Lâ ilàhe illa'llàh* derken, aklı başından gidiyor. Bu tevhidin zevkinden, şevkinden tarif edilemeyecek hazlara ulaşıyor. Yâni, "Sen de bu şerbetten iç de, anla! Aşka gelip cûş eyle!.." diyor.

Aziz Mahmud-u Hüdâî Hazretleri'nin nasihatı ne? Zikre çalış diyor dervişlere! Size bize ne diyor:

"—Çalış biraz zikre de, senin içinde zikrin tesiri hasıl olsun; aşkullah, muhabbetullah hasıl olsun!" diyor.

b. Habîb ve Halîl Ne Demek?

Öteki paragrafa geliyoruz.

٦ - قال ، وسئل النوريُّ عن الحبيب والخليل ، فقال: ليس من طولب بالتسليم ، كمن بادر بالتسليم.

TS. 166/6 (*Kàle, ve süile'n-nûriyyü ani'l-habîbi ve'l-halîl, fekàle: Leyse men tûlibe bi't-teslîm, kemen bâdere bi't-teslîm*) Yazar dedi ki, aynı rivâyet zinciriyle gelen habere göre: (*Ve süile'n-nûriyyü ani'l-habîbi ve'l-halîl*) Ebû Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'ne birisi sormuş. Ebû Hüseyn-i Nûrî'ye soruldu. Hangi konu sorulmuş?.. (*Ani'l-habîbi ve'l-halîl*) "Habîb ne demek, halîl ne demek?.." diye soruldu.

Ben önce anlatayım. *Habîb*: *Hub*, mahabbet masdarından faîl *bi-ma'nâ mef'ùl*'dür. Yâni ism-i mef'ûl mânâsına gelen, fâil vezninde sıfat-ı müşebbehedir. Bunlar ilmî tabirler. Arapça bilenler, sarf nahiv okuyanlara bilgi burası.

Siz de okuyun ne yapalım!.. Siz de Arapça öğrenin, siz de anlayın!.. Neden öğrenmediniz ananızın dinini? Bizim anamız Aişe Anamız değil mi, Fatıma Anamız değil mi?.. Niye onların dilini öğrenmediniz?.. Hoca şimdi Arapça bilgi veriyor, ben burayı anlamadım diyorsunuz. Siz de Arapça öğreneceksiniz, siz de anlayacaksınız.

Habîb, bi-ma'nâ mahbûb; yâni sevilen demek. *Habîb* sevilen demek. *Habibullah*, Peygamber Efendimiz'in sıfatı, ne demek?.. Allah'ın mahbubu, Allah'ın sevgilisi, Allah'ın sevdiği demek.

Faîl vezni bazen ism-i fâil mânâsına gelir, bazen ism-i mef'ùl mânâsına gelir. Burada ism-i mef'ùl mânâsına. Habîb. Sevgili demek, sevilen kişi demek. Kişi olabilir, eşya olabilir, yiyecek olur. Kimisi kaymaklı kadayıfı sever. Kimisi meraklıdır, tabancayı sever, tabanca koleksiyonu yapar. Kimisi kitap sever, kimisi antika eşya sever. Onun habibi o... İlle insan olma şartı yok yâni.

Herkes gönlünü bir şeye bağlıyor ama, mahbûb-u hakîkî hangisidir?.. Allah'tır. Hakiki mahbub Allah'tır aslında. İnsanın

Allah'ı sevmesi lâzım ama, insan aldanıyor, oyalanıyor, dünyadaki fani bir şeyi seviyor, onunla vaktini geçiriyor, ona aşık oluyor, ona muhabbet besliyor.

"—Habîb ne demek, halîl ne demek?" diye sormuşlar.

Halîl de arkadaş demek. Arkadaş demek ama arkadaşlığın dereceleri var. Halîl, sırdaş arkadaş demek. Sırrını açabildiğin derecede samimi arkadaş demek.

Hilallemek, araları meshetmek demek. Abdest alırken insan parmaklarının arasını hilalleyecek. Şöyle yapacak ki buraları susuz kalmasın. Dişleri hilallemek... Eline kürdanı alıp dişlerin aralarını, aralıklarını temizlemek.

Halîl de, araları sıkı fıkı olan arkadaşlara derler. O onun halîli... Meselâ İbrâhim AS'ın sıfatı neydi?.. Halilullah, Allah'ın samimi dostu, sırdaşı... Peygamber Efendimiz'in sıfatı ne?.. Peygamber Efendimiz hem Habibullah, hem Neciyyullah, hem Safiyyullah... Hepsi Peygamber Efendimiz'de toplanmış. Ama bariz, en çok bilinen, en çok söylenen sıfatı ne?.. Habîbullah... Allah'ın habibi demek.

"Habîb ne demek, halîl ne demek?" diye sormuşlar Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'ne. Bir cevap vermiş:

(*Leyse men tùlibe bi't-teslîm kemen bâdere bi't-teslîm*) Arapça bilen de anlamaz bu cümleyi. Anlamak için Allah'ın yardım etmesi lâzım! Yardım etmezse anlamaz. Tùlibe talep olunan demek, istenen demek. Yâni, "Teslîm olması, inkiyâd etmesi arzu edilen kimse, teslim olmaya koşa koşa giden gibi olmaz." demiş. "İnkiyâd et, bağlan, teslim ol diye kendisine teslimiyet isteyen kimse, teslim olmaya can verircesine koşarak giden gibi olmaz. Koşarak giden daha üstün." demiş oluyor.

Tabii birincisi sevgiliyse, habibse; ötekisi halîl oluyor. Yâni, halîl daha üstün oluyor. Çünkü habîb, sevgili bazen istenir de gelmez. Ama gelen, koşarak gelen, candan atılarak gelen daha önde olur demek oluyor.

c. Her Şeye İbretle Bakmak

٧ - سمعت أبا بكر ، محمد عبد الله ، الرازىَّ ، يقول: سمعت القناد ، يقول: سمعت أبا الحسين النورىَّ ، يقول: رأيت غلامًا جميلاً ببغداد ، فنظرت إليه ، ثم أردت أن أردِّد النظر. فقلت له: تلبسون النعال الصَّرَّارة ، وتمشون فى الطريقات ! قال: أحسنت !

أتجمِّش بالعلم ؟ ثم أنشأ يقول :

تأمَّل بعين الحقِّ ، إن كنت نظرًا
إلى صفةٍ فيها بدائع فاطر
ولا تعط حظَّ النفس منها لما بها
و كن ناظرًا بالحقِّ قدرة قادر

TS. 166/7 (*Semi'tü ebâ bekrin, muhammede'bne abdi'llâhi'r-râziyye, yekùl*) Râzî, Rey şehrinden demek. Rey şehri neredeydi?.. Şimdiki Tahran'ın kenarındaydı. Rey şehrinin ism-i nisbesi râzî gelir.

Ankara'da —Allah rahmet eylesin— birisi vardı, derviş, bir başka tekkeye bağlı. Râdî filan diyor, dadı çıkartacağım diye ağzını yamultarak... Râdî filan değildir bu, Râzîdir, keskin ze ile, Rey şehrinden demek. O râdî, radiye fiilinden geliyor, o değil. Râzî, Rey şehrinden. Rey şehirli demek için niye bu Râzî olmuş?.. Arapçanın kaidesi bu. Ona kimse karışamaz. Rey şehrinden demek. Rey şehri neredeydi?.. Tahran'ın kenarındaydı. Şimdi Tahran onunla birleşmiştir, İran'ın başşehri.

Bu Rey şehrinden olan, Abdullah oğlu Muhammed Ebû Bekir'den işitmiş bizim Sülemî Hazretleri. O ne demiş: (*Semi'tü'l-kannâde, yekùl*) O da Kannâd isimli şahıstan işitmiş. Kannâd ne demiş? (*Semi'tü ebe'l-hüseyni'n-nûriyye, yekùl*) Ben Ebü'l-Hüseyin-i Nûrî'nin şöyle dediğini işittim demiş. Buna ne diyoruz?.. Rivâyet zinciri diyoruz. Bu, alim insanların usûlüdür. Bir sözü nereden duyduğunu, kaynağını böyle gösterirler. Siz de bu adeti edinin

diye her zaman nasihat ediyoruz:

"—Ey üniversitede okuyan, İlâhiyâta devam eden, Arapça okuyan, hafızlık yapan, ulûm-i dîniyyeye koşan kardeşlerim! Öğrendiğiniz bilgiler sağlam bilgi olsun... Ey beni kasetten dinleyenler, televizyondan dinleyenler! Öğrendiğiniz bilgi sağlam olsun, kaynağını da bilin!.. Şuradan şu söylemiş, buradan bu söylemiş, bana buradan geldi... Kaynağı belli olsun. Desteksiz, mesnedsiz, asılsız söz alime yakışmaz. Her şeyin aslı nedir belli olmalı!.."

Ebü'l-Hüseyin-i Nûrî diyor ki... Allah rahmet eylesin... Allah şefaatine erdirsin... Himmetlerine mazhar eylesin bizi... Bunlar çok büyük zâtlar da bunları iyice anlatmak istiyorum ben size, iyice anlatmak için bu malzemeler yeterli değil. Çok daha başka şeyler lâzım.

(*Raeytü gulâmen cemîlen bi-bağdâd*) "Bağdat'ta güzel bir genç gördüm, delikanlı gördüm. Yakışıklı, yüzü güzel bir delikanlı gördüm." diyor Ebü'l-Hüseyin-i Nûrî. (*Fenazartü ileyhi*) "Baktım ona..." Hoşuna gitmiş, bakmış. "Aman ne kadar yakışıklı bir delikanlı!" diye. (*Sümme eradtü en üreddide'n-nazar*) "Bir baktım hoşuma gitti, sonra tekrar bakmak istedim, (*fekultü lehû*) ona dedim ki..." Konuşma bahanesiyle tekrar bakmak için, söz atmış:

(*Telbesûne'n-niàle's-sarrâra, ve temşûne fi't-turukàt*) "Burnu kalkık, yürüdükçe cık cık, cık cık diye ses çıkartan dikkat çekici ayakkabıları giyiyorsun, sonra da sokaklarda mı dolaşıyorsun?" Tenkid ediyor yâni.

O ayakkabılar eskiden de vardı. Bazı ayakkabılar vardır, benim de öyle ayakkabılarım oldu. Böyle olsun diye almadım ama, giyiyorsun, yürürken cırt cırt, cırt cırt ses çıkartırdı. Köselesi sürtünürdü, sesli ayakkabı... Köselesinden böyle ses gelirdi, yürüyen belli olurdu yâni. Sarrâra böyle demekmiş yâni. Konuşurken gıcırtısı, sesi duyulan burnu kalkık bir çeşit ayakkabıymış. Tabii dikkat çekiyor. İnsanın yürürken pabucu tak tak ederse, cırt cırt ederse dikkati çeker.

Nemenganlı bir dostumuz vardı, vefat ettiyse Allah rahmet eylesin... Münih'de tanışmıştık.

"—Türkistan'da kadınlar öyle dindardı ki, ayak sesi

duyulmasın diye ayaklarına keçe sararlardı." diyordu.

Keçe sarınca ne olur?.. Hiç ses çıkmaz. Gider ama hiç ses duyulmaz. Neden?.. Tak taka, tak taka, tak taka, dikkat çeksin de herkes baksın mı? Hayır.

Şimdiki kadınlar ne yapıyor?.. Yüksek topuklu ayakkabı giyiyor, tıkkıdı tıkkıdı, tıkkıdı tıkkıdı, öyle yürüyor. O bir zihniyet, bu bir zihniyet... Bu zamanın zihniyeti:

"—Bak bana, al beni!"

O zamanın zihniyeti:

"—Aman Allah beni sevsin de, hiç kimsenin gözüne görünmeyeyim."

Onlarınki takvâ, bunlarınki fitne, bunlarınki günah. Takkada, tukkada dikkat çekici kıyafet, dikkat çekici koku, dikkat çekici sesler... Allah şerlerinden korusun cümleyi...

Çocuk güzel ya, bir de dikkat çekici pabuç giyiyor. Ona demiş ki:

"—Böyle ayakkabılar giyiyorsun da, sokaklarda yürüyorsun... Yapma böyle!" demiş oluyor. Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî onu tenkid etmiş oluyor, ona nasihat etmiş oluyor.

(*Kàle*) Çocuk, delikanlı ne demiş:

(*Ahsente*) "İyi yaptın, aferin!" demek. *Ahsente*, güzel yaptın demek. "İyi oldu, aferin, maşallah, pekiyi..." (*E tücemmişü bi'l-ilm*) *Cemmeşe, tecmîş*; çimdirerek, gıdıklayarak tahrik etmek demek, oynaşmak demek. "İlmi kullanarak tahrik mi yapıyorsun, çimdikleme mi yapıyorsun?"

Taş attı ya Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî ona. Yâni, "Bilgini satarak sataşma mı yapıyorsun bana, tahrikte mi bulunuyorsun?" dedi diyor. "İyi yaptın; yâni, ilmini kullanarak sataşma mı yapıyorsun çimdikleme mi yapıyorsun?"

(*Sümme enşee yekùl*) Sonra şu şiiri söylemiş:

تأمَّل بعين الحقِّ ، إن كنت نظرًا

إلى صفةٍ فيها بدائع فاطر

Teemmel bi-ayni'l-hakki in künte nâzırâ

İlâ sıfatin fîhâ bedâiu fâtırı

ولا تعط حظَّ النفس منها لما بها
و كن ناظرًا بالحقِّ قدرة قادر

Ve lâ tu'ti hazza'n-nefsi minhâ limâ bihâ
Ve kün nâzıran bi'l-hakki kudrete kàdiri

Ne güzel şiir söylemiş değil mi, anladınız mı?..

Ne demiş: (*Teemmel*) "Derin derin düşün (*bi-ayni'l-hakki*) hak gözüyle bakarak teemmül et, düşün; (*in künte nâzırâ*) eğer bakıyorsan, baktığın şeye hak gözüyle bak ve gördüğün şeyin fikrine bak, teemmül et, içinden düşün gördüğün şey üzerinde... (*İlâ sıfatin fîhâ bedâiu fâtırı*) *Fâtiri's-semâvâti ve'l-ard* olan, yaratıcı Mevlâ'nın güzel eserlerinden bir tecellî olan, bir sıfat olan bir şeye baktığın zaman, eğer bakacaksan, hakikat gözüyle bak da düşün!" Kimi düşünecek? Tabii yaratanı düşünecek.

(*Ve lâ tu'ti hazza'n-nefsi minhâ limâ bihâ*) "Onda güzel bir şeyler görürken, sen kendi nefsine hoşlanmasını verme! Yâni nefsine meyletme, nefsinin sözünü diriltme, nefsinin keyfini yapmağa çalışma! (*Ve kün nâzıran bi'l-hakki kudrete kàdiri*) Kàdir Mevlâ'nın kudretine hakikat, gerçek bir şekilde bakacak insan ol!"

Yâni, "Gördüğün manzara güzel mi? Güzel. Çocuk güzel mi, delikanlı güzel mi, baktığın şey güzel mi?.. Şehevânî bir şeyle bakma, nefsinin arzusuyla bakma ona; Kàdir Mevlâ'nın kudretinin eseri olarak bak, bunu böyle gör!" diyor. Yâni o da ona nasihat etmiş oluyor. "Sen bana ilim satıyorsun, ilimle beni çimdikliyorsun, iğneliyorsun; sen baktığın şeye Allah'ın kudretidir diye bak, Allah'ın sanatının eseridir diye bak; zahirde kalıp nefsine haz verme!" diyor.

O da demek ki àrif bir kimseymiş ki, onun duygularını anladı, ona cevap veriyor. Bazen insanlar dış görünüşü itibariyle senin umduğun gibi olmaz da, aslında senden de derin, senden de ileri olabilir. Bazen Hızır olur. Bir şeye benzetemezsin, aba giymiş, çul giymiş, fakir görünüşlü, fakir, senin gözünün tutmadığı bir şekilde

Hızır olur. Onun için bizim büyüklerimiz ne demişler:

"—Her gördüğünü Hızır bil, her geceni Kadir bil!

Bu gece belki Kadir Gecesi'dir diye, her gece ibadet eyle!.. Gördüğün kimse de belki Hızır AS'dır diye hürmet eyle... Yâni hor görme garibanı... Gariban gördün diye, eski püskü diye hor görme!..

Ekseriyetle alimlerde kibir olur, kendini beğenme olur, hor görür ekseriyetle. Ama hepimizde bu vardır. Gözümüz tutmazsa, kendimizden aşağı gördüğümüz kimseye bakışımız, sözümüz biraz başka türlü olur. Şimdi ben sakallıyım ya böyle, çok başıma geldi, anlatayım size. Böyle anlattığımız zaman vaaz ağır geliyor da, uyuyorlarsa uyuyanlar da uyanıyor, iyi oluyor yâni.

Geçmiş günler, belki tam anlatamam ama, aşağı yukarı şöyle: Meselâ bir yerde oturmuşuz, otobüste veya bir istasyonda... Ben bir yere gideceğim, bir yere oturmuşum. yanımda da birisi var, giyimi, kıyafeti kelli felli diyorlar ya, öyle bir şey. Şöyle bakıyor,

"—Hafız! Nasılsın?"

"—İyiyim, teşekkür ederim."

"—Hangi camide vazifelisin bakalım?"

Sesinin tonunda, üslûbunda, hitap şekliyle saymıyor beni, küçümsüyor. Yâni iltifat değil sözleri, amirin memura hitabı gibi, öğretmenin talebeye hitabı gibi, yüksek bir insanın aşağıdaki insana, alimin ümmiye hitabı filan gibi.

"—Efendim ben camide vazife görmüyorum."

"—Nerede vazife görüyorsun? Kur'an kursunda mı?.."

"—Hayır efendim, üniversitedeyim."

"—Ne?.."

Hemen toparlanıyor,

"—E ne yapıyorsun orada müstahdem misin, çaycı mısın bilmem ne..."

"—Hayır efendim işte acizâne Türk-İslâm Edebiyâtı Kürsüsünde profesörüm filan..."

"—Yâ hocam özür dilerim."

İşte böyle oluyor. Yâni, sakalımdan dolayı yapıyor bunu. Yâni, profesörler sinekkaydı tıraş olması lâzım!.. Buradan sinek buraya kazara bir kondu mu, ayağı kayacak sineğin, vızzt buraya kadar

kayacak. Duramayacak böyle traşlı olduğundan. Sakal olmayacak, bıyık olmayacak.

Bıyık olursa bir mânâya, bıyık yukarı kalkık olursa bir başka mânâ, aşağı sarkık olursa bir başka mânâ... Sakal olursa bir başka mânâ... Kılların sayısı arttıkça, rütbesi azalıyor insanın ehl-i dünyanın nazarında. Bu adam sakallı... Sil defterden. Bıyıklı... İhtiyatlı olarak sil. Sakalı da yok, bıyığı da yok... Tamam, kabak gibi, kaymak gibi, sinekkaydı; tamam, işte bu beyefendidir.

"—Bir de bak bakalım boynuna, kravatı var mı?.."

"—Aaa, kıravatı da var."

"—Pantolonu nasıl?.."

"—Jilet gibi ütülü. Şöyle elin değse kesilir ha, yanaşma, keskindir. Keskin ütü..."

"—Ayakkabıları nasıl?.."

"—Ayna gibi hocam… Böyle biraz eğilsen saçını tararsın, üstünü başını düzenlersin, ayna gibi."

"—Hah, işte büyük adam bu..."

Nereden büyük adam oldu şimdi bu? Ayakkabıları ayna gibi, pantolonu jilet gibi, yüzü kaymak gibi bilmem ne filan... Böyle ölçüyor millet.

Nasreddin Hoca davete gitmiş, kapıdan içeri almamışlar, kovmuşlar. Kızmış, gitmiş, samur kürkünü giyinmiş, donanmış, gitmiş aynı düğün evine;

"—Ooo, Efendi Hazretleri, buyurun filan..." demişler.

Herkes birbirine sormuş, kim bu?.. Bilmiyorlar ama kürküne, "Buyurun efendim!" demişler, en baş sofraya oturtmuşlar. Yemekleri koymuşlar önüne:

"—Buyurun efendim, yeyin!" demişler.

"—Ye kürküm ye!" demiş, "Buyur, bu izzet itibar sana. Bana değil. Ben demin geldim, beni kapıdan içeri koymadılar. Şimdi kürke bu itibar, sen ye, bu çorbayı sen ye, al bu eti sen ye..."

Neden?.. Millet kılığa, kıyafete bakıyor, dış görünüşüne bakıyor. Bir de peşin, işin başından bir not vermiş: Yüksek insan olmak için sinekkaydı tıraşlı olmak lâzım, kravatlı olmak lâzım. Altın kravat iğnesi olacak burada, unuttum, altın kravat iğnesi olacak, üstünde elmas taşı olacak. On parmağında on tane yüzük olacak; erkek ama, olsun... On parmağında altın yüzük, elmas

yüzük, zümrüt yüzük bilmem ne yüzük, bilme ne yüzük... Kral yüzüğü, şövalye yüzüğü... On parmağında on yüzük, burada kravat iğnesi; şurada, şu cebinde kıvrılmış bir mendil... Gri elbise giymişse kırmızı olacak ki, uyum olsun. Kırmızıyla gri uyum sağlar filan... Buna alışmış millet.

Bazı insanlar da bunu sevmiyor, inadına hür geziyor.

Çok sevdiğim büyük bir zât var, Abdullah ibn-i Mübarek... Çok seviyorum ben onu. Bir gün arkadaşıyla yola çıkmışlar. Kimse bunları tanımıyor, kılık kıyafet tabii, basit bir şekilde giyinmişler. Çeşme başına gitmiş, su içecek. Çeşme başında izdiham var, herkes benim kovam dolacak, seninki dolacak diye itişiyorlar, kakışıyorlar... Bu da su içecek. Başka su içecekler de var. Bu da itilmiş, kakılmış, çamurlanmış, ıslanmış filan... Suyu içmiş, arkadaşının yanına gelmiş;

"—İşte hayat bu!" demiş.

Hoşuna gitmiş yâni, tabiilik hoşuna gitmiş.

Hani kimisi elini öptürmeği sever, sıraya gir, kuyruğa gir, makbuz kes bilmem ne filan... Kimisi el öptürmeği sever, kimisi kavuğu sever, kimisi cübbeyi sever, kimisi sırmayı sever, kimisi alkışı sever...

Ben biliyorum. Hukuk Fakültesinde filanca meşhur hocaları... Sınıfa girer, bir alkış kopar. Böyle de şişer. Ondan sonra bir söz söyler;

"—Yaşa hocam, şak şak şak!.."

Talebe alay ediyor seninle hocam, dalga geçiyor. Ciddi hoca alkışlatmaz kendisini.

"—Edepsizler, oturun oturduğunuz yerde bakalım! Burası nutuk meydanı, seçim meydanı değil!" der.

Dersleri alkışla geçiyor. Alkış olmadığı zaman mahzun oluyor. Bunların hepsi nedir?.. Nefsin oyunlarıdır.

Eskiler bu nefsin oyunlarına metelik vermedikleri için, ne yapmışlar? Mütevazı giyinmişler, kendilerini saklamışlar, boynu bükük durmuşlar, itilip kakılmaya râzı olmuşlar...

İbrâhim ibn-i Edhem, Belh sarayının padişahı... Bir bostanda bekçilik yapıyormuş, oradan bir Moğol asker geçerken demiş ki:

"—Şuradan biraz üzüm ver! Bana bir-iki salkım üzüm ver!" demiş.

"—Efendim ben buranın bekçisiyim, sahibi değilim. Üzümü koparıp vermeğe iznim yok. Hakkım ve salâhiyetim yok." demiş.

Dövmüş... İbrahim ibn-i Edhem Hazretleri'ni döğmüş Moğol askeri. Patlattıkça o diyormuş ki:

"—Vur! Vur eline sağlık! Allah'a, Rabbine güzel kulluk edemeyen bu insana daha çok dayak revadır." diyormuş, vur.

Adam ne bilsin karşısındakinin evliyaların sultanı olduğunu, bir zamanın Belh şehrinin sultanı olduğunu nereden bilsin? Böyle bilse, elbette divan durur karşısında. Aman efendim der, bilmem ne der... Onlar da saklamayı seviyor. Anlatabildim mi, bu mübareklerin halleri böyle.

Nereden açtık sözü?.. Belli olmaz... Bazen eski püskü aba içinde senin karşına gelir, eski püskü giyinmiş olarak. Sen dilenci sanırsın, önem vermezsin; Hızır AS olur. Allah'ın evliyası olur. Bazen de yakışıklı olur, sen de bu sefer onun giyiminden, kuşamından, yakışıklığından suizan edersin, olmaz böyle dersin; o da senin gönlündeki şeyin cevabını verir. Anlarsın ki, insanlar çeşitli şekillerde maskeleniyorlar, saklanıyorlar, belli olmuyor.

Senin sevmediğin bir sıfatla senin karşına gelir. Sen neyi sevmiyorsun, fiyakalılığı sevmiyorsun. O zaman fiyakalı olarak gelir senin yanına... Sen neyi sevmiyorsun?.. Fakiri sevmiyorsun. O zaman fakir şeklinde gelir. Seni imtihan edeceği için, anlayamayacağın bir şekilde gelir.

Onun için, her kula hürmetle bakmak lâzım! Nesine hürmet etmek lâzım?..

Peygamber Efendimiz, bir gayr-ı müslim cenazesi geçerken ayağa kalkmış. Demişler ki:

"—Yâ Rasûlallah! O müslüman değil, gayr-ı müslim."

"—Olsun, ben onun insan olmasına ve orada melekler bulunmasına kalkıyorum." demiş.

İnsan olarak hürmet ederiz, insan olarak değer veririz, yanlış bir hareket yapıncaya kadar iyi insan olarak değerlendiririz; yanlış bir hareket yaparsa da, tatlı tatlı düzeltmeğe çalışırız. Böyle olmamız lâzım. Yâni peşin kaşına gözüne bakıp, giyimine,

kuşamına bakıp, “Bu adamı benim gözüm hiç tutmadı.” deyip aleyhine tavır almamak lâzım!

d. Tasavvuf Güzel Ahlâktır

Bir paragraf daha okuyalım, üç yıldızlı kısma geliyoruz, bitirelim:

٨ - قال ، وسئل النوريُّ عن التصوُّف ، فقال: ليس التصوف
رسومًا ولا علومٍ ، ولكنها أخلاقٌ.

TS. 167/8 (*Kàle, ve süile'n-nûriyyü ani't-tasavvuf*) “Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'ne bir de sormuşlar ki: Tasavvuf nedir?..” Kendisine tasavvufun ne olduğu sorulmuş. Ne buyurmuş...

Biliyorsunuz tasavvuf hakkında çok söz söyleniyor ama, tasavvufun ne olduğunu gene de insanlar anlayamıyor. Neden?.. Laf ilmi olmadığı için. Tasavvuf laf ilmi değildir. Lafla peynir gemisi yürümez. Tasavvuf hal ilmidir. O hallere gelip de girmedikçe, o zevkleri tatmadıkça, tasavvuf tam anlaşılmaz. Ne buyurmuş tasavvuf hakkında:

(*Leyse't-tasavvufu rusûmen ve lâ ulûmâ, ve lâkinnehâ ahlâkun*) Bunu herkes anladı. Arapça bilenler başını sallıyor. Anlaşıldı bu. İsterseniz izah etmeden geçeyim, “Bilenler bilmeyenlere anlatsın!” diyeyim, veyahut anlatayım... Bu çok önemli bir nokta.

“Tasavvuf rüsûm ve ulûm değildir.” *Rüsûm* ne demek?.. Merâsim demek. “Efendim işte kapıdan girerken şöyle duracaksın, şöyle temennâ çakacaksın, eşik öpeceksin, eşik ayini yapacaksın... Diz üstünde yürüyeceksin, şeyh efendinin eteğini öpeceksin, bilmem ne yapacaksın... Kavuğun şöyle olacak...” vs. vs. Bunlar nedir?.. Merasim tarafı işin, şekil tarafı. “Tasavvuf rüsûm, merâsim, şekil değildir.” Nedir?..

(*Ve lâ ulûmen*) “Laf ebeliği de, bilgi de değil.” Tasavvuf kitapları işte açık, herkes okur. Bunların Türkçeye tercümeleri bazısının var. Yâni biz şimdi burada Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî

Hazretleri'ni Arapçasından, ana kaynakların birinden okuyoruz da, Türkçe'de Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî hakkında bilgi olan kitaplar yok mu?.. Var.

Benim kütüphanemde dört tanesini bulduk demin, baktık, Aşağıda baktık. Buradan bazı şeyleri almış, çok şeyi de alamamış. Şiirleri alamamış. Şiirleri almak kolay değil. Kolay şeyi alır götürürsün de, hafif şeyleri götürürsün, ağır şeyler kalır. Hadi bakalım gel de şiirleri çöz bakalım! Hiç onlardan almamışlar. Ama bu şiirleri almış *Tabakàtü's-Sùfiyye*. Burada da bu sözünü almış:

"Tasavvuf laftan ibaret değildir, merasimden de ibaret değildir." Sarıktı, cübbeydi, sarığın rengi şu olacaktı, yeşil olacaktı, kavuğun dilimi şöyle olacaktı, parmağında şöyle yüzük olacaktı, elinde asa olacaktı, asanın boyu şu kadar olacaktı, sarığın ucu arkadan sallanacaktı, cübbe şöyle olacaktı... Bunlar değil tasavvuf. Çünkü bu cübbeyi kime giydirirsen, onun üstünde durur. Mankene bile giydirsen olur. İçi saman dolu terzi mankenlerine giydirsen... Yâni o podyumlarda yürüyen mankenleri kasdetmiyorum. Tövbe, yanlış anlaşılmasın, kadın mankeni kasdetmedim; yâni heykel gibi olan cansız mankenlere bile giydirsen olur. E şimdi oldu mu?.. Olmadı.

Yâni affedersiniz insandan başka bir başka mahlûka giydirsen, maymuna vs.ye elbisedir, giyebilir. Elbiseli maymunlar olmuyor mu? Pantolon giydiriyorlar, gömlek giydiriyorlar... Tasavvuf ulûm da değildir, merasim de değildir, laf ebeliği de değildir. Kitaplardaki bilgileri öğrenir anlar, ama bu gene tasavvuf olmaz.

"—E neymiş o zaman tasavvuf?.."

(*Ve lâkinnehâ ahlâkun*) "Tasavvuf ahlâktır." Ne demek?.. Gel bakalım seninle bir seyahate gidelim, gel bakalım seninle bir komşu olalım, gel bakalım seninle bir ticaret yapalım, gel bakalım seninle bir sohbet edelim; senin huyun nasıl bakalım, bir anlayayım. Üç beş gün senin yanında durayım, o zaman mutasavvıf olup olmadığın çıkar.

Ahdine rızası yok, sözünden dönüyor, cevr ü cefâ yapıyor, zulüm yapıyor, iftira ediyor... Bunun tasavvufla ne ilgisi var?..

Sana komşu olmuş, sana ezâ cefâ ediyor, senin hududunu değiştiriyor, senin telörgünü yıkıyor, geriye itiyor, şikâyet ediyor,

kalleşlik ediyor, zahmete sokuyor, masrafa sokuyor... Ah mutasavvıfmış... Hadi oradan, kimi kandırıyorsun! Kendini kandırıyorsun. Sen hiç bir şeysin.

"—Efendim işte mektepte okumuş da, bilmem ne olmuş da, şu unvanı almış da..."

Yazıklar olsun sana! Sen o unvanlardan hiç istifade edememişsin. Neden?.. Tasavvuf ahlâktır. Davranışında görünecekti. Davranışından ben seni anlayacaktım. Komşuluk ahlâkından, sohbet âdâbından, karşılaştığın olayların karşısında takındığın güzel tavırlardan ben senin mutasavvıf olup olmadığını anlayacaktım.

Sen mutasavvıf filan değilsin. Sen yalancısın! Sen alçaksın! Sen kalleşsin! Sen serserisin! Sen kabadayısın! Neden?.. E yaptığın hareketler, ahlâk onların ahlâkı.

Bak ne diyor... Evine çağırmış, almamış; çağırmış, almamış; çağırmış, almamış; çağırmış, geri göndermiş, sonra da,

"—Efendim çok güzel ahlâklısınız. Bak bu kadar kızdıracak şey yaptım, kızmadınız." demiş.

Ne demiş:

"—Evladım bu bir şey değil. Bu benim yaptığımı köpekler bile yapar. Çağırırsın gelir, kovarsın gider, çağırırsın gelir, kovarsın gider... İnsan daha güzel ahlâklı olacak. Köpekler kadar bile ahlâkı olmazsa, insan değil."

Zaten bazı insanlar insanlaşamamıştır. İçi itibariyle, sîretleri itibariyle, mâneviyat yönüyle bakarsan, gözüne mâneviyat gözlüğünü takıp bakırsan: Aaa, insan değil.

Şeyh efendinin bir torunu varmış, dedesinin yanında otururmuş. Torun, küçük çocuk, mâsum. E mübarek bir sülâleden. Kapıdan içeriye bir ziyaretçi girince;

"—Aaa dede, köpek geldi içeriye."

"—Sus evladım!"

"—Aaa dede, domuz geldi içeriye."

"—Sus evladım!"

"—Aaa dede, tilki geldi içeriye."

Neden?.. Çocuk görüyor. Sîretini görüyor. Gelen adam domuz huyunda… Gelen adam tilki huyunda... Gelen adam çakal, kurt

huyunda... Gelen adam köpek huyunda... İnsan olamamış daha... İnsânî ahlâka kavuşamamış. Daha o köpek, daha o domuz, daha o çakal, tilki... İnsan olacak. Hayvânî ahlâkı bırakacak, insan-ı kâmil olması için insanî ahlâkı alacak, Kur'ânî ahlâkı alacak. Peygamber Efendimiz'in ahlâkıyla ahlâklanacak.

O nedir?.. O yüksek ahlâktır. O çok yüksek ahlâktır. O insanların ahlâkını hayatlarını okuduğumuz zaman görüyoruz. Onların ahlâkı çok hoş. Cömerttir, affedicidir, yumuşaktır, ahdine sadıktır, tatlı dillidir, güleç yüzlüdür, affedicidir, merhametlidir ama, bu hareketlerinde görülür, lafla değil. Hareketleri öyledir. Hareketleri itibariyle gık demez.

Geliyor, hayrını yapıyor, göstermeden kaçıyor. Borcundan dolayı hapse düşmüş tanıdığını soruyor:

"—Benim arkadaşım vardı bu şehirde, tanıdığım vardı, bende okumuştu, bu şehirde nerede o?.."

"—Efendim, hapiste."

"—Suç mu işledi, niye hapse girdi?.."

"—Suç işlemedi de fukaracık, birisinden borç almış, borcunu ödeyememiş, hapse ondan atmışlar."

"—E ne kadar borcu varmış?.."

"—On bin dirhem hocam. Kolay bir para değil ödenecek."

"—Öyle mi, al sana on bin dirhem, çıkart onu."

Oradan kaçmış gitmiş. Görünmemiş. Yâni, iyiliği kendisinin yaptığı bilinmesin diye, görmek istediği talebesini bile görmeden hapisten çıkartmış, gitmiş. Bu nedir?.. Güzel ahlâk işte. Tasavvufî ahlâk bu.

Tasavvuf neymiş?.. Ne ilimmiş, ne merasimmiş. Ne şekilmiş, ne gösterişmiş. Tasavvuf, güzel ahlâkmış. Bu çok mühim...

Buna girdik söz uzadı, dualar yatsıdan sonraya kaldı. Kaçmayın da duayı beraber yapalım!.. Allah hepinizden râzı olsun!

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..

10. 08. 1996 - İstanbul

17. EBÜ'L-HÜSEYN-İ NÛRÎ HZ. (3)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smil'lâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîne hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultànih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ ve senedinâ ve mededinâ muhammedini'l-mustafâ ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tàhirîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teàlâ Hazretleri cümlenizden râzı olsun... İki cihan saadetini cümlenize ihsân eylesin... Cümlenizi cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Tasavvuf büyüklerimizin, evliyaullahın hayatlarını anlatan çok kıymetli bir eseri, *Tabakàtü's-Sùfiyye*'yi okumaya devam ediyoruz. 167. sayfadayız. 9. Paragraf...

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı

olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

……

a. Mü'minlerin Dereceleri

Bu kısım Ebü'l-Hüseyin en-Nûrî Hazretleri'nin hayatını ve mübarek fikirlerini anlatan bölümü kitabın. Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri, —biliyorsunuz— aslen Horasanlı, fakat Bağdat'ta doğmuş, Bağdat'ta yetişmiş ve bu evliyaullahın, tasavvuf büyüklerinin en büyüklerinden ve en alimlerinden birisi. "Zamanında onun kadar güzel halli, onun kadar ince, mübarek fikirli, sözlü onun derecesinde kimse yoktur." diye kitap yazmıştı geçtiğimiz haftalarda okuduğumuz gibi. Şimdi devam ediyoruz.

٩ - سمعت عبد الواحد بن بكر ، يقول: سمعت عليًّا الفتى ، يقول: سمعت أبا الحسين النورىَّ ، يقول: أهل الديانة موقوفون ، وأهل التوحيد يسيرون ، وأهل الرضا يستروحون ، وأهل الإنقطاع يتحيَّرون. ثم قال: إن الحقَّ إذا ظهر ، تلاشى كلِّ ماحجب وستر.

TS. 167/9 (*Semi'tü abde'l-vâhidi'bne bekrin*) "Ben, Bekir oğlu Abdülvâhid'den işittim." diyor müellif. (*Yekùlü: Semi'tü aliyyeni'l-fetâ*) *Fetâ*; yiğit demek Arapça'da, delikanlı, yiğit demek. O sıfatla tanınan Aliyy-i Fetâ'dan duymuş o da. (*Yekùlü: Semi'tü ebe'l-hüseyni'n-nûriyye, yekùl*) O da terceme-i hàli ve fikirleri yazılmakta, anlatılmakta olan sahibü't-terceme Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî'den işitmiş. K*addesa'llàhu sırrahü'l-azîz, rahimehumu'llàhu ecmaîn*... Şöyle buyurmuş:

(*Ehlü'd-diyâneti mevkùfûn, ve ehlü't-tevhîdi yesîrûn, ve ehlü'r-rıdâ yestervihûn, ve ehlü'l-ınkıtà' yetehayyerùn. Sümme kàle: İnne'l-hakka izâ zahar, telâşâ küllü mâ hacebe ve seter.*)

Konu, muhtelif zihniyetteki, derecedeki, seviyedeki

müslümanlar, àrifler hakkında. Buyuruyor ki:

(*Ehlü'd-diyâneti mevkùfûn*) "Diyânet sahibi olanlar, dindar olanlar, dindarlığını güzelce yapan, Allah'ın emirlerini, ibadetlerini yerine getiren kimseler, (*mevkùfûn*) durdurulmuşlardır." Yâni buradaki durdurulmak, işte belli bir noktada, belli bir seviyede, belli bir çizgide sabitkadem duruyorlar. Çünkü àbid insanlardır.

Biliyorsunuz, okumuşsunuzdur tasavvuf kitaplarında, dindarlar da tek tipten, tek cinsten değil; çeşitleri var, gruplara ayrılmış. Meselâ, bir kısmına àbidler diyorlar, bir kısmına zâhidler diyorlar, bir kısmına àrifler diyorlar, bir kısmına aşıklar diyorlar... Bunların dereceleri anlattığım sıra üzere gittikçe yükseliyor. Burada da böyle söylemiş. Âbidler, diyanet erbâbı olan, dindar olan müslümanlar şöyle durdurulurlar. Allah tarafından durdurulurlar.

b. Tevhid-i Hakîkîye Ulaşanlar

(*Ve ehlü't-tevhîd yesîrûn*) "Tevhîd-i hakîkîye ulaşmış, Allah'ın varlığını, birliğini kavramış, içine iyice sindirmiş, o *Lâ ilàhe illa'llàh*'ın derin mânâlarını anlamış insanlar seyrederler, yâni seyahat ederler, hareket ederler, ilerlemeye devam ederler." Ötekiler iyi, güzel bir çizgide durduruluyor, ama bunlar ilerliyor. Bu daha iyi…

Biliyorsunuz; biliyorsunuz diye hüsn-ü zan ediyoruz ama, tabii bunlar aslında çok ince mevzular. *Lâ ilàhe illa'llàh*'ın çeşit çeşit mânâları var. Bir mânâsı: *Lâ ilàhe illa'llàh*, Allah'tan başka ilah yok…

"—Başka tapınılan varlıklar, putlar nedir?"

Bâtıldır onlar. Ma'bûdün bi'l-hak olan sadece Allah'tır.

"—E adamlar ağaçlara tapıyorlarmış?"

Aptallıklarından, müşrikliklerinden tapıyorlar, kâfirliklerinden…

"—Öküze tapıyorlarmış..."

İnsanlıktan nasipleri yok da, öküzü kendilerinden daha üstün

sanıyorlar.

"—Yıldıza tapıyormuş, Ay'a tapıyormuş, Güneş'e tapıyormuş, Zeus'a tapıyormuş, Venüs'e tapıyormuş, bilmem çeşit çeşit putlara tapınan insanlar."

Tabii, defterde bunların hiç isimleri yok, bunlar adam değil, bunlar müslüman değil. Bunlar Allah nazarında kıymete hâiz ve sahip değil... Çünkü, daha *Lâ ilàhe illallàh*'ı anlayamamışlar. Yâni Allah var, hakikî ma'bud o… Ma'bûdün bi'l-hak olan, yaradan Rabbü'l-àlemîn... Yaratan, yaşatan, rızkı veren, rubûbiyet sahibi, ulûhiyet sahibi sadece Allah-u Teàlâ'dır, tektir. Tamam.

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (الإخلاص:١)

(*Kul hüva'llàhu ehad.*) "Allah bir tekdir, şerîki nazîri yoktur." (İhlâs, 112/1)

Tamam ama bazıları tevhidde, yâni Allah'ın birliğini düşünmekte daha derin mânâları da kavramışlar. Bazıları bunun içinde yaşıyorlar, gayet iyi biliyorlar. Nedir o daha yüksek derecesi?

لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ .

(*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llàh*) "Bütün güç kuvvet Allah'ındır." Her şey Allah'ın kudretinde… Allah dilemezse hiç bir şey olmaz.

Bütün işler Hàlik'ındır, kul eliyle işlenir;
Hakkın emri olmaz ise, sanma bir çöp deprenir.

Bir rüzgâr esmez, bir çöp kımıldamaz. Hepsi Allah'ın gücüyledir, müsaadesiyledir, emriyledir, yaratmasıyladır. (*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llàh*) Allah'tan başka güç kuvvet yoktur. O sameddir; herkesin ihtiyacını veren, herkesin dua ettiği zaman

duasına icabet eden odur, başkası değil. Buna gizli tevhid diyorlar; öteki aşikâre tevhid…

لاَ مَعْبُوْدَ إِلاَّ الله .

(*Lâ ma'bûde illa'llàh*) "Allah'tan başka ma'bud yok." Tamam, şu put, bu ma'bûd, firavunların taptığı, Mısırlıların, Hititlilerin, Sümerlilerin, Asurluların taptığı; onların hepsi tanrı değil! Ancak Allah'tır hakiki ilâh, ma'bud..." Bu birinci derecesi, ehl-i tevhîd bunlar.

Ama, (*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llàh*); bütün güç kuvvet Allah'tadır, ondan başka güç kuvvet sahibi yok. Mukadderâtı takdir buyuran odur. Alnımızın yazısını yazan odur. Başımıza gelenler onun kaderindendir. Kadere rızâ göstermek imandandır. (*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llàhi'l-aliyyi'l-azîm*) Bu daha yüksek bir derece. Şerîki, nazîri yok, güç kuvvet sadece onun elinde...

Ondan sonra, daha da derinleştiği zaman tevhid fikri, aslında Allah'tan gayrı bir varlık da yok... Allah-u Teàlâ Hazretleri yaratmış da, onun için ortada görünüyorlar. Ama ha varmış, ha yokmuş; bir varmış, bir yokmuş...

"—Hani senin deden, hani dedenin babası, hani ötekiler, hani bir zaman seninle selâmlaşan, konuşan, şimdi ahirete göçmüş olan insanlar, hani eski günler?.."

Yâni her şey fânî, sadece el-Bâkî Allah. Hüve'l-Bâkî, hüve'l-Hayyü'l-Bâkî... Sermedî olan, ezelî olan, ebedî olan, hakîkî vücûd sahibi olan odur. Ötekiler mecâzen; işte var diyoruz ama bir varmış, bir yokmuş. Nasıl var?.. Yok yâni. Bütün varlıklar varlığını Allah'tan aldığı için, biraz var gibi görüyorlar şeklen, ama hepsi Allah'tan...

Eh o zaman, etrafa bakınca bazı ehl-i tevhîd, her şeyde Allah'ı görüyor. "Nereye baktıysam orada Allah'ı gördüm!" diyor. Allah'ın tecellîsini görüyor. Tecellîsi ne demek? Görüntüsü, görünümü

demek yâni. Ayet-i kerime de var bu hususta... Bunlar onların kafasından uydurdukları şeyler değil. İkaz ediyorum sizi, sù-i zanna düşmeyin.

Orada ne buyuruyor Allah-u Teàlâ Hazretleri:

فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ (البقرة:١١٥)

(*Feeynemâ tüvellû fesemme vechu'llàh*) "Yönünüzü nereye dönerseniz dönün, Allah o tarafta, o cânibdedir, oradadır." (Bakara, 2/115) Allah Allah!.. Buraya da dönsem öyle, bu tarafa da dönsem öyle, öbür tarafa da dönsem öyle... Nereye dönerseniz dönün oradadır Allah...

E bu da tabii tevhidin biraz daha àrifçe bir derecesi. Her şeyi yok biliyor, her şeyin yok olduğunu görüyor, asılsız olduğunu, fânî olduğunu görüyor; o perdenin arkasında, o şeklin arkasında bâkî olan, asıl varlığın sahibi olan, asıl var olan Allah'ı görüyor.

Tabii bunları anlatmak da zordur. Bunlar insanın içinde düşüne düşüne, Allah'ın vergisi olarak, Allah'ın ihsân etmesi olarak, buldukları mücevherât bunlar... Çok kıymetli bilgiler. O zaman, nereye baksa Allah'ı gören bir insan;

لاَ مَوْجُودَ إِلاَّ الله .

(*Lâ mevcûde illa'llàh*) demeğe başlıyor. "Allah'tan başka bir varlık yok!" noktasına geliyor.

Bazıları tabii bunu anlayamıyor. O seviyeye gelmeyen anlayamıyor, anlayamayınca çeşitli münakaşalar çıkıyor ama, ne yapalım, Allah-u Teàlâ Hazretleri öyle buyurmuş:

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلاَّ وَجْهَهُ (القصص:٨٨)

(*Küllü şey'in hâlikün illâ vecheh*) "Her şey helâk olucudur, helâk olacaktır; yalnız o vardır." (Kasas, 28/88)

Nereye dönseniz, Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin vech-i pâki oradadır.

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ (الحديد: ٤)

(*Ve hüve meaküm eyne mâ küntüm*) "Nerede olursanız olun, Allah sizinle beraberdir, sizin yanınızdadır." (Hadîd, 57/4)

Hani, anla bakayım bunu! Allah-u Teàlâ Hazretleri böyle buyuruyor işte. "Nerede olursanız olun, Allah sizinle beraberdir." Hissedebiliyor musun o beraberliği?..

İmanın en yüksek derecesi nedir:[26]

أَفْضَلُ الْإِيمَانِ، أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللهَ مَعَكَ حَيْثُمَا كُنْتَ (طب. حل. عن عبادة بن الصامت)

RE. 76/9 (*Efdalü'l-îmân*) "İmanın en yüksek derecesi, (*en ta'leme enne'llàhe meake haysü mâ künte*) nerede olursan ol, Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin seninle beraber olduğunu bilmendir."

Onu hissedebiliyor musun? Günah işleyemiyorsun, hata işleyemiyorsun, ayağını uzatamıyorsun, edebinden el pençe divan duruyorsun. Neden? Allah'ın her yerde hâzır ve nâzır olduğunu biliyorsun da, seni gören, seni işiten, her şeye kàdir olan Mevlâ'nın huzurunda, edebinden böyle el pençe divan duruyorsun. İşte o en yüksek iman. Bu da bir şey, başka varlığı görmemek.

Tabii bunun daha ileri ileri derecelerini de telaffuz etmiş olan, söylemiş olan kimseler var. Meselâ, Muhiddin ibni'l-Arabî... O da *vahdet-i vücûd* demiş. Yâni *vücûd* ne demek?.. Varlık demek.

---

[26] Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.336, no:8796; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.305, no:535; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.124; Ubâde ibn-i Sàmit RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.I, s.225, no:204; *Kenzü'l-Ummâl*, c.I, s.37, no:66; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.V, s.194, no:3971.

İnsanın bedeni demek değil. *Vahdet-i vücûd* ne demek?.. Bütün varlıklar bir tanedir, Allah'ın varlığıdır. Ötekiler varlık filan değil, onlar yok... Sadece Allah'ın varlığı var. Bunu izah etmiş. *Fütühât-ı Mekkiyye*'sinde izah etmiş, daha başka eserlerinde izah etmiş, birçok kimseyi de etkilemiş onun izahı.

Bunun karşısında tabii, İmâm-ı Rabbânî Efendimiz KS de diyor ki: *Vahded-i şuhûd* var. Yâni hangi yere baksan, her yerde Allah'ın yarattığı bir mahlûku, onun bir eserini gördüğü için, onun varlığına bir şahidi gördüğü için, bütün her şey Allah'ın şahidi olduğundan, şahitlerin birliği var. Tek bir şahit var, işte bütün varlıklar Allah'ın varlığına şahittir. Evet öyledir. *Vahdet-i şuhûd*, evet o doğrudur, çok doğrudur. Çünkü bütün bu varlıklar Allah'ın varlığını gösteriyor.

"—E nasıl bu?"

Tabii bunların anlaşılması için insanın çok derin tefekkür edebilen, çok geniş bir bilgiye sahip olması lâzım! Ama ümmî de olsa, Allah bazı kimselere bu bilgileri, bu zevkleri, bu duyguları, bu hisleri öğretiyor, bildiriyor. Bakıyorsun ümmî, ama anlamış. Allah'ın varlığını derece derece, daha derin, daha derin anlamış.

Ankara İlâhiyat'ta talebem vardı, şimdi doçent, tasavvuf doçenti. Hacı Bayrâm-ı Velî Hazretleri'nin hayatını, eserlerini tetkîk eylemiş. Sordum:

"—Nasıl, hangi sonuca vardın Hacı Bayrâm-ı Velî Hakkında?"

"—Hocam, maalesef o da vahdet-i vücûdcu..." dedi.

Güldüm... Evet, insan ayeti, hadisi biraz bildiği zaman, bu konuların içine biraz girdiği zaman, bazısı vahdet-i vücûdu kabul edemez, derinliğini, ne mânâya geldiğini anlayamaz. Elbet bir hàlık var, bir de mahlûk var.

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ (الجاثية:٢٢)

(*Haleka'llàhu's-semâvâti ve'l-ard*) [Allah gökleri ve yeri

yarattı.] (Câsiye, 45/22)

Hàlikla mahlùkun ayrı olduğunu bu ayet-i kerimeler ifade ediyor diye, vahdet-i vücûdun ne olduğunu anlayamaz. Ama Muhiddin ibn-i Arabî'yi de okuduğun zaman, onun da eserlerini okuduğun zaman, zaten onun da senin gibi düşündüğünü, ama meseleyi izah ederken daha derinden bir izahla öyle anladığını görüyorsun. Yâni yanlış değil, işi daha derinden böylece anlatma şekli…

Tabii, Hacı Bayrâm-ı Velî de müderris idi. O zamanın alimi, profesörü, üniversite hocası gibiydi. Dinîi ilimleri iyi bilen bir kimseydi. Ama tabii tasavvuf yolunda yürüdü mü bir insan, Allah'ı tanır, ma'rifetullaha erer.

İnsan, Allah'ı kendisi tanıyamaz. Allah tanıttırırsa tanır. O zaman kitap olmadan da, Arapça olmadan da tanır. Allah, ma'rifetullahı verirse o zaman ümmî olmasına rağmen tanır. Bu nasıl olur?.. Allah'ın sevdiği ibadetleri yapar, Allah'ı zikreder, Allah'ı sevdiği zamanlarda Allah-u Teàlâ Hazretleri'ne göz yaşlarıyla ilticâ eder, geceleri kalkar seccadesinde dua eder, tesbihini çeker. Derken, o zikirleri yaparken, bu ibadetlere devam ederken, bu âdâba, ahlâka uyarak edepli bir kul olarak yaşarken Allah gönlünü nurlandırır, bilgilendirir. O zaman Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni bilir. Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni bulur. Allah-u Teàlâ Hazretleri'ne erer. Ümmî de olsa, kitap okumadan da olsa olur, o zevki yaşar, o tadı yaşar. O keyifle ne güzel sözler söylerler.

Ne diyor Eşrefoğlu Rûmî Hazretleri:

Ey Allahım, beni senden ayırma,
Beni senin cemâlinden ayırma!

Balığın cânı su içre dirilür,
İlâhî balığı gölden ayırma!

Seni sevmek benim dinim, imanım.
İlahî, dîn ü îmandan ayırma!

Yâni, suyun içinde balık gibi olduğunu, Allah'ın sevgisi deryâsında yüzdüğünü, Allah'tan hiç ayrılmak istemediğini, ona son derece derinden aşık olduğunu ifade ediyor bu ilâhîler. Buna benzer daha nice ilâhîler var.

İnsan tatmadığı fikirleri, duyguları, hisleri tadarsa, ne demek olduğunu anlayabilir. Bunun için de meselâ Ramazan'da i'tikâfa girin, on gün evinize gitmeyin, camide ibadet edin! Kur'an okuyun, zikir yapın, geceleri kalkın ibadet edin!.. Ne zevkler, ne safâlar, ne fikirler, ne ilimler, ne irfânlar, ne güzellikler tadacaksınız.

"—Haa!" diyeceksiniz. "Vay be! Meğer ben bir şey bilmiyormuşum. Meğer bu taraf ne kadar tatlıymış. Ben bunu dışarıdan; yâ bu adamcıklar camiye giriyorlar, gündüz oruç tutuyorlar, gece uyku uyumuyorlar, cevr-ü cefâ çekiyorlar, hayatları tatsızdır filan sanıyordum; meğer ne kadar tatlıymış..." der insan.

Ne diyor evliyaullahın büyüklerinden birisi:

"—Hükümdarlar bizim tattığımız lezzetleri, zevkleri, safâları bilseler, bu zevkleri, safâları bizden almak için ordularını bize çevirir, bize saldırırlardı. Hücûm, şunun elinden şu güzel şeyleri alalım!" diye bize saldırırlardı diyor.

Neden?.. Çok zevkli, çok tatlı, güzel şeyler ama, işte tatmayan bilemiyor.

Bu vahdet-i vücûd da bir görüştür, bir zevktir, insanın Allah-u Teàlâ Hazretleri'nde seyrinde, seyr-i sülûkünde kendisinde hâsıl olan bir irfân derecesidir. Güzel bir derecedir, doğrudur ama, onun ötesi vardır; onun daha ötesi vardır, daha ötesi vardır, daha ötesi vardır...

Niye anlattık bunları?.. Tevhîdin dereceleri vardır da ondan. Kimisi (*Lâ mevcûde illa'llàh*) der, kimisi (*Lâ ma'bûde illa'llàh*) der, kimisi (*Lâ maksûde illa'llàh*) der. Allah'tan başka bir gàye, bir maksud yoktur. Her şey bir tarafa atılmalı, insan sırf Allah'ın sevgisini kazanmağa çalışmalı, hedefi sırf Allah olmalı...

O da *Lâ ilàhe illa'llàh*'ın bir hali. (*Lâ mahbûbe illa'llah*) Allah'tan başka sevilecek, sevilmeye layık, gönül bağlanacak

başka bir şey yok. E bu da tevhidin bir derecesi işte.

İnsan tevhidi derece derece, *Lâ ilàhe illallàh*'ı derin derin mânâsıyla, zevkini duya duya, istasyonlardan geçe geçe, ilerledikçe bunları anlar. Ama anlamayana da lafla söylesen fayda etmez. Çünkü anlamadı. İki gözü âmâ olan, doğuştan âmâ olan bir insana, yeşil ile kırmızının farkını anlatamazsın. Çünkü bilmiyor. Bak yeşil şu halı, kırmızı gül, çiçek. Ama ne demek kırmızı, ne demek yeşil, ne demek sarı, ne demek mor?.. Anlayamaz. Tatmayan bilmez.

من لم يزوق ، لم يعرف.

(*Men lem yezûk, lem ya'rif*) "Kim ki tatmadı, bilemedi. Tatmayan bilmez." Baklavayı hiç yememiş olan baklavanın tadını bilmez. Balı hiç yememiş olan balın tadını bilmez. Tadılmayan şeyi bilemezler insanlar. Tattığı zaman, oh ne kadar güzelmiş, çok güzelmiş derler.

Diyor ki: Dindarlar durdurulmuşlardır. Tevhîd ehli seyrederler, yâni seyahat ederler, hareket ederler, ilerlerler. Tevhîdin derecesinden derecesine, istasyonundan istasyonuna (*mea's-selâmeh*) giderler tevhid ehli. Çünkü *Lâ ilàhe illa'llàh* sözü çok büyük bir sözdür muhterem kardeşlerim! *Lâ ilàhe illa'llàh* sözünün muazzam bir tesiri vardır.

Hiç fizik kitapları yazmasaydı, uzaktan bir demirin bir başka demiri oynatacağını düşünür müydünüz?.. Hiç değmeden bunu kıpırdatacak bu. Bu demir çubuk, şuradakini değmeden kıpırdatacak... "Hadi oradan yâ, öyle şey olur mu?" derdiniz. Ama tecrübe edilmiş, biliniyor, ilim kitapları yazıyor, Fizik kitapları yazıyor da, değmeden de uzaktan hareket ettirmek oluyormuş. Oluyormuş, tamam, anlıyorsun. Şimdi televizyonu uzaktan komutayla idare ediyorsun, açıyorsun, kapıyorsun, değiştiriyorsun... Uzaktan oluyormuş demek ki.

*Lâ ilàhe illa'llàh*ın öyle tesiri vardır. Öyle anlatayım. Kuvveti vardır, tesiri vardır. Nasıl tesiri vardır?.. Kuvvetli bir mıknatısın

başka bir demiri hareket ettirdiği gibi, gücü vardır *lâ ilàhe illallàhın. Lâ ilàhe illallàh*ı çeken bilir, yaşayan bilir, o mertebeye ulaşan bilir, ulaşamayan bilmez. Ne diyelim...

c. Rıza ve Teslimiyet Makamı

(*Ve ehlü'r-rıdâ yestervihûn*) "Rızâ ehli sükûn ve it'mînâna kavuşturulmuşlardır, kavuşturulurlar."

Evet, müslümanların bir cinsi de rızâ ehlidir. Çok yüksek mertebedir rızâ makamı. Rızâ ve teslimiyet makamı. Nedir bu? Allah'ın her kaderine râzı olmak.

Erzumlu İbrâhim Hakkı Hazretleri ne güzel söylüyor:

Hoştur bana senden gelen,
Ya gonca gül, yahut diken,
Ya hil'at ü yahut kefen,
Lütfun da hoş, kahrın da hoş!

Mevlâ görelim neyler,
Neylerse güzel eyler.

"—Yâ, neylerse güzel eyler mi?.."
Neylerse güzel eyler.

Ey lütfu çok, kahrı güzel,
Lütfun da hoş, kahrın da hoş.

Bak, yâ Rabbi senin lütfun çoktur, ey lütfu çok olan Mevlâm, ey kahrı da güzel olan Mevlâm, kahrın da güzeldir. Firavun'u kahretmesi ne güzel olmuştur, ne ibret olmuştur. Nemrut'u kahretmesi ne güzel olmuştur. Allah'a şirk koşup dururken, baş kaldırıp yumruk sallayıp dururken, bir müşrikin kafasına yıldırımı indirmesi, kahretmesi ne güzel olmuştur!..

Yunanlılar, Uşak'ta müslümanları camiye doldurup da kapıda elinde meşale, elinde silah:

"—Hadi bakalım Allahınız sizi kurtarsın!" dediği zaman, "Yakacağım şimdi camiyi, ahşap camiyi, kapıdan da sizi çıkartmayacağım, çıkanı kurşunla öldüreceğim. Kalan, tavan yanıp çökünce kebap olup çökecek. Hadi bakalım sizi Allahınız kurtarsın." dediği zaman arka kapı açılıp da Türk askeri kapıdan girip de onu kahretmesi ne güzeldir. Olmuş hadise bu.

"—Hadi bakalım sizi Allah'ınız kurtarsın, kurtaramaz!" diyor Yunanlılar.

Öyle derken caminin kapısı bir itilip açılıyor, Türk askerleri deviriyorlar. İşte Allah'ın kahrı da güzel!

Ey lütfu hoş, kahrı güzel,
Lütfun da hoş, kahrın da hoş.

Ama tabii, Yunanlıyı kahretmesine memnun oluyor da müslüman, kendisinin başına, kendisinin anlayamayıp da hoşlanmadığı bir olay geldiği zaman, kadere rızâ göstermiyor. Bu

nedir?.. Bu hamlıktır. Kadere rızâ göstermemek cahilliktir, gafilliktir, hazımsızlıktır, iyi kulluk değildir.

Onun için, hadis-i kudsîde Allah-u Teàlâ Hazretleri buyurmuş ki:

"—Benim kaza ve kaderime râzı olmayanlar, çıksınlar benim mülkümden, yarattığım alemden; benden başka bir rab bulsunlar kendilerine, defolsunlar!.."

Nereye gideceksin?.. Mülk onun, alem onun, kâinât onun, ondan başka da ma'bud yok. Nereye gidecek?.. Yâni kovuyor Allah… Rızâ göstermeyeni kovuyor huzurundan.

Onun için, insanın başına iyi olaylar geldiği zaman, tatlıyken, iyi ibadet edip, iyi müslüman olup da, biraz acılı olaylar geldiği zaman isyan ederse, o insan çok cahillik etmiş olur. Çocuğu hastalanıyor, isyan ediyor. İşi bozuluyor, isyan ediyor. Kendisine bir rahatsızlık geliyor, isyan ediyor. Bir haksızlığa uğruyor, isyan ediyor... Olmadı işte. Böyle kulluk olmaz.

Ne olacak?.. Rızâ olacak, Allah'a teslimiyet olacak. Allah'ın hükmüne râzı olacak, teslimiyet gösterecek. Böyle olunca insan, sükûn ve itmînân içinde olur, rahat olur. Neylerse güzel eyler, sıkıntısı yok. Ondan rahatlıyor. Çünkü hiç bir şeyden rahatsız olmuyor ki. O çok güzel bir şey.

Bunun misalleri çok. Bu lafla olmuyor. Adamın birisinin yolunu kesmiş haramiler, on on bir tane çocuğu varmış.

"—Çık paraları!" demişler.

Para yok. Çoluk çocuk çok ama fakir bir aile…

"—Çık paraları! Ne yaptın?.."

"—Yok param... Bilmem ne..."

Çocuğun bir tanesini almışlar,

"—Öldürürüz bunu!"

"—Yâhu, param yok, olsa veririm. Yok."

Kesmişler çocuğu, gözünün içine bakıyorlar, öyle duruyor. Bir çocuğu daha getirmişler, onu da kesmişler, öyle duruyor. Bir tane daha getirmişler, onu da kesmişler, öyle duruyor.

Haramilerin reisi şaşırmış.

"—Yâhu, sen ne vicdansız babasın! Çocuklarını kesiyoruz da hoplayıp zıplamıyorsun, feryâd ü figân etmiyorsun, öyle sakin duruyorsun?.."

"—Ne yapayım Allah'ın takdiri. Ömürleri bu kadarmış. Bu olayı başıma, alnıma yazan Allah; ne yapayım?.." demiş.

Haraminin elinden kılıç düşmüş.

"—Yâhu, yaktın beni şimdi. Öyle bir söz söyledin ki yaktın beni. Bunu önceden söyleseydin, bu üç çocuğunu da öldürmezdim."

"—O da Allah'ın kaderi…" demiş.

O kadar olacak, ondan sonra haramilerin reisi de ıslah olacak. O da Allah'ın kaderi. Her şey Allah'ın takdiriyle oluyor.

Bilmem anlatabiliyor musunuz, bilmem hissedebiliyor musunuz?.. Bu lafla olmuyor. Yâni kadere rızâ, palavra ve edebiyat, veya şiir, veya öğünme ve böbürlenme ile olmuyor. Hayatta karşılaştığı olaylardan sarsılmamak, onu takdir edenin Allah olduğunu bilmek, sapasağlam durmakla imtihan kazanılıyor.

Evet, öyle insanlar ne olur?.. Allah tarafından huzur ve sükûna, itminâna kavuşturulmuşlar demektir. Huzur ve âsâyiş içinde, telaşsız, bahtiyar yaşarlar.

d. İnsanlardan Uzaklaşanlar

(*Ve ehlü'l-inkıtà' yetehayyerùn*) *Ehlü'l-inkıtà',* her şeyden alâkasını kesen insanlar. Bazıları Allah'a güzel kulluk edeceğim diye dağlara gidiyorlar, uzleti seçiyorlar, uzleti ihtiyâr ediyorlar, tenhalarda oturuyorlar, dağ başlarında ibadet ediyorlar, cemiyetten kaçıyorlar, bir mağaraya giriyorlar...

Rahib ne demek meselâ?.. *Râhib*, iki gözlü he ile. Üç tane he var Arapça'da: *Ha, hı, he*… Râhib *he* ile.

Râhib ne demek? Korkup kaçan demek… Nereden korkuyor? Allah'tan korkuyor, cemiyetin içine girerse günah işleyeceğinden korkuyor. Şeytanlı insanlarla, günahkâr insanlarla karşılaşırsa, belki günah işlerim diye korkuyor, kaçıyor. Râhib bu demek.

Ruhbanlık bu demek... Bazıları işte böyle manastırlara çekiliyor, savmaalara çekiliyor, dağlara çekiliyor, mağaralara çekiliyor, öyle ibadet ediyor.

"—Hocam doğru mu bu? Duyuyoruz bunu, laf arasında soralım. Böyle bir şey doğru mu?"

Esas itibariyle bizim numûnemiz, numûne-i imtisâlimiz Peygamber-i Zîşânımız'dır. Biz Peygamber SAS Efendimiz'in emrini tutarız, onun haline bakarız, onun yaptığını yaparız.

Peygamber SAS Efendimiz, terk-i evlâd u iyâl yapmamış. Yâni çoluk, çocuğu, malı, mülkü, eşi, dostu, konuyu, komşuyu bırakıp terk-i diyâr etmemiş. Peygamber Efendimiz'in yaşayış tarzı, en mükemmel yaşayış tarzı... O toplumun içinde, cemiyetin içinde, cemaatin içinde bulunmuş. Hatta ihvânını, ashâbını, etrafındaki mü'minleri, insanları, devamlı bir arada bulunarak eğitmiş, terbiye etmiş.

Peygamber Efendimiz'in eğitim, öğretim, terbiye metodu nasıl?.. Gel bakalım yanıma, gez bakalım benimle, otur kalk bakalım, öğren bakalım! Bu tarzda... Göstererek, hayatın içinde yaşarken, gece gündüz öğretmek… Peygamber Efendimiz, İslâm'ı böyle öğretti.

Ashab ne demek?.. Peygamber Efendimiz'in sohbetinde bulunan, onunla yârenlik etmiş olan, beraberlikte bulunmuş olan insanlar demek, arkadaşları demek. Peygamber Efendimiz'in İslâm'ı öğretme şekli nedir? Sohbet metodu. Sohbet metodu ne demek?.. Birileriyle sohbet mi etmek demek?.. Hayır! Beraber olarak, gece gündüz beraber olarak yetiştirmek metodu…

Bu metodu anlayıp da en iyi kim uygulamış?.. Mürşid-i kâmiller, tasavvuf erbâbı uygulamışlar. Nasıl yetiştiriyorlar insanları, müridi, tâlibi, sâliki, hevesli olan kimseyi?.. Gel bakalım diyor, yanına alıyor, tekkeye alıyor. Beraber oturuyorlar, kalkıyorlar, yemek yiyorlar, namaz kılıyorlar, ibadet ediyorlar. Hatası kusuru varsa söylüyor veya söylemeden haliyle öğretiyor, bakışlarından ibret almasını öğretiyor ona. O da yavaş yavaş, tekkede hizmet ede ede, sonunda olgun bir kimse oluyor.

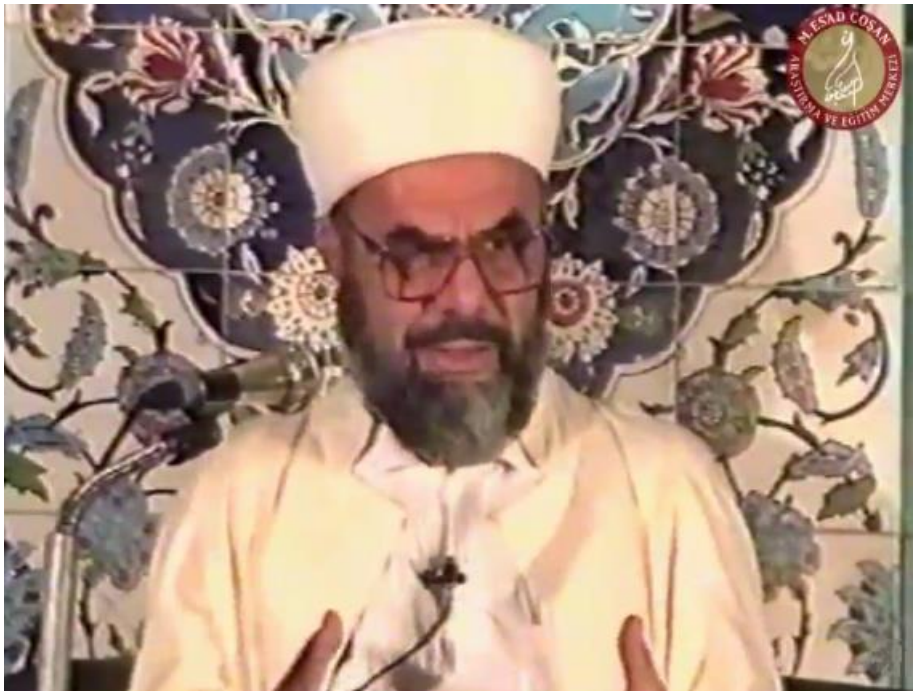

Nasıl öğrendi bunları?.. Hangi kitapları okudu?.. Kaç defa imtihana girdi?.. Öyle değil; yaşayarak, beraberlikle öğretmek... İşte en güzel metod, en güzel usul, en sağlam usül, herkese uygun olan usül, herkesin anlayabileceği usul bu... Bunu çoban da anlar, alim de anlar, küçük de anlar, büyük de anlar.

Peygamber Efendimiz'in yanına Hazret-i Ali RA küçükken geldi, Enes RA küçükken geldi, öyle yetiştiler. Küçük de anlar, büyük de anlar, kadın da anlar, erkek de anlar. Sistem, usul böyle…

"—Efendim toplumdan ayrılmak yok mu?.."

Var…

"—Kur'an-ı Kerim'de var mı?.."

Var... Mûsâ AS, kavminden ayrıldı, Tur Dağı'nda otuz gün kaldı, on gün daha ilâve oldu, kırk gün... Tamam. İnsanlardan belli bir müddet için ayrılıp, ibadet edip, yetişip, gelişip, ondan sonra insanların yanına gitmek var. Ama ömür boyu insanlardan

ayrılmak, cemiyetten kaçmak, cemaatten kaçmak yok...

Bazıları günah işlemeyelim diye öyle yapmışlar. İnsanın tek başına dağın başında mağarada müslümanlık yapması kolaydır. Ama herkes dağ başında yaşayamaz. İnsanların medeniyetleri icabı topluluklar kurulmuştur, şehirler kurulmuştur. Şehir hayatının düzenli olması lâzım! Orada insanın müslümanlığını güzelce sürdürmesi lâzım!

Bunun için inkita', uzlet, devamlı olarak tavsiye edilmemiş; ruhbanlık tavsiye edilmemiş İslâm'da… Cemaate karışmak tavsiye edilmiş. İnsanlarla konuşmak, ülfet ve ünsiyet tavsiye edilmiş. Sevmek, sevilmek tavsiye edilmiş... Ezası, cefâsı varsa; ezasına, cefâsına da tahammül etmek tavsiye edilmiş, sabretmek tavsiye edilmiş. Adâb u muaşeret tavsiye edilmiş, güzel komşuluk tavsiye edilmiş.

Her toplum tabakasına hakları ve vazifeleri öğretilmiş. Hocaların hakları, vazifeleri... Talebelerin hakları vazifeleri... Kocanın hakları vazifeleri... Hanımın hakları, vazifeleri... Babanın hakları, vazifeleri... Evladın hakları, vazifeleri... Hepsi öğretilmiş. Komşunun hakları, vazifeleri... Müslümanın müslümana karşı hakları, vazifeleri... İki taraflı. Hem hakları var, hem vazifeleri var. Evlat babaya hürmet edecek, baba da evlada bakacak. Bu kadar basit… Karşılıklı. İslâm hepsini ölçü olarak koymuş. Böylece toplum hayatı devam edecek.

Toplum hayatı İslâm'da daha kıymetli... Cemaatle kılınan namaz, yalnız kılınan namazdan daha sevaplı... Topluluğa karışıp insanların ezasına tahammül etmek, toplumdan kaçıp rahat yaşamaktan daha sevaplı... İnsanların kusurları varsa, düzeltmeğe çalışırsın. İyileri, âmilleri, kâmilleri, olgunları varsa, dinlersin, istifade edersin.

Böyle dersler dağ başında olur mu?.. Böyle kitaplar dağ başında olur mu?.. Şehirlerde ilim vardır, irfan vardır, ders vardır, cemaat vardır, ibadet vardır, bereket vardır; yalnızlıkta bunlar yoktur.

Peygamber Efendimiz, köyleri, tenhaları bile tavsiye etmiyor. Şehir ahalisinin ecri sevabı köy ahalisinden daha fazladır. Çünkü şehirde ilim, irfân vardır, dirlik düzenlik vardır, adalet vardır. Öbür tarafta dağ kanunu vardır, orman kanunu vardır. Tabancasını tüfeğini doğrultan, mezrasına giren adamı vurur. Bir öküz için iki köy halkı birbirine girer...

İslâm, birlik ve beraberliği emrediyor, kesin. Cemiyet hayatını tavsiye ediyor, kesin. Zaman zaman eğitim için ayrılmalar müstesna, bunları tavsiye ediyor İslâm dini.

Eh *ehlü'l-ınkıtâ*,' çıkınını düğümlemiş, azığını yanına almış, kaçmış gitmiş cemiyetten, cemaatten... Sevapları kalmıyor bir kere. Burada 27 kat sevap alacaktı camide kılsaydı, orada bir kat, 27'de bir. E az. Cumaları filan terk ederse, fena... Peygamber Efendimiz diyor ki:

"—Benim, sizin için korktuğum şeylerden bir tanesi: Dağları, bayırları, yaylaları seversiniz, sütü kaymağı seversiniz, sağılacak içilecek yoğurt, peynir, süt, bal bilmem ne... Şehirleri terk edersiniz, cumaları ve cemaatleri terk edersiniz, helâk olursunuz. Ondan korkuyorum." diyor Peygamber Efendimiz.

Cumayı terk etmek çok fena… Üç cumaya mazeretsiz gelmeyenin kalbi mahvoluyor, mühürleniyor Allah tarafından.

Onun için inkıta', infisal, i'tizâl, uzlet, cemiyetten firâr çok makbul değil. Ama yapanlar olmuş. Allah rızası için bunu yapanlar olmuş. Tasavvuf erbâbının hayatı incelenirse, böyle insanlardan kaçıp kendini ibadete vermiş insanlar olmuş. Herkes yaparsa, toplum dağılır. Makbul bir yol değil ama yapanlar olmuş.

(*Ve ehlü'l-ınkıtà' yetehayyerùn*) İnkıta' ehli, böyle toplum kaçkınları ne yaparlar? Mütehayyir kalırlar. Böyle hayrette kalırlar.

Tabii insan insanı terbiye ediyor, insan insana nasihat ediyor, insan insanı doğrultuyor, insan insana yardım ediyor. Ayrıldığı zaman bu olmaz. Anlatabildim mi?..

e. Hak Zâhir Olunca Perdeler Kalkar

(*Sümme kàle*) Böyle insanların, müslümanların çeşit çeşit tiplerini, cinslerini anlattı. Başka bir söze geçiyor Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri. Ne buyuruyor:

(*İnne'l-hakka izâ zahar, telâşâ küllü mâ hacebe ve seter.*) "Hak zâhir olduğu zaman, hak göründüğü zaman, hakkı örten, perdeleyen her şey yok olur gider. İzmihlal bulur, yıkılır gider."

Tabii bu ne demek?.. Bir kere hak ne demek?.. Hak iki mânâya geliyor. Bir: Vücûdu hak olduğu için Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîne Hak deniliyor. Hak Teàlâ Hazretleri...

Hak Teàlâ azamet àleminin pâdişâhı,
Lâ mekândır, olamaz devletinin tahtgâhı...

Hak Teàlâ diyoruz, Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinden birisi el-Hak'tır, el-Hakku'l-Mübîn'dir, Hak demek.

Bir de gerçek, hakikat filân mânâsına kullanıyoruz.

"—Hak geldi, bâtıl zâil oldu."

"—Bu konuda hak şudur. Bu işin hakkı şudur." diye kullanıyoruz.

Burada tabii, (*İnne'l-hakka izâ zahar*) Hak zâhir olduğu zamandan maksat, Allahu a'lem Cenâb-ı Hak'tır. Cenâb-ı Hak mü'minin, mü'min-i kâmilin gönlüne tecellî edince, zâhir olunca, Cenâb-ı Mevlâ'yı müşâhede noktasına erince kâmil kul; (*telâşâ küllü mâ hacebe ve seter*) artık Mevlâ'yı insanların görmesine engel olan ne kadar perde varsa, ne kadar örtü varsa hepsi yok olur gider. Hepsi gider bir tarafa, silinir gider. Cenâb-ı Hak tecellî etti mi, onu engelleyen her şey silinir.

Cenâb-ı Hakk'ı engelleyen, perdeleyen, neyi engelliyor?.. Kulun Cenâb-ı Mevlâ'yı bulmasını, Cenâb-ı Mevlâ'ya ermesini engelliyor. Yoksa, kimse Allah'ı engelleyemez de, kul kusurlu olduğundan Cenâb-ı Mevlâ'ya ulaşamıyor; perdelere takılıyor, örtüleri kaldıramıyor, hakikati göremiyor.

Nedendir bu?.. Günahlardandır, kusurlardandır, edepsizliklerdendir... Bilhassa edepsizliktendir. Özellikle

edepsizliktendir. Mü'min kul bir edepsizlik yaptı mı, mahvoldu. Edepsizlik insanın feyzini kaçırır, önüne bir sürü perdeleri indirir. Kat kat perdeler iner. Edep?.. Edep de insanın perdelerini kaldırır, edepli bir kul perdeleri geçer, Cenâb-ı Mevlâ'ya vâsıl olur.

Duymuşsunuzdur, hadis-i şeriften alınmadır: Cenâb-ı Mevlâ'nın yetmiş bin nurdan, yetmiş bin zulmetten perdesi vardır. Yâni nice nice... Buradaki yetmiş bin kesretten kinayedir. Cenâb-ı Mevlâ'yı kulun bulmasına, Cenâb-ı Mevlâ'ya ermesine, Allah'ı müşahede etmesine engel nurdan, zulmetten nice nice, nice nice perdeler vardır.

Bu perdeleri nasıl anlatıyor Süleyman Çelebi... Peygamber Efendimiz Mi'rac'a çıkmış, Cenâb-ı Mevlâ'ya doğru Mi'rac'ını yopıyor. Cebrâil bir yerde duruyor, diyor ki:

"—Tamam, benim işim bu kadar."

"—Niye?.."

"—Ben buradan öteye gidemem. Ben buradan biraz daha öteye gitsem yanarım, mahvolurum, cayır cayır yanarım. Buradan ötesi, benim tahammülümün fevkinde. Tahammül edemeyeceğim kadar bir başka şartlar var burada..." diyor.

O orada kalıyor ama Peygamber Efendimiz ilerliyor.

Ref' olup ol şâha yetmiş bin hicâb,
Nûr-u tevhîd açtı vechinden nikàb.

Öyle güzel söylüyor ki Süleyman Çelebi, öyle tatlı anlatıyor ki muhterem kardeşlerim!.. Edebiyat da güzel şey yâni. Edebiyat, yâni insanın söylediği sözü anlamak. Kelimelerin arkasında yatan güzellikleri anlamak… Çok güzel bir şey! Bak, Mi'rac'daki ilerleyişini anlatışına bak Süleyman Çelebi'nin. Allah mekânını cennet etsin... Allah şefaatine erdirsin mübareğin...

Ne diyor? "*Ref' olup ol şâha yetmiş bin hicâb*" Yetmiş bin perde var ya... Perde, perde, perde, perde... Cenâb-ı Mevlâ'yı göremiyor kul perdelerden. Bizim evimizin camında bir perde vardır, dışarıdan içerisi görünmüyor, içeriden dışarısı... Yetmiş bin perde,

ama bu perdeler ref' oluyor. Ref' olmak ne demek?.. Kaldırılmak demek. "*Ref' olup ol şâha yetmiş bin hicâb*" Perdeler kalkıyor kalkıyor, kalkıyor... E o zaman perdesiz ne oluyor?..

Âşikâre gördü Rabbü'l-izzeti,
Ahirette öyle görür ümmeti.

O izzet ve Celâl sahibi Cenâb-ı Mevlâ'yı Rasûlüllah Mi'rac'da aşikâre gördü. "*Ahirette öyle görür ümmeti.*" Korkma, sana da müyesser olabilir. Sen de iyi mü'min olursan, sen de ahirette öyle görürsün! Ama, Peygamber Efendimiz'e dünyada nasib oldu.

Ref' olup ol şâha yetmiş bin hicâb,
Nûr-u tevhîd açtı vechinden nikàb.

Eskiden çok güzel insanlar, yüzlerine peçe takarlardı. Erkekler de takarlardı. Yüzlerine peçe takarlardı, öyle gezerlerdi nazar değmesin diye, başkasının aklı karışmasın diye... Yüzüne perde takarlardı, kadınlar da, erkekler de... Buna nikàb denilir kaf ile. Nikàb, yâni peçe.

Nûr-u tevhîd, yâni *Lâ ilàhe illa'llàh* nûru, tevhid nûru yüzünden peçeyi kaldırdı diyor. Anlatışı anlayabiliyor musunuz?.. Yâni neleri anlattırıyor, neleri hissettiriyor. Çok güzeller güzeli bir sîmâyı perde örtmüş, görünmüyor. Açıp bakınca, düşüp bayılacak insan, o kadar güzel! Nûr-u tevhid, *Lâ ilàhe illa'llàh* nuru, yâni vechullàh, Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin vech-i pâki. Perdeleri yüzünden açtı, aşikâre gördü Rabbü'l-izzeti... O zaman Rasûlüllah, Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni Mi'rac'da aşikâre gördü.

Bî hurûfu lafzu savt ol padişâh
Mustafâ'ya söyledi bî iştibah.

"Söz olmadan, ses olmadan, harfler olmadan o alemlerin padişahı, meliki olan Allah-u Teàlâ Hazretleri, Muhammed-i Mustafâ'sına bir şeyler söyledi."

Şeş cihetten ol münezzeh zü'l-celâl
Bi kem ü keyf âna gösterdi cemâl

Altı cihetten münezzeh olan, o Allah-u Teàlâ Hazretleri... Söze bak, anlatışa bak! Yaşasın, yaşa, nur ol, vâr ol!.. Herkesin feryâd etmesi lâzım şimdi, yerlere serilmesi lâzım!..

Eskiden öyle olurmuş. Böyle güzel bir şey söylendiği zaman, cemaate bir heyecan yayılırmış; ah edenler, yaka yırtanlar, ayılanlar, bayılanlar olurmuş eski zamanda, anlatıyor kitaplar...

Altı cihetten münezzeh olan, mekândan, zamandan münezzeh olan o Rabbü'l-àlemîn, keyfiyetsiz, kemiyetsiz, niceliksiz, niteliksiz cemâlini Rasûlüllah'a gösterdi. Nasıl?.. Anlayamam, anlatamam, anlamazsınız... Öyle. Ama işte Allah zâhir oldu mu, perde merde filan kalmaz, perdeler filan hepsi erir gider. Allah, sevdi mi, edepli kulunu sevdi mi, tecelli eder. Tecelli edince, yetmiş bin perde nurdan, yetmiş bin perde zulmetten... Perde filan kalmaz. Onu diyor Ebû Hüseyn-i Nûrî Hazretleri.

O halde bizim ne yapmamız muhterem kardeşlerim?.. Cenâb-ı Mevlâ'nın rızasını, sevgisini kazanmamız lâzım! Kazanmağa çalışmamız lâzım! Perdeleri tek tek kaldırmağa çalışırsan, ömür biter, perdeler bitmez. Sen Cenâb-ı Mevlâ'nın sevgili kulu olmağa çalış, o zuhur etti mi, tecellî etti mi, perdelerin hepsi yok olur, gider. Tamam mı?..

Allah-u Teàlâ Hazretleri hepimize nasib eylesin...

Fâtihâ-i Şerîfe mea'l-besmele!...

17. 08. 1996 - İstanbul

18. EBÜ'L-HÜSEYN-İ NÛRÎ HZ. (4)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tàhirîn...

Fa'lemû eyyühe'l-ihvân... Ve inne efdale'l-hadîsi kitâbu'llah... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llàhu aleyhi ve sellem. Emmâ ba'd.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teàlâ Hazretleri cümlenizden râzı olsun... İki cihan saadetini cümlenize ihsân eylesin... Cümlenizi cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Ebû Abdurrahmân es-Sülemî isimli büyük tasavvuf aliminin çok kıymetli, kaynak mahiyetinde, numûne bir eser mahiyetinde olan *Tabakàtü's-Sùfiyye*'sinden, büyük mübarek evliyâullah ve sàlihlerin hayatlarını okuyoruz. Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'nin hayatı ve mübarek fikirlerini anlatan bölümünü okuyoruz. 167. sayfadayız. 10. paragrafa geldik.

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün

müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

……

a. Kadere Razı Olmak

Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri, biliyorsunuz aslen Horasanlı, fakat Bağdat'ta doğmuş, Bağdat'ta yetişmiş ve bu evliyâullahın, tasavvuf büyüklerinin en büyüklerinden ve en alimlerinden birisi... Tutturduğu tasavvufî meşreb bakımından da çok sevilen, çok beğenilen, sözleri çok güzel olan bir mübarek zât. Şimdi bu zâtın sözlerine devam ediyoruz.

Müellif Sülemî Hazretleri diyor ki:

١٠ - سمعت نصر بن أبى نصر العطَّار ، يقول: سمعت على بن عبد الله البغداد يَّ ، يقول: سمعت فارسًا الحمَّال ، يقول: لحق أبا الحسين النورىَّ علَّةٌ ، و الجنيد علَّةٌ ؛ فالجنيد أخبر عن وجده ؛ والنورىُّ كتم. فقيل له: لم لم تخبر كما أخبر صحبك ؟ فقال: ما كنا لنبتلى ببلوى ، فتوقع عليها اسم الشكوى. ثم أنشأ يقول :

إن كنتُ للسُّقْم أهْلاً فأنتَ للشُّكْر أهلاَ
عذبْ ، فلم يَبْق قَلْبٌ يقول للسُّقْم: مَهْلاَ

TS. 167/10 (*Semi'tü nasre'bne ebî nasrini'l-attâr, yekùlü: Semi'tü aliyyü'bnü abdi'llâhi'l-bağdâdiyye, yekùl: Semi'tü fâriseni'l-hammâle, yekùl*) Ben attarlık yapan Ebî Nasr oğlu

Nasır'dan işitmiştim. O da Bağdatlı Abdullah oğlu Ali'den işitmiş. O da Hammâl diye tanınan Fâris'ten işitmiş ki, (*lahika ebe'l-hüseyni'n-nûriyye illetün*) bu tercüme-i hâli okunmakta olan Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî hastalanmış, ona hastalık gelmiş, mülâkî olmuş, lâhik olmuş, hastalanmış. (*Ve'l-cüneyde illetün*) Cüneyd-i Bağdâdî'ye de bir hastalık gelmiş, o da hastalanmış. Hem Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî hastalanmış, hem Cüneyd-i Bağdâdî hastalanmış. Onlar hakkında bir şey anlatacak.

Ben ona geçmeden önce bir noktayı belirtmek istiyorum: Ebî Nasrini'l-Attâr diye geçti. Attâr, ıtırcılık yapan demek; *ıtır* da güzel koku mânâsına geliyor. Hattâ güzel kokulu bir çiçeğe de, bizde *ıtır çiçeği* derler. İşte böyle eczâlar, birtakım maddeler, kokular filan satan kimseye *attar* derler. Attarlar çoktur. Onlardan bir tanesi de bu.

Bir başka attar var, *Ferîdüddîn-i Attâr… Tezkiretü'l-Evliyâ* isimli kitabı yazan, o da İran'ın en büyük şairlerinden, yazarlarından birisidir, *Mantıku't-Tayr*'ı var, *Tezkiretü'l-Evliyâ*'sı var. Aynı zamanda bizim tarikat zincirimizle de irtibatı olan bir kimse.

Bir de tarikat zincirimizde Alâaddin el-Attâr Hazretleri var. Yâni, bunların Attâr ismini görüp de, aynı şahıs sanmayın. Attârlık bir meslektir, bu şahıslar farklı farklı kimselerdir.

Ebü'l-Hüseyin-i Nûrî de hastalanmış, Cüneyd-i Bağdâdî de hastalanmış. (*Fe'l-cüneydü ahbere an vecdihî*) Cüneyd Rh.A, hastalığını insanlara bildirmiş. Başına gelenleri insanlara nakletmiş, hikâye etmiş, söylemiş. "Şöyle hastalandım, böyle ağrı çekiyorum, şu oluyor, bu oluyor..." diye. (*Ve'n-nûriyyü ketem*) Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri ise susmuş, hiç söylememiş, konuşmamış.

(*Fekìle lehû*) Bu konuşmayan Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî'ye denmiş ki: (*Lime lem tuhbir kemâ ahbere sàhibuk*) "Arkadaşın Cüneyd'in söylediği gibi, sen de niye halini söylemedin? Hastalığını niye insanlara söylemedin de sakladın?.."

(*Fekàle sàhibü't-terceme*) Yâni terceme-i hâli okunan Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî demiş ki:

(*Mâ künnâ li-nübtelâ bi-belvâ fenûkia aleyhâ isme'ş-şekvâ)* "Biz bir belâ ile mübtelâ olunca, mübtelâ olduğumuz bu belâya,

imtihana, o musibete şikâyeti ekleyecek, ondan şikâyet edecek insan değiliz. Şikâyet etmeyiz. Onun için sustum, söylemedim." demiş.

(*Sümme enşee yekùlü*) Bu sözünün arkasından da bir şiir söylemiş. Anlaşılıyor ki, bu Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri edebî zevki olan, şair ruhlu bir kimse. Şiirleri duygularını ifade etmek için kullanıyor, sözlerinin arasında.

Bu bir tarzdır, meşrebdir. Bazı insanlar sözlerini ifade etmek için, duygularını anlatmak için şiiri severler, yazarlar, okurlar, dinlerler. Bizim bu memleketimizde de, Anadolu'da, Türkiye'mizde tarih boyunca şiir çok sevilmiştir. Buraya mübarek ecdâdımız geldikleri zaman, Horasan'dan, başka diyarlardan gelip de buraları fethettikleri, yerleştikleri zamandan beri, şiir bizim halkımızın örfünün, adetinin, yaşayışının içinde çok kıymetli bir mevkî taşır. Çok kıymetli bir mevkiye sahiptir.

Bizim dedelerimiz duygularını şiirle ifade etmeyi çok sevmişlerdir. Mevlidler yazmışlardır, şiirler, ilâhiler yazmışlardır. Hâlâ şimdi okuyoruz, dinliyoruz Yunus'tan, Eşref oğlu Rûmî'den, filânca mübarek zâttan, falanca mübarek zâttan... Hatta Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Hazretleri'nin Mesnevî'si meşhurdur, şiirdir. Ondan sonra, onun makamına halef olmuş olan zâtlar şiirle meşgul olmuşlardır. Hatta alimler şiirler yazmışlardır. Hatta tefsir kitapları, hadis kitapları, lügat kitapları bile şiirle yazılmıştır. Bu bir zevk meselesi, edebî zevk meselesidir, böyle olmuştur.

Bu da şiiri seven bir kimse. Bakalım ne okumuş?..

"—Ben hastalandığım zaman, bir belâ ile karşılaştığım zaman, bir ibtilâya mübtelâ olduğum zaman şikâyet edecek insan değilim! Biz şikâyet etmeyiz, böyle bir belâyla karşılaştığımız zaman." demiş ve şiir okumuş:

إن كنتَ للسُّقْم أهْلاً فأنتَ للشُّكْر أهلاَ
عذبْ ، فلم يَبْق قَلْبٌ يقول للسُّقْم: مَهْلاَ

İn künte li's-sukmi ehlen feente li'ş-şükri ehlâ,
Uzzib, felem yebka kalbün yekùlü li's-sukmi: Mehlâ.

Tabii bu bir Arapça şiirdir. Şiirler tercüme edilemez ama, biraz mealini verelim:

(*İn künte li's-sukmi ehlâ*) *Küntü* diye harekelenmiş, herhalde *künte* olması daha doğru. "Eğer sen hastalığa ehliyetli bir insansan, (*feente li'ş-şükri ehlâ*) o zaman şükretmeye de ehliyetli bir insan demeksin."

Yâni, hastalığı sabırla karşılayıp, şükretmek lâzım! "Eğer hastalığın sevap kazandıran, insanın günahlarını silen, insanın makamını yücelten bir imtihan olduğunu biliyorsan; o zaman şükre de ehil bir insan demeksin, şükretmesine de ehil bir insan demeksin."

Evet burada duralım ve izah edelim:

Allah-u Teàlâ Hazretleri bazı insanları sıhhatli yapıyor; (*el-hamdü li'llâhi ale's-sıhhati ve'l-àfiyeh*) Allah'ın bize verdiği sıhhate, afiyete, sağlığa, esenliğe, huzura, rahata, nimetlere hamd ü senâlar olsun, şükürler olsun...

Bazı insanları da hasta yapıyor, dertli yapıyor; üzüntü de, sıkıntı da, hastalık da, elem de, keder de, ızdırap da oluyor... Görüyoruz, etrafımızda, yakınlarımızdan hastalar da oluyor. Kendimiz de hayatımızda hasta olmuşuzdur. Hasta oldu mu bir insan, Allah-u Teàlâ Hazretleri hastanın şikâyet etmemesini seviyor. Dırlanmamasını, sızlanmamasını, şikâyetçi olmamasını seviyor, sabretmesini seviyor.

"—Hasta, kendisini ziyaret edenlere, beni şikâyet etmesin!" diye buyuruyor.

"—İşte şuram çok ağrıyor da şöyle oldum da böyle oldum da aman efendim hayatım zehir oldu, zemberek oldu, perişan oldum, uykusuz kaldım, ölüyorum, paramparça oluyorum, mahvoluyorum, eriyorum..."

E o hastalığı getiren kim senin başına?..

"—Allah..."

E niye şikâyet ediyorsun?.. Allah'ı şikâyet ediyorsun demek ki. Şikâyet, Allah'ı şikâyet etmek gibi olduğundan, hastanın hastalığa şikâyet etmemesi lâzım, sabretmesi lâzım!

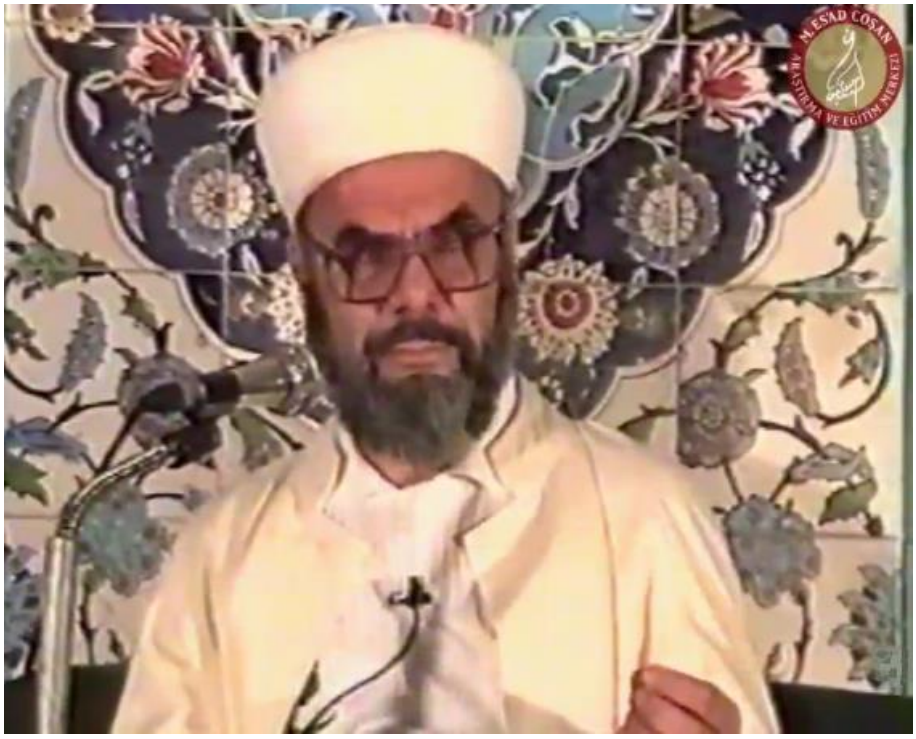

Eğer hasta hastalığına sabrederse, Allah ne mükâfatlar veriyor: Bir: Hastanın uykusu ibarettir. Adamcağız yattı kaldı, uyuyor yatağında, hasta... Uykusu ibadettir. İniltisi tesbihtir. Ah, aman, ah, vah... Tesbih çekiyor gibi sevap. Yapamadığı ibadetler, yapılıyormuş gibi mükâfatı kendisine verilmektedir.

"—Ah eskiden sıhhatliyken bu neler yapardı, ne ibadetler yapardı, şimdi yapamıyor hocam..."

Olsun. Yapıyormuş gibi zaten onun mükâfatını Allah veriyor. Duası makbuldür. Onun için, hasta ziyaret ettiğimiz zaman diyeceğiz ki:

"—Geçmiş olsun, Allah şifa versin vs... Bana dua et!" diyeceğiz.

Neden?.. Duası makbul. Allah'ın nazlı kulu, kıymetli kulu, duası makbul… "Beni duadan unutma, aman bana dua et!" diyeceğiz. Duası makbul, günahları da siliniyor defterinden, tertemiz hale geliyor. Bunlar büyük mükâfât...

Eğer hasta böyle edepli bir müslümansa, hastalığın kendisine mânevî bakımdan çok faydalar sağlayacağını, sevaplar kazandıracağını biliyorsa, eğer o zaman hastalığı konusunda bu edebe, bu anlayışa sahipse; (*feente li'ş-şükri ehlâ*) o zaman şükre de ehildir bu adam. Şâkirlerdendir, şükredicilerdendir, şükretmeyi de bilen bir kimsedir.

Tabii hastalıkta sabreden, sıhhatin kıymetini bilir. Sıhhatli olduğu zaman da güzel şükreder. Hastalıkta Allah'ın kendisine mükâfatlar verdiğini bilen insan, hasta halinde de, o halinden şikâyetçi olmaz. Eğer sen hastalığa ehilsen, şükre de ehilsin demektir.

(*Uzzib, felem yebka kalbün yekùlü li's-sukmi mehlâ*) "Azap görür, engel olunur, geri bırakılır, men olunursan, tut kendini, böyle sabırlı ol, duygularını hapset, kendine hakim ol! Çünkü hastalığa dur diyen bir gönül, hastalığa râzı olamayan bir gönül, yok olmuş, kalmamış demektir. Demek ki kıymeti yok demektir. Onun için, aman hastalığa karşı sabırsızlık gösterme!" mânâsına bir şiir okumuş. Biz hastalık geldiği zaman şikâyet edecek bir insan değiliz diye, bu şiiri okumuş.

فأعيد ذلك على الجنيد. فقال: ما كنا شا كين ، ولكن أردنا

أن نكش عن عين القدرة فينا. ثم بدأ يقول:

أجلَّ ما منك يبدو ، لأنه عنك جلاَّ

وأنت ، يا أنس قلبي ، أجلُّ من أن تجلاَّ

أفنيتني عن جميعي ، فكيف أرعى المحلاَّ ؟

(*Feuîde zâlike ale'l-cüneyd*) Cüneyd-i Bağdâdî ise söylemişti derdini, hastalığını. Ona Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî'ye dedik, böyle dedi diye sözü götürmüşler, nakletmişler. "Biz hastalanınca şikâyet etmeyiz." dedi, bir de şiirler okudu filan demişler.

Cüneyd-i Bağdâdî de insanlara söyledi hastalığını. Şimdi aykırı bir iş yapmış oldu. Ona söyleyince o da cevap vermiş:

(*Fekàle: Mâ künnâ şâkîn*) "Biz şikâyet ediciler değildik, şikâyet

etmekten söylemedik insanlara, şikâyetçi değiliz, hastalıktan şikâyetçi sanmayın bizi; (*ve lâkin erednâ en nekşife an ayni'l-kudreti fînâ*) istedik ki kudret gözü bize karşı açılsın. Yâni, Allah-u Teàlâ Hazretleri kudretiyle, lütfuyla bize nazar eylesin diye ondan. Yâni arkadaşlarımıza, 'Şöyle hasta oldum, böyle hasta oldum diye söyledik ama, bunu şikâyet için söylemedik. Onlar dua etsinler, Allah'ın kudret gözü bizi görsün, bizi afiyete erdirsin diye yaptık; şikâyetten yapmadık." dedi Cüneyd-i Bağdâdî de.

O da bir şiir okumuş. O da zevk-i edebîsi olan bir sòfî, bir büyük mutasavvıf. Üç beyitlik bir şiir okumuş, demiş ki:

أجلَّ ما منك يبدو ، لأنه عنك جلاَّ
وأنت ، يا أنس قلبي ، أجلُّ من أن تجلاَّ
أفنيتني عن جميعي ، فكيف أرعى المحلاَّ ؟

Ücillü mâ minke yebdû
Li-ennehû anke cellâ

Ve ente, yâ ünse kalbî
Ecellü min en tecellâ

Efneytenî an cemîî,
Fekeyfe er'a'l-mahallâ.

"Senden bana gelenin kıymetini biliyorum, büyük bir lütuf olarak görüyorum; çünkü o senden geliyor, celle celâlüke yâ Rabbi!.. Senden geldiği için, senden gelen şeyin kıymetli olduğunu takdir ediyorum, onu gözümde büyük bir olay olarak görüyorum.

Ey benim gönlümün enîsi olan Mevlâm! Sen aslında ululanmak, tâzim olunmaktan da yücesin ama, işte ben seni böyle ululuyorum. Yâni, senin kulun hamdine, ululamasına, ta'zîmine ihtiyacın yok ama, ben seni böyle ta'zîm ile anıyorum.

(*Efneytenî an cemîî*) Beni kendi varlığımdan aldın, fani eyledin, yok eyledin; (*fekeyfe er'a'l-mahallâ*) nasıl bir yerde sakin durabilirim? Sildin beni, yok eyledin, nasıl bir yerde eğlenip

durabilirim?" dedi.

Yâni, bu şiirle de Cüneyd-i Bağdâdî, Allah'ı ne kadar sevdiğini, Allah'tan gelen musibete nasıl gönülden râzı olduğunu ifade etmiş. "Sen beni sevginle yok eylediğin için, ben nasıl bir yerde görünebilirim." diye bu şiiri söylemiş.

قال ، فبلغ ذلك الشبلى ، فبدأ يقول :

محنتي فيك أنِّي لا أبالى بمحنتي

ياشفائي من السِّقام ، وإن كنت علَّتي

تبت دهراً ، فمذ غرفتك ضيَّعت توبتي

قربكم مثل يعد كم فمتي وقت راحتي

(*Kàle: Febeleğa zâlike şibliyye febedee yekùl*) Bir de onların zamanında Şiblî denilen bir sòfî var, àrif var, bir mübarek zât da o. O da bu sözleri duymuş, o da bir şiir eklemiş. O da bir şiir söylemiş bu şeyleri duyunca.

Biliyorsunuz, insan derdi olunca konuşur, konuşma derdini anlatma vasıtasıdır. Heyecanı, arzusu, şevki, aşkı çok olunca, düz konuşma az gelir, şiir tarzında konuşur. Onun için bunlar, böyle şâirâne duygular içinde böyle şiirleri ya kendileri söylüyorlar, ya da birilerinden duydukları şiirleri inşâd ediyorlar:

محنتي فيك أنِّي لا أبالى بمحنتي

ياشفائي من السِّقام ، وإن كنت علَّتي

Mihnetî fîke ennî lâ übâlî bi-mihnetî
Yâ şifâî mine's-sikàmî, ve in künte illetî

تبت دهراً ، فمذ غرفتك ضيَّعت توبتي

قربكم مثل يعد كم فمتي وقت راحتي

Tübtü dehren, femüz araftüke dayya'tü tevbetî
Kurbuküm mislü bu'diküm femetâ vaktü râhatî?

diye o da bir dörtlük söylemiş. Bunun mânâsı ne:

"Benim imtihanım, benim şikâyetim, senin karşında benim şikâyetim, imtihanıma gereken önemi vermemem, mihnetime aldırmamam yâ Rabbi! Yâni ben mihneti önemsemiyorum, şikâyetim bu. Halbuki o mihnet senden geliyor, onu şey yapmam lâzım, şikâyetim bu. Kadrini tam bilemiyorum. (*Yâ şifâî mine's-sikàm*) Ey her hastalıktan şifâm olan mevlâm, (*ve in künte illetî*) sen benim sebeb-i hastalığım, hastalık sebebim de olsan, aynı zamanda her hastalıktan da şifam olan Mevlâm."

Tabii, neden böyle söylüyor? İnsan Allah sevgisinden hasta gibi oluyor. Allah aşıkları mecnun oluyorlar, hasta gibi oluyorlar. "Her ne kadar hastalığım da sensen de, yâni senin derdine düşmüşüm; her hastalıktan şifam da sensin!"

(*Tübtü dehren*) "Uzun zaman, ömür boyu tevbe ettim durdum, ama seni tanıdıktan sonra tevbemi kaybettim. Ömür boyu tevbe ettim de, sana kavuştuktan sonra tevbe mevbe nerede onu kaybettim. (*Kurbuküm mislü bu'diküm*) Sana kurbiyyet, sende uzaklaşma gibi. (*Femetâ vaktü râhatî*) Ben ne zaman rahat edeceğim? Uzaktayken rahatsız oluyorum, kavuşmak istiyorum; kavuşunca da gene tevbemi filan kaybettiğimden, ondan rahatsız oluyorum?" diye, Allah sevgisinden düşmüş olduğu halleri böyle dile getirmiş.

Bunların hepsi bir şeye dayanıyor: Cüneyd hastalanmış, Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî hastalanmış. *Kaddesa'llàhu ervâhahümâ...* Birisi söylemiş, birisi söylememiş. Söylemeyene niye söylemedin diyorlar, "Ben Allah'tan gelen şeyi kimseye şikâyet etmem, saklarım." diyor. Doğru, sünnet-i seniyyeye, hadis-i şeriflere uygun olan bu. Yâni terceme-i hâlini okuduğumuz Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî'nin durumu.

Ama Cüneyd-i Bağdâdî söylemiş... "Sen niye söyledin?" diyorlar. "E ben şikâyet diye söylemedim. Rabbimin inayeti benim üzerimde tezâhür etsin diye söyledim. Yoksa, ondan gelen her şey başımın tâcı, memnunum." filan demiş. Bunu duyan Şiblî de, bu güzel duygularını ifade etmiş.

Ama bunların hepsi Allah'ın aşıkı olan evliyâ, mübarek zâtlar. Yâni dertleri, tasaları, geceleri gündüzleri Allah, Allah-u Teàlâ Hazretleri'ne güzel kulluk etmek; güzel kulluk edemedikleri zaman telaşlanmak; birazcık ayrılık kokusu sezdikleri zaman telaşlanmak... Kavuştukları zaman da, "Acaba bir şey kaybeder miyim?" diye telaşlanmak. İşte bu telaşlarını dile getiriyorlar bu şiirlerinde. Böyle tatlı tatlı fikirlerini söylemişler.

Şimdi bize gelelim! Biz bu mübarek zâtların hayatlarını okuduk, davranışlarını, duygularını böylece dinledik. Allah'ın kaderine rızâ göstermek, mukadderâta, alın yazısına rızâ göstermek, rızâ ve teslimiyet makamı çok önemlidir. Burası imtihan yeri olduğu için, Allah insana bu dünya hayatında acı, tatlı günler yaşatır, iyi kötü olaylarla insanı karşılaştırır; sıhhatli, hasta zamanları olur. Hiç bir zaman Allah'ı kulluktan uzak durmamak, geri durmamak lâzım! Hiç bir zaman isyan etmemek lâzım! Hiç bir zaman kontrolü kaybetmemek lâzım! Hiç bir zaman Allah'ı şikâyet ediyor gibi; Allah'tan, Allah'ın kaderinden, Allah'ın kaderi dolayısıyla başına gelen olaylardan, şikâyetçi olur gibi bir durumda olmamak lâzım!..

Nasıl olmak lâzım?.. Edepli, kadere râzı, sakin, terbiyeli bir kul olmak lâzım! Bunu anlıyoruz. Allah'ı seven, Allah'tan gelen her şeyin iyi olduğunu, "Hoştur bana senden gelen", "Neylerse güzel eyler" şiirleriyle geçen hafta da söylediğim duyguda olmamız lâzım! Bunu iyice yerleştirin, uygulayın hayatınızda... Hayatta karşılaştığınız olaylarda bu tavrı takınmağa çalışın, bunu uygulayın!

Kadere isyan etmek olmaz! (*Hayrihî ve şerrihî mina'llàhi teàlâ*) "Kaderde insanın başına gelen iyi şeyler de Allah'tandır, kötü şeyler de Allah'tandır." Kaza, arıza, üzüntü, hastalık, dert, gam, keder, tasa, uykusuzluk, hastalık vs... Hepsi imtihan. Hepsinde imtihana güzel cevap vermeğe, iyi bir kul olmağa; Allah'ı severek, Allah'ın mukadderâtını hazmetmeğe çalışacağız. Davranışımız bu olmalı...

b. Basîret Ehlinin Halleri

١١ - سمعت أبا الحسين الفارسيَّ ، يقول : سمعت إبراهيم بن فاتك ، يقول : سمعت النوريَّ ، يقول : مقامات أهل النظر ، في النظر شتَّي: فمنهم من كان نظره نظر التسلىِّ ؛ ومنهم من كان نظره نظر إستفادةٍ ؛ ومنهم من كان نظره نظر عيان المكاشفة ؛ و منهم من كان نظره نظر المنافسة في المشاهدة ؛ ومنهم من كان نظره نظر المشا كلة والمماثلة ؛ ومنهم من كان نظره نظر طيبةٍ و ملاحظة ؛ ومنهم من كان نظره نظر إشرافٍ ومطالعة. و كل واحدٍ منهم أهل النظر.

TS. 168/11 (*Semi'tü ebe'l-hüseyni'l-fârisiyye, yekùl*) Müellif diyor ki: Ebü'l-Hüseyn-i Fârisî'den işittim ben, o diyor ki: (*Semi'tü ibrâhime'bne fâtikin, yekùl*) İbrâhim ibn-i Fâtik'ten işitmiş o da. (*Semi'tü'n-nûriyye, yekùl*) O da tercüme-i hâli okunan Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî'den şöyle dediğini işitmiş.

Şimdi bu İbrâhim ibn-i Fâtik hakkındaki bilgiyi okuyalım aşağıdan:

أبو الفاتك ، و قيل أبو القاسم ، إبراهيم بن فاتك بن سعيد ، البغدادي. كان والد ه شيخًا شاميًا من بيت المقدس. و كان إبراهيم هذا خدمًا للحلاج . صحب الجنيد والنوري ، و كان الجنيد يكرمه .

Bu İbrâhim, Ebü'l-Fâtik isimliymiş, Ebu'l-Kàsım da deniliyormuş. (*İbrâhimi'bni fâtiki'bni saîd el-bağdâdî. Kâne vâlidühû şeyhan şâmiyyen min beyti'l-makdis*) Babası Kudüs-ü Şerîf'ten bir şeyh idi. Bu İbrâhim, Hallâc-ı Mansûr'un hizmetinde bulunmuş kimseydi. Cüneyd-i Bağdâdî'ye ve Ebü'l-Hüseyn-i

Nûrî'ye kavuşmuş, onların sohbetinde bulunmuş kimseydi. Cüneyd-i Bağdâdî bu zâta ikramda bulunurdu. Yâni, muhterem bir kimse olarak i'zâz ve ikramda bulunurdu, hatırını kollardı diyor. Ölüm tarihi filan yok. Ama demek ki, Cüneyd-i Bağdâdî'nin izzet ve ikram ettiği bir kimse.

Ne demiş bu ravinin söylediğine göre, terceme-i hâlini okuduğumuz Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî, uzun bir söz:

(*Makàmâtü ehli'n-nazari fi'n-nazari şettâ*) "Ehl-i nazarın nazar hakkındaki görüşleri, halleri çeşit çeşittir, farklı farklıdır."

Ne demek nazar, ne demek ehl-i nazar? *Nazar*, bakmak demek, görmek demek, görüş demek. *Ehl-i nazar*, ehl-i basiret demek. Yâni, baktığı zaman olayları derinlemesine görebilen, basîret ehli insanlar demek. Hani diyoruz ya, "Yâ Rabbi basîretimizi aç..." "Basireti kapandı filanca adamın..." deniliyor. Derinden olayları anlayabilen, ona derinden bakabilen insanlar. Ehl-i nazar, basiret erbâbı.

Bunları sıralıyor... Çeşit çeşittir bunlar diyor. (*Ve küllü vâhidin minhüm ehli'n-nazar*) Çeşitleri sıraladıktan sonra, "İşte bunların hepsi basîret ehlidir ama, meşrebleri farklıdır, halleri farklıdır." diyor.

Tabii, buradan kendimize dönelim gene: Olaylara akıl gözüyle güzel bakmaya alışalım! Olayları doğru görmeye, olayların sebeplerini doğru anlamağa, olaylardaki hikmetleri ve ibretleri kavramağa çalışalım! Baktığımız zaman, bakıp da görmeyenlerden olmayalım! Bakışımız derinlemesine olsun... Sadece sathı görmeyelim, arkasındaki, perdenin arkasını da görmeğe çalışalım!

Bu nasıl olur?.. Çalışa çalışa olur, iyi bir kul olduğu zaman olur, insan günahlardan sıyrılınca olur, Allah nasib eder, basireti açılır, gönül gözü açılır, o zaman daha güzel görmeğe başlar.

Şimdi sıralıyor çeşitlerini bunların, okuyalım:

(*Feminhüm men kâne nazaruhû nazara't-tesellî*) "Bu basîret ehlinin bir kısmının bakışı, tesellî bakışıdır. Oraya bakar, buraya bakar, tesellî bulur, zevk alır. 'Rabbim bak şunu yaratmış. *Tebâreke'llàhu ahsenü'l-hàlikîn... Sübhàna'llàh!..* Ne güzel

yaratmış.' diye etrafına bakar, tesellî bulur, zevk duyar, sevgisi artar. Bu bir basîret ehlidir."

İşte çiçekler... Kapıdan girerken küçük bir çocuk karanfilleri, kına çiçeğini, kasımpatılarını kendi bahçesinden koparmış. Başkasının bahçesinden koparsa olmaz!.. Reyhan da var, güzel güzel kokuyor. *Tebâreke'llàhu ahsenü'l-hàlikîn*. Ne güzel yaratmış Mevlâ! Hepsi çiçek ama renkleri farklı, kokuları farklı, türlü türlü güzelliklerle...

Eh bunlardan zevk alıyorsa insan, etrafa baktığı zaman gördüğü şeylerden zevk alıyorsa, onları yaratanı bulabiliyorsa, yaratan Mevlâ'yı düşünebiliyorsa, Mevlâsına karşı aşk ve şevki artıyorsa; güzel!.. Bu da bir basîret ehli. Bakıyor, tesellî buluyor. Bakıyor etrafına, teselli buluyor. Bazısı böyledir.

(*Ve minhüm men kâne nazaruhû nazari'stifâdeh*) "Bazısının bakışı faydalanmak bakışıdır." Bakıyor, her olayın aslını, esasını, künhünü anlamağa çalışıyor, hikmetini anlamağa çalışıyor, ondan istifade etmeğe çalışıyor:

"—Filanca adam babasına şöyle yaptı da, onun da evladı ona böyle yaptı... Filanca adam filanca kimseye bir kötü muamele yaptı da, Allah onun başına filanca yerde şunu getirdi. Haa, ben böyle yapmayayım! Bundan ibret alayım, aman bu bana ders olsun, yapmayayım."

Ne yapıyor?.. Her baktığı şeyden istifade ediyor. İbretini alıyor, dersini alıyor. "Tamam ben dersimi aldım, anladım!" diye o bakışından kendisine ders çıkartıyor. Hayat tecrübesi artıyor, bu da basiret ehlidir. Aferin...

Bu da etrafındaki olayları değerlendirmekte daima kendisi ders alıyor, istifade ediyor. Bakışı kendisine istifade sağlıyor.

(*Ve minhüm men kâne nazaruhû nazara iyyâne'l-mükâşefeh*) "Kimisinin bakışı, olaylara baktığı zaman tam perdeler kalkmış, ayan beyan Cenâb-ı Mevlâ'yı görüyor gibi bakıştır kimisi."

Mükâşefe ne demek? Perdelerin kalkıp da, her şeyi ayan beyan görmesi demek… *İlm-i mükâşefe* diyoruz, böyle keramet sahibi oluyor insan; perdelerin arkasını görecek bir göz veriyor Allah... Kimisinin bakışı böyledir işte. Bir bakar, gönlünde olanı anlar, söyleyeceği nasihatı söyler. Onun sözünden sen de şaşırır kalırsın.

Kimisinin bakışı böyledir.

(*Ve minhüm men kâne nazaruhû nazara'l-münâfese fi'l-müşâhedeh*) "Kimisinin bakışı da müşâhededе yarışma bakışıdır." Büyüklerimiz ne diyorlar:

"—Nereye baktıysam, orada Mevlâ'yı gördüm. Nereye baktıysam..."

Kur'an-ı Kerim ne diyor:

فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللهِ (البقرة:١١٥)

(*Feeynemâ tüvellû fesemme vechu'llàh*) "Yönünüzü nereye dönerseniz dönün, Allah'ın vech-i pâki oradadır. Nereye baksanız, Allah'ın vech-i pâki oradadır. Nereye baksan, Allah orada..." (Bakara, 2/115)

Kimisi bu ayeti tahakkuk ettirmiş kendi üzerinde, nereye baksa Allah'ı görüyor. Şeklin ötesinden müşâhede makamına ulaşmış, Cenâb-ı Mevlâ'nın kudretini müşâhede ediyor, Cenâb-ı Mevlâ'yı müşahede ediyor. Kimisi bakarken bu müşâhededе öteki ile yarışmada, mükâşefede yarışma bakışında...

(*Ve minhüm men kâne nazaruhû nazara'l-müşâkeleti ve'l-mümâseleh*) "Kimisinin bakışı bir şeyin uygunluğunu, bir şeyin bir şeye mümâsil olduğunu görme bakışıdır."

Evliyâullahtan bir mübarek zât dervişlerine demiş ki:

"—Allah size bir imkân verse, kâinâtı hadi bakalım istediğin gibi düzelt dese, nasıl yapardınız?"

Birisi demiş ki:

"—Hep havayı ilkbahar havası gibi yapardım, ne kış olsun, zemherir olsun; ne yaz olsun, buram buram ter dökelim; işte böyle güzel, latîf hava olsun isterdim."

Kimisine sormuş sen ne yapardın?..

"—Efendim işte ben bu dağlar yüksek oluyor, tırmanması zor oluyor, şöyle her taraf dümdüz olsun filan, öyle isterdim."

Her birisine sormuş, her biri ayrı bir şeyler söylemiş. Bir tanesi susuyormuş arkadan.

"—Sen gel bakayım, sen söyle bakayım, eline imkân geçse ne yapardın?"

“—Efendim, ben düşünüyorum sizin söylediğiniz zamandan beri de, her şeyi uygun görüyorum. Ben hiç bir şeyi değiştirmezdim, böyle işte, bu çok uygun.” demiş.

“—Tamam, sen bu işi anladın.” demiş.

Bazı insan, baktığı zaman olayların uygunluğunu müşahede eder:

“—Tam yerinde oldu yâ, Allah’ın hikmetine bak, ooo, ne güzel oldu yâ!” der.

Uygunluğunu görüyor işin. Hikmetinin ne kadar münasip olduğunu görüyor. Bu da bir basiret... Bu da... E niye öyle olmadı yâhu? Olmamasında hikmetler var. Niye şöyle olmadı? Öyle de olsa iyi olmazdı, böyle de olsa iyi olmaz.

اَلْخَيرُ فِي مَا وَقَعَ .

(*El-hayrü fî mâ vakaa*) derler Araplar. Yâni, “Hayır, iş nasıl olmuşsa ondadır.” Şöyle olsaydı, böyle olsaydı... Sen keşkeyle, öyle olsaydı, böyle olsaydıyla aklını karıştırma; *leyte*’yle, *lealle*’yle meşgul etme, uygun olan işte bu durumdur. Mevlâ neylerse güzel eyler. Uygunluğunu görüyor onun gözü de… E bu da bir basiret.

(*Ve minhüm men kâne nazaruhû nazara tıybetin ve mülâhazatin*) “Kimisinin bakışı da hoşça bir bakıştır ve baktığındaki güzelliği görmektir.” Kimisi yumuşak bakışıyla, olumlu bakışıyla, ılımlı bakışıyla, hüsn-ü zanlı bakışıyla her şeyi böyle hoş, mülayim bir şekilde görür, hoşnut ve râzı. Bu da basiret ehli…

(*Ve minhüm men kâne nazaruhû nazara işrâfin ve mütàlaah*) “Kimisi de, her olayı merakla üstüne eğilip şunu bir inceleyeyim, bir mütalaa edeyim diye merakla üstüne gider işin... İyice anlamağa çalışır aslını, astarını, kökünü...” Bu da bir basiret… O da meseleyi tahlîl ediyor, derinliğini anlıyor, anlamağa çalışıyor, gayretini oraya yoğunlaştırıyor. (*Ve küllü vâhidin minhüm ehli’n-nazar*) “İşte bunların hepsi basiret ehlidir.”

Bilmiyorum, ağır bir paragraftır bu. Ağırdır, anlaşılması derindir. Bir kere şunu görüyoruz ki, mübarek insanlar, bizim bir

bakış deyip de geçiştirdiğimiz şeyde ne çeşitler görmüşler. Bakışın ne tipleri, ne türleri var, ne cinsleri var, ne niyetle bakışlar var, onları incelemişler. Basiret ehli olmak, bakışının makbul bakış olması meselesini nasıl derin düşünmüş. Şu Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'nin, şu bakıştaki niyetleri sınıflandırmasına bak, tasnifine bak yâni. İnsan hayran kalıyor.

Bunların kaç tanesini düşünürdük biz? Bu ince farkların kaç tanesini göz önüne getirirdik? Öyle şeyleri düşünmüyoruz ki biz. Düşünmeğe vaktimiz olmuyor ki. Gazeteden, magazinden, heyecandan, maceradan tefekküre vakit kalmıyor. Halbuki tefekkür gibi ibadet olmaz. Bir saatlik tefekkür, bir senelik, altmış senelik ibadetten daha hayırlı olabilir. Bak mübarekler, bir bakışın nasıl çeşitli olduğunu görüp söyleyebiliyorlar. Onu anlıyoruz, hayranlığımız artıyor.

Bir de tabii bu bakış çeşitlerinin hepsine, bizim de gözümüzü alıştırıp öyle bakmağa çalışmamız lâzım, bizim de kullanmamız lâzım diye öyle bir ders de çıkacak.

c. Nadir Bulunan İki Şey

١٢ - قال ، وقال النوريُّ: أعزُّ الأشياء في زماننا ، شيئان:
عالمٌ يعمل بعلمه ، وعارفٌ ينطق حقيقته.

TS. 169/12 (*Kàle, ve kàle'n-nûriyyü*) Yâni aynı râviler söylemişler. Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri demiş ki:

(*Eazzü'l-eşyâi fî zamâninâ, şey'ân: Àlimun ya'melü bi-ilmihî, ve àrifün yantiku an hakîkatihî.*) "Bu devirde..." diyor, Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri söylüyor, kendi devrini söylüyor: "Bu devirde, bizim bu zamanımızda iki şey, en nadir bulunan şeylerdendir."

(*Eazzü'l-eşyâ*) demek en az bulunan, ender rastlanan demektir. (*Azze'l-metâu)* demek Arapça'da, o meta' çok nadir oldu, bulunmaz oldu demektir. (*Eazzü'l-eşyâ*) demek, nadir rastlanan şey. Onun zamanında nadir rastlandığını söylediği iki şey var:

1. (*Alimün ya'melü bi-ilmihî*) "İlmi ile amil olan alim çok az." diyor. Söylediğini uygulayan, yaşayan, ilminin kendisine tesir etmiş olduğu kimse, bu az.

Biliyorsunuz İslâm'da ilim, bilgi yâni, öğrenmek yâni, öğretmek, öğrenmek, bilmek çok kıymetlidir, çok sevaplıdır. Öğrenmek de sevaptır, öğretmek de sevaptır. Ama yeterli değildir. Öğrendi, beş tane mektepten diploma aldı, sekiz tane fakülteyi bitirdi, diplomaları duvara dizdi... Kıymetli mi?.. Değil. Kıymetli olması için, ilmi ile âmil olması lâzım!.. Bildiği güzel şeyleri yapması lâzım, kötü olduğunu bildiği şeyleri bırakması lâzım!..

Doktor sigara içmeyin diyor, kendisi sigara içiyor... Olmadı. Bildiğiyle amel etmiyor. Sigaranın kötü olduğunu biliyor, söylüyor, amel etmiyor. Alim... Yalanın kötü olduğunu biliyor, yalan söylüyor. Riyâkârlığın kötü olduğunu biliyor; devletlinin, vezirin, padişahın karşısında riyâkârlık yapıyor. Olmadı, bildiğini uygulamıyor. Alim... Hakkı söylemesi lâzım; filanca darılacak, filanca küsecek diye söylemiyor. Olmadı. Doğru olan nedir?.. İlim öğrenmektir, öğrendiğini de tatbik etmektir. Buna ne diyoruz? İlmi ile amil olmak.

Ne diyor Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri: "Bu devirde çok ender rastlanan iki şey var, birisi ilmiyle amil olan alim." Çok az...

Bildiğini uygulayıp da... Dini bilgileri biliyor, hadis biliyor, tefsir biliyor, tasavvuf biliyor, siyer biliyor vs. ama, kendisi uygulamıyor. Kıymetli değil. Kendisi uyguluyor da, kendisi insan-ı kâmil olmuşsa; hah, işte makbul olan bu. İlmiyle âmil olmak.

Allah ilmiyle amil olanı sever, ilmini uygulamayana ahirette hesap sorar.

اَلْعِلْمُ بِلاَ عَمَلٍ وَبَالٌ .

(*El-ilmü bilâ amelin vebâlün*) "Bilip de yapmamak vebaldir." Sadece bilmek, bildiğini uygulamamak vebaldir. Uygulamasız olan bilgi, ahirette insana sorgu sual açılmasına, ceza gelmesine sebep olur.

"—Gel bakalım buraya alim, gel bakalım! Sen şunun şunun şunun iyi olduğunu biliyordun da hayatında niye yapmadın? Şunun şunun şunun kötü olduğunu biliyordun da niye yaptın?" diye sorarlar insana.

Uygulamasız olan ilim vebaldir. Nadir olan şeyin birisi, ilmiyle àmil olan kimse imiş onun zamanında.

2. İkincisi de: (*Ve àrifün yantiku an hakîkatihî*) "Gerçeğinden konuşan àrif de az, o da az bulunan bir şey."

Àrif ne demek?.. Biz bu kelimeyi çok kullanıyoruz ama bağlantılarıyla bilelim. Àrif, ma'rifetullah ehli demek, Allah'ı bilen demek. Àrif sıradan bir alim değil; ma'rifetullaha vâkıf, âşinâ kimse demek. (*Yantiku an hakîkatihî*) hakikatinden konuşan àrif de az diyor. İlmini uygulayan alim de bu devirde az diyor, hakikatinden konuşan àrif de az diyor.

Şimdi tabii, (*hakîkatihî*) derken orada *hû* zamiri var. O *hû* zamiri, àrife gider. Àrifin kendi hakikatini bilip de, onu söyleyen àrif olması kasdedilmiş olur.

Bu söz nereye gider:

مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ ، فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ .

(*Men arafe nefsehû, fekad arafe rabbehû*.) "Kim kendini iyi bilirse, Mevlâsını iyi tanır. Kendi yapısını bilen, kendini bilen,

Mevlâsını bilir. Kim kendini tam bilebilmişse, Mevlâsını tam anlayacak kıvama gelmiş demektir." [27]

Onun için, àrif kendi hakikatinden konuşuyorsa, işte öyle àrif az. İşte o zaman yâni o Mevlâ'yı bulmuş, evliyâ olmuş, ermiş, àrif demek yâni. Buradaki (*hakîkatihî*) kelimesindeki hu zamiri Allah'a da gidebilir, "Allah" orada kelime olarak yoksa da... Yâni Allah'la ilgili bilgileri söyleyen àrif az demektir.

Tabii àriflik Allah'ın çok sevdiği bir makam da, müslümanlıkta çok yüksek bir makam da, herkes ona özeniyor ama, gerçek àrif olmak kolay değil. Hakikaten ermiş olmak, hakikaten àrif olmak kolay değil. Onun az olduğunu bildiriyor.

Allah-u Teàlâ Hazretleri cümlemizi, ilmiyle amil olan bilgililerden eylesin... Ve irfânının hakikatlerini konuşan kimselerden eylesin...

Vakit daraldığı için, dersimizi burada kesiyoruz.

Fâtihâ-i Şerîfe mea'l-besmele!..

24. 08. 1996 - İstanbul

[27] Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c.2, s.1529, no:2532.

19. EBÜ'L-HÜSEYN-İ NÛRÎ HZ. (5)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bi'smil'lâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîne hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultànih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tàhirîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Burada evliyaullahın hayatını, sözlerini ihtivâ eden *Tabakàtü's-Sùfiyye*'yi okuyoruz. Çok mühim şahıslar, çok alim, çok değerli kimseleri tanımış oluyoruz. Allah onların şefaatlerine cümlemizi erdirsin, onlarla beraber cennetiyle cemâliyle müşerref eylesin cümlemizi...

Bu gün Ebü'l-Hüseyin en-Nûrî Hazretleri'nin bölümü bitecek, yeni bir bölüme geçeceğiz.

Bunları okumağa başlamadan önce, Peygamber SAS Efendimiz'e bizlerden hediye olsun diye âline, ashâbını, etbaına; evliyaullah ve sàlihlerin ruhlarına; bu beldeleri fetheden fâtihlerin, şehidlerin, gâzilerin, mücahidlerin ruhlarına; cümle hayır, hasenât sahiplerinin ruhlarına;

Uzaktan yakından bu dersi dinlemeğe toplanmış olan siz kardeşlerimin ahirete göçmüş bütün müslüman geçmişlerinin ruhlarına bizlerden hediye olsun, ruhları şâd olsun, kabirleri nur dolsun, memnun ve mesrûr olsunlar diye;

Rabbimiz de bizi hem dünya, hem ahirette rahmetine erdirsin, cennetiyle cemâliyle müşerref eylesin, iki cihan saadetine mazhar eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Allah'a Dayan, Allah'a Tevekkül Et!

١٣ - قال ، وقال النوريُّ: من عقل الأشياء بالله ، فرجوعه فى كلِّ شئٍ إلى الله.

TS. 169/13 (*Kàle, ve kàle'n-nûriyyü: Men akale'l-eşyâe bi'llâh, ferucûuhû fî külli şey'in ila'llàh.*) Daha önceki rivayetlerin râvîlerinden gelen bu yeni rivayete göre, ki kimmiş o râvîler?.. Ebü'l-Hüseyn el-Fârisî müellife anlatmış, o İbrâhim ibn-i Fatik'ten duymuş, o da Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'nden duymuş. Aynı râvîlerden gelen bilgiye göre Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri bu sözlerinde şöyle buyuruyorlar:

(*Men akale'l-eşyâe bi'llâh*) "Kim varlıkları Allah'la akleder, anlar, tanırsa; (*ferucûuhû fî külli şey'in ilâ'llah*) her şeyde rucûu, dönüşü Allah'a olur, Allah'a döner."

Şimdi, biliyorsunuz söyledik geçtiğimiz derslerde de: *Lâ ilàhe illa'llàh*, aşikâre tevhiddir, Allah'tan başka ilah olmadığını söylemiş oluyoruz *Lâ ilàhe illa'llàh* deyince. Tamam. Yâni Lât'a, Uzza'ya, Ay'a, Güneş'e, puta, taşa, ağaca tapmıyoruz, onları ilâh değil diye biliyoruz. İlâh olmadıklarını, mâbud olmadıklarını biliyoruz. "Sadece Allah var. Mâbud olarak ibadete layık olan sadece Allah-u Teàlâ Hazretleri'dir." diyoruz. *Lâ ilàhe illa'llàh* diyoruz; Allah var, Allah'tan gayrı mâbud, ilah yok diyoruz.

Tamam, bu kâinâtı yaratan alemlerin Rabbini tanımaktır, birlemektir, tevhiddir, güzel. Buna aşikâre, görünen tevhid deniliyor.

Bir de, *Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llàh* var. *Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llàh,* bize başka bir şeyi söylüyor: "Bütün güç ve kuvvet Allah'ladır, Allah'tadır, Allah'tandır. Her şey gücünü onun vergisinden alıyor, Allah dilemezse hiç bir şey olmaz, Allah müsaade edince bir şeyler olabiliyor. Güç ve kuvvet ancak Allah'tadır, Allah'ın elindedir, Allah'ın kudretidir, onun tezahürüdür." gibi bir mânâ ifade ediyor.

Bu da Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni gizli tevhiddir bu. Yâni kâinâtta başka bir söz sahibi, kuvvet sahibi, rey sahibi, fikir sahibi, hüküm sahibi yok... Hüküm, egemenlik, hakimiyet, güç, kuvvet, saltanat sadece Allah'tadır. Onun dediği olur. O müsaade etmezse, hiç bir şey olmaz.

Cümle işler Hàlik'ındır, kul eliyle işlenir;
Hakk'ın emrin olmaz ise, sanma bir çöp deprenir.

Bir yaprak kıpırdamaz, bir saman çöpü oynamaz yerinden. Her şey onunla oluyor, onun bilgisi altında oluyor. O bir şeyin olmasını istediği zaman, (*Kün*) "Ol!" diye emir buyurunca oluyor. Yaratan o, öldüren o, olduran o, hareketin sahibi o, gücün kuvvetin sahibi o...

Onun için, Allah'ın varlığının delillerinden birisi de: "Varlıklarda aslolan durgunluktur, sükûnettir; hareket bir tesirden dolayıdır. Madem kâinâtta birçok hareket var, o halde ilk muharrik Allah-u Teàlâ Hazretleri'dir." diye, Allah'ın varlığını buradan da kavrayabiliyor, Allah'ın varlığına delil arayanlar.

Bu gizli tevhide, derin, anlamı çok derinlerde olan, ancak yüksek insanların, àriflerin sezip, benimseyip kavrayabileceği bu tevhide biz de ulaşmalıyız. Bunu da kavramalıyız tam tevhid ehli, tam muvahhid olmak için... Başına bir hal geliyorsa, kaderinden geliyor. Bir olayla karşılaşıyorsan, Allah nasib etmiş, ondan oluyor. Bir şey olacaksa Allah'tan istemeli; veren odur, olduran odur diye, o hakikatleri kavramalıyız.

Şimdi bütün varlıkları böyle Allah ile bilen, Allah'ın varlığı olduğunu, yaratığı olduğunu; onun emri olmadan hiç bir şey olmadığını, güç kuvvetin Allah'ta olduğunu anlarsa bir insan; varlıkları Allah ile bilirse, aklederse, kavrarsa, varlıkların Allah'la alâkasını anlarsa, olan her şeyin Allah'tan olduğunu kavrarsa; (*ferücûuhû fî külli şey'in ila'llàh*) o zaman, her şeyde Allah'a iltica eder, Allah'a rücû eder. "Aman yâ Rabbi!" der, "Sen bilirsin, senden istiyorum. Sen beni koru, sen bana yardım et!" der. Her şeyde Allah'a döner, gerçeği bulmuş olur. Gerçek de odur.

Allah'tan başkasından insan bir şey istese, istesin; istediği olmaz. Umduğu dağlara kar yağar, istediği olmaz. Allah, kendisinin muradı olmadan bir şeyin olmadığını ona anlattırır. Birisinden bir şey umar, umduğu boşa çıkar. Birisinden bir şey bekler, beklediği boşuna çıkar. Bu da nedendir? Allah, gene onun yanlışını düzeltmek istiyor, gene ona bir hayır murad ediyor da ondandır.

Bu şuuru kazandı mı insan, tabii irfânın, tevhidin çok yüksek bir noktasına ulaşmış oluyor.

Burada demek istiyor ki müellif:

"—Madem her şeyin Allah'tan olduğunu biliyorsun, Allah'a bağlan, Allah'a dayan, Allah'a tevekkül et!" demek istiyor. "Her şeyin Allah'tan olduğunu bilen, eşyayı Allah'la akleden kimsenin rücûu Allah'a olur. Binâen aleyh, sen de öyle yap!" diye, burada gizli bir nasihat var bize.

Sözün altında, kuru bir mâlûmat vermek tarzında değil; "Sen de öyle olduğunu bil de, Allah'a dayan, Allah'a tevekkül et!" demek yâni. "Rücûun Allah'a olsun, ilticân Allah'a olsun!" demek. Bize de lâzım olan bu söz zaten.

Onun için, bunu nasihat olarak algılayın ve Allah'a tam tevekkül edin, Allah'tan isteyin, Allah'a dayanın!

Allah'a dayan, sa'ye sarıl, hikmete râm ol!
Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol...

diyor Mehmed Akif rahmetli. "Allah'a dayan, Allah'a tevekkül et, sa'ye sarıl, yâni çalış, çabala, tembel durma! Hikmete râm ol; güzel bir bilgi, malumat, bir şey gördün mü, ona teslim ol; ilme, irfâna teslim ol! Başka yol bilmiyorum." diyor.

Yâni biz ne yapacağız? Başarı için ne lâzım?.. Allah'a tevekkül edeceğiz, gayret edeceğiz, ilme irfâna sarılacağız. İlme irfâna sarılmadan tembellikle iş olmaz. Allah'a dayanmazsan, nereden ne umarsan, Allah onların boşluğunu sana gösterir, elin havada kalır, bir şey geçiremezsin eline...

Bir de gayret edeceksin. İmtihan dünyasındasın, çalışacaksın. Çalışmadan, çabalamadan yan gelip yatmak olmaz.

Dedelerimiz güzel söylemişler, hoşuma gidiyor... Tatlı söylüyorlar, onlar sözün tatlı olmasına çok dikkat etmişler:

"—Armut piş, ağzıma düş."

Pişmek, olgunlaşmak demek. Armut ağacının altına yatacak, ağzını da havaya açacak, armut pat diye ağzına düşecek... Be adam kalk da ağaca çık biraz, beğendiğin bir armudu kopar. Yok, çalışmayacak, aşağıya yatacak, ağzını da havaya açacak, pat diye armut ağzına düşecek... "Armut piş, ağzıma düş!"

Böyle mantık mı olur?.. Gülüyoruz ama, çok kere çalışmadan bir şeyler gelsin diye temennî ediyoruz. Çalışacaksın. Çalışmak Allah'ın emri olduğundan, çalışacaksın.

وَأَنْ لَيْسَ لِلإِنسَانِ إِلاَّ مَا سَعَى (النجم: ٣٩)

(*Ve en leyse li'l-insâni illâ mâ saà.*) [Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.] (Necm, 53/39) Sen gayretini göstereceksin, kulluğunu yapacaksın; Allah da rubûbiyetini, Rabliğini gösterecek, ihsan edecek.

Ne kadar güzel, àrifâne söz söylemiş İbrâhim-i Edhem Hazretleri. İbrâhim-i Edhem, Edhem'in oğlu İbrahim demek. İ oldu mu babalık, oğulluk münâsebeti olduğu görülüyor. İbrâhim-i Edhem Hazretleri ne güzel söylemiş.

Demişler ki:

"—Aylardır yağmur yağmıyor, topraklar çatladı, otlar sarardı, soldu, kurudu, bitti. Hayvanlar yiyecek bulamıyorlar, zayıfladılar... Yağmur duasına çıkacağız, sen de gel!"

Şöyle bakmış kendisini yağmur duasına çağıranlara... Çok hoşuma gidiyor:

أَقِيمُوا عُبُودِيَّتَكُمْ ، فَإِنَّهُ أَعْلَمُ بِرُبُوبِيَّتِهِ .

(*Ekîmû ubûdiyyetiküm, feinnehû a'lemü bi-rubûbiyyetihî.*) "Siz kulluğunu güzel yapın, doğrultun işinizi, halinizi doğrultun; o Rabliğini bilir." demiş.

Ne demek istiyor?.. Sen Allah'ın sevgili kulu ol, sana Allah geceleyin yağmur yağdırır, gündüzleyin güneş çıkartır, her şeyini rast getirir. Sen kulluğunu güzel yap. Güzel yapmakta gayretli olacağız. Kulluğu güzel yapmağa çalışacağız. Allah sa'yi emrettiği için çalışacağız. Pür dikkat ve çalışkan kulları olacağız. Hakki müslümanlık bu, dervişlik bu, tarikat bu, tasavvuf bu, àriflik bu...

Yâni, sadece bu sözü söyleseydik de, "Tamam, Allah'a ısmarladık ben gidiyorum, vaazım bitti." deseydim yeterdi bu akşam size… Neden? Çok mühim hakikat bu… Bu kadarı yeter. Çok sözü ne yapacaksın? Bir tanesinden istifade etsen, kurtulursun. Ama okuyalım:

b. Hakîkî Derviş Kimdir?

١٤ - قال ، وسئل النوريُّ عن الفقير الصادق ، فقال: الذ ى لا يتَّهم الله تعالى فى الأسباب ، ويسكن إليه فى كلِّ حالٍ.

TS. 169/14 (*Kàle, ve süile'n-nûriyye ani'l-fakîri's-sàdık*) Bu Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'ne, "Fakîr-i sàdık kimdir?" diye sormuşlar.

Fakîr muhtaç demek, *sâdık* da doğru. Doğru fakir kimdir? Neyi kasdediyor?.. Doğru sùfî, doğru derviş, doğru mutasavvıf. Fakir dediği burada, derviş demek istiyor. Fukarâ, fakirler, yâni dervişler demek. Yâni tasavvufa girmiş, irfanı elde etmek isteyen, Allah'ın sevgili kulu olmak isteyen, "Àrif kul olacağım, Allah'ın evliyası olacağım, sevgili kulu olacağım, iki cihanın hayrına ereyim!" diye yola giren, tarikata giren, tasavvufa intisab eden kimse demek.

Kimdir hakikî fakir, hakikî sùfî kimdir diye sormuşlar. Fakîr-i sàdıktan maksat bu. Sàdık, doğru; sahte değil yâni, hakikî…

(*Fekàle*) Cevap olarak buyurmuş ki: (*Ellezî lâ yettehimu'llàhe*

teàlâ fî'l-esbâb, ve yeskünü ileyhi fî külli hâl.) "Hakiki derviş, sàdık derviş, doğru, hakîkî derviş, Allah-u Teàlâ'yı sebepler konusunda suçlamayan, itham etmeyendir. Her halde Allah-u Teàlâ Hazretleri'ne gönlü uyumlu, gönlü sakin, gönlü iltica edip gönlü memnun olandır."

Esbâb, sebepler demek. Birtakım olaylar oluyor. Kibriti çakıyorsun, ateşi yakıyor... Bir sebep bir sonuç doğuruyor. Sebepler, sonuçlar... Her olayın sebebi var, sonucu var. "Sen şöyle yaptın da, böyle oldu." diyoruz. Sebepler vardır, insan o sebeplerle bazı şeyler elde ediyor dünyada. İşte dükkân vardır meselâ. Dükkân bir kazanç sebebidir, Allah-u Teàlâ Hazretleri rızkını oradan veriyor. Sebepler var, tamam.

Bir de sebepleri sevk eden, kullanan, yaratan, gönderen, düzenleyen Allah var. O nedir? Allah-u Teàlâ Hazretleri müsebbibü'l-esbâbdır, sebepleri sebep yapıp da sana gönderendir. Sebeplerin müsebbibidir Allah-u Teàlâ Hazretleri.

İnsanın rızkı, kazancı, başarısı, dünyada elde ettiği varlıklar ve başına gelen olaylar sebeplerle oluyor ama, o sebeplerin kendisi canlı bir şey değil. O sebepleri sana gönderen kim? Allah... Müsebbibü'l-esbâb kim?.. Allah…

Sebepleri ön plana alırsan, sebepleri esas sanırsan, yanılırsın. Yâni, zenginin birisi hizmetçisini gönderse, veyahut postayla bir zarfın içinde sana diyelim ki on bin mark gönderse; meselâ, zarfın içine konulacak bir para gönderse, büyük bir para zarfın içinde, postacı getirdi. Zarfı bir açtın, ooo, içinden on bin mark, şu kadar milyon para ediyor filan... Sevindin değil mi?..

Teşekkürü postacıya mı yaparsın, yoksa zarfın içine paraları koyup da sana gönderene mi? Kime teşekkür edilir?.. Postacı nedir? Sebep. Naklediyor, getiriyor. Asıl zarfın içine parayı koyandır, sana ikramı yapan. Postacı değildir. O aracıdır. Bu bir benzetme.

İşte sana gelen olayları senin alnına yazan, sana gönderen; senin yediğin nimetleri sana veren, senin sıhhatini sana sağlayan;

senin hayatında şükretmene sebep olacak her şeyi sana veren kimdir? Allah... E neyle veriyor? Dükkandan veriyor, oradan veriyor, buradan veriyor... Şimdi aşağıda başka bir bölüm de gelecek, oradan da göreceğiz, bir yerlerden geliyor yâni bu. Birtakım sebeplerle senin rızıkların geliyor. Ama asıl gönderen, yapan, eden Allah...

Bir şey gelmezse, bazı insanlar ne yapar?.. Aç kaldı, dükkana müşteri gelmedi, işi biraz ters gitti filan... Bu sefer ayarı bozulur, kafası bozulur, dili bozulur, sözü bozulur, imanı, ilticâsı, teslimiyeti ve sâiresi sarsılır filan... Bu nedir? Zayıflıktandır. Nasıl olacak?.. Allah-u Teàlâ Hazretleri verse de, vermese de, ona karşı kulluğu güzel olacak.

Hakikî derviş kimdir? Sebepler konusunda Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni suçlamayan, itham etmeyendir. İşte bana rızık gelmedi, demek ki Allah bana vermedi filan diye, sebepler olmadığı zaman; başına, eline umduğu şeyler gelmediği zaman, Allah'a karşı kulluğunda kafası karışmayandır.

(*Ve yeskünü ileyhi fî külli hâl*) "Her halde Allah'a karşı sevgisi, saygısı, bağlılığı, kalbinin durumu tatlı, sevgili, bağlı, sakin olandır." Dervişlik bu. Hakiki derviş, hakiki sòfî bu. Yâni,

الحمد لله على كل حال.

(*El-hamdü li'llâhi alâ külli hàl*) "Her halde Allah'a hamd ü senâlar olsun..." demek bu, onun anlatmış gibi bir şey yâni. "Hoştur bana senden gelen" meselesi. Geçen hafta da söylediğimiz mesele.

Sebepler oldu, olmadı, geldi gelmedi, para aldım almadım, kazancım az oldu çok oldu, şu oldu bu oldu... Allah'ı itham etmeyip, Allah'a olan sevgisi, saygısı, bağlılığı sapasağlam devam edendir. Yâni ne durum olursa olsun... Sevinçli günlerinde Allah'a güzel güzel ibadet ediyorsun; kederli günlerinde gene abdest alıp

gene ibadet edeceksin. Genişlik zamanında, oh sofranın üstünde çeşit çeşit nimetler var, çok şükür yâ Rabbi diyorsun, neşenden, keyfinden yanına gelinmiyor... E aç kaldığın zaman?.. O zaman suratın asılıyor, yüzün buruşuyor... Olmaz!

Her halde, her hâl ü kârda Allah'a karşı sevgin, saygın, bağlılığın, kulluğun sapasağlam devam ediyor mu? Ediyor. Tamam, hakiki derviş sensin. Hakiki dervişlik böyle olur. İyi hal olunca iyisin de, kötü hal olunca kötüleşmişsin. Demek ki sahtesin, bozuluyorsun; demek ki hakiki derviş değilsin.

Buradan neyi öğreneceğiz?.. Kadere rızayı ve başımıza dünyada ne hal gelirse gelsin Allah'a karşı kulluk edebimizde bir değişme olmamasını öğreneceğiz. Olayları hazmetmeyi öğreneceğiz. Mihneti, meşakkati görünce bozulmamayı öğreneceğiz, öyle olacak yâni.

Bir kimse hakiki derviş olmak istiyorsa, yâni iyi kul olmak istiyorsa; başına gelen olayları Allah yazıyor, kazancını Allah gönderiyor… O durumlardaki grafiğin aşağıya inmesi, çıkması, iyi-kötü şeyler onu sarsmayacak, değiştirmeyecek. Bu hale gelmeli…

Güzel şeyler olduğu zaman, herkes tabii sevinir. İyilikle muamele gördüğü zaman, iyilikle karşılık verir. Ama asıl güzel ahlâk nedir diyor Peygamber Efendimiz: Kötüye karşı iyilik yapmak. Er kişinin işi budur işte…

"—Kötülüğe kötülükle mukabele etmek, her kişinin kârıdır; kötülüğe iyilikle mukabele etmek, er kişinin kârıdır."

Demek ki ahlâkî, ictimâî davranışlarımızda da bu akıl, bu mantık, bu zihniyet olması lâzım!

"—Birisi bana iyilik yaparsa ben iyilik yaparım da o bana kötülük yaparsa elime girmesin, ciğerini sökerim, postunu yere sererim, etini kıyma yaparım, canına okurum."

E olmadı. Kötülüğe de iyilikle mukabele etmeyi öğrenecek hakiki derviş. Böyle feleğin çemberinden geçmiş olacak, her halde halini korumasını, güzel halini bozmamasını bilecek.

c. Allah'ın Takdirinde Hayır Vardır

١٥ -قال، وأنشد النورىُّ :

و كم رُمْتُ أمراً خرْتَ لي في انصرافِه
فلا زلتَ بي منًى أبرَّ و أرْحَما
عَزَمْتُ على أَلا أُحسَّ بخاطرٍ
على القَلْب إلا كُنتَ أنتَ المُقَدَّمَا
و أَلاَّ تراني عند ما قد كَرِهْتَه
لأَنَّك في قلبي كبيراً مُعَظَّمَا

TS. 169/15 (*Kàle, ve enşedene'n-nûriyyü*) Geldi şimdi bir şiiri.

Dedim ya geçen hafta: Bu mübarekler duyguların güzel bir ifade vasıtası olan şiiri kullanmışlardır, şair ruhlulardır. Şair ruhluluk da zaten duyguların coşkunluğundan gelen bir şey. Şiiri kullanırlar. Bazen muradlarını, meramlarını, zevklerini, arzularını, aşklarını, şevklerini şiirle ifade ederler.

Bu Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'nin hayatını okurken de bir sürü şiirle karşılaştık bu bölümde. Şimdi son şiirini okuyoruz, çünkü bölüm bitiyor.

و كم رُمْتُ أمراً خِرْتَ لي في انصرافِه
فلا زلتَ بي مِنًى أبرَّ و أرْحَما

Ve kem rumtü emren hırte lî fî'nsırâfihî
Felâ zilte bî minnî eberre ve erhamâ

Şimdi burada bir matbaa hatası var, elinde kitabı bulunanlar bunu da düzeltsinler. *Minen* yazmış, *minnî* olması lâzım onun, düzeltiyoruz kitabı. Geliyoruz mânâsına:

(*Ve kem rumtü emren hırte lî fî'nsırâfihî*) "Nice işten ben ayrılıp gitmek istiyorum, sen de bana, ona varmayı yaptırtıyorsun. Ben ayrılıp gitmek istiyorum; sen oraya gelmeyi tercih ediyorsun, bana onu yaptırtıyorsun. (*Felâ zilte*) Dâimâ, (*bî minnî eberre ve erhamâ*) bana benden daha iyilik yapıcısın, daha merhametlisin!"

"Aslında ben bir şeyden ayrılıp gitmek istiyorum; sen oraya gitme, gel diyorsun, aksini bana yaptırtıyorsun. Bana benden daha iyilik yapıcı, daha merhametlisin yâ Rabbi!"

Evet, bazen insan nefsinin arzusu olarak, gönlünün isteği olarak bir şeyi yapmak ister, Allah a o şeyi yaptırmaz. Ama nedendir?.. Aslında o senin yapmak istediğin işte şer vardır, Allah'ın yaptırdığı işte hayır vardır. Hayırlısını yaptırıyor Allah ama, senin keyfine ters gelir. "Hay Allah, bu iş niye olmadı?" filan diye üzülürsün.

Meselâ bir arabaya, bir vasıtaya bineceksin, pür telaş kan ter

içinde yetişeceğim diye gidiyorsun, vasıta kalkıyor, yetişemiyorsun. Eyvaaah! Filan... Üzülüyorsun kaçırdım vasıtayı filan diye. Neydi maksadın?.. Yetişmekti, binmekti işine. Fakat biraz sonra duyuyorsun ki, o vasıta kaza yapmış, yanmış, içindeki 17 kişi ölmüş. O zaman ne diyorsun? Aman, iyi ki binmemişim ya, binmememde hayır varmış demek ki. Allah beni yaşatacakmış da, ondan bindirtmemiş, ondan kaçırtmış vasıtayı diyorsun. Aklımıza gelen bir misal.

Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri şiiriyle diyor ki: "Ben nice işten ayrılmak istiyorum, sen oraya gelmeyi bana nasib ediyorsun, onu tercih ediyorsun, yaptırıyorsun, gitmek istediğim yere getirtiyorsun. Görüyorum ki bana benden daha iyilik sever ve daha merhametlisin yâ Rabbi!"

Öyledir. Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin yaptığı her şey, senin hakkında mutlaka daha hayırlıdır.

الخير فيما اختاره الله

(*El-hayru fî ma'htarehu'llah*) "Allah'ın sana seçtiğinde hayır vardır." Sen ne olmak istiyordun, Allah sana hangi mesleği nasib etti?.. Sen kimle evlenmek istiyordun, Allah seni kiminle evlendirdi?.. Sen hangi işi tutmak istiyordun Allah sana hangi işi nasib etti?.. Bazen böyle insanın arzusuyla olanlar farklı olur. Bil ki onda bir hayır vardır.

عَزَمْتُ على أَلا أُحِسَّ بخاطرٍ
على القَلْبِ إلا كُنتَ أنتَ المُقَدَّمَا

Azemtü alâ ellâ uhisse bihàtırin
Ale'l-kalbi illâ künte ente'l-mukaddemâ

"Yemin ederim ki; karar verdim ki kesin olarak, hatırıma bir

hayal, bir hatıra, bir düşünce geldiği zaman, ilk önce seni düşünmeye azmettim, karar verdim, yemin ediyorum, öyle yapacağım."

Veyahut bu mazi sîgasıyla yâni "Yemin ederim ki; hatırıma, gönlüme bir hatıra, bir hayal, bir düşünce gelmiş, onu hissetmişsem sen ilk önce olmalısın, seni ilk önce düşünmeliyim, senden önce başka bir şey düşünmemeğe karar verdim, azmettim." demek oluyor.

و أَلاَّ تراني عند ما قد كَرِهْتَه
لأَنَّك في قلبي كبيراً مُعَظَّمَا

Ve ellâ terânî inde mâ kad kerihtehû
Li-enneke fî kalbî kebîran muazzaman

[Sevmediğin şeyin yanında beni görmemen, kalbimde muazzam büyük bir yerin olması sebebiyledir.]

Tabii, bir insan bir işin başında, her şeyden önce Allah'ı düşünürse ne yapmış olur? Çok isabetli bir şey yapmış olur. Allah'ın rızasını düşünmüş olur, o işte sevap kazanır. Onun için, biz her işin başında ne yapıyoruz?.. Besmele çekiyoruz. Bu Allah'ı hatırlamaktır.

Bir de müslümanın her işe niyet etmesi vardır. Namazda niyet ediyoruz, oruçta niyet ediyoruz, her şeyde niyet ediyoruz. Niyet de başında bir hatırlamadır. Hem besmele, hem de niyet, o işin bize sevaplı olmasını sağlıyor. Ahiret bakımından kazançlı olmasını sağlıyor. Her işimizin başında besmeleyi çekeceğiz, Allah'ın hayrını, rızasını düşüneceğiz ve iyi şey yapmağa niyet edeceğiz. O zaman her işimiz bize sevap kaynağı olur. Uyusak bile sevap olur.

Bu da ikinci beyitte yemin ediyor ki; "İlk önce seni düşüneceğim diye azmettim, böyle bir şeye yemin ediyorum, kararlaştırdım." diyor.

Bizde inşâallah her işimizde önce Allah'ı düşünelim CC, ondan

sonra işimizi yapalım. İşimizi Allah'ın rızasına göre yapalım.

d. Rızkımızı Allah Veriyor

Sonuncu paragrafa geldik, bitiyor bu bölüm, Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri ki, mutasavvıfların en alimlerinden, çok kıymetli bir kimse idi, okumuştuk hayatını.

١٦ - قال ، وأحضر النوريٌّ مجلسًا للسلطان ؛ فقال له: من أين تأ كلون ؟ فقال: لسنا تعرف الأسباب ، التى تستجلب بها الارزاق ، نحن قومٌ مدبَّرون.

TS. 169/16 (*Kàle, ve uhdira'n-nûriyyü meclisen li sultân, fekàle lehû: Min eyne te'külûn? Fekàle: Lesnâ na'rifü'l-esbâb, elletî tüsteclebü bihe'l-erzâk, nahnü kavmün müdebberûn.*)

Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri, sultanın bulunduğu bir meclise götürülmüş. Sultan, padişah, zamanın halifesi, hükümdarının yanına götürmüşler Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'ni. (*Fekàle lehû*) Sultan, Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri'ne sormuş:

(*Min eyne te'külûn?*) "Nereden yiyorsunuz? Yâni, maişetinizi nereden sağlıyorsunuz, kazancınız nereden geliyor, yeme içmenizi sağlayan gelirler nereden geliyor?"

(*Fekàle*) Demiş ki ona cevaben:

(*Lesnâ na'rifü'l-esbâb*) "Biz sebepleri bilmeyiz. Sebepleri gören, bilen insan değiliz. Bilmem, işte geliyor bir yerden el-hamdü lillah, oluyor. (*Elletî tüsteclebü bihe'l-erzâk*) Rızıkların onlar aracılıyla kazanıldığı sebepleri biz bilmeyiz, bilmiyoruz, bilmem." Bilmiyoruz dediği, bilmem demek istiyor yâni. "Biz rızıkların kazanılmasına sebep olan araçları, sebepleri bilmeyiz.

(*Nahnü kavmün müdebberûn*) Biz işleri görülüp kayırılan insanlarız. Yâni Allah-u Teàlâ Hazretleri veriyor işte. Biz bir sebep peşinde koşup da rızık arayacağız diye çırpınmadan, Allah

bize veriyor." Yuvadaki kuşa nasıl annesi getirip ağızına koyuyorsa, uçmadan, çalışmadan... "Biz işi görülüveren insanlardanız. Allah tarafından görülüveren insanlardanız." demiş.

Evet, tasavvufta insanın kendisinin elinin emeğiyle yemesi var. Onun için, birçokları bir meslek tutmuşlardır, çalışmışlardır, elinin emeğiyle kazanmışlardır, ondan yemişlerdir ve başkasına da yedirmişlerdir. Kimisi de tamamen Allah-u Teàlâ Hazretleri'ne teslim olmuştur. Allah-u Teàlâ Hazretleri onlar ihsân ediyor. Hatta kerâmet yoluyla da ihsân ediliyor. İstediği yerde sofra kuruluyor, yiyorlar, içiyorlar. Belki öyle demek istiyor.

Burada Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri hakkındaki bölüm bitti. Gelelim bundan sonraki mübarek zâtın, Ebû Osmân el-Hîrî Hazretleri'nin hayatına doğru bir sayfa açarak onu okumağa... Onun hayatından şöyle bir başlayalım!..

EBÛ OSMÂN EL-HÎRÎ HZ. (1)

٣ - أبو عثمان الحيرىُّ النيسابورىُّ

Ebû Osmâne'l-Hîrî en-Nîsâbûrî. Künyesi Ebû Osman. Biliyorsunuz künye deniliyor ebû'lu kelimelere. Yâni, Osman'ın babası demek. Hîrî, el-hîrî, noktasız ha ile, uzun i ile, Hîrî en-Nîsâbûrî bu da ikinci bir ism-i nisbe. Şimdi asıl adı neymiş bu zât-ı muhteremin:

ومنهم أبو عثمان ، سعيد بن اسماعيل بن سعيد بن منصور
الحيرىُّ النيسابورىُّ ، وأصله من الرَّى.

(*Ve minhüm ebû usmâne saîdü'bnü ismâîle'bni saîdi'bni mansûrini'l-hîriyyü en-nîsâbiriyyü ve asluhu mine'r-rey.*) Bu mübarek şahısları anlatıyordu yazar, Sülemî Hazretleri. Bu mübareklerden birisi de Ebû Osman'dır. Osman kelimesi gayr-ı munsarıf olduğu için üstünlüdür. Ama mahallen mecrûrdur, muzâfun ileyh olduğu için. (*Ebû usmâne*) ama başka kelime olsaydı, muzafun ileyh olduğundan orada başka hareke görecektiniz.

(*Ebû usmâne saîdü'bnü ismâîle'bni saîdi'bni mansûrini'l-hîriyyü*) Bak, büyük dedesinin adı Mansur'muş, onun oğlu Saîd, yâni bu zâtın dedesi. Onun oğlu İsmâil yâni bu Ebû Osman'ın babası. Bu Ebû Osman'ın adı da Saîd imiş. Adı Saîd, künyesi Ebû Osman.

Hîrî, noktasız ha harfiyle, cim gibi olup noktasız ha ile.

Niye bunu böyle söylüyoruz?.. Bazı kitapları karıştırdım buraya gelmeden önce. Bu mübareklerin tabii hayatlarını okuyanlar, yazanlar oluyor, Türkçe kitaplara nakledenler oluyor. Bunu Hayrî diye okumuşlar, el-Hayrî, Ebû Osman el-Hayrî diye

okumuşlar, yanlış. El-Hîrî diye olacak. Neden olduğunu söyleyeceğim biraz sonra. Aslında Hayri diye bir kelime de var eski medeniyetimizde, içinizden belki bazı kişilerin de adı Hayri olabilir ama, o hı harfiyledir, bu Hîrî...

Hîrî ne demek?.. Hîre şehrine mensup demek. Hîre şehri neredeymiş?.. İki tane Hîre şehri var. Birisi Kûfe'ye yakın olan, Kûfe'nin civarında bulunan, yâni Bağdat'ın güneyinde bulunan Irak'ta olan bir Hîre şehri var. Burası İslâm'dan önceki Arapların önemli bir şehriydi. Burada hükümdarlar otururdu. Yâni Arapların kabilelerinin reisleri olan hükümdarlar otururdu, Hire. Kûfe şehrine yakın bir şehir. Suriye'de Gassânîler vardı, bu Hîre şehrinde başka Arap hükümdarları vardı. Eski, mühim bir şehirdir.

Bir Hîre de Nişapur'da var. Nişapur veya Neysâbur şehri, o da Horasan'da. Yâni birisi Irak'ta, birisi İran'ın tâ kuzeydoğusunda, arada çok uzun mesafe var.

Onun için Ebü'l-Osmân-ı Hîrî en-Neysâbûrî demiş. Yâni Irak'taki Hîre şehrine ait sanmasınlar diye, bir de arkasına en-Nîsâbûrî demiş. Yâni Nisaburlu, Hîreli Ebû Osman demek. Sakın Iraklı anlamayın demiş oluyor.

"—E böyle şey olur mu Hocam; iki tane şehir aynı isimde?.."

Oluyor. Meselâ benim Çanakkale'deki köyümün bağlı olduğu kasabanın adı Ayvacık'tır, kaç tane Ayvacık var. Karadeniz'de Ayvacık var, Trakya'da Ayvacık var... Kaç tane Dörtyol var... Kaç tane Ereğli var... Marmara Ereğlisi, İzmit'in karşısındaki Ereğli, Konya'nın Ereğlisi, Karadeniz'in Ereğlisi...

"—E başka isim yok mu?.."

Bunun tarihî oluşumunun sebepleri var. İşte böyle şeyler olabiliyor. Çeşitli yerlerde aynı isimde şehirler olabiliyor.

Türkiye'de bir Taşkent var, Orta Asya'da bir Taşkent var. Türkiye'de Horasan kasabası var, Orta Asya'da bir Horasan var. İstanbul'da bir Yeni Bosna var, bir de Balkanlarda Bosna var... Çeşitli sebeplerden böyle çift isimler oluyor.

Bu Ebû Osman Hîreli ama, o Hîre Nişapur'daki Hîre. Nişapur civarındaki Hîre'ye mensub. (*Ve asluhu mine'r-rey*) Bu zât-ı muhteremin aslı Rey şehrindenmiş. Rey şehri neresiydi?.. İran'ın şimdiki başşehri olan Tahran'ın bir mahallesi şimdi. Tahran'ın yakınında idi. O civardanmış bu Ebû Osman. Sonra biraz daha Şark'a gitmiş, Nişapur şehrine gitmiş. O civarda Hire'ye ailesi yerleşmiş, orada doğmuş. Aslı Rey'den.

Rey şehrine mensub nasıl deniliyordu? Râzî... Bak ne kadar değişik geliyor. Hîre'ye mensub, Hîrî deniliyor. Nişapur'a mensub Neysâbûrî deniliyor; Konya'ya mensup Konevî deniliyor; Rey şehrine mensup, Râzî deniliyor.

Hoppalaaa! Nereden çıktı bu ze harfi?.. İşte böyle. Nereden çıktıysa çıktı. Râzî demek, Râdî diye bazıları telaffuz ediyorlar dad harfiyle; öyle değil! O hatayı da geçen hafta düzeltmiştik. Râdî, Fahreddin-i Râdî filan diyor birisi, Ankara'da vardı, herhalde vefat etmiştir ihtiyar bir adam. Yok o Râzî filan dedim. Biraz da

kızdı bana böyle yanlışını çıkarttım filan diye.

Bir de meselâ attâr... E attarlık bir meslek, kaç tane attârlık olabilir. Feridüddîn-i Attâr var, *Tezkiretü'l-Evliyâ* sahibi. Alâaddîn-i Attâr var, Nakşî silsilesinde... Başka attârları burada okuduk, böyle şeyler olabilir. Bunları karıştırmamayı bilmek, öğrenmek lâzım.

E şimdi bu gün de yazarlardan, meşhurlardan kaç tane Ahmed Şahin var, kaç tane Mehmed Doğan var, kaç tane bilmem ne var... Böyle olabiliyor. İsim ve soyadı benzerlikleri olabiliyor.

Rey şehrine mensub nasıl diyeceğiz? Râzî diyeceğiz, keskin ze ile, re gibi olan ze ile.

صحب قديمًا ، يحيى بن معاذ الرازىَّ ، وشاه بن شجاع الكرمانى.

ثم رحل إلى نيسابور ، إلى أبى حفص ، وصحبه وأخذ عنه طريقته.

(*Sahibe kadîmen yahye'bne muàzeni'r-râziyye, ve şâhe'bne şucâi'l-kirmâniyye, sümme rahale ilâ neysâbûr ilâ ebî hafsin, ve sahibehû ve ehaze anhu tarîkateh*)

Bu Ebû Osman el-Hîrî, evvelce Yahyâ ibn-i Muàz er-Râzî ile düştü kalktı, onun sohbetinde bulundu, onunla arkadaşlık etti. *Sahibe*, istifade etmek için arkadaşlık etmek demek.

Bakın, Râzî... Yahyâ ibn-i Muàz er-Râzî... Nereliymiş? Rey şehrindenmiş. İlk önce Rey şehirli olan Yahyâ ibn-i Muàz'la sohbeti olmuş, onun meclislerine devam etmiş. (*Şâhe'bne şucâi'l-kirmânî*) Kirmanlı Şah ibn-i Şücâ'nın sohbetinde bulunmuş.

(*Sümme rahale ilâ neysâbûr*) Sonra Nişapur şehrine gitmiş. İlim öğrenmek için, yetişmek için böyle şehirden şehire giderlerdi. Ebû Hafs el-Haddâd'a gitmiş, (*Ve sahibehû*) Onun sohbetine iltihak etti, ondan dersler dinlemeğe başladı. (*Ve ehaze anhu tarîkatehû*) Tarikatını oradan aldı, eli oradan aldı. Tarikat elini Ebû Hafs'tan aldı.

وهو - فى وقته - من أوحد المشايخ فى سيرته. ومنه انتشر

طريقة التصوف بنيسابور.

(*Ve hüve fî vaktihî*) Bu Ebû Osman el-Hîrî zamanında, kendi yaşadığı zamanda, (*min evhadi'l-meşâyihi fî sîretih*) yaşamı itibariyle, iç dünyası itibariyle şeyhlerin yegânesiydi, bir tanesiydi. Çok eşsiz, muhteşem bir zâttı bu Ebû Osman el-Hîrî Hazretleri. (*Ve minhü'nteşere tarîkatü't-tasavvufi bi-neysâbûr*) Nişapur'da tasavvuf bundan doğdu, yayıldı."

Tabii bu mübarekler Horasan'da, Nişapur'da böyle bu işleri pişirdiler, olgunlaştırdılar, yetiştiler, talebe yetiştirdiler filan... Bunun sonucu ne oldu?.. Yâni bu miskin adamlar, bu tasavvuf erbâbı tekkelere girip de böyle Allah diyorlar, bilmem neler filan diye, herkes hani gözünde küçümsüyor... Bu tasavvuf büyükleri oralarda yetiştiler, bunun sonucu ne oldu?.. Bunun sonucu Anadolu'nun fethi oldu, Osmanlı devletinin kuruluşu oldu, müslümanların büyük devletler kurup, büyük zaferler kazanması oldu.

Bu adamlar, işte bu işin temelini hazırlayanlar. Bu kadroları hazırlayanlar, bu mücahidleri yetiştirenler bunlar. Horasan'da yetiştiler, olgunlaştılar, Horasan erenlerinden bir mübarek çıktı, kim?.. Ahmed-i Yesevî Hazretleri. Hadi bakalım Anadolu tarafına... Horasan'dan yetişen, o ilim irfan kaynayan, mânevî ilimler güldür güldür Horasan'dan bu tarafa aktı. Bu tarafların alimleri yetişti. Mevlânâ Celâleddin-i Rûmîler vs.ler... Ondan sonra ahâli tertemiz, sapasağlam, Allah'a tevekkül eden mübarek insanlar olarak yetiştiler, Allah yolunda canını veren, Allah'ın dinine en güzel hizmet eden, en kıymetli vasıflara sahip insanlar imparatorlukları, devlet-i aliyyeleri kurdu. Bunlar sebep, bunların çalışmaları, bunların öğretmeleri. İşte tarikat, Nişapur'da bu zâttan intişar etti, yayıldı.

"—E Nişapur'dan Türkiye'ye kim gelmiş?.."

Hacı Bektâş-ı Velî geldi oradan, Nişapurlu. Yâni bir büyük tesiri olan şahıs. Merv şehrinden kim geldi?.. O da Nişapur'a

yakın. Mevlânâ Hazretleri geldi. O da Osmanlı devleti'nin mânevî temellerini hazırlayan çok büyük şahıs. Daha başka tabii çok büyük şahıslar geldiler. İsimleri pek çok...

سمعت عبد الله بن محمد بن عبد الرحمن الرازىَّ ، يقول: لقيت الجنيد ، ورويما ، و يوسف بن الحسين ، ومحمد بن الفضل ، و أبا على الجوزجانىَّ وغيرهم من المشايخ ؛ فلم أر أحداً أعرف بالطريق إلى الله عزَّ وجلَّ من أبى عثمان.

(*Semi'tü abda'llahi'bne muhammedi'bni abdi'r-rahmâni'r-râziyye, yekùl*) Râzî, Rey şehrinden. Rey şehrinden Abdurrahman oğlu Muhammed oğlu Abdullah'tan ben işittim ki diyor yazarımız:

(*Lakîtü'l-cüneyde*) "Cüneyd-i Bağdâdî ile karşılaştım, tanıştım, görüştüm. (*Ve rüveymen*) Rüveym Hazretleri ile tanıştım, görüştüm. (*Ve yûsufe'bne'l-hüseyn*) Hüseyin oğu Yusuf'la görüştüm. (*Ve muhammede'bne'l-fazl*) Fazl oğlu Muhammed'le görüştüm. (*Ve ebâ aliyyini'l-cûzecâniyye*) Cûzecanlı Ebû Ali ile görüştüm. (*Ve gayrahüm mine'l-meşâyih.*) Büyük şeyhlerden, bunlar ve bunlardan başkalarıyla görüştüm, tanıştım, hepsini tanıdım, dinledim, sohbetlerinde bulundum. (*Felem era ehaden a'rife bi't-tarîki ilâ'llahi azze ve celle min ebî usmân*) Aziz ve celîl olan Allah'a giden yolu, bu Ebû Osman'dan daha iyi bilenini görmedim. En iyi bileni bu zât bana göre... Hepsini tanıdım, Allah'a giden yolu en iyi bilen bu Ebû Osman'dır." diyor.

Demek ki; çok mühim şahısları okuyoruz. Geçtiğimiz çok büyük bir zâttı Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî... Ebü'l-Osman-ı Hîrî de aynı şekilde, demek ki çok yüksek ayarda bir insanmış. Cüneyd-i Bağdâdî ile mukayese edilmek ne demek yâni. Çok büyük bir sùfî imiş.

مات أبو عثمان بنيسابور ، سنة ثمانٍ وتسعين ومائتين ؛ و كذلك

سمعت محمد ابن احمد بن حمدان يذ كر ذلك ، وقال: صلَّيت عليه.

(*Mâte ebû usmân bi-neysâbûr*) Bunu da söyleyip bitirelim: Ebû Osman, Neysâbur şehrinde vefat etti. Tabii aslı Nişâpur'dur. Pe harfi Arapça'da yok, Neysâbur diyor Araplar onun için. Nişapur şehrinde öldü. Hangi sene?.. (*Senete semânin ve tıs'îne ve mieteyn*) 298 senesinde. Bu hangi senedir? Hicrî, kamerî senedir. Yâni Recebli, Şa'banlı, Muharremli, Zilhicceli sistem. 298 senesinde vefat etti. [Mîlâdî 911 yılında.]

(*Ve kezâlike semi'tü muhammede'bne ahmede'bni handân, yezkürü zâlike*) "Bu tarihi Handan oğlu Ahmed oğlu Muhammed'den de böyle işittim ben. (*Yezkürü zâlike*) Bu tarihte öldüğünü o da söylüyordu. (*Ve kàle: Salleytü aleyhi*) Hatta ben namazında da bulundum." demiş. Yâni, "Tarih doğrudur, tamam, ben namazında da bulundum." demiş.

Evet, 298 tarihinde vefat etmiş olan bir mübarek zâtın hayatıyla ilgili bilgilere başladık, sayfa tamamlandı. Sağ olursak, selâmette olursak, Allah nasib ederse bu mübarek zâtın da hayatını ve eserlerini ve sözlerini okumağa önümüzdeki haftalar devam edeceğiz.

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..

31. 08. 1996 - İstanbul

20. EBÛ OSMÂN EL-HÎRÎ HZ. (2)

Eùzü billâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîne hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd!..

Aziz ve muhterem cemaat-i müslimîn, değerli kardeşlerim!

Evliyaullah ve sàlihlerin, mübarek alim ve ârif kulların hayatlarıyla ilgili *Tabakàtü's-Sùfiyye* kitabını okumağa devam ediyoruz. Söz sırası Ebû Osman el-Hîrî Hazretleri'nde...

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

……

a. Ebû Osman-ı Hîrî Hakkında

Geçen hafta bu zât-ı muhteremin hayatı ile ilgili bilgiler vermiştik. Kitabın 170. sayfasında, kaldığımız yerden okuyoruz:

وأسند الحديث.

(*Ve esnede'l-hadîs*) Ebû Osman el-Hîrî Hazretleri hadis de rivâyet etmiştir. Kendisi hadisle meşgul olmuştur. Hadis de nakletmiş, rivâyet etmiştir. Bunun misali:

١ - أخبرنا سعيد بن عبد الله بن سعيد بن اسماعيل ، قال: وجدت فى كتاب جدِّى ، أبى عثمان ، بخطِّ يده: حدثنى أبو صالح حمدون القصَّار صاحبنا ، قال: حدثنا محمد بن يحيى النيسابورىُّ ؛ حدثنا قتيبة ؛ حدثنا عبثر ؛ عن أشعث ؛ عن محمد ؛ عن نافع ، عن ابن عمر ، قال: قال رسول الله صلى الله عليه و سلم: من مات و عليه صوم شهر رمضان ، أطعم عنه وليُّه كلَّ يومٍ مسكينًا (ورأيت أنا هذا الحديث بخط أبى عثمان فى كتابه)

TS. 171/1 (*Ahberanâ saîdü'bnü abdi'llâhi'bni saîdi'bni ismâîl, kàle: Vecedtü fî kitâbi ceddî ebî usmân, bi-hattı yedihî*) İsmâil oğlu, Said oğlu, Abdullah oğlu Said'den işitmiş müellifimiz. O da demiş ki: "Ben dedem Ebû Osman el-Hîrî'nin eliyle yazılı bir kitapta gördüm ki, bu Ebû Osman-ı Hîrî Hazretleri şöyle söylemiş:

(*Haddesenî ebû sàlih hamdûn el-kassàr sàhibenâ, kàle*) Bana arkadaşımız Ebû Sàlih Hamdûn el-Kassâr söyledi. (*Haddesenâ muhammedü'bnü yahyâ en-neysâbûrî*) Bize Muhammed ibn-i Yahyâ en-Neysâbûrî söyledi.

(*Haddesenâ kuteybeh*) O Kuteybe'den dinlemiş. Bu Kuteybe, Benî Sakif kabilesinin mevlâsı olan, meşhur hadis alimlerinden

birisi. (*Haddesenâ abseru*) Ona da hadisi Abser isimli şahıs rivayet etmiş. O mübarek de kimmiş, bakalım aşağıya:

عبثر - كجعفر- بن القاسم الزبيد ى ، أبو زبيد الكوفى. ممن رووا عنه قتيبة ابن سعيد. كان ثقةً. و مات سنة تسع وتسعين ومائة.

(*Abser keca'fer*) Ca'fer okunuşu gibi okunacak diye. (*Abseru'bnü'l-kàsım ez-zebîdî ebû zebîdini'l-kûfî*) Bu Kûfe şehrinden.

Kûfe, biliyorsunuz Bağdat'a yakın bir eski şehir ki, Arap fatihler kurdular. Irak'ı fethedince, Bağdad'ın yakınında bir ordugâh kurdular. Etrafını dairevî olarak çevirdiler, orası Kûfe şehri oldu, Bağdat ile Basra arasında. Sonra Kûfe'den sonra Bağdat'ı kurdular, daha büyük bir şehir olarak. Sonra Samerra şehrini kurdular.

Samerra şehrinin bir minaresi var, müezzin oraya binekle çıkar. Yâni yürüyerek değil de, binerdi dıgıdık dıgıdık neyse, takır tukur nal sesleriyle müezzin ezan okumaya öyle çıkardı. Etrafını dönerek çıkılan muazzam bir minare. Muazzam bir cami, stadyum gibi… Neden? Namaz kılan insan çok... Geniş alana kocaman cami yapmışlar. Yıkılmış, harab olmuş. Yâni keşke korunabilseydi.

Şimdi bizim kendi hudutlarımız içinde neresi var? Harran var. Harran Üniversitesi diye üniversite de kuruldu. Münbit bir ova, yerin otuz metre derinliğine kadar hep böyle pamuk gibi toprak... Gayet münbit. İşte o barajın suları oraları sulayacak, bereket fışkıracak, fışkırıyor.

O Harran şehrini Moğollar mahvetti. Çok güzel bir şehirdi orası. Büyük alimler yetişiyordu. Moğollar geldiler, yaktılar, yıktılar. Ben Harran'ı ziyaret ettim. Keşke bundan sonra, düşünüyorum, keşke ziyaretleri videoya alsaydım da, ondan sonra size de gösterseydim filân, televizyonlarımızda gösterseydik.

Şimdi bir hakikati açıklıyorum burada. Harran'da büyük bir harabe var. Çok büyük bir harabe, stadyum gibi bir şey… Ben onun sağını, solunu, her tarafını gezdim. Ben de Romalılardan

kalma bir harabe sandım. "Hipodrom mudur, başka bir şey midir?" filân diye. Sonra bu tarafta gittim baktım, çok küçük bir duvarı kalmış. Oraya geldim, baktım ki yazılarından, Harran'ın Ulu Camisiymiş orası. Bilmeyenler bilsin, duymayanlar duysun, öğrenmeyenler öğrensin...

Bir de arkasında yüksek kule gibi bir şey var. Orada işte astronomi alimleri oradan göğü seyrediyorlarmış filân diyorlar. O da aslında, o Harran ulu camisinin minaresi. Başka bir şey değil. Ama çok muhteşem bir cami. Kesme taşlardan çok muazzam bir yapı, ibretli bir yapı, çok büyük bir sanat eseri... Eğer o duvarlar yıkılırsa, millet sanacak ki Romalıların hipodromu... Değil! Müslümanların camisi… Camisi ama, Moğollar taş üstünde taş bırakmamış, harap etmişler.

Evet, işte hani Kûfe şehrinden bu sözler çıktı, Kûfeliymiş bu Abser isimli şahıs. Yemenli Zebid kabilesi var, Zebîdî, Yemen'den gelme kendisi. Oradan Kûfe'ye göçmüş, bu da Zebîdîymiş. Künyesi Ebû Zebîd zaten.

(*Mimmen rûvâ anhu kuteybetü'bnü saîd*) Saîd oğlu Kuteybe'nin kendisinden hadis rivayet ettiği bir kimseydi. (*Kâne sikaten*) Güvenilen bir Alim idi bu zât. (*Ve mâte senete tis'în ve tis'îne ve mieh*) 199 hicrî-kamerî senesinde vefat etti. [Mîlâdî 815 yılı.]

Böylece, aslında konumuz hep Osman el-Hîrî idi. O bir hadis rivayet etmiş O hadisi kimlerden duyduğunu yazdığı için, biz de kimlerden duyduğunun hayatını burada görmüş olduk ama, bir şeyi gönlümüze güzelce yazıyoruz: Eski insanlar, eski alimler, büyük alimler böyleydiler. Hiç boş söz söylemezlerdi. Boş söz söylenmezdi. Söylediği sözleri nereden aldıklarını söylerlerdi, yazarlardı. Kimden o bilgiyi aldıklarını, bize böyle uzun uzun kaydederlerdi. Buna ne denir? *İsnad* denir. Yâni, sözünü senedle söylemek. Senediyle, kimden duydu, kimden duydu, kimden duydu diye, sened zinciriyle söylemek.

Bu İslâm alimlerine mahsus çok şerefli bir usüldür. Bunu Avrupalı alimler, Yunanlı alimler, Romalı alimler hiç yapmamışlardır. Bir Romalı tarihçiyi alırsın, bir Yunanlı filozofu alırsın, bir kitap yazmış. Ne mâlum?.. Ne mâlûm onun yazdığı?.. Hiç bir şey mâlûm değil. Hiç bir şey böyle incelemeye tâbî değil. Hepsi havadadır. Yalan olabilir, yanlış olabilir, eksik olabilir,

kusurlu olabilir.

Ama İslâm alimleri öyle değil. İslâm alimleri sözün sorumluluğunu anlamışlardır, boşuna konuşmamışlardır. Allah'tan korkmuşlardır, hak sözü söylemişlerdir. Hakkı söylerken de, isbatla söylemişlerdir. Bunu öğrenin!..

Onun için, bugün birisi çıkıyor, zibidi, İslâm alimlerin tanımayan, İslâm âlemini tanımayan eski insanların ilim yolunda ne kadar ciddî olduğunu bilmeyen bir insan:

"—Efendim onlar yanlıştır, ben şöyle düşünüyorum da, benim kanaatim..."

Hadi oradan! Terbiyesiz, küstah, edepsiz, cahil... Hiç bir şeyden haberi yok. Bak bir laf söyleyecek, bir hadis söyleyecek, ne kadar ön bilgi veriyor. Sen böyle yapıyor musun?.. Senin bu sözden haberin var mı?.. Yok. Bak burada ne kadar şey yapmışlar.

(*An eş'as*) Abser, yâni ez-Zebîdî, Zebîd kabilesinden Kûfeli olan Abser, Eş'as'tan işitmiş. Eş'as kimmiş onu da okuyacağım:

أسعث بن سوار الكند ى التوابيتى الأفرق الأثرم ، قاضى الأهواز.

كوفى يرو ى عن الحسن البصري وابن سيرين. وثقة بعضهم وضعفه آخرون . توفى سنة ست وثلاثين ومائة .

(*Eş'asü'bnü suvvâr el-kindî el-tevâbîtî, el-efrak el-esrem, kàdi'l-ehvâz*) Ehvaz şehrinin kadılığını yapmış olan Suvvâr oğlu Eş'as el-Kindî imiş. Kindî de Kinde kabilesine mensub demek. Tevâbîtî imiş bir nisbesi de...

(*El-efrak el-esrem*) Bu ef'al veznindeki sıfatlar, umumiyetle insanların vücutlarıyla ilgili bir sıfatı bildirir. Ama ben bu sıfatları ne mânâya geldiğini bilmiyorum. *Efrak*, fark kelimesinden geliyor, belki saçları böyle ikiye ayırırdı tarakla ortasından. Fark etmek, saçı ikiye ayırmak manasına... Böyle saçı ikiye ayrılmış adam diye, *efrak* belki öyle saç taramak olabilir, ondan denmiştir. Bir de *el-esrem* sıfatı var. Onu da bilmiyorum, ona da bakmak lâzım!

Bu Araplar, burnu biraz kalkık oldu mu, bir isim verirler.

Yüzü biraz kırmızı oldu mu, bir başka isim verirler. Kaşı şöyle olursa, bir isim verirler. Kaşları yakın olursa, uzak olursa... Çok ince teferruatla ad takarlar.

Bizim Türkçede, bazı şeyler söyleyeyim meselâ bu konuda: Çakır... Ne demek? Gözleri yeşilimsi. Topal, topal adam... Ne demek?.. Demek ki bir ayağında biraz kusur varmış. Aksak Timur, ne demek? Bir ayağı ötekinden kısaymış. Böyle böyle çalkalanarak yürüyormuş demek. Hah, Türkçede de var demek ki böyle sıfatlar. Araplarda da var. İsmine girmiştir bazen. Nasıl "Aksak Timur" diyorsa, nasıl "Topal Ahmet" diyorsa, nasıl "Kör Ali" diyorsa filan... Böyle esrem ve efrak...

Biriniz bilâhare baksın da, bize sevabına "O sıfatlar bu mânâya geliyormuş" desin. Hem gençler bu kelimeleri öğrenmiş olur, hem de öğretmiş olur. Biz onun talebesi oluruz, o bizim hocamız. Sevap, karşılıklı. Camide ticaret yasak ama, sevap ticareti var... Biz şimdi ne yapıyoruz: Ben okuyorum, sevap kazanıyorum; siz dinliyorsunuz sevap kazanıyorsunuz. Her şey sevap... Oturmak sevap. Bir namazdan bir namazı camide beklemek çok sevap, namaz kılıyormuş gibi sevap.

Güzel işler yapıyoruz el-hamdü lillâh. Allah bizi güzel yoldan, güzel işlerden, salih amellerden ayırmasın... Kötü yollara düşürmesin, kötü işler yaptırmasın...

Eş'ası da öğrendik. (*An muhammed*) O da Muhammed isimli alimden duymuş bu hadisi. Bu Muhammed kim? Muhammedler çoktur. Peygamber Efendimiz'i sevdikleri için, hep o ismi vermiştir babalar çocuklarına... Bu Muhammed kimmiş? Diyor ki:

محمد هذا إمَّا أن يكون محمد بن سيرين وهو الأرجح ؛ أو
محمد بن عبد الرحمن بن أبى ليلى ، و على ذلك فستترجم
لهما معًا :

(*Muhammed hâza immâ en yekûne muhammedü'bnü sîrîn*) Bu Muhammed, ya bu Muhammed ibn-i Sîrîn'dir, hadis alimlerinden. Muhammed ibn-i Sîrîn, aynı zamanda rüya tabirlerinde kitap

yazmış olan çok büyük bir alim. Ya o Muhammed ibn-i Sîrîn'dir, (*ve hüve'l-ercah*) daha çok bende beliren kanaat, olsa olsa bu Muhammed budur diyor. (*Ev muhammedü'bnü abdi'r-rahmâni'bni ebî leylâ*) Ya da Muhammed ibn-i Abdi'r-Rahmân ibn-i Ebî Leylâ'dır. (*Ve alâ zâlike fesetütercem lehûmâ meà*) Herkes için o zaman iki ihtimal var diyor, önce birincisinin hayatını veriyor:

١ - محمد بن سيرين الأنصاري - مولاهم - أبو بكر البصري ؛
إمام وقته. كان ثقةً مأمونًا عاليًا ، رفيعًا فقيهًا ، إمام كثير العلم.
لم ير فى وقته أورع منه. روى عن جلة الصحابة والتابعين. ومات
سنة عشرين ومائة.

1. (*Muhammedü'bnü sîrîn en-ensàrî —mevlâhüm— ebû bekr el-basrî; imâmü vaktihî*) Yâni, Muhammed ibn-i Sîrîn neymiş?.. İlimde zamanın önderiymiş. (*Ve kâne sikaten me'mûnen àliyen*) Güvenilen bir insandı, itimatlı bir insandı, emniyetli bir insandı, yüksek bir insandı. (*Refîan fakîhan*) Kadri yüce bir insandı, dînî bilgisi çok yüksek bir insandı. (*İmâmen kesîri'l-ilmi*) Birçok ilmi bilen bir önder idi. Her ilmin önderlerinden... (*Lem yüra fî vaktihî evraa minhu*) Onun zamanında, ondan daha takvâlı bir insan görülmemiştir.

Muhammed ibn-i Sîrîn kimmiş? İşte böyle pek çok ilimde önder olan, zamanında ondan daha takvâlı insan bulunmayan bir kimseymiş.

(*Ve revâ an cilleti's-sahàbeti ve't-tâbiîn*) Tâbiînin ve sahabe-i kiramın büyüklerinden hadis rivayet etmiştir bu Muhammed ibn-i Sîrîn. Sahabeyi de görmüş, yani kendisi tâbiînden. Tâbiînden de, bazılarından hadis almış bir muhterem zât.

(*Mâte senete işrîne ve mîeh*) Muhammed ibn-i Sîrîn, 120 hicrî-kamerî senesinde vefat etmiştir. Birçok ilimde imam makamına geçmiş, önder olmuş bir kimsedir.

Şimdi ben sizin caminizde geçtim, akşam namazınızı size kıldırdım, imamlık yaptım. O devirde imam demek bu mânâda

değil... O devirde *imâmü'l-müslimîn* dersen, müslümanların başkanı demek, reis-i cumhuru demek. Ya da, filanca ilmin imamı dedin mi, yâni ondan daha önde kimse yok, en alim kimse demek. Şimdi imam kelimesi ucuzladı, çoğaldı, kıymeti biraz düştü. O devirde çok yüksekti, sultan gibiydi yâni mânâsı.

İkinci ihtimale göre:

٢ -محمد بن عبد الرحمن بن أبى ليلى الأنصارى ، أبو عبد الرحمن. قاضى الكوفة ، وأحد الأعلام ، يروى عن نافع ؛ ومحله الصدق. شغل بالقضاء فساء حفظه. وكان فقيهًا صاحب سنة ، جائز الحديث. مات سنة ثمان وأربعين ومائة.

2. (*Muhammedü'bnü abdi'r-rahmâni'bni ebî leylâ el-ensârî, ebû abdi'r-rahmân*) Ebû Leylâ'nın oğlu Abdurrahman'ın oğlu Muhammed Ebû Abdurrahman ise, ensardan, yâni Medine'nin yerlilerinden idi. (*Kàdi'l-kûfeh*) Kûfe kadısıydı bu da. (*Ve ehadü'l-a'lâm*) Çok alimlerden bir tanesiydi. *A'lâm*, dağ gibi adam demek. Alem, yâni böyle her yerden görülen, bayrak gibi, dağ gibi adam demek. Böyle bir kimseydi.

(*Yervî an nâfi'*) Tâbiînden Nâfi'den rivayet ederdi. (*Ve mahallühu's-sıdk*) Yeri doğru sözlülerin arasında idi. (*Şeğale bi'l-kadài fesâe hıfzuhû*) Kadılıkla meşgul olduğu için, hafızası son zamanlarında biraz bozuldu, fenalaştı.

(*Ve kâne fakîhan sàhibe sünnetin câize'l-hadîs*) Fıkıh ilminde ileriydi, fakihti, sünnet sahibiydi; yâni sünnet-i seniyyeye uyan bir kimseydi. Sözü caiz olan bir kimseydi, yâni sözü kabul edilir bir kimseydi. (*Mâte senete semânün ve erbaîne ve mîeh*) 148 kamerî senede öldü. Allah rahmet eylesin...

Bu Muhammed, (*an nâfi'*) Nafi'den işitti. Nafi' kimdir? Burada onun için not koymuş ama, yer kalmadığından öteki sayfaya da yazmamış. Onu artık önümüzdeki derste anlatalım! Nafi' tâbiînin büyük alimlerinden birisidir. Burada vefatıyla ilgili bilgi yok. Tarihî kitaplardan bakmak lâzım!

b. Oruç Borcuyla Ölen Kimse

(*An ibni ömer*) Nafi' İbn-i Ömer'den rivayet etmiş ki: (*Kàle rasû'lüllàh SAS*)

Bakın şimdiye kadar beş satır okudum, daha hadise yeni geliyoruz başına. Yani, "Ben bu hadisi duydum, size anlatıyorum." derken adam, sözünün doğruluğunu anlatmak için ne kadar gayret sarf etti, gördünüz mü? Anlayın işte İslâm alimlerinin tekniğini buradan anlayın!

Ne demiş Peygamber SAS Efendimiz:

مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صَوْمُ شَهْرِ رَمَضَانَ ، أَطْعَمَ عَنْهُ وَلِيُّهُ كُلَّ يَوْمٍ

مِسْكِينًا (السلمي عن ابن عمر)

(*Men mâte ve aleyhi savmü şehri ramadàn, et'ame anhu veliyyühû külle yevmin miskînen.*) Hadis burada bitti. Ne demek:

(*Men mâte*) "Her kim ki vefat etmişse, ölmüşse..." Nasıl? (*Ve aleyhi savmü şehri ramadàn*) "Boynunda Ramazan orucunu tutma borcu varken vefat etmişse..."

Nasıl olur bu?.. Ramazan'a erişti ama, Ramazan'ı tutacak durumu yoktu, öldü. Şimdi ne yapacak bu adam. Ramazan'a girdi, Ramazan geldi, Ramazan geçti. Adamcağız öldü. Ramazan'ı tutamadı. Neden? Hastaydı, mazereti vardı. "Ramazan orucu boynundayken ölen bir kimse..."

Buradaki *ve* ile başlayan cümle hal cümlesi, *vâv-ı hâliye* derler buna. (*Men mâte ve aleyhi savmü şehri ramadàn*) "Boynunda Ramazan orucu borcu varken bir kimse ölmüşse; (*et'ame anhu veliyyuhû*) onun velisi olan kişi onun nâmına, (*külle yevmin*) her gün (*miskînen*) bir fakiri, miskini doyurur." Otuz gün için, yirmi dokuz gün için, neyse, Ramazan kaç gün tuttuysa, bir miskini doyurur.

Ne olur? Vefat edenin orucunun fidyesi olur. Orucunun borcunu öylece kapatmış olur.

Evet, muhterem kardeşlerim! Bir insan ibadetlerini yapmadığı zaman, ibadetlerinin nesi gerekiyor? Kendisi tarafından yapılması

gerekiyor. Zamanında yapılmamışsa, kaza edilmesi gerekiyor. Yâni ödenmesi gerekiyor. Ya da böyle yapamamış, hastalık sebebiyle tutamadı işte orucu, kaza etmesi de mümkün değil... Ramazan'da tutamadı, iyileşmedi ki, ondan sonra ödesin... Ödemesi de olmadı. Ne yapacak?.. "Velisi, onun nâmına, tutamadığı her gün için bir fakiri doyurur." diyor.

Veli ne demek?.. Onun işlerini yüklenmiş olan kimse demek. Adam öldü. Adamın borçlarını ödeyecek, alacaklarını alacak vs. işini görecek bir kimse. Yâni işlerini görmekle görevli olan yakını, onun nâmına her gün için bir miskini doyurur.

Bu nedir?.. Oruç tutmanın farz olduğunu gösteriyor. Zaten Kur'an-ı Kerim de gösteriyordu, orucun farz olduğunu ayetten biliyoruz:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمْ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ

مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (البقرة:١٨٣)

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenû kütibe aleyküm ü's-sıyâmü kemâ kütibe ale'llezîne min kabliküm lealleküm tettekùn*) [Ey iman edenler! Sizden önceki geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi, size de oruç farz kılındı; umulur ki müttakîlerden olursunuz.] (Bakara, 2/183)

Bunu anlıyoruz, farz oruç tutmak...

"—E tutamayan bir insan, ne yapalım hastaydı, kurtuldu mu?"

Hayır, tutacaktı. Hastalıktan dolayı tutamadıysa, gitsin bir fakire onun velisi, parasını versin. Borcu öyle düşecek.

Görüyorsunuz, ibadetler ne kadar ciddidir. İbadetleri vaktinde yapın! Mazeret dolayısıyla yapamadığınız ibadetler varsa, oruç gibi; o zaman da onların yerine, sıhhatli olduğunuz zaman kendiniz öderseniz ödeyin!..

Ödeyemeyecek durumda iseniz, halâ ödeyememe durumunuz devam ediyorsa, o zaman fidye verin! Yâni, "Her günün orucu için bir miskini, fakiri doyuracak kadar sadaka verin!" diye hüküm çıkıyor buradan. Peygamber Efendimiz böyle buyurmuş diye, hüküm çıkıyor, aziz ve muhterem kardeşlerim!

ورأيت أنا هذا الحديث بخط أبي عثمان في كتابه.

(*Ve raeytü ene haze'l-hadîse bi-hattı ebî osmân fî kitâbihî*) Köşeli parantez içinde, böyle bir yazı da eklemiş kitabı neşreden şahıs buraya. Bu ne demek?

(*Ve raeytü ene*) "Ben de gördüm; (*hâze'l-hadîs*) bu hadisi (*bi-hatt-ı ebî osmân*) bu mübarek evliyadan Ebû Osman-ı Hîrî'nin el yazısıyla yazılmış olarak, ben de gördüm bunu. (*Fî kitâbihî*) Kendisine mahsus kitabında, kendisinin yazmış olduğu kitabında, bu hadisi ben de onun el yazısıyla gördüm."

Şimdi burada gelelim şimdi kendi ilim, irfan, medeniyet tarihimize ait bir bilgiye: Eski eserler matbaa yokken elle yazılırdı. Elle yazılmış esere *mahtùta* denilir, Arapçada. Basılana da *matbûa*... *Nüsha-yı matbûa*, basılı nüsha demek. Basılı olmayan kitaplara da, elle yazılana da *nüsha-i mahtùta* derler, hı harfiyle, tı harfiyle. Yâni, elle yazılmış nüsha demek.

Bilin ki, elle yazılmış nüshalar medeniyetimizin çok kıymetli eserleridir. Çok kıymetlidir bunlar... Babanızdan, dedenizden, kütüphanenizden elyazması böyle mahtùta eserler kalmış olabilir. Bunların gâvurcası, İngilizce *manuscript*'tir, Almancası *handschriftlich*'tir, Fransızcası *manuscrit*'tir... Yâni, hepsi el yazması demek. Bunlar kıymetlidir, bunların kıymetini bilin! Toprağa gömmeyin!

Kimisi toprağa gömüyor. "Ben bunları okuyamıyorum!" diyor, kazıyor mezar gibi, toprağa gömüyor.

Ya, mahvettin ortalığı! Ne yaptın sen?.. Bunları alacaktın, bir kütüphaneye götürecektin, bir alime verecektin. Ne yaptın sen?..

"—İşte hocam sayfaları dağılmış da, biraz da kargacık burgacık yazılar..."

Sen onun kıymetini bilemezsin. Erbabı bir baksın bakalım! Kaç milyon edecek, kaç milyar edecek?.. Para edecek mi, etmeyecek mi?.. Tabii herkeste çok bulunan bir kitapsa, az para eder. Ama nadir bir şey şeyse, paha biçilemeyecek kadar çok kıymetli olabilir.

Bu da Ebû Osman'ın hattıyla yazdığı, kendi eliyle yazdığı

kitapta, bu hadisi görmüş. Kim görmüş? [*Ve raeytü ene haze'l-hadîse bi-hatti ebî osmân, fî kitâbihî.*] Köşeli parantez içinde...

Köşeli parantez, bir eser neşredildiği zaman, o eserde olmayan bir ilâve yapıldığı zaman konulur. Bu duruma göre, bu eseri neşreden Prof. Nureddin ibn-i Şüreybe herhalde Mısır'da bunun elyazması nüshasını, kütüphanede bir yerde gördü de, onun için böyle demiş olabilir. Ya da, köşeli parantez burada yanlış kullanılmıştır, "Ben de bu hadisi, kitabında onun hattıyla yazılmış olarak gördüm." sözü, müellif Ebû Abdurrahman es-Sülemî'ye aittir.

İki ihtimal var: Ya kitabın yazarı Sülemî, "Ben de gördüm bu hadisi, onun kitabında eliyle yazdığını" demektir. Ya da, şimdi bizim bu asrımızda bu kitabı güzel kitap diye neşreden Mısırlı alim de, bunu kütüphanede görmüştür de, o da köşeli parantez içinde diyor ki:

"—Tamam, ben de bunu gördüm. Aradan bu kadar asır geçmesine rağmen ben de gördüm, tamam!" demiş oluyor.

Evet, bugün biraz ilmî bir ders oldu. Ama bu bilgiler de çok lâzım, bunları bilmeniz gerek... Bunlar her yerde bulunmaz. Yâni kıymetli bilgilerdir. Bilgilerin kıymetli olduğunu da bilin!..

Allah hepinizden razı olsun... Allah-u Teàlâ Hazretleri cümlenizi cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Fâtiha-i şerîfe mea'l-besmele!..

07. 09. 1996 - İstanbul

21. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (3)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llahi'r-rahmâni'r-rahîm...

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultànih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tâhirîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Burada tasavvuf tarihinin en mühim isimlerini, en mühim şahsiyetlerini yazan bir kitabı okuyoruz. İlmî usûle göre hazırlanmış çok değerli bir eser. Hem ilk yazan yazarı değerli, hem de kitabı neşre hazırlayan Nureddin ibn-i Şüreybe isimli profesör, o değerli kimse… Güzel güzel okuyoruz bu mübarek şahısların hayatlarını istifade edelim diye... Tasavvufun aslı esası neymiş, özü, doğrusu, güzeli neymiş anlayalım diye.

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı

başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

……

a. Ebû Osman el-Hîrî Hakkında

Ebû Osman el-Hîrî, Hîre'li Ebû Osman... Nişapur'a bağlı bir şehir olan Hire'de yetişmiş, Ebû Osman isimli alimi okumağa devam ediyoruz. Bu zat, çok büyük bir şahsiyet imiş. Tanıyanlar Cüneyd'le, Rüveym'le, daha büyük şahıslarla mukayese ediyorlar. Bunun çok yüksek, onların kıratında, onlardan bazı konularda daha tercihli olduğunu söylüyorlar.

Biz de geçen haftalarda hayatını, ismini, memleketini okuduk. Sonra, hadis rivâyet etmekle de meşgul olduğu için mübarek hadislerden, rivâyet ettiği hadislerden bir nümûne olsun diye, bir hadis okunmuştu. Orada hadisin nasıl rivâyet edildiğini anlattık size... Hani biz şimdi bu devirde, alışkın değiliz böyle ince ince meseleleri araştırmağa. Yalnız, Peygamber Efendimiz'in zamanında ve ondan sonra, Peygamber Efendimiz'le ilgili bilgileri dinleyen, anlatan, nakleden insanlar bizim gibi değillerdi; çok titiz insanlardı. Sözlerinin çok doğru olmasına büyük gayret sarf ediyorlardı. Eserlerde bunları görüyoruz. İşte bir hadisin rivayetinde kaç tane mühim şahsiyet geçmişti.

Bir de Eş'as isimli bir şahıs geçmişti. Bunun hayatını okurken, sıfatlarından iki tanesi Eş'as ibn-i Süvvâr el-Kindî et-Tevâbîtî el-Efrak el-Esrem diye geçmişti. Ehvaz şehrinin kadısı idi. Ben de, "Bu kelimeler, Arap dilinin özelliği olarak insanın vücûdundaki özellikleri, renkleri, farklı durumları belirten kelimelerdir, bunlara birisi lügattan baksın!" demiştim. Bir kardeşimiz bakmış, bu Eş'as Hazretleri'yle ilgili kelimelere:

Efrak ne demekmiş? Saçı sakalı ayrık... Saçı şöyle şöyle ayrık veya sakalı bir böyle bir böyle olan demekmiş. Zaten geçen toplantıda da söylemiştim, *efrak* bu mânâya gelebilir diye. Lügatta da böyleymiş. Kollarının aralığı açık olan adama da, böyle

derlermiş.

Esrem, peltek se ile. O da, dişlerinden birisi kökünden kırılmış olan kişi mânâsına geliyormuş. Yâni, gedik dişli demek olmuş oluyor demek ki. Bir kardeşimiz bunu böyle hazırlamış, getirmiş; lügata ben baktım diye, bize kolaylık olsun diye.

Bir de demiştik ki: Bu Ebû Osmân-ı Hîrî, Hamdûn-u Kassâr'dan dinlemiş, o Muhammed ibn-i Yahyâ-i Neysâbûrî'den dinlemiş, o Kuteybe'den dinlemiş, o Abser'den dinlemiş, o Eş'as'tan dinlemiş, o Muhammed'den dinlemiş. Bu Muhammed, meşhur rüya tabiri imamı Muhammed ibn-i Sîrîn olabilir demiştim hatırlayacaksınız. O da Nafi'den dinlemiş, o da İbn-i Ömer'den dinlemiş demiştik.

Burada adam, Nafi' isimli şahsın hayatını anlatmak için de not düşmüş aşağıya, ama sayfanın dibine sığdıramamış. Herhalde matbaada öbür sayfaya da geçmemiş, hadiii o bilgiler düşmüş. Dedim ki ben size: "Önümüzdeki hafta bu Nafi' kimdir, onun hakkında bilgi inşâallah getireyim!" dedim, ben de o sözümde durdum, ben de o bilgileri getirdim.

b. Nâfi' İle İlgili Bilgi

Nafi', ayın ile sonu. Tabii ye ile olursa Nafî diye, o başka bir mânâya gelir. Ayın ile olursa, Nafi' diye, o başka bir mânâya gelir. Bu ayın ile Nafi'; yâni menfaat veren, fayda sağlayan mânâsına geliyor, menfaat kökünden geliyor.

Bu Nafi', tabiînin meşhur alimlerinden. Söylemiştim tabiînin alimlerinden olduğunu ama, hayatı hakkında bilgi getireceğim demiştim. Künyesi Ebû Abdullah. Doğum tarihi bilinmiyor ama, vefat tarihi 117 hicrî. Aslen İran'ın bir mıntıkası olan Deylem'den olduğu da söyleniyor bazı kaynaklarda. Bazı kaynaklarda Kàbilli olduğu söyleniyor, Nişapurlu olduğu söyleniyor, Mağribli olduğu, yâni Fas'tan, Afrika'nın kuzeyinin batı tarafından olduğu rivayetleri var.

Bu, Hazret-i Ömer'in oğlu Abdullah'tan hadis rivâyet etmiş

meşhur bir alim. Abdullah ibn-i Ömer'in azadlısı... Şimdi, bu mübarekler gittikleri yerde fütühatta esir alırlarsa, ganimet alırlarsa, onları alıyorlar, azad ediyorlar; köle azad etmek sevap. Bir de İslâm'a göre yetiştiriyorlar, onlar da büyük âlim oluyor. İşte bunlardan birisi de bu Nafi' isimli şahıs.

Hadis ilminde söz sahibi ve çok güvenilen bir kimse... Pek çok hadis-i şerîf rivâyet etmiş. Kendisinden, oğulları Ömer, Abdullah, Salih ibn-i Keysem ibni Şihab, Zührî gibi alimler rivâyet etmişler. *Sıhah-ı Sitte* isimli hadis kitabında, bundan rivâyet edilmiş hadisler meşhur.

Sünnet-i seniyyeyi öğretsin diye Ömer ibn-i Abdülaziz, Emevîlerin müttakî halîfesi... Emevî halifeleri umûmiyetle biraz böyle saraylarda çalgıcı, gevşek yaşamışlar, zevk ve safâyla yaşamışlar, tenkide uğramışlar, biliyorsunuz. Hatta ondan sonra da, Abbasîleri kuracak olan şahıslar, gizli gizli mücadele ederek, hazırlık yaparak, teşkilat kurarak bunları Emevîleri devirmiş.

Onların içinden yalnız bir tanesi; Ömer ibn-i Abdül'aziz, ikinci Ömer deniliyor. Birinci Ömer Hazret-i Ömer Efendimiz, buna ikinci Ömer deniliyor. Bu zat çok müttakî bir kimseymiş. Mütevazı yaşarmış, cömertmiş. Hazineden para almazmış. Takvâ ehliymiş diye, meşhur bir kimse, biliyorsunuz.

Tabii bu insanın böyle salih bir kimse olması, âbid, zâhid bir insan olması da birtakım esrârengiz, esrarlı şeylere bağlı oluyor. Bazı bereketlerden, bazı kimselere bağlı olmaktan, bazı mübarek insanların duasını almaktan kaynaklanabiliyor.

Hazret-i Ömer, halife Ömer RA, Medine'nin sokaklarında geceleyin devriye gezerken... Kendisi halife, gece bekçisi değil... Halife ama, sorumlu hissediyor kendisini, uyku uyumuyor, "Dicle'nin kenarında bir kurt bir kuzuyu kapsa, Hazret-i Ömer mes'ul" diye titriyor, geceleyin sokaklarda dolaşıyor. Dolaşırken bir evin içinden bir kadın sesi kulağına erişmiş sokakta giderken.

"—Kızım, sütün içine su katıver!"

Kız cevap veriyor... Hazret-i Ömer dışarıda, gece. Kadın kızıyla

evin içinde konuşuyor, Hazret-i Ömer de sokakta, geçerken duydu bu sözü.

"—Kızım, sütün içine su katıver!"

"—Anne, halife Hazret-i Ömer sütlere su katmayın diye sabahleyin söylemedi mi, tellal bağırmadı mı, halife yasaklamadı mı?.."

"—Kızım, şimdi söyletme beni, Hazret-i Ömer nereden bilecek?.. Suyu sütün içine katıver!"

"—Hazret-i Ömer bilmiyor, görmüyor ama anne, Allah görmüyor mu, Allah duymuyor mu, Allah bilmiyor mu?.. Halifeye isyan olur mu?.. Halife görmeyebilir, duymayabilir ama Allah görüyor, duyuyor, biliyor her şeyi. Halifeye itaat etmesi lâzım müslümanların... Allah görmüyor mu?.." diye susturmuş annesini.

Hazret-i Ömer, Allah'tan, dışarıdan bu sözleri duymuş, o evi bellemiş. Bu ev hangi ev, şu sokakta şu ev... Ertesi gün oraya dünür gitmiş veya dünürcü göndermiş, "Bu evdeki kızı oğluma istiyorum!" diye. Daha kızı görmedi. Uzun boylu mu, sırma saçlı mı, ince belli mi, hilal kaşlı mı, kömür gözlü mü, elma yanaklı mı, kiraz dudaklı mı?.. Söylüyor mu? Hayır. Neyi beğendi?.. Geceleyin annesine söylediği sözü beğendi. Bu çok mühim…

Bak biz nasıl şimdi kız arıyoruz, nasıl kız alıyoruz, Hazret-i Ömer nasıl kız alıyor. Biz nasıl ararız? Zengin olsun, tahsilli olsun, güzel olsun, rengi şöyle olsun; bilmem ne olsun, bilmem ne olsun, bilmem ne olsun...

Hazret-i Ömer ne diyor:

"—Bu, Allah'tan korkan bir kız. Allah'ın herkesi gördüğünü, her şeyi işittiğini biliyor, süte su katmak istemiyor, halifeye âsi gelmek istemiyor, takvâ ehli bir kız, bunu oğluma alayım!" diyor.

Güzel mi, çirkin mi, hastalıklı mı demiyor; gidiyor, istiyor kızı. İşte o aldığı kızın torunuymuş bu Ömer ibn-i Abdülaziz. Bak bereket nereden gelmiş? Hazret-i Ömer'den geliyor, Hazret-i Ömer'in oğlundan geliyor, o müttakî takvâ ehli kızcağızdan. Allah'tan korkan, süte su katmak istemeyen, annesine ikazda bulunan kızcağızdan bereket başlıyor, Hazret-i Ömer'den,

oğlundan başlıyor, tâ Emevîler'in içinde bile olsa, o aileden bile olsa, filiz oradan, mübarek bir pınardan çıkmış gibi, tertemiz bir insan, Ömer ibn-i Abdülaziz çıkıyor.

İşte o Ömer ibn-i Abdülaziz, bu Nafi' isimli kölelikten alim olan şahsı Mısır'a göndermiş. Neden göndermiş?.. Sünnet-i seniyyeyi Mısırlılara öğretsin diye. Görüyor musun; köleydi, ilim yoluna girdi, alim oldu, efendi oldu. Köleydi, seyyid oldu. Ayrıca halifenin gözdesi oldu, halife de onu İslâm'ı öğretsin, sünneti öğretsin diye büyük ülkeye büyük alim olarak gönderiyor. İbretli şeyler bunlar, burası önemli...

İmam Mâlik Rh.A, bu Nafi'in rivayetini duydu mu tamam dermiş, bu kâfi bana dermiş, incelemeye, tahkik etmeğe lüzum görmem, bu tamam dermiş. O kadar güvenilen bir kimse. Malikî mezhebinin kurucusu olan imam, *Muvattaa* kitabını yazan zât, buna çok itimat edermiş.

Büyük bir hadis-i şerif hafızıymış. Biliyorsunuz Kur'an'ı ezbere bilenlere Kur'an hafızı deniliyor; hadisleri çok bilenlere de hadis-i şerif hafızı deniliyor. Çok az bunlar. Kolay değil. Bütün bilginler, rivayetleri hatasızdır demiş. Bir iki tane de naklettiği hadis-i şerifi buraya almışlar.

Bir başka Nafi' daha var... Onu da Nafi' ismini araştırırken gördük. O, Nafi' el-Kureyşî'miş. O 169 tarihinde vefat etmiş, yâni bundan sonra. Bu 117'de vefat etmiş, o 169'da... Yâni 52 sene sonra, daha genç bir Nafi' bu... O da iyi bir insanmış. O da hadis-i şerîf rivâyet etmiş. Rivayetleri muteber hadis kitaplarında varmış. Hüccet kabul edilirmiş. Hazret-i Ömer'in oğluyla ilgili, güzel bir rivayetini naklediyorum size:

İbn-i Ömer'e İbn-i Ma'mer 60.000 dirhem para hediye göndermiş. Hazret-i Ömer'in oğluna, 60.000 dirhem para hediye gönderiliyor. Hazret-i Ömer'in oğlu Abdullah, bu hediyelerin hepsini oradaki fakirlere dağıtmış. 60.000 dirhem gitti. Gelen hediyelerin hepsini dağıtmış oradaki fukaraya... Fakat ondan sonra bir fakir daha gelmiş. Ama her şey dağıldı, yok. Yâni ne

verecek o fakire?

Daha önce dağıttıklarından birisinden, ona verdiğini, verdiği paradan borç almış, sana şu kadar borcum olsun, bana borç ver demiş, borç almış ve sonradan gelen fakire de parayı vermiş. Bu da, Hazret-i Ömer'in oğlunun mübarekliği…

Bunu niye söylüyoruz? O ikinci Nafi', Hazret-i Ömer'in oğluyla ilgili sözler nakleden bir kimse de, onun için. Hazret-i Ömer'in oğlu, gece namazına devam edermiş. Sabah oldu mu diye, buna arada sırada sorarmış. "Sabah olmuşsa oldu derdim, o da kalkar, oturup tevbe ve istiğfârla meşgul olurdu." diyor.

Bir de, meşhur kıraat alimi Nafi' var. Nafi' ibn-i Abdurrahman Ebû Nuaym. Yedi kıraat imamlarından birincisi ve Medine-i Münevvere'nin imamı sayılıyor. Bu da çok yüksek bir şahıs… Esmer imiş, güzel yüzlü, güzel ahlâklı, şakacı bir kimseymiş. Yeri gelince şaka da, latîfe de yaparmış. Güleç yüzlü, hoş sohbetli bir kişiymiş. Konuşurken çok güzel kokular gelirmiş. Bir gün demişler ki:

"—Mübarek, sen ilim anlatmağa geldiğin zaman, misk filan mı sürünüyorsun böyle, çok güzel kokular mı sürünüyorsun? Çok güzel kokular geliyor senden." diye sormuşlar.

O da demiş ki:

"—Ben, elimi ne güzel bir kokuya sürdüm, ne de güzel bir kokunun yanında bulundum. Bir şey sürmüş değilim. Öyle bir kokuyla ilişkim yok... Yalnız, rüyamda Rasûlüllah SAS Efendimiz'i gördüm, ağzıma Kur'an-ı Kerim okudu. O zamandan beri ağzımdan bu güzel koku çıkar." buyurmuş. Efendimiz'in iltifatına mazhar olmuş.

Böylece birkaç tane Nâfi' ismindeki şahsı anlatmış olduk. Bu kıraat alimi olan Nâfi'den de bir şey söylemek istiyorum. 70 yıl Rasûlüllah SAS Efendimiz'in mescidinde namaz kılmış. Çok cömert imiş, dünya düşkünü değilmiş. Çocukları, öleceği zaman vasiyet isteyince demiş ki:

"—Allah'tan korkun, takvâyı kendinize kalkan edinin! Ara

bulmayı, iyi geçinmeyi farz-ı ayın bilin! Allah-u Teàlâ Hazretleri'ne ve Rasûlü'ne itaatten bir nefes bile ayrılmayın!" diye nasihat etmiş.

Hazret-i Ömer'in oğlu Abdullah'ın kölesi olan Nâfi' ile ilgili bir rivayeti, bizi biraz desteklediği için, okumak istiyorum:

Sabah namazından sonra mescidde kalır, güneş doğuncaya kadar zikirle meşgul olurmuş. O da biliyorsunuz bizim adetimiz. Hocamız Mehmed Zâhid Kotku Hazretleri'nin İskenderpaşa'da bize öğrettiği, yapa geldiğimiz adetimiz.

Böylece Nafi'leri anlatmış olduk. Bu hadisi rivâyet eden Nafi', Hazret-i Ömer'in oğlu Abdullah'ın azadlı kölesi, yetiştirmesi. Ondan hadis rivâyet eden bir mübarek diye söylemiş olduk.

c. Düşmanlığın Üç Sebebi

Gelelim kitabımızın okunmasına devam etmeğe. 172. sayfada, 2 numaralı paragrafı okuyoruz:

٢ - سمعتُ أبا عَمْرو بنَ حمْدان ، يقول : وجدتُ في كتاب أبي ؛ سمعتُ أبا عثمانَ ، يقولُ: أصلُ العداوةِ من ثلاثة أشياء: من الطَّمعِ في المال ؛ و الطَّمعِ في إ كرام الناسِ ؛ و الطَّمع في قَبُول الناس .

TS. 172/2 (*Semi'tü ebâ amri'bne hamdân, yekùlü: Vecedtü fî kitâbi ebî, semi'tü ebâ usmân, yekùl: Aslü'l-adâveti min selâseti eşyâ': Mine't-tamai fi'l-mâl, ve't-tamai fî ikrâmi'n-nâs, ve't-tamai fî kabûlin'n-nâs.*)

Hamdan oğlu Ebû Amr'dan işitmiş müellifimiz. O da demiş ki: Ben babamın eliyle yazılı bir kitapta gördüm ki, bu Ebû Osman-ı Hîrî Hazretleri şöyle söylemiş:

(*Aslü'l-adâveti min selâseti eşyâ'*) "Düşmanlık, insanlar arasındaki adavet, üç şeydendir. Üç şeyden kaynaklanır." Neden bu adam bu adama düşmanlık ediyor?.. Üç şeyden.

1. (*Mine't-tamai fi'l-mâl*) "Mala tamahtan olur bu. Menfaat mal dolayısıyla olur. Onun alacağı malı o aldı diye veya engelledi diye ona düşman olur. Maldan olur düşmanlık. Malı ben alayım diye istediği için, onu engel gördüğünden düşman olur.

2, (*Ve't-tamai fî ikrâmi'n-nâs*) Bazen de insanlar birisine ikramda bulunur, hürmet eder, hediye verir vs... Niye ona veriyorlar da bana vermiyorlar, oradan olur düşmanlık.

3. (*Ve't-tamai fî kabûlin'n-nâs*) Bazen böyle bir maddi bir şeyde olmasa bile, insanlar onu daha çok seviyor, ona daha çok sevgi gösteriyor, hürmet gösteriyor diye, bu oradan düşman olur ona. "Niye onu seviyorlar da bizi sevmiyorlar, bize aynı teveccühü göstermiyorlar?" diye.

Yâni, hepsi de aslında tamahtan doğuyor, tamahkârlıktan doğuyor. Ya mala tamahtan, ya insanların ikram ve hediyelerine tamahtan, ya da insanların itibar etmesine tamahtan kaynaklanıyor. Bundan dolayı düşmanlıklar oluyor, rekabetler oluyor.

Allah bizi tamahkârlıktan korusun... Tok gözlü eylesin... Böyle başkasının hakkına, malına, mülküne, itibarına, izzetine, mevkiine, makamına göz dikmekten, o kötü huydan pâk eylesin...

İnsanın gönlü, kalbi yâni kanaatkâr olursa, tok olursa hiç bir şeye tamah etmez. Tamah etmediği zaman da kimseyle bir meselesi olmaz, düşmanlık olmaz, insanlar ile arası iyi olur. İnsanlarla problem, mesele, sıkıntı olmaması için, insanın tok gözlü olması lâzım! Kimsenin menfaatine göz dikmemesi lâzım. Tasavvufta böyle olmalı.

Tasavvufu tarif eden büyüklerimizden bir tanesi ne buyuruyordu:

Tasavvuf yâr olup, bâr olmamaktır;
Gül-i gülzâr olup, hâr olmamaktır.

Tasavvuf, kimseye yük olmamak... Kimsenin parasını, pulunu, menfaatini istememek... Kimsenin elindekine göz dikmemektir.

Gül olmaktır, diken olmamaktır diyor.

Kimseye göz dikmeyeceğiz. Kimsenin malında, mülkünde, varlığında tamahımız olmamamız lâzım. İyi kul olmak için kendimizi böyle terbiye etmeliyiz.

"—Falancanın çok malı mülkü var..."

"—Allah daha çok versin, mâşâallah, mübarek etsin, hayırlı olsun, Allah hayırlı yerde kullanmasını nasib etsin, şaşırtmasın, azdırmasın, zenginim diye şımarttırmasın..." diye dua edersin, tamam.

Ama kıskanmağa, tamah etmeğe lüzum yok.

d. Kâmil İnsan Olmanın Şartı

٣ - قال ، وسمعتُ أبا عثمان يقول: لا يَكْمُل الرجلُ ، حتى يَستوِيَ قلبُه في أربعة أشياء : في المنعِ ، و العطاءِ ، و العِز ، و الذُّل.

TS. 172/3 (*Kàle, ve semi'tü ebâ usmân yekùl*) Aynı ravilerden geldiğine göre Ebû Osman şöyle buyurmuş: (*Lâ yekmülü'r-racülü hattâ yesteviye kalbühû fî erbaati eşyâ' fi'l-men'i ve'l-atâ', ve'l-izzi ve'z-zülli.*) "Kişinin kalbi, gönlü şu dört şey karşısında eşit olmadıkça o insan kâmil insan olmaz." buyurmuş Ebû Osman-ı Hîrî. "Dört şey müsavi olacak. Bu dört şey müsavî olmadıkça o insan kâmil insan olamaz. Kusurlu insan olur, nakıs insan olur."

Bu dört şey nedir? (*Fi'l-men'i ve'l-atâ'*) "Kendisine bir şey verilse de, verilmese de; (*ve'l-izzi ve'z-zülli*) izzette itibarda olsa da, zillette idbarda olsa da... Hepsi eşit olursa, o zaman insan kâmil insan olur. Olmazsa, kâmil insan olamaz."

Şimdi bu ne demek?.. Bazı insanlar vardır, tamam iyi güzel vaziyeti iyi gidiyor, gidişi güzel. Bakıyorsun güzel gidiyor, tatlı, halleri hoş görünüyor filan... Ama Allah başına bir olay getiriyor, bir acı olay geliyor başına, bakıyorsun adam değişiyor. Fırttırıyor, raydan çıkıyor, yoldan çıkıyor...

E ne oldu mübarek yâni her şey baklavalı, börekli, kaymaklı, kadayıflıyken iyiydi de şimdi böyle, bu da kader. Şimdi ne oldu böyle değiştin, raydan çıktın, yoldan çıktın?.. Allah verdiği zaman iyi de, vermediği zaman fena... Öyle şey olur mu? Verse de vermese de, zenginlik de olsa, fakirlik de olsa her halde kulluğunu muntazaman götürmesi lâzım insanın. Sarsılmadan, dosdoğru götürmesi lâzım, bozmaması lâzım.

Efendim Allah'a karşı olmuyor da, bazen kullara karşı da böyle davrananlar oluyor. Meselâ:

فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا ، وَإِنْ لَمْ يُعْطَوْا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ

(التوبة:٥٨)

(*Fein u'tù minhâ radù, ve in lem yu'tav minhâ izâ hüm*

yeshatùn.) [Sadakalardan onlara da bir pay verilirse razı olurlar, şayet onlara sadakalardan verilmezse hemen kızarlar.] (Tevbe, 9/58) *Sadaka'llahu'l-azîm.*

Peygamber Efendimiz'in zamanında bazı fakirler varmış, Efendimiz'in etrafında bekleşiyorlarmış. Eğer gelen hediyelerden, sadakalardan Efendimiz ihtiyaç sahiplerine dağıtırken, kendilerine verilirse memnun olurlar; verilmedi mi kızarlarmış.

E ne kızıyorsun, hakkın mı bu senin?.. Değil... Geçen sefer Rasûlüllah sana verdi, bu sefer de bu fakire veriyor. Bırak da biraz kardeşin istifade etsin, onun da canı var. Geçen sefer sana verilince, o kızdı mı?.. Kızmadı. E bırak da bu sefer de ona versin.

(*Ve in u'tû minhâ radù*) "Sadakadan, zekâttan, hediyeden, Rasûlüllah'a gelen ikramlardan Efendimiz verirse, râzı oluyorlarmış, hoş oluyorlarmış, memnun oluyorlarmış; (*ve in lem yu'tav minhâ izâ hüm yeshatùn*) verilmediği zaman, hop ayağa kalkıp kızıyorlarmış, bozuluyorlarmış."

Bu ne?.. Bu nakıslık alâmeti. İyi müslüman böyle yapmaz. Verilse de verilmese de, Allah verse de vermese de Allah'a karşı kulluğunu muntazam götürecek. Rasûlüllah verse de vermese de, ona karşı ümmetliğini muntazam götürecek.

"—Efendim Rasûlüllah değil de, falanca arkadaş..."

Eee?..

"—Ben ona hediye verdiğim zaman, evime çağırdığım zaman, buyur dediğim zaman, ikram ettiğim zaman, ziyafet çektiğim zaman iyiydik de Hocam... Birkaç defa çağırmadım evime... Öbür arkadaşları çağırdım, onu çağırmadım; veyahut birkaç sefer ona hediye vermedim. Geçen bayram vermişim de, bu bayramda vermemişim; herifin yüzü değişti."

Olur mu? Olmaz!.. Herkese maktûen maaş gibi her zaman her şey verilmez ki... Verilse de verilmese de, insanın davranışlarının hediyeye bağlı olmaması lâzım!..

Bilmem bu sözler açıkladı mı? İyi bir müslüman, bu gibi durumlarda çizgisini saptırmaz, muntazam yürümeye devam eder. Verilse de, verilmese de...

Başka?.. İzzet durumunda da, zillet durumunda da... *İzzet* durumu ne demek? Kıymetli olmak demek... *Zillet* durumu ne demek? Hor olmak demek... İzzetli itibarlı olduğu zaman da, hor olduğu zaman da, insan bir kere Allah'a karşı kulluğunu güzel yapacak. Değişmeyecek. Fakir oldum diye, Allah'a ibadetini mi terk edecek?.. "Sen ona zenginlik verdin de, bana vermedin!" diye arayı mı bozacak?.. Olmaz. Peygamber Efendimiz'e karşı da öyle izzet, itibar olduğu zaman iyi yapacak da, olmadığı zaman ara bozacak; olmaz. Sevgi onlara bağlı olmamalı.

Arkadaşlar arasında da öyle, tekkede de öyle... Şeyh efendi, bazen birisine bir sebepten bir şey verir, ötekisine vermez. "Bak ona verdi de bana vermedi..." Haydi aralar bozuldu. Olmaz.

Bazen kalbi yumuşasın diye veriliyor bazı kimselere… Meselâ, zekâtın bir bölümü İslâm'a ısındırmak için verilmiş İslâm'da.

وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ (التوبة: ٦٠)

(*Ve'l-müellefeti kulûbühüm*) [Gönülleri islâm'a ısındırılacak kimselere (Tevbe, 9/60) Kalpleri İslâm'a ısındırılmak için verilmiş. Bazı kimselere zekât ayrılıp verilmiş. Neden?.. İslâm'a ısınsınlar, İslâm'ı sevsinler diye.

Mekke'nin fethinden sonraki gazalarda, savaşlarda elde edilen ganimetlerin çoğunu Peygamber Efendimiz yeni müslümanlara verdi de, Medine'de kendisine çok destek olmuş olan, çok sevdiği, çok yakınlarına vermedi. Neden?.. Yenilerin gönlü ısınsın diye. Yoksa, çok verdiğini çok seviyor, az verdiğini az seviyor, hiç vermediğini hiç sevmiyor diye değil.

Nitekim fitne oldu, bazıları dedikodu ettiler. Rasûlüllah'ın aleyhinde dedikodu yaptılar. Rasûlüllah Efendimiz kalktı, bir hutbe okudu; herkes ağladı. Tabii çok dokunaklı bir hutbe okudu, herkes ağladı.

Demek ki, iyi bir müslüman, verilse de verilmese de, izzette de olsa, zillette de olsa iyiliğini devam ettirir, bozmaz. Bu gibi àrızî sebeplerden dolayı ahbaplığı bozmaz. Buradan belli olur.

Bir insan kâmil insan olamaz, şu dört şey onun gözünde eşit olmadıkça: Verilmesi, verilmemesi; izzetli durum, zilletli durum... Aşağı mertebe, yukarı mertebe, her durumda aynı olması lâzım! Dervişlik bu işte... Yâni bolluk zamanında, verme zamanında herkes herkesi sever. Asıl, vermediği zaman sevmek mühim.

"—Hocam ben ibadetlerimden zevk almıyorum..."

Alma! Bazen ibadetlerden zevk almaz insan. Sen ibadeti zevk almak için mi yapıyorsun? Hayır! Allah emrettiği için yapıyorsun. Zevk alsan da yapacaksın, almasan da yapacaksın. Almasan bile yapacaksın, onun da başka tadı var. Şeytan bazen zevk aldırtmaz. Bazen zevk bir sebepten kaçar. Aşağıda gelecek. Bu gibi meseleler, ince meseleler tasavvufta... Aşağıda bir mesele gelecek. Geçelim:

e. Gönlün Salâhı İçin Dört Şey

٤ - قال ، و سمعتُ أبا عثمانَ ، يقولُ: صلاحُ القلْب في أربعِ خصال:
في التواضعِ لله ؛ و الفقرِ إلى الله ؛ الخوفِ من الله ؛ و الرجاءِ في الله.

TS. 172/4 (*Kàle ve semi'tü ebâ usmâne yekùl: Salâhü'l-kalbi fî erbai hısâl: Fî't-tevâdui li'llâh, ve'l-fakri ila'llàh ve'l-havfi mina'llàh ve'r-recâi fî'llâh.*)

Yine Ebû Osman'dan aynı raviler işitmiş ve müellife nakletmişler ki:

(*Salâhü'l-kalbi fî erbai hısâl*) "İnsanın kalbinin doğru bir kalb olması, gönlünün temiz bir gönül olması dört şeyledir. İnsanın kalbinin temiz olması, iyi olması, Allah'ın sevdiği bir kalb olması, pırıl pırıl nurlu bir kalb olması dört şeyledir. Dört tane şey olacak insanın içinde:

1. (*Fî't-tevâdui li'llah*) Allah için mütevâzı olacak, tevâzu huyuna sahip olacak. Kibirli olmayacak, burnu havada olmayacak, mütevazı olacak. Neden yapacak bu tevâzuu? Allah rızası için. Allah rızası için mütevazı olacak. Mütevazı olursa kalbi, gönlü güzel olur.

2. Sonra: (*Ve'l-fakri ilâ'llah*) "Allah'a karşı muhtaçlığını

hissedici olacak. "Her şeyimi bana Allah veriyor, benim Rabbime sonsuz ihtiyacım var, onun hiç bir şeye ihtiyacı yok... Benim ibadetime ihtiyacı yok ama, ben ona muhtacım!" diye Allah'a bağlılığını, Allah'ın ikramına ihtiyacı olduğunu bilecek kul. Bunu anlayamamışsa, iyi bir gönül sahibi değil, iyi bir seviyede değil, iyi bir müslüman değil."

Tevâzu sahibi olacak, kibirli olmayacak, her şeyden büyük Allah olduğunu bilecek, Allah'ın huzurunda mütevazı olacak. Allah'a muhtaç olduğunu bilecek. Her şeyin Allah'tan geldiğini, gelmezse çok fena durumda olacağını bilecek, iki.

3. (*Ve'l-havfi mina'llâh*) "Allah'tan korkacak." Neden? Korkmazsa şımarık olur. Şımarık olunca, Allah, hakikaten ona bir ceza verir. Bir Allah'ın gazabına uğrar, bir şamar yer, aklı başına gelir o zaman...

Onun için korkacak. Korkacak da hareketlerine dikkat edecek, düşüncelerine dikkat edecek, yaptığı işlere dikkat edecek, aman diyecek... Aman ummadığım bir yerde ayağım kayıp da, Allah'ın kahrına, gazabına uğramayayım diyecek, korkacak.

Korkmuyor. Günahkârların hepsi Allah'tan korkmadığı için günah işliyor. Korksa yapamaz. Polisten korkuyor, mahkemeden korkuyor, kanundan korkuyor, devletten korkuyor; yapabileceği pek çok şeyi korku belâsına yapmıyor. Komşuyu dövecek, şu malı alacak, şu kanunsuzluğu yapacak, şu işi yapacak ama, korktuğundan yapmıyor. Bu dünyanın bu saydığım şeylerinden korkuyor da, kâinâtı yaratan, mülkün sahibi Allah'tan korkmuyor. Korkmadığı için de günahı işliyor.

Polisten korktuğu için, hapisten, idamdan korktuğu için adam öldürmüyor, öldürmekten kaçınıyor. Elinde tabanca oluyor, ateş etmiyor korktuğu için... Ama Allah'tan korkmadığı için, günahı işliyor. Olmaz! Allah'tan korku olacak. İnsanın içinde Allah'tan korkmak olacak. Hakikaten korkacak. Neden?.. Ya sevmezse... Bilmiyorsun ki, garantin yok ki...

Peygamber Efendimiz bile, ömrünün sonuna kadar nasıl

yaşamış, nasıl sabahlara kadar ibadet etmiş, nasıl yalvarmış, tazarrû ve niyazda bulunmuş, nasıl gözyaşı dökmüş?.. Nasıl secdelerde sabahlara kadar böyle gözyaşı dökmüş... Neden?.. Allah'tan korkmak lâzım, korkuyor da ondan.

Ne zaman karşıdan bir sarı bulut gelse... Arabistan'da sarı bulutlar, işte rüzgâr esmiş, rüzgâr esmiş de tozlar havaya kalkmış, fırtına geliyor, onun alameti. Ne zaman sarı bulutları görse, koyu bulutları görse, benzi sararırmış Peygamber Efendimiz'in... Hemen başlarmış Allah'a dua etmeğe. Neden?.. Eski kavimlerin öyle bazı fırtınalarla helâk olduğunu Kur'an-ı Kerim bildiriyor da, ondan. Korkuyor. "Acaba ümmetimden bazı kimselerin yaptığı kusurlardan dolayı, ümmetime bir azap gelir mi?" diye hemen duaya başlarmış. Korkmak lâzım. Üçüncüsü korku.

4. Dördüncüsü: (*Ve'r-recâi fi'llâh*) "Allah'tan da ümitli olacak." Korkacak ama, gene de, "Rabbim affeder, Erhamü'r-râhimîn'dir, lütfuna inşâallah bizi de erdirir, inşâallah cehenneme atmaz, inşâallah cennete sokar." diye ümidi de olacak.

Ümit de çok kıymetli bir şey. Güzel bir duygu. Ümitli oldu mu insan, yüzü gülüyor, sıkıntıları göğüsleyebiliyor. Çiftçinin ümidi değil midir, bir senelik kahra tahammül ettirten onu?.. Bir sene kahır çekiyor, tarlanın, iklimin zahmetini çekiyor. Bir sene sonra mahsül alacağım diye ümidinden, o kadar sıkıntıyı çekiyor.

Talebenin talebelik kahrını çekmesi, "Bitireceğim, mezun olacağım, diploma alacağım, iyi bir iş kuracağım!" diye değil midir?.. Bir ümitten dolayı insan o sıkıntıları çekiyor.

Onun gibi, insanın içinde ümit duygusu olması lâzım, ümidini yitirmemesi lâzım, kaybetmemesi lâzım.

Bir insanın ümidi kaybolursa ne olur? Bir insan ümidini kaybetti mi çöker, perişan olur, çok fena olur, hayatın tadı kalmaz, hayatı zehir gibi olur, hiç bir şey yapamaz. Şair ne diyor:

"—Kalbim emelsizlerin karanlık yürekleri gibi yastan ve pastan."

İnsanın gönlü kararır, yas ve pas olur. Yas olur, üzüntü olur;

pas tutmuş gibi olur, ışıl ışıl olmaz yâni. Ümit lâzım!..

Özetleyelim: İnsanın gönlünün şöyle arzu edilen, makbul bir gönül olması için, mübarek, evliyaullahın gönülleri gibi şöyle pırıl pırıl nurlu bir gönül olması için kaç duygu olması lazımmış? Dört duygu olması lazımmış.

Bir: Allah'ın huzurunda mütevazı olacak, kibirlenmeyecek, hiç kimseyi hor görmeyecek. Allah'ın indinde kimin makbul olduğu belli olmaz. Allah'a kabadayılık yapamaz tabii de, Allah'a karşı kibirlenecek değil de, mü'min Allah'a karşı kibirlenmez de; yaradılana karşı da kibirlenmez, çünkü Allah'ın kimi sevdiğini bilmez. Onun için Yunus Emre'nin sözü güzel:

"—Yaradılanı hoş gör, yaratandan ötürü."

Bazen otobüs şoförleri, kamyon şoförleri de böyle çok dokunaklı şeyler yazıyorlar arabalarının arkasına:

"—Hor görme garibi." filan diye böyle.

Evet, hor görmemek lâzım, belli olmaz yâni. Bakarsın Allah onu seviyordur.

O bakımdan tevâzû olacak, Allah'ın huzurunda mütevazı olacak insan, kibirli olmayacak, kendini beğenmiş olmayacak; bir... Allah'a muhtaçlığını bilecek, o ihtiyacı hissedecek, "Ben sana muhtacım, her şeyim senden geliyor yâ Rabbi!" diye Allah'a öyle bağlanacak; iki... Allah'tan korkacak, Allah'tan ümidi olacak... Korkusu olmazsa da fena, ümidi olmazsa da fena... İkisi birden olması lâzım!

Buna ne diyorlar? *Beyne'l-havfi ve'r-recâ* olmak. Korku ile ümid arasında olacak mü'min, ikisine de sahip olacak, ikisine de eşit mesafede olacak.

f. Allah'ın Yardım Ettiği Kul

Bir paragraf daha okuyalım:

٥ - قال ، وسمعته يقول: الموفَّق من لا يخافُ غير الله ، ولا يرجو

غيرَه ؛ فيُؤْثِر رضاه على هوى نفسه .

TS. 172/5 (*Kàle, ve semi'tühû yekùl*) Aynı râvî demiş ki, bu Ebû Osman-ı Hîrî şöyle diyor: (*El-muvaffaku men lâ yehâfu gayra'llàh, ve lâ yercû gayreh, ve yü'siru rıdâhu alâ hevâ nefsih.*)

Muvaffak ne demek? Allah'ı lütfettiği, tevfîkini refîk ettiği, tevfîkàt-ı samedâniyesine mazhar ettiği, yardımcı olduğu kul demek muvaffak, iyi kul demek yâni.

Muvaffak kimdir? Üç sıfatını sayıyor:

1. (*Men lâ yehâfu gayra'llàh*) "Allah'tan başka kimseden korkmayan."

2. (*Ve lâ yercû gayrehû*) "Başkasından da bir şey beklemeyen." Efe yâni. Allah'tan gayrısından korkmuyor, başkasından da bir şey beklemiyor. Acaba şu bir şey verir mi?.. Acaba şöyle söylersem darılır mı, kızar mı, kırar mı?.. Bir şey beklentisi yok.

3. (*Ve yü'siru rıdâhu alâ hevâ nefsih*) "Allah'ın rızâsını hevây-ı nefsine tercih edendir." Kendisinin bir isteği var, arzusu var, hevây-ı nefsi var. İnsanın hevâsı ne demek? Nefsinin arzuları demek.

Nefsin arzuları nelerdir hocam?.. Nefsin arzusu yemektir, içmektir, uyumaktır, keyiftir, eğlencedir, zevktir, safâdır, yan gelip yatmaktır... İşte böyle mülâkàt yap, herkese sor bakalım: "Sen ne istiyorsun, canın ne istiyor, canın ne istiyor, canın ne istiyor?.. İşte nefsin istekleri bunlar. Sonsuz istekleri vardır ama esas itibariyle ciddî işlere yanaşmaz, rahatını sever, eğlenceyi sever nefis. Ve insanı da oraya çekmeğe çalışır yâni.

"—Nereye gidiyorsun arkadaş, ders var?.."

"—Vallàhi çok yoruldum, biraz uzanacağım."

"—Yahu, hadi gel bu gün vaaza gidelim."

"—Yahu, işte arkadaşlarla filanca yere eğlenmeğe gidecektik, bu pazar gitmeyivereyim filan..."

Yâni insanın hevây-ı nefsi, insana hoş gelen şeylerdir. Allah'ın rızası ise bazen zor şeydir, zahmetli şeydir. Cihad zordur, oruç

zordur, hac zordur, namaz zordur, kazancından ayırıp fukaraya zekât vermek, elinden para çıkartmak zordur. Sabretmek zordur, şükretmek zordur... E ama Allah bunları seviyor. İşte Allah'ın sevdiği zor da gelse, nefsi istemese de yapacak. Nefsinin istediği Allah'ın isteğine aykırıysa, nefsinin isteğini susturacak, engelleyecek, Allah'ın istediğini yapacak. Hakiki dervişlik bu; nefsinin istediğinin aksini yapmak.

Böyle olunca ne olurmuş bir insan? Allah'ın tevfîkinin refîk olduğu hayırlı, mübarek kullardan olurmuş. Veyahut, Allah yardım ederse bir insana, böyle bir insan olur demek. Bu da Allah'ın yardımıyla... Meseleye oradan da bakalım!..

Her işin sahibi Allah mı? Her gücü kuvveti veren Allah mı? E Allah bir insana yardım ederse, işte o zaman o Allah'tan gayrısından korkmaz, kimseden bir şey ummaz, kendi nefsinin arzusunu tutmaz da Allah'ın yolunda gider. Bu da Allah'tan bir nasiple oluyor. O nereden olur?

"—Pekiyi Allah bana da böyle yardım etsin hocam da, ne yaparsam olur?"

Edebe riâyet edersen, edepli kul olursan Allah böyle yapar. Edebe riâyet etmezsen, edepsiz kul olursan bunlardan mahrum olursun. Her şeyin aslı edepdir. Allah'a karşı edepli olursan böyle olursun. Edepsiz olursan, Allah tevfîkini çeker, tevfîkini refîk etmeyince de belâsını bulur kul...

Allah-u Teàlâ Hazretleri cümlemizi tevfîkàt-ı samedâniyesine mazhar eylesin... Yardım ettiği kullarından eylesin...

Namaza az kaldığına göre, ders almak isteyenler var gene... Hatim indirmişler, zikirler var...

Birisi de şey yapmış... Allah razı olsun, bak kardeşlerimiz ilgiyle takib ediyorlar ve istediklerimizi de bize yazılı olarak getiriyorlar.

Arif Nihat Asya diye Bayrak şairinden bahsetmiştim geçen hafta, onun bir "Aff-ı Umûmî" şiiri var demiştim. Birisi de yazmış, onu getirmiş. Benim kütüphanemde de var ama, kâğıda yazmış.

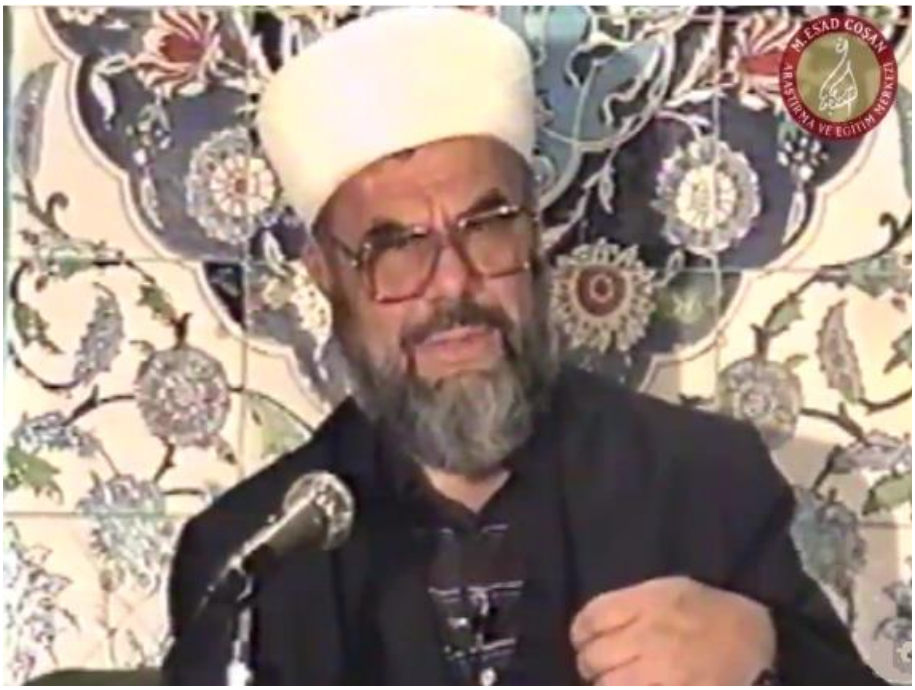

Diyor ki Arif Nihat merhum, Bayrak şairi:

AFV-I UMUMİ

Kazayı, belâyı, eceli;
Hàbil'i, Kàbil'i
Melek olduğuna güç inandığım
Azrail'i
Affettim.

Beddualarıyla dili;
Sonu gelmeyecek masallarıyla
Başı, ayağı, eli,
Affettim.

Açarken yapraklar, açarken güller

Diyar diyar, belde belde, dağ dağ
Gölgemin gölgesi kara haber,
Seni de;
Takdir, mukadderat, kader;
Seni de affettim.

Ey ebedi yolculuk!
Ey sesi yollarda kalmış,
Sözü dillerde kalmış,
Hayatım çocuk!
Seni de, seni de affettim,

Bahçemi beğenmeyen çiçekleri de
Soframı hor gören yemekleri de,
Gelmişleri de, gelecekleri de
Affettim...

Böyle aff-ı umûmî yapmış Arif Nihat merhum; yemekleri de affetmiş, çiçekleri de... Gelmişleri de gelecekleri de affetmiş.

Böyle bir şiiri var, onu yazmış. Sağ olsun, teşekkür ederiz.

Fâtiha-i Şerife mea'l-besmele!..

14. 09. 1996 - İstanbul

22. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (4)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîne hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Tasavvuf yolunun büyüklerinin, evliyaullahın meşhurlarının hayatlarını ve güzel sözlerini okumaya devam ediyoruz. Allah cümlemizi rahmetine nâil eylesin... Sevdiği, râzı olduğu kullar eylesin... Evliyaullah büyüklerimizin himmetlerine, teveccühlerine mazhar eylesin... Peygamber Efendimiz'in şefaatine nâil eylesin...

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

a. Ucbün Sebebi

Sıra Ebû Osman-ı Hîrî Hazretleri'ne geldi. Horasan'a, Nişâpur'a bağlı Hîre'den Ebû Osman isimli büyük zâtın sözlerini okumaktaydık. Hayatını geçen haftalar söylemiştik, naklettiği hadislerden misal vermiştik. Şimdi sözlerine devam ediyoruz.

٦ - قال ، وسمعته يقول: العجب يتولَّد من رؤية النفس وذ كرها ؛

ورؤية الخلق وذ كرهم.

TS. 172/6 (*Kàle, ve semi'tühû yekùl*) *Kàle* diyen Ebû Amr ibn-i Hamdân, daha önceki rivayetlerin başında vardı. *Semi'tühû* dediği de Ebû Osman. Yâni, o zât Ebû Osman el-Hîrî'nin şöyle söylediğini naklediyor:

(*El-ucbü yetevelledü min ru'yeti'n-nefsi ve zikrihâ; ve ru'yeti'l-halki ve zikrihim*) Ucüb denilen bir kötü huy var. Kötü huyların önemlilerinden birisi ucub. Ayın-cim-be, ucub. Ucub, insanın kendini beğenmesi, kendini beğenmiş kimse olması. Tabii bir insanın böyle kendini beğenmişliği çok kötü sonuçlar doğuruyor, geçimleri bozuyor, başka insanların hor görülmesine sebep oluyor ve insanın kendi kendisini teftiş ederek, kontrol ederek düzeltmesini, hatalarını bulup iyi bir insan olmasını da engelliyor. Çünkü beğeniyor kendisini, hatasını göremiyor. Halbuki görse düzeltecek, düzeltse Allah sevecek.

Şimdi onun için büyüklerimizden birisinin sözü, Hocamız'ın kitabında yazılıdır:

اَلْعُجْبُ حِجَابُ التَّوْفِيقِ .

(*El-ucbü hicâbü't-tevfîk*) "İnsanın kendini beğenmesi, ucub huyu, Allah'ın ona tevfîkini refîk etmesine mani olur. Allah tevfîkàt-ı samedâniyesini keser o kuldan, onu hayırlara muvaffak etmez. Kendini beğenen insanı Allah muvaffak etmez."

Biliyorsunuz, Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin adetini. Peygamber Efendimiz hadis-i şeriflerinde anlatmış, duymuşsunuzdur:[28]

مَنْ تواضع لِلَّهِ رفعهُ اللَّهُ ، ومَنْ تكبَّر وضعهُ اللهُ (ابو نعيم عن عمر)

RE. 414/5 (*Men tevâdaa li'llâhi rafeahu'llàh*) Mütevazı olanı da Allah yükseltiyor. Kul tevâzu gösterdikçe, haddini bildikçe, "Ben eksikliyim, ben kusurluyum dedikçe, Allah yardım ediyor, yükseltiyor.

(*Men tekebbere vadaahu'llàh*) Aksine, kim kibirlenirse, Allah onu alçaltıyor. Yâni, ben büyüğüm filan diye kabaran, kendisini büyük sanan, çalım satan, tekebbür edeni Allah inadına alçaltıyor. Adeti böyle Mevlâmızın...

Çünkü, büyüklenmek kula ait bir iş olamaz. Kul acizdir, noksandır, yaratılmıştır, gücü kuvveti Allah'tan alıyor. Allah'tan aldığına göre, kendisinin öğünmesine lüzum yok. Allah veriyor da, ondan alıyor. Binâen aleyh öğünmemesi lâzım! Eh, kendisini öğündüğü zaman, böbürlendiği zaman, kibirlendiği zaman; "Sen misin kendinde bir şey var sanan, kibirlenen, böbürlenen, öğünen, kendini beğenen?" diye, Allah alçaltıyor. Bu böyle.

Şimdi bu kötü huy nereden meydana gelir? Onu söylüyor bu âlim büyüğümüz:

(*El-ucbü yetevelledü min ru'yeti'n-nefsi ve zikrihâ*) "Ucüb denilen kötü huy, insanın nefsini görmesinden ve onun zikredilmesini sevmesinden kaynaklanıyor." Nefsine kıymet vermese, nefsini aradan çıkartsa, nefsini görmese, o zaman ucub olmayacak. Yâni eğer bir meziyeti varsa bile, diyecek ki:

---

[28] Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.139, no:4894 *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.585, no:18294; Hz. Aişe RA'dan.

Kudàî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.219, no:335; Hz. Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.216, no: 5735; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1442, no:2445; *Câmiu'l-Ehàdîs*, c.XX, s.179, no: 21844.

"—Bunu Allah bana verdi."

Nefsini aradan çıkarttığı zaman, anlayacak işin hakikatini. Nefsinde bir varlık var sandığından, nefsini gördüğünden oluyor ve nefsinin övülmesini, zikredilmesini, medhedilmesini istediğinden oluyor.

Halbuki sen nesin yâni?.. Sen bir yerine bir felç gelse, kolunu kıpırdatamıyorsun, ağzın yamuluyor, gözünün kapağı açılmıyor... Uykuya dalsan, uyanamıyorsun. Uyusan, uyumak istesen, uyku vermese Allah, uyuyamıyorsun... Zengin olmak istiyorsun, olamıyorsun. Bir şey yapmak istiyorsun, yapamıyorsun. Neden?.. *Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llàh* da ondan. Güç kuvvet Allah'ın... Yaratan, veren, yükselten, alçaltan, zengin eden, fakir yapan, hasta eden, şifa veren Allah... Onu görse, anlasa, nefsin hiçliğini anlasa, iş düzelecek.

Onun için İran şairlerinden bir tanesi diyor ki:

ان تعیّن چون حباب از بسته چشمیها ی توست

چشم بگشا هیچئ خودرا در این دریا ببین

İn taayyün çün habâb ez beste çeşmîhâ-yı tust,
Çeşm begüşâ hiçî-i hodra der in deryâ be-bîn.

Güzel bir şiir... Diyor ki: "Senin kendinde bir varlık görmen, kendini beğenmen, kibirlenmen, ucuba düşmen nedendir? Gözünün kapalı olmasındandır. Deryâdaki su habbeciğinin, su kabarcığının kapalı olduğu gibi böyle kubbeli olduğu gibi, kapalı olduğu gibi gözün kapalı olduğundan, kendinde bir şey var sanıyorsun sen. Körlüğünden yâni. Gözün aç, yâni o zaman hiçliğini anlarsın.

Deryâdaki o su kubbesi, habbesi neyse, sabunlu sularda da olur ya kabarcık, iğneyle filan dokundun mu pat diye patlar, açıldığı zaman yok olur. Gözünü aç, hiçliğini o zaman görürsün." diyor. Öyle bir benzetmeyle anlatmış şairâne bir üslupla.

İnsanın kendi nefsini görmesinden ve zikredilmesini, medhedilmesini sevmesinden kaynaklanıyor. Başka? (*Ve ru'yeti'l-halki ve zikrihim*) "Halkı görmesinden ve halkın kendisini zikretmesini sevmesinden kaynaklanıyor.

Halk ne, yaratıklar ne?.. Onlar da senin gibi aciz mahlûklar. Onların da elinde bir şey yok. Allah seni korursa, sana zarar veremezler. Allah seni cezalandıracaksa, Allah'ın elinden seni kurtaramazlar. Halk ne? Halk da senin gibi aciz bir yığın.

Yâni putperestlere acıyoruz, kızıyoruz:

"—Geçmişler bir ağaçtan yapılmış, taştan yapılmış, demirden, tunçtan yapılmış bir heykelin, cansız bir şeyin karşısına; ondan bir şeyler istiyorlar." diye ayıplıyoruz.

E seninki de öyle, sen de halktan bir şey bekliyorsun, bir şey istiyorsun. Halk ne ki yâni?.. Ha o put, ha o karşısına geçip tapındıkları heykel. Bir şey değil. işte, kendileri yaptılar. İmalathanede yaptılar, getirdiler, puthanelerine diktiler, karşısına geçiyorlar:

"—Bizi affet, bize yardım et, bizi hastalıktan kurtar!.."

Yâ, az önce onu sen yaptın, bu putun sana bir faydası yok. Tamam, onun faydası yok, ona kızıyoruz. Halk?.. Halk da Allah'ın mahlûku, onun da elinde bir şey yok ki. Ha ağaç, ha tunç, ha mermer, ha taş, ha halk... Hepsi Allah'ın mahlûku... Yapan Allah, veren Allah… İşte hakiki iman bu…

Ucüb nereden oluyor? Halkı görüyor, halkın beğenmesinde bir şey var sanıyor. Halk beğenince işi rast gidecek, zengin olacak sanıyor. Halka bir pâye veriyor, halkın varlığını görüyor, halkın varlığına önem veriyor. Halkın da zikretmesini, kendisinden bahsetmesini seviyor, şöhretlenmeyi seviyor... Ondan oluyor bu ucüb.

Şöhreti sevmese, halkın hiçliğini anlasa, nefsi görmese; "Nefsin övülmesinden ne olacak, övülmese ne olacak? Allah sevmedikten sonra, övülse ne kıymeti var!" dese, ucüb olmayacak. O zaman ucüb denilen hastalık olmayacak. Kökü bu.

Nefsini görüyor, halkı görüyor. Nefsin hiçliğini anlayacak,

halkın acizliğini anlayacak, halktan bir şey gelmediğini anlayacak, Yaradan'a yönelecek. Yaradan'a yönelince de, ucüb, kibir filan olmaz o zaman. Boynunu bükecek Mevlâsının karşısında, diyecek ki:

"—Yâ Rabbi! Sen benim içimi, dışımı, evvelimi, ahirimi biliyorsun, günahımı sevabımı biliyorsun. Halktan gizlesem, senden gizleyemem. Çok acizim yâ Rabbi, çok naçizim yâ Rabbi, çok suçluyum yâ Rabbi! Elim boş, sana lâyık bir amel yapamadım, yüzüm kara, suçum çok..." diye ağlayacak o zaman.

Mevlâsı her şeyi bildiğinden ona rol yapmak mümkün mü? Allah'ı kandırmak —hâşâ sümme hâşâ— kimin aklından geçer? Olur mu öyle şey! Allah'a karşı samimi olacak.

E halkı görünce, halkın alkışına önem verince, meydanlardaki kalabalıkları bir şey sanınca, nefsini görünce, nefsine pâye verince, nefsinin medhedilmesini sevince, o zaman kabarma, ucüb, kendini beğenme oluyor.

"—Efendim, halk beni çok seviyor, ben şöhretliyim, herkes benim etrafıma toplanıyor, herkes beni alkışlıyor. Şöyle sanatkârım, böyle meşhurum, televizyon kanalları peşimden koşuyor, film firmaları benimle film çevirmek için uğraşıyor..."

Ne olacak yâ?.. Senden öncekiler ne olmuş, nereye gitmiş, ne fayda vermiş?.. Bırak halkı... Ne diyor Niyâzî-i Mısrî:

"—Halkı çıkar aradan!.. Bu halk ne olacak? Çıkar bu halkı Mevlân ile arandan... Halkı araya sokup da, başını derde bulaştırma!" diyor.

Bu mübarek sözden iki şey anlıyoruz, belki daha çok şey anlayabiliriz:

Nefsimizi yok bilelim, yok etmeğe çalışalım, kıymeti olmadığını anlayalım. Bizden bir şey olmadığını bilelim, acizliğimizi anlayalım, o zaman ucüb gibi bir huya düşmeyiz.

Halkın da aciz olduğunu anlayalım, onların da bizim gibi yaratıklar olduğunu anlayalım, onlara da Mevlâ verirse, nasib ederse, güç kuvvet ihsân ederse oluyor diye, her şeyin aslının,

esasının Allah'ın iradesi, kudreti olduğunu bilirse insan, o zaman bu kötü huy kalmaz. Bu kötü huy kalmayınca, insanlar da onu sever.

Şimdi ben böyle dini tarafı olmayan, dünya ehli insanların yazdığı kitapları da okuyorum. Meselâ, demişler ki: Deyl Karneci meselâ, *Söz Söylemek, İş Başarmak Sanatı* demiş; *Hitabet Sanatı* demişler vs. böyle çeşitli kitaplar yazılmış. Kendini sevdirmek yolları nelerdir falan, bunları anlatıyorlar. Hepsinin birleştiği noktalardan bir tanesi: İnsanın ben ben, ben ben dememesi, kendini beğenmemesi, mütevazı olması... Bunu söylüyorlar.

Böyle yapmadığın zaman aksi tesiri olur, başarıyı sağlayamazsın diyorlar. Yâni başarı için bunun şart olduğunu biliyorlar. Onlar bile biliyor. Ben diyen insanın çekilmez bir insan olduğunu, kendini beğenmiş bir insanın arkadaşları tarafından bile yaka silkildiğini, beğenilmediğini biliyorlar. Onlar da Avrupalı yazarlar da, onlar da yazıyor. Belki onlar da İncil'den,

Tevrat'tan filan öğrenmişlerdir tabii bunları ama, hayat da böyle... Kibirli insanı kimse sevmez.

"—Bırak ya şu burnu büyük adamı sen de, sevimsiz adam..." filan der.

Ama tatlı dilli, güleç yüzlü, mütevâzı bir adamı, mütevazı, mahviyetkârane hareket eden, böyle boynu bükük insanı herkes sever. Yunus'u herkes seviyor. Onun gibi.

b. İbadet Zevkinin Elden Gitmesi

٧ - قال ، ووجدت بخط أبى ؛ قلت لأبى عثمان: كنت أجد فى قلبى حلاوةً عند إقبال الليل ، وأنا لاأجدها الساعة ! فقال: لعلك سررت بشئٍ من الدنيا ، فذهب بحلاوة ذلك من قلبك . و ربما يعرِّفك الله ضعفك ، ويريك قدرك ، فيسلبك خلاوة مناجاة الليل ، حتى تتضرَّع إليه ، فيردَّه عليك لئلا تئمن مكره.

TS. 172/7 (*Kàle ve vecedtü bi-hatti ebî*) Babamın kendi yazısıyla yazdığı kitabında gördüm ki diyor, aynı râvî. (*Kultü li-ebî usmân*) Babası demiş ki Ebû Osman'a, yâni bu hayatını, fikirlerini okuduğumuz mübarek zâta, şikâyetlenmiş, kendi halini sormuş anlatmak için:

(*Küntü ecidü fî kalbî halâveten inde ikbâli'l-leyl, ve ene lâ ecidühe's-sâah*) "Ben geceleyin ibadete yöneldiğim zaman, şöyle herkes uyumuş, ortalık sakinleşmiş; geceleyin kalkmışım, abdestimi almışım, seccademe oturmuşum, şöyle kılabildiğim kadar namaz kılmışım. Ondan sonra elime tesbih almışım, tesbih çekmişim, tefekküre dalmışım... İşte geceleyin böyle ibadete yöneldiğim zaman, bir tat duyuyordum, bir zevk alıyordum bu gece ibadetinden... Gece kalkıp da böyle ibadetten zevk alıyordum, yâ Ebâ Osman! (*Ve ene lâ ecidühe's-sâah*) Şimdi bu zevk kalmadı, bu zevki alamıyorum. Kalkıyorum gene teeccüde, geceleyin ibadeti gene yapıyorum ama, şimdi o tat yok. O ağzımın o tadını, lezzetini

bulamıyorum.” diye sormuş.

(*Fekàle*) Ebû Osman buyurmuş ki: (*Lealleke sürirte bi-şey'in mine'd-dünyâ*) “Belki sen dünyalık bir şeyden dolayı sevindin. Fani, değersiz, ahirete yaramaz, dünyalık bir şeyden dolayı sevindin. (*Fezehebe bi-halâvetin zâlike min kalbike*) O eskiden ibadetten duyduğun tadı, bu dünya sevgisi kalbinden götürdü. Belki böyle bir şey oldu. Dünyalık bir şeyi sevdin, sevindin ona, neşelendin, ondan ibadetin, ahiretin keyfi kaçtı senin içinden.

(*Ve rubbemâ*) Belki de böyle bir şeyden değildir. Yâni dünyalık bir şey sevdiğinden, dünyaya teveccüh ettiğinden ahiret zevki ağzından kaçmış değildir belki. (*Yuarrifüke'llàhu da'feke*) Allah senin ne kadar zayıf kul olduğunu, kendinin anlamanı istiyor belki... Sana zayıflığını anlatmak istiyor. (*Ve yüriyeke kadreke*) Kadrinin ne kadar az olduğunu anlatmak istiyor. *(Feyeslübüke halâvete münâcâti'l-leyl*) Bundan dolayı, gece münâcât etmenin tadını ağzından alıyor, (*hattâ tetedarraa ileyhi*) tâ ki, ‘Aman yâ Rabbi! Bir kusurum mu var?’ diye tazarrû edesin diye. (*Feyerüddehû aleyke*) O da senin bu tazarrun üzerine tekrar onu sana verecek, (*liellâ te'mene mekrahu*) —Burada noktayı koymamışlar, Kitap elinde olanlar, koysun. Ne'mene gibi yazılmış, te yapsınlar onu, (*te'mene mekrahû*) diye düzeltsinler kitabı— Yâni Allah'ın mekrinden emin olmaman için bunu böyle yapmıştır Allah sana.”

Muhterem kardeşlerim! Şimdi Allah-u Teàlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de buyuruyor ki:

وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ (آل عمران:٥٤)

(*Ve mekerû ve mekera'llàh*) “Bu ehl-i dünya, kâfirler, münafıklar, müşrikler hile yaptılar; (*ve mekera'llah*) Allah da onların hilelerine karşı, başka şeyler takdir buyurdu. Onların hilelerini boşa çıkartmak, onların ayağını tuzağa düşürmek için,

Allah da onlara, 'Siz misiniz böyle yapan?' diye ceza verdi." (Âl-i İmrân, 3/54) diye Kur'an-ı Kerim'de bildiriyor.

Şimdi Allah'ın mekrinden emin olmamak lâzım. Yâni bakarsın, Allah senin hoşuna gidecek gibi bir şeyleri verir verir de; sonra uçurumun kenarına gelirsin, ayağın kayar da mahvolursun. İmtihandır o verdikleri... Allah'ın imtihanıdır.

Onun için àrifler, hoşuna giden keyifli zevkler bile olsa hiç şımarmamışlardır, hiç gevşememişlerdir, hiç ihtiyatı elden bırakmamışlardır. Dâimâ, "Acaba?" demişlerdir, ihtiyat etmişlerdir. "Evet, şu anda vaziyet iyi gibi görünüyor ama, bunun arkasından ne gelecek?" diye, korku ile müteyakkız durmuşlardır. Bu iyi.

Allah'ın mekrinden emin olmamak lâzım!

"—Neden?.."

Bak, meselâ Firavun bir ara saltanat sahibiydi. Firavun, Allah'ın düşmanı… Mısır'ın hakimiyeti elindeydi. Diyordu ki etrafındakilere:

قَالَ يَاقَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِي

(الزخرف: ٥١)

(*E leyse lî mülkü mısra ve hâzihi'l-enhâru tecrî min tahtî)* "Yâ bu Mısır'ın koca ülkesi, hakimiyeti, şu akan nehirler benim değil mi?.. Bu saraylar, bu mülkler, bu devletler, bu ordular, bu hizmetçiler, bu hazineler, bu altınlar benim değil mi?.." (Zuhruf, 43/51)

E senin, ne olacak?.. İşte bak senin, ne olacak? İmtihan bunlar ya... Sen ne sandın kendini?..

"—Bana tapınacaksınız, benden ayrı tanrı edinmeyeceksiniz, bana ibadet edeceksiniz." dedi.

Bak, Allah'ın kendisine güzel hal vermesinden şaşırdı, şımardı. O Allah'ın verdiklerini kendinin sandı. Halbuki o bir hile, Allah'ın mekri... Ondan şımarmaması lazımdı. Evet Allah bunları şimdi

vermiş ama, bakarsın alır. Yarın darbe-i hükümet olur, hapse düşer. Bu günün hükümdarı yarın hapse düşer.

Genç Osman'ın Yedikule zindanlarında nasıl boğulduğunu düşünüyor musunuz?..

Bir gün önce tahttaydı, Yeniçeriler isyan ettiler, şu yanından geçtiğimiz Yedikule zindanlarına bıraktılar da, koca padişah zindana düştü ertesi gün. O gün, sabahki tahtından düştü zindana... Ondan sonra da yanına görevliler gitti, pos bıyıklı, pala bıyıklı, iriyarı herifler.

"—Osman'ı öldürün!" diye emir aldılar. Zindanın kapısını kapattılar.

Altı yedi kişi, padişahı öldürecek adamlar. Padişah da hapiste... O da iriyarıymış, güçlü kuvvetliymiş Genç Osman. E nasıl yakalayacaklar?.. Av yakalar gibi kement attılar üstüne... Kement üstüne geldikçe savurdu, çıkarttı bir iki defa ama, hepsinin elinde kement var, ip var... Yedi kişi, sekiz kişi, kaç kişiyse... Sonunda av gibi yakalandı, boğuldu.

Bu saltanat dâimî değil... Bu ikbal dâimî değil... Bu zenginlik daimi değil. Bu hayat daimi değil. Bu sıhhat daimi değil. Bunların hepsi bir zaman için. Bunlara aldanmamak lâzım!..

Bunlar kaderin cilvesi. Bunlar mekr-i ilahî olabilir. Yâni insan günahtayken, iyi bir şeylere sahip oluyorsa...

"—Yâ işte bak hem günah işliyorum, hem de iyi şeyler oluyor. Yâ, buna aldanma, bu bir tuzak, toparla kendini!" demesi lâzım, insanın kendi kendine.

İşte insan tabii ibadet ediyor, gece ibadet ediyor. Gözüne güzel haller gözüküyor, kalbine güzeller haller geliyor. Bazen Allah onu alıyor elinden... Aldığı zaman anlıyor ki, "Bu gelen haller benden değilmiş, Allah verince oluyormuş, alınca gidiyormuş." Verince oluyor. Allah aldı mı, aynı işleri yapıyorsun olmuyor. Demek ki Allah'tanmış, demek ki Allah alıverirmiş. Bu zevki aldığı gibi, Allah saklasın, imanı da alıverir. Allah saklasın, her şeyini alıverir. Belli olmaz.

Ne yapacaksın?.. Allah'ın başına ne getireceğini bilemezsin, Allah'ın mekrinden emin olmayacaksın, ihtiyat üzere olacaksın, yalvaracaksın, dua üzere olacaksın:

"—Aman yâ Rabbi, benim hatamdan dolayı beni helâk etme, beni mahvetme, beni gazabına uğratma, beni kahrına maruz bırakma!.." diye yalvaracaksın.

İşte belki bunu anlatmak için almıştır Allah diyor. Öyle cevap vermiş. Yâni iki sebep, iki tahmin söylemiş: Ya sen dünyalık bir şeye sevindin, onun için ahiret zevki ağzından gitti; ya da Allah sana zayıflığını hissettirmek istiyor, Allah'ın mekrinden emin olma diye, ihtiyat üzere yaşa diye bir alıyor, bir veriyor ki; veren Allah, alan Allah bilesin... Allah'a tazarrû ve niyâzın devam etsin demek istiyor.

c. Allah Korkusu, Ucüb ve Kibir

٨ - قال ، وسمعت أبا عثمان ، يقول: الخوف من الله يوصلك إلى الله ؛ والكبر والعجب فى نفسك يقطعك عن الله ؛ واحتقار الناس فى نفسك مرضٌ عظيمٌ لا يداوى.

TS. 172/8 (*Kàle, ve semi'tü ebâ usmâne, yekùl*) Aynı râvî, gene Ebû Osman'ın şöyle dediğini işitmiş: (*El-havfü mina'llàhi yûsilüke ila'llah; ve'l-kibrü ve'l-ucubü fî nefsike yaktauke ani'llâh; va'htikàru'n-nâsi fî nefsike maradun azîmun lâ yudâvâ*)

Üç cümle var burada:

1. (*El-havfü mina'llàh*) Allah'tan kormak. "Allah'tan korkmak, seni Allah'a ulaştırır."

2. (*Ve'l-kibrü ve'l-ucüb*) "Kibir ve ucub, böbürlenmek, büyüklenmek, kendini beğenmek; (*fî nefsike*) kendi kendine bakıp da kendinden büyüklenmen, kibirlenmen, böbürlenmen, (*yaktauke ani'llâh*) senin Allah'a giden yolunu keser, seni Allah'tan koparır."

Demek ki nasıl olması lâzım?.. Allah'tan korkması lâzım ki, Allah'a kavuşsun, ersin. Erenden olmasının, evliyadan olmasının,

Allah'a ulaşan kullardan, vâsıl ila'llâh kullardan olmanın şartı neymiş? Allah'tan korkacak. Allah'tan korkmak seni Allah'a ulaştırır, kibir ve ucüb seni Allah'tan keser, Allah'a kavuşma yollarını keser, yok eder. Öyle olmayacak. Demek ki insan kibir ve ucuba düşmeyecek.

Ucüb, tevfîkât-ı samedâniyeyi engelliyordu, kibir de Allah'ın en sevmediği duygulardan birisi. Kalbinde zerre kadar kibir olanı, Allah cennete sokmayacak. Kibir hiç yakışmaz.

"—Kibirlenenlerden birkaç isim ver hocam, kimler meselâ kibirlenmiş?.."

Firavun kibirlenmiş... Muazzam kibirlenmiş, tanrılık davasına kalkmış. Ne oldu?.. Suda boğuldu, kahroldu.

Nemrut kibirlenmiş... Ne oldu?.. Bir sineğin karşısında aciz bıraktı Allah. Burnuna sinek girdi, burnundan içerisini ısırdıkça öyle bir ağrı oluyordu ki, hizmetçilerini çağırıp emrediyordu, kafasına tokmakla vuruyorlardı. Allah'ın cezasına bak!..

Ne Firavun kâr etti, ne Nemrut kâr etti, ne bir başka kâfir, zalim kâr etti... Allah Âd kavmini, Semûd kavmini Lût kavmini, Hûd kavmini, Nuh kavmini helâk eyledi. Neden?.. Allah kibirlileri sevmiyor ve onları cezalandırıyor.

3. (*Va'htikàru'n-nâsi fî nefsike*) "Senin içinden halkı hor hakir görmek duygusu gelmesi..." Halkı hor görüyor.

"—Bu kim?.."

"—Boş ver yâ."

"—Bu kim?.."

"—Bırak yâ, adam mı o? Tahsili ne? Parası kadar konuşsun!.. Etrafındaki adamı kadar konuşsun!.. Acizin biri, zavallının birisi..." meselâ.

Halkı hakir görüyor. Bu nedir? (*Maradun azîmun lâ yüdâvâ*) "Tedavisi olmayan çok büyük bir hastalıktır bu halkı hakir görmek."

Neden?.. Sen halkı hakir görme!.. Halkın içinde nice senin bilmediğin Allah'ın sevgili kulları var. Senden nice nice daha

üstün insanlar var. Halk kocaman bir kalabalık. Hepsinin içini biliyor musun sen?.. Kalbinde ne var? Gecesi gündüzü nasıl geçti?..

Sen dün akşam ne yaptın?.. Horul horul uyudun, keyfine baktın. Belki o bütün gece sabaha kadar dua etti, gözyaşı döktü, Allah'ın sevgisini kazandı, zikretti. Belki parasını hak yola verdi; Allah kabul etti, derecesini yükseltti. Nereden bileceksin?..

"—Efendim onun parası az, para veremez."

Allah indinde mertebe her zaman parayla kazanılmıyor. Temiz niyetle, güzel duygularla hareket etti mi, Allah seviyor, çok büyük mükâfat veriyor. Parasız da oluyor bu iş.

"—Efendim, tahsili de yok..."

Olsun. Bazen Allah, dağdaki bir çobanı evliya yapıyor, şehirdeki bir profesörü eşkıya yapıyor. O tahsil meselesi de değil. Kalbin temizliği meselesi, ahlâkın güzelliği meselesi, niyetin hâlisliği meselesi bu. Onun için halka hor bakmamak lâzım!..

Büyüklerimiz diyorlar ki:

"—Bir toplantıda oturduğun zaman, toplantı, kalabalık, insanlar var; kendini o toplantının en hor insanı olarak düşün!"

"—Bu toplantıda en aşağı benim."

"—Niye en aşağısın yâ, bak sen yaşlı başlı adamsın."

"—Tamam, ben yaşlıyım, daha çok yaşadım, daha çok günah işledim. Bu genç, daha mâsum, o kadar yaşamadı, benim kadar günahı yok. Ben senelerce günah işledim, o daha az işledi. Bu genç benden daha iyi." diyecek.

"—E senden de yaşlılar var."

"—O benden yaşlı da benden çok yaşadı, benden çok ibadet etmiştir. Ben o kadar ibadet biriktiremedim, o biriktirmiştir, o da benden iyi. Yaşlısı benden iyi, daha çok ibadet etmiştir, daha iyi, genci benden daha iyi, daha az günah işlemiştir, daha iyi. O halde en kötüsü benim." diyecek.

Kendisini en kötüsü bilecek ki, kibir duygusu, ucub duygusu

kendisine gelmesin. Allah sevmiyor. Kalbinde zerre kadar kibir olan cennete girmeyecek. Kibir olmayacak.

"—Olabilir ki o daha iyidir, belli olmaz. Ben de Allah'tan beni affetmesini isterim. Beni de sevdiği kullar arasına kabul etsin... Ona da çok versin... Kimsenin malında, mülkünde, makamında gözüm yok. Bana da acısın Mevlâm, rahmeylesin, ona da rahmeylesin..." demek lâzım! Garibanı hor görmemek lâzım!

"—Efendim bu dilenci..."

Belki de Hızır AS'dır, sen dilenci sanıyorsun. Öyle senin karşına, sırmalı kaftanla gelecek değil ki Hızır AS... Ne malum Hızır AS olmadığı?..

Hazret-i Ömer RA'ın hırkasında kırk tane yama varmış, bir sürü yama varmış. Kim bilir onu yamasıyla halife-i rûy-i zemin olduğunu?.. Uzaktan birisi görse tahmin etmez.

Basra valisi kenarda oturuyormuş... Sahabeden bir zât, vâli olmuş Peygamber Efendimiz'den sonra oraları fethedilince. Abdullah ibn-i Mes'ud RA galiba... Adam da oradan yüklerini indirmiş, bir çuvalı var. Etrafa bakınmış şöyle, bakmış orada fukaranın birisi oturuyor; hırpânî birisi, yâni böyle eski püskü kılıklı.

"—Gel buraya!" demiş.

O da gitmiş,

"—Buyurun..." demiş.

"—Şu çuvalı al sırtına!"

"—Pekiyi..."

Çuvalı sırtına almış, beraber gidiyorlar. Adam koca göbeğiyle elini arkasına bağlamış yürüyor. Düşünün, öyle gidiyor. Arkasında da çuvallı adam gidiyor. Yoldakiler böyle bakıyorlarmış ikisine, ağızları açılıyormuş hayretten,

"—Aaa... Es-selâmü aleyküm yâ emîre'l-mü'minîn!.. Es-selâmü aleyküm yâ emîre'l-mü'minîn!.."

Çuvalı taşıyan emîrü'l-mü'minîn, şehrin vâlisi. Adam anlayamamış onun vali olduğunu, sade giyiminden fukara birisi sanmış. Demiş:

“—Aman efendim, bir yanlışlık yapmışım affedersiniz. İndirin çuvalı, beni bağışlayın!”

“—Yok. Nereye kadar gidecekse götürüvereyim. Artık yüklendim.” demiş.

Yâni belli olmaz. Allah mütevazi kulları sevdiğinden, kimisi güzel giyinmez. Kimisi halini saklamayı sever. Allah bilsin der. Kimisi yaptığı iyilikler kabul olmamıştır diye yok sayar; günahlar affolmamıştır diye, dağlar gibi diye düşünür. Halbuki Allah günahlarını silmiştir, sevaplarını kabul etmiştir, evliyadır. Ona sorsan;

“—Ben Allah’ın günahkâr kuluyum, çok günahkârım.” der, gece gündüz ağlar.

“—Yâ ağlama mübarek!..”

Ağlamasın ama, Allah’ın mekrinden emin olmuyor ki. Eline berat verilmedi ki, yâni belli değil ki... Hadii, gökten bir kağıt

sallanarak düşüyor, "Seni cennetlik ettim, korkma!.." Böyle bir kağıt yok ki... Ölünceye kadar korkacak. Ölünce ahirette iyi işler yaptığının mükâfatını görecek ama, en son nefese kadar korkacak.

Bak, Allah'tan korkmak onu Allah'a ulaştırır; kibir ve ucub Allah'tan uzaklaştırır, yolunu keser. Halkı hor görmek çok büyük bir hastalıktır, tedavisi olmayan bir hastalıktır. Artık ne söylesen adam tedavi olmaz. Kendisini dünyanın bir numaralı adamı sanır, kendisini beğenir, halkı beğenmez. İşte al sana bir manyak... Al sana bir Bakırköylük!.. Şimdi Bakırköy'de akıl hastalarını tedavi eden hastane var mı, bilmiyorum. Al sana bir Bakırköylük!..

d. İnsanların Huyları İçinde Gizlidir

٩ - قال ، وسمعت أبا عثمان يقول: الناس على أخلاقهم ، مالم يخالف هواهم ؛ فإذا خولف هواهم بان ذوو الأخلاق الكريمة ، من ذوى الأخلاق اللئيمة.

TS. 173/9 (*Kàle, ve semi'tü ebâ usmân, yekùl*) Aynı râvî, Ebû Osman'ın şöyle dediğini işittim buyurmuş:

(*En-nâsü alâ ahlâkıhim, mâ lem yuhàlif hevâhüm; feizâ hùlife hevâhüm bâne zevü'l-ahlâki'l-kerîmeh, min zevi'l-ahlâki'l-leîmeh.*) "İnsanlar, huyları neyse, huyları nasılsa, işte o huy kendilerinde gizli olarak dururlar öyle. Sen onların hevâsına, arzusuna muhalefet etmedikçe öyle dururlar.

Ama bir de onların arzusuna muhalefet ettin mi, keyiflerine aykırı iş yaptın mı; yâni damarına bastın mı diyelim biz Türkçe... Haaa, keyiflerine aykırı iş yapıp da, damarına bastığın zaman, (*bâne*) aşikâre olur, beyyin olur; (*zevu'l-ahlâki'l-kerîmeh min zevi'l-ahlâki'l-leîmeh*) güzel huylusu, kötü huylusu belli olur. Kötü huylusundan güzel huylusu ayrılır, anlaşılır."

Neden?.. Damarına bastın adamın, parladı, gizli olan huyları ortaya çıktı. Kedinin tırnakları böyle patisinin içindedir, kızdığı zaman açar. Bir tane vurdu mu, cızzt beş tane çizgi, dört tane

çizgi, kan çıkar. Öyle gizliydi. "Kötü insanın kötü ahlâkı içinde gizlidir, damarına basarsan çıkar." Bir insanın damarına bas bakalım, iyi huylu mu kötü huylu mu, o zaman belli olur.

"İnsanlar kendi ahlâkları üzeredir. Onların arzularına, heveslerine karşı çıkmadığın müddetçe, o huylar gizli kalır." İyi sanırsın adamı. Ama arzusuna muhalefet ettin mi, o zaman kötü huyludan iyi huylu ayrılır. Kimin kötü huylu, kimin iyi huylu olduğu belli olur.

Evet, iyi günlerde dost belli olmaz. Büyüklerimiz demişler ki:

"—Dost, kara günde belli olur."

İyi gün dostları, hepsi giderler, senin parandan, mevkîinden, makamından dolayı yanına gelenler, istifade etmek isteyenler giderler. Senin vefâlı eski dostların, kara günde yanında olur. Onun gibi, kötü huy her zaman ortaya çıkmaz. Ne zaman çıkar?.. Damarına bastığın zaman çıkar. Huyuna gitmediğin, suyuna gitmediğin zaman çıkar.

"—E bu ne zaman olacak? Ne zaman damarına basalım? Ne zaman suyuna aykırı iş yapalım?.."

İş yaptığın zaman olur, yolculuk yaptığın zaman olur, ticaret yaptığın zaman olur, anlaşılır. Adam borcunu vermez, adam sözünden cayar...

Hani ey zalim seninle ahd ü peymân ettiğim?

diyor şair. Ahd ü peymân kalmadı. Neden?.. İşte belli olur, böyle bir damarına bastığın zaman.

Veyahut kızdırırsın adamı:

"—Tamam, sana vereceğim şeyleri vermiyorum. Alacağını inkâr edeceğim, borcumu sana ödemeyeceğim!" der.

Niye?.. Kızdı. E borç, kızsan da kızmasan da borç… Ödemen lâzım!..

Onun için, insanları deneyip arkadaş seçerlerdi eskiden. Hemen herkesle arkadaşlık etmezlerdi. Hatta İmam Gazâlî *İhyâu*

Ulûm isimli kitabında arkadaşlığın âdâbını filan anlatırken:

"—Arkadaş seçerken biraz dene, damarına bir bas bakalım! İyi dediğin bir arkadaşın... Tamam ben bunu beğeniyorum, buna komşu olayım, buna arkadaş olayım, bundan kız alayım, buna kız vereyim, akraba olayım bilmem ne... Bir dene bakalım. Bir yerde şöyle bir..."

Hacda çok güzel belli oluyor. Hacca kardeş kardeş gidenler, ahbap ahbap gidenler, hacdan sonra düşman düşman dönüyorlar; bazen küs dönüyorlar. Çok rastladık. Karayoluyla giderken, Şam'da kavgaya başlıyorlar. Karayolundan dönerken, Adana'da ihtilafa düşüyorlar, memlekete girer girmez.

Neden?.. E kötü huy, sonunda çıkar bir yerden. Güneş balçıkla sıvanmaz. Huy kötü oldu mu, bir yerden böyle patlak verir işte. Allah huylarımızı güzelleştirsin...

Buradan şunu anlıyoruz: Huylar biraz insanların içinde gizlicedir, derindedir, patates yumrusu gibidir aşağıda, kazınca çıkacak ortaya, öyle hemen belli olmaz. Onun için;

"—Şu insan iyi mi, kötü mü?.."

"—Bilmem, denemedim ki. Dışarıdan iyi görünüyor ama, şimdilik iyi görüyor ama, bakalım, yolculuk yapalım, haccedelim, ticaret yapalım, alışveriş edelim!.. O zaman görüşürüz bakalım, görürüz."

Sofraya oturuyorsun, umûmî sofra, camide sofra. Ortaya bir kâse geliyor, fukara toplanmış, Ramazan, iftar vakti. Herkes kaşıkla yiyecekler işte. İşte tabağın içinde bir tane et var farz edelim. Lop, bir tanesi alıyor, eti yutuyor. E hadi ötekiler ne olacak? Rabbenâ hep bana... Hop, lüp lüp, lop lop, lop lop... Kendisi yutuyor, öteki?..

"—Bana ne ötekisinden. Ben kendi canımı düşünürüm."

İşte bu biraz bencil bir arkadaş... Yâni tabii insan az yemekle, çok yemekle ölmez. Öteki çok yeyince ihyâ olmaz, bu az yeyince ölmez. Ama, işte sofrada bile belli olur insanın huyu. İyi huyu, kötü huyu sofrada belli olur.

Mehmed Zahid Kotku Hocamız'ı anlatıyor... Kim?.. Prof. Yusuf Ziya Binatlı. Allah selâmet versin... Bu Bursa İlâhiyât Fakültesi Dekanı olmuştu bir ara, Açık öğretimde televizyonda Hukuk, İktisat dersleri veriyor. Çok àrif bir kimse. Nereden geliyor bunun irfânı, tatlı sohbeti?.. Babası bizim şeyhlerimizden Ömer Ziyâeddin Dağıstânî Hazretleri de ondan. Babasından geliyor asalet mübareğin...

Babası kuvvetli, kurrâ hafız. Buhârî'nin hafızı, hadis hafızı aynı zamanda. Altı saatte Kur'an'ı hatmedermiş. Su gibi, yıldırım gibi Kur'an okuyabilen bir insan... Bu da kuvvetli hafızmış. Sayfayı aşağıdan okurmuş yukarıya doğru, tersine. Gözü kapalı geriye doğru okurmuş. Geriye doğru okumak zordur. Hafızlıkta geri vites zor çalışır. Geriye doğru okumak çok zor.

"—E nasıl yapıyorsun bunu?.." denilince;

"—Gözümün önüne geliyor sayfa..." diyormuş.

Sayfa gözünün önüne geliyor, okuyor.

Şimdi Hocamız'ı anlatıyor bu zât.... Bu tekkede genç Hocamız da delikanlı, tekkeye gelip gidiyor. İşte sarı benizli, zayıf, narin bir kimse Mehmed Zâhid Hocamız. Tekkenin aşçısı acırmış Hocamız'a. "Mutfakta pilavın altına eti gömerdik, kapatırdık üstünü. Pilavı ben götürürdüm sofraya... Eti Mehmed Zâhid Efendi'nin önüne doğru koyardım." diyor.

Yâni, "Şu sesiz sedâsız, melek gibi şahıs biraz pilav yesin, biraz et yesin de, şöyle şişmanlasın şu mübarek..." diye iltimas geçermiş Tekke'nin aşçısı.

Hocamız'ı anlatıyor şimdi Yusuf Ziyâ Efendi:

"—O bir iki kaşık alır, üstündeki pilavı aldıktan sonra alttaki eti görünce, kaşığıyla onu yanındakinin önüne ittiriverirdi." diyor.

Tabii şimdi et bol, pilav bol, para bol, lokanta bol ama, eskiden bu kadar bol değildi. Eti haftada bir keserlerdi köylerde filan, ayda bir keserlerdi. Herkes bir parça evine götürürse götürürdü. Tavuk, ayda bir, yılda bir kesilirdi filan... Kolay değildi yâni.

Ne yaparmış?.. Sağ tarafa aktarıverirmiş, sol tarafa

veriverirmiş. Bunlar da mutfaktan takip ederlermiş:

"—Hay Allah! Yine et öbür tarafa gitti, gene yemedi filan hay Allah!" diye, böyle heyecanlı maç seyreder gibi, durumu takip ederlermiş.

Anlatıyor tatlı tatlı. Bu neden?.. İşte bak, iyilik yapmak istiyor.

Bir otururmuş hocaefendisinin karşısında, bir diz çökermiş, heykel gibi. "Dizlerin hiç acımaz mıydı mübarek?" diyorlar. Öyle otururmuş. Tabii büyük insanlar, evvelki hallerinden belli oluyor.

e. Nefsinin Hiçliğini Anlamak

Evet, bir tane daha okuyacağız, bitiyor zamanımız.

١٠ - سمعت أبا عمرو بن مطر ، يقول: سمعت أبا عثمان يقول:
من جل مقداره فى نفسه ، جلَّ أقدار الناس عنده ؛ ومن صغر
مقداره فى نفسه ، صغر أقدار الناس عنده .

TS. 173/10 (*Semi'tü ebâ amri'bne matar, yekùl*) Ben Matar oğlu Ebû Amr'dan işittim ki, şöyle diyor: (*Semi'tü ebâ usmâne, yekùl*) Ebû Osmân-ı Hîrî'nin şöyle dediğini işitmiş o da:

(*Men celle mikdâruhû fî nefsih, celle akdâru'n-nâsi indeh; ve men sağure miktâruhû fî nefsih, sagura ahdâru'n-nâsi indeh.*)

"Kimin ki kendisine, kendi kadr ü kıymeti yüce görünürse; 'Yâ ben büyük adamım yâ, kıymetli adamım ya, bayağı da eşim, menendim yok filan da galiba, ben neyim be!' filan diye, böyle insan biraz kendisinin kadrini yüce görürse, insanların da kadrini mühim bir şey sanır, halkı da gözünde büyütür. Halka önem verir.

(*Ve men sağure miktâruhû fî nefsih*) Ama, kendi nefsine bakıp da kendinin hiçliğini, bîçâreliğini, muhtaçlığını, fakrını, Allah'a olan za'fını sezerse; (*sağura ahdâru'n-nâsi indehu*) insanların da kendisi gibi olduğunu, çok kıymetli olmadığını, onların da bîçâre Allah'ın kulları olduğunu anlar. Halka değil, Hakk'a yönelir; halktan beklemez, Hak'tan bekler. O zaman kâmil bir insan olur."

Demin söylediğimiz meselelerden birisi. Hani dedik ki bu sözden birkaç ders çıkıyor: Bir: İnsan kendi nefsini görmeyecek, kendi nefsinin hiçliğini anlayacak. İki: Halkın da hiçliğini anlayacak. Halk da senin gibi insanlardan müteşekkil… Halk da, Allah yardım ederse, bir şeylere nail olan aciz mahlûklar...

Kendisine bakıp kendisinin aczini bilen, halkın da aczini, iftikarını, Cenâb-ı Mevlâ'ya muhtaçlığını anlar; halktan beklemez, Hakk'a kul olmağa bakar, Hak'tan ister, iyi kul olur. Halktan bekleyen yanlış iş yapmış olur.

Allah-u Teàlâ Hazretleri mânevî, ince, güzel gerçekleri iyi görmeyi cümlemize nasib eylesin... Allah, güzel huylara sahip olmayı nasib eylesin... Sevmediği huylar varsa üzerimizde... Bak okudukça neler anlıyoruz, neleri öğreniyoruz. Bu dersler çok mühim. Burada bu mübareklerin sözleri çok mühim, çok ince şeyler.

Allah, yanlış fikirlerimiz varsa, bizi onlardan kurtarsın... Yanlış kötü huylarımız varsa, bizi onlardan kurtarsın... Bizi sevdiği huylara sahip eylesin... Sevdiği, güzel ahlâka sahip bir kul eylesin... Sevdiği, güzel amellere muvaffak eylesin... Huzuruna sevdiği, râzı olduğu kul olarak varmayı nasib eylesin... Cennetiyle, cemaliyle cümlemizi müşerref eylesin...

Allah hepinizden râzı olsun!..

El-Fâtiha!..

21. 09. 1996 - İstanbul

23. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (5)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tàhirîn... Emmâ ba'd!..

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Allah cümlenizden râzı olsun... Evliyaullah, mübarek mürşid-i kâmillerin hayatlarını ve sözlerini okumağa devam ediyoruz. *Tabakàtü's-Sùfiyye* kitabının 173. sayfasının 11. paragrafına geldik. Yegâne baskısı bu, bu güzel eserin, kıymetli kaynak eserin tek nüshası. Okumaya devam ediyoruz.

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

……..

a. Allah'ın İzzeti İle İzzetlenin!

Ebû Osman el-Hîrî Hazretleri'nin sözlerini okumaya devam ediyoruz. 173. sayfasının 11. paragrafına geldik:

١١ - سمعت أبا الحسين الفارسىَّ ، يقول: سمعت أبا بكرٍ محمد بن أحمد بن يوسف ، يقول: سمعت أبا عثمان ، يقول: تعززوا بعزِّ الله كى لاتذلوا.

TS. 173/11 (*Semi'tü ebe'l-hüseyni'l-fârisiyye yekùl: Semi'tü ebâ bekrin muhammede'bne ahmede'bni yûsufe yekùl: Semi'tü ebâ usmâne yekùl*) Bu rivâyet zinciri ile Ebu'l-Hüseyini'l-Fârisî'den işitmiş müellif. O da Yusuf oğlu Ahmed oğlu Ebû Bekir Muhammed'den işitmiş ki, bu zât:

محمد بن أحمد بن يوسف بن يعقوب بن بريد ، أبو بكر الطائى الكوفى الجزَّار. كان ثقةً ، توفِّى بدمشق فى شهر رمضان سنة خمسٍ وأربعين وثلثمائة.

Ebû Bekir et-Tâî el-Kûfî el-Cezzâr imiş. (*Kâne sikaten*) Güvenilen bir râvi idi. (*Tüvüffiye bi-dımeşk*) Şam'da vefat etti. (*Fî şehri ramadân*) Ramazan ayında, (*senete hamsin ve erbaîne ve selâse mieh*) 345 senesinde Şam'da vefat etmiş râvî. Onun hayatını okuduk.

(*Semi'tü ebâ usmâne yekùl*) Bu Şam'da vefat eden âlim, güvenilir kişi, Ebû Osman'dan duymuş. O Ebû Osman da Ebû Osman-ı Hîrî idi. Hîreli Ebû Osman. Ama Hîre Nişapur'daki Hîre idi. Irak'daki Hîre değildi hatırlayacaksanız. Ne buyurmuş bu büyüğümüz, mübarek, Ebû Osman-ı Hîrî Hazretleri:

(*Teazzezû bi-izzi'llâh, key lâ tezillû*) "Zillete uğramamak istiyorsanız, zillete uğramamak için, Allah'ın izzeti ile izzetlenin!"

Biliyorsunuz *izzet*, kıymet mânâsına geliyor, kuvvet mânâsına

geliyor. Aziz olan şey, kıymetli mânâsına geliyor. Az ve nadir olan şeye aziz derler. (*Azze'l-metâu*) Filanca eşya pazarda çok az, nadir, ender oldu mânâsına.

Bir de galib olmak, kuvvetli olmak, düşmanını yenmek mânâsına geliyor. Aziz, mutlak mânâda galib olan, düşmanına kahir bir şekilde kuvvetiyle galib olan mânâsına geliyor. İzzet — bu mânâların hangisini düşünürsek düşünelim— Allah'ındır. Yâni, kuvvet de Allah'tadır, kıymet de Allah'tadır.

وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ

(المنافقون:٨)

(*Ve lillâhi'l-izzetü ve li-rasûlihî ve li'l-mü'minîn*) "İzzet Allah'ındır, rasûlünündür ve müslümanlarındır. (*Ve lâkinne'l-münâfikîne lâ ya'lemûn*.) Münafıklar bu işi anlamazlar, bu işin böyle olduğunu bilmezler ama, izzet müslümanlarındır, Rasûlüllah'ındır, Allah'ındır." (Münâfikùn, 63/ 8)

Hazret-i Ömer RA paçalarını sıvamış, Kudüs fetholunacak, askerler muhasara etmişler, kale düşecek, demişler ki: "Biz size vermeyiz anahtarı, sizin başkanınız kimse çağırın, ona teslim edelim."

Hazret-i Ömer RA Medine-i Münevvere'den, kölesini yanına almış, Kudüs'ü teslim almağa çıkmış. Allah bize de Kudüs'ü teslim almayı nasib etsin... Bu devirde de nasib etsin... Yeniden teslim almak lâzım. Bir develeri varmış mübareklerin ama iki kişi. Bir Hazret-i Ömer deveye binermiş, kölesi devenin yularından tutup yürürmüş, bir kölesi binermiş, Hazret-i Ömer yulardan tutup yürürmüş. Eşit. Kölesini bile hor görmüyor. Kölesine bile eşit hak tanıyor Hazret-i Ömer. Adaletiyle tanınan Hazret-i Ömer.

Kudüs'e yaklaştıkları zaman ahaliyi karşılamağa elmiş, İslâm orduları da karşılamağa gelmiş. İslâm ordularının komutanı da orada. Önlerinde bir su akıyor, büyüklüğü ne kadar bilmiyorum. Hazret-i Ömer paçalarını sıvamış, sudan karşı tarafa geçecek. Sıvamış, deveye binme sırası da kölede. Köle devede. Hazret-i Ömer'in paçaları sıvalı, sudan şap şup geçiyor, karşı tarafta da

hem Kudüs'ün yerli ahalisi anahtarı halifeye teslim etmek için bekliyor, hem de İslâm orduları böyle el pençe divan durmuş bekliyorlar. İslâm orduları komutanı gelmiş, demiş ki:

"—Yâ Emîre'l-mü'minîn! Şu paçalarınızı falan indirin. Yâni izzetimize, şânımıza biraz bu manzara noksanlık verici, biraz çeki düzen verin kendinize." deyince, onun göğsüne bir vurmuş Hazret-i Ömer, demiş:

"—İzzet ve şan ve şeref Allah'ındır, Rasûlüllah'ındır, müslümanlarındır. Öyle paça sıvamakla vs. ile filan zail olmaz. Yâni yanlış düşünüyorsun. Senin böyle düşündüğünü daha önceden bilseydim seni komutan bile yapmazdım." demiş yâni.

Öyle aldırmadan şehre girmiş. Karşı taraf öyle şaşkın, tarihte görülmemiş bir manzara, Allah Allah, koca İslâm devletinin halifesi, Emîrü'l-mü'minîn yaya, devenin üstünde köle. Akıl almaz, başkaları şey yapamaz. Köleler hizmet eder. Efendiler kurulur, kasılır, çalım atar, caka satar, giyimlidir, kuşamlıdır, onlar öyle kenarda durur izzetle, itibarla. Ötekiler hor, zelil... Onlara hiç aldırmıyor Hazret-i Ömer. Öyle efe efe, paçasının kıvrımıyla, ayağının çıplağıyla gelmiş. Muazzam bir heybet tabii…

"—Sizin şu dünyalık şeylerinize ben hiç önem vermiyorum, sizin merasimlerinize de kulak asmıyorum, sizin değerlerinizi de değer saymıyorum." der gibi vakarlı davranmış…

Hâsılı izzet mü'mine nereden gelir? İmanından gelir. Diyarbakırlı Said Paşa'nın dediği gibi:

İzzet ü zillet mekâna hep mekîninden gelir.

Mekâna da izzet, mekânda oturan insanın izzetli olmasından gelir. İstanbul'da meselâ Eyüb Sultan'da, Ebû Eyyüb el-Ensârî Halid ibn-i Zeyd Hazretleri medfûn. Ooo, çok kıymetli bir yer. Neden?.. Sahabeden bir zatın orada kabri var. Peygamber Efendimiz... İşte falanca yere gelmiş de, şurada devesini çökertmiş de biraz oturmuş.. Aman, Rasûlüllah buraya mı geldi? Elimizi ayağımızı, yüzümüzü gözümüzü süreriz. Mekana izzet, içinde oturan mekîninden, mütemekkin olan insandan gelir. İnsana da izzet, dininden gelir, dindarlığından gelir. İnsan dindarsa, Allah'a inanmışsa, Allah'a bağlanmışsa, mü'minse izzetlidir.

Onun için en fakir, en gariban bir müslüman, en şanlı şerefli filanca kâfirden sayılamayacak derecede, mertebede daha izzetlidir, daha yukarıdadır. Çünkü izzet Allah'ındır, Rasûlüllah'ındır, mü'minlerindir.

Tabii insanın da müslüman olarak, mü'min olarak kıymeti Allah'ı bilmekteki mertebesinden dolayı artıyor. Allah'ı çık iyi bilen Allah'a çok güzel kulluk eder, marifetullah ehli, arif kimse, irfân sahibi kimse, o en izzetli olur. Evliyaullah en izzetlidir. Ötekisi padişah bile olsa o kadar kıymetli değildir.

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî Hazretleri'nin menakıbını okumuştuk. Orada hoşuma giden bir şeyi kardeşlerime de anlatmıştım. Bir emir kendisini ziyarete gelmiş o zamanda. Emir demek, komutan demek, salâhiyet sahibi insan demek, ordusu olan kimse demek, mevkii makamı olan kimse demek. Yâni kuvvetli, izzetli, itibarlı kimse...

Gelmiş Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî Hazretleri'nin yanına. Mevlânâ Hazretleri böyle, hiç ne hoş geldin demiş, ne yüzüne gülmüş, ne iltifat etmiş, ne buyur eylemiş... Hiç yüzüne bakmıyor. Adam çok saltanatlı, izzetli... Yâni bu devrin düşünün işte kimleri vardır, nesi vardır izzetli, itibarlı; müdürler vardır, genel müdürler vardır, başkanlar vardır, belediye başkanları vardır, komutanlar vardır, generaller, paşalar vardır, vâlîler vardır,

milletvekilleri vardır... İşte bunlar derece derece itibarlı insanlar. Yâni böyle insanlara hürmet etmezsen, itibar etmezsen herkes şaşırır.

Şimdi Mevlânâ Hazretleri'ne emir gelmiş, yâni komutan, başkan, neyse kıymetli, izzetli, mevkîli, makamlı insan... Ne hoş geldin demiş, ne buyur demiş, ne otur demiş, ne yüzüne bakmış, ne hal hatır sormuş. Hani insan hiç olmazsa bir hoş geldin der. Böyle durmuş.

Neden? Adam zalim de ondan. Zalime iltifat olmaz. İslâm'da zalime iltifat yok. Hele hele bir din alimi, bir evliyaullah, bir Allah'ın sevgili kulu hiç iltifat etmez.

"—Hadi oradan be, seni Allah sevmiyor ki ben niye seveyim? Allah'ın sevmediğini ben de sevmem." der, hiç itibar etmez.

Laleli Baba var burada Laleli Camii'nin yanında kabri olan. Padişah gelmiş, aldırmamış adam. Padişah kızmış, şey yapmış filan, aldırmamış.

Mevlânâ hiç aldırmayınca adam orada oturmuş, oturmuş,

oturmuş, terlemiş, sıkılmış filan... Laf açmak için demiş ki:

"—Efendim, bana nasihat buyurun."

Nasihat buyurun deyince şöyle yüzüne bir bakmış tabii nasihat edecek, tamam. Müslümanın alimi de zalime nasihat eder. Demiş ki:

"—A evladım, Allah sana mahlûkàtına hizmet vazifesi vermiş, halka hizmet vazifesi vermiş, sen halka zulmediyorsun. Öyle yapma, zulüm yapma."

Nasihat ediyor. Bir de bir söz söylemiş:

"—Seni Rahmân yaratmış, senin Rahmân'a itaat etmen, şükretmen, hamd etmen lâzım! Seni Rahmân yaratmış, sen şeytana kulluk ediyorsun. Böyle de yapma!" demiş.

Nasihati böyle…

Rahmân yaratıyor da insanı, insanlar Rahmân'ı bırakıyorlar da şeytanın buyruğunu tutuyorlar, şeytanın yolunda yürüyorlar. Allah saklasın, Allah etmesin. Rahmân'a kulluk en şerefli iş iken, Rahmân'a kulluğu bırakıyorlar da şeytanın bir dediğini iki etmiyorlar. Emrindeyiz diyorlar, şeytan ne derse şeytanın buyruğunu tutuyorlar. Zulüm yap, yapıyor. Haram ye, yiyor. İçki iç, içiyor. Zina et, ediyor. Yâhu, şeytanı dinleyeceğine Rahmân'ı dinlesene! Rahmân u Rahîm olan Allah-u Teàlâ Hazretleri'ni dinlesene!..

"—E nereden dinleyeceğim?"

Kur'an'ı oku! Kur'an-ı Kerîm'in ahkâmı, dinin ahkâmı Allah'ın emirleri… Allah'ın emrini tutacaksın.

Bir insan Allah'ı bildi mi, arif oldu mu, en kıymetli insan odur. Allah'ı bilgisi nisbetinde arif olur insan. İrfânı çok olunca, marifeti çok olunca, ma'rifetullahtaki mertebesi çok yüksek olunca azîz, kıymetli insan olur. (*Teazzezû bi-izzi'llâh*) "Allah'ın kıymet verdiği izzet ile izzetlenin ki, Allah indinde geçerli olan izzet ile izzetlenin, kıymetlenin ki (*key lâ tezillû*) hiç, asla zelil olmayasınız."

Bunun aksini düşünelim, sözü iyi anlamak için: İnsan bazen neyle izzetlenir? Malla… Malı toplar toplar, herkes zengin diye izzet itibar eder. Bu adamın izzeti nereden? Maldan. Sonra, Allah mallarını elinden bir alır, ne mal kalır, ne mülk kalır; düşer

kenarda hor, zelil, fakir... Kimse de yanına gelmez. Bak malla izzetlendi, mal gidince hiç bir şeyi kalmadı.

Kimisi mevkî makamla izzetlenir, böbürlenir, şöyle kasılır masılır filan... Ben filancayım, falancayım, paşayım, ağayım, padişahım, hükümdarım neyse... E ondan sora bir devrilir... Bak bir gün önce Genç Osman Osmanlı tahtında padişahken, bir gün sonra Yedi Kule zindanlarında boynuna kement atılıp boğulan bir insan oluyor. Allahu ekber! Düşmez, kalkmaz bir Allah var. Mevkî ile, makam ile izzetlenmenin bir kıymeti yok.

İki gün önce Afganistan devletinin başkanı Burhâneddin Rabbânî'ydi, yardımcısı Hikmetyâr'dı. Eee, şimdi kim? Şimdi Tâlibân'ın lideri Molla bilmem kim... Demek ki makamla izzetlenen, makam gidince zelil oluyor. Malla mülkle izzetlenen mal mülk gidince zelil oluyor.

Güzellikle izzetlenenin kurumundan, çalımından yanına varılmıyor. Neden? Çok güzel de ondan. Tavus kuşu gibi kabarıyor filan... Eh, o da güzelliği geçince kıymeti kalmıyor. Güzelliği bir sivilce mahvedermiş, zenginliği bir kıvılcım mahvedermiş. Bir sivilce gelir, bir yara çıkar kocaman bir çıban yüzünde, kimse yüzüne bakmaz. Gitti güzellik. Bir kıvılcım çıkar, koca konak yanar, harab olur, bitti işte…

Demek ki fânî şeylerle izzetlenirse, bu izzet insanın elinde durmaz, uçar kaçar gider. Onun için diyor ki:

(*Teazzezû bi-izzi'llah*) "Allah indinde kıymeti olan izzetle izzetlenin ki asla zelil olmayasınız."

Pekiyi efendim, öyle yapalım! Ne yapacağız?.. Allah'ın sevdiği işleri yapacağız. Marifetullahı elde etmeğe çalışacağız. Güzel ahlâkı elde etmeğe çalışacağız, dini ilimleri elde etmeğe çalışacağız. O zaman bitmez o... Âlim nerede olsa kıymetlidir. Alimse, nereye gitse izzetlidir.

(*Lâ gurbete li'l-fâdıl*) demişler. "Faziletli insana gurbet olmaz izzetlidir." Nereye gitse her yerde bir tanırlar... Oo, efendim hoş geldin, buyurun bizim konakta yemek yiyelim vs. alıp konağa götürürler. Neden? E tanınmış bir alim. Daha uzaktan çağırırlar.

Fatih Sultan Mehmed, zamanın bir alimine demiş ki:

"—Sen benim Osmanlı diyarıma gel, benim medreselerimde

ders öğret!" Horasan'an, Mâverâünnehir'den gelecek. "Her konakladığın yer için bin altın vereceğim sana, yeter ki gel." demiş.

Bak, âlim her yerde kıymetli işte… Horasan'da da olsa, İran'da da olsa, Irak'ta da olsa, Mısır'da da olsa, Şam'da da olsa, nerede olsa âlim oldu mu kıymeti çok.

Demek ki cahile hiç bir yerde izzet itibar yokken, fâdıla, faziletliye her yerde izzet, itibar, kıymet var. Demek ki asıl, Allah indinde makbul olan vasıfları almalı ki insan Allah'ın izzetiyle, Allah yanında geçerli olan izzetle izzetlenmeli ki asla zelîl olmasın.

Ne yapmamız lâzım?.. Ulûm-u dîniyye öğrenmemiz lâzım bir. Âlim izzetli oluyor. Bir de Kemâl Paşazâde'yi anlatalım. Kemâl Paşazâde Derneği kurduk biz. Her beldenin itibarlı insanlarını yaşatmak istediğimiz için —oralıymış o da— orada Kemâl Paşazâde adına dernek kurduk, şube kurduk onu herkes bilsin diye.

O zât neymiş? Orduda komutanmış. Padişahın çadırında vazifeliymiş. Öyle padişahın otağında toplantı var, birisi geliyor, herkes fıs fıs fıs ayağa kalkıyor, hürmet ediyor. Soruyor:

"—Bu kim?"

Anlatıyorlar bu Kemâl Paşazâde'ye:

"—Bu filanca vezir..."

"—Yâ, öyle mi? Pekâlâ."

Birisi daha geliyor, herkes bir hürmet, bir telaş filan böyle ayağa kalkıyor.

"—Bu kim?"

"—Falanca vezir." filan...

Vezirler gelmiş gelmiş, beylerbeyleri gelmiş, çeşitli mevkî makam sahipleri gelmiş otağa. Ondan sonra bir koca kavuklu adam gelmiş ki oo, bütün vezirlerin hepsi ayağa kalkmış böyle hürmetkâr bir şekilde. Şimdi bu da uzaktan seyrediyor. Nöbetçi, elinde silah, bir taraftan nöbetçi, bir taraftan da merakla ilk defa gördüğü bu otağı seyrediyor.

"—Yâ, bu kim?" demiş bu sefer yanındakine fıs fıs. "Bu kim?"

"—Bu da sadrazam."

Tabii sadrazam vezirlerin hepsinden daha yüksek.

"—Haa, iyi bak en büyüğü bu demek ki." demiş. Gözünü dikmiş ona. Sadrazam baş köşeye oturdu, vezirler ondan daha aşağıda oturdular filan...

Aaaa, biraz sonra bir adam daha gelmiş, sadrazam bile ayağa kalkmış. Herkes ayağa kalkmış, çok büyük hürmet, itibar böyle...

"—E bu kim? Hani sadrazam en büyüktü?" demiş,

"—Eee, bu da şeyhülislâm!" demişler. "Bu alim adam, çok büyük alim de şeyhülislâm oldu. Osmanlı şeyhülislâmı olmak kolay değil. Çok büyük âlim de ondan bu itibar."

"—Haaa, öyle mi? Demek ki en yüksek mevkî makam ilim makamıymış. Peygamber Efendimiz de öyle buyuruyor:

رتبة العلم اعلى الرتب.

(*Rütbetü'l-ilmi a'le'r-rüteb*) "Rütbelerin en üstünü ilim rütbesidir." En âlim olan en yüksek… Onun üzerine demiş ki:

"—Ben âlim olacağım! Bıraktım ben bu askerliği, yeniçeriliği, sipahiliği..." demiş. İlim yoluna girmiş ve çok büyük âlim olmuş. Osmanlı'nın en büyük alimlerinden biri… Biz de onun adına dernek kurduk ki Tokatlılar kendilerinin yetiştirdiği büyük bir alimi tanısınlar, Tokatlıların evlatları da öyle büyük olmağa çalışsınlar diye.

Demek ki ilim erbâbı olursa insan, izzet sahibi oluyor. İlim de el-hamdü lillâh her yerde kıymetli. İnsan Türkiye'den çıksa Amerika'ya gider, Amerika'dan gitse Avrupa'ya gelir. Yâni nereye gitse alime her yerde hürmet olur.

Tabii bir de âlim arif olursa yâni irfân sahibi olursa yâni ma'rifetullaha sahip, yâni Allah'ın evliyası olursa, kıymetli kulu olursa, Allah indinde mevkii, makamı daha yüksek olursa o zaman padişahlar bile elini öper onun.

Aziz Mahmud-u Hüdâyî Efendimiz Üsküdar çarşısında geziyormuş, karşıdan da padişah atıyla geliyormuş, etrafıyla böyle dıgıdık dıgıdık... Çarşı açılıyor, kalabalık etrafa dağılıyor, padişah geçiyor diye. Padişah atının üstünde gelirken bir de bakmış karşıda Aziz Mahmud-u Hüdâyî Hazretleri. Sultan Ahmed hemen hürmetle atından aşağıya inmiş, şak diye çevik bir şekilde aşağıya

inmiş, hemen Aziz Mahmud-u Hüdâyî Hazretleri'ne gitmiş, elini öpmüş,

"—Efendim, buyurun ata siz binin!" demiş.

Atına bindiriyor. Padişah Aziz Mahmud-u Hüdâyî Hazretleri'nin atının özengisini tutmuş böyle atın, ayağınızı buraya basında efendim, buyurun atıma binin.

"—Evladım, yok, binmeyeyim." filan demiş.

"—Lütfen binin efendim, ne olursunuz..." yâni ısrarlı söyleyince Aziz Mahmud-u Hüdâyî Hazretleri gülmüş:

"—Pekiyi. Şeyhim Üftâde Hazretleri'nin kerameti bu, onun için bineyim!" demiş, binmiş özengiye.

Çünkü Üftâde Hazretleri'nin yanında Bursa'da yetişince, olgunlaşmış, iyi derviş olmuş... Herkes şeyh olmaz, herkesi şeyh yapmazlar. Ne zaman şeyh our? Uygun görürse hocası, o zaman. Tamam, imtihan etmiş, imtihan etmiş, bilgili, ahlâklı, edebli, beğenmiş, tamam.

"—Seni İstanbul'a göndereceğim, vazifeyi orada yaparsın! İnşâallah padişahlar atının özengisini tutarlar, inşâallah padişalar atının dizgininden, önünden yürüyüp çekerler." demiş.

Hakikaten o özengiye basıp bindikten sonra padişah önünde atın yularını tutmuş da önünden yürümüş seyis gibi yâni, Sultan Ahmed yürümüş.

Demek ki en yüksek makam neymiş? İrfân makamı imiş. Allah indinde arif-i billah oldu da sevgili kul oldu mu, ister istemez öyle olur. Yâni istemese de öyle olur. İstese de istemese de öyle olur. Çünkü o evliyalığın tesiri karşı tarafın gönlünü alt üst eder, bastırır, mecbur eder. Yâni mecburen hürmet eder.

Fatih Sultan Mehmed Akşemseddin Hazretleri'nin çadırına gelmiş de uzanıyormuş, yerinden bile kalkmamış Akşemseddin Hazretleri. Neden? Terbiye edecek tabii. Genç o, gurura kapılmasın, kibire kapılmasın diye. Evliyaullahın çeşitli şeyleri oluyor Padişahın içi biraz böyle karışmış ama bir şey yapamaz. Neden?.. Ötekisinin mânevî heybeti var.

Peygamber SAS Efendimiz diyor ki bir hadis-i şerifinde:

نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ (خ. م. عن جابر)

(*Nusirtü bi'r-ru'bi mesîrete şehrin*)[29] "Bir aylık mesafeden düşmanıma korku düşer. Allah bana böyle düşmanımın gönlüne korku düşürerek yardım ihsân eyledi, nusret ihsân eyledi. Bir aylık mesafe uzaktaki düşmanıma benim korkum tesir eder. Benim korkumdan o titrer bir aylık mesafedeki..." buyuruyor.

Arada bir aylık mesafe var. Yola çıksa yanına gelmek için, bir ay sürecek. Ama korkuyor. Peygamber Efendimiz'in korkusu böyle.

Yanına gelen birisi girdi mi, titrerdi böyle. Rasûlüllah'ı görünce bir titreme alırdı. Mümkün değil başka türlü olması. Neden?.. Nübüvvet mehabeti var, heybeti var yâni. Mânevî heybeti var.

Evliyaullah da öyledir. Veraset yoluyla o heybetten almışlardır. Onun için, paşa da evliyaullahın karşısında titrer, padişah da titrer.

Bu Lâleli Baba'ya gelmiş padişah, kızmış ama,

"—Bana nasihat et." demiş. O da demiş ki:

"—Ye, iç, bir şey yap." demiş. Ama müstehcen bir şey söylemiş yâni.

Padişah kızmış, hapsettirmiş bunu. Ağır söz söyledi diye hapsettirmiş. Ama o günden itibaren bir kabızlık başlamış, yiyor içiyor padişah ama, def-i hâcete gidemiyor. Hastalık... E tabii yemek de bir nimettir, küçük abdest de, büyük abdest de... O da insanı rahatlandırıyor.

Yâni bu nefes de öyle. Nefesi içine alıyorsun, ömrün uzuyor. Ama hadi tut bakalım içeriden çıkartma!.. Hadi aldın, çıkartmazsa patlar insan. Çıkartması da önemli. Almak da lâzım, çıkartmak da lâzım. İçmek de lâzım, yemek de lâzım, onların tabii sonucu da lâzım. Yâni her evde bir yüz numara oluyor mecburen.

---

[29] Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.58, no:323; Neseî, *Sünen*, c.II, s.204, nmo:429; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ,* c.I, s.212, no:958; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.349, no:1154; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XI, s.438, no:32062; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.V, s.74, no:3763.

Yâni insanın ihtiyacı. Hâcet ne demek? İhtiyaç demek. Def-i hâcet ne demek? İhtiyacını görmek, gidermek mânâsına geliyor.

Şimdi padişahın zalim olmasından, eğlencesine, keyfine düşkün olmasından dolayı ye iç de yüz numaraya git dediği için, padişah da kızmış onu hapsetmiş ama, hakikaten yiyormuş, içiyormuş ama, yüz numaraya gidemiyormuş, büyük abdestini yapamıyormuş. Bir gün, iki gün geçince başlamış ağrı, sancı, sıkıntı... Felâket bir durum. Anlamışlar ki, o mübareğin gönlü kırıldı da ondan oldu.

Artık ona gelmişler, yalvarmışlar, yakarmışlar. O dua etmiş de, ondan sonra düzelmiş. İşte o Lâleli Baba'nın menâkıbı anlatılıyor da, evliyaullah padişahtan bile korkmaz, padişah da evliyaullahın heybetinin karşısında padişah bile olsa titrer. Neden?.. Allah'ın verdiği izzetle bir insan izzetlendi mi, uydurma izzetle izzetlenmiş insan gibi olmaz da ondan. Öyle insanın izzetine kimse yanaşamaz.

Burada ne diyor: "Madem izzetleneceksin, Allah'ın izzetiyle izzetlen de asla zelil olma!" Asla zelil olmamak için Allah'ın izzetiyle izzetlenmek lâzım! Yâni biz açıklama yapıyoruz, ne diyoruz? İlim öğren, dinini öğren, Allah'a güzel kulluk et, ma'rifetullahı elde etmeğe çalış, arif-i billâh ol, Allah'ın sevgili kulu olmağa çalış ki, aziz olasın… O zaman seni kimse zelil edemez demek bu. E öteki türlü izzet?.. Aman, sakın ha öteki türlü izzete hiç bulaşma, hiç yanaşma, mevkiden, makamdan dolayı böbürlenme, Allah'ın kullarına tepeden bakma, kimseyi hor görme, sonra Allah seni zelil eder, seni o duruma düşürür. Allah saklasın, kuru ekmeğe, küflü ekmeğe muhtaç düşer insan. Allah saklasın...

Bizi rahmetli Vâlidemiz anlatırdı bazı zenginleri, yaşadığı zamandan tanıdığı kimseleri. Bir zamanın zengini, sonra küflü ekmeklere muhtaç olmuş insanları. Aman ekmeği ziyan etmeyin derdi bize, atmayın derdi. Biz de ödümüz patlarda yere bir kırık atacağız, tabakta bir yemek artığı bırakacağız diye korkardık yâni. Aman ziyan olmasın, aman Allah şey yapmasın. Nasihat ederdi rahmetli Vâlidemiz:

"—Evladlarım, sabahleyin erken kalkın. Erken kalkanın kısmeti bol olur. Eğer müslüman çocukları erken kalkmazlarsa o

zaman müslüman çocuklarının kısmetleri, uyuyup kalmışsa, erken kalkmamışsa, onların kısmetleri erken kalkan gayr-ı müslim çocuklarına götürülür." derdi, biz de gayrete gelirdik yâni aman öyle kısmetimiz şey yapmasın diye. Terbiye oydu. İslâm terbiyesi işte bu. Büyüklerimizden Allah râzı olsun, geçmişlerimize Allah rahmet eylesin cümlemize.

Demek ki fânî şeylerle izzetlenmeyeceğiz, böbürlenmeyeceğiz. Parayla, pulla, mevkîle, makamla... Başkan oldum, reis oldum, şunu oldum, bunu oldum... Geçer bunlar. Bunlar fâni. Geçmeyecek bir izzetle o izzete sahip olmalı ki asla insan zelil olmasın. Bu dünyada azîz, Firavun, Nemrut gibi. Ahirette zelil, perişan. Ahirete yarayacak bir şey yapmadığı için.

Allah bizi ahirette azîz eylesin... Dünyada da ahirette de azîz olacak izzete sahip eylesin... Evet, ne güzel söz... Burada hem tevâzuyu tavsiye etmiş oluyor, hem ma'rifetullahı tavsiye ediyor dikkat edersek bu sözüyle. Öyle bir izzetle izzetlenin ki, yâni hakiki izzet olsun ki zelil olmayasınız. "Allah'ın izzetiyle izzetlenin ki, zelil olmayasınız!" sözü çok derin bir mânâ taşıyor.

b. Sevinç, Korku ve Ümit

١٢ - قال ، وقال أبو عثمان: سرورك بالدنيا أذهب سرورك بالله من قلبك ؛ وخوفك من غيره أذهب خوفك منه عن قلبك ؛ و رجاؤك من دونه أذهب رجاءك إيَّا ه من قلبك.

TS. 173/12 (*Kàle ve kàle ebû usmân*) Yine aynı râvîlerle Ebû Osman'ın şöyle dediği naklediliyor: (*Sürûrüke bi'd-dünyâ ezhebe sürûreke bi'llâhi min kalbik; ve havfüke min gayrihî ezhebe havfeke minhu an kalbik; ve recâüke men dûnehû ezhebe recâeke iyyâhu min kalbik.*)

Ne demek bu güzel sözlerin mânâsı, açıklayalım:

(*Sürûrüke bi'd-dünyâ*) "Dünyalık ile neşelenmen, sevinmen" Yâni eline para geçti, seviniyorsun. Mal geldi, seviniyorsun. Makam geldi, seviniyorsun filan... "Dünyalıkla sevinmen (*ezhebe*) giderir, götürür, alır götürür; (*sürûreke bi'llahi min kalbik*) senin

gönlünden Allah'la sevinmeni alır götürür. Dünya ile memnun olman, hoşnut olman, sevinmen, şen olman, senin gönlünden Allah'la mesrur olmanı, şen olmanı götürür."

Açıklayacağım ama, devamından daha iyi anlaşılır diye devam ediyorum:

(*Ve havfüke min gayrihî*) Buradaki *gayrihî*den maksat, *gayri'llah* demek, Allah'tan gayri. "Allah'tan gayriden korkman, (*ezhebe havfeke minhu an kalbike*) yine senin kalbinden Allah korkusunu götürür. Allah'tan gayrinden korkarsan, Allah korkusu kalbinden gider."

Allah'tan gayrisiyle mesrûr, memnun olursan, Allah'la olan memnuniyetin, sevincin kalbinden silinir. (*Ve recâüke men dûnehû*) "Allah'tan gayri birisinden bir şey umman, (*ezhebe recâeke iyyâhu min kalbike*) Allah'tan bir şey ummanı, Allah'tan ümidini kalbinden siler, götürür." Bunlar ceza..

Nasıl olması lâzım insanın? Gönlünün, Allah'la sevinçli olması lâzım, Allah'tan dolayı sevinçlenmesi lâzım, Allah'tan korkması lâzım, Allah'tan ümit etmesi lâzım. İnsanın kalbinin, içinin Allah'tan ümit beslemesi lâzım, Allah'tan korkması lâzım, Allah'la şenlenmesi lâzım, sevinmesi lâzım. Öyle olmadı da dünyalıkla hoşnut oldu mu, Allah'la şenlenmeni Allah gönlünden çeker, alır.

"—Haaa, sen masiva ile, dünyalık ile seviniyorsun ha, sen demek ki dünya ehlisin ha, aldım senin gönlünden benimle beraber olmanın şevkini, zevkini, neşesini, lezzetini!" diye gidiverir insanın gönlünden ibadetin, ma'rifetullahın neşesi kalbinden gidiverir. Ne yapacak? Dünyalığı gaye edinmeyecek, gönlüne yerleştirmeyecek. Amaç olarak dünyalığı yerleştirmeyecek.

Para... Amâaan, istemem. Mal, mülk... Amâan istemem. Mevki makam.... Amân, istemem. İstemem dünyayı diyecek, Allah'ı isteyecek.

"—E pekiyi hocam para lâzım değil mi, mevkî lâzım değil mi, makam lâzım değil mi?.."

Hep bu düşünülüyor. Para da lâzım, kuvvet de lâzım, mevkî makam da lâzım. O da bir kuvvet çünkü. Mevkî makam sahibi oldu mu sözü çok oluyor. Hepsi lâzım da bunları insan

sevmeyecek. Bunlar insanı aldatabilir, kandırabilir, gurura düşürebilir. Bunların vasıta olduğunu bilecek, bunlarla ahireti kazanmağa çalışacak. Ahireti sevecek. Bunları sevmeyecek, ahireti sevecek. Bunların yanında bulunmasının tehlikeli olduğunu bilecek.

Râbia-ı Adeviyye —gözümün önüne geliyor böyle— bir yumruğunu böyle sıkmış, bir yumruğunu böyle sıkmış gidiyormuş müberek. Çarşaflı, örtülü, ihtiyar mübarek, Râbiatü'l-Adeviyye, meşhur evliya kadın. Çocuklarımıza Râbia adını koyuyoruz meselâ. Bizim kayınvaalidemizin, hocamızın hanımının adı da Râbia Edibe idi.

İki yumruğunu sıkmış, böyle gidiyormuş. Böyle böyle gidiyor. Tabii yumruk sıkmak kızgınlıktan da olur ya. Hani böyle vuracak gibi filan... Böyle gidiyormuş. Böyle giderken Hasan-ı Basrî de ona —sevdiği için, hürmet ettiği için— latîfe yaparmış, söz atarmış yâni.

"—Ey cennetlik hatun, böyle yumruklarını sıktın, nereye

gidiyorsun?" demiş. Böyle böyle hızlı hızlı nereye gidiyorsun?" demiş. Başka türlü anlaşılır yâni birisini dövmeye mi gidiyor acaba filan diye anlaşılabilir. Şöyle bakmış, demiş ki:

"—Yâ Hasan-ı Basrî! Elime iki tane para geçti —dinar, dirhem neyse yâni— birisini bu avcuma aldım, birisini bu avcuma aldım, birbirinden ayırdım, bunları tasadduk etmeğe gidiyorum. Çünkü bu ikisi bir araya geldi mi fitne yaparlar. İkisi bir araya geldi mi baş başa verirler, fitne yaparlar." demiş.

Ne fitne yaparlar? İnsanı kandırırlar. Mal sevgisi, mülk sevgisi, dünya sevgisi olur, insan parayı sevmeğe başlar, "Ah canım, ayrılamam senden, verememe Allah yoluna…" bu sefer başlar. "Bu ikisi bir araya geldi mi, biriktirilmeğe başlandı mı bir sevgi başlar. Onun için bunları ayırıyorum. Bir araya gelip de baş başa verip de fitne fesat meydana getirmesinler diye bunları hemen sahibine vermeğe gidiyorum."

Ayırmış yâni, ikisini bir avuca koymuyor da yan yana gelince bunlar kuvvetlenirler, birbirleriyle baş başa verip fitne yaparlar diye ayırmış, böyle götürüyormuş tasadduk etmeğe… Hoşuma gidiyor, o menkabe gözümün önüne geliyor da.

Tabii bunları anlatınca sizin de hoşunuza gidiyordur bunlar, insanın aklına yer ediyor. Yâni para pul biriktirmeğe başladı mı insan, biriktirdiği paraları azımsar, daha çok biriktirmek ister, elli oldu, yüz oldu, iki yüz oldu, beş yüz oldu derken biraz daha fazla olsun diye infak etmekten de korkmağa başlar. Şeytan da gelir yanına:

"—Sakın verme ha, sakın verme, fakirleşirsin ha!" diye korkutur.

Şeytan insanı fakir olacaksın diye korkutur. Halbuki parayı, pulu, dinarı, dirhemi depo etmek, Allah yolunda sarf etmemek çok tehlikelidir. Sarf etmek lâzım!

Peygamber Efendimiz, gündüz geleni gecelettirmezdi, dağıtırdı; gece geleni sabaha çıkarttırmazdı, dağıtırdı. Sahabe-i kirâm da öyle yapmışlardır çoğunlukla, evliyâullah büyüklerimiz de öyle yapmışlardır. Biriktirmemişlerdir.

Dört bin dirhem halifeden para gelmiş Ebû Zerr-i Gıfârî Hazretleri'ne, hoop, hepsini dağıtmış. Eeee, halife sana niye verdi

onu?.. Yâni biraz seni perişan gördü, biraz ye, iç, ev bark sahibi ol, rahat et filan diye verdi belki ama, onun hepsini hemen dağıtmış, ertesi güne bırakmamış. Para biriktirene kızarmış. Ebû Zerr-i Gıfârî Hazretleri para biriktirmenin çok karşısındaymış.

E biz ne yapıyoruz bu gün?.. Boyna para biriktiriyoruz. Türk parasının değeri azalıyor diye Mark biriktiriyoruz, Dolar biriktiriyoruz. Onların da enflasyonu var, Amerika'ya, Almanya'ya yardım ediyorsunuz durduğunuz yerden. Nasıl yardım ediyorsunuz?.. Amerikan parasının enflasyonu %9'sa senin de yüz bin doların varsa dokuz bin dolar Amerika'ya yardım ediyorsun bir senede. Amerika çok mu fakir de yardım ediyorsun? Müslümanlara çok mu faydalı iş yapıyor da yardım ediyorsun? Niye kullanıyorsun Amerikan parasını?.. Niye kullanıyorsun Alman markını?..

"—E hocam, Türk parası da enflasyondan çok değer kaybediyor."

O zaman Avrupalıya Amerikalıya yaramayacak şekilde kullan bunu. Ya altın al, ya altına dayalı bir şey haline getir bu işi, nasıl yapacaksan yap, yâni yardım etme netice itibariyle.

Evet, şimdi insanın böyle işte para pul dünyalık filan aklını çeler. Onun için bunları eskiler sevmemiş. Peygamber Efendimiz de sevmemiş. Peygamber Efendimiz diyor ki: "Dünya cîfedir."

"—Cîfe ne demek hocam?"

Leş demek.

الدنيا جيفةٌ ، وطالبها كلبٌ.

(*Ed-dünyâ cîfetün*) "Dünya leştir, (*ve tàlibühâ kelbün*) bunun peşinde olan da köpektir." diyor. Leşi yemeğe kim gelir?.. Kurtlar, tilkiler, köpekler yemeğe gelir. Dünya cîfedir, onun başına da böyle kargalar gelir, köpekler gelir filan...

Sevmemiş dünyayı...

Peygamber Efendimiz SAS, buyuruyor ki:[30]

[30] Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.588, no:2377; İbn-i Mâce, Sünen, c.II, s.1376, no:4109; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.391, no:3709; Hàkim, *Müstedrek*,

مَا لِي وَلِلدُّنْيَا ، مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلاَّ كَرَاكِبٍ اسْتَظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ، ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا (حم. ت. ه. ك. والضياء عن ابن مسعود)

(*Mâ lî ve li'd-dünyâ*) "Benim dünya ile ne ilişkim var? (*Mâ ene fi'd-dünyâ illâ kerâkibin istezalle tahte şeceretin, sümme râha ve terekehâ*) Dünyada ben, ancak bir ağacın altında biraz gölgelenen, sonra kalkıp giden bir yolcu gibiyim!" diyor. Yâni, "Bu dünya benim için önemli değil, benim asıl yerim âhiret!" demek istiyor hadis-i şerifte.

Peygamber Efendimiz'in köşkü var mıydı? Sarayı var mıydı? Saltanatı var mıydı? Olamaz mıydı? Olabilirdi. Cebrâil AS geldi, Allah'tan selâm getirdi,

"—Yâ Rasûlüllah! İstersen Allah sana şu karşıdaki dağları altın yapacak." dedi. Cebrâil AS teklif etti, "Allah sana teklif ediyor, nasıl istersin? Yâni hükümdar bir peygamber mi olmak istersin, saltanatlı?.."

"—Hayır!" dedi Peygamber Efendimiz, istemedi. Yâni teklife evet dese öyle olacaktı. Dünyaya değer vermedi, ahirete değer vermeyi tavsiye etti, para biriktirmedi.

Aksi olursa bir insanda?.. Sen dünyadan, dünyalıktan sevinirsen, o zaman ma'rifetullahla ilgili, Allah'la ilgili sevincin, neşen gönlünden silinir. Dünyayı sevmeyeceksin!

Yâni senin durumuna ister uysun, ister uymasın bu sözler. Ne

---

c.IV, s.345, no:7859; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IX, s.148, no:5229; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IX, s.122, no:9307; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.311, no:10415; Ebü'ş-Şeyh, *Emsâlü'l-Hadîs*, c.I, s.120, no:266; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VII, s.202; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.260, no:1533; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.290, no:1384; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.301, no:2744; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.327, no:11898; Hàkim, *Müstedrek*, c.IV, s.344, no:7858; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.206, no:599; İkrime Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.197, no:6142; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.303, no:2741; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.XIX, s.99, no:20292.

yapalım... İster benim durumuma uysun, ister uymasın. Biz evliyaullahın zihniyetini anlamağa çalışıyoruz. Kendimizi düzeltebilirsek düzelteceğiz. Düzeltemezsek... Kendimiz biliriz yâni bize ait bir şey bu. Öyle diyor mübarek.

"—E hocam ben hiç ma'rifetullahtan bir şeyler hissedemiyorum, tesbihimden zevk alamıyorum. Derviş olalı şu kadar yıl oldu, bir şey olmadı vs..." filan.

İşte ondan. Bak burada sebebini söylüyor. Dünyalık gönlüne girdi mi insanın, Allah'la olan sevinci, neşesi kalbinden siliniyor. Başkasının korkusu kalbine girdi mi, Allah korkusu kalbinden siliniyor. Halbuki sağlam müslüman nasıl olacak? Hiç kimseden korkmayacak.

(*Ve lem yahşe illa'llah*) ne demek? Allah'tan başka kimseden korkmayacak. Başkasından korkmadığı zaman hakkı söyleyecek her yerde... Zalim sultanın karşısında hak sözü söylemek cihadın en efdal şeklidir. Çıkacak, "Sen yanlış yapıyorsun, bu yaptığın doğru değildir, günahtır!" diyecek. En sevaplı şey bu...

Neden yapıyor bunu, nasıl söylüyor? Ya kafasını keserse hükümdar? Yatırın bunu, vurun kafasını derse? Desin, korkmuyor. Allah'tan başkasından korkmuyor. Hah, Allah'tan başkasından korkarsa bir insan, o zaman gönlünden Allah korkusu silinir. Allah'tan korkmak güzel bir sıfattı, gönlünden gitti. Allah'la sevinmek güzel bir sıfattı, o da gönlünden gitti.

Allah'tan gayriden bir şey umarsa?.. "Yâ şu zengine biraz yağ çekeyim, biraz iltifat edeyim de belki bize zekâtından biraz verir." Bak ondan bir şey ümit ediyor. Allah'tan gayrinden bir şey ümit edersen, Allah'tan ümit duygunu Allah gönlünden siler. Allah râzı olmuyor. Sırf Allah'ı seveceksin, sevincin Allah'la olacak. Sırf Allah'tan korkacaksın, başkasından korkmayacaksın. Sırf Allah'tan isteyeceksin, başkasından istemeyeceksin.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (الفاتحة:٤)

(*İyyâke na'büdü ve iyyâke nestaîn*) [Yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım isteriz.] (Fâtiha, 1/4)

Yapabiliyor muyuz?.. Yapamıyoruz. Yapamıyorsak, iyi

müslüman değiliz. Ölçü bu… Büyükler söylüyor, ben söylemiyorum ki. Ben sizin hoşunuza gidecek sözleri de söylemiyorum. İster benim hoşuma gitsin, ister gitmesin. İster senin hoşuna gitsin, ister gitmesin; evliyâullahtan bir zâtın sözünü söylüyorum. Tecrübeli bir insanın sözünü söylüyorum, arif bir insanın sözünü söylüyorum.

"—E hocam sahabeden bazı insanların —rıdvânu'llahi aleyhim ecmaîn— paraları pulları yok muydu, zengin değiller miydi?"

Zengindi ama vermesini biliyorlardı. Yâni gönlünde yoktu, gözünde yoktu. Veriyordu Allah rızası için. Hazret-i Osman yüz deveyi yükleriyle beraber tasadduk etti. Kervan geliyordu, yüz deveyi, üzerinde ticaret için getirdiği bütün malları tasadduk etti, verdi hayra parasız. Yüz deveyi de kesti, etlerini de dağıttı. Zengindi ama veriyordu.

Ebû Bekr-i Sıddîk zengindi ama Peygamber Efendimiz isteyince her şeyini verdi. Hazret-i Ömer yarısını verdi. Demek ki gönlünde yok. Vermek için fırsat arıyor. Fırsatını bulunca veriyor.

Çok para istediler Bilâl-i Habeşî'nin ücreti, çok para. Verdi. Ebû Bekr-i Sıddîk verdi, Bilâl-i Habeşî RA'ı kurtardı. Neden? Para gözünde değil...

Hazret-i Osman, müslümanlar su sahibi olsun diye kuyuyu satın almak çok para verdi. Para gözünde değil... Paranın esiri değil. Para kalbinde, gönlünde değil. Para sevgisi içinde değil, para sevgisi ona cimrilik yaptırmıyor. İstediği zaman veriyor. Böyle olursa olur.

E böyle değil... Bizim başımızdan geçen bin bir türlü hadise var. Diyoruz ki meselâ: "Şu hayırlı iş yapılacak, hadi para verin." Talebeler harçlığını veriyor, topla topla topla otuz bin lira para toplanıyor meselâ eski senelerde. Şimdi otuz bin lira bir gazoz parası galiba. Yâni otuz bin lira para toplanıyor.

Fesübhânallah!.. Ben keşke söylemeseydim bunu kürsüden. Yâni bir hayır söylüyoruz şu yapılsın filan diye bir hayır söylüyoruz. Ben de yardım edeceğim diyorum. Ben para istemiyorum. Bana da para vermeyin, şuraya şu hayrı yapın diyorum. Paradan çok korkuyorum ben. Çünkü para insanın eline geldi mi böyle ayırmak lâzım. Para, insana bir de iftira da getirir.

Çok korkuyor insan. E olmuyor, yapılmıyor. Hayırlar yapılsa, müslümanlar bu mübareklerin zihniyetinde olsalar da o kadar çok hayır yapsalar biz bugün ne Amerika'ya muhtaç oluruz, ne Avrupa'ya muhtaç oluruz; ne onlardan geri kalırız, ne silahımız onlardan az olur. Her şeyimiz olur.

Zengin parasını vermiyor. Dünyalık sevgisi herkesin içine girmiş, Allah'tan gayriden korkmak herkesin kalbine girmiş. Allah'tan başkasından bir şeyler ummak herkesin kalbine girmiş. Allah kurtarsın... Eğer girmemişler varsa, kalbine Allah'tan başka bir şeyin sevgisi girmemiş varsa içinizde alnından öperim, mâşâallah, Allah râzı olsun... Allah'tan gayrından korkmayanınız varsa içinizden... Kimisi hanımından korkuyor, kimisi müdüründen korkuyor, kimisi şundan korkuyor, kimisi bundan korkuyor... Varsa alnından öperim, Allah râzı olsun... Allah'tan gayriden kimseden meded ummayan varsa alnından öperim. Öyle olmamız lâzım. Öyle değilsek kusurumuzu düzeltmeğe çalışalım!

c. Akıllı İnsan Tedbir Alır

Bir söz daha okuyalım da üç olsun:

١٣ - قال ، وقال أبو عثمان: العاقل من تأهَّب للمخاوف قبل وقوعها .

TS. 173/13 (*Kàle, ve kàle ebû usmân*) Yine Ebû Osman-ı Hîrî'nin bir sözünü daha okuyalım: (*El-âkilü men teehhebe li'l-mehâvifi kable vukùihâ*)

Ebû Osman Hazretleri Efendimiz, başımızın tâcı büyüklerimiz, hepsi öyle. Akıllı kimse kimdir? "Akıllı kimse o kimsedir ki korkulacak şeyler, korkulacak zamanlar, korkulacak haller, korkulacak işler başa gelmeden önce tedbir alandır akıllı insan. Akıllı insan tedbirli insandır. Korkulacak şeyler başa gelmeden önce tedbirini alıp ondan kurtulandır."

Gerçekten güzel bir tarif bu… Yâni sonunda korkulacak bir durum başına geliyor da batıyorsa, mahvoluyorsa, zarara uğruyorsa, malı canı telef oluyorsa, demek ki akıllı değil adam, koruyamadı. Kendisi malını koruyamadı. Akıllı insan koruyan insandır. Tamam. Bu neresi için? Hem dünya için doğru, hem

ahiret için doğru… Dünyada da bir insan, akıllı insan ilerideki tehlikeleri sezer, onun tedbirini önceden alır.

Hazret-i Ali Eefendimiz'in bir acayip nasihati var. Acayip ama çok etkiledi beni. Diyor ki:

"—Kendinizi sûizanla koruyun! Yâni, etrafınızdaki insanlara ihtiyatlı davranın, acaba bu kötülük yapar mı diye düşünün de korunun!"

Çünkü çok itimat edersin, hançerler seni arkandan. Carrrt, hançeri sokar, cırrt aşağıya çeker, hadi yere serilirsin, ciğerin parçalanır. "Hay Allah, en yakınım beni kalbimden hançerledi, sırtımdan, arkamdan hançerledi." der insan. Ne olacak? Önceden tedbir alacak akıllı insan.

Dünya için de öyle.

"—İşte dur bakalım, sene sonunda bir hesap yapalım!"

Bir hesap yapıyor, eyvâh, tepetaklak gitmiş ticarethane. E niye tedbir almadın önce? Akıllı insan önceden tedbir alır.

Geçelim bu fânî şeyleri. Ahirette adam cehenneme düştü. E ne oldu? Vah aptalcık vah! Vah zavallı! Ne akılsız adammış ki cehenneme düştü.

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ (الملك:١٠)

(*Ve kàlû: Lev künnâ nesmeu ev na'kilü mâ künnâ fî ashâbi's-saîr*) Cehennemlikler ne diyecekler: "Ah, akleden insan olsaydık biz, kafayı çalıştırsaydık, söz dinleyen insan olsaydık bu cehenneme düşenlerden olmazdık, bunların arasında olmazdık." (Mülk, 67/10) diyecekler. Onlara melekler sordukları zaman:

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ (الملك:٨)

(*Elem ye'tiküm nezîr*) "Yâhu size bu halleri anlatan, bu cehennemi söyleyen bir hoca, bir peygamber, bir ihtar, bir haber, bir ikaz gelmedi mi?" (Mülk, 67/8)

"—Geldi ama biz onları yalanladık. Keşke o zaman akletseydik, söz dinleseydik, bu cehennemliklerin arasında

olmazdık." diyecekler. Bu mübarek asıl onu kastediyordur.

Akıllı insan, tehlike gelmeden önce tehlikeye karşı tedbirini alır. En büyük tehlike ne?.. Cehenneme düşmek. Cehenneme düşmemek için tedbiri almak, en büyük akıllılık. Haram yemiyor, rüşvet almıyor falanca memur, rüşvet almıyor... "Vay aptal vay!" Hayır! Rüşvet alan aptal, rüşveti almayan namuslu memur akıllı... Neden?.. O cehenneme kendini atıyor. Çünkü haramla olan gıdadan mutlaka cehennemde yanarak kurtulunuyor; mutlaka… Haramla biten et, cehennemde mutlaka yanacak. Rüşveti madem kendisi yiyor, çocuğuna yediriyor, hanımına yediriyor, kendisi de yanacak. Hanımı da yanacak, çoluğu, çocuğu da cehennemde yanacak.

"—E mü'min... Adı Ali, Veli... Camiye de arada gidiyor, cumaya gidiyor veya beş vakit kılıyor..."

Rüşveti aldı mı, haramı yedi mi, o haram kadar vücudunda ne kadar bir et hasıl olmuşsa bir fayda, yanacak cehennemde.

Biliyorsunuz, hadis-i şeriflerden anlattım, cehenneme bir düşen milyonlarca sene kalıyor. En aşağısı milyonlarca sene… Onun için rüşvet alan akıllı adam değil, haksızlık yapan akıllı adam değil, gadreden akıllı adam değil, zulmeden akıllı adam değil, haram yiyen akıllı adam değil, günah işleyen akıllı adam değil... Neden? Cehennemden korumuyor kendisini. Ahiret olacak mı, ölüm hak mı? Hak. Öldükten sonra dirilmek hak mı? Hak. Cennet var mı, hak mı?. Var, hak… Cehennem var mı, hak mı? Cehennem de var. Cehennemin varlığı da hak, hakikat, gerçek. Olacak. Cehennemden korunacaksın o zaman. Korunma tedbiri alıyorsan akıllısın. Almıyor... İstersen on tane diploma göster bana, sen aptalsın. Neden?.. Cehennemden korunmuyorsun. Milyonlarca sene cayır cayır yanmayı göze alıyorsun.

Namuslu insanlar ölüyor mu yâ?.. Namuslu insan da yaşıyor. Namuslu insanlar daha güzel yaşıyor. Namuslu insanlar daha mutlu yaşıyor. Çünkü namussuz insan, haramdan kazanan insanın haramdan hayır görmesi mümkün değil. Ya arabası çarpıyor, ya kanser oluyor, ya karısı aldatıyor, ya çocuğu hayırsız çıkıyor, ya şöyle oluyor, ya böyle oluyor, ille burnundan Allah dünyada da fitil fitil getiriyor günahın cezasını.

Onun için akıllı insan günahlardan korunan, sevap işleyen, cehenneme düşmekten kendisini koruyandır. Aptal insan da bunları düşünmeyendir. Maalesef öyledir, gerçekten öyledir. Çünkü tehlikeye düşürdü. Netice itibariyle postu deldirdi, cehenneme düştü, cayır cayır yandı.

Allah-u Teàlâ Hazretleri aklımızı başımıza toplamayı cümlemize nasib eylesin... Hakiki müslüman olmayı nasib eylesin... Cenneti kazanacak işler yapmayı nasib eylesin... Cehennemden korunmaya dikkat etmeyi nasib eylesin ve bizi Allah cehennemden korusun... Cehenneme düşmeden bi-gayri hisâb cennete girmeyi nasib eylesin...

"—Hocam, şimdi benim ciğerimi yaktın bu akşam! Sen benim bu akşam ciğerimi yaktın. Ben şimdi eski hayatımı düşünüyorum, nice kusurlarım var, ne yapacağım?"

İlk yapacağın iş, tevbe etmek… İkinci yapacağın iş, kul haklarını sahiplerine vermek… Ondan sonra da hayır hasenât yaparak, ibâdet ve taat yaparak eski kusurlarını kapatmağa çalışmak. Çünkü Peygamber Efendimiz diyor ki:[31]

وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا (ت. حم. ك. هب. عن أبي ذر؛

حم. طب. هب. كر. عن معاذ)

RE. 13/4 (*Ve etbii's-seyyiete'l-hasenete temhuhâ*) "Bir kötülük işlemişsen, onun arkasından bir iyilik yap da, o onu silsin!" diye tavsiye buyuruyor.

---

[31] Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.355, no:1987; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.153, no:21392; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.415, no:2791; Hâkim, *Müstedrek*, c.1, s.121, no:178; Bezzâr, Müsned, c.II, s.98, no:4022; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.245, no:8026; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IV, s.378; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.379, no:652; Ebû Zer RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.236, no:22112; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.20, s.144, no:296; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.244, no:8023; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XVII, s.18, no:2004; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.89, no:5629; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.43, no:82; Suyûtî, *Câmiu'l-Ehàdîs*, c.I, s.299, no:462; RE. 13/4.

İyilik yapacaksın ki, silinsin. Ama hakları sahiplerine vereceksin, tevbe edeceksin. Hak senin cebinde dururken, adamın parası senin cebinde dururken, olmaz. Hakları sahibine vereceksin, ondan sonra…

Bir demir tüccarı kardeşimiz tartısını ayarlatmış, mühürletmiş. Ondan sonra demir satmış. Yüklemiş teraziye tartmış satmış, tartmış satmış, tartmış satmış... İkinci tartıda bakmış ki tartı bozuk. Bozuk çıkmış. Nasıl bozukmuş?.. Bir ton gösteriyormuş ama dokuz yüz kilo tartıyormuş. Dokuz yüz kiloyu bir ton gibi gösteriyormuş. Yâni müşteri aldanıyor. Bir ton aldım sanıyor demiri, aslında dokuz yüz kilo demir verildi. Çünkü tartı bozuk…

Düşmüş gönlüne bir telaş. Eski ayar tarihi neydi? Üç ay önce, altı ay önce filanca zaman... O tarihten bu tarafa kadar kime demir sattı?.. Bütün faturaları karıştırmış, %10 hepsine para göndermiş. Neden? %10 fazla para aldı, o kadar parayı geri göndermiş ki, haramdan kurtulsun diye, aziz ve muhterem kardeşlerim!..

Allah bizi haramlardan korusun... Günahlardan korusun... Cehennemden korusun... Kahrına, gazabına uğramaktan korusun... İyi kul eylesin... Sevdiği kul eylesin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Fâtiha-i Şerîfe meal besmele!..

28. 09. 1996 - İstanbul

24. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (6)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi hakka hamdihi ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi ihsânin ecmaîn... Emmâ ba'd!..

Aziz ve muhterem cemaat-i müslimîn, değerli kardeşlerim!

Evliyâullah ve sàlihlerin mübarek âlim ve ârif kulların hayatlarıyla ilgili *Tabakàtü's-Sùfiyye* kitabını okumağa devam ediyoruz. Söz sırası Ebû Osman el-Hîrî Hazretleri'nde... Kitabın 173. sayfasında, 14. —paragraf demeyelim, ne diyelim, fıkra diyelim— fıkrada kalmışız, okuyoruz.

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

……..

a. Fâcirle İlgiyi Kesmek

Ebû Osman el-Hîrî Hazretleri buyurmuş ki:

١٤ - قال ، وقال أبو عثمان: قطيعة الفاجر غُنْمٌ.

TS. 173/14 (*Kàle, ve kàle ebû usmân: Katîatü'l-fâciri gunmün*) Arapça kısa bir cümle. Ebû Osman el-Hîrî Hazretleri, o büyük âlim ve ârif zât-ı muhterem diyor ki: "Fâcir insanla dostluğu, ahbaplığı kesmek, alâkayı koparmak ganimettir, kazançtır."

Biliyorsunuz, Allah-u Teàlâ Hazretleri dostluğu seviyor, kardeşliği seviyor, muhabbeti seviyor. İki müslümanın birbirini Allah için sevmesinin sevabı çok yüksek. Birbirini Allah için seven insanların dereceleri çok yüksek. Bunlara *el-ehu fi'llah*, Allah için birbiriyle arkadaş, kardeş olmuş kimseler deniliyor. Bu işe de el-uhuvvetü *fi'llah, Allah* için arkadaş olmak, tabir ediliyor. Bu çok sevaplı işlerden birisi… Dervişlerin en büyük kazanç kapılarından birisi budur.

Derviş, tarikata girmiş olan insan, mâneviyât yolunu tutmuş olan insan, tabii ilim yolunu tuttuğundan bir sevap kazanıyor. Çok sevaplı bir ibadet olan zikri çok yaptığından bir sevap kazanıyor. Öteki kimselerle ihvan olduğu için, uhuvvet yaptığı için, kardeş olduğundan bir de bu kardeşlikten, dostluktan çok sevap kazanıyor, çok kâr ediyor.

Kardeşlik güzel bir şey… El-hamdü lillâh biz de, hem müslümanlar olarak bütün müslümanlar birbirleriyle kardeş; hem de tasavvuf yolunda, ilim irfân yolunda, maneviyât yolunda, ma'rifetullahı elde etmek yolunda aynı hocaya bağlı, bir şeyhin dervişleri birbiriyle ihvan oluyorlar, kardeş oluyorlar, o da güzel!

Yol güzel, maksat güzel; Allah'ın rızasını kazanmak, ma'rifetullaha ermek, her işi Allah'ın rızasına uygun yapmak, bilgi öğrenmek, cahil kalmamak, kalbi nurlandırmak... Bunların hepsi güzel şeyler. Şeytana uymamak, nefsi ıslah etmek, insanın nefsini ıslah etmesi güzel! Nefsin arzularına uymamak, nefsin

arzularına karşı çıkmak güzel! Bunlar hep tasavvufun işleri… Bir de ahbaplık güzel!

Ahbaplığın, dostluğun, yardımlaşmanın sıradan insanlarla olması güzel de, bir de akraba ile olan dostluk var, o daha güzel! Onu daha çok methediyor Peygamber Efendimiz. Ona büyük teşviklerde bulunuyor. SAS Efendimiz buyuruyor ki:

"—Ömrünün uzamasını isteyen, sıla-i rahîm yapsın!"

Sıla-i rahîm ne demek? Akraba ile bağlantıları sağlamlaştırmak. Ziyaretine gitmek, yardım etmek, para vermek, ihtiyacını görmek, hastaysa tedavi ettirmek filan.

Bu buluşmak, birleşmek, sevişmek, dost olmak sevap da burada bu zât-ı muhterem tam aksine ne diyor: (*Katîatü'l-fâcir*) Alâkayı koparmak sevap diyor burada, ganimet diyor. Ama kimden alâkayı koparmak? (*Katîatü'l-fâciri*) Facirden alâkayı kesip koparmak, o ganimettir, o sevaptır, o kazançtır.

Neden?.. Fasık, facir insan, yâni fısk u fücurla uğraşan insan, yâni Allah'tan korkmayıp günah işleyen insan arkadaşını da kandırır, onun da koluna girer. Arkadaşlık muhabbetinden istifade ederek onu da kendi yanına çeker. Birçok insanın şaşırması, sapıtması edindiği arkadaştandır. Arkadaş saptırır onu. Kötü arkadaş insanı doğru yoldan saptırır, ayağını kaydırır, günahlara düşürür, ailesine baktırmaz, kumara alıştırır, içkiye alıştırır, zevke, safaya alıştırır filan...

O zaman ne yapacak müslüman? Bu cins insanlardan alakayı kesecek. Alaka, ahbaplık, dostluk iyi ama bunlarla iyi değil. Bunlarla alakayı kesmek lâzım. Binâen aleyh bir insan fâsık-ı mücahirse, yâni Allah'tan korkmadan günahları işliyorsa, haramlara alışmış, bulaşmışsa o zaman onunla alakayı kesmek sevap, alakayı kesmek kazanç… Hastalıklı insanın yanına gitmemek gibi… Aids hastalığı bulaşmış insanın yanına yaklaşmamak gibi bir şey, kendisine de bulaşmaması için.

O halde bu sözün sonucu nedir? Dostluk yaptığımız insanları seçerken, Allah'ın seveceği insanları seçmeliyiz. Allah'ın râzı

olduğu, sevdiği yolda yürüyen iyi insanları seçmeliyiz. Kötü insanlarla pek samimi olmamalıyız, mesafeli olmalıyız. Evet, iş icabı gerekebilir. İctimâî hayatın gereği olarak konuşmak, bir arada bulunmak zorunluluğu olabilir; dairede, dükkânda, çarşıda, pazarda, seyahatte ve sâirede ama uzak durmak lâzım! Neden?.. Kötülüğü sana bulaşmasın, kötülüğünün sana zararı olmasın diye.

Evliyaullah büyüklerimiz diyorlar ki:

"—Gàfil müridin bile zararı olur insana..."

Mürid gafilse, gafil... Zikrullahtan gafil, Allah'ın kendisini gördüğünden gafil, şeytanın etrafında aldatmak için dolaştığından gafil, yarın rûz-i mahşerde Allah'ın huzurundan her nefesinin hesabını vereceğinden gafil... Gaflet sarmış kendisini. Onun bile zararı olur. Gafil müridin gafleti, öteki insanın kalbini rahatsız eder, gönlünü karartır.

Onun için, çok dikkat etmek lâzım iyi arkadaş seçmeğe… Alim kimselerle, fazıl kimselerle, olgun kimselerle, faziletli, erdemli, iyi huylu, tatlı dilli, güleç yüzlü, bilgili, görgülü, terbiyeli, edebli, zarif, kâmil, edib insanlarla dost olmak lâzım!

Öyle olmayan arkadaşlar varsa, onlardan biraz uzak durmalı ki, ateşe yaklaşan çok yaklaşırsa bir yeri yanar. Bir koku gelir, eyvah kumaş kokusu geliyor, ne oldu, işte bak eteğin değdi vs. bir yerin yandı. Yâni o bakımdan uzak durmak lâzım.

"—Pekiyi bu gibi insanlar ne olacak?"

Bu gibi insanlara ancak nasihat edeyim diye, belki doğru yola çekebilirim diye, hakkı tebliğ edeyim, belki yola gelir diye, o zaman öyle yanaşılabilir. İrşad maksadıyla, tebliğ maksadıyla, terbiye maksadıyla, eğitmek, öğretmek maksadıyla gidilebilir.

"—Pekiyi Hocam, bir kimseyle, düşündüm taşındım, danıştım, konuştum, beğendim, ahbap oldum. Sonra arkadaş sapıttı. Şimdi benim halim ne olacak? Keseyim mi alâkayı?"

Bu hususta alimler demişler ki:

"—Evet, madem iyilik kalmadı, kesilebilir alâka..."

Bazısı da demişler ki:

“—Hayır! Sen onunla bir kere arkadaş oldun ya, arkadaş oldun mu, dostun mu? Dostun. Şimdi o namazı bıraktı, orucu bıraktı, doğru yolu bıraktı, eğri yola sapmağa başladı, günahları işlemeğe başladı; arkadaşın tehlikede, arkadaşının ayağı kayıyor. Arkadaşın uçuruma yuvarlanacak, cehenneme düşecek, cayır cayır yanacak. İşte senin ahbaplığın, arkadaşlığın şimdi lâzım ona… Aman yetiş imdadına, elinden tut, uçurumdan onu çek, kurtar!” demişler.

Bu da iyi niyete dayalı bir şey… Yâni kötülüğe sapan insanı kurtarmak için olabilir.

Anlatırlar ki: Eski devirde bir alim kimse... Meşhur bir hikayedir bu. Şeyh-i San’an kıssası diye Edebiyat tarihine girmiş, birtakım kitaplarda vardır bu hikâye. Yemen tarafında bir alim kimse, bir hristiyan kıza aşık olmuş, evlenme teklif etmiş. Kız da:

“—Ben müslümana varmam. Dinini değiştirir, hristiyan olursan o zaman evlenirim.” filan demiş, ağır şartlar ileri sürmüş.

Adam ona uymuş, onunla evlenmiş. Şartlarını kabul etmiş, onunla evlenmiş ama, onun talebeleri, müridleri her gün gelirlermiş, köşkünün balkonunun altına toplaşırlar, ağlaşırlarmış, yalvarırlarmış. Yâni peşini bırakmıyorlar hocalarının…

Kadın dayanamamış:

“—Yâ ne bunlar böyle? Ne istiyorlar senden?”

“—Bunlar benim eski talebelerim. Geliyorlar, yalvarıyorlar, bırakmıyorlar beni…”

Kız, onların bu bağlılığını, bu vefâsını görmüş, demiş:

“—Ne kadar güzel! Yâni bir türlü ahbaplığı kesmiyorlar, koparmıyorlar.”

İnsafa gelmiş, Allah gönlünü yumuşatmış. Belki o dervişlerin duası bereketiyle, müslüman olmuş. Ondan sonra şeyh de beraber, tekrar doğru yola gelmişler.

Hani bazen böyle de gerekebilir. Aklını kullanacak insan ama, “Fâcirlerden alâkayı kesmek bir kazançtır, kurtuluş vesîlesidir.” diye söylüyor bu mübarek zât, Ebû Osman-ı Hîrî Hazretleri.

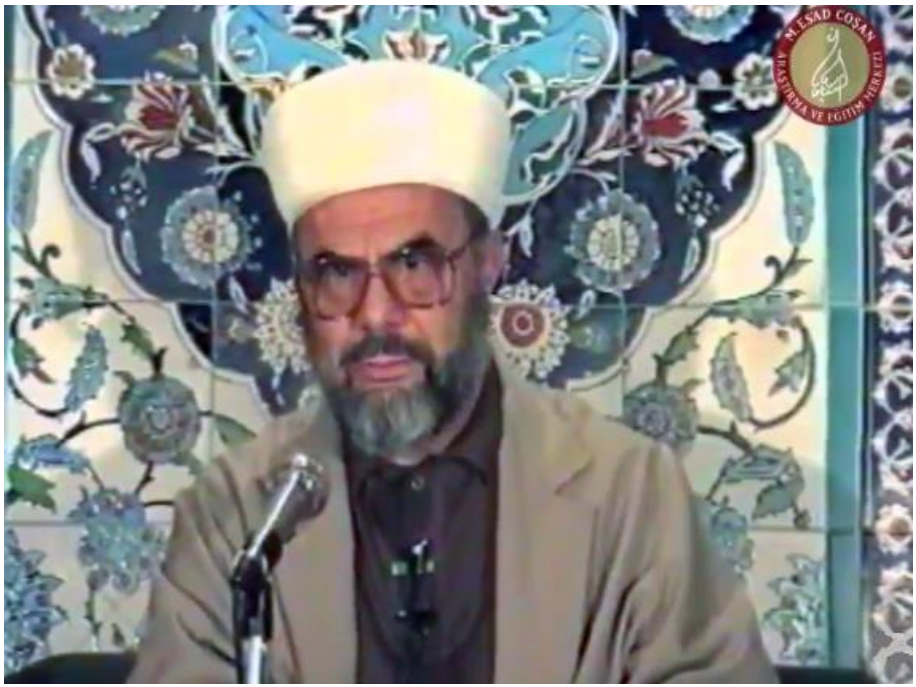

Kötü arkadaş edinmeyin! Kötülüğünde devam eden insanlarla arkadaşlık yapmayın ki, size de zarar gelmesin!..

b. Arif Kulu Allah Günahtan Korur

١٥ - قال ، وقال أبو عثمان: حق لممن أعزَّه الله بالمعرفة ، ألا يذلَّه بالمعصية.

TS. 173/15 (*Kàle ve kàle ebû usmân*) Birinci (*kàle*) nedir? O râvi, daha önceki günlerde adı geçen râvi dedi ki demek o. Ebû Osman Hazretleri şöyle buyurmuş: (*Hukka li-men eazzehu'llàhu bi'l-ma'rifeti, ellâ yüzillehû bi'l-ma'siyeh*)

(*Hukka lehû en yef'ale kezâ*) Bu bir terimdir Arapça'da, yaraşır demek; böyle yapmak yakışır, uygun düşer.

(*Hukka li-men eazzehu'llahu bi'l-ma'rifeh*) "Allah'ın

ma'rifetulah verip de aziz kıldığı bir kimseye, (*ellâ yüzillehû bi'l-ma'siyeh*) günah işlettirmemesi, günah işleyip de zelil duruma düşürmemesi yaraşır, yâni böyle yapar Allah. Yâni Allah bir kulu sevdi de, ma'rifetullahı verdi de àlim, ârif, evliyâ, eren, mübarek bir kul haline getirdi mi; madem ona ma'rifetullah verdi, kendisini tanıttırdı, bilgili kul eyledi, gönlünü nurlu eyledi, ârif bir kul eyledi, irfân sahibi eyledi, ona günah işletip de hor zelil düşürmemek de yakışır Allah'a yâni Allah-u Teàlâ Hazretleri öyle kullarını korur, günah da yaptırmaz." demek.

Bu neye benziyor? Enbiyâullahın ismet sıfatına benziyor. Yâni enbiyâullah nasıl ismet sıfatına sahiptir, günah işlemekten masumdurlar, Allah tarafından korunmuşturlar. "Allah ma'rifetullah verdiği àrif kulları, hakiki àrif kullarını da günaha bulaştırmaz, korur. Onları günah işleyip de zelil duruma düşürmez." diyor.

Tabii eğer kul öyle o derecelere yükselmişse, ne mutlu. Cenâb-ı Mevlâ'dan neyi istemeliyiz? Hem ma'rifetullahı istemeliyiz.

"—Yâ Rabbi! Beni de cahillikten kurtar, bana da irfândan nasib ver, beni de àrif kul eyle, beni de ma'rifetullahına âgâh eyle..." demek lâzım! Hem de, "Yâ Rabbi! Beni müslüman eyledin, âbid kulun eyledin, àrif kulun eyledin, böyle irfanla aziz ettin, günah işleyip isyanla zelil etme yâ Rabbi!.." diye dua etmek lâzım.

Evet, burada kalın harflerle yazarak söyleyelim, altını çizerek söyleyelim, bağırarak söyleyelim ki:

"—Allah'a ibadet etmek, aziz olmak vesîlesidir; Allah'a isyan etmek de dünyada, ahirette hor ve zelîl olmak vesîlesidir."

Allah bizi isyan zilletinden kurtarsın, kendisine itaat izzetine sahip eylesin, mazhar eylesin... Cümlemizi haramlardan, günahlardan korusun aziz ve sevgili kardeşlerim!

c. Edep Nedir?

١٦ - قال ، وقال أبو عثمان: كان يقال: الأدب سند الفقراء ، وزين الأغنياء.

TS. 173/16 (*Kàle ve kàle ebû usmân*) Aynı râvînin beyanına göre Ebû Osman şöyle söyledi: (*Kâne yükàlü: El-edebü senede'l-fukarâ', ve zeynü'l-ağniyâ'*) "Şöyle denirdi, biz eskilerden şöyle duymuştuk: Edep fukarânın senedidir, ağniyânın süsü, zinetidir."

Şimdi, *edep* ne demek? Bir şeyin usûlüne göre yapılması demek. Her şeyin usûlü vardır. Ustasının bildiği, erbâbının bildiği güzel usûlü vardır. Meselâ: Bir marangoz bir kapıyı yaparken, usta bir marangoz inceliklerini bilir, öyle yapar. Bunu çıraklarına öğretir. İşte marangozluğun edebini öğretiyor. Yâni güzel yapılmasını öğretiyor.

Yemek yemenin edebi vardır, namaz kılmanın âdâbı vardır, oruç tutmanın âdâbı vardır, her işin âdâbı vardır. Şimdi, dervişlere, yâni fukarâ dediği derviş demek, yâni Tasavvufa girmiş insanlar. Arapçada dervişe *fakir* derler, Farsçada *derviş* derler. Ne demek? Tasavvufta kendisini yetiştirmeğe namzet olan, gayret eden, tarikata girmiş insan. O kasdediliyor.

Şimdi, farzlar vardır dinimizde, mutlaka yapmamız lâzım, farz. Şunu şöyle yapmak farz... Mutlaka yapacaksın. Sünnetler vardır, Peygamber SAS Efendimiz yapmış, biz de yaparsak Efendimiz'in sünnetine uymaktan sevap kazanırız, o da lâzım. Ondan sonra edepler vardır. Edepler de daha ince, işin güzel teferruâtı demek. Müslüman farzları tutacak, sünnetleri tutacak, edeplere de riâyet edecek.

Edeb dervişin çok dikkat etmesi gereken bir şeydir. Yâni sadece farzları kılan bir insan, sünnetleri ihmal ediyorsa, niye sevaplı işleri yapmıyor? Edebi ihmal ediyorsa, tabii o daha büyük eksiklik. Onun için büyüklerimiz, bu yolun büyükleri edebe çok önem vermişler. Hatta hem duymuşsunuzdur, hem de levha olarak görmüşsünüzdür:

أَدَبْ يَا هُو!

"*Edeb yâ hû!*" yazıyor, ne demek? *Yâ hû* ne demek? Ey bu levhayı okuyan kişi, ey filanca demek. "*Edeb yâhu!*" ne demek? "Aman edebe dikkat et!" demek.

Edeb bir tâc imiş nûr-i Hüdâ'dan,
Giy ol tâcı, emin ol her belâdan.

(*Et-turuku küllühâ âdâbun*) Tasavvuf yolları, tarikatların hepsi tepeden tırnağa âdâbdır. Adam edeb sahibi olacak, her şeyin âdâbına riâyet edecek. Gözüne sahip olacak, konuşmasına hakim olacak, hareketlerine dikkat edecek, her şeyi ölçülü yapacak, yâni edebine uygun yapacak. Tamam.

(*El-edebü senede'l-fukarâ'*) "Edeb, dervişlerin senedidir." Sened ne demek?.. Sened, bir şeyin istinâd ettiği dayanak demek. Tabii borcun da, ben falancaya borçluyum diye yazısı yazılıyor, ona sened deniyor. Yâni borcun dayanağı, borcun olduğunu ispat eden şey demek oluyor. Bu dervişlere çok lazımdır. Edeb, işin temelidir, istinad ettiği ana noktasıdır.

"Zenginlerin de zînetidir." Yâni fakire çok lâzım, zenginlere de eh, olursa yakışır, yaraşır iyi olur. Tabii burada zengin dediğine göre buradaki fukarâyı, malı olmayan insan mânâsına yâni tasavvufî mânâsına değil de —o da var da daha ziyade— malı da olmayan şöyle işte gariban kimse mânâsına anlamak da mümkün. Yâni onlara mutlaka lâzım, zenginlere de olursa, onlara da zinet olur. Ama mutlaka fukarâya edeb lâzım demiş oluyor.

d. Allah Günahları Affeder

١٧ - قال ، و قال أبو عثمان : أوجب الله على نفسه العفو عن المقصِّرين من عباده ، لذلك قال: كتب ربكم على نفسه الرحمة

أنه من عمل منكم سوءاً بجهالةٌ ثمَّ تاب من بعد ه وأصلح فأنه
غفورٌ رحيم (الأنعام: ٥٤)

TS. 174/17 (*Kàle ve kàle ebû usmân*) Hep aynı râvîden gidiyor rivâyetler. Ebû Osman Rh.A'in sözleri: (*Evceba'llahu alâ nefsihi'l-afve ani'l-mukassirîne min ibâdih, li-zâlike kàle*) *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*: (*Ketebe rabbüküm alâ nefsihi'r-rahmeh, ennehû men amile minküm sû'en bi-cehâletin sümme tâbe min ba'dihî ve aslaha fe ennehû ğafûrun rahîm*.) Bu bir ayet-i kerimedir, Sûretü'l-En'am'da 54. ayet.

Ebû Osman Hazretleri buyuruyor ki: "Allah, kendisine kullarından kusur işleyenleri affetmeyi kendisine vacib kıldı da, Kur'an-ı Kerim'de böyle buyurdu, bu sebepten bu ayet-i kerîmeyi buyurdu."

Neymiş ayet-i kerimenin meali:

كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءاً بِجَهَالَةٍ
ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (الأنعام: ٥٤)

(*Ketebe rabbüküm alâ nefsihî*) "Ey kullar! Sizi yaratan Rabbiniz kendisi üzerine, kendi nefsi üzerine yazdı ki…" Neyi yazdı? (*Ketebe rabbüküm alâ nefsihi'r-rahmete*) "Merhametli olmayı, rahîm olmayı kendisine yazdı Allah." Kimse onu mecbur edemez, ne dilerse onu yapar ama, Mevlâmız rahmetinden kendisi kendi üzerine Rahmân olmayı, Rahîm olmayı yazdı. Rahmetle muamele etmeyi, kullarına rahmeylemeyi yazdı."

(*Ennehû*) "Şöyle ki; (*men amile minküm sû'en bi-cehâletin*) Ey kullar! Sizden biriniz cahillikle bir kötülük işlerse, cahilliğinden bir kötülük yaparsa, (*sümme tâbe min ba'dihî*) bu günahı işledikten sonra kötülüğünü anlayıp da, 'Tevbe yâ Rabbi!' diye kötülüğünden sözle ve fiilen dönerse, tevbe ederse, (*ve asleha*) ve kendisini ıslah ederse, ıslah olursa, iyi hale dönerse, salih bir kul

olursa; (*feennehû gafûrun rahîm*) Allah, onun eski günahına bakmaz, ona mağfiretiyle muamele eder. Çünkü Allah çok mağfiret sahibidir, çok rahmet sahibidir, Gafûr'dur, Rahîm'dir." (En'am, 6/54)

Demek ki; bu ayet-i kerimeden kesin olarak biliyoruz ki: Bir kul bir kusur işlese, günah işlese, tevbe etti mi, ıslah oldu mu Allah affediyor. Dilerse affetmez. Ama affettiğini bildiriyor ki affetmeyi kendisi, üzerine vecîbe kılmış, kendisi, üzerine yazmış. Ben böyle yapayım diye buyurmuş, öyle takdir buyurmuş Mevlâmız; affediyor.

Bu müjdeden ne çıkar? Kusurluyum diyen kardeşlerimiz tevbe ederler, Allah afv u mağfiret eder. "Demek ki Mevlâmız kusuru affediyormuş, bağışlıyormuş. Tevbe yâ Rabbi! Senin rahmetin ne kadar çok, anladım yâ Rabbi! Hatamı anladım, gözyaşları ile sana tevbe ediyorum. Bundan sonra iyi işler yapmağa niyetlendim, onları da yaparım, yâ Rabbi beni afv u mağfiret eyle!" dedi mi Allah günahını bağışlıyor.

"—E günahı çok büyükse?"

Kulun günahı ne kadar büyük olursa olsun, Allah'ın rahmeti kulun günahından daha büyüktür, Allah'la yarışılmaz. Allah'ın rahmeti daha çok…

"—Canım ben şunu da yaptım, bunu da yaptım... Hocam, söylemeğe utanıyorum, gençliğimde, delikanlılığımda, tevbe etmeden önce, ıslah olmadan önce şunları şunları yaptım..."

Affeder, Allah afeder. Hatta mahşer yerinde o kadar afv u mağfiret edecek ki, şeytan bile bir ara ümide kapılacak. "Allah herkesi affediyor ya... Şunu da affetti, bunu da affetti, şunu da affetti, bunu da affetti... Acaba beni de affeder mi?" diye İblis bile, Şeytan bile bir ara heveslenecek diyor Peygamber Efendimiz. Yani Peygamber Efendimiz'in bu hadis-i şerifinden neyi anlıyoruz?.. Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin çok affedeceğini, mağfiret edeceğini anlıyoruz.

Demek ki bir insan, "Ben artık günah işledim, Allah beni

affetmez." deyip ipin ucunu salıvermemeli, gevşememeli. "Olan oldu, battı balık yan gider... Artık battık bir kere günahlara..." demeyecek, "Allah affedermiş, tevbe eden kullarını bağışlarmış, bağışlamayı kendisine prensip edinmiş, karar almış, nefsi üzerine bağışlamayı yazmış, kullarına merhametli davranmayı kararlaştırmış, beni de affeder." diyecek.

Bu bir müjdedir, büyük bir müjdedir. Eğer Allah-u Teàlâ Hazretleri her kulu, her işlediğinden mutlaka cezalandırsaydı yeryüzünde bir kul kalmazdı, hepsi mahvolurdu. Neden? Kusursuz kul olmaz da ondan.

Ne diyor Süleyman Çelebi:

Mi'rac'ta Peygamber-i Zîşânımız ümmetinin affını istiyor Allah'ın huzurunda:

Ol zayıf ümmetlerin hali n'ola?
Hazretine nice anlar yol bula?..

O benim dünyada bıraktığım şu zayıf ümmetlerimin hali ne olacak?.. Senin rızânı onlar nasıl kazanacaklar, senin huzuruna onlar nasıl gelecekler yâ Rabbi?..

Gece gündüz işleri isyan kamu,
Korkaram ki, yerleri ola tamu.

Tüm işleri, geceleyin, gündüzleyin hatalı işler yapmak, isyan etmek. Korkuyorum ki yerleri cehennem olacak.

Tamu ne demek? Cehennem demek eski Türkçe'de... Yâni gece gündüz isyan... Sonuç cehennem olurdu, eğer Allah rahmetiyle muamele etmeseydi. Eğer rahmeti kendi nefsi üzerine kararlaştırmasaydı, yazmasaydı mahvolurduk. Ama çok şükür yazmış, kendisi o kararı vermiş. Hata işleyip de tevbe eden, sonra ıslah olan kulları affedeceğini bu ayet-i kerime müjdeliyor.

O halde ne yapacağız? Herkese bunu bildireceğiz. Korkma

kardeşim, üzülme kardeşim, olan olmuş bir kere, hadi gel bakalım tevbe et, Allah'ın iyi kulu olmağa karar ver, halini bir düzelt! Tevbe edip de ıslah olanları Allah affedecek diye müjdelememiz lâzım!

İşlediği günahtan dolayı, insanın ümitsizliğe düşmemesi lâzım. Ümitsizliğin haram olduğunu biliyorsunuz. İslâm'da ümitsizliğe düşmenin, ümitsiz olmanın, ümit kesmenin haram olduğunu biliyorsunuz herhalde…

لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ (الزمر:٥٣)

(*Lâ taknetù min rahmeti'llâh*) "Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyiniz!" (Zümer, 39/53) diye Allah'ın emri varken, Allah'ın emirlerine karşı gelmek, ümit kesmek yok!.. Ne olacak? Rabbim affeder diye ümit besleyecek.

Ama burada da bir tehlike vardır: Ümitlenip ümitlenip de, gevşek durup günaha devam ederse, ne olur? Belasını bulur, cezasını çeker. Yâni cıvıklaşmamak lâzım, ciddiyetini korumak lâzım, verdiği sözü tutmak lâzım, tevbe etmek lâzım! Tevbesinde sadakat göstermesi lâzım, kendi nefsini ıslah etmesi lâzım.

"—Falanca adam kumar oynamış, affeder mi Allah?"

Affeder.

"—Zina etmiş, Allah affeder mi?.."

Affeder.

"—Hırsızlık yapmış, affeder mi Allah?.."

Affedebilir.

Birisi gelmiş, herhalde öyle bir şeyler yaptı cahiliyet zamanında. Peygamber Efendimiz, "Allah affeder." deyince demiş ki:

"—Yâ Rasûlüllah! (*Ve in zenâ, ve in seraka*) Zina etmiş de olsa, hırsızlık yapmış da olsa affeder mi?"

"—E eder."

Gene sormuş, gene eder, gene sorunca demiş ki:

"—Burnu yerde sürtesice, affeder! Allah affeti mi, affeder."

Sevdi mi bir kulu, tevbesi samimi oldu da Allah sevdi mi, affeder muhterem kardeşlerim!

Bütün mesele, insanın kendisini Allah'a sevdirmesi… Ağlayacak, mûnis kul olacak, yumuşak kul olacak, samimi kul olacak, açıkça, erkekçe söyleyecek:

"—Yâ Rabbi! Ben kusurluyum ama pişmanım, mahcubum sana karşı, iyi kulun olmak istiyorum. Bırakamıyorum şu meret sigarayı, bırakamıyorum şu içkiyi, yardım et yâ Rabbi bana!" diyecek.

Samimi oldu mu Allah yardım eder. Candan istedi mi, dua neler yapar, neler yapar. Duanın açmadığı kapı olmaz. Ama samimiyetle isteyecek.

Peygamber SAS Efendimiz, Hazret-i Ömer Efendimiz'e bir dua etti, küfürden döndü, imana geldi. Dua çok şey yapar.

Peygamber SAS buyurmuş ki:[32]

الدُّعَاءُ يَرُدُّ الْقَضَاءَ بَعْدَ أَنْ يُبْرَمَ (كر. عن نمير بن أوس مرسلاً)

(*Ed-duàu yeruddü'l-kadàe ba'de en yübrame*) "Dua kesinleşmiş olan kader-i ilâhîyi bile değiştirir. Allah'ın hükmünü değiştirtir, kulu iyi bir noktaya getirir."

Dua edeceksiniz, boyun bükeceksiniz, mûnis bir kul olacaksınız. Mûnis ne demek? Yumuşak, kuzu gibi… Yumuşak kul olacaksınız, tatlı olacaksınız. Hani bazen çocuk yaramazlık yapar da, annesi babası, çok tatlı olduğu için affeder ya:

"—Hani gene bardağı kırdın ama kerata, ne kadar da tatlısın!

---

[32] İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXII, s.158; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, c.VI, s.511, no:8911; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gàbe*, c.I, s.1077; Nümeyr ibn-i Evs el-Eş'arî Rh.A'ten.]

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.63, no:3119; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.XII, s.499, no:12407; RE. 207/12.

Hadi affettim." der ya...

Mûnis olacaksınız. Yâni, Allah'a güzel kulluk edeceksiniz, samîmî kulluk edeceksiniz; o zaman affeder.

Affeder deyip şımarırsa, gazab eder. O da işin öbür tarafı, hemen yanında… Şımarmayacak, edepsizleşmeyecek, şirretleşmeyecek.

e. Zühdün Hükmü

١٨ -قال ، وقال أبو عثمان: الزهد فى الحرام فريضةٌ ، وفى مباح فضيلةٌ ، وفى الحلال قربةٌ.

TS. 174/18 (*Kàle ve kàle ebû usmân: Ez-zühdü fî'l-harâmi farîdatün, ve fi'l-mübâhi fadîletün, ve fî'l-helâli kurbetün.*)

Zühd üzerine konuşuyor Ebû Osman Hazretleri. (*Ez-zühdü*) Zühd ne demek? Umursamamak, istememek, dünyalığa aldırmamak demek, dünyalığı sevmemek demek. Dünyalığa karşı müstağni olmak demek.

"—Tamam kardeşim senin olsun! Al, para da, pul da, mal da, mülk de, mevkî de, makam da senin olsun! Tamam, gözü yok… Bu göz tokluğuna zühd derler. Müstağnî olmaya zühd derler.

(*Ez-zühdü fî'l-harâm*) "Haram olan şeylere karşı müstağnî olmak, zühd sahibi olmak, böyle aldırmamak, istememek, önem vermemek, böyle hırs beslememek..." Bu nedir? "Harama karşı zühd, (*farîdatün*) farzdır. Herkes öyle olacak. Herkes harama karşı zühd sahibi olacak, istemeyecek, yüz çevirecek haram oldu mu..."

Haram nedir?.. İçki haramdır, zina haramdır, kumar haramdır, faiz haramdır... Tamam. Zaten haramları liste yapacaktınız, biliyorsunuz. Haramlara müstağnî olacaksınız, hiç aldırmayacaksınız, hiç gözünüzü çevirip bakmayacaksınız. Hiç haramlara heveslenmeyeceksiniz, arzulamayacaksınız. Harama karşı zühd farz.

(*Ve fi'l-mübâhi fadîleh*) "Mübah olan şeye karşı zühd fazilettir."

Mübah olan şeyler nedir?.. Allah'ın haram kılmadığı, serbest olan şeylere —yapsa da olur, yapmasa da olur— onlara mübah derler. Yâni Allah ibaha eylemiş, müsaade eylemiş, yapabilirsiniz demiş. İlle yapın da değil. Yapabilirsiniz, canınız isterse yaparsınız. Mübah, ortada; ne haram, ne farz... Şöyle ortada.. Hani nötr diyorlar ya…

"Mübaha karşı zühd fazilettir." Bak adam, mübahı bile istemiyor. Mübah aslında ama onu bile istemiyor. Fazilettir bu.

(*Ve fi'l-halâli kurbetün*) "Helâle karşı zühd Allah'a kurbiyettir, Allah'a yakınlıktır."

Allah'ın öyle er kulları vardır ki, öyle mert kulları vardır ki, öyle sâfî kulları vardır ki harama bakmaz, mübaha da yanaşmaz, helâlden bile kendisini çeker. Helâl ama olsun... Helâlden bile zühd, ona bile aldırmıyor.

"—Peki neye aldırıyor bu adam?"

Allah'a güzel kulluk etmeğe bakıyor.

"—Bir misal ver de anlayalım Hocam!" derseniz:

Hazret-i Ömer RA, halife olmuş. Halife ne demek?.. Devlet-i Aliyye-i İslâmiyye'nin devlet başkanı olmak demek, reisicumhuru olmak demek. Halife bu.

İslâm Devleti'nin başkanı olmuş. Ama hırkasında kırk yama varmış. Yamalıymış hırkası, sayısı kırk tane değilse bile yamalı hırka giyermiş. Sofrasında yemekleri çok sadeymiş, çok basitmiş. O kadar süssüz, çeşitsiz sofrası varmış ki…

Peygamber SAS Efendimiz'in zevcesi olan Hz. Hafsa, Hz. Ömer'in kızı. Hz. Ömer, Peygamber Efendimiz'in kayınpederiydi biliyorsunuz, Hz. Hafsa'dan dolayı. Babasının yanına gelmiş bir akşam, babası halife.

Bu peygamber hatunu, mü'minlerin annesi Hz. Hafsa RA, bu da İslâm Devleti'nin başkanı Hz. Ömer RA... Babasının yanına gelmiş. Bakmış ki, babasının sofrası yürekler parçalayacak gibi

fakîrâne. Halifenin sofrası. Dayanamış, demiş ki:

"—Babacığım. Allah bizi fakirlikten kurtardı. El-hamdü lillah fütühat oldu, beytü'l-mâl ganimet doldu. Fakirlik gitti. Mal var, yiyecek var, giyecek var, her şey var... Niye bu sofrada kendine bu kadar eziyet ediyorsun, bu kadar fakîrâne sofra, kuru ekmek yiyorsun, katık yok, bir şey yok?.." filan diye acıdığı için babasına böyle söylemiş.

Babası da:

"—Sen bilmiyor musun Peygamber SAS Efendimiz hayattayken nasıl aç zamanlar geçti, nasıl karnına taş bağladı, nasıl böyle yoksulca hayat sürdü? Nasıl eline paralar, altınlar geçtiği halde yanında tutmadı, dağıttı? Nasıl böyle çok zamanlar oruç tuttu? Onları bilmiyor musun?.. Ben de öyle yapacağım. Ölüp de onların huzuruna vardığım zaman, onlar gibi varmak istiyorum." dedi Hazret-i Ömer.

Bu nedir?.. İşte bu helâle karşı zühd... Helâli bile istemiyor. Halbuki:

"—Pekiyi, madem hazırladığın sarma varsa, dolma varsa kızım, sebze varsa, etli yemek varsa getir de yiyeyim bakalım! Madem istiyorsun, koy önüme de yiyeyim!" der insan.

E helâl… Kızı kendisine hediye getirmiş; kaşıklar, "Oh, çok da tatlı olmuş, eline sağlık. Lezîz olmuş, güzel yapmışsın, mâşâallah!" filan der insan.

Ama kuru ekmek yiyor, yamalı hırka giyiyor, zâhidâne yaşıyor. Helâle bile aldırmıyor. Değil harama, değil mübaha, helâle karşı, kendisinin hakkı olabilecek tabii şeylere karşı bile duruyor.

Bunu tavsiye ediyor demek ki Ebû Osman. Yâni hayatını okuduğumuz zât. "Harama karşı zühd farzdır, farizadır. Mübaha karşı zühd fazilettir. Helâle karşı zühd kurbiyettir." diyor.

Demek ki; mümkün olduğu kadar helâlleri bile azaltacağız ki, zâhidâne bir hayat sürmüş olalım da, dervişliğin tadını tadalım! Derviş, aslında biliyorsunuz fakir demek. Evet, sen zenginsin, zenginken geldin, derviş oldun ama, biraz evinde yiyecek olsa bile

az ye, biraz fakirlerin halini anlarsın. İşte biraz miden kıvrılır, acır filan... Boynunu bükersin, sesin kısılır, benzin sararır. İşte helâle karşı böyle yaptı mı insan, tabii kurbiyyet oluyor, Allah'a yakınlık oluyor.

Oruç tutuyor meselâ adam... Ramazan değil, bir şey değil. Niye bu gün oruç tuttun?.. Eh, sevap kazanayım diye.

Demek ki zühdün üç çeşidi varmış. Haramlara karşı zühd, mübahlara karşı zühd, helâle karşı zühd. Harama karşı zühd farîzaymış, farzmış, bu zât-ı muhterem öyle beyan ediyor. Mübaha karşı zühd faziletmiş. Helâle karşı zühd kurbiyetmiş. Biraz zâhidâne hayat yaşayın demiş oluyor bize.

f. İşleri Allah'a Havale Etmek

١٩ - قال ، وقال أبو عثمان: التفويض ردٌّ ما جهلت علمه إلى عاله ؛ والتفويض مقدِّمة الرضا ؛ والرضا باب الله الأعظم.

TS. 174/24 (*Kàle, ve kàle ebû usmân: Et-tefvîdü reddü mâ cehilte ilmehû ilâ àlimihî; ve't-tefevvîdü mukaddimetü'r-rıdà; ve'r-rıdâ bâbu'llàhi'l-a'zamu.*)

Tefvîz-i umûr etmek diye bir şey var. *Tefvîz-i umûr* etmek ne demek? İşlerini Allah'a ısmarlamak demek, havale etmek demek...

"—Yâ Rabbi! Sana tevekkül ettim, seni vekil edindim, işlerimi sana havale eyledim, sen bilirsini yâ Rabbi, sen bana yardım eyle yâ Rabbi, sana sığındım yâ Rabbi!" diye, işlerini Allah'a havale etmek.

Allah görüversin diye Allah'a tevekkül etmek. Bu *tefvîz*, fe-vav-ye-dad harfiyle, tefvîz mühimdir.

Biliyorsunuz, meşhur alim Erzurumlu İbrâhim-i Hakkı Hazretleri'nin güzel bir şiiri var. Adı *Tefvîznâme*, bu kelimeden. Ne diye başlıyor:

Hak şerleri hayr eyler,
Zannetme ki gayr eyler,

Àrif anı seyr eyler,
Mevlâ görelim neyler,
Neylerse güzel eyler.

İşte "Neylerse güzel eyler." diye işini Allah'a havale ediyor. Uzun bir şiir. Şöyle birkaç sayfa sürecek bir şiir. Sonra ne diyor:

Bir şeyi murâd etme,
Olmazsa inâd etme,
Hak'tandır o, reddetme,
Mevlâ görelim neyler,
Neylerse güzel eyler.

Yâni Allah'ın her şeyini hoş görüyor. Her şeyinin güzelliğini seziyor. Mukadderâtın cilvelerini hikmetleriyle anlıyor, beğeniyor, tefvîz-i umûr ediyor.

Bu yüksek bir duygudur. İmandan doğan, ma'rifetullahtan doğan bir duygudur bu. Allah'a inanıyor, Allah'ı biliyor, işlerini Allah'a ısmarlıyor.

Şimdi tarif ediyor burada: (*Et-tefvîd*) Tefvîz etmek ne demektir? (*Reddü mâ cehilte ilmehû ilâ àlimihî*) "Ne olduğunu bilmediğin şeyi, bilene havale etmektir." diyor. Çünkü sen yarın ne olacağını bilmiyorsun, bu işin nereye varacağını bilmiyorsun, Allah biliyor. "Yâ Rabbi sana teslim ettim, seni vekil edindim, sana tevekkül ettim!" diyorsun. İşte ne olduğunu bilmediğin, ilminden cahil olduğun şeyi bilenine havale etmek... Bileni kim? Allah CC… Allah'a havale etmektir diye tarifini yapıyor.

Sonra da ikinci cümleyi söylüyor: (*Ve't-tefevvîdü mukaddimetü'r-rıdâ*) "Böyle işlerini Allah'a ısmarlamak, tefvîz etmek rızâ makamının ilk kademeleridir. (*Ve'r-rıdâ*) Rıdâ makamı ise, (*bâbu'llàhi'l-a'zamu*) Allah'a götüren en büyük kapıdır." Allah'ın en büyük kapısıdır rızâ.

Rızâ ne demek?.. Allah insanın başına ne getirirse, kul râzı, kadere râzı, hiç itirazı yok. Allah'tan gelen her şeyden hoşnut ve

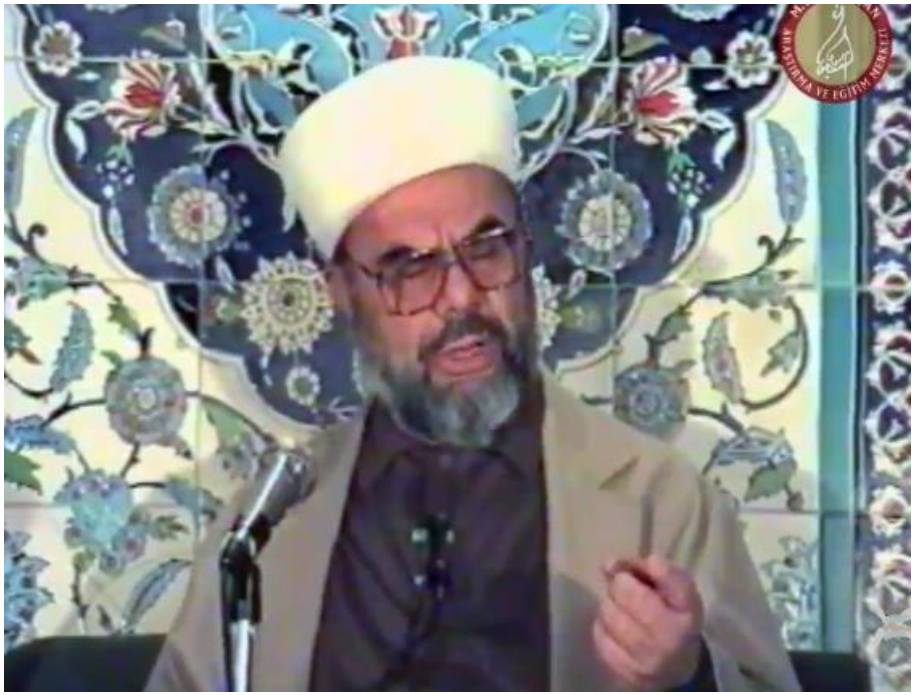

râzı, eyvallah diyor. Bu, Allah'a götüren, Allah'a kavuşturan en büyük kapıdır. Tefvîz de, işini Allah'a ısmarlamak da, bu noktaya götüren işin mukaddimesidir diyor.

İnşâallah ağır gelmiyordur, anlıyorsunuzdur, inşâallah anlayıp yapacaksınızdır. Yâni anlamak da güzel ama, anladığını uygulamak daha güzel!

Bir insan bir işini Allah'a havale etti mi, Allah onun her işini güzel eyler. Onun yapacağından daha güzel eder. Bu hususta bazı fıkralar anlatarak, bunu halk anlasın diye öğretmeğe çalışırlar. Misâl:

Adamın birisinin cuma gününde başına işler birikmiş. Cuma günü. Değirmenden çuval getirilecek... Buğday un olacak, öğütülecek, getirilecek ki evde ekmek kalmamış, çocuklar ağlıyor, ekmek yapsınlar. Evde ekmek yok. Değirmenden un getirilecek. Buğday öğütülmüş, un getirilecek eve bir. Tarlaya kanaldan,

arktan su alınacak. Sıra o cuma günü ondaymış. Arktan su alınacak, bahçe sulanacak, sebzeler kurumayacak. O olmazsa, on beş gün sonra gelecek sırası, yirmi gün sonra gelecek, bahçe kuruyacak, mahsül telef olacak.

Değirmene mi gitsin, tarlayı sulamağa mı gitsin, —hepsi epeyce uğraştıracak işler— cuma namazına mı gitsin? Bir de koruda hayvanı varmış, o hayvan da alınacak. Hayvanı gidip alacak, ona binecek, götürecek değirmenden yükleri alacak, eve getirecek filan... Yâni hepsini birden yapması mümkün değil. Demiş ki:

"—Yâ Rabbi! İşlerimi sana havale ettim."

Kalkmış, cuma namazına gitmiş. Cuma namazını kılmış, eve geliyor... Yâni tefvîz eylemiş işlerini, Allah'a havale etmiş. Eve geliyor ama, korka korka geliyor. Kapıdan girerken... Hanıma da söylememiş ben cumaya gideceğim diye, sabah çıkarken. Hanım şimdi beni görünce;

"—Be adam, un nerede? Hani ekmek yapacaktık? Çocuklar iki gündür aç, ağlaşıyorlar..." filan der diye, korka korka evin kapısından girmiş.

Bakmış hanım bağırmıyor, çocuklar eteğine sarılmıyor, "Baba açız!" demiyorlar. İçeriden ekmek kokuları geliyor... Şaşırmış. Ama cuma namazını kıldı geldi. Sormuş:

"—Ne oldu hanım?"

Hanımı demiş ki:

"—Sen gittin, biraz sonra komşu değirmenden geldi. E baktım, hayvanından indirdiği çuvallar bizim işaretli çuvallarımız.

'—E bu çuvallar bizim!' dedim,

'—Hay Allah! Yanlış almışım. Pekiyi sen bunları al!' dedi, tekrar değirmene kendi unlarını almağa gitti. Unlar öyle geldi. Ben de unlarımız gelince ekmek yaptım, işte çocukları doyurdum."

Haa, bir iş halloldu. Biraz sonra bir kişneme sesi duymuş, bakmış at bahçede. Kösteğini, ipini koparmış, çitten atlamış, eve gelmiş. Halbuki gidip almasaydı kurtlar parçalayacaktı. O da öyle

kurtulmuş.

Biraz sonra öbür komşusu gelmiş, demiş:

"—Yâ, bu gün senin tarlanın su günüydü, suyu sen alacaktın, bahçeni sulayacaktın, niye gelmedin?.."

"—Sorma, işte işlerim çok da gelemedim." Cumaya gittim filan dememiş de, "Gelemedim, ne yapayım?" demiş. "Kaçtı artık fırsat. Kurursa kuruyacak sebzeler, meyvalar..." filan deyince;

"—Yok, meraklanma. Senin gelmediğini görünce ben suyun önünü açıverdim arkı, senin bahçeni bir güzel sulayıverdim senin nâmına." demiş.

O da teşekkür etmiş.

Yâni şimdi Allah'a işlerini havale etti, yetişemeyecek, zaten birisine gitse üç tanesi yapılmayacaktı. İbadete gitti, Allah öteki işlerine de yardımcı oldu.

Böyle misaller anlatırlardı eskiden. Allah'a tevekkül etmenin, işlerini havale etmenin güzelliğini anlatmak için insanlara. Bir tane daha anlatalım zaman müsaitse:

Birisi de:

"—Ben de Allah'a tevekkül ettim, işlerimi tefvîz eyledim. Çöle yolculuğa çıkacağım. Yanıma heybe almadan, kırba almadan, su almadan, yiyecek almadan, çöle öyle çıkacağım." demiş.

Kendi kendine, "Tevekkül ettim Allah'a, tefvîz ettim işlerimi Allah'a, Allah benim Rabbim, ona dayandım, işlerimi ona ısmarladım." deyip öyle çıkmış. Hem de demiş:

"—Allah'a tevekkül ettim, Allah tevekkül edenlerin yardımcısı oluyormuş. Hem de şu ağzıma balla kaymaktan başka bir şey koyarlarsa, yemem! Baldan, kaymaktan başka bir şeye ağzımı açmam!" demiş.

Çıkmış yola... Yâni tevekkülü böyle yapmış, tefvîzi böyle yapmış. Çölde yola çıkmış ama, çölde yolculuk kolay değil ki, uçsuz bucaksız bir yolculuk, sıcak. Aşağıda kızgın kum, basınca göçüyor, insanın tâkati kalmıyor. Üstünde güneş, fırın gibi her taraf sıcak... Yürümüş yürümüş yürümüş, tâkati kalmamış,

gözleri kararmağa başlamış, pişman olmağa başlamış;

"—Hay Allah! Heybe de almadık, kırba da almadık, su da almadık yanımıza, galiba öleceğiz..." filan diye.

Neyse tâkati kesilmiş, küt düşmüş. Kumların üstüne düşmüş güneşin altında çölde. Bayılacak hale gelmiş.

Burada bu böyle düşerken, ileriden kervan geçiyormuş o sırada. Kervandakilerden bir tanesi demiş ki:

"—Ufukta bir karaltı gördüm, adama benziyordu, düştü."

"—Yok yâ! Burası öyle bir yeridir ki çölün, in cin olmaz burada. Köy yoktur, insan olmaz buralarda. Böyle tek başına insan olmaz. Sen yanlış bir şey görmüşsündür, serap görmüşsündür."

"—Yok, serap görmedim. Adamdı, yürüyordu, pat diye düştü."

"—Yok yâ! Yabani hayvandır filan..."

"—Hayır değil, adamdı. Kesin, doğru gördüm." filan deyince:

"—Eh, gidelim bari." demişler.

Bir ikisi atını o tarafa çevirmiş, o söyleyen istikamete varmışlar. Bir taraftan da, "Hey orada birisi var mı?" diye bağırıyorlarmış, bu da duyuyormuş yattığı yerden ama, "Ben Allah'a tevekkül ettim, seslenmeyeceğim." diyormuş, ses de vermiyormuş.

Yanına kadar gelmişler, bulmuşlar izlerinden.

"—Tamam bir adam yere düşmüş, vay yazık! Bayılmış bu, güneş çarpmış." demişler.

Birisi demiş ki:

"—Güneş çarpan insana balla, erimiş tereyağı akıtırlarmış ağzından. Gidin kervandan öyle bir şeyler bulun!" demiş.

Birileri koşmuş, kervandan erimiş yağ bulmuş, bal bulmuş. Kaşıkla bunun ağzına, zorla açtırarak, akıtarak böyle onu baygınlıktan kurtarmağa çalışırken, bu gülerek kalkmış.

"—Yâ Rabbi! Senin va'din haktır. Sen,

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ (الطلاق:٣)

(*Ve men yetevekkel ala'llàhi fehüve hasbüh*) 'Kim Allah'a tevekkül ederse, Allah ona kâfi gelir.' (Talâk, 65/3) buyurdun. Evet, seni imtihan etmek doğru değil ama, ben de tevekkülümü deneyim dedim. Bak, tam benim şart koştuğum şekilde imdadıma yetiştin." demiş.

Böyle hikâyelerle bu işi anlatırlar.

Yâni, Allah'a işlerini havale etmek güzel bir şeydir. Rızâ makamının ön kısımlarıdır, ön kademesidir bu. Kadere rızâ da çok yüksek bir tasavvufî makamdır.

Evet, dört dakika kalmış yatsıya. O halde tefvîz-i umûr etmekte sohbetimizi bırakmış olalım! 20. fıkrada kalmış oldu dersimiz.

05. 10. 1996 - İstanbul

25. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (7)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm.

Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm!..

El-hamdü lillâhi rabbi'l-àlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tàhirîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Dinin inceliklerini, yüksek seviyeli evliyaullah, müttakî, sàlih, muslih, mübarek kulların din hakkındaki görüşlerini anlamamıza yardımcı olan, çok güzel bir kitap okuyoruz: *Tabakàtü's-Sùfiyye*... Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'nin. Ebû Osman-ı Hîrî Hazretleri'nin hayatını okumaktayız. 174. sayfanın 20. fıkrasında kalmıştık, onu okuyacağız.

Bunların okunmasına başlamadan önce, başta Peygamber SAS Efendimiz'in ruhuna hediye olsun diye; sonra onun âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah büyüklerimize, mürşid-i kâmillerimize, pirlerimize, şeyhlerimize, hocamız Muhammed Zâhid-i Bursevî Hazretleri'ne, bu kitabı telif etmiş olan Ebû Abdirrahmân-ı Sülemî Hazretleri'nin ruhuna; kitapta ismi geçen mübarek evliyâullah ve sâlihlerin ruhlarına;

Uzaktan yakından bu dersi dinlemek üzere buraya teşrif etmiş olan siz vefâlı, değerli, muhterem kardeşlerimin ahirete göçmüş olan bütün sevdiklerinin, yakınlarının ruhlarına hediye olsun; ruhları şâd olsun, himmetleri üzerimize olsun, mânevî yardımlarına, iltifatlarına mazhar olalım; bizler de Allah'ın sevdiği kul olalım, Allah'ın sevdiği güzel ahlâka sahip olalım, Allah'ın sevdiği güzel amelleri işleyelim, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varalım diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerîf okuyup ruhlarına hediye edelim, öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Sabrın İki Çeşidi

Ebû Osman el-Hîrî Hazretleri buyurmuş ki:

٢٠ - قال: وقال أبو عثمان: الصبر على الطاعة حتى لاتفوتك الطاعة ؛ والصبر عن المعصية حتى تنجو من الإصرار على المعصية.

TS. 174/20 (*Kàle, ve kàle ebû usmân*) Aynı râvînin rivâyet ettiğine göre: (*Es-sabru ale't-tâati hattâ lâ tefûteke't-tâah; ve's-sabrü ani'l-ma'siyeti hattâ tencüve mine'l-ısrâri ale'l-ma'siyeh.*)

Biliyorsunuz, güzel ahlâkın Peygamber Efendimiz'in en tavsiye ettiği, en güzellerinden, insana en çok sevap kazandıranlarından bir tanesi sabırdır. Sabretmek, nefsine hakim olup, duygularına hakim olup, tavrını durumunu değiştirmeyip, çeşitli şeylerin karşısında metanet göstermek, dayatmak, diretmek, dayanıklı olmak mânâsına geliyor.

Sabrın çeşitleri çoktur, sabredenlerin mükâfatı çok yüksek olacaktır:

إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ (الزمر: ١٠)

(*İnnemâ yüveffe's-sàbirûne ecrahüm bi-gayri hisâb*) "Allah, sabredenlere hesaba sığmayacak kadar büyük mükâfatlar verecek." (Zümer, 39/10) Onun için, siz ve bizlerin sabretmeyi öğrenmemiz lâzım!..

Nelere sabredilir? Burada Ebû Osman Hazretleri iki çeşit sabrı söylüyor:

(*Es-sabru ale't-tâah*) "Allah'ın emirlerini tutup, Allah'a itaat etmek yolunda ibadet ve taate sabretmek." Namaz kılacaksın, devamlı olacaksın, sabredeceksin. Namazı bir kılıp bir bırakmayacaksın, ibadetlerini ihmal etmeyeceksin. Allah yolunda

zikzaklar çizmeyeceksin, yalpalamayacaksın, bir düşüp bir kalkmayacaksın, ibadet ve taatte sabredeceksin.

Bu lâzım, çok gerekli. Çünkü bazı insanlar, sabırsız insanlar, dayanıksız insanlar, metanetsiz insanlar bunu böyle yapmaz. Halbuki hayırlı şeylerin yapılmasında sabır göstermek lâzım, devamlı olmak lâzım, sebat etmek lâzım! Sebat etmek ne demek? Sabit durmak demek… Sebat, sabit durmaktan geliyor. Sabır da duygularına hakim olmak, kendisini sıkmak, tutmak mânâsına geliyor. Birisi duygunun adı, birisi tavrın adı olmuş oluyor.

Sabretmeyi hem kendimize öğretmeliyiz, hem çoluk çocuğumuza öğretmeliyiz. Çünkü iyi şeyler zahmetli olabilir. Hac, iyi bir şey, sevaplı bir şey; zahmetli... Oruç iyi bir şey, zahmetli... Namaz, çok sevaplı bir şey, Allah'a yaklaştırıyor kulu, mü'minin mi'racı oluyor; zahmeti var... Yâni, tahammül etmek lâzım, onları göğüslemek lâzım! Daha başka Allah'ın emirleri de öyle. Buralarda sabır lâzım.

(*Hattâ lâ tefûteke't-tâatü*) "İbadet ve taatleri elden kaçırmayasın, fırsatları elden kaçırmayasın, sevaplar elden kaçıp gitmesin diye, ibadet ve taate sabır lâzım!"

Sabredemiyor, sabah namazına kalkamıyor, gece namazına kalkamıyor. Emri tutamıyor, vefâ gösteremiyor. Tarikata giriyor, gevşiyor, çıkıyor. Tesbihlerini bir çekiyor, bir çekmiyor... Hocasını bir seviyor, bir soğuyor, kızıyor çeşitli olaylardan. Yazın soğuyor, kışın ısınıyor filan... Çeşit çeşit şeyler.. Olmaz! Böyle sağlam malzeme olacak. Müslüman sağlam malzemeli olmalı, sağlam malzeme teşkil etmeli.

Ben misal olarak söylüyorum, meselâ 114 katlı bina yapmış Amerikalılar New York şehrinde. Neden yapmışlar?.. Çelikten yapmışlar. Çelik nasıl? Dayanıklı... Çelik dayanıklı bir malzeme... E bizim komşu da, gecekondu mahallesinde bir katlı bir ev yapmış, ama gene yıkılıyor. Adam 114 katlı yapmış, duruyor; bu bir katlı yapmış, yıkılıyor. Neden?.. Briketten yapmış. Yapıştığı yerden kopmasa bile, ortasından kopuyor. Üstüne yük binince

dağılıveriyor. Gösterişi var ama, briket, yük taşımıyor.

Mü'min böyle olmayacak. Çelik gibi olacak. Çeliğin eski dilde adı nedir?.. *Timur*, demir demek. Bir de *pulat* diyoruz. *Pulat* da, çelik olmuş demir demek. Müslümanın çelik gibi olması lâzım, dayanıklı olması lâzım, ibadete müdavim olması lâzım, dağılıvermemesi lâzım; briket gibi toz toprak oluvermemesi lâzım. Biraz yük binince, çatlayıp patlamaması lâzım!..

Ne zaman alışır insan buna?.. Küçüklükten alışır. Küçükten alıştırırsan, alıştırırsın; büyüdüğü zaman yan çizer, girmez yükün altına... Küçükten alıştıracaksın. Tembelliğe alıştı, çalışmamağa alıştı, bedavadan yemeğe alıştı, uyumaya alıştı, yeyip içip, yan gelip eğlenmeğe alıştı... E ne olacak?.. İşe gelmez... İşe gel dersin, parayı bedava yemeğe alıştığı için, çalışmağa tahammül edemez. İbadete gel dersin, ibadete tahammül edemez... Olmaz! Küçükten bunu çocuklarımıza öğretmeliyiz. Kendimiz de sebatlı olmayız.

Bazı sebatlı, yaşlı, mübarek, aksakallı eski insanları görüyorum, çelik aklıma geliyor, pulat, çelik... Mâşâallah vefası sapasağlam, ahlâkı sapasağlam, ibadetleri sapasağlam...

Düzce'de bir köyde oturuyormuş adam; evinin olduğu yerle caminin olduğu yer arası 5 kilometreymiş. Bir saatlik yol... İhtiyar adam, bir saatte yürüyecek namaza. Hiç bir sabah namazını evinde kılmamış, hep camide kılmış. Bak, çelik gibi adam. "Bugün kar yağdı, bugün yağmur yağdı, bugün dizim ağrıyor, bugün başım ağrıyor..." demiyor, muntazaman camiye gidiyor. Böyle olacağız.

Adam neden halteri alıyor, kaldırıyor, indiriyor; kaldırıyor, indiriyor?.. Pazuları kuvvetlensin, omuzu kuvvetlensin diye. E neden koşturuyor, bir saat, iki saat ter döküyor, idman yapıyor?.. Kuvvetlenmek için. Çalıştıkça kuvvetleniyor, salıverdikçe çalışmayan uzuvlar zayıflıyor. İnce bacaklı, ince kollu, zayıf, nahiv... Dokunuveriyorsun, çat, kolu kırılıyor hadi sınıkçıya götür, alçıya al, sardır vs... E dayanıksız.

Avustralya'da bizim işçi kardeşimizle, komşusu kavga

etmişler. Olmadık bir şeyden komşusu çıkmış karşısına, o İngiliz usûlü, gardını almak diyorlar ya yumruklarını böyle tutmuş, geçmiş karşısına. Çocuğu da yanında, ikisi de okkalı, kilolu... Bizimkisi de işte Anadolu'nun bir evlâdı. Sakallı... Çankırı'dan mıymış, Yozgat'tan mıymış, neyse...

Kaldırmış bir yumruk vurmuş bizim zavallı hacıya, o iri yarı İngiliz. Vurmuş, vurmuş ama, İngiliz başlamış olduğu yerde, "Ay, vay, ay, vay, ay, vay!.." diye dönmeğe. O yumruk vurduğu kolu, bilmem kaç yerinden kırılmış. Doktora, hastaneye götürmüşler. Daha bir şey yapmadı bizimki. Bizimki yumruğu yedi ama, onun kolu kırıldı.

Hastaneye götürmüşler. Doktor demiş ki:

"—Duvara mı vurdun yumruğunu?"

"—Yok. Bir Türk'le kavga ediyorduk da, ona vurdum."

"—Yâhu, senin aklın yok mu? Onlarla kavga edilir mi?.. Onlar Anadolu'nun güneşinde, oksijeninin altında harman yaparak, güneşte çalışarak yetişmişlerdir. Kemikleri onların çelik gibidir." demiş.

Avustralya'da oksijen az, adamlar puf oluyorlar, briket gibi oluyorlar. Yumruğu kendisi vurmuş, kolu bilmem kaç yerinden kırılmış.

Yâni ibadette de biz böyle olacağız. Görüyoruz işte müdâvim. Hiç ömründe evinde namaz kılmamış, hep camiye gitmiş.

İbadet ve taate sabredecek, ibadet ve taati kaçırmasın, sevapları kaçırmasın diye, o bizim eski Osmanlı büyüklerimiz gibi, aksakallı büyüklerimiz gibi, hacı babalar gibi dayanıklı olacak; bu bir.

İkincisi: (*Ve's-sabrü ani'l-ma'siyeh, hattâ tencüve mine'l-ısrâri ale'l-ma'siyeh*) "Bir de, günaha düşmemek için kendisini tutması var insanın. O da ma'siyete, isyana karşı sabır."

Arkadaşlarını görüyor, günah işliyor. Mahalledeki bütün çocuklar günah işlemeğe gitmiş. Piyasadaki arkadaşları, komşuları günah işlemeğe gitmişler;

“—Gel bu akşam, sen de gel, Çamlıca’da içeceğiz, kafayı bulacağız, eğleneceğiz.” filan diyorlar.

“—Eğleneceğiz, çok eğlenceler var, güzel yere gidiyoruz, çok manzaralı bir yer, çok pahalı, beş yıldızlı...” diyorlar.

Bu ne yapıyor?

“—Hayır!” diyor.

Bu nedir?.. Bu da bir sabırdır.

“—Yâ kalk işte maça gidelim, şuraya gidelim, buraya gidelim!..”

“—Ayy, onu da çok severim ama, ne yapayım?” diyor, gitmiyor.

İşte bir de, günahlara karşı insanın içinde meyil olsa bile, arzu olsa bile, ona da fren yapmayı öğrenmesi lâzım! Neden?.. (*Hattâ tencüve mine’l-ısrâri ale’l-ma’siyeh*) “Günaha artık müdavim olmak durumuna düşmemesi için, o duruma düşmekten kurtulması için. Alışıp da artık vazgeçemez duruma düşmemek için.”

İki çeşit sabır lâzım: Bir; ibadete, taate sabır... İki; günaha karşı meyli olsa bile, canı çekse bile kendini tutmak... “E baksam şuraya, gözüm hoşlanacak.” diyor ama bakmayacak.

Bu ikisini de öğretmemiz lâzım çoluk çocuğumuza. Kendimiz de öğrenmeliyiz. Bu iki çeşit sabrı da çoluk çocuğumuza, hanımımıza, kendimize, arkadaşımıza, sorumluluğu bizim üzerimizde olan insanlara bunları öğretmemiz lâzım!

“—Evlâdım, hoşuna gitse bile, günahlardan kendini tutmayı öğren!.. Zor gelse bile, ibadetleri yapmayı öğren!” diye öyle yetiştirmeliyiz.

Çocuk çelik gibi olsun diye; dağılmasın, toz toprak olmasın, çürük olmasın diye, bu ikisini öğretmemiz lâzım. Öğretince alır, öğretince alışır.

Bakıyorum ben ordudan emekli kardeşler filan oluyor, genç yaşında emeklilik hakkını elde etmiş, emekli oluyor. Duramıyor. Neden? Orduda alışmış şu saatte kalkmaya, şu vakte kadar meşakkatli çalışmaya; o duramıyor artık. Muntazam çalışacak. Başarılı oluyor tabii. Neden?.. Alıştı.

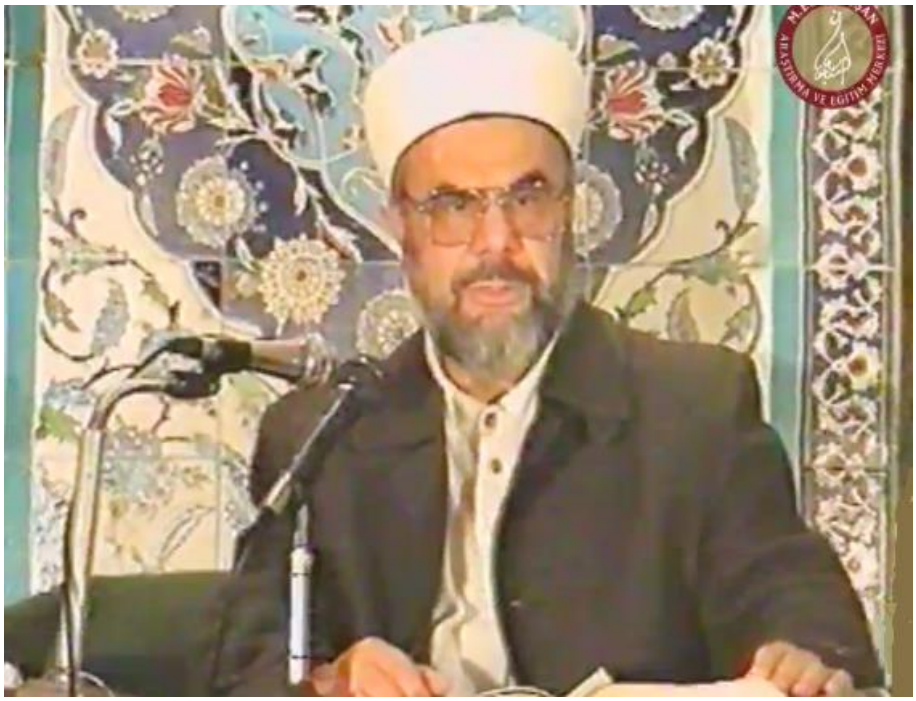

Bu sabrın iki güzel çeşidini öğrenmeniz lâzım.

b. Ferâset Nedir?

٢١ - قال ، وقال أبو عثمان: الفراسة ظنٌّ وافق الصواب ، و الظن يخطئ ويصيب ؛ فإذا تحقق فى الفراسة ، تحقق فى حكمها ؛ لأنه إذ ذاك يحكم بنور الله تعالى لا بنفسه.

TS. 124/21 (*Kàle, ve kàle ebû usmân*) Ayrı râvî rivâyet etmiş ki, bu Ebû Osman-ı Hîrî Hazretleri şu sözü de buyurmuş: (*El-firâsetü zannün vâfeka's-savâb, ve'z-zannü yuhtiu ve yusîb; feizâ tehakkaka fi'l-firâseh, tehakkaka fî hükmihâ; li-ennehû iz zâke yahkümü bi-nûri'llâhi teàlâ lâ bi-nefsihî*)

Firâset... Biz *ferâset* diye söylüyoruz, Farsça tesiriyledir bu.

İ'ler biraz e gibi okunur Farsça'da, oradan geliyor. Meselâ *mîve* der İranlılar, biz *meyva* deriz. Yâni, biraz böyle e'ye yakın söylüyoruz. Yâni esreli yazıldığı halde, e gibi okudukları için oradan almışız. Ferâset diyoruz biz.

(*El-firâsetü zannün*) "Ferâset bir zandır, bir çeşit zannetmektir, bir çeşit kanaatir, sanmaktır. (*Vâfeka's-savâb*) Doğruya mutabık düşen, doğruya uygun düşen bir zandır. Zannediyorsun, tamam, bak öyle çıkıyor; firâset budur."

(*Ve'z-zannü yuhtiu ve yusîb*) "Zanneden insan bazen hata eder... Yanılmışım, yanlış zannetmişim, öyle sandım ama öyle çıkmadı der. Bazen de isabetli olur." Ama eğer insan böyle doğruya tam isabet etmeğe, isabetli zannetmeğe alışırsa, şu şöyle olacak, şu şöyle olacak, dediği gibi oluyor... Haa, bu artık ferâsette ustalaştı demek.

(*Feizâ tehakkaka fi'l-firâseh*) "Ferâsette böyle ustalaşırsa insan, (*tehakkaka fî hükmihâ*) artık bir şey hakkında bir kanaat söylediği zaman isabet eder. Çünkü idmanlı. Yapa yapa yapa yapa bu meziyeti, bu kabiliyeti gelişti.

(*Li-ennehû iz zâke yahkümü bi-nûri'llâh*) Çünkü o zaman, Allah'ın nuruyla hükmünü verir; (*lâ bi-nefsihî*) kendi nefsinin hükmüyle değil. Allah yardımcı olur, Allah'ın yardımıyla hüküm verir, onun için hükmünde de tam ustalaşmış, isabet etmiş olur. O ilk baştaki bazen oluyor, bazen olmuyor durumu geçer."

Demek ki; Allah-u Teàlâ Hazretleri'nin nuruyla baktığı zaman, zannı isabet etmeğe başlar. Allah yardım ettikçe zannı tam isabet etmeğe, tam uygun düşmeğe, olacak işler tam uygun düşmeğe başlar. Demek ki Allah yardım ediyor. O zaman artık hükmü iyi olur.

Tabii bu nasıl olur?.. Bu Allah'ın kendisine nur vermesiyle olur. Yâni, Allah yardım edecek, nur verecek, sevecek de ondan olur. Onun için Allah'ın sevdiği işleri yapmağa devam etmek lâzım. Ettikçe, Allah onun zannını isabetlendirir, ferasetini kuvvetlendirir, sonunda baktı mı, ciğerinin köşesini anlayacak görecek duruma gelir; Allah'ın nuruyla, Allah'ın yardımıyla...

Yâni, buradan şunu anlıyoruz ki: Allah'a kendimizi sevdirmeğe çalışacağız. Allah'ın sevgili kulu olmağa çalışacağız. Allah'ın edepli kulu olmağa çalışacağız. Allah'ın itaatli kulu olmağa çalışacağız. Allah'ın yardım edeceği iyi bir kul olmağa çalışacağız. Kızdığı, gazab ettiği, sevmediği kul olarak hareket ederse, bunların hepsinden mahrum olur insan... Kendimizi Allah'a beğendirmeğe çalışalım!..

Umumiyetle insanoğlu, kendisini beğendirmeğe çalışır. İnsanlar kime beğendirmeğe çalışır kendisini?.. Başka insanlara... Berbere gitmesi ondandır, tıraş olması ondandır, güzel elbise giymesi ondandır, kokular sürünmesi ondandır; tavırları, edâları ondandır; konuşması, kendisine böyle bir hal vermesi ondandır. Neden?.. Karşısındaki beğensin diye yapıyor. Ekseriyetle insanlar, başkalarının kendisini beğenmesini ister. Duygularının kökünü araştırırsan, başkasına kendisini beğendirmek istiyordur.

"—Bu adamın böyle konuşması, söylemesi nedendir yâhu?.."

"—Ne bileyim, beğendirmeğe çalışıyor kendisini..."

Halbuki o doğru değil. İnsanlar beğense ne olacak, beğenmese ne olacak kardeşim! İnsanların hepsi beğenmese, hiç birisi beğenmese; Allah beğense, yeter.

İbrâhim AS, öyle olmuş işte. Bir şehir halkı putperest, bir İbrâhim AS bu tarafta... Tek başına bütün ahaliyle mücadele etmiş. Allah'ın sevdiği kul olmağa çalışmak lâzım! Yâni, Allah'a beğendirmeğe çalışmamız lâzım!

Bizim kusurumuz ne?.. Başkalarına beğendirmeğe çalışıyoruz.

İnsan kendisini Allah'a beğendirmeğe çalıştığı zaman, kibir kalmaz, ucub kalmaz, kendini beğenmişlik kalmaz, burnu büyüklük kalmaz, ukalâlık kalmaz, kızmak kalmaz...

"—O bir laf söylemiş, sabredeyim de Allah sevsin." der, sabreder, geçer. "O bir kötülük yapmış, ben karşılık vermeyeyim de Allah sevsin." der, geçer.

Yâni, o şekilde hareket ettiğin zaman, birçok kötü huydan kurtuluyorsun. Birçok şer de başına gelmiyor, belâ da defolup

gidiyor. Ama insanlara kendini beğendirecek zihniyetle yaşarsan, o zaman kibirli olursun, kendini beğenmiş olursun, burnu büyük olursun; başkasının nasihatine kızarsın, çalım atarsın, fiyaka yaparsın filan... İstediğin de olmayınca, sinirlenirsin. E bütün kötülükler de oradan oluyor.

Demek ki, kendimizi Allah'a beğendirmeğe çalışacağız, kullara değil... Kullar önemli değil. Hepsinin rızkını Allah veriyor. Hepsini yaratan Allah... Hepsine hâkim olan Allah. Biz, kendimizi Allah'a beğendirmeğe çalışalım!

Bunları yazın! Bunları kafanıza yazın, gönlünüze yazın, unutmayın!

"—Hoca bir şeyler söyledi, güzel şeyler söyledi ama unuttum." demeyin!

Unutacaksanız, yazın! Unutmayacağınız bir hâli sağlayın. Yâni;

"—Ben iki çeşit sabrı kendim de öğreneceğim, çoluk çocuğuma da öğreteceğim! Ben Allah'a kendimi beğendirmeğe çalışacağım, Allah'ın sevdiği işleri yapacağım! Kulların beğenisi, alkışı, pohpohlaması önemli değil; Allah'ın rızası önemli!" diyeceğiz.

c. Emelin Kısa Olması

٢٢ - قال ، وقال أبو عثمان: أصل التعلُّق باللخيرات قصر الأمل.

TS. 174/22 (*Kàle, ve kàle ebû usmân: Aslü't-taallüki bi'l-hayrât, kısarü'l-emel.*)

Ne güzel sözler söylüyor mübarek. Hayatının hülâsasını bir cümleye sığdırmış. Ahlâkının en güzellerini bir cümleye sığdırmış. İstifade edebilsek, hazine yâni bu sözler.

Buyurmuş ki:

(*Aslü't-taallüki bi'l-hayrât, kısarü'l-emel.*) İnsanların hayır hasenat yapması nedendir, bilin bakalım?.. İnsan neden hayır hasenât yapar, cami yaptırır, koşturur, hayır yapar, sadaka verir, sevaplı işlere fedâkârca katlanır, atılır, koşturur?.. Neden?..

(*Kısarü'l-emel*)'den olur bu. (*Kısarü'l-emel*) ne demek şimdi?.. (*Kısarü'l-emel*) Emelin kısa olması. Emeli kısa olduğu zaman, insan hayırlara yapışır.

"—Hocam, anlamadık. Ne demek?.. Emelin kısa olması ne demek?.."

Bunun zıddı nedir?.. (*Kısarü'l-emel*)'in zıddı nedir?.. (*Tûlü'l-emel*) Yâni insanın emelinin uzun olması.

"—Peki (*Tûlü'l-emel*) ne demek, (*kısarü'l-emel*) ne demek?.. Anlat Hocam da... (*Tûlü'l-emel*) fena imiş, (*kısarü'l-emel*) güzelmiş. Anladım ki insanın emeli kısa olunca hayırlara yapışıyormuş, hayrı çok yapıyormuş. Ne demek bu?.."

Muhterem kardeşlerim! Kendi kendinize bir sorun; kendinize şöyle gözünüzü kapatıp sorun:

"—Ne zaman öleceğini tahmin ediyorsun? Aklına ne zaman ölecekmişsin gibi geliyor?"

"—Ben şöyle düşünüyorum, 90'ı geçsem diye de temenni ediyorum, canım da istiyor."

Sen de öyle, ötekisi de öyle... Ama belki biraz sonra ölecek. Belki zelzele olacak, duvarın altında kalacak, belki araba çarpacak... Olmasın da yâni. Ama olanlar hep öyle oluyor. Kalp krizi geliyor, bir şey oluyor. Ağabeyi duruyor, kardeşi ölüyor; anası duruyor, bebek ölüyor; dedesi duruyor, torun gidiyor... Yâni belli olmuyor bu iş.

İnsan kendisini çok yaşayacak sanırsa, tûl-i emel sahibidir. Meselâ diyor ki:

"—Yaşarım ben... Kaç yaşındayım?.. 25 yaşındayım, daha en aşağı 50 yıl yaşarsam, 75 olurum, belki 80 olurum..."

Yâni 50 yıllık bir emeli var. Uzun... Ama doğru değil.

Tûl-i emel, emelinin, ümîdinin uzun olması, tahmîninin çok uzaklara kadar uzanması, insanı gevşetir, gaflete sürükler. Yarın öleceğini düşünse ne yapar?.. Bu gününü sevaplı geçirmeye çalışır, tevbe eder. Yarın ölecek adam bu gün günaha gider mi?..

Yarın askere alacaklar, Şırnak'a gidecek, ön saflarda

askerlikte dağlarda gezecek... Ne yapar bu adam? Bu akşam gidip içer mi?.. İçemez. Neden? Ümidi yok, belki ölürüm diye düşünüyor. Yâni emeli kısa oldu mu, çabuk öleceğim galiba, yakında öleceğim galiba dedi mi, hayır yapar. Halbuki hayrı yapınca da ömrü uzar. Bu da esrâr-ı ilâhi...

Esrâr-ı ilahî ne demek?.. Esrâr-ı ilâhiyye, Allah'ın sırları, kaderin sırları... Peygamber Efendimiz'den biliyoruz. Bu esrârı biz bilemezdik. Peygamber Efendimiz diyor ki:

"—Sadaka, hayır hasenât ömrü uzatır. Akrabayı ziyaret etmek, sıla-i rahim ömrü uzatır."

Tanıdığım bir kimse var, isim söylemeyim de, reklam istemez kendisi diye. Yoksa biz reklam ederiz. Adam hasta... Üç beş çeşit hastalığı var. Şusu var busu var... Korkuyor, kötü hastalık mı filan diye... Çok büyük hayırlar yaptı. Arsalar verdi, "Ölmeden şu Kur'an Kursu'nu görsem..." dedi, "Şu binaları bir yapsanız..." dedi bizi sıkıştırdı, vakfımızı sıkıştırdı, binalar yükseldi...

E ölmedi daha. Ölmez. Ama hayrı neden yapıyor?.. Yakında öleceğini tahmin ettiği için yapıyor. Elli yıl daha yaşayacağını düşünse, son beş yılda yapmayı düşünür. Kırk beş yıl daha hayırları tehir eder. Kırk beş yıl değil, kırk dokuz yıl tehir eder. Kırk dokuz yıl değil, kırk dokuz yıl on bir ay tehir eder, bir ay içinde yapmağa çalışır. İnsanoğlunun tûl-i emeli arttı mı gevşer, hayırları yapmaz. Öleceğini sandı mı, hayır hasenâta koşturur.

Çok güzel! Bak, nasıl yakalamış. "İnsanların hayırlara yapışması, yakında öleceğini düşünmesindendir, emelinin kısalığındandır; yoksa yapmaz."

Bu insanoğlu pazarlıkçı bir mahlûktur. Biz nekes mahlûklarız. Cimri, pinti, hesapçı, menfaatçi mahlûklarız biz. Ölmeden evvel yapalım da, ahirete sevapla gidelim deriz. Ölmek uzakta diye düşünürsek, yapmayız. Huyumuz böyle. İnsanoğlu... Ne diyor ayet-i kerimede:

إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولاً (الأحزاب:٧٢)

(*İnnehû kâne zalûmen cehûlâ*) [Doğrusu o çok zalim, çok cahildir.] (Ahzâb, 33/72)

İnsanoğlu nasıldır?.. Zalûm'dur.

"—Hocam, zâlimi biliyoruz da, *zalûm* ne demek?.."

Çok zâlim demek. İllallah demek yâni. Zalimin şiddetlisi demek zalûm. İnsanoğlu çok zâlimdir. E görmüyor musun Sırpları... E görmüyor musun nice nice zalimler var.

"—*Cehûl* ne demek hocam? Cahili biliyorduk da, cehûl ne demek?.."

O da fevkalâde cahil demek, şeddeli cahil demek, çok cahil demek.

İnsanoğlu hem çok zalimdir, hem çok cahildir. Bilmiyor bu gerçekleri. İşte bu gerçekleri bilse, sabrın gerektiğini bilse, Allah'a kendisini beğendirmesi lâzım geldiğini bilse, tûl-i emelin çok tehlikeli olduğunu bilse... Bilmiyor bunları. Çok cahil, bir de çok zalim...

İmtihan yaklaştığı zaman ibadetini yapar, imtihanı kazanınca boş verir.

"—Hani ne oldu kerata?.. İmtihandan evvel ne sofulaşmışsın sen ya!.."

"—İmtihanlar bitti hocam, sınıfı geçtik, diplomayı aldık..."

Allah sana lâzım değil mi?.. Allah'ın rızası lâzım değil mi biraz sonra sana?.. Şimdi niye günahlara sapıyorsun?.. İmtihan mevsimi değil. İmtihan mevsimi gelsin dokuz ay sonra, o zaman gene sofulaşacak. Öyle şey olmaz! Allah öyle kulu sevmez. İstikrarlı kulu sever, devamlı kulu sever. Anladık mı?.. Yâni bu da önemli bir şey.

Ne kadar yaşayacakmışız muhterem kardeşlerim?.. Belki bir dakika, belki bir saat... Yarına çıkar mıyız?.. Allah yardım ederse, belki çıkarız. Belki de çıkamayız. O zaman, hemen şu camiden çıkmadan önce, hayır yapalım! Aman Hakyol Vakfı'nın ilgilileri şuraya sandık koyun, bu akşam sandık dolar. Neden?.. Bu konuya anlattık da ondan.

"—Ya yarın ölürsem, hakikaten yâ, Allah Allah, dur bakalım hiç bunu düşünmemiştim. Ya bu gece ölüverirsem... En iyisi ben bu geceden şu cebimdeki paralardan Hakyol Vakfı'na bir hayır yapayım da, sevap olsun."

Bak, korkunca yapıyor. Korkmayınca yapmaz. Emeli uzadı mı, tûl-i emel sahibi oldu mu, yapmaz. Çoluğuma, çocuğuma lâzım, sonra yaparım, bilmem ne... Şeytan aldatır.

Şeytanın oyunlarını biliyor musunuz?.. Hani güreşçilerin oyunları var: Künde, salto atmak, köprü kurmak, tuşa getirmek... Yâni hepsini bilmiyorum da, bazı güreş oyunlarını duyuyoruz meselâ. Şeytanın oyunları nedir?.. İnsanı minderde yere yatırıp da, sırtını böyle bastırıp da, tuşla yenmek için oyunları nelerdir şeytanın?.. Oyunlarından bir tanesi tehir ettirmektir. Hayrı tehir ettirmek şeytanın bir oyunudur.

Şimdi bizim Gümüşhaneli Hocamızın halifesi vardı Çanakkale'de, Çırpılarlı Ali Hocaefendi... Çırpılarlı Ali Hocaefendi, evliyaullah, kerametlerini herkes biliyor. Ermiş, Allah lütfetmiş, iyi kulu olmuş, evliya... Biliyorum. Dedemin de hocası, babamın da hocası, ben de seviyorum. Anma toplantısı yaptık Çırpılar'a gittik. Adamcağız İstanbul'da medresede okumuş mübarek zât, resmî vazîfe kabul etmemiş. Devlet memurluğunu, altıncıkları, paracıkları reddetmiş, kendi memleketine gitmiş, kendi helâl arazisinde cami yaptırmış, 24 odalı medrese yaptırmış.

24 oda nereye sığar?.. Kolay sığmaz, yapılması kolay olmaz. Böyle kocaman bir cami, 24 odalı medrese. Talebe yetiştirmiş, babamı yetiştirmiş, okutmuş. Babam bir sene okumuş. Sonra medreseler kapatılınca, eh onun da kapısına kilit vurulmuş. Babam da dönmüş.

"—E şimdi ne olmuş hocam? Hikâyenin sonunu merak ettik."

Medreseler kapatılınca, yıkılmış, arsa haline gelmiş. Köylü, arsayı götürmüş, Tarım Bakanlığına vermişler.

Hakkın yok! Muhtar efendi hakkın yok!.. Sen Çırpılarlı Ali Hocanın mülkünün, medresesinin arazisini oraya buraya

veremezsin. Vakıf... Vakıfla oynarsan, Allah da senin canına okur. Veremezsin.

"—Hocam, ben kendim tek başıma yapmadım, ihtiyar heyetiyle yaptım."

Hepiniz belânızı bulursunuz. Vakıfla oynayamazsın. O adamcağız kendi bahçesine, kendi parasıyla medrese yapmış, hocalık yapmış, talebe okutmuş. Bayramıç müftüsü olmuş, cami yaptırmış, sen onun hayrını kapattırıyorsun, kilitlettiriyorsun, yerini de başkasına veriyorsun... Veremezsin ki! Hırsızlık gibi bir şey bu… Yapamazsın!

Gittik oraya, dedik ki:

"—Bu hatayı telafi edelim, bu medreseyi yeniden yapalım!" Ben biraz seviyorum ya Çırpılarlı Ali Hocaefendi'yi, "Medreseyi yeniden yapalım!" dedim. E birisi de heveslendi oradan:

"—Tamam, burası artık Tarım Bakanlığı'na verilmiş, ben sana şurada başka yer vereyim, siz orada yapın." dedi.

Arkadaşlar gitmiş, yer güzel. Tamam, oraya biz bir Kur'an kursu, bir şey yapacağız. Ruhu şâd olsun diye bir hayır yapacağız. Nâmı yürüsün diye, kabrine sevap yağsın diye.

Arkadaşımız gelmiş, arkasından telefon...

"—Ben çoluk çocuğumla konuştum, râzı olmuyorlar, vermiyorlar."

Şeytan hayrı yaptırmaz. İlk başta söz vermişti, sonra caydırttı. Neden?.. Şeytan insanın hayır yapmasını engelletir, geriye bıraktırır. "Bir insan bir hayrı yapıyorsa, şeytanın elli oyunundan yakayı kurtarıp öyle yapar." diyor Peygamber Efendimiz. Kolay değil hayır yapmak. Paracıklar keseden kolay çıkmıyor. Tam çıkacağı sırada, şeytan bir vesvese veriyor, hayrı yaptırtmıyor.

Ama öleceğini bilirse, yapar. Amansız bir hastalığa düşsün, yapar. Şifa istediği zaman yapar. Neden?.. Başı sıkıştı da ondan. Makbul değil ki. Sen sıhhatliyken yap da, ben senin böyle bir mert insan olduğunu anlayayım, iyi huylu olduğunu anlayayım.

İşte bunlardan ibret alacağız. Bizde de bu huylar vardır.

Herkesin içinde bu huylar dolaşır, kafasında dolaşır. Hayrı yapan kolay mı yapıyor?..

Birisi bir hayır yaptı, bir ev verdi, evinde kıyametler kopmuş. Kıyametler kopmuş, annesi kızmış, karısı kızmış, çocukları kızmış. Ama kendisi söylüyor:

"—O hayrı yaptıktan sonra işime öyle bereket geldi, ticaretim öyle güzelleşti ki..."

Şimdi kaç apartman sahibi olmuş, bir de deniz kenarında yalı sahibi olmuş. Neden?.. Sen Allah'ın imtihanını kazanırsan, Allah da sana yardım eder.

"—Ne malum yardım edeceği?.."

Sen tereddüt edersen, şüphe edersen... O zaman sen cimriliğe devam et. İşte bu bir cesaret, o hayrı yapana veriliyor, yapmayana verilmiyor. Cân u gönülden yapana veriliyor.

Birisi tarlasını verdi, vermek istedi, kıyamet koptu evinde. Hanımlar, kızlar, çocuklar... "Biz orayı şöyle yapacaktık, böyle yapacaktık..." filan. Hayır yapmak zor yâni.

Peygamber SAS Efendimiz bir soru üzerine buyurmuş ki:[33]

أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ شَحِيحٌ ، تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْبَقَاءَ ؛ وَلَا تُمْهِلْ حَتَّى إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ ، قُلْتَ : لِفُلَانٍ كَذَا ، وَلِفُلَانٍ كَذَا !

[33] Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.515, *Zekât* 30/10, no:1353; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.716, no:1032; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.126, no:2865; Neseî, *Sünen*, c.VI, s.237, no: 3611; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.903, no:2706; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.250, no:7401; İbn-i Huzeyme, Sahîh, c.IV, s.103, no:2454; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VII, s.125, no:3335; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.272, no:778; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.X, s.464, no:6080; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.255, no:3469; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.189, no:7621; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.99, no:6438; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.214, no:170; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.VII, s.254; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.IV, s.17; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LX, s.322; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.626, no:16279; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.VI, s.440, no:5507.

أَلاَ ، وَقَدْ كَانَ لِفُلاَنٍ (خ . م . د. ن. حم . عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، أَنَّ

رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ ، أَيُّ الصَّدَقَةِ أَعْظَمُ أَجْرًا ؟ قَالَ فَذَكَرَهُ)

RE. 150/10 (*En tesaddaka ve ente sahîhun, şahîhun tahşe'l-fakra ve te'mülü'l-bekà', ve lâ tümhil hattâ izâ belegati'l-hulkùm, kulte: Li-fülânin kezâ, ve li-fülânin kezâ! Elâ, ve kad kâne li-fülân.*)

Bu hadis-i şerifi niye buyurmuş Peygamber Efendimiz? (*İnne racülen kàle*) Bir adam Peygamber Efendimiz'e: (*Yâ rasûla'llah, eyyü's-sadakati a'zamü ecran*) "Yâ Rasûlallah, sadakanın hangisi sevap bakımından daha büyüktür?" diye bir soru sormuş.

Onun üzerine Peygamber Efendimiz, cevap olarak buyurmuş ki: (*En tesaddaka ve ente sahîhun, şahîhun*) "Senin sadakayı sen sıhhatli iken, malını seviyorken, paranı seviyorken, içinde cimrilik duyguları varken vermendir, mal veya para olarak hayrını yapmandır. (*Tahşe'l-fakra*) "Fakir olmaktan korkarken; (*ve te'mülü'l-bekà'*) 'Daha çok yıllar yaşarım ben, bu parayı harcamayayım, neme lâzım, biraz yanımda dursun!' diye, uzun zaman yaşayacağını umuyorken tasadduk etmendir."

(*Ve lâ tümhil*) *Tümhil*, mühlet vermek, geciktirmek demek. (*Ve lâ tümhil hattâ izâ belegati'l-hulkùm*) Canın boğazına gelinceye kadar bu hayırları yapmanı geciktirme!"

Hulkum, boğaz demek Arapça'da... Can hulkuma dayanana kadar tehir etme yapacağın hayrı... Geciktirme öyle! (*Kulte*) "O zaman dersin ki: (*Li-fülânin kezâ, ve li-fülânin kezâ*) 'Falancaya benim malımdan şu kadar miktar ayırın da verin! Falanca akrabaya da bu kadar verin, şu oğluma da şu kadar verin!' (*Elâ, ve kad kâne li-fülân.*) Sen desen de, demesen de zaten o para, o mal onlara gidecek, onların olmak üzere…"

Tam öleceğin zaman, can boğaza geldiği zaman, boğazda gargara başladığı zaman, can çıktı çıkacak...

"—Şuradaki tarlamı Kur'an Kursuna verin, falanca yerdeki dairemi filanca vakfa verin! Filancayı da şuna verin, hayrım olsun..."

Geçmiş ola!.. O zamana tehir etmeyin diyor Peygamber Efendimiz. Zaten senin elinden çıkacak, o mallar başkasının olacak zaten. "Mal seninken, yaşayacağını umuyorken vereceksin." diyor. (*Te'mülü'l-bakàe*) "Daha uzun zaman kalmayı ümit ederken, daha ölmeyi düşünmediğin zaman yap hayrını." diyor.

Son zamana tehir etme, yapamazsın, fırsat vermez zaten. Şeytan tehir ettirir, yapamadan gider insan. Şeytanın oyunu işte bu… Şeytanın insanı tuşa getirme oyunlarından bir tanesi. Şöyle omzunun arkasından bir salto atar, küt tuşa düşürür insanı. Usta bir güreşçi şeytan… Şeytanla kolay güreşilmez. Allah'a sığınmak lâzım, Allah'a dayanmak lâzım, ibadet etmek lâzım.

d. Allah'a Teslim Olmak

٢٣ - قال: وقال أبو عثمان: أنت فى سجنٍ ما تبعت مرادك وشهواتك ؛ فإذا فوَّضت وسلَّمت استرحت.

TS. 174/23 (*Kàle, ve kàle ebû usmân*) Aynı râvî gene sözlerini nakle devam ediyor. Ne demiş? (*Ente fî sicnin mâ tebi'te murâdeke ve şehevâtik, feizâ fevvadte sellemte'steraht*) "Sen kendi muradına, kendi isteklerine, kendi arzularına, kendi şehvetlerine tâbi olduğun zaman, sen hapistesin."

"—Nerede hapisteyim hocam?"

Duygularının hapsi altındasın. Mânevî bakımdan hapistesin. Ne yapıyorsun sen, gününü nasıl geçiriyorsun? Şehevâtının peşinde geçiriyorsun, muradlarının, isteklerinin peşinde geçiriyorsun. Sen hapistesin arkadaş. Hür değilsin sen, mahpussun sen.

Ne zaman hür olacak?.. (*Feizâ fevvadte sellemte*) "İşlerini Allah'a havale ettiğin zaman, Allah'a teslim olduğun zaman (*isterahte*) o zaman rahatı bulursun. Allah'a teslim olacaksın, nefsine tâbi olmayacaksın, Allah'a teslim olacaksın."

"—E nasıl teslim olayım hocam, Allah'a teslim oldum ne demek?"

Allah'ın kitabını okuyacaksın, uyacaksın. Teslim olmak o... Allah'ın buyruğunu tutacaksın, Allah'ın hükmüne râzı olacaksın, Allah'ın emrini tutacaksın, yasağından kaçacaksın.

"—E nefsim istemiyor, canım çekmiyor..."

İşte onu yeneceksin. Yenersen, iyi olur. Muradının, şehevâtının peşinden koşarsan, sen nefsinin esirisin, şeytanın esirisin, sen mahpussun, sen hapistesin.

Ne yapacağız?.. Allah'a teslim olacağız. "Yâ Rabbi! Ben senin kulunum, sen ne istiyorsan, bundan sonra onu yapmağa râzı oldum. Hocaya hak verdim, Ebû Osman-ı Hîrî Hazretleri'nin sözünü çok isabetli buldum; bundan sonra senin arzunu değil, senin emrini tutacağım." diyeceğiz.

"—E emri ne Allah'ın?"

Kur'an, şeriat, Peygamber Efendimiz'in hadis-i şerifleri. Peygamber Efendimiz kendisi konuşmuyor, Peygamber Efendimiz Allah'ın emirlerini bize bildiriyor. Rasûlüllah'a uyacaksın, Kur'an'ı öğreneceksin, emrini tutacaksın.

Başlayacaksın: *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ . الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ . مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ .

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (الفاتحة:١-٤)

(*El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn. Er-rahmâni'r-rahîm. Mâliki yevmi'd-dîn. İyyâke na'büdü ve iyyâke nestaîn.*) [Hamd, övme ve övülme âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. O Rahmân'dır ve Rahîm'dir. Ceza gününün mâlikidir. Rabbimiz, ancak sana kulluk ederiz ve ancak senden yardım isteriz.] (Fâtiha, 1/1-4)

Aaa, bu ne demek?.. "Ancak sana ibadet ederiz, ancak senden yardım isteriz." Allah Allah!..

Ancak Allah'tan yardım isteyeceksin. Hah, uygula bakalım! Fâtiha'yı bir uygula da, ben senin müslüman olduğunu göreyim!

Daha Fâtiha'yı uygulamıyor adam, uygulayamıyor. Allah'a teslim olamıyor, Allah'tan istemiyor. Sadece Allah'tan isteyemiyor. Oradan bekliyor, oradan bekliyor, oradan bekliyor... Beklediği yerlerden de hiç bir şey gelmiyor. Umduğu dağlara da kar yağıyor. Ayazda donuyor, kalıyor. Ayazda kalıyor. Üşütüyor. Kafayı üşütüyor. Ondan sonra bir şeyler oluyor... Allah yardımcımız olsun...

"—Bu din çok inceymiş demek ki. Bu büyüklerin hayatını okuyunca insan anlıyor. Ben Müslümanlığın bu kadar böyle olduğunu, şimdi duydukça hayretle görüyorum hocam."

İşte işler böyle ince, hayatın mânevî tarafı böyle, bu kadar hassas...

e. Allah'ı Çok Zikretmek

٢٤ - قال: وقال أبو عثمان: الذ كر الكثير أن تذ كره فى ذ كرك له ؛ إنك لم تصل إلى ذ كره إلا به وبفضله.

TS. 174/24 (*Kàle: Ve kàle ebû usmân*) Aynı râvînin rivayet ettiğine göre Ebû Osman el-Hîrî Hazretleri buyurmuş ki: (*Ez-zikrü'l-kesîrü en tezkerehû fî zikrike lehû; inneke lem tasil ilâ zikrihî illâ bihî ve bi-fadlihî*)

Muhterem kardeşlerim! Allah-u Teàlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de buyuruyor ki:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا (الاحزاب:٤١)

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenû'zkürû'llàhe zikren kesîrâ*) (Ahzâb, 33/41) "Ey iman edenler!" Nerede iman edenler? Hepimiz. Hepimiz iman etmiş değil miyiz?

آمَنْتُ بِاللَّهِ ، وَمَلائِكَتِهِ ، وَكُتُبِهِ ، وَرُسُلِهِ ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ، وَبِالْقَدَرِ ،

خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللهِ تَعَالٰى ، وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ

(*Âmentü bi'llâhi, ve melâiketihî, ve kütübihî, ve rusülihî, ve'l-yevmi'l-âhiri, ve bi'l-kaderi hayrihî ve şerrihî mina'llàhi teàlâ, ve'l-ba'sü ba'de'l-mevti hakkun...*)

Tamam. Hepiniz mü'minsiniz. Sizlere hitap ediyor:

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenû*) "Ey iman edenler! (*Üzküru'llàhe zikren kesîrâ*) Allah'ı çok zikredin."

Zikrediyor musun? Tesbihin var mı? Allah'ın adını anıyor musun?.. Şair nasıl söylüyor, alay ediyor... Orhan Veli'nin bir şiiri var, diyor ki:

Kundurası vurmadığı zamanlarda
Anmazdı ama Allah'ın adını,
Günahkâr da sayılmazdı.
Yazık oldu Süleyman Efendi'ye…

Demek, ayakkabısı vurduğu zaman "Ay, Allah..." diyor ama ayağı acıdığından diyor. Zikretmek için demiyor. "Ayy, Allah! Ayağım çok acıdı." Ayakkabısını dar almış fiyakalı olsun diye. Sıkınca, o zaman Allah Allah diyor.

"Ayakkabısı vurmasa, anmazdı Allah'ın adını." diyor Orhan Veli. Ondan sonra, "Yazık oldu Süleyman Efendi'ye..." Tabii yazık olur. Allah'ı anmayan insana yazık olur. Tabii o şairlik olsun diye söylüyor bunları da, ben de alıyorum, burada şimdi tam yeri gelmişken söylüyorum.

Bir de demiş... Şiir yazıyor, bir mısrası da: "Bir de rakı şişesinde balık olsam..." Yâni rakının içinde yüzmek istiyor canı. Eee, nefis, şeytan neler istettiriyor. Nerede Orhan Veli?.. Öldü. Ne zaman öldü?.. Genç öldü. Neden öldü? Ciğeri içkiden parçalandı da, ondan öldü. Rakı şişesinde balık olmak isteyince, ciğeri parçalandı, genç yaşta öldü. Şiirler yazdı filan...

İşte birkaç tane böyle dalga dümen şiir... Gençler okuyorlar,

hoşlarına gidiyor. Kötü sözün nesinden hoşlanacaksın, yâni ne oluyor?.. "Bir de rakı şişesinde balık olsam..." Ne?.. Yâni günahı sevdiğini, günahta ısrar etmek istediğinin temennîsini söylüyor. İyi bir şey değil ki… Bunun gülünecek tarafı ne, beğenilecek tarafı ne?

Onu beğeniyor, öteki ayyaşlar da beğeniyor, hoşlarına gidiyor. Kendi hayat tarzının duygularını dile getirdiği için, bazıları beğeniyor. Ama bir şey gerçekten güzel mi, değil mi; onu iyi ölçmek lâzım!

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenü'zkürü'llàhe zikren kesîrâ*) "Ey iman edenler, Allah'ı çok zikredin!" buyruluyor. Çok zikredeceğiz.

Hapı yuttu mu şimdi tasavvuf karşıtları? Yuttu. Mosmor oldular mı? Simsiyah oldular. Neden?.. Allah, çok zikredin diyor.

Ebû Hüreyre RA'ın bir ipi varmış, 2.000 tane düğüm varmış üstünde. Onu çekmeden uyumazmış her gece... Kaç defa çekiyor, onu bilmiyoruz ama bir defa çekse 2.000 defa Allah diyor. İki defa çekiyorsa 4.000, beş defa çekiyorsa 10.000 defa zikrediyor demek ki. Demek ki, çok zikri yapmak için alet yapmış kendisine ipten... O zaman torna yok, bilmem ne yok, böyle güzel tesbihler, fiyakalı, koka tesbih, sedef tesbih, âlâsı, ustanın elinden çıkmışı, güzeli, pahalısı... Kaç milyara satıldı bir tesbih?.. Elmaslısı, falanca padişahın tesbihi filan...

Ebû Hüreyre RA Efendimiz ne yapmış? İpi almış, düğüm yapmış, düğüm yapmış, düğüm yapmış... 2000 tane düğüm. Yarıya böldü mü 1000 eder. Şöyle yapıp tuttu mu ne olur? 2000'in yarısı, eder 1000. Böyle yaptı mı, şuradan çekti mi 1000 eder. Tamam, 1000 defa Allah demek meselâ, yapar. Dörde bölerse 500 eder. Çok zikretmişler.

Bu sahàbe-i kirâm mı İslâm'ı daha çok biliyor, şu bizim zamanın çok akıllıları mı?.. Sivri akıllıları var böyle tasavvufa karşı, tesbihe karşı, vs. vs... Bak, Allah, çok zikredin diyor. Mosmor oldular şimdi. Ebû Hüreyre RA'ın da tesbihini duydular, daha da morardılar, siyaha doğru gidiyorlar şimdi, siyahlaşmağa

doğru gidiyor.

Neden?.. Eğer insan dinini Kur'an'dan öğrenecekse, hadis-i şerîflerden öğrenecekse, o zaman keyif kalmaz, o zaman nefis kalmaz. Zikirden hoşlanmıyor, zikretmek zoruna gidiyor, zikrin karşısına çıkıyor. Kur'an-ı Kerim çok zikredin dediği halde…

(*Ez-zikrü'l-kesîr, en tezkerehû fî zikrike lehû*) "Zikr-i kesîr, onun rızası için zikrettiğin zaman hâsıl olur. Sen zikrullahı Allah rızası için, Allah aşkıyla, Allah muhabbetiyle yapıyorsan, o zaman olur. Çünkü, (*inneke lem tasil ilâ zikrihî*) onu zikretmeyi sen elde edemezsin, zikretmeğe ulaşamazsın, o makama gelemezsin; (*illâ bihî*) ancak Allah yardım ederse, (*ve bi-fadlihî*) ve Allah'ın yardımıyla elde edebilirsin."

Şimdi bu adam zikretmiyor, tesbihe karşı, tasavvufa karşı... Neden?.. Zikretmek Allah'ın fazl u keremiyledir, Allah'ın sayesindedir, yardımıyladır. O olmayınca, yapamazsın diyor.

Bak, yaptırmaz Allah, yaptırmaz. Neden yaptırmaz? Rızası için yapmıyor da ondan. Sen Allah'ı Allah rızası için, Allah'ı sevdiğinden, Allah'a kul olduğundan yaparsan, o çok zikretmek o zaman olabilir. O zaman aşk gelir, şevk gelir içine, Allah tat verir ağzına, ibadeti tatlı tatlı yaparsın.

Dağlar ile, taşlar ile,
Çağırayım Mevlâm seni,

Çağırayım ne demek, zikredeyim demek.

Dağlar ile, taşlar ile,
Çağırayım Mevlâm seni,
Seherlerde kuşlar ile,
Çağırayım Mevlâm seni.

Sahrâlarda âhu ile,
Deryâlarda mâhi ile,

Mâhi, balık demek. *Âhu*, ceylan demek.

Sahrâlarda âhu ile,
Deryâlarda mâhi ile,
Derviş olup yâ hu ile,
Çağırayım Mevlâm seni.

Yaaa, öyle. Yunus ne güzel söylüyor:

Acep lütfun seherinde
Seher vaktinde zikrullah,
Bilene hoş ibadettir,
Seher vaktinde zikrullah…

Hu aşıkların canıdır,
Rasulün armağanıdır,
Dertlilerin dermanıdır
Seher vaktinde zikrullah…

Bu bir yoldur katı ince
Lâyıktır Koca'ya gence
Yeter Yunus'a eğlence
Seher vaktinde zikrullah…

Onu yaşamayan insan söyleyebilir mi? Anlayabiliyor musunuz zikri nasıl sevdiklerini? Kaymaklı kadayıf gibi, baklava börek gibi, helva gibi nasıl hoşlarına gittiğini... "Ne hoş eğlence" diyor.

Seher vakti ne zaman? Geceleyin saat dört, üç... Senin benim horul horul uyuduğum zamanda kalkıyor, abdestini alıyor, edeple namazını kılıyor, gözlerinden yaşları döküyor, yalvarıyor. Eline alıyor tesbihi, Allah diyor, zikrediyor.

Ondan sonra imsak vakti geliyor, sabahın vakti geliyor, uyanık müezzinler ilk ezanları okumaya başlıyorlar. Şimdi kalmadı ya, köyde falan oluyor: Horozlar uyanıyor, horozlar başlıyor. İlk horozlar ötmeğe başlıyor. Anlıyorsun ki vakit tamam... İlk horozların öttüğü zamanda, sahur vakti olduğunu anlıyorsun.

Ondan sonra kuşlar biliyor bu işi, horozlar biliyor. İnsanlar Allah'ı bilmezse, hiç bir şeyi bilmiyor. Allah yolunda gitmezse, hiç bir şeyi bilmiyor, aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah cümlemize yardım eylesin... Cümlemize tevfîkini refîk eylesin... Cümlemizi yolunda dâim, zikrinde kàim eylesin... İbadetine müdâvim eylesin...

İçimize ibadetinden soğukluk vermesin... Namazdan, niyazdan, ibadetten soğukluk çok kötü bir şey, kötü bir işaret... Kırmızı lamba yandı demek, alarm demek o... İbadeti sevmiyor, namazı sevmiyor, zikri sevmiyor, Kur'an'ı sevmiyor, camiyi sevmiyor, hocayı sevmiyor, İslâm'ı sevmiyor, müslümanı sevmiyor, hacıyı sevmiyor, sarığı sevmiyor, sakalı sevmiyor...

Ooo, patlayacak şimdi. Çernobil Santrali gibi patlayacak adam. Bitmiş, hiç bir şeyi sevmiyor, mahvolmuş... O çok kötü bir alâmet! Farkında değil. Kim bilir ne günahlar işledi de ondan oluyor. Ne haramlara baktı da, ne gıybetler etti de, nelerden sonra o hale geliyor.

Allah cümlemizi günahlardan korusun... Yolunda dâim, zikrinde kàim eylesin... İbadetine müdâvim eylesin, aziz ve sevgili kardeşlerim!

12. 10. 1996 - Söğütlü Çeşme Camii

26. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (8)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm,
Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn, ve şefîu'l-müznibîn muhammedini'l-mustafâ... Ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't- tayyibîne't-tâhirîn. Emmâ ba'd.

Aziz ve muhterem cemaat-i müslimîn!

Allahu Teâlâ Hazretleri'nin rahmeti, bereketi, ihsânı, ikramı dünyada, âhirette üzerinize olsun... Peygamber Efendimiz'in şefaatine Allah cümlemizi nâil eylesin… Cennette Peygamber Efendimiz'e komşu eylesin... Mübarek, sàlih, müttakî, evliya kulların hayatlarını ve sözlerini *Tabakàtü's-Sùfiyye* kitabından okumaya devam ediyoruz.

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

a. İşleri Allah'a Havale Etmek

174. sayfanın 23. paragrafını okuyarak başlayalım. Ebû Osman-ı Hîrî Hazretleri şöyle buyuruyor:

٢٣ - قال ، وقال أبو عثمانَ: أنت في سجنٍ ما تبعتَ مُرادَك و شهواتِك ؛ فإذا فوَّضْتَ و سلّمتَ استرحتَ .

TS. 174/23 (*Kàle, ve kàle ebû usman: Ente fî sicnin mâ teba'te mürâdeke ve şehevâtik; feizâ fevvadte ve sellemte's-terahte*)

"Sen, kendi muradına, isteğine ve şehevât i nefsâniyyene tâbi olduğun müddetçe esirsin, hapiste gibisin. (*Feizâ fevvadte*) işlerini Allah'a havale edersen, tefvîz-i umûr eylersen, Allah'a tevekkül edersen, (ve sellemte's-terahte) selamette olursun, rahata erersin!"

Bu adam aslında aslında hür bir insan değil. Neden? Çünkü bu adam nefsinin esiri; muratlarının, arzularının esiri... Aklına, vicdanına tâbi olmuyor. Nefsi bunun burnuna kancayı takmış, boynuna tasmayı geçirmiş sürüklüyor. Nefsinin esiri, hapis... Başını derde sokacak, tehlikeye atacak, ahiretini mahvedecek işler yapıyor. Bunu da hürriyet sanıyor. Şeytana uyuyor, şeytanın, nefsinin esiri oluyor da esir olduğunu anlayamıyor, kendisini hür sanıyor.

Şeytana veya nefsine köle olmuş, onu anlamıyor. Sonuç ne olacak? Günah işleyen her insan, dünyada ve ahirette günahının cezasını çekecek.

Öyle değil mi? Mü'min değil miyiz, bilmiyor muyuz? Allah'ın adaleti bunu gerektirmiyor mu? İşlediği günah, günah işleyenin yanına kâr kalır mı? Kalmaz.

Zâlimlere bir gün dedirir Hazreti Mevlâ:
Tallàhi lekad âserake'llàhu aleynâ…[34]

[34] Allah'a yemin olsun ki, Allah seni bize üstün kılmıştır. (Yusuf, 12/91)

Zâlim yine bir zulme giriftâr olur âhir.
Elbette olur ev yıkanın hanesi vîran…

Şairler bunları kalıba dökmüşler, şiir kalıbına göre söylemişler. Zulmettin mi? Zulüm görürsün. Ev yıktın mı? Evin yıkılır. İnsan ettiğini bulur. Ne ekerse onu biçer.

Bunu nereden biliyoruz? Bir takım bilgiler, tecrübeyle kazanılır. Tabiat bilgileri de, fizik bilgileri de öyle. Tecrübeye Türkçe'de ne diyorlar: Deney diyorlar. Deney yapılır, işin böyle olduğu laboratuvarda anlaşılır. Veyahut dışarıda gözlem yapılır; inceleme, müşâhede sonunda böyle olduğu anlaşılır. Fizik kanunu, kimya kanunu, tabiat kanunu, meteoroloji kanunu... İnsanlar bu kanunları tecrübeyle bulmuş, anlamış.

Allah'ın dünyadaki adaletinin kanunu… Allah dünyada da zalimin zulmünün cezasını verir, çektirir. Tecrübeyle sabit… Ev yıkanın, evi yıkılır. Babasına kötü muamele eden, çocuğundan kötü muamele görür. Her şey böyledir; misalleri çok. Ararsak kendi hayatımızdan da misaller bulabiliriz.

Günah fena, zararlı... İnsanı hem dünyada, hem âhirette perişan edecek.

Diyarbakır'da bir grup asi ve bâği; nişanlı öğretmenleri öldürdü, yüreğim yanıp duruyordu. Gaddar ve katil insanlar. Nihayet vicdan azabı çekmiş, teslim olmuş.

Neden? İnsanın içinde bir de vicdanı vardır. Vicdanı da yakalar insanı, perişan eder. Gelmiş:

"—Bu işi ben yaptım, pişman oldum, vicdan azabı çekiyorum." demiş.

Kızcağıza çok acıyorum. Kadınları ayırıyorlar, erkekleri öldürecekler. Kız diyor ki:

"—Ben kocamdan ayrılmam!"

Daha kocası değil, nişanlısı, bir ay sonra düğün olacak, evlenecekler. Nişanlısının yanına gidiyor, onunla beraber kızı da öldürüyorlar. Genç yaşında, daha evlenmemişler bile, vicdan dayanacak gibi değil. O öldürme işini, katl işini yapanların bir kısmı, birkaç gün sonra müsademede öldürüldüler, bir tanesi şimdi yakalandı. Yardım edenler de cezasını çekecek. Dünyada da, ahirette de cezasını çekecek.

Dünyada ahirette insanı mahvedecek kötü bir işi yapmak akıllılık mı? Değil.

Akıllılık ne? Bir insan dünyada da, ahirette de kendini kötülüklerden koruyabiliyorsa bu akıllılıktır.

"—Aklımı kullandım, bu işten kurtuldum."

Aklını kullanan, zamanında tedbir alan kurtuluyor. Bu adam sonunda Allah'ın kahrına, gazabına uğrayacağı için aslında hürriyet gibi bir şeyler yapıyor ama kendini mahvediyor, yanlış iş yapıyor. Neden yapıyor? Şeytanın ve nefsinin esiri olduğundan yapıyor. İşte insanlar burasını anlayamıyor. Bu zamanın insanları bunu anlayamıyor. Siz anlıyorsunuz.

İnsanın içinde bir nefsi var, kötü şeyler yaptırır. Yalnız kaldığı zaman, polis görmediği zaman, kötülük yaptırır, hırsızlık yaptırır, günah işlettirir, haram işlettirir. Nefs, bir düşman.

Biz bunu biliyoruz. El-hamdü lillâh Kur'an'dan, hadîs-i şeriften müslümanlar nefsin bir düşman olduğunu biliyor. İçimizde bir düşman var; nefsimiz.

Ne yapıyor? Hevâ-i nefs, şehevât-i nefsâniyyesini bizim aklımıza gönderiyor, bildiriyor, vesvese veriyor. En basitinden bir misal verelim. Nefsi çocuğa diyor ki:

"—Komşunun bahçesindeki şu kırmızı elmaya bak, ne kadar güzel, ben o elmayı yemek istiyorum, kopar!"

Mahallede oynayıp dururken, çocuğun gözü elmaya takılıyor, içinden onu koparmak fikri geliyor. Nereden geliyor? Nefsinden geliyor. Şehevât-i nefsâniyyesi, o elmayı "hart" diye ısırmak istiyor.

Sarhoş bir adamın ailesi başına toplanmış:

"—İçki içme, tevbe et! Çoluk çocuğunun rızkını içkiye yatırma! Karın, çocukların perişan, yapma, etme, işine muntazam git!" diye nasihat etmişler.

"—Tamam, tevbe ettim..." demiş.

İşinden evine dönerken, meyhanenin yanından geçiyor. İçinden bir ses diyor ki:

"—Şuraya bir uğra, bakalım arkadaşlar ne yapıyor, çok fazla para harcama canım, bir kadehcik atarsın, gir şuraya!"

"—Yok, girmem, dün akşam tevbe ettim olmaz."

"—Canım ne olacak, kimse görmez."

İçinden zorluyor. Kim zorluyor? Nefsi… Nefsinin arzuları zorluyor. İçeriden nefsinin istekleri geldi mi, onun karşısında durmak zordur. "Hayır! Haram, olmaz!" demek zordur. "Olmaz!" diyebilmek için babayiğit olmak lazım. Allah'ın yardım etmesi lazım. Allah kuvvet verirse o zaman diyebilir.

Nefsi insana böyle şeyleri istetiyor. Bir de şeytan vesvese veriyor, kötülükleri yaptırıyor. İnsan bunların her dediğini yapıyorsa "Nefsinin esiri, şeytanın esiri" diyoruz. Adam şeytanın esiri; şeytanın her dediğini yapıyor. Rahmân'ın dediği hiçbir şeyi yapmıyor, şeytanın dediği her günahı işliyor. Allah'a asi, şeytana itaatli…

Halbuki nasıl olacaktı? Allah'a itaat edecekti, şeytanı dinlemeyecekti. Şeytan Allah'ın lânetli bir mahlûku, imtihan için serbest bırakmış. Onu dinlememek, işte dindarlık bu…

Dindarlık ne? Dindarlık, şeytanın sözünü dinlememek; ona karşı direnebilmek. Nefsinin arzularını frenleyebilmek, Rahmân olan Allah'ın emrini tutmak. Dindarlık bu, takvâ bu… Nefis ve şeytan bir şey söylüyor, yapmıyorsun, günahtan sakınıyorsun, takvâlısın. İşte insan bunu anlarsa; tasavvuf bu, dindarlık bu... O zaman bilir.

O elma benim kendi malım olmadığına göre, koparmamam lazım! Canı istese de; "Sus, otur oturduğun yerde, haram yemek doğru değil!" diye nefsini azarlayıp susturması lazım.

"—Hayır, olmaz! Meyhaneye gitmeyeceksin!" deyip kendisini tutması lazım.

Bu bir mücadele... Ne mücadelesi, bunun adı ne?

Nefisle cihad etmek, bir mücadele, ceng-i cidal; uğraşıyorsun. O bir şey söylüyor, sen bir şey söylüyorsun. O istiyor, dayatıyor, sen "hayır" diyorsun. Nefsi ile cenk edip, cidâl edip, muharebe edip, harp eden, nefsini yenen sevap kazanır. Nefsine mağlup olan, şeytanın sözünü dinleyen günaha bulaşır.

İnsan, esas itibariyle, Allah'ın sözünü dinlemiyorsa, şeytanın esiri, nefsinin esiri demektir. Hapisteki insan gibi...

Burada da öyle söylüyor:

"—Sen kendi muradına ve şehvetlerine tâbi olduğun müddetçe hapistesin, esirsin." demektir.

Şeytanın esirisin. Ne zaman hür olacaksın? İşini Allah'a havale edersen, kendini Allah'a teslim edersen... "Allah'ın buyruğunu tutacağım!" dersen, müslüman olursun; o zaman rahat edersin.

Müslüman olmak neydi? Kendini Allah'a teslim etmekti. Zaten her şey Allah'ın; Allah'a teslim olmak nasıl olur?

Allah'a teslim olmak, "Allah'ın hükmüne razı olmak" demektir. Allah, "Hırsızlık yapmayın!" demiş; "Yâ Rabbi! Teslim oldum, kabul." Allah, "Harama bakmayın!" demiş; "Tamam, Yâ Rabbi! Kabul!" Allah, "Zina etmeyin, nikâhlanın, evlenin, fâiz yemeyin!" demiş; "Yâ Rabbi, kabul!" diyebiliyorsa, Allah'a teslim oldu demektir. Askerlik çağındaki delikanlının şubeye gidip teslim olması gibi, o da Allah'ın emrine teslim olursa, işini Allah'a havale ederse, o zaman rahat eder.

"—Ben kendi bildiğimi yaparım!" derse, olmaz.

Bizim bildiğimiz bir yerde, birisi deniz kenarında bir malını pahalı, yüksek bir fiyata sattı. Çok para aldı. Bizim akrabalar, tanıdıklar demişler ki:

"—Bu helâl para, tarlayı sattın da kazandın, aman bunu harama çevirme!"

Çok nasihat etmişler. Bugün onlardan birisi bana anlatıyor: Adam maalesef o parasıyla şimdi haram kazanıyormuş, haram yiyormuş. Keyfi tıkırındaymış, göbeği kocamanmış, karnı tokmuş, sırtı pekmiş ama, haramdan.

Sonra ne olacak? Belasını bulacak, cezasını çekecek, mahvolacak. Çünkü parasını Allah'ın haram kıldığı yoldan üretmeye, faiz yemeye başlamış. Faiz yemeden helalinden kazanabilir, iş ortaklığı yapar, kazanabilir. Çok nasihatler edildi, dinlemedi; haramdan yiyor. O zaman kendisi bilir. Nasihat edildi, edilmedi değil.

Demek ki nefsinin esiri oldu, şeytan onu kandırdı. Keyif rahat, tatlı geldi. Faiz parasıyla beleşten, bedavadan geçinmek hoş geldi; öyle geçinmeye başladı. Bu adamın Yahudi'den ne farkı kaldı,

Nasrânî'den ne farkı kaldı?

Çalışmıyor, haramdan yiyor, başka kazancı da yok. Bu adamın sofrasına oturulur mu? Oturulmaz. Kahvede ısmarladığı çay içilir mi? İçilmez. Haramdan kazanıyor. İşini faize, ribâya bağladı. Yazıklar olsun!

Keşke bağda, bahçede uğraşıp ter döküp de bir avuç buğday elde etseydi, onu kendi eliyle, değirmeniyle öğütseydi, kepekli kuru ekmek yapsaydı, onu yeseydi de haram yemeseydi. Allah'ın yasak ettiği şeyi yapmasaydı.

Bu adam esir… Şeytan bu adamın nefsini esir almış, mânevî bakımdan hapiste… Ondan günah işliyor, nasihat dinlemiyor. Kendisi bilir. İşte dünya imtihanı bu… Dünya imtihanını kaybetti.

Birçok insan önüne biraz tatlı gibi görünen bir menfaat gelince, Allah'ın kendisini imtihan ettiğini anlamıyor, kaybediyor. Gözünü açacaksın;

إِلٰهِي أَنْتَ مَقْصُودِي ، وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي !

(*İlâhî ente maksùdî ve rıdàke matlûbî*) "Yâ Rabbi! Benim muradım, maksudum, gayem, benim arzum, isteğim, benim amacım, hedefim sensin; ben senin rızanı kazanmak istiyorum." diyeceksin.

"—Beleşten, haramdan para gelecek." diyorlar.

"—Yâ Rabbi, istemem! Harama bulaştırma, helâl lokma yedir, helâl lokma ile yaşat, sonra beni azaba uğratma!" demek lâzım!

Birçok kimse imtihanı kaybediyor. Bakıyorum, üzülüyorum. Kimisi tasavvuftan imtihanı kaybediyor.

Allah; "Gıybet etme!" demiş, gıybet ediyor. Vefasız; Allah vefalı olanları seviyor:

إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولاً (الإسراء: ٣٤)

(*İnne'l-ahde kâne mes'ûlâ*) "İnsan bir ahid yaptı mı, bir

anlaşma yaptı mı, Allah o anlaşmaya uyulmasını ister. Uymayanı da hesaba çeker, sorgu sual eder." (İsrâ, 17/34)

Yapılan ahde vefa göstermek lazım! Allah doğruluğu seviyor. Yalancı, sözünde durmuyor. Allah cömertleri seviyor; cimri, huyu kötü, değiştirmesi lazım, değiştirmiyor.

Söylemiyor muyuz? Es'ad Coşan, Söğütlüçeşme Camii'nde bu tasavvuf kitabını okurken söylemiyor mu?

"—Kötü huylar da insana günahlar kadar zarar verir." demiyor mu?

İyi huyları, kötü huyları bilmiyor musunuz? Liste yapmayacak mıydınız? İyi huyları edinip de, kötü huyları bırakmayacak mıydınız?

Buradaki büyüklerimiz söylemedi mi? Söyledi.

Niye yalanı bırakmıyorsun, cimriliği bırakmıyorsun, niye vefasızsın, niye sözüne sadık değilsin, niye gıybetçisin, niye dedikoducusun, niye sû-i zancısın, niye sabırsızsın, niye şükürsüzsün?

Bunların hepsi huy; iyi veya kötü huy… Tasavvuf güzel huydur da, niye mutasavvıf olamadın? Dervişlik güzel ahlâk demektir de, sen niye güzel ahlâklı olamadın? Niye huyların kötü?

Söylemiyor muyuz:

الطروق كلها آدابٌ .

(*Et-turûku küllühâ âdâbün*) "Tasavvuf tepeden tırnağa güzel ahlâktır."

Hani nerede senin güzel ahlâkın? Şu huyun kötü, şu huyun kötü... Bunları kendin anlamıyorsun. Bunların çok büyük bir zarar olduğunu bilmiyor musun? Bilmiyorsun bil!

Kötü huylar çok fena, günahlar kadar fena! Günah bir defa işlenir, kötü huy insana kötülüğü her zaman yaptırtır. Günah kötü, ama kötü huy devamlı... İnsana her türlü kötülüğü tekrar tekrar yaptırır.

İyi huy da çok iyi... Her türlü iyiliği tekrar tekrar yaptırır. Onun için, hadis-i şerifte zikrediliyor. Hazret-i Aişe-i Sıddîka Vâlidemiz nakletmiş, Peygamber SAS Efendimiz'den:[35]

إنّ الرَّجُلَ لَيُدْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ ، دَرَجَاتِ قَائِمِ اللَّيْلِ ، صَائِمِ النَّهَارِ

(حم. ك. عن عائشة)

RE. 99/7 (*İnne'r-racüle leyüdrikü bi-hüsni hulükıhî derecâti kàimi'l-leyli sàimi'n-nehâr*.)

Buyuruyor ki Peygamber SAS Efendimiz:

(*İnne'r-racüle*) "Hiç şüphe yok ki adam, (*leyüdrikü*) mutlaka erişir (*bi-hüsni hulükıhî*) huylarının güzelliği ile, (*derecâti kàimi'l-*

---

[35] Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.668, no:4798; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.133, no:25057; Hàkim, *Müstedrek*, c.I, s.128, no:199; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.236, no:7997; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.194, no:731; Tahàvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IX, s.468, no:3785; Hz. Aişe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.4, no:5147; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.199, no:2271; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.VII, s.290, no:6322.

leyl) geceleyin kalkıp kàim olanların derecelerine, (*sàimi'n-nehâr*) gündüzleyin oruç tutan insanların derecelerine erişir."

Ben merkeze oturmuşum, her yerden haber geliyor. "Falanca yerde ihvanınız, kardeşleriniz çok iyi maşaallah! Şu hizmetleri, hayırları yapmışlar; mektep açmışlar, anaokulu açmışlar."

Aferin!

"—Filanca yerdekilerin arasında ihtilaf çıkmış, birisi bir baş çekmiş, ötekisi bir baş çekmiş."

Hubb-u Riyâset, baş olma sevgisi dervişi nasıl yakaladı.

"—Başkan ben olacağım, sen değil, dur durduğun yerde, tabancamı çekerim, kafanı kırarım!"

Dervişlik nerede kaldı? Böyle miydi bizim ahdimiz, anlaşma böyle miydi? Hani dervişlik nerede, sabır nerede?

Bir camide bizim ihvandan iki kişi vardı; birisi imam, birisi müezzin. Aralarında ihtilaf çıkmış, gelmişler (Mehmed Zahid Kotku) Hocamız'a söylemişler:

"—Hocam! İmam, müezzinle kavgalı, birbirleriyle zıt, çekişiyorlar. İkisi de bizim ihvan. Ne tavsiye edersiniz?"

"—Dervişliği tavsiye ederim." demiş Hocamız.

Ne demek istiyor? Herkes derviş olsun; imam da, müezzin de… Sabırlı, hoşgörülü, seven, affeden bağışlayan, cömert insanlar olsunlar, kavga etmesinler. Madem ikisi de ihvan, kardeş; o halde kardeşçe yaşasınlar.

İsimleri ihvan, hareketleri düşman… Zıt! Utanmasalar birbirlerini öldürürler ama utanıyorlar.

Öldüren de var. Misal, al Afganistan'ı, Sudan'ı, Cezayir'i, Mısır'ı, Suudi Arabistan'ı, Yemen'i... Her tarafta öyle. Haberlerini gazetelerde okumadık mı? Her birisinin haberlerini okuduk.

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Dünya hayatının imtihanı kolay değil. Her zaman başarılı geçmiyor. Bu imtihan hayatın sonuna kadar sürüyor, herkes başaramıyor.

"—Ben derviş oldum, sizden ders aldım."

"—Allah mübarek etsin, razı olsun, feyzini çok etsin, kalbin pür nûr olsun. Ama dervişlik, bir takım kurallara uymayı gerektirir."

Dövene elsiz gerek,
Sövene dilsiz gerek.
Derviş gönülsüz gerek.
Sen derviş olamazsın.

Ele geleni yersin,
Dile geleni dersin,
Böyle dervişlik dursun,
Sen derviş olamazsın.

Ummana dalmayınca,
Mürşide ermeyince
Hak nasip etmeyince
Sen derviş olamazsın.

Baş, yaralı demek… Dervişin bağrı yaralı olmalı, kırık gönüllü olmalı! Bunlar güzel huy... Kuzu gibi olmak, koyundan yavaş

olmak, güzel huy... Gözü yaşlı olmak, rikkat, ince kalplilik, güzel huy…

Dövene elsiz olmak; kavgada taraf olmamak, karşısında sert çıkmamak... Sövene dilsiz olmak; kötü söz söylememek, kötü mukabele etmemek… Gönülsüz olmak; affetmek, kırılmamak, darılmamak... "Kalbim kırıldı, küstüm." dememek.

Bunlar güzel huy, dervişlik ahlâkı. Millet bunları bilmiyor mu? Herkes iyi huyları da kötü huyları da biliyor. Bu cemaat de bilir. Bilmek yetmiyor, bildiğini uygulamak gerekiyor.

Biliyorsun ama önemsemiyorsun. Önemini anlayacaksın, uygulayacaksın. Uygulamadığın zaman sevabı kazanamıyorsun, imtihanı kaybediyorsun.

İmtihanı Allah yapıyor. İmtihanın müddeti, ömür boyu sürüyor. Âkil bâliğ olduğun zamandan başlıyor, aklın başında olduğun müddetçe devam ediyor. Bunamadıysan, deli, mecnun olmadıysan imtihan ölünceye kadar devam ediyor.

Sen neden; "Şunu şöyle yapmayayım, imtihanı kazanayım!" demiyorsun?

"—Kötü huylarımı bırakayım, şu iyi huyu öteki kardeşim yapıyor, ben de yapayım; hocam söyledi, ben de tutayım!" demiyorsun?

Önemsemiyorsun. Şeytanın oyunlarından bir tanesi de mühim olan şeyleri küçük görmek, önemsememek. İşi ciddiye alacaksın. Burada büyüklerimiz demedi mi, Peygamber Efendimiz'in hadis-i şerifinde yok mu?

Peygamber SAS Efendimiz şöyle buyurmuş:[36]

---

[36] İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Samt*, c.I, s.119, no:166; Ebû Cürey Süleym ibn-i Câbir el-Hüceymî RA'dan.

Lafız farkıyla: Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.63, no:20652; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.403, no:1182; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.279, no:521; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VII, s.62, no:6383; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.167, no:1208; Begavî, *Şerhü's-Sünneh,* c.VI, s.315; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.252, no:8050; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.486, no:9691; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.454, no:3100; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.VII, s.397, no:2854; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.II, s.196, no:1489; Ebü'ş-Şeyh, *Emsâlü'l-Hadîs*, c.I, s.87; Şeybânî, *el-Âhàd ve'l-Mesânî*, c.II, s.363, no:1181; İbn-i Abdi'l-Ber, *el-İstîàb*, c.I, s.67; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XIX, s.270, no:3758; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.IV, s.199;

لاَ تَحقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا (ابن أبي الدنيا عن سليم بن جابر)

(*Lâ tahkıranne mine'l-ma'rûfi şey'â*) "Aman sakın ha ma'ruftan hiç bir şeyi, küçük veya büyük hiçbir iyiliği hor, hakir görmeyin!"

Başka bir hadis-i şerifte de şöyle buyuruyor:[37]

إيَّاكُمْ وَ مُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ (حم. طب. والروياني ، ض. عن سهل بن سعد)

(*İyyâküm ve muhakkarâti'z-zünûb*) "Günahların hor, hakir, küçük, ehemmiyetsiz görülenlerinden aman çok sakının!"

Kötülüklerden hiçbir kötülüğü de az görmeyin, korunun!

"—Azdır canım, şu kadarcık yapsam ziyan etmez."

Belli olmaz, belki ziyan eder.

Nala çakılan bir çivi, bir nal kurtarır. Bir nal, bir at kurtarır. Bir at, bir yiğit kurtarır. Bir yiğit, bir vatan kurtarır.

Bazen de aksi olur: Bir çivi noksanlığı, bir nalın düşmesine sebep olur. Bir nalın düşmesi, atın tökezlemesine sebep olur. Atın tökezlemesi, mücahidin yere düşmesine sebep olur. Mücahidin

---

Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.360, no:1017; Ebû Cürey Süleym ibn-i Câbir el-Hüceymî RA'dan.

Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.220, no:3376; Ebû Zer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.685, no:16445; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.43, no:83; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.XVI, s.63, no:16217.

[37] Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.331, no:22860; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VI, s.165, no:5872; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VII, s.219, no:7323; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.129, no:904; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.456, no:7267; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.380, no:1527; Ramhürmüzî, *Emsâlü'l-Hadîs*, c.I, s.105, no:67; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VII, s.314; Sehl ibn-i Sa'd RA'dan.

Lafız farkıyla: Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.402, no:3818; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.212, no:10500; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.184, no:20278; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.369, no:10203; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.X, s.359, no:9813.

ölmesi, vatanın korunamamasına, kaybedilmesine sebep olabilir.

Kötülükler de, iyilikler de küçük değil... İyiliği yapmaya çalış, kötülükten korunmaya çalış!

İyilik yapmadığın zaman, esirsin. Kendini hür sanıyorsun ama şeytanın veya nefsinin esirisin. Allah'ın emrini tutmaya başladığın zaman hürsün.

Mevlana Celâleddîn-i Rûmî Efendimiz diyor ki;

بند بکسل باش آزاد أ ی پسر

چند باشی بند سیم و بند زر

Bend büksül bâş âzâd ey puser;
Çend bâşi bend-i sîm ü bend-i zer.

Bağları kopar da âzâd ol, hür bir insan ol ey evlât!
Ne zamana kadar altının, gümüşün esîri olacaksın?

Biraz yanlış veya eksik söylemiş olabilirim. "İnsanın paraya tutsak olması da bir esarettir, bağdır. Onları kopar da, tam hür ol!" diyor.

Hür olan insana *ahrâr* derler. Büyüklerimizden bir tanesinin ismi Ubeydullàh-ı Ahrâr Hazretleri… Horasan'ın Mâverâünnehir'in en büyük evliyâsından birisi.

"—Büyüklüğünü nereden biliyorsun?"

Daha sonraları Hindistan'ı fetheden Bâbür Şah, Timur'un şehzadelerinden birisi… Fergana'da, Semerkant'ta akrabalarıyla, "Şu şehir senin, bu şehir benim." saltanat kavgası yapıyorlarmış. Çarpışmışlar, savaşta yenilmiş, adamlarının çoğu ölmüş. Bu da atına atlamış, hasmından kaçmış. Atını bağların, bahçelerin arasına sürmüş, yollarda izini kaybettirmiş. Harpten sonra, üç-beş saat kaçmaktan sonra, nefes nefese bir çalının dibine yatmış. Düşünün, ne kadar uykusuz, yorgun ki orada uyumuş kalmış.

Rüyasında Ubeydullàh-ı Ahrâr Hazretlerini görüyor, ona; "Evladım! Telaşlanma, seni bulamayacaklar, ölmeyeceksin, kurtulacaksın. Büyük bir devlet kuracaksın." diyor. Hakikaten onu

orada yakalayamıyorlar.

Şeyh efendi rüyada müjdeledi. Neden? Evliyâ da ondan.

Ubeydullàh-ı Ahrâr, Nakşî Tarikatımızın büyüklerinden, mübarek zât. Kabrini Semerkant'ta ziyaret ettik. "Evladım korkma ölmeyeceksin!" diyor; ölmüyor. "Büyük bir devlet adamı olacaksın, büyük bir devlet kuracaksın." diyor.

Hakikaten de oralardan kurtuldu, Hindistan tarafına gitti, oraları fethetti. Hindistan'da Hint-Moğol imparatorluğu diye çok büyük bir imparatorluk kurdu. Taç Mahal gibi eserlerini, tarih kitaplarında okumuşsunuzdur. Onun sülâlesinden evlatları, o eserleri meydana getirdiler.

Ubeydullàh-ı Ahrâr Hazretleri'nin rüyada müjdelemesi, büyük zât olduğunu gösteriyor.

b. Zikri Allah İçin Yap!

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Bundan sonraki söze geçiyorum:

٢٤ - قال ، وقال أبو عثمانَ: الذ كر الكثيرُ أن تَذ كُره في ذِ كْرك
له ؛ إنَّك لم تصل إلى ذِ كْره إلا به و بفضله.

TS. 174/24 (*Kàle, ve kàle ebû usmân*) Ebû Osman ı Hîrî Hazretleri şöyle dedi:

(Ez-zikrü'l-kesîrü en tezkürahû fî zikrike lehû; inneke lem tasil ilâ zikrihî illâ bihî ve bi-fadlih.)

Zikr-i kesîr, Allah'ı çok zikretmek… Kur'an'da Allah'ın bize emri. Kur'an'da size de, bize de Allah'ın emri var. Ne diyor Allah Celle Celâlühû, Teâlâ Kibriyâühû ve Azime şe'nühû ve şemile ihsanüh:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْ كُرُوا اللَّهَ ذِ كْرًا كَثِيرًا (الاحزاب:٤١)

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenü'zküru'llàhe zikran kesîrâ*) [Ey iman edenler, Allah'ı çok çok zikredin!] (Ahzâb, 33/41)

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenû*) "Ey iman edenler!" Siz iman etmiş değil misiniz, mü'min değil misiniz? Sizler mü'minsiniz, bizler mü'miniz. Asırlar boyu bütün müslümanlar, bütün mü'minler!

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenü'zküru'llàhe zikran kesîrâ*) "Ey iman eden kullar, Allah'ı, Rabbiniz'i çok zikredin! Onu zikir ile çok meşgul olun!"

Zikran kesîrâ, çok çok zikretmek… Millet yapıyor mu? Yapmıyor. Dervişlere, çok zikredenlere de kızıyorlar. Cebi, eli, dili, kalbi tesbihli olanlara kızıyor.

Kimler kızıyor? Kâfirler müslümanlara kızar; Hristiyan, Yahudi sevmez, Budist, Hindu sevmez, Brahmanist sevmez. Gayrimüslim, müşrik sevmez. Ne yapalım?

Bazı "Şeriatçıyım!" diyenler de, "Ben de Müslümanım!" diyenler de sevmiyor. Zikrin karşısında duruyor.

Bunlar da iki grup. Bir kısmı radikal… Yabancı kelime kullanmayacaktık eyvah!

Radikalin Türkçesi? Köktenciler; bir kısmı da liberal ilericiler, ama çok aşırı ileri gidiyorlar. Birisi aşırı köktenci, ötekisi de aşırı toptancı. İleriye doğru toptancı…

İlerici diyor ki:

"—20. Yüzyıl'da bu kadar dindar olmaya ne lüzum var? Ben hem namazımı kılarım. Vallahi de, billahi de senede iki defa bayram namazına gidiyorum. Hem de içkimi içerim, ne olmuş yani?" Kimisi böyle diyor.

"—Ben de müslümanım, sadece sen mi müslümansın? Hatta ben senden daha iyi müslümanım." diyor.

"—O adam mı müslüman? Ben ondan daha iyi müslümanım!"

O adam mı dediği; beş vakit namazını kılıyor hacca gitmiş, zekâtını veriyor, İslâm için çalışıyor.

Bu da diyor ki:

"—Ben ondan daha iyi müslümanım."

İyi, maşaallah! Peki nasıl daha iyi müslümansın?

"—Benim kalbim temiz!"

Haydi, getir buraya, Koşuyolu Kalp Hastanesi'ne, kalbini açtır, temizliğini muayene ettir. Temizlik muayenesinde bakalım kalbi temiz mi? Ne kadar temiz?

"—Benim kalbim ondan temiz, ben ondan daha iyi

müslümanım. Pöf! O da müslüman mı! Bu kadar da olunmaz ki canım! Ne olacak?" diyor. Bir kısmı böyle beğenmiyor.

"—İnsanın kalbi temiz oldu mu, yeter." diyor.

Etekler mini, saçlar bukle bukle açık, göğüs ayrım yerlerine kadar teşhirli, kollar da hava sıcak olduğu zaman kısa olabilir. Ne olurmuş, onun kalbi temiz!

"—Plaja gitsem ne olur? Benim kalbim temiz!"

Adam ölüyor; (*İnnâ lil'lâhi ve innâ ileyhi râciûn*) herkes ölecek. Ölürken karısına vasiyet etmiş;

"—Bak hanım, sana vasiyetim olsun, benden sonra sakın örtünme!"

Halbuki hayattayken adamın kocalık vazifesi, karısını örtmekti. Çünkü Allah ona üstünlük vermişti, evin sorumluluğu kocaya aitti. Karısının örtünmesi hayatta iken, bu adama aitti.

"—Hanım! Allah'ın emri örtünmektir. Allah "Başınızdan boynunuzu örterek aşağı kadar örtünüzü alın, vücudunuzu örtün!" buyuruyor.

يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ (الاحزاب:٥٩)

(*Yâ eyyühe'n-nebiyyü kul li-ezvâcike ve benâtike ve nisâi'l-mü'minîne yüdnîne aleyhinne min celâbîbihinne*) [Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve müminlerin kadınlarına (bir ihtiyaç için dışarı çıktıkları zaman) dış örtülerini üstlerine almalarını söyle!] (Ahzâb, 33/59) ayet-i kerimesiyle buyurmuş.

"—Hanımcığım, örtünüver! Çünkü sen benim hanımımsın, ben senin eşinim. Biz birbirimizin mahremiyiz, başkasının görmesine lüzum yok, örtün!" demesi lâzım.

Hayatta iken örtünmesini temin etmemiş. Ölürken, ahirete giderken de demiş ki:

"—Asla başını örtmemeni vasiyet ediyorum."

Onların yanında vasiyet çok kıymetliymiş. Onun için de hanım, kocasının vasiyetine uymuş, başını örtmemiş.

Be hey cahil adam! Vasiyet ettin, öldün, gittin. Hanım başını açtıkça sana günah yazılıyor, güzelliklerini mahremi olmayanlar, nâmahremler görüyor.

"—Vay be, şu kadının saçına bak, ne kadar güzel! Vay şu kadının yüzüne bak, ne kadar güzel!" dese günah.

Neden? Allah, mü'min kadınların ziynetlerini örtmesini emrediyor. Hanım dışarıda örtünecek. Evin içinde kendi eşiyle olduğunda Allah helâl kılmış, bir şey yok; ama dışarıda örtünecek. Tesettür onun için, Allah'ın emri olduğundan yapılıyor.

Bu bey ölürken; "Sakın örtünme hanım!" diye vasiyet etmiş.

Bu hanım kocasının sözünü dinlerse açık gezdiği müddetçe, hem kadın günaha girecek, hem de açık gezmesini vasiyet ettiği için kocası günaha girecek.

Eğer kadın; "Bu vaazdan sonra öğrendim ki kadınların örtünmesi, Allah'ın emriymiş. Kocam cahilliğinden, İslâm'ı bilmediğinden böyle vasiyet etmiş." derse, kurtulur.

O da yobaz, bu da bir çeşit yobazlık…

Bazısı böyle inatçı oluyor, çocuğunu karşısına oturtuyor:

"—Al şu sigarayı iç, al şu rakıyı iç, bu kadar softalık olmaz!" diyor.

Oğlan namaz kılıyor, adam kılmıyor. Kızıyor, biraz da mahcup oluyor, aşağılık duygusuna kapılıyor.

"—Gel buraya, ben senin babanım, şu rakıdan sen de bir bardak iç!" diyor.

"—İçmem baba!" diyor.

"—Ben senin babanım, emrediyorum, içeceksin!" diyor.

İçerse, içen de günaha girer, içtiren de… Kadın başını açarsa, açan kadın da günaha girer, açtıran da…

Kadın ne yapacak?

"—Allah'ın emrini öğrendim." diyecek, başını kapatacak. Kendisi günahtan kurtulacak. Ötekisi o vasiyeti yüzünden çekecek. Allah akıl fikir versin.

Zikrin de muhalifleri var. Ama "Allah çok zikretmeyi emrediyor." dedim, ayet okudum:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا (الاحزاب:٤١)

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenü'zküru'llâhe zikran kesîrâ*) [Ey iman edenler, Allah'ı çok çok zikredin!] (Ahzâb, 33/41)

Bu nasıl olacak? Allah'ı maddi menfaat için değil de sırf onun rızası için zikredersen, çok zikre ulaşabilirsin.

Zikir neden yapılır?

Adam sarık giymiş, cübbe giymiş, eline asa almış, kocaman kehribar tesbih almış; şak şak şak çekiyor, kocaman püskülü var. Sen gösteriş için mi zikir yapıyorsun, ücretini insanlardan mı toplayacaksın?

"—Ben dervişlik gösterisi yaptım. Verin bakalım ne verirseniz!" Sirkte para toplanır gibi.

Sen zikri para için mi yapıyorsun, gösteriş için, başkasına övünmek için, şöhret için, oy için mi yapıyorsun? Sen zikri niçin yapıyorsun? Utandığın için mi, "Başkaları ayıplar." diye mi, neden yapıyorsun?

Allah'tan gayrı bir sebeple yapıyorsan, bu zikir değil. Başka bir maksatla, niyetle yapıyorsan, zikir sevabına ulaşamazsın.

Nasıl yapacaksın? Allah'ı, onun rızası için, Allah için zikredeceksin. Allah sevsin diye yapacaksın.

إِلٰهِي أَنْتَ مَقْصُودِي ، وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي !

(*İlâhî ente maksùdî ve rıdàke matlûbî*) "Yâ Rabbi! Benim muradım, maksudum, gayem, arzum, isteğim, amacım, hedefim sensin; ben senin rızanı kazanmak istiyorum!" zihniyeti ve niyetiyle zikredeceksin.

Dünya menfaati, rahatı için değil, şöhret, para, maaş, dünyada rahat için değil, Allah için… Böyle yaparsan çok zikre ulaşırsın.

"Onu zikretmeye ancak onunla, Allah'ın fazl u keremiyle muvaffak olabilirsin. Allah nasip etmezse, yapamazsın! Onun rızasını kazan, onun için zikretmeye niyetlen de Allah sana zikri müyesser eylesin!" demek istiyor.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Bu çok önemli bir nokta…"Allah, Allah, Allah" diye zikrederken duruyoruz, (*İlâhî ente maksùdî ve rıdàke matlûbî*) diyoruz. Buna *bâz geşt* kaidesi derler. Duracak, bunu diyecek; pirlerimiz böyle söylemiş.

Ne demek?

"—Yâ Rabbi! Benim muradım, arzum sensin; ben senin rızanı kazanmak istiyorum."

"—Allah, Allah, Allah" diyecek, duracak; "İlâhî! Benim arzum, muradım sensin. Ben bunu senin rızanı kazanmak için yapıyorum." diyecek.

Neden? Başka bir sebeple yapmamayı öğrensin diye… Dünya menfaati için değil, sırf Allah rızası için yapmayı öğrensin diye, büyüklerimiz bu sözü söylememizi tavsiye etmişler.

c. Zâlimi Allah Musallat Eder

٢٥ - سمعتُ أبا بكر ، محمدَ بنَ أحمد بن ابرهيم ، يقولُ: سمعتُ أبا الحُسين الورَّاقَ ، يقول: سمعتُ أبا عثمانَ ؛ وسئل: كيف يَستجيزُ للعاقل أن يُزيلَ اللَّائمَة عمن يظلِمُه ؟ فقال: لِيَعلَم أن اللهَ سلَّطه عليه

TS. 175/25 (*Semi'tü ebâ bekrin muhammede'bne ahmede'bne ibrâhîme yekùl. semi'tü ebe'l-hüseyni'l-verrâka yekùl, semi'tü ebâ usman; ve süile*)

Birinci râvi kim? Ebû Bekir Muhammed ibn-i Ahmed ibn-i İbrâhim ibn-i Abdullah… Müellif bundan duymuş.

Muhammed ibn-i Ahmed ibn-i İbrâhim ibn-i Abdullah Ebû Bekr, *(el-belhî*) "Belh şehrindenmiş."

Belh şehri nerede? Horasan'da, Mevlânâ'nın geldiği şehir. Mevlânâ'nın hemşehrisi…

(*Kadime bağdâde*) Belh şehrinden Bağdat'a gelmiş. (*Ve haddese bihâ an muhammedi'bni amribni mûsa el-ukaylî*) Bu şahıstan hadis ilmi öğrenmiş. (*Haddese anhüm muhammedi'bni aliyyi'bni ya'kub*) "Talebesi de Muhammed b. Ali b. Yakub'muş. O da hadisi ondan öğrenmiş."

Belh'ten Bağdat'a gelen şahıs, hadisçi, hadis alimi… Neden Belh'ten Bağdat'a gelmişler? O zaman İslam âlemi böyle bir rahatlık içindeymiş; müslüman istediği yere gidermiş.

Şimdi biz Suudi Arabistan'a, Suriye'ye, Bağdat'a, Mısır'a, Cezayir'e gidemeyiz. Hudutlar, sıkıntılar vesaire.

"—Hocam, sen de her şeye tenkit gözüyle bakma! Hudut var, hudutlarda gümrük var, gümrüklerde kimlik muayenesi var, vize var."

Avrupalılar aralarında vizeleri kaldırdılar. Ben Münih'te oturuyordum, arkadaşlar "Alp Dağları'nı görelim." dediler. Almanya, Münih'ten arabamıza bindik, gittik, Alp Dağlarını gördük. İsviçre'ye girdik, hesap soran yok. Başka bir ülkeye geldik, İsviçre'ye girdik, gezdik, akşam dönüşe Avusturya'ya geçtik. Yine karışan, soran yok. Akşamüstü huduttan, Avusturya'dan Almanya'ya girdik, yine arayan soran yok. Üç dört tane hudut geçtik, adamlar birbirleriyle gelişi gidişi kolaylaştırmışlar.

Kardeşlik böyle olur. Biz tarih boyunca beraber yaşadığımız insanlara gidiş gelişte niye bu kadar zorlanıyoruz? Hac yapacağım, umre yapacağım; neden bin bir türlü zorlukla oluyor?

Biz meselemizi çözememişiz. Doğru değil! Müslümanlar kardeş olduğuna göre, Avrupalıların birbirleriyle gidip gelebildiği gibi, arabasına güvenen Adana'dan binmeli;

"—Ben pazartesiye kadar bir umre yapayım, geleyim! Haydi Allah'a ısmarladık, selâmün aleyküm!" deyip, çıkabilmeli.

Şam, Dımaşk, Ürdün, Amman, ondan sonra Suudi Arabistan'a, Tebük'e geldik. Sonra Vadi-i Teyma'yı geçiyoruz, ondan sonra Medine-i Münevvere'nin hurmaları göründü. Peygamber Efendimiz'in türbesini ziyaret ettik. Oradan Mekke-i Mükerreme'ye...

Hicret yolu var; dört şerit gidiş, dört şerit geliş. İstediğin kadar sürat yap! Mekke'ye de vardık, tavafımızı yaptık, el-hamdü lillâh. Umrenin sevabı çok… Sonra çıktım, memleketime döndüm, pazartesi günü Adana'daki işime yetiştim. Kolayca oldu. Nasıl olur bu? Kardeşlikle olur.

Eskiden oluyordu; Belh'ten, Horasan'dan çıkıyordu, Bağdat'ta

yerleşiyordu. Hadis öğreniyordu, öğretiyordu. Şimdi bunları kaybetmişiz. Birbirimize hasım olmuşuz. Hudutlar kapalı, kavgalı, yollar tehlikeli ve saire… Tabi herkeste kusur var. Ahalide, yöneticilerde, komşu devletlerde, bizde kusur var, her şeyimizde kusur var. Okumuşumuzda da, cahilimizde de, dindarımızda da kusur var; çalışmamışız. Avrupalı yapıyor, biz onu yapamıyoruz, kusur bizde…

Müellif Belh'ten, Bağdat'a gelen Ebû Bekir Muhammed'den, muhaddis olan zâttan duymuş. (*Yekùlü: Semi'tü ebe'l-hüseyni'l-varrâk, yekùl*) O da Ebü'l Hüseyni'l-Varrâk'tan duymuş. O kimmiş?

(*Muhammedi'bni sa'd ebü'l-hüseyin el-varrâk, sâhibi ebî usmân nîsâbûrî*) Bu sözlerin sahibi, terceme-i hâlini okuduğumuz kimsenin arkadaşıymış.

(Kâne fakîhen) Fakih imiş.*Fakih* ne demek? İlm-i fıkhı derinden derine bilen, dini bilgisi sağlam olan…

Fakih olmak, çok sevimli, çok iyi bir şey… Peygamber SAS

Efendimiz buyurdu ki:[38]

مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ (حم. خ. م. حب. عن معوية ؛ حم. ت. والدارمي عن ابن عباس ؛ طس عن عمر ؛ ه. طس. عن أبي هريرة)

RE. 447/9 (*Men yüridi'llâhü bihî hayran yüfakkıhhü fi'd-dîn.*) "Allah bir kimsenin hayrını murad ederse ne yapar? (*Yüfakkıhhü fi'd-dîn.*) Onu dinde fakih yapar, dininin ahkâmını iyi bilen bir

[38] Buhàrî, *Sahîh*, c.I, s.39, no:71; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.718, no:1037; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.80, no:221; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.II, s.900, no:1599; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.92, no:16883; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.85, no:224; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I,s.291, no:89; Buhàrî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.232, no:666; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XIX, s.329, no:755; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.117, no:1436; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XIII, s.306, no:7381; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.240, no:31045; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.264, no:1702; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.V, s.132; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.148, no:257; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.156, no:412; Kudàî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.225; no:346; Buhàrî, *Târih-i Kebîr*, c.II, s.219, no:2259; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XVII, s.457; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.I, s.120; Ebû Avâne, *Müsned*, c.IV, s.506, no:7504; Tahàvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IV, s.241, no:1461; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.406, no:832; Hz. Muaviye RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.28, no:2645; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.306, no:2791; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.85, no:225; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.323, no:10787; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.I, s.121; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.80, no:220; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.319, no:5424; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.76, no:810; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.403, no:20851; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.425, no:5839; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.400, no:439; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.III, s.312, no:2368; Kudàî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.224, no:345; Tahàvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IV, s.248, no:1468; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IX, s.151, no:8756; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.240, no:31047; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IV, s.107; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.I, s.174; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.322, no:3288; Hz. Ömer RA'dan.

Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.1644, no:2647; *Câmiü'l-Ehàdîs*, c.XXII, s.17, no:24175-24178.

insan yapar."

Bu neden böyle? Bir insan ölürken karısına; "Başını örtmeyeceksin!" diye vasiyet ederse, sonunda zararı kendisine olacak. Aklı olsaydı, fakih olsaydı böyle demezdi.

"—Hanım, hâl-i hayatımda ben sana iyi kocalık yapamadım kusura bakma, şimdi ben aranızdan ayrılıyorum, veda ediyorum, çok pişmanım, bari sen bundan sonra aklını başına topla da başını ört, namaza başla, hacca git; bir de benim için birisini hacca götür, belki Allah günahlarımızı affeder." derdi.

Fakih olsaydı böyle diyecekti. Fakih olmak önemli…

(*Yetekellemü ale'l-muâmelât*) Sonra bu zât, insanın günlük yaşayışında komşusuyla, eşiyle dostuyla, müşterisiyle, arkadaşıyla, insanların çeşitli gruplarıyla muamelât-ı beşeriyyesinin nasıl olması, nasıl ahlâkla, mutasavvıfane edeple olması gerektiğinden çok bahseden bir kimseymiş.

Varrâk, kâğıtçı demek. Demek ki kâğıtlar da o zaman alınıyordu, yazılıyordu, satılıyordu; mesleği oymuş.

(*Tüvüffiye senete tis'ûn ve tis'ate aşrate ve selâse mieh*)"Hicrî 319 senesinde vefat etmiş." Allah rahmet eylesin. Kimler yaşamış, şu köhne dünyadan kimler gelmiş, kimler geçmiş?

O da Ebu Osman'dan duymuş, çünkü ahbapmış. (*Ve süile*) Ebu Osman'a sorulmuş:

كيف يَستجيزُ للعاقل أن يُزيلَ اللاَّئمَة عمن يظلِمُه ؟

(*Keyfe yestecîzü li'l-âkili en yüzile'l-lâimete âmmen yazlimühû*) *fekàle liya'leme enne'llàhe selletahû aleyh*.) "Akıllı bir insan, birisi kendisine zulmettiği zaman, kendisini ona kötü duygular beslemek, kızmak, onu kınayıp ayıplamaktan nasıl kurtarabilir?"

Birisi gelecek, birisine zulmedecek, o da o zulmedeni ayıplamayacak kınamayacak, hoş görecek. "Nasıl olur da mümkün olur?" diye soruyor.

Bunu neden soruyor? Güzel ahlak; kendisine zulmedeni affetmekle olur da ondan. Herhalde "Bunu yapamıyorum." demek istiyor, şikâyet ediyor, nasıl olacağını soruyor.

“—Akıllı bir insan kendisine zulmedeni kınamaktan, zulmedene kızmaktan nasıl kurtulabilir? İyi ahlaklı olmak için bu lazım; bunu nasıl yapacak?” diye soruyor.

فقال: لِيَعلَم أن اللهَ سلَّطه عليه

(*Fekàle: Liya’leme enna’llâhe selletahû aleyhi*) “O zulmedeni kendisine Allah’ın musallat ettiğini bilirse, o zaman; ’Bu zalimi bana Allah musallat etti, bu Allah’ın kaderi...’ der, ses çıkarmaz, zulmedeni affeder.”

Onu düşünmesini söylemiş.

Biliyorsunuz bir Nasreddin Hoca hikâyesi var.

“—Vaazda Nasreddin Hoca hikâyesi söylenir mi, ciddi konular konuşurken burası gülme yeri mi?”

Ama güzel, ondan söylüyoruz. Nasreddin Hoca’nın zamanındaki hükümdar Timur, gelmiş her tarafı istilâ etmiş. Nasreddin hoca Akşehir’de, güya o da Anadolu’ya gelmiş. Halbuki, tarih bakımından bunlar mümkün değil ama artık nasılsa isimlerde bir yanlışlık olmuş. Gerçekleşmiş hadise, rivayet edilirken biraz kaymıştır. Meselâ, Timur Anadolu’da değildir de, Nasreddin Hoca Horasan’dadır. Ya da Timur değil de Cengiz istilasından sonra onun evlatlarından birisidir. Neyse mühim olan başka taraf…

Timur, istila ettiği yerdeki ahaliyi yakalıyor:

“—Gel buraya, söyle bakalım ben zàlim miyim, mazlum muyum?” diye soruyormuş.

Adam:

“—Estağfirullah efendim, siz zàlim olur musunuz, siz ağasınız, paşasınız, merhametlisiniz.” filan deyince;

“—Haydi oradan, yalancı, dalkavuk! Benimle alay mı ediyorsun? Bu kadar astım, kestim, yaktım, yıktım, hâlâ bana yağ çekiyorsun. Dövün şunu!” diyormuş; adamları onu dövüyormuş.

Yine bir başkasını yakalıyor, ona da;

“—Ben zalim miyim, mazlum muyum?” diye soruyormuş.

“—Zalim değilsin, mazlumsun.” dese, ‘dalkavuk’ diyecek, dayak yiyecek. Denemek için “Zalimsin!” demiş o da.

"—Vay edepsiz! Ben zalim miyim?" diye onu da pataklatıyor, vuruyor, dövdürüyormuş.

Gelmişler Nasreddin Hoca'ya;

"—Hocam, bu adam başımıza belâ, sokakta yakalıyor, soruyor; 'Ben zalim miyim?' 'Zalimsin!' diyeni dövüyor. 'Zalim değilsin, mazlumsun.' diyeni de dövüyor. "

"—Siz beni, onun bu işleri yaptığı sokağa götürün!" demiş.

Nasreddin Hoca oradan geçiyor. Hocayı da yakalamışlar.

"—Söyle bakalım, ben zalim miyim, mazlum muyum?"

Hoca demiş ki;

"—Sen ne zalimsin, ne mazlumsun. Zalim biziz ki ceza olarak Allah seni bize musallat etti." demiş.

Bu sözde de öyle demek istiyor. Bilsin ki o zalimi kendisine musallat eden Allah'tır. O zaman insan zulmedeni affeder. Zulmedeni kınayıp, bağırıp, çağırıp, tenkit edip, kavgayı daha da büyütmez.

Tabii sadece hükümdarlar zulmetmez; belki sen de zalimsin? Zàlim nasıl olur?

Karısına, evladına, iş ortağına zulmeden de zalim olur. Günah işleyen, nefsine zulmeder, zalim olur. Zulmün pek çok çeşidi var.

Aziz, muhterem ve sevgili kardeşlerim!

Allah bizi her türlü zulümden korusun, kurtarsın.

Fâtiha-i şerife mea'l besmele.

19. 10. 1996 - Söğütlü Çeşme Camii

27. EBÛ OSMAN EL-HÎRÎ HZ. (9)

Eùzü bi'llâhi mine'ş-şeytàni'r-racîm,

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-àlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn, ve şefîu'l-müznibîn muhammedini'l-mustafâ... Ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ila yevmi'l-cezâ...

Emmâ ba'd.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Ebû Abdurrahman es-Sülemî isimli büyük bir alim ve sûfî'nin, tsavvuf büyüklerini, evliyâullahı, salihleri, ashâb-ı kirâmdan sonra yaşamış, onun devrine kadar gelmiş geçmiş mübarek şahısları anlatan *Tabakâtü's-Sùfiyye* isimli çok kıymetli eserini okumaya devam ediyoruz.

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukàt, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teàlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

a. Zengine İzzet, Fakire Tevâzu

Hayatını ve sözlerini okuduğumuz kimse, büyük bir tasavvuf büyüğü, Ebû Osman el-Hîrî en-Nisâburî. Kitabın yegâne baskısı olan Nureddin ibn-i Şüreybe baskısının 175. Sayfası, 26. fıkradan itibaren okumaya devam edeceğiz.

٢٦ - قال ، وقال أبو عثمانَ: اصحب الأغنياءَ بالتَّعزُّز ، و الفقراء بالتذلُّل ؛ فإن التعزُّز على الأغنياء تواضعٌ ، والتذلُّل للفقراء شَرفٌ.

TS. 175/26 (*Kàle ve kàle ebû usmân*) "Râvi Ebû Osman'ın şöyle buyurduğunu söyledi:

(*Ashàbe'l-ağniyâe bi't-teazzüzi, ve'l-fukarâe bi't-tezellüli; feinne't-teazzüze ale'l ağniyâi tevâduun, ve tezellüle li'l-fukarâi şerefün*)

Tavsiye buyuruyor ki bu mübarek zat, Ebû Osman el-Hîrî Hazretleri:

"—Zenginlerle arkadaşlığında izzetlene, izzetlene; fukara ile arkadaşlığında tevazu ile, tezellül ile arkadaşlık et! Çünkü zenginlerin karşısında izzetli davranmak; başı dik durmak, eğilip bükülmemek, dalkavukluk yapmamaktır. İnsan zenginin karşısında böyle duracak.- Fukaranın karşısında da tevazu ve tezellül içinde olacak. Onlara izzetli, itibarlı muamele etmek, şereftir."

Allah-u Teâlâ Hazretleri böyle yapanlara şeref, izzet ve itibar verir. Dünyada, âhirette mevki, makam ve kıymet verir.

Peygamber SAS Efendimiz'in buna benzer bir tavsiyesi, bir işareti var:

اَلتَّكَبُّرُ عَلَي الْمُتَكَبِّرِ صَدَقَةٌ

(*Et-tekebbürü ale'l-mütekebbiri sadakatün*) "Mütekebbir insanlara, yani burnu büyük, burnu havada, kibirli, sağa sola çalım satan, herkese tepeden bakan insanlara tekebbür etmek; onun karşısında ondan daha beter öyle yapmak

sadakadır.”

Neden? Kulluğunu bilsin, ukalalık, edepsizlik etmesin. Herkesten büyük Allah var. Onun verdiği malla mülkle sağa sola çalım satıp tepeden bakmasın, Allah’ın kullarını hor görmesin. Madem öyle görüyor, sen de ona diklenirsin, sen de onun karşısında izzetli itibarlı durursun. Öyle tavsiye ediyor.

Neden?

“—O kötü huyu yerin dibine batsın, öyle kibir yapamasın!” diye.

Fukaranın birisi yan gelmiş yatmış. Vezirin birisi de oradan geçiyormuş, hiç aldırmamış. Böyle güneşleniyor mu ne yapıyorsa… Vezir Hazretleri sinirlenmiş veya paşa Hazretleri, kimse… İzzetli, itibarlı adam… Bakmış orada bir fukara, yan gelmiş yatıyor; yüzüne baktığı, itibar ettiği, ayağa kalktığı, selâm çaktığı yok. Yanına gitmiş, tepesine dikilmiş;

“—Sen benim kim olduğumu biliyor musun?” demiş.

“—Bilmiyorum, kimsin?” demiş.

Giyiminden kuşamından anlıyor, biliyor tabi, mütekebbir bir adam. Rütbesini anlamasa da, kibirli olduğunu anlıyor. O da ârif bir insan, yüz vermiyor, yan gelip yatıyor.

Fatih Sultan Mehmed, Akşemseddin Hazretleri’nin çadırına geldiği zaman Akşemseddin yatıyormuş döşekte, sedirde veya minderde, kalkmamış. “Havalı girdi.” diye kalkmamış. Neden? Kibirlenmesin, izzetlenmesin, tepeden bakmasın diye. Bir terbiye metodu… Mürşidi olduğu için terbiye ediyor.

“—Sen benim kim olduğumu biliyor musun?” demiş.

“—Kimsin sen?”

“—Ben paşayım, şu mevkideyim.”

“—Sonra ne olacaksın?”

Paşaysan şimdi sonra ne olacaksın? Yani kendisinden sonra daha ilerde mevki makam var mı? Dur bakalım. Onu yoklamak için soruyor.

“—Beylerbeyi olacağım.”

“—Sonra?”

“—Sadrazam olurum.”

“—Sonra ne olabilirsin?”

Padişah olacağım da diyemez ki. Kafasını keserler yani sadrazamlıkta durması lazım. Padişah olacağım dese, "Vay sen saltanatı devirip, kendin mi padişah olmak istiyorsun?" derler. Onu diyememiş, düşünmüş, yutkunmuş, kalmış. Sadrazamlıkta durması lazım!..

"—Hiç!" demiş.

"—Sen bu kadar uğraşacaksın da, neden sonra hiç olacaksın. Ben şimdiden hiçim!" demiş, vurmuş kafayı yine yatmış.

İnsanın kibrini, gururunu yenmesi, mevkiin, makamın, şunun bunun verdiği tekebbürden vazgeçmesi kolay değil; zor. Hiç olmak kolay değil. Varlık içindeyken, varlıktan dolayı tekebbür etmemek çok güzel bir ahlâk. Herkes yapamıyor. Yapamadığı zaman karşısındaki ona dalkavukluk yapmayacak.

İslâm'da dalkavukluk yok. Peygamber Efendimiz diyor ki:[39]

أَحْثُوا التُّرَابَ فِي وُجُوهِ الْمَدَّاحِينَ (عد. حل. عن ابن عمر ؛

طب. عن المقداد ؛ ت. عد. عن أبى هريرة)

RE. 18/4 (*Ühsu't-turâbe fî vücûhi'l-meddâhîn*) "Meddahların, dalkavukluk yapan, çok metheden insanların yüzlerine toprak saçın!" Alın toprağı, yüzüne saçın, yani üf falan yapamasın. Öyle

---

[39] Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.94, no: 5684; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.258, no: 812; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.99; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.165, no:275; İbn-i Adiy, *el-Kâmil*, c.IV, s.186; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.106, no:355; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2297, no:3002; Tirmizî, Sünen, c.IV, s.599, no:2393; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.669, no:4804; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1232, no:3742; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.124, no:339; Bezzâr, *Müsned*, c.VI, s.48, no:2113; İbn-i Ebî Şeybe, c.V, s.297, no:26259; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.158, no: 1158; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XX, s.244, no:576; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.242, no:20926; Mikdâd ibn-i Esved RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.600, no:2394; İbn-i Adiy, *el-Kâmil*, c.III, s.345; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, no:1033, no:7960. *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.56, no: 135; *Câmiu'l-Ehàdîs*, c.I, s.459, no:732.

methetmek yok.

Birisi, birisini methediyordu, Peygamber SAS Efendimiz dedi ki;

"—Mahvettin arkadaşını, kestin! Sanki kestin gibi..."

Neden? Methedile methedile insanın nefsi kabarır, kibirlenir, huyu kötüleşir. Bu sefer, birisi ona o izzeti, itibarı göstermeyince onunla uğraşmaya, ona kızmaya başlar, şımarır. "Ben, ben, ben!" Benlik davasına düşer. Allah, benlik yapanı, mütekebbir olanı hiç sevmez. O huyun kesilmesi lazım. Kesilmesi için de, kimsenin kimseye dalkavukluk yapmaması lazım!

Eyvallah… Dalkavukluk, meddahlık, şakşakçılık vs. Bunlar doğru şeyler değil.

Bazı insanlar neden itibar görür? Zenginlikten dolayı itibar görür, Bazı insanlar neden itibar görüyor? Bazıları mevkiinden makamından dolayı itibar görür. Bunların hepsi geçici... Mevki makam dünyada kalır. "Bir insan dünyada padişah oldu." diye, Allah onu cennette de padişah yapacak değil. Belki, zalim olduğundan cehenneme gidecek. Padişahın kölesi cennete gidecek ama, belki padişah cehenneme gidecek.

Padişah demeyelim de hükümdar diyelim! Çünkü bizim padişahlarımız umumiyetle namazlı niyazlı kimselermiş.

O tarafta öyle dünya rütbesi geçerli değil. "Her vezir cennete gidecek, cennette vezirlik rütbesi ile dolaşacak." diye bir şey yok. Belki fakir cennete girecek, vezir giremeyecek. Belki patron cennete giremeyecek de zavallı işçi, amele, köylü, çoban girecek. Belli olmaz! İyi huyuna, imanına, takvâsına göre…

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ (الحجرات:١٣)

(*İnne ekrameküm inda'llâhi etkàküm*) "Allah indinde sizin en kıymetliniz, en şerefliniz, takvâsı en çok olanınızdır." (Hucurat, 49/13)

Allah'tan en çok kim korkuyor, Allah en çok onu sever. Allah yanında kim en yüksek rütbede? Allah'tan takvâsı en çok olan…

Peygamber SAS Efendimiz karşıda kara renkli, sarı renkli bir bulut görünce sapsarı kesilirdi. "Acaba kavmime azap mı

edilecek?" diye.

Takvâya, ibadete, taate, gece uykusuz kalmaya, gündüz oruç tutmaya herkesten daha fazla rağbet ederdi. Ashabdan kimse ona yetişemiyordu. Takvâsı en çok olan Rasûlüllah Efendimiz'di. O öyle olduğu için Ebû Bekir es-Sıddîk Efendimiz de öyleydi. Ötekisi de öyleydi, berikisi de öyleydi. Gece tir tir titrerlerdi; gözyaşlarından yanakları, sakalları ıslanırdı.

Hz. Ömer RA'ın gözyaşları yüzünde iz yapmıştı. Gözyaşı iz yapar mı? Demek ki çok ağlayınca yapıyor. Pamukkale'nin sularının aktığı yerde iz yapması gibi gözyaşı da iz yapıyor. Ağlamaktan o koca babayiğit Hz. Ömer'in yüzünde gözyaşlarının izi olurdu.

Takvâsı en yüksek olan, en kıymetlidir. Parası, mevkii, tahsili olmayabilir ama takvâsı var… Takvâsı en yüksek olunca en asaletli, en kıymetli, en rütbelisi o oluyor.

Aksi durumlarda, öteki insanlara haksız yere dalkavukluk yapılınca, zaten adam iyi ahlaklı değil bir de dalkavukluk yapıldı mı, kötü huylarının üstüne kibir de biniyor, katmerli kötü oluyor. Elinde güç kuvvet varsa zalim oluyor. Sadece para pul varsa, acayip bir adam oluyor. Kibrinden yanına yanaşılmayan, herkese dudak büken, yan bakan bir insan oluyor. Kimseyi beğenmiyor.

"—Bu köylü, şalvarlı, oturmasını kalkmasını bilmiyor, telaffuzu şöyle!"

Ne olacak?

Bilal-i Habeşî Efendimiz, (*Hayye ale's-salâh*) diyemezmiş. Habeşistan'dan gelme olduğu için, (*Heyye ale's-salâh*) dermiş. Telaffuzu Arapların keyfine uygun değilmiş. Şikâyet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz:

"—Onun (*Heyye ale's-salâh*) demesi, başkalarının doğru telaffuzundan bile daha kıymetli... Çünkü o kalpten söylüyor." demiş.

Telaffuzu bozuk olabilir; "Napıyon?" diyebilir, "Nidiyon?" diyebilir. "Biz seni aradıh, bulamadıh!" diyebilir. "Biz Kayseri'ye gidiyoh!" diyebilir. Olsun… Telaffuzu öyle, giyimi böyle ama kalbi temizse, Allah sever. Ötekisi lügat parçalıyor, giyimi güzel,

altında arabası iyi, zengin ama huyları kötüyse, Allah onu sevmez.

Onun için Ebû Osman-ı Hîrî Hazretleri diyor ki;

"—Zenginlerle izzetli, itibarlı, dikkatli, vakarlı ahbaplık et! Zengin diye eğilip, bükülüp dalkavukluk yapma, onun huyunu da bozarsın. Kendi huyun da bozuk olduğundan, Allah seni de sevmez, onu da sevmez."

Bir insan zengin birine sırf zenginliğinden dolayı izzet itibar ederse, dininin üçte ikisi gider. Yarısından çoğu gider. Neden? Zengine zengin diye itibar ediyor.

Nasıl olacak? Dikkat edecek, bakacak; huyu iyi mi, değil mi? Huyu iyiyse, maşallah... Değilse; uzak duracak.

Evliyâullahtan Hâtem-i Esam Hazretleri; Medine-i Münevvere'ye varmış, bakmış ki her tarafta zenginlerin, paşaların, vezirlerin, o zamanın itibarlı eşrafının köşkleri, kasırları var, saray gibi...

Saf saf gelmiş, sormuş oralarda, demiş ki:

"—Peygamber Efendimiz'in sarayı nerede?"

"—Bre cahil!" demişler.

Cahil değil ama bir maksatla soruyor yani. Giyiminde de kendisinin evliyâ olduğunu gösterecek bir belirti yok. Üstünde; "Bu evliyadır ha, dikkat edin!" diye bir yazı da yazmıyor. Hâtem-i Esam Hazretleri bu, meşhur evliyaullahtan…

Demiş ki:

"—Peygamber Efendimiz'in sarayını göstersenize bana!"

"—Bre cahil!" demişler. "Peygamber Efendimiz'in sarayı marayı yoktu. Çok mütevazi bir evde yaşıyordu. Üstü hurma dalları ile örtülü, duvarları çamurla sıvanmış, basit basit hücreleri, bir arşın eninde, üç arşın boyunda odaları vardı."

Ne demek? Somya kadar demek... Somya kadar odaları vardı. Bir kişilik somya kadar odaları vardı

"—Efendimiz'in sarayı yoktu da, bunların bu sarayları ne o zaman?"

Nasihat etmek için öyle söylemiş. Zengini, "Zenginsin!" diye methetmemiş.

Zenginin birisi bir àrif zâtı almış; yaptırdığı sarayı gezdirmiş; "Balkonu şöyle, bahçesi böyle, ikinci katı böyle." vesaire, vesaire…

"—Nasıl, güzel mi?" diye sormuş.

"—Yazık etmişsin!" demiş. "Bu dünyada ev yapacağına, ahirette ev yapsaydın, yazık etmişsin! Paraları böyle keyifle harcayacağına, Allah yolunda harcasaydın." demiş.

Onun hoşuna gidecek laf söylemiyor, dalkavukluk yapmıyor, "Bu kadar parayı taşa, toprağa bağlayacağına Allah yoluna sarf etseydin, yanlış yapmışsın!" demiş.

Biz bu devirde bunu diyemiyoruz. Allah hepimize güzel huylar nasip etsin.

"—Zenginlerle izzetli, teazzüzlü ahbaplık et. Kendini çek, sakin ol, vakur ol! Öyle dalkavukça eğilerek ahbaplık etme ki, o da şımarmasın, sen de Allah'ın kızdığı kul olmayasın..."

"—Fakirlere de tevazu göster, tezellül et!"

Tezellül etmek ne demek? Zilletli gibi davranmak demek.

"—Zenginlere izzetle, itibarlı duruşla muamele etmek tevazuun ta kendisidir, asıl tevazu odur. Fakirlere tevazu göstermek, tezellül göstermek de şereftir." buyurmuş.

Demek ki, garibanı hor görmeyeceğiz, kalbine bakacağız. Köylü, işçi, amele olabilir, cahil, tahsilsiz olabilir ama kalbi temizdir, saftır, Allah sever.

Zenginin birisi, garibanlardan birini hacca götürmüş. Parası yok, pulu yok, câhil, fakir… Eski kitaplar yazıyor bunu.

Medine'de arkadaşları demişler ki:

"—Allah tarafından hepimize 'Hacı oldun, günahların affolundu.' diye kâğıt verildi, senin kâğıdın nerede?" demişler.

"—Kimse bana öyle bir kâğıt vermedi, sizde var mı?" demiş.

"—Allah hepimize, 'Haccın kabul oldu.' diye kâğıt verdi, seninki nerede?" demişler.

Mübarek gece kalkmış, abdest almış, namaz kılmış. Seccadeye, secdeye kapanmış; yalvarmış, yakarmış, ağlamış. Demiş ki:

"—Ya Rabbi! Haccının kabul olduğuna dair herkese kâğıt vermişsin, bana vermedin. Ya Rabbi! Yoksa haccım kabul olmadı mı? Affet Ya Rabbi! Haccımı kabul et!"

Nasıl tatlı tatlı dua edip yalvardıysa, önüne "Haccın kabul olunmuştur." diye yazan bir kâğıt düşmüş.

"—Tamam, çok şükür, Allah bana da verdi, arkadaşlarımın yanında mahcup olmayacağım." demiş.

Ertesi gün arkadaşlarının yanına gitmiş. Tabii onlar yaptıkları şakayı unuttular bile. Bu, Allah'ın saf kulu işte… Gece ağladı, yalvardı, yakardı. Arkadaşlarına:

"—Nihayet Allah bana da bir kâğıt verdi." demiş.

Kâğıdı almışlar, bakmışlar;

"—Allah Allah, dünya kâğıtları gibi bir kâğıt değil. Kâğıt ama, dünya kağıtları gibi kağıt değil. Yazısına bakmışlar, dünya yazısı gibi bir yazı değil. Mürekkebine bakmışlar, emsalsiz bir şey... Etrafa mis gibi kokular saçılıyor."

"—Bunu nereden buldun, kim verdi?" diye sormuşlar, sîgaya çekmişler.

"—Vallàhi hiç kimse vermedi, gece ağladım yalvardım. 'Ya Rabbi! Benim haccımı kabul etmedin mi?' dedim, işte böyle önüme düştü." demiş.

Allah saf, temiz kulunu nasıl seviyor. Bazen saf olur, başkaları onu alaya alırlar. Ama Allah severse, onun sevdiği insan yükselir.

Fukaraya tevazu göstereceğiz; ona yumuşak, sevgiyle muamele edeceğiz. Zenginin karşısında da ihtiyatlı, izzetli olacağız. Malına tamah etmeyeceğiz, lüzumsuz dalkavukluk yapmayacağız, methetmek yasak… Hakkı, hayrı, doğruyu söyleyeceğiz. Bunu tavsiye ediyor.

b. Allah'ın Azabından Affına Sığınmak

٢٧ - سمعتُ محفوظًا يقولُى: سألتُ أبا عثمانَ، عن قول النبي صلى الله عليه و سلم : (أَعُوذُ بِكَ مِنْكَ) فقال: استعملْ الصدق في اللفظتين المتقدِّمتين يبلغ فهمك إلى هذ ه الكلمة ؛ وهو قوله: أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ ، وَ بِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ .

TS. 175/27 (*Semi'tü mahfûzan yekûlü: Seeltü ebâ usmâne an kavli'n-nebiyyi SAS: Eùzü bike minke. Fekàle: İsta'mili's-sıdka fi'l-lafzateyni'l-mütekaddimeteyni yeblüğu fehmüke ilâ hâzihi'l-kelimeti; ve hüve kavlühû: Eùzü bi-rıdàke min sehatike, ve bi-muàfâtike min ukùbetik*)

Bu kitabı yazan Sülemî Hazretleri Mahfuz'dan duymuş. Mahfuz kimmiş? Okuyalım.

(*Mahfûz, hüve mahfûz ibnü mahmûd en-nisâbûrî el-melâmetî. Tüvüffiye selâse ve selâse mieh*) "Bu zât, hicrî 303 senesinde vefat etmiş olan Nişaburlu Mahfuz. (*Ve lehû tercemetin fi't-tabakàtü's-sâlise min hâze'l-kitâb*) Bu kitabın üçüncü bölümünde hayatı anlatılacakmış.

İlerideki aylarda nasip olursa inşaallah Mahfuz'u da okuruz, anlarız. Mübarek bir zât. Kitabın yazarı da ondan işitmiş. Ebû Osman-ı Hîrî Hazretleri'ne Mahfuz isimli mübarek Peygamber Efendimiz'in duasını sormuş.

Efendimiz şöyle dua etti:

أَعُوذُ بِكَ مِنْكَ

(*Eùzü bike minke*) "Yâ Rabbi, senden sana sığınırım!"

"—Bu ne demek?" diye sormuş.

Ebû Osman cevap olarak demiş ki:

(*İsta'mili's-sıdka fi'l-lafzateyni'l-mütekaddimeteyni yeblüğu fehmüke ilâ hâzihi'l-kelimeti*) "Bak, doğruluğu, daha önce geçen iki cümlede tatbik et, kullan! O zaman bu üçüncü cümleye senin aklın erer, mânâyı kavrarsın."

Peygamber SAS Efendimiz'in duasında geçen daha önceki iki cümle ne? (*Ve hüve kavlühû*) Peygamber Efendimiz ne dedi:[40]

اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ ، وَ بِعَفْوِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ ،

وَبِكَ مِنْكَ (م. د. ت. ن. ه. حم. حب. ك. ع. عن عائشة ؛

د. ت. ن. ه. حم. ك. ط. طس. ع. ش. ق. عن علي)

(*Allàhümme innî eùzü bi-rıdàke min sahatike*) "Yâ Rabbi, senin kızgınlığından hoşnutluğuna sığınıyorum! (*Ve bi-muàfâtike min ukùbetike*) Beni bir cezaya, belâya uğratmandan, afiyet üzere etmene, muàfâtına sığınıyorum!" dedikten sonra, (*Eùzü bike*

---

[40] Müslim, *Sahîh*, c.I, s.352, no:486; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.295, no:879; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.524, no:3493; Neseî, *Sünen*, c.I, s.102, no:169; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1262, no:3841; İmam Mâlik, *Muvattà* (*Rivâyet-i Yahyâ*) c.I, s.214, no:499; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.58, no:24357; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.I, s.328, no:654; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.V, s.258, no:1932; Hàkim, *Müstedrek*, c.I, s.352, no:832; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.I, s.143, no:33; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.70, no:197; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VIII, s.48, no:4565; Abdü'r-Rezzâk, *Musannef*, c.II, s.157, no:2883; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.383, no:3837; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.127, no:608; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.98, no:158; Hz. Aişe RA'dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.452, no:1427; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.561, no:3566; Neseî, *Sünen*, c.III, s.248, no:1747; İbn-i Mâce, Sünen, c.I, s.373, no:1179; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.96, no:751; Hàkim, *Müstedrek*, c.I, s.449, no:1150; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.19, no:123; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.283, no:1992; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.I, s.237, no:275; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.89, no:29711; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.42, no:4650; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.452, no:1444; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.56, no:81; Hz. Ali RA'dan.

minke) “Senden sana sığınıyorum yâ Rabbi!” dedi.

“—İlk ikisindeki doğru mânâyı anladığın zaman, üçüncüyü de anlarsın!”

Biz kendimiz izah edelim:

İnsana dünyada, âhirette belâ, ceza, azap ve kötülük gelirse kimden gelir? Katilden, hırsızdan, hayduttan, teröristten mi gelir? Kimden gelir?

Şimdi millet, “Elbette onlardan gelir.” diyecek. Pekiyi, gel bakalım! Öyle diyenleri karşımıza alıyoruz, diyoruz:

“—Âmentü’yü oku bakalım!”

“—Ne olacak şimdi, ne ilgisi var?”

“—Oku, oku!”

آمَنْتُ بِاللَّهِ ، وَمَلائِكَتِهِ ، وَكُتُبِهِ ، وَرُسُلِهِ ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ، وَبِالْقَدَرِ ،
خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللهِ تَعَالَى ، وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ

(*Âmentü bi’llâhi*) “Allah’a inandım. (*Ve melâiketihî*) Meleklerine inandım. (*Ve kütübihî*) Kitaplarına; Kur’an-ı Kerim’ine ve öteki kitaplara inandım.” Üç… (*Ve rusülihî*) “Gönderdiği peygamberlere inandım.” Dört… (*Ve’l yevmi’l-âhiri*) “Âhiret gününe inandım.”

“—Bu dünya bitecek, başka bir hayat gelecek mi?”

“—Gelecek; ölümden sonra ikinci bir hayat var.”

Sonra, (*Ve bi’l-kaderi, hayrihî ve şerrihî mina’llàhi teàlâ*)

Ne dedin sen? Arapça’yı bilmediğin için sözünün farkında değilsin. Dedin ki:

“—Hayrın ve şerrin, kaderin hepsi Allah’tan; ben ona inandım.”

Kader, Allah’ın mukadderâtıdır, takdîrâtıdır. Hayrın da, şerrin de, hayır veya şer gibi görünen şeylerin hepsinin aslı birdir, Allah insanın alnına yazıyor.

Hastalandın, sıhhatlendin, iyileştin, şifa buldun; Allah’tan... Zenginleştin, fakirleştin; Allah’tan… Hayır, şer ne düşünürsen Allah’tan... Bu gün neşeli geçti; Allah’tan… Bu gün birileri geldi çattı bana, şöyle oldu, böyle oldu; teferruatı bırak,

Allah'tan… Çünkü imtihan oluyorsun.

İmtihan sorusu nereden gelir? İmtihanı yapandan gelir.

"—Bana bu soruyu kim sordu, karşıma gelsin?"

Sen otur sırada; soruların cevabını kâğıdına yazmaya bak! Çünkü bu soruyu imtihanı yapan sordu. Hiç boşuna çırpınma, bu soruları cevaplandır. Talebeye soruyu beğenip beğenmediği sorulmaz;

"—Talebe! Beğendin mi soruları?"

Beğense ne olacak, beğenmese ne olacak; cevap verecek.

Hepimiz bu dünyada imtihan oluyoruz. Hepimize çeşitli yerlerden soru geliyor. Nasıl soru geliyor?.. Çeşitli konularda soru geliyor. Allah her şeyimizi yoklamak için çeşitli sorular soruyor.

"—Bakalım zengin olursa nasıl davranacak, bir zenginlik vereyim!"

Zenginlik veriyor. Adam paraları cebine yerleştirdi mi, etrafına; "En güzel eğlence nerede olur?" diye soruyor. Haydi yallah oraya! Hangi bar, pavyon; hangi deniz kenarı, plaj; hangi safalı yer?

Bazılarına Türkiye dar geliyor, haydi Avrupa'ya… Bazılarına Avrupa da dar geliyor, bıkıyorlar, haydi Afrika'ya... Afrika'da, Kenya'da aslan avına gidiyor, dönüyor. Uçağı var, özel uçak tutuyor... Veyahut Monte Karlo mu diyorlar neresiyse, kumar oynamaya gidiyor. Rulet çeviriyor, bilmem hangi kumarı oynuyor, dünyanın parası yutuluyor orada… Türkiye'nin bütün paraları kumarhaneye gidiyor. Ondan sonra geliyor;

"—Oh ne eğlendik ya! Ne heyecan, ne heyecan öldük yahu! Dırrrrr, rulet döndükçe benim numarama gelecek mi gelmeyecek mi? Tüh gelmedi. 100 bin dolar kaybettim, bilmem ne…"

Bak zenginliği kaybetti işte. Zenginlik imtihanını kaybetti. Neden? Parayı kazanınca kendisine parayı veren Allah'ı unuttu, Rahmân'a itaati bıraktı, şeytana itaat etmeye başladı. Şeytan vermedi ki parayı, zenginliği; Rahmân verdi.

"—Hakikaten Rahmân mı veriyor?"

Esmâ-i Hüsnâ'da ne geçiyor? Muğnî, Ganî, el-Ganiyyü'l-Muğnî, kendisi de ganîdir, başkasını da ganî edendir. el-Mû'tî veren de, el-Mâni' vermeyen de, mâni olan da odur.

Kimisine fakirlik veriyor; para pul bitiyor, sıfıra düşüyor. Yoksulluk, borç, sıkıntı başlıyor. Ekmekleri katıksız yenmeye başlıyor. Sıkıntılar başlıyor. Bu sefer isyan bayrağını açıyor, Ya Rabbi de, bilmem ne de. Artık burada söyleyemem tabi. Ondan sonrası, nokta nokta inkâra gidiyor, isyana gidiyor.

Ne yaptı? Bu da fakirlik imtihanını kaybetti.

Kimisine mevki makam verir, kimisine sıhhat verir.

Sıhhatinde ne yaptın, hastalığında ne yaptın? Zenginliğinde ne yaptın, fakirliğinde ne yaptın? Gençliğinde ne yaptın, ihtiyarlığında ne yaptın? Serbest zamanda ne yaptın, meşgul olduğun zaman, işler başına üşüştüğü zaman ne yaptın?

Bunların hepsi, kaderin cilvesi, Allah'ın imtihanlarının bir tanesi… Hepsi bir imtihan… Bunlar karşısında güzel davranırsan, cevabı güzel verirsen, Allah seni seviyor. Güzel cevap vermezsen, imtihanı kaybedersen, cezayı yiyorsun.

(*Eùzü bike minke*) "Yâ Rabbi! Cezayı veren de, beni mahvedecek olan da sensin. Dilersen mahvedersin. Onun için senden sana sığınıyorum, bana ceza verme yâ Rabbi!"

Gelelim öteki cümlelere.

(*Eùzü bi-rıdàke min sehatike*) "Yâ Rabbi! Senin kızgınlığına uğramaktan sana sığınırım, senin hoşnutluğunu isterim. Yardım et, tevfikini refik eyle… Bana hakkı göster, hakka uyacak kuvvet ver de, senin hoşnut ve razı olacağın şeyleri yapayım! Senin kızacağın işleri yapmayayım. Şeytana yenik düşmeyeyim, nefsime mağlup olmayayım."

Bir de Allah, bazı insanları cezalandırıyor, bazı insanları şu anda cezalandırmıyor. Belli olmaz. Çeçenistan'da harp var, Türkiye'de yok. Doğu Anadolu'da tehlike var; İstanbul'da, İzmir'de, Bursa'da yok. Belli olmaz!

"—Allah'tan istediğiniz zaman afiyeti isteyiniz."

İnsanın başının esen olması, âfiyettir. Afiyetin iki mânâsı var: Hem sıhhatli olmak, rûhen bedenen hasta olmamak, elemli kederli olmamak; hem de şen olmak. Malında, canında, çevresinde canını sıkacak bir şeyler olmaması.,,

Allah'tan isterken ne isteyeceğiz?

"—Yâ Rabbi! Bize hem dünyada, hem âhirette afiyet ver." diyeceğiz.

Ne demek? Hem vücudumuz sıhhatli olsun, hem kafamız dinç olsun, hem günümüz hayırlı geçsin, hoş ve şen olsun hepsi birden... Afiyet kelimesi, çok güzel bir kelime…

Bir insanın başının dertte olmaması, afiyette olması demektir. Afiyeti veren de, cezayı veren de Allah'tır.

(*Eùzü bi-muàfâtike min ukùbetike*) *Ukùbet*, cezâ demek. "Belâlara uğratmandan, selâmette ve afiyette etmene sığınırım. Yâ Rabbi! Beni belâlara uğratma, afiyet üzere yaşat!"

"—Peki hocam bu duayı öğrendik biz." Üç sene önce öğrenmiştir beş sene önce öğrenmiştir, yedi sene önce öğrenmiştir. "Ben bu duayı yapıyorum ama yine bazen başıma beni sıkacak olaylar geliyor, canım sıkılıyor, afiyet üzere olmuyorum, patlıyorum, sıkılıyorum, kızıyorum, üzülüyorum."

Olabilir. Sen duayı edersin; iyi şeyleri istemek senin de

hakkın… Dünyada, âhirette afiyeti iste, huzuru, saadeti iste; tamam… İstemek senin hakkın... Dua etmek ibadettir. Allah, dua eden kulu sever. Ama Allah illâ ki, "Senin istediğin şeyi, senin istediğin gibi yapacak." diye bir mecburiyet yok.

Böyle bir şey yok. Ayet-i kerimede buyruluyor ki:

لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ (الأنبياء: ٢٣)

(*Lâ yüs'elü ammâ yef'alü ve hüm yüs'elûn*) [Allah, yaptığından sorumlu tutulamaz; onlar ise sorguya çekileceklerdir.] (Enbiyâ, 21/23)

İnsanlar sorgu suale tâbi tutulurlar. Sorumlulukları, mesuliyetleri vardır. Mahkemeye düşerler; bakan da olsa, başbakan da olsa bakarsın yüce divana çıkabilirler. Ama kimse Allah'a sorgu sual soramaz.

O nasıl dilerse öyle yapar. Ona sorgu sual sorulmaz; sana imtihan sorusunu dilediği gibi sorar. Ama sen dua ettiğin zaman karşılıksız kalmıyorsun. Evvelki derslerde bu esrarı anlatmıştık. Dua ettin mi yine mutlaka bir şey kazanıyorsun. Ya bu dünyada, ya âhirette…

Mesela dua ediyorsun; senin duanın zıddını da bir başkası diliyor.

"—Yâ Rabbi! Bugün yağmur yağsın, portakal bahçeleri ıslansın, portakal büyüsün, tatlansın…"

Öbür tarafta, portakal bahçesinin yanındaki komşu da pamuk ekmiş, pamukçu da aynı yerde. O da diyor ki;

"—Aman yâ Rabbi! Sakın ha yağmur yağdırma, pamukların üstüne yağmur yağdı mı lekeleniyor. Lekelenince bunun fiyatını kırıyor toptancı."

Ne olacak? Çömlekçi güneş ister, ekinci yağmur ister.

Birisi ötekisine;

"—Kahrolsun, ölsün bu herif, yıkılsın, boynu devrilsin, canı çıksın, duvarın altında kalsın." diyor.

Neden? Kızıyor. O da;

"—Yâ Rabbi! Sen bana hayırlı ömür, sıhhat, afiyet ver." diyor.

Bunların hepsinin idaresi, âlemlerin Rabbinin bileceği bir

iş… Allah-u Teâlâ Hazretleri dilediğini yapıyor. Bir sebeple, bir hikmetle, bir sebepten dolayı insanların bu dünyada istediklerini vermiyorsa, vermemişse, âhirette mükâfâtını vereceğini bildiriyor.

Duanın karşılığı mutlaka var, duada boş yok. Ama "Dünya senin istediğin gibi olacak." diye bir şey yok. Eğer dünya benim istediğim gibi olacak olsaydı, Çeçenler Rusları yenerlerdi, orada müstakil devlet kurarlardı. Kazan'da da Kazan hanlığı kurulurdu, Azerbaycanlılar da Ermenileri yenerlerdi, Türkiye'nin hududuna dayanırlardı; biz de Türkiye Azerbaycan, iki kardeş birleşirdik, Hazar denizine açılırdık. Oradan da Orta Asya'ya, "Ver elini!" derdik.

Gönlümüz neler istiyor ama, o bilir. Nasıl dilerse, öyle olur. Ona da bir şey diyemeyiz. Yaradan âlemlerin Rabbi, hikmetleri var, bilmediğimiz bin bir türlü sebep var. Belki cezadır. Belki onlar, uzun yıllar Allah'ı unuttular da Allah, "Dur, ben size bir ceza vereyim, başınız bir derde girsin de, bak o zaman nasıl Allah dersiniz!" dedi; ondan o cezayı verdi.

Sen de şimdi tam cezayı verdiği sırada; "Yapma yâ Rabbi!" diyorsun. "Yapma yâ Rabbi, etme yâ Rabbi!" diyorsun

Ama öbür taraf cezayı hak etmiş oluyor. Kaderin esrarı var, Allah'ın işlerine akıl ermez ama, hepsi güzel. Anlayan her şeyin güzel olduğunu anlar.

Mevla görelim neyler.
Neylerse güzel eyler.

İşin doğrusu bu... Her şey güzeldir.

Ey lütfu çok, kahrı güzel,
Lütfun da hoş, kahrında hoş.

İşin doğrusu budur. Ama herkes bunu anlamaz. Çok kimse anlamayabilir. Peygamberler anlar, àrifler anlar, evliyâullah anlar. Biz dua ederiz, nasıl olursa olur. Her şeyin ondan olduğunu gösteren cümleler bunlar.

"—Yâ Rabbi! Senin kızgınlığından, senin hoşnutluğuna sığınırım. Bana kızma, beni hoşnut olduğun bir kul eyle!"

"—Yâ Rabbi! Senin ukùbetinden senin muàfâtına sığınırım. Yâ Rabbi! Beni cezalara çarptırma, beni afiyet üzere eyle!"

"—Yâ Rabbi! Senden sana sığınırım, seni bırakıp da nereye gideceğim?"

"—Allah bana ceza veriyor." diye uğrayacağım, müracaat edeceğim bir başka makam yok ki. "Yâ Rabbi! Senden sana sığınırım. Senin rahmetin geniştir, lütfun çoktur." diye Allah'a iltica edeceğiz.

Çok mühim tabii, biraz anlattım, daha da çok şeyler söylenebilir. Her şey Allah'tan...

لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ

(*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh*) Hakiki tevhid bu... Bu mânaları anlamak, hakiki tevhid. *Lâ ilâhe illa'llah* demek yetmiyor, mânasını da bilmek gerek. *Lâ ilâhe illa'llah* demek yetiyor ama, sen *Lâ ilâhe illa'llah* deyip de hastalığa itiraz edersen, kaderin cilvesine itiraz edersen, raydan çıkmış oluyorsun. Anlayacaksın ki L*â ilâhe illa'llah'ın* parantez içinde, bir derin mânası daha var: *Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh…*

لاَ فَاعِلَ إِلاَّ هُوَ

(*Lâ fâile illâ hû*) "Her şeyi yapan Allah'tır." Onu anladığın zaman tevhidi tam olarak anlamış oluyorsun. O zaman Yunus Emre gibi, Mevlana gibi hoş bir insan oluyorsun. Cihanın parmak ısırdığı, hayran kaldığı, hayret ettiği bir insan oluyorsun. Cümle cihan halkı üstüne çullansa, senin sırtını yere getiremiyor.

Neden? Anladın, tevhidin sırrını, esrarını anladın, Allah'a tam bağlandın; o zaman iş tamam oluyor.

c. Saidliğin ve Şakîliğin Alâmeti

٢٨ - قال ، وسئِل أبو عثمانَ: ما علامةُ السعادةِ والشقاوَة ؟ فقال:

علامةُ السعادة أن تطيعَ الله ، وتخافَ أن تكون مَرْدوداً ؛ و علامةُ الشقاوةِ أن تَعصَى اللهَ ، و ترجُوَ أن تكونَ مقبولاً .

TS.175/28 (*Kàle, ve süile ebû usmân*) Aynı râvi, Ebû Osman'a şöyle bir soru sorulduğunu söyledi:

(*Mâ alâmetü's-saâdeti ve'ş şekâveh? Fekàle alâmetü's-saâdeti en tutîa'llàh, ve tehâfe en tekûne merdûdâ; ve alâmetü'ş-şekàveti en ta'siya'llàhe, ve tercüve en tekûne makbûlâ*)

Müthiş bir mâna, korkunç bir mâna… Uykunuz varsa, bir tarafınıza iğne batırın, uykunuzu dağıtın, bunu iyi dinleyin, çok mühim! Uykunuz geldiyse, "Gündüz çok yoruldum, dün gecede uyumamıştım!" diyorsan, bas cimciği dizine, hoplatsın; kendini dinle!

Ebu Osman'a sormuşlar:

(*Mâ alâmetü's-saâdeti ve'ş şekâveh*) "Saadetin ve şekâvetin alâmeti nedir?"

Saàdet ne demek, şekâvet ne demek? *Saadet*, insanın *saîd* insan olması; *şekavet*, insanın *şakî* insan olması demek.

Saîd insan nedir?

"—Cennetlik insandır, cennet yolunun yolcusu insandır."

Şakî insan kim?

"—Cehennem yolcusu, Allah'ın sevmediği durumda olan bir insandır." demektir.

Saîd insan; "Allah'ın sevdiği yolda yürümekte olan, cennete doğru giden, cennetlik olacak insan" demek. Şakî insan da; "Cehennemin yoluna giden, cehennemlik olacak insan" demek.

Şakî'nin çoğulu *eşkiyâ* gelir. Türkçe'de eşkiyayı kullanıyoruz. Saîd'n çoğulu da *süedâ* gelir.

Asıl saadet ve şekâvet nerede belli olacak? Mahkeme-i Kübrâ'da… Bir insan cennetlik ise, saîd insanlar zümresindense cennete girecek, ebediyen orada kalacak:

وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ

وَالْأَرْضُ (هود:١٠٨)

(*Ve emme'llezîne süidû fefi'l-cenneti hàlidîne fîhâ mâ dâmeti's-semâvâti ve'l-ard*) [Saîd olanlara gelince, gökler ve yerler durdukça içinde ebedî kalmak üzere cennettedirler.] (Hûd, 11/108)

Şakî insanlardan ise, cehenneme atılacak, cayır cayır yanacak.

İnsan saîd mi, şakî mi? Sonuç orada, Mahkeme-i Kübrâ'dan sonra belli olacak; burada değil…

Çünkü burada hayat imtihanı devam ediyor. Dur bakalım, iki soruyu yapamadın ama belki öteki soruları yaparsın, sınıfı geçecek not alırsın. Daha belli değil, dur bakalım, hele bir hayat bitsin.

Bittiği zaman da yetmiyor. Bazı insanlar kabre günahlı olarak girecek; arkasından anası, babası, çocuğu, arkadaşı, dostu hayır hasenât yapacak, onun ruhuna gönderecek, günahları azalacak, azalacak belki kalmayacak; belki derecesi yükselecek. Böyle durumlar da var.

Sadaka-i câriye ne demek?

Adam camiyi yaptırdı, vefat etti.

"—Kim yaptırdı bu camiyi?"

"—Falanca hacı efendi."

"—Nerede? Bir göreyim, 'Aşkolsun, güzel yaptın!' diyeyim."

"—Sizlere ömür, şu kadar sene önce öldü."

"—Bu köprüyü kim yaptırdı?"

"—Hocam sorma, üç asır önce filanca yaptırmış, çoktan öldü"

"—Bu çeşmeyi kim yaptırdı?"

Bunlar çalıştığı müddetçe, onu yaptırana sevap gitmiyor mu? Gidiyor. Demek ki daha hesap kapanmamış. Hesap kapanmayınca, işin sonucu tam belli olmaz. Tam sonucu Mahkeme-i Kübrâ'dan ilam alındığı zaman olacak.

İlamı aldı, defteri solundan verildi, hesabı görüldü; bu cehennemlik… Atın bunu cehenneme! Bu şakîlerden!

Mahkeme-i kübranın sonucu olan belgeyi, ilamı aldı, kitabı sağından verilmiş; cennetlik... İşte bu saîd. Saîd, cennetlik; şakî, cehennemlik demek.

"—Bir insan bu dünyada saîd mi, şakî mi; onun alâmeti nedir?" diye bu zata soruyor şimdi. Bak cevaba… Uyuyorsan, yine bir cimcik daha at kendine, dinle cevabı… Muhatabına hitaben söylüyor:

(*Alâmetü's-saâdeh*) "İnsanın saadetinin alâmeti, saîd olmasının alâmeti, (*en tutîa'llàh*) Allah'a itaat etmesidir. (*Ve tahâfe en tekûne merdûdâ*) Yine de Allah'ın huzurundan kovacağı merdûd bir kul olmaktan korkmasıdır."

Saadet budur, saîdlik budur: Hem Allah'a itaat edecek hem de "Ya Allah kabul etmezse, ya cehenneme düşersem, ya mahkemede, işin sonunda durumum fena olursa!" diye korkacak.

(*Ve alâmetü'ş-şekàveh*) Şakîlik alameti nedir? (*En ta'siya'llàh*) Allah'a isyan etmendir; isyanda, günahta, ma'siyette koşturmandır. (*Ve tercüve en tekûne makbûlâ*) Yine de Allah indinde makbul bir kul olmak için ümit beslemendir."

Şekâvet bu… Anladınız mı?

Herkes böyle yapıyor. Bu devirde herkes şakîlik tarifinin içine girecek kafada, zihniyeti yanlış. Ebû Osman-ı Hîri isimli mübarek alime göre, çoğu hapı yutacak.

Camideki insanlar bile ne düşünüyor? Hem isyan ediyor, hem, "Allah beni affeder." diyor. Faiz yiyor musun? Yiyor. Müslüman mısın? Müslüman ama yiyor yine…

Birisi malını sattı, bir arkadaşımızdan külliyetli miktarda para aldı. Bizim ahbap, arkadaş, akrabadan birileri de nasihat ettiler:

"—Tarla satmaktan helal kazanç elde ettin! Sakın bu helâl kazancını harama döndürme!" diye nasihat ettiler.

Adam nasihati tuttu mu? Hayır. Parayı götürdü, faize yatırdı. Külliyetli bir miktar olduğundan da her ay biraz para geliyor, adam çatır çatır faizle yaşıyor. Koca göbekli, sakalı var mı yok mu hatırımda değil. Sabah akşam çalışmayan, muzır, parazit bir insan oldu. Tam Allah'ın istemediği insan... Nasihat tutmuyor ama müslüman… Babasını tanırdık, kendisini tanırdık. Yine de; "Allah gafûrdur, rahîmdir." der.

Olmaz! Allah'a isyan edip dururken, onun makbul kulu olacağını ummak yanlış bir zihniyet. Allah'a itaat edeceksin, itaat

üzere olacaksın ama yine de; ”Acaba Allah beni reddeder mi?” diye korkacaksın.

Bu korkma, takvâdır. İnsan takvâ ehli olursa imtihanı başarır. Takvâ ehli olmazsa, korkmazsa, günahta ısrar eder, hayırları yapmazsa, hakikaten şakî olur; alâmet bu. Bu ölçüyü iyi öğrenin, iyi anlayın.

“—Şakîliğin, saîdliğin, alâmeti nedir, cennetlik veya cehennemlik olmanın alâmeti nedir?”

“—Cennetlik olmanın alâmeti; hem Allah’a itaat etmen hem de itaat ettiğin halde; ’Acaba Allah beni reddeder mi, kabul etmez mi, Allah’ın sevmediği bir kul olur muyum?’ diye korkmandır.”

Bu iyi alâmet… Cehennemlik olmanın alâmeti nedir?

“—Hem Allah’a isyan edip hem de; ‘Allah affeder canım, gafûrdur, rahîmdir.’ demektir.”

Dışarıdaki bir sürü günahkâr böyle diyor. Hem günahları işliyor, hem de; “Allah gafûrdur, rahîmdir.” diyor.

İyi ama, ya cezalandırırsa?

Çünkü cezalandıracağı şeyleri yapıp duruyorsun. Allah hem gafûrdur, rahîmdir, hem de azîzün zü’ntikâmdır. Gaflete düşme, şeytanın oyununa gelme. Çok mühim bir ölçü… Bunu hiç unutmayın, herkese de anlatın. Çok kimse anlamak istemez, işine gelmez. Çünkü birçok kimse hem günaha devam etmek istiyor hem de Müslümanlığı bırakmak istemiyor. İşin aslı bu!

“—Müslümanlığı bırak!”

“—Bırakır mıyım? El-hamdü lillâh müslümanım!”

“—Günahı bırak!”

“—Onu bırakmam, isteme benden, bırak günahı işleyeyim.”

Benden ne diye müsaade alıyorsun? Allah yasaklamış; ben müsaade etsem ne olacak, etmesem ne olacak?

Bazı ilerici, modernist hocalar var, müsaade ediyorlar; “*Bira içebilirsin, faiz yiyebilirsin*!” diyorlar. “Yirminci Yüzyıl’da faiz haram değilmiş, biranın alkolü azmış…” vs. Hepsi masal, efsane, yalan, dolan! Kendisi de faiz yiyor da, ondan sana “Yiyebilirsin!” diyor, haberin olsun. Kendisinin de bankada hesabı var, kendisi de yiyor, halka onun için söyleyemiyor.

Aklımızı başımıza toplayalım! Allah’ın ahkâmını Allah koyuyor. Allah’ın koyduğu ahkâmı kullar kaldıramaz. Allah’ın

yasakladığı şeye, bir kul kalkıp da helâl diyemez. Allah'ın helâl kıldığı bir şeye de, birisi kalkıp "haram" diyemez. Dese boşuna gider. Âlemlerin Rabbi öyle demiş; başkası ne derse desin!

Ankara'da bana birisi geldi; kravatlı, giyimi, kuşamı düzgün, yakışıklı, beyefendi bir tip. Müfettiş, yüksek mevkili bir kimse…

"—Benim kızım sizin talebeniz." dedi.

"—Pekâlâ, tanıştığımıza memnun olduk, hoş geldiniz."

Bizim kız sizi çok seviyor, sayıyor."

"—Allah razı olsun. Allah da onu sevsin."

"—Başını örtüyor da, söyleyin başını açsın; yoksa tahsili yarıda kalacak."

"—Bak şimdi olmadı!" dedim.

"—Baş örtme emrini ben vermedim ki, 'Başını aç!' diyeyim. Ben kim oluyorum, Allah'ın âciz nâçiz bir kuluyum. Allah ört demiş."

"—Efendim tahsil yapacak, bilmem ne...

"—Sen müfettiş misin?"

"—Evet."

"—Hukuk ve adalet adamısın; bu yapılan haksızlık… Sen de uğraş! Haksızlardan yana çıkıp da kızının başını açtırmaya çalışacağına, haktan yana ol! 'Bu yüzyılda kimsenin giyimine, kuşamına karışılmaz. Bunu inancından dolayı yapıyor, Allah emrettiğinden yapıyor.' de, anlamayanlara anlat!

Sen kravatlısın, iyi giyimlisin, sinekkaydı traşlı, dalgalı saçlısın, yakışıklısın, güzelsin. Sen anlatırsın, ben anlatamam; ben o kadar yakışıklı değilim. Ben sakallıyım, kara yüzlüyüm, kara gözlüyüm, kara sakallıyım, çember sakallıyım. Ben anlatamam ama sen anlatırsın, sen müfettişsin!..

d. Allah Dostlarıyla Ahbaplık Etmek

Son söze geldik. Bu zatı muhteremin son sözü… Vakit de yaklaştı zaten… Ondan sonra başka bir zat-ı muhteremin hayatı başlıyor. **Benim dersim de burada kesiliyor.** Bu ayın son dersi…

٢٩ - قال ، وقال أبو عثمانَ: من صَحِبَ نَفْسَه ، صَحِبه العُجْب ؛
ومن صحب أولياءَ الله ، وُفِّق للوصولِ إلى الطّريق إلى الله .

TS. 125/29 (*Kàle, ve kàle ebû usmân*) "Ebû Osman şöyle buyurmuş: *Men sahibe nefsehû, sâhibehû bi'l-ucûb; ve men sahibe evliyâa'llah, vüffika li'l-vüsûli ile't-tarîki ila'llàh*)

(*Men sahibe nefsehû bi'l-ucub*) "Kim kendi nefsiyle, nefsi emmâresi ile hoş olursa, dostluk ahbaplık ederse, nefsi emmaresi ile dost olursa, o zaman ucub sahibi olur, kendini beğenmiş insan olur, kötü huylu olur."

Ucub, hicâb-ı tevfîktir; Allah'ın tevfîkât-ı samedâniyyesinin gelmesini engelleyen bir mânidir. İnsan ucub sahibi, kendini beğenmiş olmayacak.

"—Sen benim hayatımı bir dinlesen, başarılarımı bir bilsen, duvara astığım diplomaların sayısını bir görsen, ne olduğumu bir bilsen, ayağımı öpersin!"

"—Sen çok fenasın, ucub sahibi, kendini beğenmiş bir insansın. Arkadaş sen mahvolmuşsun, hapı yutmuşsun!"

"—İyi ama ben şöyle yaptım, böyle yaptım..."

"—Allah seni ıslah etsin!"

Nasıl olacak? Kendini beğenmeyecek, mütevazi olacak, yumuşak olacak.

(*Ve men sahibe evliyâa'llah*) "Kim Allah'ın sevgili kulları, evliyâsı ile ahbaplık ederse, onların yanında olursa; (*vüffika li'l-vüsûli ile't-tarîki ila'llàh*) o zaman Allah'a kavuşma yolunu bulması mümkün olur."

Evliyâullah ile ahbaplık eden, Allah'a giden yolu bulmaya muvaffak olur; kendi nefsine göre giden ucuba düşer.

"—Ben okudum, tahsilim var."

Kimisi böyle diyor.

"—Ben ilâhiyatı, hukuk fakültesini veya bir başka fakülteyi bitirdim; Kur'an'ı da, Arapça'yı da bilirim!" diyor.

Kendi kendisiyle ahbaplık ediyor. O zaman ne olur? İyi olmaz, kötü olur.

Evliyâullah ile ahbaplık eden, Allah'ın yoluna girmeye muvaffak kılınır. Kendini beğenip kendi nefsiyle dost olan, hicâbı kesici ucub derdine düşer, mahvolur.

Bunlar, kısa zamanda anlatılması zor konular. İnsanın ne yapması lazım? Kendisinin hatalı olabileceğini düşünmesi lazım!

Siz düşünürsünüz. Çünkü siz esnafsınız, tüccarsınız, talebesiniz. Sizin birazcık tevazu gösterme imkânınız var. Ya bir de diplomalarınız olsaydı ne olacaktı?

Doktor olsaydınız, ihtisas yapmış olsaydınız? Yardımcı doçent veya hakiki doçent olsaydınız? Bir de profesörlük makamına çıksaydınız, ne yapacaktınız? O zaman hapı yutmuştunuz.

"—En çok ben biliyorum!" diyecektiniz.

İyi ki eksikliğinizi biliyorsunuz; hata yapabileceğinizi düşünüyorsunuz. Kendisini tam sanıp da kendine güvenen, nefsine esir olan, nefsiyle ahbaplık eden ucuba düşer, mahvolur. Tevfîkât-ı samedâniyyeden mahrum kalır.

Evliyâullaha ittibâ eden, onlarla ahbaplık eden, Allah'a giden yolu bulmaya muvaffak kılınır. Çünkü orada tevazu vardır.

Hem üniversite profesörü, hem de gidiyor, bir mürşid-i kâmile bağlanıyor; muvaffak olur. Allah tevfîkini refîk eder. Ama kendi başına giderse, yolu bulamaz. Yol kapandığı için yolu bulamaz. Bu zat böyle diyor, ben demiyorum.

Ebû Osman-ı Hîri Hazretleri diyor, ben demiyorum. Yalnızca Arapçasını tercüme ediyorum, size anlatıyorum; o kadar. Bizim vazifemiz ancak bildirmek.

Biz de biliyoruz ucubun kötü olduğunu ama, bu senin edanda bile ucub var. Sen daha anlamamışsın. Anladım sandığın şeyi bile anlamamışsın. Yumuşacık olacaksın, mütevazı olacaksın, yanılma ihtimalin olduğunu, haddini bileceksin, tabii olacaksın.

Mahallede horoz çok olursa, sabah erken olurmuş. Öyle olmaz! Herkes haddini bilecek.

Allah-u Teâlâ Hazretleri ibadetlerimizi, taatlerimizi kabul eylesin...

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..
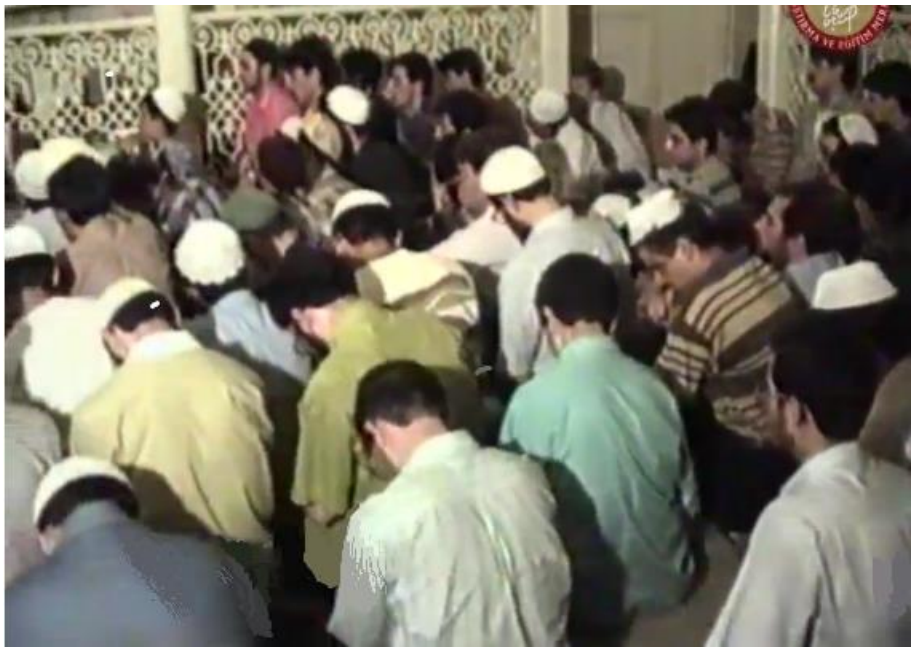
26. 10. 1996 – Söğütlü Çeşme Camii / İstanbul